ბერლინის მუზეუმში დაცული ქართული ნუმიზმატიკური ძეგლები

GEORGIAN COINS
IN THE NUMISMATIC COLLECTION OF THE STATE MUSEUMS IN BERLIN

MÜNZEN AUS GEORGIEN
IM MÜNZKABINETT DER STAATLICHEN MUSEEN ZU BERLIN

მაია პატარიძე • ბერნჰარდ ვაისერი • კარსტენ დამენი
MAIA PATARIDZE • BERNHARD WEISSER • KARSTEN DAHMEN

ბერლინის მუზეუმში დაცული ქართული ნუმიზმატიკური ძეგლები

GEORGIAN COINS IN THE NUMISMATIC COLLECTION OF THE STATE MUSEUMS IN BERLIN

MÜNZEN AUS GEORGIEN IM MÜNZKABINETT DER STAATLICHEN MUSEEN ZU BERLIN

2024
თბილისი
Tbilisi

ᲐᲕᲢᲝᲠᲔᲑᲘ:
მაია პატარიძე
ბერნჰარდ ვაისერი
კარსტენ დამენი

ᲨᲔᲛᲓᲒᲔᲜᲔᲚᲘ:
მარიამ ქორიძე

ᲠᲔᲓᲐᲥᲢᲝᲠᲔᲑᲘ:
დავით მიქელაძე
მაია გურაბანიძე

ᲓᲐᲙᲐᲑᲐᲓᲝᲜᲔᲑᲐ | ᲓᲘᲖᲐᲘᲜᲘ:
ირაკლი დევდარიანი

ᲗᲐᲠᲒᲛᲐᲜᲘ:
ნინო მიწიშვილი
თამარ ქორელი

AUTHORS:
Maia Pataridze
Bernhard Weisser
Karsten Dahmen

COMPILER:
Mariam Koridze

EDITORS:
David Mikeladze
Maia Gurabanidze

LAYOUT DESIGN:
Irakli Devdariani

TRANSLATION BY:
Nino Mitsishvili
Tamar Koreli

კვლევა განხორციელდა შოთა რუსთაველის საქართველოს ეროვნული სამეცნიერო ფონდის ფინანსური მხარდაჭერით №YS-19-2229

This work was supported by Shota Rustaveli National Science Foundation of Georgia grant №YS-19-2229

Münzkabinett
Staatliche Museen zu Berlin

ISBN 978-9941-9822-9-3

© მაია პატარიძე. ბერნჰარდ ვაისერი. კარსტენ დამენი. 2024
Maia Pataridze. Bernhard Weisser. Karsten Dahmen. 2024

ᲜᲐᲨᲠᲝᲛᲘ ᲔᲫᲦᲕᲜᲔᲑᲐ ᲥᲐᲠᲗᲕᲔᲚᲘ ᲛᲔᲪᲜᲘᲔᲠᲔᲑᲘᲡ
ᲒᲝᲩᲐ ᲯᲐᲤᲐᲠᲘᲫᲘᲡᲐ ᲓᲐ **ᲒᲘᲝᲠᲒᲘ ᲓᲣᲜᲓᲣᲐᲡ** ᲮᲡᲝᲕᲜᲐᲡ,
ᲠᲝᲛᲚᲔᲑᲘᲪ ᲐᲡᲔ ᲔᲚᲝᲓᲜᲔᲜ
ᲑᲔᲠᲚᲘᲜᲘᲡ ᲥᲐᲠᲗᲣᲚ ᲙᲝᲚᲔᲥᲪᲘᲔᲑᲡ

THIS WORK IS RESPECTFULLY DEDICATED TO THE
MEMORY OF THE GEORGIAN SCHOLARS
GOCHA JAPARIDZE AND **GIORGI DUNDUA,**
WHO WERE EAGERLY LOOKING FORWARD TO SEEING
BERLIN’S GEORGIAN COLLECTIONS

შოთა რუსთაველის ეროვნული სამეცნიერო ფონდის მიერ დაფინანსებული პროექტი – „გერმანიაში (ბერლინის მუზეუმის მიუნცკაბინეტში) დაცული ქართული ნუმიზმატიკური ძეგლების შესწავლა: მონეტების მოძიება, აღწერა-ატრიბუცია, კორპუსის გამოცემა“, დაგეგმილზე მეტი ხნის განმავლობაში ხორციელდებოდა, შესაბამისად, მის წარმატებით დასრულებას დიდი ძალისხმევა დასჭირდა.

ჩემს მოვალეობად მიმაჩნია, მადლობა გადავუხადო იმ ორგანიზაციებსა თუ კერძო პირებს, რომლებსაც ამაგი აქვთ გაწეული ამ ნაშრომის გამოცემის საქმეში.

პირველ რიგში, მადლობა მინდა მოვახსენო გერმანიის პრუსიული მემკვიდრეობის ფონდს. 2012 წელს, ამ ფონდის სტიპენდიის ფარგლებში, გავეცანი ბერლინში დაცულ ქართულ კოლექციებს. მადლობას ვუხდი მიუნცკაბინეტის იმჟამინდელ დირექტორ ბერნდ კლუგეს გულითადი მიღებისთვის. ასევე, მადლობით მოვიხსენიებ მიუნცკაბინეტის აწ უკვე ყოფილ თანამშრომელ ვალენტინა შრიოდერს სასიამოვნო სამუშაო განწყობის შექმნისთვის. ჩემი განსაკუთრებული მადლობა ნაშრომის თანაავტორებს: მიუნცკაბინეტის დღევანდელ დირექტორს, ბერნჰარდ ვაისერსა და დირექტორის მოადგილე კარსტენ დამენს. რომ არა მათთან სერიოზული და ნაყოფიერი თანამშრომლობა, ეს წიგნი ვერ გამოვიდოდა.

განსაკუთრებულ პატივისცემას ვუდასტურებ და უღრმეს მადლობას მოვახსენებ საქართველოს პრეზიდენტს, ქალბატონ სალომე ზურაბიშვილს მხარდაჭერისთვის.

აღნიშნული პროექტი საქართველოს ეროვნულ მუზეუმში ჩემი მუშაობის დროს დაიწყო. შესაბამისად, დიდი მადლობა მინდა გადავუხადო საქართველოს ეროვნული მუზეუმის გენერალურ დირექტორს, აკადემიკოს დავით ლორთქიფანიძესა და მუზეუმის თანამშრომლებს.

განსაკუთრებული მადლობა ილიას სახელმწიფო უნივერსიტეტის რექტორს, პროფესორ ნინო დობორჯგინიძესა და ამ უნივერსიტეტის კოლეგებს, რომელთა დახმარების გარეშე ძალიან გამიჭირდებოდა პროექტის დასრულება.

მადლობას მოვახსენებ ჩემს უფროს კოლეგებს, ნუმიზმატებს: თინათინ ქუთელიას, რომლის პროფესიონალურ რჩევებს სიამოვნებით ვითვალისწინებდი, და პროექტის მენტორს, მედეია წოწელიას. ასევე, დიდი მადლობა გორის მუზეუმის მიუნცკაბინეტის თანამშრომელს, თამარ ქორელს.

მადლობას ვუხდი შოთა რუსთაველის საქართველოს ეროვნულ სამეცნიერო ფონდს პროექტის ფინანსური მხარდაჭერისთვის, ასევე, გვერდში დგომისთვის იმ მძიმე გამოწვევების დროს, რაც ამ პროექტზე მუშაობის დროს შემხვდა წლების განმავლობაში. რომ არა მათი დახმარება, წარმოდგენილი ნაშრომი დღის სინათლეს ვერ იხილავდა, ან, უკეთეს შემთხვევაში, მისი გამოცემა დიდი ხნით გადაიდებოდა.

მადლობა ჩემს ოჯახს გვერდში დგომისთვის.

დაბოლოს, ჩემს თანაავტორებთან ერთად მადლობას მოვახსენებ ყველა იმ ადამიანს, რომლებმაც არ დაიშურეს საკუთარი დრო და ენერგია, დაგვხმარებოდნენ მუშაობის პროცესში, ყველა იმათ, ვინც თუნდაც ერთი ღირებული რჩევა მოგვცა.

პროექტის ხელმძღვანელი

მაია პატარიძე

The project funded by the Shota Rustaveli National Science Foundation, entitled "Study of Georgian Numismatic Artifacts in Germany (The Münzkabinett of The State Museums in Berlin): identification, Attribution-classification, publishing of a Corpus," faced some unexpected challenges, causing it to take longer than anticipated. However, with a lot of hard work and dedication, the project was completed successfully, thanks to the tireless effort of many individuals and organizations, and I am pleased to express my sincere gratitude to all those who made it possible.

Firstly, I would like to thank the German Prussian Heritage Foundation, for providing me with a scholarship that allowed me to become acquainted with the Georgian coin collections. I am grateful to Prof. Bernd Kluge, the former director of the Münzkabinett, for his warm welcome, and to Valentina Schröder, the former employee of the Münzkabinett, for fostering a pleasant working environment.

I would also like to express my gratitude to the co-authors of this book, Prof. Bernhard Weisser, the current director of the Münzkabinet, and Dr. Karsten Dahmen, the deputy director, for their invaluable collaboration and support. Without their expertise and dedication, this book would not have been published.

I am honoured to extend my heartfelt appreciation to Mrs. Salome Zurabishvili, the President of Georgia, for her unwavering support throughout the project.

I am grateful to Prof. David Lordkipanidze, the General Director of the National Museum of Georgia, and my colleagues at the Museum for their contributions and support.

I extend my sincere gratitude to Professor Nino Doborjginidze, the Rector of Ilia State University, and my colleagues at the same university, who provided me with invaluable assistance and support throughout the project.

I would also like to express my appreciation to my senior colleagues, Tinatin Kutelia and Medea Tsotselia, for their professional advice and mentorship, and to Tamar Koreli, staff member at the Gori Museum's Coin Collection.

I am grateful to the Shota Rustaveli National Science Foundation of Georgia for their financial support and for standing by the project throughout its challenges. Without their help, the publication of this book would not have come to fruition or would have been significantly delayed.

I would like to thank my family for their support throughout the project.

Finally, together with my co-authors, I would like to express my appreciation to all those who devoted their time and energy to assist us in the work process and provided valuable advice. The successful completion of this project would not have been possible without the support, encouragement, and collaboration of all those involved.

Principal investigator

Maia Pataridze

წიგნში შესულია გერმანიაში, ბერლინის ბოდეს მუზეუმის მიუნცკაბინეტში დაცული ქართული ნუმიზმატიკური ძეგლები აღწერილობებითა და შესაბამისი სამეცნიერო კომენტარებით ქართულ და ინგლისურ ენებზე.

ნაშრომში პირველად სრულად არის თავმოყრილი ბერლინის მიუნცკაბინეტის მიერ 1874 წელს შეძენილი ქართული ნუმიზმატიკის ფუძემდებლის, მიხეილ ბარათაშვილის (ბარათაევის) პირადი კოლექცია და იქვე დაცული ყველა სხვა ქართული მონეტა ქრონოლოგიური თანამიმდევრობით – ძვ. წ. V საუკუნიდან 1834 წლამდე.

წიგნი განკუთვნილია როგორც ნუმიზმატიკის დარგის სპეციალისტებისა და ისტორიკოსებისთვის, ასევე, საქართველოსა და გერმანიის კულტურული მემკვიდრეობის ძეგლებით დაინტერესებული საზოგადოებისთვის.

The book showcases Georgian coins housed in the Münzkabinett of the Staatliche Museen zu Berlin in the Bode-Museum in Germany, providing detailed descriptions and a comprehensive scholarly apparatus in both Georgian and English. This study marks the first effort to offer a consolidated overview of the private numismatic collection of Michael Baratashvili, the pioneer of Georgian numismatics. This collection, acquired by the Berlin Münzkabinett in 1874, includes Georgian coins owned by the museum, all presented in chronological order from the 5th century BC to 1834.

Designed for numismatists, historians, and students of Georgian and German antiquities, the book aims to serve as a valuable resource for those interested in the rich history of Georgian coins and the cultural ties between Georgia and Germany.

Das Buch präsentiert georgische Münzen, die im Münzkabinett der Staatlichen Museen zu Berlin im Bode-Museum (Deutschland) aufbewahrt werden, einschließlich einer Beschreibung der Münzen und eines vollständigen wissenschaftlichen Apparats in georgischer und englischer Sprache.

Die vorliegende Studie ist der erste Versuch, eine einheitliche Beschreibung der privaten numismatischen Sammlung von Michael Baratashvili, dem Begründer der georgischen Numismatik, die 1874 vom Berliner Münzkabinett erworben wurde, und aller anderen georgischen Münzen im Museumsbesitz zu erstellen und diese in chronologischer Reihenfolge, beginnend mit dem 5. Jh. Chr. bis 1834 hier vorzustellen.

Das Buch richtet sich sowohl an Numismatiker und Historiker als auch an Studierende der Altertümer in Georgien und Deutschland.

„ჩემს თავს ბედნიერად ვთვლი, თუ ჩემი პირველი ნაშრომი თქვენს მშვენიერ მამულში გააღვიძებს სურვილს ამგვარი მუშაობის განგრძობისას, ჩემგან დაწყებული საქმის შესავსებად და გასაღრმავებლად... მაშინ ეს ჩემი ნაშრომი დარჩება, როგორც მხოლოდ თქვენი სახსოვარი ჩემს გულში და მეც იმედი მექნება, გამიხსენებთ თქვენდამი პატივისცემის გრძნობით აღსავსე წინაპარს".

მიხეილ ბარათაშვილი (ბარათაევი). 1844

"I will consider myself a fortunate man if my first study will entail an aspiration for your beautiful country to continue the research in order to make it deeper and more comprehensive.... If this will not be the case, let my work remain as a token of your affection in my heart, and I hope you will remember me as your ancestor filled with profound respect towards you all."

Michael Baratashvili (Barataev). 1844

„Ich werde mich als einen glücklichen Mann betrachten, wenn es mir gelingt, einen Anstoß in Ihrem schönen Land zu geben, für weitere und tiefer gehende Forschung … sollte dies nicht der Fall sein, belassen Sie mein Werk als Pfand Ihrer Hingabe in meinem Herzen und ich hoffe, Sie werden mich als Ihren Vorfahren erinnern, der Sie alle mit tiefen Respekt betrachtet".

Michael Baratašvili (Barataev). 1844

სარჩევი
CONTENTS

შესავალი
Foreword 13

„კოლხური თეთრი"
"Colchian Tetri" 30

სვანეთის განძი
Svaneti Hoard 43

სავმაკის მონეტა
The So-Called Saumace's Coin 48

„არისტარხე – მმართველი კოლხეთისა"
"Aristarchus, Ruler of Colchis" 52

დიოსკურიული საქალაქო მონეტა
Civic coins of Dioskurias 57

ქართულ-სასანური დრაქმები
Georgian-Sasanian Drachms 61

თბილისის ზარაფხანაში მოჭრილი არაბული დირჰემი
Arabic Dirham Struck at Tbilisi Mint 70

დავით III კურაპალატი (961-1001)
David III Kuropalate 73

ბაგრატ III (975-1014)
Bagrat III (975-1014) 77

გიორგი II (1072-1089)
Giorgi II (1072-1089) 81

ქართული ნუმიზმატიკის „სპილენძის ხანა"
"Copper Age" of Georgian Numismatics 86

დემეტრე I (1125-1156)
Demetre I (1125-1156) 89

გიორგი III (1157-1184)
Giorgi III (1157-1184) 92

გიორგი III და თამარი
Giorgi III and Tamar 99

თამარი (1184-1210)
Tamar (1184-1210) 103

თამარ-დავითი. 1200
Tamar and David. 1200 116

გიორგი IV ლაშა (1210-1223)
Giorgi IV Lasha (1210-1223) 123

„ვერცხლის კრიზისის“ დასასრული
The end of the "Silver Famine" • • • 139

თამარი (1184-1210) რუსუდანის დამღით
Tamar (1184-1210) with Rusudan's countermark • • • 143

გიორგი IV ლაშა (1210-1223) რუსუდანის დამღით
Giorgi IV Lasha (1210-1223) with Rusudan's countermark • • • 155

ჯალალ ად-დინი (1220-1231)
Jalal Ad-Din (1220-1231) • • • 165

რუსუდანი (1223-1245)
Rusudan (1223-1245) • • • 186

რუსუდანის ეპოქის ბიზანტიური ანონიმური ფოლისი ალმოსავლური დამღით
A Byzantine Anonymous follis from the Queen Rusudan era featuring an oriental countermark • • • 207

XIII-XIV საუკუნეების ქართველ მეფეთა მონეტები
Coins of the Georgian Kings in the 13th-14th Century • • • 211

დემეტრე II (1270-1289). დავით IX (1346-1360)
Demetre II (1270-1289). David IX (1346-1360) • • • 229

ტრაპიზონული ასპრის ქართული მინაბაძი
The Georgian Imitation of Trebizond Aspron • • • 235

ლათინურ-არაბული ჰიბრიდული იმიტაციები
Hybrid imitations with combined latin and Arabic Characteristics • • • 241

XV-XVI საუკუნეების ქართველ მეფე-მთავართა მონეტები
Coins of the Georgian Kings and Princes in the 15th-16th centuries • • • 245

XVII-XVIII საუკუნის ქართველ მეფეთა ემისიები
Coins of the Georgian Kings in the 17th-18th centuries • • • 249

თეიმურაზ II (1744-1762)
Teimuraz II (1744-1762) • • • 260

თეიმურაზ II და ერეკლე II
Teimuraz II and Erekle II • • • 264

ერეკლე II (1762-1798)
Erekle II (1762-1798) • • • 269

გიორგი XII (1798-1800)
Giorgi XII (1798-1800) • • • 286

დავით ბატონიშვილი (1800-1801)
David Batonishvili (1800-1801). • • • 291

„სირმა აბაზი“
"Sirma Abazis" • • • 294

რუსეთის საოკუპაციო ემისია საქართველოში
Russian Occupation Emissions in Georgia • • • 340

საძიებელი
Index • • • 387

შესავალი
FOREWORD
EINFÜHRUNG

1844 წელს სანკტ-პეტერბურგში რუსულ, ფრანგულ და ქართულ ენებზე გამოქვეყნდა ფუნდამენტური ნაშრომი: «Нумизматические факты Грузинского царства» – „ნუმიზმატიკური ფაქტები, ანუ ძველნი ფული სამეფოსა საქართველოსი“. მისი ავტორია რუსეთში მცხოვრები ქართველი თავადი მიხეილ პეტრეს ძე ბარათაშვილი (ბარათაევი) (1784-1856). ეს იყო ქართული მონეტების პირველი ფართო მასშტაბის კვლევა, თვითონ მიხეილ ბარათაშვილი (ბარათაევი) კი სამართლიანად იქნა მიჩნეული ქართული ნუმიზმატიკისა და ამ დარგის მეცნიერული ტერმინოლოგიის ფუძემდებლად.

მიხეილ ბარათაშვილი დაიბადა რუსეთში, ქალაქ სიმბირსკში, ამ მხარის „ნამესტნიკის“, გენერალ-პორუჩიკ პეტრე მიხეილის ძე ბარათაშვილის ოჯახში. მისი პაპა, მელიქსედეკ (მიხეილ) ბარათაშვილი 1724 წელს ქართველი მეფის, ვახტანგ VI-ის (1675-1737) ამალას გაჰყვა რუსეთში. 1737 წელს, როდესაც მეფე გარდაიცვალა, რუსეთის მეფის მთავრობამ კატეგორიულად მოსთხოვა ქართველებს ან რუსეთის სამსახურში შესულიყვნენ, ან სამშობლოში დაბრუნებულიყვნენ. მელქისედეკ ბარათაშვილი რუსეთში დარჩა, სიმბირსკის გუბერნიაში შეიძინა მამული და ყმა და სამუდამოდ იქ დასახლდა. სიმბირსკი მოგვიანებით ბარათაევკას[1] სახელით იხსენიებოდა. მისმა პირმშომ, პეტრე მიხეილის ძემ, შესაფერისი განათლება მიიღო, სახელმწიფო სამსახურში დიდი პატივითა და გავლენით სარგებლობდა და გენერალ-პორუჩიკის ჩინამდეც კი მიაღწია. 1780-1789 წლებში იგი სიმბირსკის გუბერნიის მეფისნაცვლის მოვალეობას ასრულებდა. 1782 წელს პეტრე ბარათაშვილი გახდა „კონნაია სლობოდას“ მიწების ნაწილის, 600 დესეტინის მფლობელი, რომელიც სიმბირსკიდან 12 კილომეტრის დაშორებით მდებარეობდა. მან ამ მიწებზე გლეხები დაასახლა და ახალი სოფელი – ბარათაევკა დააფუძნა.[2]

მეფისნაცვალ პეტრე მელიქსედეკის ძე ბარათაშვილის ოჯახში 1784 წლის 25 იანვარს დაიბადა ვაჟი, რომელსაც მიხეილი უწოდეს. მიხეილ ბარათაშვილი ცნობილი პიროვნება გახდა. ის სამხედრო პირი იყო და მონაწილეობდა რუსეთ-საფრანგეთისა (1806-1809) და დიდ სამამულო ომებში[3] (1812-1814). ბრძოლებში გამოჩენილი მხედრული ვაჟკაცობისა და სიმამაცისთვის მიღებული ჰქონდა მრავალი ჯილდო და ორდენი.[4] 1820-1835 წწ. გახდა სიმბირსკის მაზრის, ხოლო შემდეგ სიმბირსკის გუბერნიის თავადაზნაურთა წინამძღოლი. ცნობილია, რომ მიხეილი თანაუგრძნობდა დეკაბრისტებს, რის გამოც 1826 წელს, დეკაბრისტების აჯანყებისას დააპატიმრეს, მაგრამ სამხილების უქონლობის

1 ამჟამად ამ ადგილს ულიანოვსკი ეწოდება.

2 შ. გოზალიშვილი, მიხეილ ბარათაშვილი (თბილისი, 1987), 10; Издание Симбирской губернской Ученой Архивной Комиссии (Симбирск, 1903), 251-252.

3 Ф. А. Брокгауз, И. А. Ефрон, Энциклопедический словарь под редакцией проф. И. Андреевского, т. III (Санкт-Петербург, 1894), 38; გოზალიშვილი, მიხეილ ბარათაშვილი, 14.

4 გოზალიშვილი, მიხეილ ბარათაშვილი, 14.

გამო (მან მოსპო ყველა მიმოწერა დეკაბრისტებთან), მალევე გაათავისუფლეს.[5]

1817 წელს მიხეილ ბარათაშვილმა ყაზანსა და სიმბირსკში დააარსა მასონთა ლოჟა – სალონი, რომელსაც „სათნოების გასაღები" უწოდა და თვითონვე ხელმძღვანელობდა. სალონის მიზანი იყო ქრისტიანულ სათნოებათა მკაცრად დაცვა, საღვთო სჯულის პატივისცემა. წევრებს უნდა შესძლებოდათ წყენათა დიდსულოვნად მიტევება, შენდობა, პატიება; მკაცრად იკრძალებოდა შეკრებაზე კანონებისა და სახელმწიფო პოლიტიკის განსჯა. ცნობილია, რომ მ. ბარათაშვილის დაარსებული „სათნოების გასაღები" პოპულარული იყო მთელ გუბერნიაში და მასში გაწევრიანებას ყველა ცდილობდა.[6]

1835 წელს მ. ბარათაშვილი სამსახურს იწყებს შინაგან საქმეთა სამინისტროში. 1838 წელს მას „დეისტვიტელნი სტატსკი სოვეტნიკის" წოდება მიენიჭა, ხოლო 1839 წელს – ფინანსთა სამინისტროში გადაიყვანეს სამუშაოდ.[7] სწორედ ამ სამინისტროს დავალებით, იმავე წელს იგი საქართველოში სამსახურში განწესდა. მიხეილი დაინიშნა „ამიერკავკასიის ოლქის საბაჟოს უფროსად" და ამ თანამდებობაზე სამოქალაქო გენერლის ჩინით არასრული სამი წელიწადი იმსახურა. ცნობილია, რომ ის თბილისში შადინოვის სახლში ცხოვრობდა და ფინანსთა სამინისტროს საგარეო ვაჭრობის დეპარტამენტი მას თვიურ ჯამაგირს[8] – 25 მანეთს უხდიდა.

საქართველოში ჩამოსვლისთანავე მ. ბარათაშვილმა აღადგინა კავშირი თავის ნათესავ ბარათაშვილებთან. როგორც ჩანს, ცნობილი ქართველი პოეტი, ნიკოლოზ ბარათაშვილი მიხეილს გარკვეულ დახმარებასაც უწევდა მომავალი ნაშრომის შექმნაში – საქართველოს ისტორიის საკითხების კვლევის მიმართულებით. ამას მოწმობს ნ. ბარათაშვილის წერილი გრიგოლ ორბელიანისადმი, რომელშიც ვკითხულობთ, რომ ნ. ბარათაშვილმა შეუქმნა თავის ნათესავს „ისტორიული საქართველოს შესახებ ცნობების მარაგი".[9] ცნობილი არ არის, თავად მ. ბარათაშვილი რამდენად სრულყოფილად ფლობდა ქართულ ენას.[10]

საქართველოში ყოფნისას, მცირე ხნის განმავლობაში მ. ბარათაშვილმა მოახერხა ქვეყანაში მიმოფანტული ქართული ფულის უნიკალური ნიმუშების თავმოყრა, რაც საფუძვლად დაედო არა მარტო მის კაპიტალურ ნაშრომს, არამედ მომავალში სხვა მეცნიერთა გამოკვლევებსაც. ამ თვალსაზრისით მისი დამსახურება ქართული ნუმიზმატიკური მეცნიერების წინაშე ფასდაუდებელია.

როგორც უკვე აღინიშნა, საქართველოში მ. ბარათაშვილმა არასრული სამი წელი დაჰყო. 1842 წლის 20 ნოემბერს, ნიკოლოზ I-ის უზენაესი განკარგულებით, ამიერკავკასიის საბაჟო ოლქის უფროსის თანამდებობა გაუქმდა, რასაც მოჰყვა მ. ბარათაშვილის გათავისუფლება, შემდეგ კი იგი პენსიაზე გავიდა.[11] საქართველოსთან სამუდამო განშორების შემდეგ მან რუსულ, ფრანგულ და ქართულ ენებზე გამოსცა ფუნდამენტური ნაშრომი – «Нумизматические факты Грузинского царства» –„ნუმიზმატიკური ფაქტები, ანუ ძველნი ფული სამეფოსა საქართველოსი".

ნაშრომის დასაწყისში ავტორი მიმართავს რუსეთის იმპერატორ ნიკოლოზ პავლეს ძეს: „უღრმესი მოწიწების გრძნობით ვიღებ თავზე გამბედაობას, უძველესი ქართული მონეტებიდან, მეტალიდან სურათების გადმოღების ჩემს მიერ გამოგონებული წესის

5 ა. აფაქიძე, „ბარათაშვილი (ბარათაევი) მიხეილ პეტრეს ძე". ქართული საბჭოთა ენციკლოპედია (თბილისი, 1977), ტ. 2, 199; გოზალიშვილი, მიხეილ ბარათაშვილი, 31.

6 Князь В. Баюшев, "Князь М. П. Баратаев". Сборник историко-статистических материалов по Симбирской губернии (Симбирск, 1868), 223-226.

7 იქვე, 229-230.

8 გ. ლორთქიფანიძე, გ. გერაძე, „მიხეილ პეტრეს ძე ბარათაევი (ბარათაშვილი) ქართული ნუმიზმატიკის ფუძემდებელი". ნარკვევები ქართული ნუმიზმატიკის ისტორიიდან (თბილისი, 2007), 3.

9 იქვე, 5.

10 ქართული ნაწილის მომზადებაში მიხეილ ბარათაშვილს დავით ჩუბინაშვილი ეხმარებოდა.

11 საქართველოს სახელმწიფო საისტორიო არქივი, ფ. 378, აღწ. 1, ფ. 149.

მიხედვით დამზადებული ნუმიზმატიკური ალბომის ბოძებისა."[12] იმპერატორისთვის ნაშრომის მიძღვნა საკმაოდ გავრცელებული იყო XIX საუკუნეში, მაგრამ ამ შემთხვევაში ავტორის ეს ნაბიჯი დიპლომატიური წინდახედულობითაც იყო განპირობებული. მეცნიერმა კარგად იცოდა, რომ საფრთხის შემცველი იყო ცარიზმის ეპოქაში უძველეს ქართულ მონეტებზე ნაშრომის გამოცემა, რომელიც მსოფლიოს ამცნობდა, რომ საქართველო რუსეთის იმპერიაში შემავალი გუბერნია კი არ იყო, არამედ ის უძველესი დროიდან სახელმწიფოებრიობის მთავარ ატრიბუტს, ფულს ჭრიდა. წიგნის გამოქვეყნებას კიდევ ერთი საშიშროება ახლდა მეფის რუსეთისთვის: ნაშრომი მნიშვნელოვან როლს შეასრულებდა ეროვნულ თვითშეგნებასა და ქართველი საზოგადოების გამოფხიზლებაში. ამიტომაც, რომ არა ნიკოლოზ I-დმი ერთგვარი რევერანსი მონოგრაფიის დასაწყისში, სავარაუდოდ, ნაშრომს შესაძლოა, დღის სინათლე ვერც ეხილა. ჩანაფიქრმა გაამართლა, გამოვიდა წიგნი, რომელმაც საფუძველი ჩაუყარა ქართული მონეტების ფართომასშტაბურ კვლევას.

ნაშრომი ჭეშმარიტად პატრიოტულ ხასიათს ატარებს როგორც შინაარსით, ისე ფორმითაც. მეცნიერი შემთხვევით არ იყენებს სატიტულო გვერდზე ქართული ანბანის სამ სახეობას: ასომთავრულს, ნუსხურსა და მხედრულს. საფიქრებელია, რომ ამით მას სურდა საერთაშორისო დონეზე ეჩვენებინა თავისი ქვეყნის მაღალი კულტურა.

ნაშრომის დასაწყისში მ. ბარათაშვილი სიყვარულით იხსენებს საქართველოში სტუმრობას: „თქვენს საუცხოვო და დიდად მშვენიერ ქვეყანაში ჩემმა მცირე ხნით ყოფნამ გულში ღრმად ჩამინერგა გრძნობა უწრფელესი სიყვარულისა და მადლობისა. ვინმე მწირი და ყარიბი, რომელიც ვფიქრობდი აქ ვნახავდი მხოლოდ ჯვრებს ჩემს წინაპართა საფლავებისას, – ვიპოვე თქვენი ტრფიალებით აღსავსე და სიყვარულით გამთბარი გული..."[13]

ყურადღებას იქცევს შესავალი ტექსტის ის ნაწილი, რომელშიც რამდენიმე ფრაზით,მეცნიერულად ხსნის ნუმიზმატიკის არსსა და მონეტის, როგორც საისტორიო წყაროს, უპირატესობას: „ფულნი ესე არიან მეტალლისა, გამძლენი უმეტეს ხელწერილთა და დამამტკიცებელნი სხვათაცა ჭეშმარიტებათა“.

მ. ბარათაშვილს გააზრებული აქვს, რომ ნაშრომი, რომელიც მან შექმნა, საქართველოსთვის სიახლეა, მაგრამ შორეულ პერსპექტივაში ის საფუძველი გახდება ამ დარგის განვითარების: „ჩემს თავს ბედნიერად ვთვლი, თუ ჩემი პირველი ნაშრომი თქვენს მშვენიერ მამულში გააღვიძებს სურვილს ამგვარი მუშაობის განგრძობისას, ჩემგან დაწყებული საქმის შესავსებად და გასაღრმავებლად... მაშინ ეს ჩემი ნაშრომი დარჩება, როგორც მხოლოდ თქვენი სახსოვარი ჩემს გულში და მეც იმედი მექნება, გამიხსენებთ თქვენდამი პატივისცემის გრძნობით აღსავსე წინაპარს“.[14]

მ. ბარათაშვილის ნაშრომის გამოსვლას ძალიან დიდი გამოხმაურება მოჰყვა მსოფლიოს სამეცნიერო წრეებში. წიგნის გამოცემიდან ორი წლის შემდეგ, სანკტ-პეტერბურგში აკადემიკოსმა მარი ბროსემ გამოაქვეყნა რეცენზია სათაურით – „გამოხმაურება შრომაზე „ნუმიზმატიკური ფაქტები საქართველოს სამეფოსი“ და ქართული ნუმიზმატიკის მიმოხილვა“.[15]

მ. ბართაშვილი გახდა რუსული და უცხოური სამეცნიერო საზოგადოებების წევრი. პარიზის მეცნიერებათა აკადემიამ ის თავის წევრად მიიღო ნუმიზმატიკური მოღვაწეობისა და მონეტების პირების აღების ხერხის გამოგონებისთვის, რაც გულისხმობდა ძველი მონეტებიდან კილიტის მეშვეობით ანაბეჭდის აღებას და ზუსტი პირების დამზადებას.[16]

---

12 M. Баратаев, Нумизматические факты Грузинского царства (Санкт-Петербург, 1844).

13 იქვე, III-VII.

14 იქვე.

15 M. Brosset, Rapport sur l'ouvrage intitulé, «Нумизматические факты Грузинского царства» et Revue de numismatique géorgienne (Санкт-Петербург, 1847), 66-67.

16 ა. აფაქიძე, ბარათაშვილი (ბარათაევი) მიხეილ პეტრეს ძე, 199.

მ. ბარათაშვილი იყო პეტერბურგის სამხატვრო აკადემიის, პარიზის, ბერლინისა და კოპენჰაგენის სამეცნიერო აკადემიათა საპატიო წევრი, აგრეთვე ნამდვილი წევრი ჩრდილოეთის ანტიკვარიატის დანიის საზოგადოებისა და რუსეთის არქეოლოგიური საზოგადოების ერთ-ერთი დამაარსებელი. საქართველოში ყოფნის დროს, 1840 წლის 27 ნოემბერს, იგი აირჩიეს ამიერკავკასიის სტატისტიკური კომიტეტის წევრ-კორესპონდენტად.

მიხეილ ბარათაშვილმა სიცოცხლის უკანასკნელი წლები თავის მამულში, სიმბირსკში გაატარა და ხანგრძლივი, მძიმე ავადმყოფობის შემდეგ გარდაიცვალა 1856 წლის 31 ივლისს, 72 წლის ასაკში. იგი დაკრძალულია ქ. სიმბირსკის მონასტრის სასაფლაოზე. მისი საფლავი ერთ ხანს უცნობი იყო, რადგან იმ ადგილას შემდეგ პარკი გააშენეს და ძველი საფლავების კვალიც წაშალეს. 1994-1997 წლებში ამ სასაფლაოზე დაკრძალული ადამიანის საძვლეები მოიძიეს და აღადგინეს. დღეისთვის მ. ბარათაშვილის საფლავი ცნობილია. იგი დაკრძალულია სიმბრისკის წმინდა საფარის მამათა მონასტერში.

მიხეილ ბარათაშვილის ფუნდამენტური ნაშრომის ნუმიზმატიკური ბაზა მეცნიერის მიერ საქართველოში, და შესაძლოა რუსეთშიც, შეგროვებული მონეტების პირადი კოლექცია იყო.

მეცნიერის გარდაცვალების შემდეგ მისმა მემკვიდრეებმა კოლექციის დაბინავება თბილისში არსებულ კავკასიის მუზეუმში გადაწყვიტეს. საქართველოს ეროვნული მუზეუმის არქივში გვხვდება ცნობა, რომ ამ კოლექციის შეძენაზე იმჟამინდელმა დირექციამ უარი თქვა. მიზეზი ივან ბართოლომეის მიერ დაწერილი უარყოფითი დასკვნა გახდა. ამის გამო, 1871 წელს მეცნიერის შვილები რუსეთის სანკტ-პეტერბურგის საიმპერატორო ერმიტაჟს დაუკავშირდნენ. იქ კი მ. ბროსემაც, რადგან ივან ბართოლომეისთან დაპირისპირებული იყო, უარყოფითი დასკვნა დაწერა[17] და მ. ბარათაშვილის კოლექციამ ვერც რუსეთში დაიდო ბინა.

კოლექცია მალევე შეიძინეს გერმანიაში და 1874 წლიდან ბერლინის ბოდეს მუზეუმის მიუნცკაბინეტში ინახება.

ქართული მონეტების უნიკალური კოლექციის შესახებ ბერლინის მიუნცკაბინეტის დავთარში ვკითხულობთ ჩანაწერს, რომ 1864 წლის 6 ნოემბერს შევიდა თავად მიხეილ ბარათაევის ქართული მონეტების ის კოლექცია, რომელიც მეცნიერს აღწერილი აქვს თავის 1844 წელს გამოცემულ ნაშრომში. ასევე აღნიშნულია, რომ მონეტები მოთავსებული იყო მუყაოს ორ საიმედოდ შეკრულ ყუთში. კოლექცია მუზეუმში მიიტანა ვინმე ვ. მარტინსონმა ყაზანიდან.[18] სავარაუდოდ, ეს პიროვნება იყო შუამავალი მ. ბარათაევის მემკვიდრეებსა და ამ მუზეუმს შორის.

ჩანაწერში მონეტების რაოდენობა დასახელებული არ არის. მოგვიანებით, 1877 წელს მიუნცკაბინეტმა გამოსცა ნაშრომი მუზეუმის კოლექციების შესახებ.[19]

ავტორები მ. ბარათაშვილის სამონეტო ჯგუფზე წერენ, რომ მიუნცკაბინეტის აღმოსავლეთის კოლექციებში დაცულია თავად მიხეილ ბარათაევის ქართული მონეტების კოლექცია, რომელიც მეცნიერმა თვითონვე აღწერა თავის ნაშრომში, რაოდენობა – 350 ცალი. აქვე აღნიშნავენ, რომ ეს არის ამ ქვეყნის (საქართველოს) მონეტების ყველაზე მრავალრიცხოვანი კოლექცია, ხოლო მონეტებს შორის ყველაზე ადრინდელი და ღირსშესანიშნავია სასანური ტიპის მონეტები ქართული წარწერებით.[20]

მ. ბარათაშვილს წიგნში 157 მონეტა აქვს აღწერილი, ბერლინში კი 350 მონეტაა დაცული. როგორც ჩანს, 1844 წლის შემდეგ მან კიდევ გააგრძელა მონეტების შეგროვება. 1910 წელს გამოვიდა ევგენი პახომოვის წიგნი „ქართული მონეტები"[21], რომელშიც აღწერილი იყო რამდენიმე ახალი ეგზემპლარი ბერლინის მიუნცკაბინეტში დაცული ბარათაშვილის

17 И. Г. Спасский, Нумизматика в Эрмитаже. Нумизматика и эпиграфика. 8 (Москва, 1970), 176.

18 ეს პირი მოიხსენიება დავთარში.

19 J. Friedlander, A. von Sallet, Das Königliche Münzkabinett (Berlin. 1877).

20 იქვე, 46.

21 Е. Пахомов, Монеты Грузии (Тбилиси,1910).

კოლექციიდან.[22] გაჩნდა ეჭვი იმასთან დაკავშირებით, რომ შესაძლოა, ბერლინის მუზეუმში დაცულ კოლექციაში კიდევ იყო მნიშვნელოვანი მონეტები, რომელთა შეგროვება 1844 წლის (წიგნის გამოცემის) შემდეგ შეძლო მ. ბარათაშვილმა და ამიტომ ეს ვერ მოხვდა მის წიგნში. გარდა ამისა, ეჭვი გააძაფრა ცნობამ იმის შესახებ, რომ 1898 წელს ქ. სიმბირსკის დაარსების 250 წლისთავისადმი მიძღვნილ საიუბილეო გამოფენაზე წარმოდგენილ 500-მდე ისტორიული მნიშვნელობის ნივთებში გამოფენილი იყო სიმბირსკის თავადაზნაურთა ყოფილი წინამძღოლის, მიხეილ ბარათაშვილის სამტომიანი ხელნაწერი ნაშრომი: „ლითონური ფაქტები საქართველოს ისტორიისათვის", მდიდარი ნუმიზმატიკური კოლექციით.[23] ხელნაწერი სხვა ნივთებთან ერთად წარმოუდგენია მეცნიერის უკანასკნელ შთამომავალს, შვილიშვილს – სერგეი მიხეილის ძე ბარათაშვილს (1862-1930).[24] ცხადია, აღნიშნული სამტომიანი ხელნაწერი ნაშრომი, თანადროული ნახატებითა და ილუსტრაციებით, წარმოადგენს მიხეილ ბარათაშვილის ნაბეჭდი წიგნის განსხვავებულ, უფრო სრულ, შევსებულ ვარიანტს, თანდართული მდიდარი ნუმიზმატიკური კოლექციით. სამწუხაროდ, ეს ნაშრომი დღესაც მიუკვლეველია და დაკარგულად ითვლება. შეიძლება ვივარაუდოთ, რომ ამ წიგნში შესული იყო არა მხოლოდ ის მონეტები, რომლებიც მეცნიერმა 1844 წელს გამოცემულ ფუნდამენტურ ნაშრომში აღწერა, არამედ მის გარდაცვალებამდე შეგროვებულიც.

მიხეილ ბარათაშვილის კოლექციის მიმართ ქართველ მეცნიერთა ინტერესი ყოველთვის დიდი იყო. თითქმის საუკუნე-ნახევარზე მეტი ხნის განმავლობაში ვერც ერთმა ქართველმა მეცნიერმა პირადად ვერ ნახა ბერლინის მუზეუმში დაცული ეს ნუმიზმატიკური საგანძური, რის გამოც ბევრი პასუხგაუცემელი კითხვა დაგროვდა. ცნობილი ქართველი მეცნიერების ნაშრომებში გაჩნდა მოსაზრება, რომ ამ კოლექციის ზუსტი სამყოფელი უცნობია.[25]

კოლექციის ნახვისა და შესწავლის მიზნით, 2012 წელს საქართველოს ეროვნული მუზეუმის უფროსი მეცნიერ-თანამშრომელი მაია პატარიძე გერმანიის პრუსიული მემკვიდრეობის ფონდის საერთაშორისო სტიპენდიის ფარგლებში გაემგზავრა ბერლინის ბოდეს მუზეუმის მიუნცკაბინეტში. მეცნიერის მთავარი ამოცანა იყო მიხეილ ბარათაშვილის კოლექციის აღწერა და შესწავლა.

ბერლინის მიუნცკაბინეტის დირექტორი ამ დროისათვის იყო ბერნ კლუგე. მაია პატარიძესთან სამეცნიერო საქმიანობაში ერთად აქტიურად ჩაერთნენ ბერნჰარდ ვაისერი და კარსტენ დამენი.

კოლექციაზე მუშაობისას გამოიკვეთა ჯგუფი ეგზემპლარებისა, რომლებიც არაერთხელ მოხვედრილა სხვადასხვა პუბლიკაციაში და მონეტების ნაწილი, რომლებიც სამეცნიერო საზოგადოებისთვის დღემდე არ იყო ცნობილი. ხაზგასმით უნდა ითქვას, რომ ამ უნიკალური კოლექციის ზუსტი ფოტოპირებიც არ არსებობდა, რადგან მ. ბარათაშვილის წიგნში მონეტები ლითოგრაფიული ჩანახატის სახით არის შესული, რაც მათ მთლიანობაში აღქმას უშლიდა ხელს. გარდა ამისა, მცირედი ხარვეზები შეიმჩნევა ატრიბუციის თვალსაზრისითაც. მონეტების ზუსტი განსაზღვრა რთული იყო, რაც სავსებით ლოგიკურიც ჩანდა, რადგან არა მხოლოდ ქართული, არამედ მსოფლიო ნუმიზმატიკის გარიჟრაჟზე[26] არ არსებობდა სპეციალური კატალოგები. რასაკვირველია, ეს ზღვაში წვეთია იმ ღვაწლთან შედარებით, რაც მ. ბარათაშვილს ქართული მეცნიერების წინაშე მიუძღვის.

ალსანიშნავია, რომ ქართულის გარდა მან სამ-

---

22 ნაშრომში მონეტების ფოტოები ამ წარმოდგენილია თაბაშირის ანაბეჭდებიდან შესრულებული ფოტოპირით.

23 Каталог исторической юбилейной выставки в память 250-летия города Симбирска (Симбирск, 1889), 16.

24 იქვე.

25 ლორთქიფანიძე, გერაძე, მიხეილ პეტრეს ძე ბარათაევი (ბარათაშვილი) ქართული ნუმიზმატიკის ფუძემდებელი, 7.

26 აღსანიშნავია, რომ ნუმიზმატიკური ნაშრომი, რომელიც გამოსცა მსოფლიო ნუმიზმატიკის მამად აღიარებულმა იოსეფ ილარი ფონ ეკელმა, მხოლოდ 50 წლით უსწრებს მიხეილ ბარათაშვილის ნაშრომს.

შობლოში ყოფნისას შეაგროვა ბერძნულ-რომაული, არაბული, ოსმალური, ირანული და სომხური მონეტებიც. მათი დიდი ნაწილი, რა თქმა უნდა, საქართველოში უნდა ყოფილიყო აღმოჩენილი. ისინი არსად არ არის გამოქვეყნებული და ამდენად, მათ შესახებ არაფერი ვიცით.[27]

2012 წელს, სტიპენდიის ფარგლებში სრულად აღირიცხა ბერლინის მიუნცკაბინეტში დაცული მიხეილ ბარათაშვილის კოლექცია. ნაწილი მონეტებისა განისაზღვრა, თუმცა მათი გამოცემა მაშინ ვერ მოხერხდა.

ბერლინის მიუნცკაბინეტში, მიხეილ ბარათაშვილის უმდიდრესი კოლექციის გარდა, დაცულია უმნიშვნელოვანესი ნუმიზმატიკური ძეგლები, რომლებიც ქართული და მსოფლიო ნუმიზმატიკისთვის განსაკუთრებულად ღირებულია. მათ შესახებ მსოფლიო სამეცნიერო საზოგადოება ნაწილობრივ ინფორმირებულია, მაგრამ ბევრი საკითხი ჯერ კიდევ არ იყო დაზუსტებელი. ამიტომ მიზნად დავისახეთ მათი სრულყოფილად აღრიცხვა, შესწავლა და მაღალი რეზოლუციის ფოტოპირების დართვით სამეცნიერო ბრუნვაში გაშვება.

2019 წელს შ. რუსთაველის ფონდის მიერ გამოცხადებულ ახალგაზრდა მეცნიერთა კვლევების გრანტით დაფინანსდა საქართველოს ეროვნული მუზეუმის უფროსი კურატორი მაია პატარიძე. პროექტის სახელწოდება: „გერმანიაში (ბერლინის ბოდეს მუზეუმის მიუნცკაბინეტში) დაცული ქართული ნუმიზმატიკური ძეგლების შესწავლა: მონეტების მოძიება, აღწერა-ატრიბუცია, კორპუსის გამოცემა“.

პროექტის ფარგლებში, საქართველოს ეროვნული მუზეუმისა და ბერლინის მიუნცკაბინეტის ურთიერთთანამშრომლობით, ასევე საქართველოს შ. რუსთაველის სამეცნიერო ფონდის ხელშეწყობით, შესაძლებელი გახდა ბერლინში დაცული ქართული ნუმიზმატიკური ძეგლების სრულად თავმოყრა. გამზადდა წინამდებარე კორპუსი, რომელშიც შესულია როგორც ქართველ მეფე-მთავართა მიერ მოჭრილი მონეტები,[28] ასევე ის ნუმიზმატიკური ძეგლები, რომლებსაც ქართულ მონეტებს ვერ ვუწოდებთ, თუმცა მათი როლი ქართულ ნუმიზმატიკაში დიდია და მის ორგანულ ნაწილს წარმოადგენს.

აღსანიშნავია, რომ ეს მონეტები არაერთხელ მოხვდა სამეცნიერო პუბლიკაციებში, თუმცა, იმის გამო, რომ მათი ზუსტი, მაღალი ხარისხის ფოტოპირები ხელმისაწვდომი არ იყო, არასწორი აღწერილობა ბევრი მცდარი მოსაზრების საფუძველი გამხდარა.

წინამდებარე ნაშრომში შესულია ბერლინის ბოდეს მუზეუმში დაცული ყველა ქართული ნუმიზმატიკური ძეგლი ქრონოლოგიური თანმიმდევრობით, ძვ. წ. V საუკუნიდან 1834 წლამდე. თითოეული ილუსტრირებული მონეტა წარმოდგენილია მოკლე აღწერილობით, სამონეტო ლითონის, მონეტის წონის (გრამებში), დიამეტრის (მილიმეტრებში), მოჭრის თარიღის (ქრისტიანული წელთაღრიცხვით ან ჰიჯრით) და იმ ხელისუფლის აღნიშვნით, ვისი სახელითაც არის მოჭრილი მონეტა. ყოველთვის, როცა ეს შესაძლებელია, მოცემულია მონეტის ნომინალის და მოჭრის ადგილის (ზარაფხანის) დასახელება. განსაკუთრებულ შემთხვევებში ზოგიერთ მონეტასთან მიწერილია მცირე კომენტარიც მის წარმომავლობასთან დაკავშირებით. კერძოდ, ესა თუ ის მონეტა მიხეილ ბარათაშვილის კოლექციიდანაა ან სხვა გზით არის მოხვედრილი ბერლინის მიუნცკაბინეტში.

საილუსტრაციო მასალა შერჩეულია გერმანიის მიუნცკაბინეტის ფონდში დაცული სამონეტო კოლექციებიდან.

27 И. Г. Спасский, Нумизматика в Эрмитаже. Нумизматика и эпиграфика. 8. 176.

28 ჩვენი აზრით, მ. ბარათაშვილი ქართულ მონეტებად სავსებით სამართლიანად მიიჩნევდა იმ მონეტებს, რომლებიც ქართველი ემიტენტების მიერ იყო მოჭრილი.

A fundamental research titled "Нумизматические факты Грузинского царства" - „ნუმიზმატიკური ფაქტები, ანუ ძველნი ფული სამეფოსა საქართველოსი" (Numismatic Artefacts or Ancient Money of the Kingdom of Georgia) was published in three languages – Russian, French, and Georgian in 1844 in Saint-Petersburg. The author of this monograph was Prince Michael Baratashvili (Barataev) (1784-1856), a Georgian nobleman living in Russia. The monograph represented the first comprehensive study of Georgian coins, and Michael Baratashvili (Barataev) has been rightfully credited with establishing Georgian numismatics as a legitimate academic discipline in its own right.

Michael Baratashvili was born in the city of Simbirsk, Russia, into the family of the governor of this province, Lieutenant-General Peter Baratashvili. Michael's grandfather – Melchizedek (Michael) Baratashvili, had arrived in Russia as a retinue of Georgian King Vakhtang VI (1675-1737). After Vakhtang VI had died in 1737, Russian authorities peremptorily commanded Peter Baratashvili either to enter the service of the Russian crown or to return to Georgia. Melchizedek never went back to his homeland, but instead purchased lands and served in Simbirsk residing there until his death. Later, Simbirsk was named "Barataevka" accordingly.[1] His son, Peter, received an education fit for a man of his status, and later served as a state official, enjoying great respect and exercising influence. Peter reached the military rank of Lieutenant-General and was appointed governor of Simbirsk for the period of 1780 to 1789. He purchased 600 dessiatina (approx. 14,000 acres) of "Konnaia Sloboda" 12 kilometers away from Simbirsk. Peter settled peasants there and thus founded the new village of Barataevka.[2]

Governor Peter Baratashvili welcomed a baby boy on January 25, 1784. He and his wife named the child Michael, who would later become a remarkable individual in many ways. During his military career, Miachel Baratshvili served in the wars against Napoleon Bonaparte (1806-1809, 1812-1814)[3] and was decorated for demonstrating courage and bravery in fighting.[4] From 1820 to 1835 he governed the district of Simbirsk and exercised the duties of a marshal of the nobility. It is known that Michael sympathised with the Decembrists and was arrested in 1826 following the failed Decembrist revolt. Fortunately for him, no evidence of any involvement was proven (Baratashvili had wisely burned all his correspondence with the Decembrists), and he was released from captivity.[5]

Michael Baratashvili had earlier founded a masonic lodge – a salon named "Key to Virtues"- under his personal leadership in 1817 in Kazan and Simbirsk. The salon aimed at the promotion of Christian virtues and their stringent adherence. The members were required to demonstrate magnanimous forgiveness and compassion. It was strictly prohibited to discuss laws or politics during the meetings. Apparently, "Key to Virtues" became so popular in the province that there were many applications to become a member.[6]

We see Michael Baratashvili beginning his service in the Ministry of Internal Affairs in 1835. In 1838,

1 Currently Ulianovsk.

2 შ. გოზალიშვილი, მიხეილ ბარათაშვილი (თბილისი, 1987), (Sh. Gozalishvili, Mikheil Baratashvili (Tbilisi, 1987)10); Издание Симбирской губернской Ученой Архивной Комиссии (Симбирск, 1903), 251-252 (Periodical of Simbirsk Academic Archival Comission (Simbirsk, 1903).

3 Ф. А. Брокгауз, И. А. Ефрон, Энциклопедический словарь под редакцией проф. И. Андреевского, т. III, (Санкт-Петербург, 1894), 38 (The Brockhaus and Efron Encyclopaedic Dictionary, vol. III (Saint-Petersburg, 1894);

4 გოზალიშვილი, მიხეილ ბარათაშვილი,14. Sh. Gozalishvili, Mikheil Baratashvili, 14.

5 ა. აფაქიძე, „ბარათაშვილი (ბარათაევი) მიხეილ პეტრეს ძე", ქართული საბჭოთა ენციკლოპედია, (თბილისი, 1977), ტ. 2, 199 (A. Apakidze, "Baratashvili (Barataev) Mikheil," Georgian Soviet Encyclopedia, vol. 2 (Tbilisi, 1977)); გოზალიშვილი, მიხეილ ბარათაშვილი, 31. Sh. Gozalishvili, Mikheil Baratashvili, 31.

6 Князь В. Баюшев, «Князь М. П. Баратаев», Сборник историко-статистических материалов по Симбирской губернии, (Симбирск, 1868), 223-226. (Prince V. Baiushev "Prince M. P. Barataev", Collection of Historical-Statistical Materials on Simbirsk Province (Simbirsk, 1868).

he was appointed State Councillor and a year later, he was transferred to a position at the Ministry of Finance.[7]

Michael Baratashvili was commissioned by the ministry of finances to Georgia as the head of customs for the Transcaucasian region and served in this position for almost three years. It is known that he resided in the so-called Shadinov mansion rented by the department of external commerce of the ministry of finances for a rent of 25 rubles per month.

Michael Baratashvili recovered his ties with his relatives and family as soon as he arrived in Georgia. It seems that the well-known Georgian poet Nickoloz Baratashvili provided Michael with certain aid for his future book in terms of the study of Georgian history.[8] As Nicholoz Baratashvili mentions in a letter to Grigol Orbeliani, he has given his relative from Russia material on the historical past of Georgia.[9] We are not sure, though, if Michael has mastered the Georgian language at all or how fluent he was.[10]

During the short period of his life in Georgia, Michael managed to collect a unique collection of ancient Georgian coins that would become the basis of both his own monograph and later studies by various scholars within the country. Baratashvili's contribution to Georgian numismatics in this respect, however, cannot be overstated. When the position of head of customs for the Transcaucasian region was abolished by a supreme order of Tsar Alexander II on November 20, 1842, Baratashvili retired.[11]

After leaving Georgia for good, Baratashvili published his fundamental work «Нумизматические факты Грузинского царства» - „ნუმიზმატიკური ფაქტები, ანუ ძველნი ფული სამეფოსა საქართველოსი“ (Numismatic Artefacts or Ancient Money of the Kingdom of Georgia) in Russian, French and Georgian. The author addresses Emperor Nicholas I in Russian: "with a sense of profound respect, I take courage to present you with a numismatic album of pictures of ancient Georgian coins created with a method of copying them from metal, designed by myself."[12] It was a widely used practise in the 19th century to dedicate a work to the monarch, but in this specific case, presenting the tsar with an album of Georgian coins was both a risky enterprise and a diplomatic challenge. Baratashvili knew too well that to publish a book containing the message that Georgia – a province of the Russian empire – had been a sovereign state with a long history documented by these coins, was a dangerous undertaking. There was even more to it: the monograph could serve as a symbol of national identity and inspire the future awakening of nationalist sentiments. Perhaps, an hommage paid to the emperor from the very beginning, could facilitate the publication. Fortunately, this strategy paid off and the monograph was printed, which would establish Georgian numismatics as a discipline and promoted further research.

Both the content and design of the book formulate the deep patriotic feelings of its author. It is no accident that the title page features all three types of the Georgian script: Asomtavruli, Nuskhuri and Mkhedruli[13] in order to demonstrate to the world the high culture of historical Georgia.

Baratashvili starts the book with delightful memories of his visit to Georgia: "My short visit to your marvellous country fostered a feeling of sincere

7 Князь В. Баюшев, Князь М. П. Баратаев, 229-230 (Prince V. Baiushev, Prince M. P. Barataev, 229-230).

8 გ. ლორთქიფანიძე, გ. გერაძე, „მიხეილ პეტრეს ძე ბარათაევი (ბარათაშვილი) ქართული ნუმიზმატიკის ფუძემდებელი,“ 5. (G. Lortkipanidze, G. Geradze, "Mikheil Barataev (Baratashvili) – founder of Georgian numismatics" – Essays on History of Georgian Numismatics (Tbilisi, 2007).

9 Ibid.

10 D. Chubinashvili helped him with the Georgian part.

11 საქართველოს სახელმწიფო საისტორიო არქივი, ფ. 378, აღწ. 1, ფ. 149 (National Archives of Georgia, funds N378, rec. 1, p. 149).

12 М. Баратаев, Нумизматические факты Грузинского царства (Санкт-Петербург, 1844). (Numismatic Artefacts or Ancient Money of the Kingdom of Georgia (Saint-Petersburg, 1844).

13 Asomtavruli, Nuskhuri and Mkhedruli.

love and gratitude in my soul. As a lonely wanderer banished from my homeland, I expected to find here only tombstones of my ancestors, but instead, I encountered your heart filled with yearning and love."[14]

It is noteworthy, how the scholar encapsulates in a few sentences the essence of numismatics and the priority of coins as historical documents: "these metallic coins are more durable than manuscripts and attest to many other realities."

Baratashvili is fully aware that his monograph is groundbreaking and will become a foundation for future development of this discipline – "I will consider myself a fortunate man if my first study will entail an aspiration for your beautiful country to continue the research in order to make it deeper and more comprehensive…. If this will not be the case, let my work remain as a token of your affection in my heart, and I hope you will remember me as your ancestor filled with profound respect towards you all."[15]

Publication of Baratashvili's work in 1844 was met with excitement by the international scholarly community. Two years later, Marie Brosset, the renowned orientalist and member of the Imperial Academy of Sciences of Russia, published in Saint-Petersburg a review of the monograph titled "Comments on the scholarly work "Numismatic Artefactss or Ancient Money of the Kingdom of Georgia", including a general review of Georgian numismatics.[16]

M. Baratashvili became a member of Russian and foreign scientific societies. He was elected a member of the French Academy of Sciences for his numismatic studies and his invention of a method for creating detailed copies of coin-dies by application of aluminum foil.[17]

M. Baratashvili was made an honorary member of the Academy of Arts of Saint-Petersburg, the Academy of Sciences of Paris, Berlin, and Copenhagen, a full member of the Royal Nordic Society of Antiquaries, and one of the founders of the Imperial Russian Archaeological Society. While staying in Georgia, he was elected an associate member of the Transcaucasian Statistical Committee on November 27, 1840.

The scholar spent the last years of his life at his own estate in Simbirsk. Michael Baratshvili passed away at the age of 72 after a serious illness on July 31, 1856, and was buried in the cemetery of the local monastery. Between 1994 and 1997, the graves of renowned figures were discovered and restored within this cemetery. Presently, the grave of M. Baratashvili is identified; he rests in the Simbirsk (ulianovsk) Monastery. The numismatic data presented in Baratashvili's fundamental study was based on his private collection of coins collected in Georgia and perhaps Russia.

After his death, the scholar's heirs decided to hand over his numismatic collection to the Caucasian Museum in Tbilisi. A note preserved in the archives of the National Museum of Georgia indicates that the museum administration declined the offer and refused to pay for coins due to the negative review given by J. Bartolomei to the collection. In 1871, Baratashvili's family offered it to the Imperial Hermitage Museum in Saint-Petersburg. Again, the collection was not purchased, and the coins were destined to leave Russia.[18]

The collection was now offered to the Münzkabinett of the Royal Museums in Berlin and finally accessioned there into the collection in 1874. It has been kept as part of the cabinet's holdings ever since and is now housed in the Münzkabinett's vault at the Bode-Museum in the centre of Germany's capital.

---

14 М. Баратаев, Нумизматические факты Грузинского царства, III-VII (Numismatic Artifacts of the Kingdom of Georgia (Saint-Petersburg, 1844) III-VII.

15 Ibid.

16 M. Brosset, Rapport sur l'ouvrage intitulé, "Нумизматические факты Грузинского царства" et Revue de numismatique géorgienne (Санкт-Петербург, 1847), 66-67.

17 ა. აფაქიძე, „ბარათაშვილი (ბარათაევი) მიხეილ პეტრეს ძე", 199 (A. Apakidze, "Baratashvili (Barataev) Mikheil", 199).

18 И. Г. Спасский, Нумизматика в Эрмитаже, Нумизматика и эпиграфика, (Москва, 1970), 176. (I. Spassky, "Numismatics in the Hermitage", Numismatics and Epigraphy (Moscow, 1970), 176).

The accession journal entry, written by the Münzkabinett's director Julius Friedländer (1813 – 1884) himself, records the acquisition of the Prince Michael Baratashvili collection of Georgian coins on November 6, 1874.[19] It also indicates that the coins were accommodated in two solid cardboard boxes. The collection was delivered to the museum by a Mr. W. Martinson from Kazan. Apparently, this gentleman was a liaison for Baratashvilis' heirs to negotiate the sale.

The entry does not specify the number of coins. In 1877, when the Münzkabinett published the second edition of its history, this recent acquisition of Georgian coins was presented on page 46.[20] The authors indicate that the Oriental collection includes the collection of 350 coins that belonged to Prince Michael Baratashvili and that formed the basis of his own monograph back in 1844. In addition, they write that it is the largest collection of Georgian coins, including the earliest and most important specimens of the Sassanian type bearing Georgian inscriptions.[21]

M. Baratashvili's book actually describes 157 coins, and in 1874, some 350 coins were accessed in Berlin. It can be assumed that he did continue collecting coins after 1844, more than doubling his collection by the time of his death. In 1910, Evgeni Pakhomov published his work "Georgian coins"[22] which contained a containing description of some new coin types from Baratashvili's collection in the Münzkabinett.[23]

It can be assumed that the Berlin collection does contain more coins that were purchased by Baratashvili following the publication of his monograph in 1844, and were hence not included in his catalogue. And in 1898, during the celebration dedicated to the 250th anniversary of the foundation of Simbirsk, an exposition was organized that featured three volumes of manuscripts by the Prince Michael Baratashvili. They are titled "Metal artefacts for the History of Georgia" and were accompanied by a rich numismatic collection.[24] The manuscript, along with other artefacts had been presented by a grandchild of the last descendant of the scholar, Sergei Baratashvili (1826-1930). Needless to say, the above three volumes with pictures and illustrations represent an expanded, richer version of the monograph published by Baratashvili together with a collection he managed to enrich after 1844. Unfortunately, the manuscript was subsequently lost.

Despite lively interest in Michael Baratashvili's numismatic collection, not a single Georgian numismatist had the opportunity to examine the coins for the following century and a half. It had even been suggested that the precise location of this collection was unknown.[25]

In 2012, a senior researcher of the Georgian National Museum, Maia Pataridze, was able to visit the Münzkabinett and finally study the Baratashvili collection as a recipient of an international scholarship from the Staatliche Museen zu Berlin. The main task was to study and catalogue the coins. Prof. Bernd Kluge, then the director of the Münzkabinett, and his colleagues, Prof. Bernhard Weisser and Dr. Karsten Dahmen provided invaluable assistance and participated in the project.

Within the collection itself, two groups of specimens can be identified: one group representing those coins that have been the subject of various

19 It reads in German: "Acc. 1874/513 am 6. November 1874. Von Herrn W. Martinson in Kasan. Die Sammlung Georgischer Münzen des Fürsten Michael Baratajef, von demselben 1844 in einem besonderen der Sammlung beiliegenden Werke beschrieben. Sie befindet sich in zwei Pappkästen, festgeordnet, und bleibt vorläufig in dieser Aufstellung".

20 J. Friedlander, A. von Sallet. Das Königliche Münzkabinett (Berlin 1877) 46.

21 Ibid.

22 Е. Пахомов, Монеты Грузии, (Тбилиси,1910) (E. Pakhomov, Coins of Georgia (Tbilisi, 1910)).

23 Illustrations in the book are photocopies made from coin impressions on plaster impressions of coins are.

24 Каталог исторической юбилейной выставки в память 250-летия города Симбирска (Симбирск, 1889), 16 (Catalogue of the exhibition dedicated to the 250th anniversary of foundation of the city of Simbirsk (Simbirsk, 1889), 16).

25 ლორთქიფანიძე, გერაძე, მიხეილ პეტრეს ძე ბარათაევი (ბარათაშვილი) ქართული ნუმიზმატიკის ფუძემდებელი, 7 (G. Lortkipanidze, G. Geradze, Mikheil Barataev (Baratashvili) – founder of Georgian numismatics, 7).

publications and another group representing those coins that are still unknown to scholars. It should be noted, however, that for a very long time not even precise illustrations of the collection were available, since Baratashvili's monograph contained lithographs that made it extremely difficult to produce any copies. In addition, numismatic research has evolved since 1844, and some of his attributions are now out of date.[26] However, these deficiencies are only too minor compared to the contribution Baratshvili had made to Georgian numismatics. It should also be noted that during his stay in Georgia, Baratashvili did not only collect local Georgian coins, but Graeco-Roman, Arabic, Ottoman, Persian, and Armenian ones that were discovered on the territory of Georgia. They have never been published, though.[27]

All coins in the Baratashvili collection were recorded and many of them were classified in 2012, but unfortunately, it was not possible to properly publish them.

The Berlin Münzkabinett Collection does, in addition, contain specimens extremely valuable for both Georgian and International numismatic research, that do not originate from Baratashvili's collection. They are familiar to the scholarly community to some extent, though many questions are still waiting to be answered. Therefore, one of the goals of the present publication is to present their full classification, core data, and to introduce them into the academic world together with high quality photographs.

The Shota Rustaveli National Science Foundation of Georgia, through research grants to young- scientists, thankfully funded this project presented by Maia Pataridze, senior curator of the Georgian National Museum: "Study of Georgian numismatic artefacts in Germany (Münzkabinett der Staatlichen Museen zu Berlin): identification, attribution, classification of coins, and publication of a corpus."

This cooperation between the Georgian National Museum and the Berlin Münzkabinett, supported by the Rustaveli Foundation, made it possible to study all Georgian numismatic monuments preserved in the Berlin cabinet and to prepare the present corpus, which contains both coins issued by Georgian kings and princes,[28] and those not struck in Georgia, but bearing importance for the study of Georgian numismatics.

Many errors due to the poor state of publication and illustrations starting in 1844 can hopefully be corrected by this present corpus.

The present work does include all Georgian coins preserved in the Münzkabinett in Berlin in chronological order starting from the 5th century B.C. up to the year 1834. Each illustration of a coin comes with a brief description indicating the metal, weight (in grammes), diameter (in millimetres), date of emission (according to the Christian calendar or Muslim Hijra), and minting authority. When known, coin denominations and mint locations are also provided. Coins do have brief commentaries concerning their provenance, whether they were a part of Baratashvili's collection or acquired by the Münzkabinett from other sources.

llustrations have been provided by the Berlin Münzkabinett.

26 It should be noted that Joseph Hilarius von Eckhel of Vienna, recognised as "the father of numismatics", published the first numismatic treatise only 50 years before Baratashvili.

27 И. Г. Спасский, Нумизматика в Эрмитаже, Нумизматика и эпиграфика 8, (Москва, 1970), 176 (I. Spassky, "Numismatics in the Hermitage," Numismatics and Epigraphy (Moscow, 1970), 176).

28 M. Baratashvili correctly regarded as Georgian those coins that were issued by the Georgian minting authorities.

Als im Jahr 1844 die erste umfassende Publikation zu georgischen Münzen in Sankt Petersburg erschien, geschah dies in den drei Sprachen Georgisch, Russisch und Französisch. Die Нумизматические факты Грузинского царства – ნუმიზმატიკური ფაქტები, ანუ ძველნი ფული სამეფოსა საქართველოსი – Documents *numismatiques* du Royaume de Géorgie waren von dem in Russland lebenden georgischen Adligen Prinz Michael Baratašvili (Barataev) (1784–1856) verfasst worden. Dieses Werk rückte die numismatischen Zeugnisse der historischen Landschaft Georgien mit einem Mal in den Fokus der internationalen Forschung und etablierte die georgischen Münzkunde als eigenen Zweig der Wissenschaft.

Michael Baratašvili wurde in Simbirsk, Russland, geboren als Sohn des Gouverneurs dieser Provinz, Generalleutnant Peter Baratašvili. Michaels Großvater, Melchizedek (Michael) Baratašvili, war nach Russland als Teil der Entourage des georgischen Königs Vachtang VI. (1675–1737) gekommen. Nach dem Tode des Königs im Jahre 1737, forderten die Behörden des Zarenreiches Peter Baratašvili auf, sich entweder in ihre Dienste zu stellen oder nach Georgien zurückzukehren. Melchizedek kehrte nie in seine Heimat zurück, sondern erwarb stattdessen – nun in russischen Diensten – Landgüter in Simbirsk und lebte dort bis zu seinem Tode. Später wurde der Ort zeitweise sogar in ‚Barataevka' umbenannt.[1] Sein Sohn Peter ging nach Erhalt einer standesgemäßen Erziehung ebenfalls in den Staatsdienst, wo er sich Anerkennung verdiente. Peter brachte es bis zum Rang eines Generalleutnants und wurde für die Zeit von 1780 bis 1789 zum Gouverneur der Provinz Simbirsk ernannt. Er erwarb 600 desjatina (ungefähr 14.000 Hektar) der 'Konnaja Sloboda', 12 Kilometer von Simbirsk entfernt. Peter siedelte dort Bauern an und gründete das Dorf Barataevka.[2]

Gouverneur Peter Baratašvili wurde Vater eines Sohnes am 25. Januar 1784. Er und seine Frau nannten das Kind, welches später in vieler Hinsicht bedeutend werden sollte, Michael. Zunächst schlug der junge Michael eine militärische Karriere ein und kämpfte in den Kriegen gegen Napoleon (1806-1809, 1812-1814).[3] Hier wurde er für seine Tapferkeit ausgezeichnet.[4] Von 1820 bis 1835 diente auch er als Gouverneur von Simbirsk und als Marschall des Adels. Es war bekannt, dass Michael mit den Dezembristen sympathisierte und er wurde nach dem Scheitern ihrer Revolte 1826 sogar kurzfristig verhaftet. Zu seinem Glück – potentiell kompromittierende Korrespondenz hatte er rechtzeitig verbrannt – konnte ihm keine Verbindung nachgewiesen werden und Baratašvili wurde wieder freigelassen.[5]

Einige Jahre zuvor hatte Michael Baratašvili 1817 in Kazan und Simbirsk eine Freimaurerloge mit dem Namen Schüssel zur Tugend gegründet. Die Loge war der Förderung christlicher Tugenden gewidmet. Ihre Mitglieder waren angehalten, großzügige Vergebung und Hingabe zu zeigen. Es war verboten, während der Treffen politische Themen zu besprechen. Die Loge erfreute ich offensichtlich großer Beliebtheit, da viele bedeutende Bürger sich bemühten, in diese aufgenommen zu werden.[6]

1835 begann Michael Baratašvili seinen Dienst im russischen Innenministerium. Drei Jahre

1 Heute Uljanovsk.

2 Sh. Gozališvili, Micheil Baratašvili (Tiflis 1987), 10; Издание Симбирской губернской Ученой Архивной Комиссии [Izdanie Simbirskoj gubernskoj Učenoj Archivnoj Komissii] (Simbirsk, 1903), 251-252.

3 Ф. А. Брокгауз, И. А. Ефон, Энциклопедицеский словарь, т. III, (Санкт-Петербург 1894), 38 [F. A. Brokgauz, I. A. Efron, Enciklopedičeskij slovar, Bd. 3 (Sankt-Peterburg, 1894)]; Gozališvili, Micheil Baratašvili, 14.

4 Gozališvili, Micheil Baratašvili, 14.

5 ა. აფაქიძე, ბარათაშვილი (ბარათაევი) მიხეილ პეტრეს ძე, ქართული საბჭოთა ენციკლოპედია (თბილისი 1977), ტ. 2, 199, (A. Apakidze, Baratashvili (Barataev) Mikheil, Georgische Sowjetische Enzyklopädie, Bd. 2 (Tbilisi, 1977)); Gozališvili, Micheil Baratašvili, 31.

6 Князь В. Баюшев, Князь М.П. Баратаев, Сборник историко-статистических материалов по Симбирской губернии (Симбирск, 1868) (Fürst V. Bajušev, Knjaz M.P. Barataev, Sbornik istoriko-statističeskich materialov po Simbirskoj gubernii (Simbirsk, 1868)), 223-226.

später, 1838, wurde er zum Staatsrat ernannt und ein weiteres Jahr darauf. auf eine Position im Finanzministerium versetzt.[7]

Michael Baratašvilis Aufgabe im Finanzministerium war die des Chefs des Zollwesens in der Transkauskasischen Region, ein Posten, den er für drei Jahre innehaben sollte.

Er residierte im der sogenannten Šadinov-Haus, welches von der Abteilung für Außenhandel im Finanzministerium für 25 Rubel im Monat gemietet wurde.[8]

Mit seiner Rückkehr nach Georgien hatte Michael Baratašvili seine Verbindungen und verwandtschaftlichen Beziehungen in der Heimat schnell wieder reaktiviert. Offensichtlich half ihm auch der bekannte georgische Dichter Nickolas Baratašvili, der wichtige Hinweise zur georgischen Geschichte zusammentrug, welche Michael Baratašvili für sein entstehendes Buchprojekt nutzen würde. So vermerkt es der Dichter jedenfalls in einem Brief an Grigol Orbeliani. Wir wissen allerdings nicht, wie gut die Kenntnisse der georgischen Sprache bei Michael Baratašvili waren, und wie gut er selbst Georgisch sprechen konnte.[9]

Während der vergleichsweise kurzen Zeit seines Lebens in Georgien gelang es Baratašvili, eine einmalige und außerordentliche Sammlung georgischer Münzen bzw. von Münzen aus der historischen Region Georgien aufzubauen. Diese Münzsammlung sollte die Basis bilden für sein wissenschaftlichen Hauptwerk sowie weitere einzelne, darauf bezogene Studien durch andere Forscher. Baratašvilis Beitrag zur Entstehung der georgischen Numismatik kann nicht nachdrücklich genug betont werden.

Mit der Auflösung seines Dienstpostens durch Zar Alexander II. am 20. November 1842 trat Baratašvili in den Ruhestand und verließ Georgien.[10]

Keine zwei Jahre später publizierte Baratašvili sein numismatisches *Hauptwerk Documents numismatiques du Royaume de Géorgie* auf Russisch, Französisch und Georgisch. Das Vorwort enthält die russischsprachige Widmung an Zar Nikolaus I.: „mit tiefen Respekt wage ich es, Ihnen ein numismatisches Album mit Bildern antiker georgischer Münzen zu präsentieren, wobei eine von mir entwickelte Kopiermethode verwendet wurde."[11] Solche Widmungen an den regierenden Monarchen waren im 19. Jahrhundert weit verbreitet, doch bedurfte es vor dem Hintergrund dieser diplomatischen Herausforderung in diesem Falle schon eines gewissen Mutes, dem russischen Zaren ein Album georgischer Münzen anzudienen. Baratašvili war sich nur zu sehr bewusst, wie sehr der Hinweis auf die frühere Unabhängigkeit Georgiens, das nun ein Teil des russischen Reiches war, als Herausforderung des Zarenhauses verstanden werden könnte. Zudem könnte die Publikation jetzt und in der Zukunft als Anstoß zu und Ausdruck von georgischer Identität dienen. Die Widmung an den Zaren sollte damit auch als Schutz vor einem möglichen Verbot dienen. Glücklicherweise scheint diese Strategie funktioniert zu haben, und das Buch, welches die georgische Numismatik begründen sollte, konnte erscheinen.

Sowohl der Inhalt des Werks als auch seine Gestaltung geben Zeugnis ab von dem tiefen patriotischen Empfinden des Autoren.

Ganz bewusst erscheinen die drei Formen georgischen Schrift auf der Titelseite, Asomtavruli, Nuschuri und Mchedruli[12] als Ausdruck der Kulturgeschichte des antiken Georgien.

Baratašvili beginnt sein Werk mit sentimentalen Erinnerungen an seinen Aufenthalt in Georgien: „mein kurzer Besuch in Ihrem wunderbaren Land pflanzte ein Gefühl tiefer Liebe und Dankes in meiner Seele. Als ein einsamer Wanderer fern der Heimat, erwartete ich hier nur die Grabsteine

7 Fürst V. Bajušev, Knjaz' M. P. Barataev, 229-230.

8 გ. ლორთქიფანიძე, გ. გერაძე, მიხეილ პეტრეს ძე ბარათაევი (ბარათაშვილი) ქართული ნუმიზმატიკის ფუძემდებელი, ნარკვევები ქართული ნუმიზმატიკის ისტორიიდან (თბილისი, 2007), 3.

9 D. Čubinašvili hat bei dem georgischen Teil Hilfestellung gegeben.

10 Georgisches Nationalarchiv, Bestand Nr. 378, rec. 1, p. 149.

11 М. Баратаев, Нумизматические факты Грузинского царства (Санкт-Петербург, 1844) (M. Barataev, Numizmatičeskie fakty Gruzinskogo carstva (Sankt-Petersburg, 1844)).

12 Asomtavruli, Nuschuri und Mchedruli.

meiner Vorfahren zu finden und sah stattdessen Ihr Herz angefüllt mit Sehnsucht und Liebe".[13]

Es ist bemerkenswert, wie der Autor im Folgenden in wenigen Zeilen den Kern numismatischer Forschung und die Bedeutung von Münzen als historische Dokumente umreißt: „diese metallenen Münzen sind haltbarer als Manuskripte und Zeugnis vieler Realitäten."

Baratašvili ist sich voll bewusst, hier grundlegende Arbeit für ein erstes Fundament numismatischer Forschung in der Zukunft zu leisten: „Ich werde mich als einen glücklichen Mann betrachten, wenn es mir gelingt, einen Anstoß in Ihrem schönen Land zu geben, für weitere und tiefer gehende Forschung … sollte dies nicht der Fall sein, belassen Sie mein Werk als Pfand Ihrer Hingabe in meinem Herzen und ich hoffe, Sie werden mich als Ihren Vorfahren erinnern, der Sie alle mit tiefen Respekt betrachtet".[14]

Das Erscheinen von Baratašvilis Werk im Jahre 1844 traf in der internationalen numismatischen Forschung auf großes Interesse. 1846 erschien eine Besprechung durch den bekannten Orientalisten Marie Brosset, der auch Mitglied der Kaiserlich-Russischen Akademie der Wissenschaften war, unter dem Titel „Kommentare zum gelehrten Werk zu den numismatischen Objekten oder dem antiken Geld des Königreichs Georgien" in Sankt-Petersburg, welches auch einen Überblick zur Münzkunde Georgien bot.[15]

M. Baratašvili wurde in der Folge zum Mitglied russischer und ausländischer wissenschaftlicher Gesellschaften ernannt. So wurde er mit Verweis auf seine numismatische Arbeit und Erfindung seiner oben genannten Methode des Münzabdrucks zu einem Mitglied der Französischen Akademie der Wissenschaften gewählt.[16]

Ebenso folgten die Ernennung zum Ehrenmitglied der Akademie der Künste in Sankt-Petersburg, Baratašvili, sowie den Akademien der Wissenschaften in Paris, Berlin und Kopenhagen, die Vollmitgliedschaft der Königlich Nordischen Gesellschaft der Antiquare. Zudem war Baratašvili einer der Begründer der Kaiserlich-Russischen Archäologischen Gesellschaft. Während seines Aufenthalts in Georgien war er am 27. November 1840 bereits zum assoziierten Mitglied der Transkaukasischen Statistischen Komitees gewählt worden.

Michael Baratašvili verbrachte die letzten Jahre seines Lebens auf seinem Landgut in Simbirsk. Er starb im Alter von 72 Jahren am 31. Juli 1856 nach schwerer Krankheit. und wurde auf dem Friedhof des lokalen Klosters begraben. Zwischen 1994 und 1997 wurden einige prominente Gräber wiederentdeckt und restauriert. Das Grab von M. Baratashvili ist identifiziert. Er ruht heute im Simbirsk (Ulianovsk) Kloster.[17]

Grundlage für das numismatische Werk Baratašvilis war seine private Münzsammlung gewesen, die er in Georgien und möglicherweise auch in Rußland zusammengetragen hatte.

Nach seinem Tode entschieden Baratašvilis Erben, diese Sammlung an das Kaukasische Museum in Tiflis zu übergeben. Ein Vermerk, der im Archiv des Georgischen Nationalmuseums erhalten ist, teilt mit, dass die Museumsverwaltung seinerzeit dieses Angebot und einen Kauf der Münzsammlung mit dem Verweis auf ein negatives Gutachten durch J. Bartolomej abgelehnt hatte. Als im Jahre 1871 auch die Kaiserliche Hermitage einen Erwerb der Münzsammlung ablehnte, wurde deutlich, dass Baratašvilis Sammlung Rußland verlassen werde.[18]

Diese wurde nun dem Münzkabinett der Königlichen Museen in Berlin angeboten und durch den

13 М. Баратаев. Нумизматические факты Грузинского царства (Санкт-Петербург, 1844) [M. Barataev, Numizmatičeskie fakty Gruzinskogo carstva (Sankt-Peterburg, 1844)], III-VII.

14 Ibid.

15 M. Brosset, Rapport sur l'ouvrage intitulé „Нумизматические факты Грузинского царства" et Revue de Numismatique georgienne (St.-Pétersbourg, 1847), 66-67.

16 A. Apakidze, Baratašvili (Barataev) Micheil, 199.

17 Sh. Gozališvili, Micheil Baratašvili, 82.

18 И. Спасский. „Нумизматика в Эрмитаже," Нумизматика и эпиграфика 8 (Москва, 1970), 176 [I. Spasskij, Numizmatika v Ermitaže, Numizmatika i epigrafika 8 (Moskva, 1970), 176].

Preußischen Staat tatsächlich 1874 erworben. Sie ist seitdem integraler Bestandteil der Sammlung des Münzkabinetts und wird heute zusammen mit dem übrigen Bestand im Tresor des Münzkabinetts im Untergeschoß des Bode-Museums im Herzen Berlins aufbewahrt.

Der Eintrag im Erwerbungsbuch des Münzkabinetts, geschrieben von dessen Direktor Julius Friedländer (1813–1884), verzeichnet den Erwerb der Sammlung georgischer Münzen des Fürsten Michael Baratašvili am 6. November 1874.[19] Auch wird erwähnt, dass die Sammlung in zwei Kartons eingeliefert wurde. Dies geschah durch einen gewissen W. Martinson aus Kazan. Dieser Herr war offensichtlich der Beauftragte der Familie Baratašvili für den Verkauf der Sammlung Baratašvili.

Der Akzessionseintrag Friedländers nennt keine genaue Anzahl der erworbenen Münzen. Als 1877 aber eine neue Auflage der Geschichte des Münzkabinetts und auch seiner Erwerbungen erschien, wurde dieser jüngst erfolgte Ankauf auf Seite 46 beschrieben.[20] Dort heißt, die Sammlung orientalischer Münzen beinhalte nun auch 350 Münzen aus dem Besitz des Fürsten Michael Baratašvili, welche die Basis für sein 1844 erschienenes numismatisches Werk gebildet hätten. Zudem wird dort betont, dass dies die größte Sammlung georgischer Münzen darstelle, die zudem die ältesten und bedeutendsten Exemplare mit sassanidischen Typen und georgischer Aufschrift enthalte.[21]

Baratašvilis Buch von 1844 selbst beschreibt insgesamt 157 Münzen. Da 1874 ungefähr 350 durch das Münzkabinett Berlin erworben wurden, kann vermutet werden, dass viele Stücke durch Baratašvili nach 1844 seiner Sammlung hinzugefügt wurden und diese auf die doppelte Größe von 1844 brachten. Als 1910 Evgeni Pachomov sein maßgebliches Werk zu den Georgischen Münzen[22] publizierte, verwies er häufig genug bei neuen Münztypen auf Baratašvilis Sammlung im Berliner Münzkabinett.[23]

Die stetige Erweiterung der Sammlung Baratašvilis seit 1844 kann auch aus einem anderen Grund als sicher angenommen werden. Als 1898 eine Ausstellung zur Feier des 250. Jahrestages der Gründung von Simbirsk veranstaltet wurde, wurden auch drei Bände von Manuskripten Michael Baratašvilis gezeigt. Diese sind mit dem Titel Baratašvili „Metallene Zeugnisse der Geschichte Georgiens" versehen und beziehen sich auf eine reichhaltige numismatische Sammlung.[24] Diese Handschriften und andere Objekte waren von einem Enkel des letzten Nachkommens Baratašvilis, Sergei Baratašvili (1826–1930), zur Verfügung gestellt worden.[25] Ganz offensichtlich stellten diese drei Bände eine aktualisierte, reichere Version der ursprünglichen Publikation von 1844 dar. Unglücklicherweise gingen diese Manuskripte nach 1898 verloren.

Trotz eines regen Interesses an Michael Baratašvilis Münzsammlung sind seine Münzen über viele Jahrzehnte außerhalb der Reichweite georgischer Numismatiker gewesen. Es ist kein Besuch aus Georgien im Münzkabinett bekannt, und es wurde sogar die Aussage getätigt, dass der Aufbewahrungsort der Sammlung unbekannt sei.

Im Jahre 2012 konnte Maia Pataridze, Mitarbeiterin des Georgischen Nationalmuseums, das Münzkabinett besuchen und als Forschungsstipendiatin der Staatlichen Museen zu Berlin an der Münzsammlung des Fürsten Baratašvili arbeiten. Hauptanliegen war die Erstellung eines Bestandkataloges. Prof. Bernd Kluge, seinerzeit der Direktor des Münzkabinetts, und seine Kollegen

19 "Acc. 1874/513 am 6. November 1874. Von Herrn W. Martinson in Kasan. Die Sammlung Georgischer Münzen des Fürsten Michael Baratajef, von demselben 1844 in einem besonderen der Sammlung beiliegenden Werke beschrieben. Sie befindet sich in zwei Pappkästen, festgeordnet, und bleibt vorläufig in dieser Aufstellung."

20 J. Friedlander, A. von Sallet. Das Königliche Münzkabinet (Berlin, 1877) p. 46.

21 Ibid.

22 Е. Пахомов, Монеты Грузии (Тбилиси, 1910) (E. Pachomov, Monety Gruzii (Tbilisi, 1910)).

23 Die Abbildungen im Buch sind Fotokopien nach Gipsabdrücken der Münzen.

24 Каталог исторической юбилейной выставки в память 250-летия города Симбирска (Симбирск, 1889) [Katalog istoričeskoj jubilejnoj vystavki v pamjat' 250-letija goroda Simbirska (Simbirsk, 1889)], 16.

25 Ibid.

Prof. Bernhard Weisser, Direktor seit 2015, und Dr. Karsten Dahmen waren in diese Zusammenarbeit eingebunden und haben sie seitdem fortgeführt.

Die Sammlung selbst besteht aus zwei Bestandsgruppen: Die erste Gruppe umfasst jene Münzen, die bereits Gegenstand von Publikationen waren, und eine zweite von bisher unveröffentlichten Objekten. Es muss jedoch betont hier werden, dass verlässliche Abbildungen selbst der bekannten Münzen kaum zugänglich waren, da Baratašvilis Buch Lithographien enthält, die nur schwer eine Reproduktion zuließen. Zudem hat der Fortschritt der numismatische Forschung seit 1844 ältere Zuschreibungen überholt.[26]

Es soll auch erwähnt werden, dass Baratašvili während seines Aufenthalts nicht nur Zeugnisse georgischer Münzprägung gesammelt hat, sondern auch griechische, römische, arabische, persische, armenische und ottomanische Münzen, die aus dem Territorium Georgiens stammen. Auch diese Münzen sind bisher unpubliziert.[27]

Sämtliche Münzen in der Sammlung Baratašvili im Münzkabinett Berlin wurden 2012 erstmals erfasst und grunddokumentiert. Es war aber seinerzeit leider nicht möglich, ihre Publikation in angemessener Form zu erreichen.

Im Bestand des Münzkabinetts Berlin befinden sich zudem zahlreiche Münzen, die für die georgische und auch international Forschung von großer Bedeutung sind und nicht aus der 1874 erworbenen Sammlung Baratašvili stammen. Bis zu einem gewissen Grad sind einige dieser Gepräge durchaus aus anderen Veröffentlichungen bekannt, doch ist ihre Diskussion in der Forschung keineswegs abgeschlossen. Aus diesem Grunde ist es auch ein Ziel dieser Publikation, eine vollständige Dokumentation und Ansprache auch dieser Münzen mitsamt angemessenen Abbildungen vorzulegen.

Die Šota *Rustaveli* Stiftung für die Nationale Forschung in Georgien hat durch Forschungsstipendien an junge Wissenschaftler großzügig das von Maia Pataridze, wissenschaftliche Mitarbeiterin am Georgischen Nationalmuseum, betreute Projekt „Studien zu numismatischen Objekten in Deutschland (Münzkabinett der Staatlichen Museen zu Berlin): Identifikation, Zuweisung, Klassifizierung und Publikation eines Kataloges."

Die Rustaveli Stiftung hat damit auch diese Kooperation zwischen dem Georgischen Nationalmuseum und dem Münzkabinett der Staatlichen Museen zu Berlin gefördert, welche es damit möglich gemacht hat, sämtliche Münzen Georgiens im Bestand des Berliner Münzkabinetts zu erfassen. So konnte ein Katalog entstehen, der Münzen der Könige und Fürsten Georgiens[28] umfasst, sowie solche Münzen, die zwar nicht im antiken Georgien geprägt wurden, aber doch für dessen numismatische Geschichte von Bedeutung sind.

Dieses Buch präsentiert sämtliche Münzen aus dem historischen Georgien im Bestand des Münzkabinetts der Staatlichen Museen zu Berlin in chronologischer Folge, beginnend mit dem 5. Jh. v. Chr. bis in das Jahr 1834. Jede Abbildung ist kombiniert mit einer kurzen Beschreibung samt Metallangabe, Gewicht in Gramm, Durchmesser in Millimetern, Ausgabejahr (in christlicher und/oder muslimischer Jahreszählung) sowie ausgebender Autorität. Wenn bekannt, werden auch das Nominal (Münzwert) und die Münzstätte genannt. Weitere Kommentare betreffen die Herkunft der Münzen, entweder aus Baratašvilis eigener Sammlung oder aus anderen Quellen. Die Münzabbildungen wurden durch das Münzkabinett Berlin zur Verfügung gestellt.

26 Joseph Hilarius Eckhel aus Wien, der „Vater der Numismatik", hatte seine grundlegenden Studien nur 50 Jahre vor Baratashvili vorgelegt.

27 И. Спасский. „Нумизматика в Эрмитаже," Нумизматика и эпиграфика 8 (Москва, 1970), 176 (I. Spasskij, Numizmatika v Ermitaže, Numizmatika i epigrafika 8 (Moskva, 1970), 176).

28 Baratashvili definierte als georgische Gepräge, jene Münzen, die durch georgische bzw. in Georgien ansässige Autoritäten ausgegeben wurden.

"კოლხური თეთრი"
"COLCHIAN TETRI"

საქართველო, კერძოდ კი კოლხეთის სამეფო, სამონეტო ცივილიზაციის ერთ-ერთ უძველეს კერადაა მიჩნეული მსოფლიოში, ძვ. წ. VI საუკუნიდან აქ იწყება ფულის ემისიის ისტორია. საქართველოში მოჭრილი ეს უძველესი საფასე სამეცნიერო ლიტერატურაში „კოლხური თეთრის“ სახელით არის ცნობილი. „კოლხური“ იმიტომ, რომ ამ მონეტების გავრცელების არეალი ემთხვევა ისტორიული კოლხეთის საზღვრებს, ხოლო „თეთრი“ ვერცხლის ფულის აღმნიშვნელი უძველესი ქართული ტერმინია.
მსოფლიო ნუმიზმატიკური საზოგადოებისთვის დიდი ხანია ცნობილია ამ მონეტების არსებობა. ისინი თითქმის საუკუნეა, რაც არა ერთი მეცნიერის ინტერესის საგანს წარმოადგენს. მიუხედავად ამისა, მთელი რიგი საკითხების ჯერ კიდევ ბუნდოვანია. მაგალითად, დღემდე პოლემიკის საგანია „კოლხური თეთრის“ ემიტენტის საკითხი. ბოლომდე გაურკვეველია ამ სამონეტო ჯგუფს ჭრიდა კოლხეთის სამეფო, თუ შავი ზღვის აღმოსავლეთ სანაპიროზე მდებარე ქალაქები, მაგ., ფაზისი. მხოლოდ ერთ საკითხზე მიაღწიეს მეცნიერებმა სრულ კონსენსუსს: ეს მონეტები კოლხეთისთვის იჭრებოდა და მათი გავრცელების არეალი სრულიად ფარავდა დასავლეთ საქართველოს რაც მთავარია, ისინი აღმოჩენილია როგორც დასავლეთ საქართველოს მთიან რეგიონში, სვანეთში, ასევე სამხრეთ საქართველოს ტერიტორიაზეც. ქვეყნის გარეთ ისინი გვხვდება ბოსფორის სამეფოს ქალაქებში, ნიმფაიონსა და ჰერმონასში.
„კოლხური თეთრის“ სამონეტო ჯგუფში რამდენიმე ნომინალია: „ტეტრატდრაქმა“, „დიდრაქმა“ (I და II ტიპი), „დრაქმა“, „ჰემიდრაქმა“ (იგივე ტრიობოლი) (I და II ტიპი) და უკნინესი ნომინალი – „ჰემიტეტარტემორიონი“.

ჩამოთვლილი ნომინალებიდან ბერლინის ნუმიზმატიკურ საცავში ინახება I ტიპის დიდრაქმა და ტრიობოლები (ჰემიდრაქმები). I ტიპის დიდრაქმა მსოფლიოში ცხრა ცალია. სამი ცალი დაცულია საქართველოს ეროვნულ მუზეუმში, ორი – ერმიტაჟში (სანკტ-პეტერბურგი), თითო – თითო ცალი ქუთაისის, ბერლინის, ბრიტანეთისა და ბოსტონის მუზეუმებში.
„კოლხური თეთრის“ ჯგუფში I ტიპის დიდრაქმა განსაკუთრებულად საყურადღებოა, რისი მიზეზიც მონეტის იკონოგრაფიული თავისებურებაა. განსხვავებით სხვა ნომინალებისა, რომლებიც სტილისტურად მიმსგავსებულია თანადროული ცივილიზებული სამყაროს, კერძოდ, ძვ. წ. VI საუკუნის შუა ხანების მილეტურ მონეტებთან, I ტიპის დიდრაქმას მკვეთრად გამორჩეული ვიზუალი აქვს და მისი მსგავსი იკონოგრაფიის მონეტა ბერძნულ სამყაროში არ მოიძებნება.
მონეტის ავერსზე მარჯვნივ გამოსახულია ჰერმაფროდიტი ლომი (ხვადის ფაფარითა და ძუძუებით). რომელსაც თავი მარცხნივ აქვს მოტრიალებული, რევერსზე – ჩაჭდეულ სწორკუთხედში მოთავსებული მუხლმოდრეკილი ხარისთავიანი ადამიანის გამოსახულება. ყელთან შეიმჩნევა ნაოჭები (ყელსაბამი? ნიღაბი?).
სამეცნიერო საზოგადოებაში აზრთა სხვადასხვაობას იწვევს რევერსის გამოსახულების სემანტიკური მნიშვნელობის ახსნა. სადისკუსიო თემას წარმოადგენს ამ გამოსახულების სქესი. მეცნიერთა ნაწილი ფიქრობს, რომ მონეტაზე წარმოდგენილი ფიგურა ქალია, ვინაიდან მკაფიოდ ჩანს მკერდის მოხაზულობა, თეძო, ტანის ლამაზი კონფიგურაცია. გამოსახულებას მკვეთრად გამოხატული ნატიფი კიდურები და წვრილი ტანი აქვს. სხვა მოსაზრების მიხედვით, ეს

ფიგურა ჭაბუკი მამაკაცია განვითარებული მუსკულატურით. სწორედ ამ მოსაზრების გაგრძელება იყო მტკიცება იმისა, რომ მონეტაზე მდინარე-ღვთაება ფასისის იკონოგრაფიაა. საკითხი დღემდე ამოწურული არ არის და ამ მიმართულებით კვლევა გრძელდება. რაც შეეხება მონეტის ავერსზე გამოსახულ მწოლიარე ლომს, ის მილეტში, კრეზის ეპოქაში მოჭრილ (ძვ.წ. 560-546) მონეტებზე ამოტვიფრულ ლომს ჰგავს. მილეტში, ისევე როგორც კოლხეთში, ლომის გამოსახულება აპოლონის კულტს უკავშირდება. ქართველური სამყაროს პანთეონის ერთ-ერთი უმთავრესი ღვთაება იყო მზე, რომლის სიმბოლოდ ლომია მიჩნეული.

I ტიპის დიდრაქმის მილეტურ მონეტებთან იკონოგრაფიული მსგავსების მიუხედავად, დღეს აღიარებულია, რომ მონეტა კოლხურ სამყაროს უკავშირდება. ამის მიზეზია ის, რომ ცხრა ცნობილი დიდრაქმიდან ხუთი დასავლეთ საქართველოშია აღმოჩენილი და რაც მთავარია, აქედან სამი სხვა კოლხურ მონეტებთან ერთად განძებში მოხვდა. გარდა ამისა, ნუმიზმატების მიერ ერთხმადაა აღიარებული რევერსზე გამოსახული დაჩოქილი ადამიანის თავის აშკარა მსგავსება კოლხურ ნახევარდრაქმებზე გამოსახული ხარის თავთან, რომელთა ადგილობრივი წარმომავლობა არასოდეს ეჭვის ქვეშ არ დამდგარა.

I ტიპის დიდრაქმის ზუსტი დათარიღება დღემდე სერიოზულ პრობლემას წარმოადგენს, რადგან ისინი არასოდეს აღმოჩენილა კარგად დათარიღებულ სამარხეულ კომპლექსებში, ან ასევე კარგად დათარიღებულ უცხოურ მონეტებთან ერთად განძებში. მიუხედავად ამისა, სტილისტური და ფაქტურული ანალიზის საშუალებით მისი დათარიღება შესაძლებელია. მონეტის ავერსზე გამოსახული მწოლიარე ლომი მილეტური ნუმიზმატიკიდან ნასესხები მოტივია, რაც მიახლოებითი დათარიღების საშუალებას გვაძლევს: ძვ. წ. VI ს-ის ბოლო – ძვ. წ. V საუკუნის დასაწყისი. ამდენად, I დიდრაქმის ნომინალის მოჭრის სავარაუდო თარიღად ძვ.წ. V საუკუნის დასაწყისი შეიძლება ჩაითვალოს.

ბერლინის ნუმიზმატიკურ საცავში ასევე ინახება „კოლხური თეთრის" II ტიპის ნახევარდრაქმიანები (ტრიობოლები). კოლხური მონეტებიდან ეს ჯგუფი ყველაზე გავრცელებულ სახეობას წარმოადგენს და მათი ადგილობრივი წარმომავლობა, როგორც ითქვა, ეჭვს არ იწვევს. იგი ათასობითაა აღმოჩენილი დასავლეთ საქართველოს ტერიტორიაზე. ტერმინი „კოლხური თეთრი" თავდაპირველად სწორედ ამ მონეტებს აღნიშნავდა. კოლხური ტრიობოლების მსოფლიო მარაგი თითქმის 6000 ცალით განისაზღვრება. მათი უმრავლესობა ანეპიგრაფიკულია, მხოლოდ მცირერიცხოვან ჯგუფზე არის მოთავსებული ბერძნული ასონიშნები: MO/ΣO (?), Φ, A, O, E, Π, Δ.

ბერლინის კოლექციებში ბერძნული გრაფემებიანი ორი ეგზემპლარია დაცული. ერთზე გვხვდება MO/ΣO (?), მსგავსი მონეტების რაოდენობა მსოფლიოში 114 ცალია; მეორეზე – A, მსგავსი მსოფლიოში სულ 9 ცალია ცნობილი.

თუ რას უნდა ნიშნავდეს ეს გრაფემები, სამეცნიერო პოლემიკის საგანია, რომელიც სულ ორ მოსაზრებამდე დადის: არსებობს ვარაუდი, რომლის მიხედვითაც ისინი სამონეტო ემისიაზე პასუხისმგებელი მაგისტრანტების ინიციალებია. ეს მოსაზრება კითხვის ნიშნის ქვეშ დააყენა ვანის არქეოლოგიური კამპანიის შედეგად 2003 წელს გათხრილმა 24-ე სამარხმა. სამარხში, სხვა უმდიდრეს ნივთებთან ერთად, ვერცხლის კოლხური ტრიობოლის ინტალიოს საბეჭდავი ბეჭედი აღმოჩნდა. გამოითქვა ვარაუდი, რომ ის მიეკუთვნებოდა კოლხ იერარქს, რომელიც სამონეტო საქმეზეც აგებდა პასუხს. შესაბამისად, ამ ბეჭედზე ინიციალიც უნდა ყოფილიყო დასმული, მით უფრო, რომ კოლხეთში არსებობდა საბეჭდავ ბეჭდებზე სახელის დასმის ტრადიცია. არსებობს სხვა მოსაზრებაც, რომლის მიხედვითაც ტრიობოლებზე ასოებით ზარაფხანის ინიციალია გამოსახული. როგორც ცნობილია, II ტიპის ნახევარდრაქმიანებზე სულ შვიდი გრაფემაა აღმოჩენილი. კოლხეთში შვიდი ზარაფხანის არსებობა ძნელი წარმოსადგენია. ამრიგად, ბოლომდე ეს საკითხი გამოკვლეულად ვერ ჩაითვლება, რადგან მათი მნიშვნელობის გახსნა საკმაოდ დიდ სირთულეებთანაა დაკავშირებული. რაც შეეხება II ტიპის ნახევარდრაქმიანების დათარიღების საკითხს, ამ თემასთან დაკავშირებით უამრავი აზრი არსებობს, თუმცა, მათი კარგად დათარიღებულ

უცხოურ მონეტებთან ერთად აღმოჩენის ფაქტები საშუალებას იძლევა, მოჭრის თარიღად V საუკუნის II ნახევარი იქნას მიღებული. ემისიის შეწყვეტის პერიოდად და მიზეზად მიჩნეულია ალექსანდრე მაკედონელის (ძვ. წ. 336-323) სახელით მოჭრილი სტატერების მასობრივი გავრცელება კოლხეთის ტერიტორიაზე. არქეოლოგიური მონაცემების მიხედვით დადასტურებულია, რომ ტრიობოლი მიმოქცევაში ძვ. წ. III საუკუნემდე რჩება.

Georgia, the Colchian kingdom in particular, was one of the ancient centers of emission and circulation of money. Its history here starts in the 6th century B.C. These most ancient coins in scholarly literature are named "Colchian tetri". "Colchian" - referring to the area of their discovery which reaches the borders of historical Colchis, whereas "tetri" is the oldest attested Georgian term for silver money.

Numismatists have for long been familiar with "Colchian tetri" coins. They have been the subject of interest many scholars over the last hundred years. However, a few questions are still unclear, awaiting for definitive answers. The problem of issuing authority can be brought as an example – it is not clear yet whether these coins were struck by the Colchian kingdom or the Greek colonies of the eastern Black sea littoral, e. g. Phasis. The only thing scholars agree upon is that emissions of "Colchian tetri" were meant for Colchis as an area of their circulation coincided with the territory of western Georgia, its lowlands as well as the extreme highland region of Svaneti. Finds have been attested in southern Georgia too. Beyond the borders of the country their finds are also attested in the territory of Bosporus. For example, in Nymphaion and Hermonassa.

Several denominations can be distinguished among "Colchian tetri" coins: "tetradrachm," "didrachm" (types I and II), "drachm," "hemidrachm" (triobol) type I and II and the smallest denomination - "hemitetartemorion."

Two of the listed denominations – type I didrachm and hemidrachms are presented in Berlin numismatic funds.

There are in total 9 specimens of type I didrachms: 3 coins stored in Georgian National Museum; 2 – in the Hermitage (St. Petersburg); single specimens hosted by Kutaisi, Berlin, London and Boston museums.

Type I didrachms are especially noteworthy due to their iconographic peculiarities. Unlike other denominations of the "Colchian tetri", that bear stylistic similarities to contemporary numismatic monuments, specifically to Milesian coins minted by the mid-6th century B.C., type I didrachms feature drastically distinctive imagery which is unparalleled on Greek coins or in extant Greek art.

The obverse of type I didrachm depicts lying hermaphrodite lion (with male's mane and teats) right with a head turned back. Kneeling female figure with a bull's head (wrinkles on the neck – collar? Mask?) in square incuse is depicted on the reverse.

The type of the reverse is the object of much speculation. It is not even clear whether a kneeling figure is male or female. Some scholars think that the figure is definitely female as breast curve is visible, along with delicate outline of a thigh. A figure has delicately rendered limbs and slender torso. Others see it as a body of young man with well defined muscles, therefore, a figure can be identified as river god Phasis. It should be stressed, however, that the issue is not yet solved. As for the lying lion on the obverse, it is similar to the one depicted on Milesian coins dated to the period of Croesus (560-546 B.C.). Both, Milesian and Colchian lion images are connected to the cult of Apollo. One of the chief deities of the Georgian pagan pantheon was the Sun deity symbolized by a lion.

Despite similarity of iconography of the type I didrachm and Milesian coins, it is recognized that didrachm is related to Colchis. The assumption is based on topography of finds: five coins out of nine were discovered in western Georgia. Moreover, three of them were unearthed as a part of Colchian coin hoards. Besides, kneeling figure's head on the reverse demonstrates striking similarity with bull's head depicted on hemidrachms, the local, Colchian provenance of which has never been doubted.

The dating of type I didrachms is one more de-

batable issue due to the fact that they have never been found in clearly dated burial inventories or in hoards along with foreign coins that could be precisely dated. Nevertheless, it is possible to define their chronological frames by the analysis of style and texture. The lying lion of the obverse is a motif borrowed from the Milesian numismatics and can be dated approximately to the end of 6th -beginning of 5th centuries B.C. Therefore, it can be assumed that type I didrachms had been struck in the beginning of 5th cent. B.C.

Berlin numismatic funds house type II hemidrachms (triobols) as well. This series are the most commonly spread one and undoubtedly had been struck on the territory of Colchis. Up to date, almost 6000 specimens have been discovered and initially these very coins were dubbed "Colchian tetri." Their majority is un-epigraphic, whereas small amount of coins bears Greek letters ΜΟ/ΣΟ (?), Φ, Α, Ο, Ε, Π, Δ.

Two specimens with graphemes are in Berlin museum. One features ΜΟ/ΣΟ (?). The number of such coins amounts in total to 114. Another coin has representation of A. Only nine of such coins are known.

The meaning and significance of the above graphemes are subject to dispute. According to one hypothesis, the letters denoted names of magistrates responsible for emission. It got undermined by finds of Vani archaeological expedition in 2003. Among rich inventory of burial #24 was a signet ring with an intaglio representing bull's head of Colchian triobol. It was suggested that the signet ring belonged to a Colchian authority undertaking/supervising emission, hence his initials on the ring. Besides, a tradition of placing name of the owner on signet rings has been attested in Colchis. Still another hypothesis implies that letters on triobols denote mint names. As it is known, in total seven graphemes are placed on type II hemidrachms. It is difficult to surmise the existence of seven mints on the territory of Colchis. Thus, definitive answer to the significance of graphemes is still pending. Variety of opinions exists about the chronology of emissions. Fortunately, type II didrachms' discoveries along with precisely dated foreign coins suggest the second half of 5th century B.C. The emissions were terminated perhaps due to en masse spread of Alexander's staters on the terri-

დიდრაქმა. ძვ.წ. V ს.
18200121
10,15 გრ.   22/19 მმ. ვერცხლი
I ტიპი.
Av. ჰერმაფროდიტი ლომი
Rv. მუხლმოდრეკილი ხარისთავიანი ქალის ფიგურა ჩაჭდეულ სწორკუთხეში.

Didrachm. The 5th c. B.C.
18200121
10.15 gr.   d=22/19 mm. Silver
Type I
Av. Hermaphrodite lion
Rv. Kneeling female figure with bull's head, within incused rectangle .

ნახევარდრაქმა.
II ტიპი. ძვ.წ. V-IV სს.
18300157
1,82 გრ. 11,6/11,4 მმ.
ვერცხლი
Av. ადამიანის თავი მარჯვნივ
წერტილოვან რკალში.
Rv. ხარის თავი მარჯვნივ
ხაზოვან რკალში.

Hemidrachm.
18300157
Type II. 5th– 4th cc. B.C.
1.82 gr. 11.6/11.4 mm.
Silver
Av. Human head facing right
within dotted circle
Rv. Bull's head facing right
within linear circle

ნახევარდრაქმა.
II ტიპი. ძვ.წ. V-IV სს.
18300158
2,23 გრ. 11,2/10,9 მმ.
ვერცხლი
Av. ადამიანის თავი მარჯვნივ
ხაზოვან რკალში.
RV. ხარის თავი მარჯვნივ
ხაზოვან რკალში.

Hemidrachm. Type II.
18300158
The 5th– 4th cc. B.C.
2.23 gr. 11.2/10.9 mm.
Silver
Av. Human head facing right
within linear circle.
Rv. Bull's head facing right
within linear circle.

ნახევარდრაქმა. II ტიპი. ძვ.წ. V-IV სს.
18300159
2,06 გრ. 12,6/12,2 მმ.
ვერცხლი
Av. ადამიანის თავი მარჯვნივ
წერტილოვან რკალში
Rv. ხარის თავი მარჯვნივ
ხაზოვან რკალში

Hemidrachm. Type II. 5th–4th cc. B.C.
18300159
2.06 gr. 12.6/12.2 mm.
Silver
Av. Human head facing right
within dotted circle
Rv. Bull's head facing right
within linear circle

ნახევარდრაქმა.
II ტიპი. ძვ.წ. V-IV სს.
18300160
2,25 გრ. 11,7/11,4 მმ.
ვერცხლი
Av. ადამიანის თავი მარჯვნივ
წერტილოვან რკალში.
Rv. ხარის თავი მარჯვნივ
ხაზოვან რკალში.

Hemidrachm.
Type II. 5th– 4th cc. B.C.
18300160
2.25 gr. 11.7/11.4 mm.
Silver
Av. Human head facing right
within dotted circle
Rv. Bull's head facing right
within linear circle

ნახევარდრაქმა. II ტიპი. ძვ.წ. V-IV სს.
18300161
2,11 გრ. 12,2/12,0 მმ.
ვერცხლი
Av. ადამიანის თავი მარჯვნივ
წერტილოვან რკალში.
Rv. ხარის თავი მარჯვნივ
ხაზოვან რკალში.

Hemidrachm. Type II. 5th– 4th cc. B.C.
18300161
2.11 gr. 12.2/12.0 mm.
Silver
Av. Human head facing right
within dotted circle.
Rv. Bull's head facing right
within linear circle.

ნახევარდრაქმა. II ტიპი. ძვ.წ. V-IV სს.
N18300162
1,97 გრ. 11,3/11,2 მმ.
ვერცხლი
Av. ადამიანის თავი მარჯვნივ
წერტილოვან რკალში.
Rv. ხარის თავი მარჯვნივ
ხაზოვან რკალში.

Hemidrachm. Type II. 5th– 4th cc. B.C.
N18300162
1.97 gr. 11.3/11.2 mm.
Silver
Av. Human head facing right
within dotted circle.
Rv. Bull's head facing right
within linear circle.

ნახევარდრაქმა. II ტიპი. ძვ.წ. V-IV სს.
18300163
2,04 გრ. 11,5/11,7 მმ.
ვერცხლი
Av. ადამიანის თავი მარჯვნივ წერტილოვან რკალში.
Rv. ხარის თავი ხარის თავი ხარის თავი მარჯვნივ ხაზოვან რკალში.

Hemidrachm. Type II. 5th– 4th cc. B.C.
18300163
2.04 gr. 11.5/11.7 mm.
Silver
Av. Human head facing right within dotted circle.
Rv. Bull's head facing right within dotted circle.

ნახევარდრაქმა. II ტიპი. ძვ.წ. V-IV სს.
18300164
2,10 გრ. 12,3/12,2 მმ.
ვერცხლი
Av. ადამინის თავი მარჯვნივ წერტილოვან რკალში.
Rv. ხარის თავი. ხარის თავი მარჯვნივ ხაზოვან რკალში

Hemidrachm. Type II. 5th– 4th cc. B.C.
18300164
2.10 gr. 12.3/12.2 mm.
Silver
Av. Human head facing right within dotted circle.
Rv. Bull's head. facing right within dotted circle

ნახევარდრაქმა. II ტიპი. ძვ.წ. V-IV სს.
N18300165
2,26 გრ.   12,8/12,7 მმ.
ვერცხლი
Av. ადამიანის თავი მარჯვნივ ხაზოვან რკალში.
Rv. ხარის თავი ხარის თავი მარჯვნივ ხაზოვან რკალში.

Hemidrachm. Type II. 5th– 4th cc. B.C.
N18300165
2.26 gr.   12.8/12.7 mm.
Silver
Av. Human head facing right within linear circle.
Rv. Bull's head facing right within linear circle.

ნახევარდრაქმა. II ტიპი. ძვ.წ. V-IV სს.
18300166
2,40 გრ. 12,6/12,3 მმ.
ვერცხლი
Av. ადამიანის თავი მარჯვნივ
ხაზოვან რკალში.
Rv. ხარის თავი ხარის თავი
მარჯვნივ ხაზოვან რკალში.

Hemidrachm. Type II. 5th– 4th cc. B.C.
18300166
2.40 gr. 12.6/12.3 mm.
Silver
Av. Human head facing right
within linear circle.
Rv. Bull's head facing right
within linear circle.

ნახევარდრაქმა. II ტიპი. ძვ.წ. V-IV სს.
18300167
2,05 გრ. 11,4/11,3 მმ.
ვერცხლი
Av. ადამიანის მარჯვნივ
წერტილოვან რკალში
Rv. ხარის თავი ხარის თავი
მარჯვნივ ხაზოვან რკალში

Hemidrachm. Type II. 5th– 4th cc. B.C.
18300167
2.05 gr. 11.4/11.3 mm.
Silver
Av. Human head facing right
within dotted circle.
Rv. Bull's head facing right
within linear circle.

ნახევარდრაქმა. II ტიპი. ძვ.წ. V-IV სს.
18300168
2,34 გრ. 11,3/11,2 მმ.
ვერცხლი
Av. ადამიანის თავი მარჯვნივ
წერტილოვან რკალში
Rv. ხარის თავი ხარის თავი
მარჯვნივ ხაზოვან რკალში

Hemidrachm. Type II. 5th– 4th cc. B.C.
18300168
2.34 gr. 11.3/11.2 mm.
Silver
Av. Human head facing right
within dotted circle.
Rv. Bull's head facing right
within linear circle.

ნახევარდრაქმა. II ტიპი. ძვ.წ. V-IV სს.
18300169
1,97 გრ. 11,6/11,5 მმ.
ვერცხლი
Av. ადამიანის მარჯვნივ
წერტილოვან რკალში.
Rv. ხარის თავი ხარის თავი
მარჯვნივ ხაზოვან რკალში.

Hemidrachm. Type II. 5th– 4th cc. B.C.
18300169
1.97 gr. 11.6/11.5 mm.
Silver
Av. Human head facing right
within dotted circle.
Rv. Bull's head facing right
within linear circle.

ნახევარდრაქმა. II ტიპი. ძვ.წ. V-IV სს.
18300170
1,98 გრ. 11,2/11,1 მმ.
ვერცხლი
Av. ადამიანის თავი მარჯვნივ
წერტილოვან რკალში.
Rv. ხარის თავი ხარის თავი
მარჯვნივ ხაზოვან რკალში.

Hemidrachm. Type II. 5th– 4th cc. B.C.
18300170
1.98 gr. 11.2/11.1 mm.
Silver
Av. Human head facing right
within dotted circle.
Rv. Bull's head facing right
within linear circle.

ნახევარდრაქმა. II ტიპი. ძვ.წ. V-IV სს.
18300171
2,16 გრ. 12,1/12,0 მმ.
ვერცხლი
Av. ადამიანის თავი მარჯვნივ
წერტილოვან რკალში ხარის თავი
მარჯვნივ ხაზოვან რკალში.
Rv. ხარის თავი მარჯვნივ
ხაზოვან რკალში.

Hemidrachm. Type II. 5th– 4th cc. B.C.
18300171
2.16 gr. 12.1/12.0 mm.
Silver
Av. Human head facing right
within dotted circle.
Rv. Bull's head facing right
within linear circle.

ნახევარდრაქმა. II ტიპი. ძვ.წ. V-IV სს.
18300172
2,15 გრ. 12,3/12,2 მმ.
ვერცხლი
Av. ადამიანის თავი მარჯვნივ
წერტილოვან რკალში.
Rv. ხარის თავი ხარის თავი
მარჯვნივ ხაზოვან რკალში.

Hemidrachm. Type II. The 5th– 4th cc. B.C.
18300172
2.15 gr. 12.3/12.2 mm.
Silver
Av. Human head facing right
within dotted circle.
Rv. Bull's head facing right
within linear circle.

ნახევარდრაქმა. II ტიპი. ძვ.წ. V-IV სს.
18300173
1,70 გრ. 11,2/11,1 მმ.
ვერცხლი
Av. ადამიანის თავი მარჯვნივ
წერტილოვან რკალში.
Rv. ხარის თავი ხარის თავი
მარჯვნივ ხაზოვან რკალში.

Hemidrachm. Type II. The 5th– 4th cc. B.C.
18300173
1.70 gr. 11.2/11.1 mm.
Silver
Av. Human head facing right
within dotted circle.
Rv. Bull's head facing right
within linear circle.

ნახევარდრაქმა. II ტიპი. ძვ.წ. V-IV სს.
18300174
1,94 გრ. 11,5/11,3 მმ.
ვერცხლი
Av. ადამიანის თავი მარჯვნივ
წერტილოვან რკალში.
Rv. ხარის თავი ხარის თავი
მარჯვნივ ხაზოვან რკალში.

Hemidrachm. Type II. 5th– 4th cc. B.C.
18300174
1.94 gr. 11.5/11.3 mm.
Silver
Av. Human head facing right
within dotted circle.
Rv. Bull's head facing right
within linear circle.

ნახევარდრაქმა. II ტიპი. ძვ.წ. V-IV სს.
18300175
2,17 გრ. 12,2/12,1 მმ.
ვერცხლი
Av. ადამიანის თავი მარჯვნივ
წერტილოვან რკალში.
Rv. ხარის თავი ხარის თავი
მარჯვნივ ხაზოვან რკალში.

Hemidrachm. Type II. 5th– 4th cc. B.C.
18300175
2.17 gr. 12.2/12.1 mm.
Silver
Av. Human head facing right
within dotted circle.
Rv. Bull's head facing right
within linear circle.

ნახევარდრაქმა. II ტიპი. ძვ.წ. V-IV სს.
18300176
2,15 გრ. 11,5/11,4 მმ.
ვერცხლი
Av. ადამიანის თავი მარჯვნივ
წერტილოვან რკალში.
Rv. ხარის თავი ხარის თავი მარჯვნივ
ხაზოვან რკალში. ბერძნული ასო: A.

Hemidrachm. Type II. 5th– 4th cc. B.C.
18300176
2.15 gr. 11.5/11.4 mm.
Silver
Av. Human head facing right
within dotted circle.
Rv. Bull's head facing right
within linear circle. Greek letter: A.

ნახევარდრაქმა. II ტიპი. ძვ.წ. V-IV სს.
18300177
1,62 გრ. 11,6/11,6 მმ.
ვერცხლი
Av. ადამიანის თავი მარჯვნივ
წერტილოვან რკალში.
Rv. ხარის თავი ხარის თავი მარჯვნივ
ხაზოვან რკალში. ბერძნული ასო: MO ან ΣO.

Hemidrachm. Type II. 5th– 4th cc. B.C.
18300177
1.62 gr. 11.6/11.6 mm.
Silver
Av. Human head facing right
within dotted circle.
Rv. Bull's head facing right
within linear circle. Greek letter: MO or ΣO.

ბიბლიოგრაფია
BIBLIOGRAPHY

Е. А. Пахомов. Монеты Грузии. ч. I (СПб, 1910).

И. А. Джавахишвили. Е. А. Пахомов. Монеты Грузии. Христианский Восток. т. I (СПб, 1912).

ს. მაკალათია. კოლხური დიდრაქმა. საქართველოს სახელმწიფო მუზეუმის მოამბე (სსმმ). ტ. VII (თბილისი, 1933).

А. Н. Зограф. Распространение находок античных монет на Кавказе. Труды Отдела Нумизматики Государственного Эрмитажа (ТОНГЭ). т. I (Ленинград, 1945).

ს. მაკალათია. ახალი ტიპის კოლხური მონეტების აღმოჩენა. საქართველოს სახელმწიფო მუზეუმის მოამბე (სსმმ). ტ. XIV-B (თბილისი, 1947).

დ. კაპანაძე. შენიშვნები ძველი კოლხეთის ნუმიზმატიკის შესახებ. საქართველოს სახელმ-წიფო მუზეუმის მოამბე (სსმმ). ტ XV-B (თბილისი, 1949).

Б. А. Куфтин. Материалы к археологии Колхиды. II (Тбилиси, 1950).

Д. Г. Капанадзе. Грузинская нумизматика (Москва,1955).

D. M. Lang. Studies in the Numismatic History of Georgia in Transcaucasia (New-York, 1955).

D. M. Lang. Notes on Caucasian Numismatics. The Numismatic Chronicle (N.C.). Vol. XVII (London, 1957).

Д. Капанадзе., К. Голенко. К вопросу о происхождении колхидок. Вестник Древней Истории (ВДИ). №4 (1957).

К. В. Голенко. Клад синопских и колхидских монет из Кобулети (1948 г.). Вестник Древней Истории (ВДИ). №1 (1961).

К. В. Голенко. Д. Г. Капанадзе. Четыре клада колхидок. Нумизматика и Эпиграфика (НЭ). VI (1966).

Д. Г. Капанадзе, И. Г. Шенгелия. "Триморфная Геката с колхидской дидрахмы V в. до н. э. Античная история и культура Средиземноморья и Причерноморья (Ленинград, 1968).

დ. კაპანაძე. ქართული ნუმიზმატიკა (თბილისი, 1969).

გ. დუნდუა. ლომისგამოსახულებიანი კოლხური თეთრის გენეზისისათვის. მაცნე. ისტორიის, არქეოლოგიის, ეთნოგრაფიისა და ხელოვნების ისტორიის სერია. №1 (თბილისი, 1972).

А. Болтунова. Колхидки. Вестник Древней Истории (ВДИ). №4 (1973).

გ. დუნდუა, ა. კახიძე. კოლხური თეთრის გენეზისის საკითხები. მაცნე. ისტორიის, არქეოლოგიის, ეთნოგრაფიისა და ხელოვნების ისტორიის სერია. №4 (თბილისი, 1978) (წერილი პირველი).

გ. დუნდუა, ა. კახიძე. კოლხური თეთრის გენეზისის საკითხები. მაცნე. ისტორიის, არქეოლოგიის, ეთნოგრაფიისა და ხელოვნების ისტორიის სერია. №2 (თბილისი, 1979) (წერილი მეორე).

Г. Ф. Дундуа. Нумизматика античной Грузии (Тбилиси, 1987).

თ. დუნდუა. კოლხეთი, იბერია და პონტოს სამეფო ნუმიზმატიკური მასალების მიხედვით (თბილისი, 1993).

G. Dundua. T. Dundua. Les Kolkhidki. Dialogues d'histoire Ancienne. №8 (1982).

G. Dundua. T. Dundua. Les relations économiques de la Colchide aux Époques Archaïque et Classique d' après le matériel numismatique. La Mer Noire Zone de Contacts (Actes du VIIe Symposium de Vani – 26-30. IX. 1994). Presses Universitaires Franc-Comtoises (Paris, 1994).

თ. დუნდუა. საქართველო და დასავლეთი ნუმიზმატიკური მასალების მიხედვით. წ. I-II (თბილისი, 1995).

გ. დუნდუა. გურიის ნუმიზმატიკური მასალა. გურია I (თბილისი, 1996).

ოთ. ლორთქიფანიძე. მდინარე-ღვთაება ფაზისი (კოლხური დიდრაქმების I ტიპის იკონოგრაფიისთვის), ძიებანი, №3 (თბილისი, 1999).

ი. გაგოშიძე, მ. ანთაძე, ც. ღვაბერიძე, მ. წოწელია, თ. ქუთელია, მ. შეროზია. ფული საქართველოში (თბილისი, 2000).

I. Gagoshidze, M. Antadze, Ts. Gvaberidze, M. Tsotselia, T. Kutelia, M. Sherozia. Money in Georgia (Tbilisi, 2000).

გ. დუნდუა. კოლხური თეთრი (ზოგადი მიმოხილვა). იბერია-კოლხეთი. საქართველოს ანტიკური პერიოდის არქეოლოგიურ გამოკვლევათა კრებული. №1 (თბილისი, 2003)

გ. დუნდუა. თ. დუნდუა. ქართული ნუმიზმატიკა. I (თბილისი, 2006).

G. Dundua, T. Dundua. Georgian Numismatics I (Tbilisi. 2006).

გ. ლორთქიფანიძე, გ. გერაძე. კოლხური თეთრი, ნაკვეთები ქართული ნუმიზმატიკის ისტორიიდან (თბილისი, 2007).

მ. პატარიძე. სვანეთში აღმოჩენილი ანტიკური ხანის მონეტები. ივ. ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი. ჰუმანიტარულ მეცნიერებათა ფაკულტეტი. შრომები III (თბილისი, 2011).

თ. დუნდუა, გ. დუნდუა. ქართული ნუმიზმატიკის კატალოგი. I ნაწილი (თბილისი, 2013)

T. Dundua, G. Dundua. Online English-Georgian Catalogue of Georgian Numismatics, I (Tbilisi, 2011).

მ. პატარიძე. სვანეთის ნუმიზმატიკური საგანძური. (პოლიტიკურ-ეკონომიკური და ეთნოლოგიურ-კონფესიური ასპექტები ძვ. წ. V-ახ. წ. XVIII) (თბილისი, 2020).

სვანეთის განძი
SVANETI HOARD

1901 წლის 11 აპრილს ბერლინის მიუნცკაბინეტში კ. რეგლინგმა განსაზღვრა პანტიკაპეონის ოქროს მონეტა, რომელიც აღმოჩენილი იყო საქართველოში, კერძოდ, „ქუთაისის ახლოს სვანეთში“. მომდევნო წელს მუზეუმში მიიტანეს იმავე წარმომავლობის ოცი მონეტა. 1904 წელს მუზეუმისთვის ცნობილი გახდა, რომ ამ განძის კიდევ 10 მონეტა არსებობდა. გადმოცემით, მონეტები აღმოჩნდა სამეურნეო სამუშაოების დროს. სამწუხაროდ, ნაწილი მონეტებისა მუზეუმში ვერ მოხვდა და კერძო კოლექციებში გაიფანტა. კ. რეგლინგმა პირველმა გამოთქვა მოსაზრება, რომ ყველა ეს მონეტა ერთი კომპლექსის ნაწილი იყო. მეცნიერთა აზრით, ამ განძის ნაწილი უნდა იყოს საქართველოს ეროვნული მუზეუმის, სვანეთის ისტორიისა და ეთნოგრაფიის მუზეუმში დაცული პანტიკაპეონის სტატერის ერთი ეგზემპლარი. მონეტებთან დაკავშირებით არსებობდა ინფორმაცია, რომ სვანეთის განძის, უფრო ზუსტად, სოფელ მულახის განძის სამონეტო ჯგუფში შედიოდა ერთი და იმავე ტიპის პანტიკაპეონის სტატერები. გამოირკვა, რომ განძი შედგება ბოსფორის სამეფოში მოჭრილი სამი სხვადასხვა ტიპის სტატერებისგან, რომელთა ქრონოლოგიური ჩარჩო ძვ. წ. 350-300 წლებია. განძის აღმოჩენა კიდევ ერთხელ ადასტურებს, რომ ანტიკურ სამყაროში სვანეთი როგორც ქვეყნის შიგნით, ისე გარე სამყაროსთან აქტიურ ფულად მიმოქცევაში იყო ჩართული.

K. Regling attributed a gold coin discovered in Svaneti, Georgia, and stored in Berlin Münzkabinett to Panticapaeum mint on April 11, 1901. The Museum accessioned twenty more coins of the same provenance the following year. It then got information that there were ten more specimens of the same hoard of coins that had been discovered by farmers. Unfortunately, part of the coins from hoard got into the hands of various private collectors. K. Regling was the first to suggest that all coins once constituted a single archaeological complex. According to scientists, part of this treasure should be the Panticapaeum stater preserved at the Svaneti Museum of History and Ethnography of the Georgian National Museum. Preliminary information suggested the Svaneti hoard of coins, to put it more exactly, a hoard unearthed in the village of Mulakhi, contained same type Pantikapaion staters. It turned out though, that the hoard contained three different type staters of the Bosporan Kingdom issued in 350-300 BC. The above coins once again testify to extensive coin circulation in ancient Svaneti and its tight connections to the outer world.

სტატერი. ბოსფორის სამეფო.
პანტიკაპეონი. ძვ. წ. 350-300
18200499
9,08 გრ. 23 მმ.
ოქრო
Av. სუროს გვირგვინით შემკული პანის თავი მარცხნივ
Rv. ხორბლის თავთავზე მდგომარე გრიფონი ტანით მარცხნივ, შუბით ნისკარტში და აწეული წინა თათით / Π-A-N

Stater. Kingdom of the Cimmerian Bosporus.
Panticapaeum. 350-300 B.C.
18200499
9.08 gr.
Gold
Av. Head of Pan left, wearing ivy wreath.
Rv. Griffin standing left, spear in mouth, grain ear below/Π-A-N.

სტატერი. ბოსფორის სამეფო.
პანტიკაპეონი. ძვ. წ. 350-300
18203033
9,10 გრ. 21 მმ.
ოქრო
Av. სუროს გვირგვინით შემკული პანის თავი მარცხნივ
Rv. ხორბლის თავთავზე მდგომარე გრიფონი ტანით მარცხნივ, შუბით ნისკარტში და აწეული წინა თათით / Π-A-N

Stater. Kingdom of the Cimmerian Bosporus. Panticapaeum. 350-300 B.C.
18203033
9.10 gr.
Gold
Av. Head of Pan left, wearing ivy wreath.
Rv. Griffin standing left, spear in mouth, grain ear below / Π-A-N.

სტატერი. ბოსფორის სამეფო.
პანტიკაპეონი. ძვ. წ. 350-300
18203030
9,08 გრ. 20 მმ.
ოქრო
Av. სუროს გვირგვინით შემკული პანის თავი მარცხნივ
Rv. ხორბლის თავთავზე მდგომარე გრიფონი ტანით მარცხნივ, შუბით ნისკარტში და აწეული წინა თათით / Π-A-N

Stater. Kingdom of the Cimmerian Bosporus.
Panticapaeum. 350-300 B.C.
18203030
9.08 gr.
Gold
Av. Head of Pan left, wearing ivy wreath.
Rv. Griffin standing left, spear in mouth, grain ear below / Π-A-N.

სტატერი. ბოსფორის სამეფო. პანტიკაპეონი. ძვ. წ. 350-300
18203031
9,08 გრ. 21 მმ.
ოქრო
Av. სუროს გვირგვინით შემკული პანის თავი მარცხნივ
Rv. ხორბლის თავთავზე მდგომარე გრიფონი ტანით მარცხნივ, შუბით ნისკარტში და აწეული წინა თათით / Π-A-N

Stater. Kingdom of the Cimmerian Bosporus. Panticapaeum. 350-300 B.C.
18203031
9.08 gr.
Gold
Av. Head of Pan left, wearing ivy wreath.
Rv. Griffin standing left, spear in mouth, grain ear below / Π-A-N.

სტატერი. ბოსფორის სამეფო. პანტიკაპეონი. ძვ.წ. 340-325
18203032
9,09 გრ. 18 მმ.
ოქრო
Av. წვეროსანი სატირი, თავი აბურძგნილი თმითა და ცხენის წაწვეტებული ყურით, სამ მეოთხედზე მარცხნივ
Rv. ხორბლის თავთავზე მდგომარე გრიფონი ტანით მარცხნივ, შუბით ნისკარტში და აწეული წინა თათით / Π-A-N

Stater. Kingdom of the Cimmerian Bosporus. Panticapaeum. 340-325 B.C.
18203032
9.09 gr.
Gold
Av. Head of bearded satyr facing three-quarters left, with long dishevelled hair and pointed horses ear
Rv. Griffin standing left, spear in mouth, grain ear below / Π-A-N.

სტატერი. ბოსფორის სამეფო. პანტიკაპეონი. ძვ. წ. 340-325
18203029
9,08 გრ. 18 მმ.
ოქრო
Av. წვეროსანი პანის თავი მარცხნივ / Π-A-N
Rv. ხორბლის თავთავზე მდგომარე გრიფონი ტანით მარცხნივ, შუბით ნისკარტში და აწეული წინა თათით

Stater. Kingdom of the Cimmerian Bosporus. Panticapaeum. 340-325 B.C.
18203029
9.08 gr.
Gold
Av. Bearded head of Pan left / Π-A-N
Rv. Griffin standing left, spear in mouth, grain ear below.

ბიბლიოგრაფია
BIBLIOGRAPHY

K. Regling. Der griechische Goldschatz von Prinkipo, Zeitschrift für Numismatik. 41 (Berlin, 1931).

А. Н. Зограф. Античные золотые монеты Кавказа, Известия Государственной академии истории материальной культуры им. Н. Я. Марра (Ленинград, 1935).

A. N. Zograf. Ancient golden coins of the Caucasus, Proceedings of N. Marr State Academy of History of Material Culture (Leningrad, 1935).

შ. ჩართოლანი. მასალები სვანეთის არქეოლოგიისათვის. I (სვანეთის კომპლექსური ექსპედიციის 1972-1974 წლების არქეოლოგიური მუშაობის შედეგები) (თბილისი, 1976).

Sh. Chartolani, Materials for Svaneti archaeology, I (Report on ther results of Svaneti complex expedition 1972-1974 archaeological excavations) (Tbilisi, 1976).

Г. Ф. Дундуа. Нумизматика античной Грузии (Тбилиси, 1987).

G. T. Dundua. Numismatics of ancient Georgia (Tbilisi, 1987).

მ. პატარიძე. სვანეთში აღმოჩენილი ანტიკური ხანის მონეტები. ივ. ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი. ჰუმანიტარულ მეცნიერებათა ფაკულტეტი. შრომები III (თბილისი, 2011).

M. Pataridze. Ancient coins discovered in Svaneti, Studies of Iv. Javakhishvili State University Faculty of Humanities, III (Tbilisi, 2011).

მ. პატარიძე. სვანეთის ნუმიზმატიკური საგანძური (პოლიტიკურ-ეკონომიკური და ეთნოლოგიურ-კონფესიური ასპექტები ძვ. წ. V-ახ. წ. XVIII სს.) (თბილისი, 2020).

M. Pataridze. Svaneti numismatic treasury, political-economic and ethno-religious aspects of numismatic data from Svaneti (5th cent. BC – 18th cent.) (Tbilisi, 2020).

საუმაკის მონეტა
THE SO-CALLED SAUMACES COIN

სამეცნიერო საზოგადოებისთვის, თითქმის საუკუნე-ნახევარია, ცნობილია, მცირე ზომის მონეტები, რომლებსაც სავლაკის მონეტებს უწოდებენ. მსოფლიოში ეს მონეტები მხოლოდ რვა ეგზემპლარია: მოსკოვის ისტორიულ მუზეუმში დაცულია 3, ბერლინის მიუნცკაბინეტში – 3, ბრიტანეთის მუზეუმში – 1, ვანის მუზეუმში – 1. მონეტები იკონოგრაფიული თავისებურებების მიხედვით დაყოფილია სამ ტიპად: თითოეულ ტიპზე სხვადასხვა გრაფემებია შემორჩენილი, რომელთა გაერთიანებით ვიღებთ ბერძნულ ზედწერილს – ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΣΑΥΛ (Μ)ΑΚΟΥ – მეფე სავლ(მ)აკისა. მეოთხე ასომ, რომელსაც ზოგნი როგორც გრაფემა (ლ)-ს კითხულობენ, ზოგნი – როგორც (მ)-ს, მეცნიერთა შორის დისკუსია გამოიწვია. საქმე ისაა, რომ ბერძნულად Μ (მ) ასოს არასრულად გამოყვანით, უფრო სწორად სიქის არასწორად დარტყმისას, ნამზადზე იკითხება Λ (ლ) გრაფემა. შესაბამისად, ემიტენტი ან სავლაკია, ან სავმაკი. თუ მეფე სავლაკია, ის უკავშირდება კოლხეთის სამეფოს, რაც საქართველოს ისტორიისთვის განსაკუთრებით ღირებული ინფორმაციაა, რადგანაც ძვ. წ. II საუკუნეში კოლხეთის სამეფოს არსებობის დამამტკიცებელ არგუმენტადაც გამოდგება და ამასთანავე, მეფის სახელიც ცნობილი გახდება. თუმცა, აქ გადაულახავ წინაღობად რჩება ერთი პრობლემა: სავლაკი, რომელსაც მეცნიერთა ერთი ჯგუფი კოლხეთს უკავშირებს, მეფობდა 120 წლით ადრე, ვიდრე ეს მონეტები მოიჭრებოდა, ხოლო იმ შემთხვევაში, თუ ემიტენტი სავმაკია, გამოდის, რომ ის არის ბოსფორის სამეფოს მმართველი, რომელიც წყაროებშია მოხსენიებული. კერძოდ, იგი იხსენიება მითრიდატე VI პონტოელის (ძვ. წ. 120-63) მხედართმთავრის, დიოფანტეს საპატივცემულოდ ხერსონესში აღმართულ დეკრეტში. სავმაკმა ძვ. წ. II საუკუნის უკანასკნელ ათეულში სახელმწიფო გადატრიალება მოახდინა ბოსფორის სამეფოში და ტახტი მცირე ხნით დაიკავა. მან სწორედ ამ დროს მოჭრა ეს მონეტები. როგორც უკვე აღინიშნა, სამეცნიერო საზოგადოება ორ ჯგუფად დაიყო: ერთი ამ მონეტებს უკავშირებს კოლხეთის სამეფოს, ხოლო მეორე – ბოსფორის სამეფოს. უკანასკნელად ამ მონეტების საკითხს შეეხო გ. დუნდუა, რომელიც ემიტენტად სავმაკს მიიჩნევს, მაგრამ თვლის, რომ დისკუსიას ამ საკითხის ირგვლივ ის ახალი ეგზემპლარი დაასრულებს, რომელზეც სრულად იქნება შესაძლებელი სახელის ამოკითხვა. მიუხედავად ამ მოსაზრებისა, გ. დუნდუამ თავის პუბლიკაციებში მეფის სახელად კვლავ სავლაკი დატოვა.

ბერლინის მუზეუმის ერთი ეგზემპლარის ეპიგრაფიკა საშუალებას იძლევა საბოლოოდ დასრულდეს კამათი ამ საკითხის გარშემო, ვინაიდან მასზე მკაფიოდ იკითხება გრაფემა Μ (მ). შესაბამისად, დადასტურებულად შეგვიძლია ჩავთვალოთ, რომ ემიტენტი ბოსფორის სამეფოს მეფე სავმაკია.

The small-size coins named Saulaces' coins are known to scholarly community for more than a century. There are eight specimens preserved in numismatic collections of the following museums: 3 in Moscow historical museum, 3 – in the Berlin Münzkabinett, 1 – British Museum, and 1 in Vani museum. Three types of coins are identified on the basis of iconographic features. Various graphemes remaining on all three types can be combined into the Greek legend ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΣΑΥΛ (Μ)ΑΚΟΥ – of king Saul(m)aces. The reading of king's name became a debatable issue since some scholars identified fourth letter as "l" and others as "m." The point is that by improper application of a stamp on a planchet, incompletely struck Μ (m) reads as Λ (l). Therefore, the issuing authority is either Saumaces or Saulaces. If king's name is Saulaces, the coin can be connected to Colchian kingdom and adds significant information to the history of Georgia – testifies to the existence of independent kingdom of Colchis in the 2nd c. BC. and provides the name of a king. There is a controversy though. Saulaces, whose name some scholars read on the above coins, reigned some 120 years prior to their emission. On the other hand, if the name reads Saumaces, the coins should be minted by the ruler of Bosphoran kingdom, attested in sources. He is mentioned in the honorary decree of Diophantus – a general of Mithridates VI of Pontus (120-63 BC.) erected in Chersonesus. Saumaces attempted a coup d'etat in the last decade of the 2nd c. BC. And for a while ruled the kingdom. Saumaces apparently minted the above coins during his short reign.

As it was already noted, scholars are divided about the name of a king, some suggesting him to be a Colchian royalty, others a Bosporan ruler. The late Prof. Dundua has suggested that coins were issued by Saumaces, however, the scholar added that the resolution of controversy would be brought about by a specimen with completely preserved inscription depicting clearly the name. Despite his assumptions, Prof. Dundua preferred to refer to the minting authority as Saulaces in his works.

One of the Berlin coins sheds light on this issue and finally puts an end to discussions due to clearly visible Μ (m). The coins were struck by the king of Bosphorus Saumaces.

საუმაკი. ძვ. წ. II ს. ბოსფორის სამეფო
18234834
1,037 გრ. 11/11 მმ.
ვერცხლი
I ტიპი
Av. მარჯვნივ მიმართული მამაკაცის პროფილი სხივანა გვირგვინით.
Rv. მარჯვნივ მიმართული ხარის თავი. გამოსახულების ზემოთ და ქვემოთ ბერძნული ზედწერილი – ΒΑΣΙ... ΣΑΥΜ... მეფე საუმაკისა.

King Saumakes. Kingdom of Cimmerian Bosporus
18234834
1.037 gr. d=11/11mm.
Silver
I Type
Av. Male head to the right with a radiant crown.
Rv. Bull's head to the right. Greek inscription above and below – ΒΑΣΙ... ΣΑΥΜ... meaning "of king Saumakes".

საუმაკი. ძვ. წ. II ს. ბოსფორის სამეფო
18291620
1,8 გრ. 12/12 მმ.
ვერცხლი
III ტიპი
Av. მამაკაცის თავის გამოსახულება პირდაპირ.
Rv. ფრთოსანი ელვა, რომლის ზემოთ და ქვემოთ წარწერაა – ΒΑΣΙ... ΣΑΥ...

King Saumakes. Kingdom of Cimmerian Bosporus
18291620
1,8 gr. d=12/12mm.
Silver
III Type
Av. Image of a man's head facing.
Rv. Winged thunderbolt with Greek inscription above and below – ΒΑΣΙ... ΣΑΥ...

საუმაკი. ძვ. წ. II ს. ბოსფორის სამეფო
18291621
0,973 გრ. 10/10 მმ.
ვერცხლი
II ტიპი
Av. მარჯვნივ მიმართული მამაკაცის პროფილი სხივანა გვირგვინით.
Rv. ვარდის გამოსახულება, რომლის ზემოთ და ქვემოთ ბერძნული ლეგენდაა – ΒΑΣΙΛΕ... მეფე.

King Saumakes. Kingdom of Cimmerian Bosporus
18291621
0.973 gr. d=10/10mm.
Silver
II Type
Av. Male head to the right with a radiant crown.
Rv. Rose, Greek inscription above and below – ΒΑΣΙΛΕ... meaning "of king".

ბიბლიოგრაფია
BIBLIOGRAPHY

A. Gutschmidt. Saulakes, König von Kolchis, Zeitschrift für Numismatik. 3 (Berlin, 1876).

R. Weil. König Saumakos, Zeitschrift für Numismatik 8 (Berlin, 1881).

С. А. Жебелев. Последний перисад и скифское восстание на Боспоре, Северное Причерноморье (Ленинград, 1953).

S. A. Zhebelev. The last Parisades and Scythian rebellion in Bosporus, Severnoe Pričernomor’e (Leningrad, 1953).

В. Ф. Гайдукевич. Еще о восстании Савмака. Вестник древней истории (Москва,1962).

V. T. Gaidukevich. Once again on the revolt of Saumaces, Vestnik drenvei istorii (Moscow, 1962).

К. В. Голенко. Еще о монетах, приписываемых Савмаку. Вестник древней истории (Москва,1963).

K. V. Golenko. Once again about coins attributed to Saumaces, Vestnik drenvei istorii (Moscow, 1963).

Г. Дундуа. Нумизматика античной грузии (Тбилиси, 1987).

G. T. Dundua. Numismatics of ancient Georgia (Tbilisi, 1987).

ი. გაგოშიძე, მ. ანთაძე, ც. ღვაბერიძე, მ. წოწელია, თ. ქუთელია, მ. შეროზია. ფული საქართ-ველოში (თბილისი, 2000).

I. Gagoshidze, M. Antadze, Ts. Gvaberidze, M. Tsotselia, T. Kutelia, M. Sherozia. Money in Georgia (Tbilisi, 2000).

თ. დუნდუა, გ. დუნდუა. ქართული ნუმიზმატიკის კატალოგი. I ნაწილი (თბილისი, 2013).

T. Dundua, G. Dundua. Online English-Georgian Catalogue of Georgian Numismatics, I (Tbilisi, 2013).

"არისტარხე - მმართველი კოლხეთისა"
"ARISTARCHUS, RULER OF COLCHIS"

კოლხეთის ნუმიზმატიკურ ძეგლთა რიცხვს მიეკუთვნება საკმაოდ იშვიათი სერია მონეტებისა, რომლებიც არისტარხე კოლხელის ვერცხლის მონეტების სახელით არის ცნობილი. ეს მონეტები საშუალებას გვაძლევს კიდევ უფრო საფუძვლიანად შევისწავლოთ გვიანელინისტური პერიოდის კოლხეთის ისტორია.

ცნობები კოლხეთის სამეფოს შესახებ საკმაოდ ბევრია და მრავალფეროვანი, დაწყებული არგონავტების მითიდან, დასრულებული ბერძნულ-რომაული წყაროებით. მიუხედავად ამისა, არტეფაქტები, რომლებზეც გვხვდება კოლხეთის სახელი, საკმაოდ მწირია. დღემდე ცნობილია ორი კერამიკის ნიმუში: 1. ბერლინის მუზეუმში დაცული შავფიგურული ჰიდრია წარწერით – „კოლხმა გამაკეთა", რომელიც ძვ. წ. VI ს-ის შუა ხანებით თარიღდება და 2. ათენში ნაპოვნი შავფიგურული ამფორა, წარწერით – „ევქსისთეოსმა გამაკეთა, კოლხმა მომხატა".

სახელმწიფოებრივი მნიშვნელობის დოკუმენტზე, ფულზე, კერძოდ, არისტარხეს მონეტაზე, დაფიქსირებული ბერძნული წარწერა ΑΡΙΣΤΑΡΧΟΥ ΤΟΥ ΕΠΙ ΚΟΛΧΙΔΟΣ – „არისტარხე მმართველი კოლხეთისა", განსაკუთრებულ მნიშვნელობას იძენს კოლხეთის ისტორიის კვლევის თვალსაზრისით. აღნიშნული წარწერა სხვა მიმართულებითაც არის საყურადღებო, ვინაიდან მან სიცხადე შეიტანა ერთ კონკრეტულ ისტორიულ ფაქტში. ცნობილია, რომ რომის რესპუბლიკის სარდალი პომპეუსი ძვ. წ. 65 წ. იბერიის საზღვრებს მოადგა. მიუხედავად დიდი წინააღმდეგობისა, ქართლის მეფე არტაგი, ბოლოს და ბოლოს, იძულებული გახდა პომპეუსს „რომაელთა მეგობრის" სტატუსით დამორჩილებოდა. იბერიიდან რომაელები კოლხეთის ტერიტორიაზე გადავიდნენ, პომპეუსმა იქ კოლხეთის მმართველად არისტარხე დანიშნა და ამით ქვეყანას ეფემერული დამოუკიდებლობა მოუტანა. ანტიკურ წყაროებში არისტარხე მეფედ არის მოხსენიებული, მაგრამ ამ უკანასკნელის სახელით მოჭრილმა მონეტებმა გააბათილა ეს ცნობა, ვინაიდან მონეტას აწერია არისტარხე მმართველი კოლხეთისა და არა მეფე კოლხეთისა. მონეტაზე არსებულ წარწერას კი, იურიდიული ძალა აქვს.

არისტარხე კოლხელის მონეტების შესწავლა XIX საუკუნიდან იღებს სათავეს.

მსოფლიოს სხვადასხვა მუზეუმში დაცული არისტარხე კოლხელის მონეტები სულ ექვსიცალია: ბერლინის მუზეუმის მიუნცკაბინეტში – 1, აშმოლის მუზეუმი (ოქსფორდი) – 1, ბრიტანეთის მუზეუმში – 1, პარიზის მედლების კაბინეტი – 1, სანკტ-პეტერბურგში (ერმიტაჟი) – 2 ცალი. აქედან პასპორტიანი მხოლოდ ერთადერთია და ის სოხუმშია აღმოჩენილი. 2018 წელს საქართველოში, სოფელ იგოეთში (კასპის მუნიციპალიტეტი) აღმოჩნდა არისტარხეს მონეტა, რომელიც კერძო კოლექციაშია დაცული.

მიუხედავად იმისა, რომ სამეცნიერო საზოგადოება დიდი ხანია იცნობს ამ მონეტებს, იკონოგრაფიულ დეტალებზე აზრთა სხვადასხვაობაა. ცნობილია, რომ მონეტის ავერსზე გამოსახულია მარჯვნივ მიმართული უწვერული მამაკაცის პროფილი ხუთსხივიან გვირგვინში, სავარაუდოდ, ჰელიოსი, ხოლო რევერსზე – ტახტზე მჯდომი ტიხე-ფორტუნა კოშკურა გვირგვინში, რომელსაც მარცხენა ხელში სფეროს მაგვარი საგანი უჭირავს, ხოლო მარჯვენათი საჭეს ეყრდნობა.

რევერსზე აღბეჭდილი გამოსახულების შესახებ მეცნიერთა ნაწილი ფიქრობს, რომ ეს არის ფაზისელი რეა, რომლის შესახებ წერდა ფლავიუს არიანე, რომლის მიხედვით, ფა-

ზისის შესასვლელში, მარცხენა სანაპიროზე იდგა ფასისის ღვთაება, მას ხელთ ეპყრა წინწილა – ყელიანი ჭურჭელი. მეცნიერი ამ დეტალს მიიჩნევს, როგორც მდინარის ღვთაებების აუცილებელ ატრიბუტს და მოჰყავს მაგალითები რომაული პერიოდის მცირეაზიული მონეტებისა. უფრო მეტიც, ფიქრობს, რომ ტიხეს გამოსახვა კოლხურ დრაქმებზე გულისხმობს იმ მდინარის ღვთაების განთავსებას, რაზეც დგას ქალაქი, სავარაუდოდ, კოლხეთის დედაქალაქი. მეცნიერის ამ მოსაზრებას მიანიშნებს ბერლინის ეგზემპლარზე ტიხეს ფეხებთან გამოხატული ტალღისმაგვარი დეტალი, რომელიც, სავარაუდოდ, მდინარის წყლის ნაკადის თავისებური გამოსახვაა და საქალაქო ღვთაების დამატებითი დეტალია. გამოითქვა ვარაუდი, რომ შესაძლოა, ეს მდინარე იყოს ან ფაზისი, ან დიოსკურია. ბერლინისა და ასევე ეშმოლის მუზეუმების ეგზემპლარებზე გამოსახული ტალღისმაგვარი ხაზები ამ მოსაზრების სისწორეზე მიანიშნებს.

რაც შეეხება საგანს, რომელიც ხელში უჭირავს ტიხეს, ეს უფრო მცირე ზომის ჭურჭელია. ეჭვს არ იწვევს ასევე ის გარემოებაც, რომ ღვთაება ადგილობრივი წარმომავლობისაა და კოლხური გარემოსთვის ორგანულია. ამ მოსაზრების მართებულობას ადასტურებს საქართველოს ეროვნულ მუზეუმში დაცული თრაკიის მეფის, ლისიმახეს სტატერის ადგილობრივი მინაბაძი. მონეტის რევერსზე გამოსახულია ტიხე, რომელიც მარჯვენა ხელით ეყრდნობა საჭეს, ხოლო მარცხენაში უჭირავს იგივე საგანი. ლისიმახეს მინაბაძის ადგილობრივი წარმომავლობა კი უკვე დიდი ხანია რაც დადასტურებულია. აქედან გამომდინარე, რევერსზე წარმოდგენილი ღვთაება რომ იდენტური შეიძლება იყოს არისტარხეს მონეტებზე აღბეჭდილი გამოსახულების, არც ეს ვარაუდი გვეჩვენება უსაფუძვლო. უფრო მეტიც, სავსებით ლოგიკურად მიგვაჩნია მოსაზრება, რომ ეს მონეტები ერთსა და იმავე ზარაფხანაში იჭრებოდა. იმ შემთხვევაშიც კი, თუ საუბარი გვაქვს სხვადასხვა ზარაფხანის პროდუქციაზე, მთავარი არის ის, რომ ღვთაება, რომელიც აქ არის წარმოდგენილი, ორგანულია ადგილობრივად მოჭრილი მონეტებისთვის.

Numismatic monuments of Colchis include a rare coin series known as silver coins of Aristarchus of Colchis. These coins serve as a valuable source for the study of history of Colchis of the Late Hellenistic period.

Historical evidence about the Colchian kingdom is both ample and versatile, starting with the myth of Argonauts and ending with the Graeco-Roman sources. Nevertheless, there are only a few artifacts that attest its very name – Colchis, two of them being pieces of pottery. One, dated to the mid6th cent. B.C. is a black figure hydria, perhaps painted by a Colchian slave, bearing inscription “made by Colchian." Another black figure amphora unearthed in Athens is inscribed “made by Euxitheos, painted by Colchian."

The Greek inscription of coins - ΑΡΙΣΤΑΡΧΟΥ ΤΟΥ ΕΠΙ ΚΟΛΧΙΔΟΣ (Aristarchus, ruler of Colchis) sheds light on the political situation in the 1st cent. B.C. West Georgia due to high judicial validity of coin legends as an officially authorized state document. As is known, Gnaeus Pompeius approached the borders of Iberia in 65 B.C. After attempted resistance, king of Iberia Artokes was defeated and obeyed the Romans becoming a “friend of the Roman people." After subduing the Iberians, Pompey marched to Colchis and appointed there Aristarchus as a ruler, thus granting to the country quasi-independence. Classical sources call Aristarchus a “king." Nevertheless, presented coins repudiate information of literary sources and testify to Aristarchus being only a ruler, not royalty.

The study of coins minted by Aristarchus began already in the 19th cent.

6 coins issued by Aristarchus are preserved in various museums. Münzkabinett Berlin – 1 sample; Ashmolean Museum, Oxford – 1 sample; British Museum – 1 sample; Cabinet des Médailles, Paris – 1 sample; Hermitage, Saint-Petersburg – 2 samples. The only coin with known provenance comes from Sokhumi. One more specimen discovered in Igoeti (Kaspi municipality, Georgia) in 2018 is a part of a private collection up to date.

As for the interpretation of this coin type, there is no agreement among scholars despite the long history of its study. It is generally accepted that the obverse bears a depiction of a beardless man right with a radiate crown, perhaps Helios, whereas the reverse features enthroned a Tyche-Fortuna with mural crown, she holds a globular object in her left hand whereas her right hand is placed on a rudder.

Some scholars identify the female figure as Phasiane Theos (Rea), mentioned by Arrianus. According to Flavius Arrianus, on the left bank of the river at the entrance of city, there was a statue of goddess of Phasis, holding a necked vessel. K. Golenko considers this vessel to be a necessary attribute of river deities and brings examples of coins from Asia Minor of the Roman period. Moreover, he believes that Tyche on Colchian drachmae depicts the goddess of a river, on the banks of which the capital city of Colchis was situated. It was suggested that the above river could be either Phasis or Dioskurias. The assumption is further validated by a curved line under Tyche's feet identifiable on the Berlin and Ashmolean specimens.

A globular object in Tyche's left hand should be rather identified as a small vessel. It can be safely assumed that represented goddess is of local origin and pretty much familiar to the Colchians. The assumption is backed with the example of a local imitation of a Lysimachus stater preserved in the National museum of Georgia. The reverse of the stater bears an image of Tyche placing her right hand on the rudder and holding an identical object in her left hand. Therefore, it can be suggested that one and the same deity is represented here.

არისტარხე კოლხელი. ძვ. წ. 52/51
18300201
3,632 გრ. 19,5/19,5 მმ
ვერცხლი
Av. მარჯვნივ მიმართული უწვერული მამაკაცის პროფილი ხუთსხივიან გვირგვინში
Rv. მარჯვნივ მიმართული ტახტზე მჯდომი ქალის დრაპირებული გამოსახულება კოშკურა გვირგვინში. მარცხენა ხელში მას სფეროს მაგვარი საგანი უჭირავს, ხოლო მარჯვენათი საჭეს ეყრდნობა, გამოსახულების ორივე მხარეს და ქვემოთ ბერძნული ლეგენდა:
ΑΡΙΣΤΑΡΧΟΥ / ΤΟΥ ΕΠΙ // ΚΟΛΧΙΔΟΣ.
ხოლო სიტყვა – ΚΟΛΧΙΔΟΣ-ის ქვემოთ – BI.

Aristarchus of Colchis. 52/51 B.C.
18300201
3.632 gr. 19.5/19.5 mm.
Silver
Av. Beardless male head right with radiate (five-rayed) crown
Rv. Draped female figure enthroned wearing mural crown and resting on a rudde. Holding a spheroid object with 1 hand. Greek legend is observed on both sides of the image as well as under: ΑΡΙΣΤΑΡΧΟΥ / ΤΟΥ ΕΠΙ // ΚΟΛΧΙΔΟΣ.
BI Below.

ბიბლიოგრაფია
BIBLIOGRAPHY

A. Prokesch-Osten. Unedierte griechische Münzen aus der Sammlung des Freiherrn von Prokesch-Osten, "Archäologische Zeitung" (Wien, März 1849).

W. H. Waddingdon. Un voyage en Asie Mineure au point de vue numismatique, Revue Numismatique (1853).

C. R. Fox. Engravings of Unedited or Rare Coins with Descriptions, Part II (London, 1862).

B. Koehne. Drachms of Aristarchos, Dynast of Colchis, The Numismatic Chronicle (1877).

E. Babelon. La collection Waddington au Cabinet des Médailles, inventaire sommaire. B N. (1897).

О. Ретовский. Драхма Аристарха Колхидского из собрания Имп. Эрмитажа, Труды МНО (Московского Нумизматического общества) III, вып. 2 (Ленинград, 1903).

O. Retovski. Drachm of Aristarchus of Colchis from the collection of Imperial Hermitage, Works of Moscow Numismatic Society III, issue 2 (Leningrad, 1903).

Флавий Арриан. Объезд Эвксинского Понта, II. Вестник древней истории, N1 (Москва, 1948).

Flavius Arrianus. Circumnavigation of the Euxine II, The Journal of Ancient History, 1 (Moscow, 1948).

Д. Г. Капанадзе. Грузинская нумизматика (Тбилиси, 1955).

D. G. Kapanadze. Georgian numismatics (Tbilisi, 1955).

G. K. Jenkins. Recent Acquisitions of Greek Coins by the British Museum, The Numismatic Chronicle (1959).

Г. А. Меликишвили. К истории древней Грузии (Тбилиси, 1959).

G. A. Melikishvili. On history of ancient Georgia (Tbilisi, 1959).

К. В. Голенко. Денежное обращение Колхиды в римское время (Ленинград, 1964).

K. V. Golenko. Circulation of money in Colchis of the Roman period (Leningrad, 1964).

D. M. Lang. The Georgians, "Ancient Peoples and Place" (London, 1966).

Д. Г. Капанадзе и **И. Г. Шенгелия.** «Триморфная Геката с колхидской дидрахмы Vв. до н.э»., АИКСП (Античная история и культура средиземноморья и причерноморья) (1968)

D. G. Kapanadze, I. G. Shengelia. Trimorphic Hecate on Colchian didrachm of the 5th cent. B.C., Ancient History and Culture of the Mediterranean and Black Sea Littoral (1968).

გ. დუნდუა. რას მოგვითხრობენ ძველებური მონეტები (თბილისი,1968).

G. Dundua. The story told by Georgian coins (Tbilisi, 1968).

დ. კაპანაძე. ქართული ნუმიზმატიკა (თბილისი, 1969).

D. G. Kapanadze. Georgian numismatics (Tbilisi, 1969).

Г. Лордкипанидзе. К истории древней Колхиды (Тбилиси, 1970).

G. Lortkipanodze. On history of ancient Colchis (Tbilisi, 1970).

ო. ლორთქიფანიძე. ანტიკური არქეოლოგია (ძველი საბერძნეთი) (თბილისი, 1971).

O. Lordkipanidze. Archaeology of antiquity (Ancient Greece) (Tbilisi, 1971).

К. В. Голенко. «Аристарх Колхидский и его монеты», Вестник древней истории , 4 (ВДИ) (Москва, 1974).

K. V. Golenko. Aristarchus of Colchis and his coins, The Journal of Ancient History, 4 (Moscow, 1974).

Г. Ф. Дундуа. Нумизматика античной Грузии (Тбилиси, 1987).

G.F. Dundua. Numismatics of ancient Georgia (Tbilisi, 1987).

G. Tsetskhladze. On the numismatics of Colchis: the classical archaeologist's perspective. Dialogues d'histoire ancienne, vol. 19, N1 (1993).

გ. დუნდუა, თ. დუნდუა. ქართული ნუმიზმატიკა. I (თბილისი, 2006).

G. Dundua, T. Dundua. Georgian numismatics. I (Tbilisi, 2006).

T. Dundua. Georgia within the European Integration. Graeco-Roman World, Byzantine Commonwealth, Orthodox Alliance and the Georgians (Tbilisi, 2013).

M. Pataridze. Aristarchus, the Ruler of Colchis (Numismatic Research), "Pro Georgia", №29-2019 (Warsaw, 2019).

დიოსკურიული საქალაქო მონეტა
CIVIC COINS OF DIOSKURIAS

ბერლინის მუზეუმის ნუმიზმატიკურ საგანძურში დაცულია ბრინჯაოს მონეტები – დიოსკურიის საქალაქო მონეტები, რომლებზეც ტყუპი ძმის, პოლიდევკესისა და კასტორის, ემბლემის – ფრიგიული ქუდის ორი გამოსახულებაა, რომელთა ზემოთ მოთავსებულია ექვსი ან რვაქიმიანი ვარსკვლავები. ამ მონეტების დაკავშირება ქალაქ დიოსკურიასთან (დღევანდელი სოხუმი. საქართველო) არანაირ ეჭვს არ იწვევს, რადგან მონეტაზე მკაფიოდ იკითხება ზარაფხანის სახელწოდება – ΔΙΟΣΚΟΥΡΙΑΔΟΣ – დიოსკურია. მონეტათა ეს ჯგუფი დიდი ხანია ცნობილია სამეცნიერო საზოგადოებისთვის. დღეისათვის დადასტურებულია, რომ ამ მონეტების ემიტენტი მითრიდატე VI დიონისე ევპატორი (ძვ. წ. 120-63) იყო და ისინი მოიჭრა მითრიდატეს მიერ კოლხეთის დაპყრობის შემდეგ. აქედან გამომდინარე, შეიძლება ითქვას, რომ ეს მონეტები, გარკვეულწილად, საოკუპაციო ხასიათსაც ატარებენ, თუმცა, მათი კავშირი ქართულ ნუმიზმატიკასთან აშკარაა.

დღეისათვის დიოსკურიული მონეტები არც ისე დიდი რაოდენობითაა დაცული საქართველოსა თუ მსოფლიოს მუზეუმებში. ქართული სამეცნიერო საზოგადოებისთვის უცნობი იყო, რომ ბერლინის მუზეუმში ინახებოდა დიოსკურიული საქალაქო მონეტები, მათ შორის, სხვადასხვა ნომინალი: ხალკი, დიხალკი და ტეტრახალკი.

Civic bronze coins of Dioskurias with the effigy of twin brothers Dioskuri Castor and Pollux – two Phrygian caps surmounted with six or eight-pointed stars, are preserved in Berlin numismatic collection. They are definitely connected to the city of Dioskurias (present-day Sokhumi, Georgia) due to clearly visible inscription ΔΙΟΣΚΟΥΡΙΑΔΟΣ – Dioskurias. This series are familiar to scholarly community for a long time. Their emission is attributed to Mithridates VI Dionysus Eupator (120-63 BC.) who minted them after he conquered Colchis. Therefore, it can be said that these coins followed political annexation of the region and bear significance for the Georgian numismatics.

Not many Dioskurian coins are attested up to date in both Georgian and world museums. To the present, the Georgian scholars had no information that the variety of denominations of Dioskurian coins – chalkos, dichalkon and tetrachalkon have been preserved in the Münzkabinett Berlin.

ტეტრახალკი. ძვ. წ. I ს.
18300178
6,20 გრ. 17.9/16.8 მმ.
ბრინჯაო
Av. ტყუპი ძმის, დიოსკურების ორი ქუდი, თითოეულ მათგანზე ექვსქიმიანი ვარსკვლავი.
Rv. გამოსახული კვერთხი. ბერძნული ზედწერილი: ΔΙΟ(Σ)ΚΟΥΡΙΑ(Δ)Ο(Σ) „დიოსკურიადოს“

Tetrachalkon. 1C. B.C.
18300178
6.20 gr. 17.9/16.8 mm.
Bronze
Av. Two caps of the twin brothers Dioscuri, surmounted by six-pointed star.
RV. A rod. Greek inscription:
ΔΙΟ(Σ)ΚΟΥΡΙΑ(Δ)Ο(Σ) “Dioscuriados"

ხალკი. ძვ. წ. I ს. 18300179
2,62 გრ. 16,4/16,0 მმ.
ბრინჯაო
Av. ტყუპი ძმის, დიოსკურების ორი ქუდი, თითოეულ მათგანზე ექვსქიმიანი ვარსკვლავი.
Rv. გამოსახული კვერთხი. ბერძნული ზედწერილი: ΔΙΟΣΚΟΥΡΙΑΔΟΣ „დიოსკურიადოს“

Chalkos. 1C. B.C.
18300179
2.62 gr. 16.4/16.0 mm.
Bronze
Av. Two caps of the twin brothers Dioscuri, surmounted by six-pointed star.
Rv. A rod. Greek inscription:
ΔΙΟΣΚΟΥΡΙΑΔΟΣ “Dioscuriados"

დიხალკი. ძვ. წ. I ს.
18300180
4,32 გრ. 17,3/16,4 მმ.
ბრინჯაო
Av. ტყუპი ძმის, დიოსკურების ორი ქუდი, თითოეულ მათგანზე ექვსქიმიანი ვარსკვლავი.
Rv. გამოსახული კვერთხი. ბერძნული ზედწერილი: ΔΙΟΣΚΟΥΡΙΑΔΟΣ „დიოსკურიადოს“

Dichalkon coin. 1C. B.C.
18300180
4.32 gr. 17.3/16.4 mm.
Bronze
Av. Two caps of the twin brothers Dioscuri, surmounted by six-pointed star.
Rv. A rod. Greek inscription:
ΔΙΟΣΚΟΥΡΙΑΔΟΣ “Dioscuriados"

დიხალკი. ძვ. წ. I ს.
18300181
3,47 გრ. 16,5/16,3 მმ.
ბრინჯაო
Av. ტყუპი ძმის, დიოსკურების ორი ქუდი, თითოეულ მათგანზე ექვსქიმიანი ვარსკვლავი.
Rv. გამოსახული კვერთხი. ბერძნული ზედწერილი: ΔΙΟΣΚΟΥΡΙΑΔΟΣ „დიოსკურიადოს“

Dichalkon. 1C. B.C.
18300181
3.47 gr. 16.5/16.3 mm.
Bronze
Av. Two caps of the twin brothers Dioscuri, surmounted by six-pointed star.
Rv. A rod. Greek inscription: ΔΙΟΣΚΟΥΡΙΑΔΟΣ “Dioscuriados"

ხალკი. ძვ. წ. I ს.
18300182
1,92 გრ. 15,6/15,4 მმ.
ბრინჯაო
Av. ტყუპი ძმის, დიოსკურების ორი ქუდი, თითოეულ მათგანზე ექვსქიმიანი ვარსკვლავი.
Rv. გამოსახული კვერთხი. ბერძნული ზედწერილი: ΔΙΟΣ(ΚΟΥ)ΡΙΑ(Δ)ΟΣ „დიოსკურიადოს“

Chalkos. 1C. B.C.
18300182
1.92 gr. 15.6/15.4 mm.
Bronze
Av. Two caps of the twin brothers Dioscuri, surmounted by six-pointed star.
Rv. A rod. Greek inscription: ΔΙΟΣ(ΚΟΥ)ΡΙΑ(Δ)ΟΣ “Dioscuriados".

ხალკი. ძვ. წ. I ს.
18300183
2,76 გრ. 16,3/16,2 მმ.
ბრინჯაო
Av. ტყუპი ძმის, დიოსკურების ორი ქუდი, თითოეულ მათგანზე რვაქიმიანი ვარსკვლავი.
Rv. გამოსახული კვერთხი. ბერძნული ზედწერილი: (Δ)ΙΟ(ΣΚ)ΟΥΡΙΑΔΟΣ „დიოსკურიადოს“.

Chalkos. 1C. B.C.
18300183
2.76 gr. 16.3/16.2 mm.
Bronze
Av. Two caps of the twin brothers Dioscuri, surmounted by eight-pointed star.
Rv. A rod. Greek inscription: (Δ)ΙΟ(ΣΚ)ΟΥΡΙΑΔΟΣ “Dioscuriados".

ბიბლიოგრაფია
BIBLIOGRAPHY

Th. Reinach. Mithridates Eupator König von Pontos (Leipzig, 1895).

F. Imhoof-Blumer. "Die Kupferprägung des mithradatischen Reiches und andere Münzen des Pontos und Paphlagoniens", Numismatische Zeitschrift, 5 (Wien, 1913).

Д. Б. Шелов. Античный мир в Северном Причерноморье, (Москва, 1956) (D. B. Shelov, Classical Antiquity in Northern Black Sea Littoral (Moscow, 1956).

Г. А. Лордкипанидзе. К истории древней Колхиды (Тбилиси, 1970).

G. A. Lortkipanidze. On the history of ancient Colchis (Tbilisi, 1970).

К. В. Голепко. «К датировке монет Диоскуриады», Нумизматический сборник, посвященный памяти Д. Г. Капанадзе (Тбилиси, 1977).

K. V. Golenko, Apropos dating of coins from Dioskurias, Collection of Numismatic Papers Dedicated to D. Kapanadze (Tbilisi, 1977).

Н. Ю. Ломоури, К истории Понтийского царства (Тбилиси, 1979).

N. J. Lomouri. On the history of kingodm of Pontus (Tbilisi, 1979).

Г. Дундуа. Нумизматика античной Грузии (Тбилиси, 1987).

G. T. Dundua. Numismatics of ancient Georgia (Tbilisi, 1987).

ი. გაგოშიძე, მ. ანთაძე, ც. ღვაბერიძე, მ. წოწელია, თ. ქუთელია, მ. შეროზია. ფული საქართველოში (თბილისი, 2003).

I. Gagoshidze, M. Antadze, Ts. Gvaberidze, M. Tsotselia, T. Kutelia, M. Sherozia. Money in Georgia (Tbilisi, 2003).

გ. დუნდუა, თ. დუნდუა. ქართული ნუმიზმატიკა (თბილისი, 2006).

G. Dundua, T. Dundua. Georgian numismatics (Tbilisi, 2006).

ქართულ-სასანური დრაქმები
GEORGIAN-SASANIAN DRACHMS

მწირი წერილობითი წყაროების გამო, VI-VII საუკუნეების საქართველოს პოლიტიკური ისტორიის შესასწავლად აუცილებელია ნუმიზმატიკური მასალის გამოყენება, კერძოდ, ქართულ-სასანური დრაქმებისა. მონეტების ეს ჯგუფი XIX საუკუნიდან კარგად არის ცნობილი მსოფლიოს სამეცნიერო საზოგადოებისთვის.

აღნიშნულ პერიოდში საქართველოს პოლიტიკური დღის წესრიგი შეიქმნა მსოფლიოს ორი უზარმაზარი იმპერიის გადანაწილების ფონზე. 532 წელს ბიზანტიასა და სასანურ ირანს შორის „საუკუნო ზავი" დაიდო, რომლის მიხედვითაც ბიზანტიამ ცნო ირანელთა უფლება აღმოსავლეთ საქართველოზე, როდესაც იქ ირანელებმა მეფობა გააუქმეს. ბიზანტიასა და ირანს შორის ბრძოლებმა ეს უკანასკნელი დაასუსტა, რითაც ისარგებლეს ქართველებმა და მალევე ფაქტობრივი ხელისუფლება ადგილობრივი დიდი ფეოდალური საგვარეულოს ხელში მოაქციეს. მათ შექმნეს ერისმთავრობის ინსტიტუტი, რაც ხელისუფლების ცენტრალიზებას ისახავდა მიზნად. ქვეყნის მართვა გადავიდა ქართველი ერისმთავრის ხელში, რამაც ხელი შეუწყო ირანელთა ბატონობის წინააღმდეგ ორგანიზებულ ბრძოლას. ქართლის ბრძოლა უცხოელი დამპყრობლების წინააღმდეგ და თანდათანობით გამოსვლა ირანელთა კონტროლიდან მკაფიოდ აისახა ადგილობრივ ფულად ნიშნებზე. ქართლში პოლიტიკურ-ეკონომიკური გავლენის გამო, ადგილობრივ ბაზარზე სასანიანთა დრაქმები ბრუნავდა, რომელთა განძად აღმოჩენის შემთხვევები არა ერთია აღმოსავლეთ საქართველოს ტერიტორიაზე. სასანიანთა დრაქმების იკონოგრაფიული სიუჟეტი ასე გამოიყურებოდა: ავერსზე გამოსახული ირანელი შაჰის ბიუსტი, ხოლო რევერსზე – ზოროასტრელ სასანელთა ემბლემა – საკურთხეველზე აგიზგიზებული ცეცხლი, რომელსაც ორი შეიარაღებული მცველი დარაჯობს. ქართლში ირანელების წინააღმდეგ ბრძოლის დაწყებისთანავე, ერისმთავრები იღებენ ადგილობრივ ბაზარზე გავრცელებულ სასანურ სამონეტო ტიპს, სადაც მცირე იკონოგრაფიულ დეტალებს ამატებენ, კერძოდ, ქრისტიანობის სიმბოლოს – ჯვარს. დასაწყისში მას შაჰის ბიუსტთან, მხართან ახლოს ათავსებენ, საკურთხეველზე ისევ ცეცხლს ტოვებენ. მალე მონეტის კიდეზე ერისმთავრების მონოგრამებიც ჩნდება, ხოლო როდესაც ქართლი მთლიანად თავისუფლდება ირანელებისაგან, სტეფანოს ერისმთავარი მონეტაზე სრულად ათავსებს ქართულად (ასომთავრულით) თავის სახელს – „სტეფანოს". ხოლო ცეცხლს ანაცვლებს ქრისტიანული სიმბოლიკით – ჯვრით. დემონსტრატიულად ცეცხლთაყვანისმცემლობის სიმბოლოს გაძევება უმაღლეს იურიდიულ დოკუმენტზე – ფულზე, ქართლის ირანელებისგან გათავისუფლების ოფიციალური დეკლარირებაა. ამდენად, მონეტების ამ ჯგუფის, როგორც საისტორიო წყაროს, სანდოობა ეჭვს არ იწვევს. ქართულ-სასანური მონეტები კიდევ იმ მხრივაა საყურადღებო, ქართული ფულის მოჭრის ისტორიაში ისინი პირველი ნუმიზმატიკური ძეგლებია, რომლებზეც ქართული წარწერები ჩნდება.

ქართულ-სასანური მონეტები ჰორმიზდ IV-ის (579-590) დრაქმების იმიტაციას წარმოადგენს, რაც ამ მონეტების დათარიღების მტკიცე საყრდენია.

ბერლინის საგანძურში ქართულ-სასანური მონეტების გამორჩეული კოლექციაა დაცული. მათ შორის განსაკუთრებულია ორი უნიკუმი, რომლის ანალოგიც დღემდე არ გამოჩენილა. ქართულ-სასანურ დრაქმებში პირველია გურგენის მონეტები. გურგენ ერისმთავრის სახელით მოჭრილი დრაქმები მსოფლიოში სულ ექვსი ცალია ცნობილი:

სამი ინახება ბერლინის მუზეუმში, ერთი – ერმიტაჟში (სანკტ-პეტერბურგში), ორი – ს. ჯანაშიას სახელობის საქართველოს ეროვნულ მუზეუმში. გურგენის სახელით მოჭრილ მონეტებზე პირველად ჩნდება ქართული ასომთავრულით შესრულებული მონოგრამა. შეფარვით, მონეტის კიდეზე დასმული მონოგრამა ქართული წერა-კითხვის უცოდინარი სპარსელებისთვის შეუმჩნეველი დარჩებოდა, თუმცა, ადგილობრივად ქართული მოსახლეობისთვის გარკვეული გზავნილი იყო. ერისმთავრის სახელის განთავსება მონეტაზე მიანიშნებდა, რომ ბრძოლა ქართლის ირანელებისგან გასათავისუფლებლად დაწყებული იყო. ქართულ წერილობით წყაროებში სახელი გურგენი არ გვხვდება, ის გაიგივებულია გუარამთან. ქართული წერილობითი წყაროები გვიანდელია, ხოლო თანადროულ ბიზანტიურ წყაროებში, მაგ., თეოფანე ბიზანტიელთან გვხვდება ცნობა, რომ 571 წელს სპარსელტა წინააღმდეგ ქართლში მოხდა აჯანყება, რომელსაც გორგენი (იგივე გურგენი) ხელმძღვანელობდა. გურგენის მონეტები, სავარაუდოდ, 586 წლიდან 590 წლამდეა მოჭრილი.

ამავე პერიოდში უნდა იყოს მოჭრილი უნიკალური მონეტა, ქართული ასომთავრული მონოგრამით „Ⴟ“ (ჯო), რომელიც მხოლოდ ბერლინის მუზეუმის საცავშია დაცული. მონოგრამა განთავსებულია ზუსტად იმავე ადგილზე, სადაც გურგენის ერისმთავრის მონოგრამა იყო. ამიტომ, ეჭვგარეშეა, რომ საქმე გვაქვს საკუთარ სახელთან. მონოგრამა ჯო „ႿႭ“ დამაბნეველი აღმოჩნდა მეცნიერებისთვის, რადგან ერთადერთი სახელი, რომელიც „ჯ“ გრაფემით იწყება ამ პერიოდის მმართველებს შორის, ჯუანშერია. ჯუანშერის სახელის ამგავრი დაქარაგმება უცნაურად ჩანდა. ამან საფუძველი ჩაუყარა სხვა მოსაზრებას, კერძოდ, „ჯო“ გაიშიფრა, როგორც „ჯვარო“, ან „ჯავახეთი“.

სინამდვილეში დადასტურდა, რომ დაქარაგმებისას ასომთავრული „უ“ (ႳႭ) რომელიც ორი გრაფემისგან შედგებოდა, მონეტაზე ერთი გრაფემით დატოვეს, „ჯუ“-ს ნაცვლად დარჩა „ႿႭ“ (ჯო). აქედან გამომდინარე, ეს არის VI ს-ის II ნახევარში მოღვაწე პიროვნება, ჯუანშერ ჯუანშერიანი, რომელიც იყო რევიანთა შტოს წარმომადგენელი, თბილისისა და მანგლისის მფლობელი, ანუ ქართლის მმართველი VI ს-ის 80-იანი წლების მიწურულში. ის ასევე იყო ვახტანგ გორგასლის ვაჟის, მეფე დარჩილის (დაჩი) ძმის, მირის (მირდატი) ასულის ქმარი.

ყველაზე გვიანი პერიოდის ქართულ-სასანური დრაქმები სტეფანოზ I-ს მიეკუთვნება. ბერლინის მუზეუმში დაცულია ამ ერისმთავრის მიერ მოჭრილი მონეტის უნიკალური ცალი, რომელზეც სტეფანოსის სახელი კიდეზეა დაქარაგმებული. ეს ტიპი ადრეულ ემისიას მიეკუთვნება. როგორც ჩანს, სტეფანოსი აგრძელებს დაქარაგმებული სახელის რკალის ირგვლივ განთავსების ტრადიციას, რასაც გურგენ ერისმთავარმა ჩაუყარა საფუძველი. მონეტის ემისიის თარიღი დაახლოებით 593-595 წელია.

სტეფანოსის მეორე ემისიას მიეკუთვნება მონეტების ჯგუფი, რომლებზეც ასომთავრული წარწერა ႱႲႤႴႠႬႭႱ „სტეფანოს“ შაჰის/მმართველის გამოსახულებასთან ერთად არის აღბეჭდილი, საკურთხეველზე კი, ნაცვლად ცეცხლისა, ჯვარია აღმართული, რომელსაც მცველები დარაჯობენ. ეს მონეტები სულ 12 ცალი შემორჩა და დაცულია სხვადასხვა მუზეუმებში: ს. ჯანაშიას მუზეუმი – 4, ბერლინის მუზეუმი – 4, ერმიტაჟი – 2, მოსკოვის ისტორიული მუზეუმი – 1, ბრიტანეთის მუზეუმი – 1. მონეტები მოჭრილია, სავარაუდოდ, 593/595-600 წლებში.

The study of political history of Georgia in the 6th-7th centuries is difficult enterprise due to the utmost scarcity of sources and, therefore, historians rely extensively on numismatic records. The subject of interest is a series of coins known to scholars already from the 19th cent. as so-called Georgian-Sasanian drachms.

Political history of Georgia in this period was mostly shaped upon the background of two conflicting superpowers. According to the terms of the "perpetual peace" struck between Byzantium and Sasanian Persia in 532, Byzantium acknowledged Persian political rights on Kartli (East Georgia) resulting in abolition of kingship there. Protracted wars between Byzantium and Persia caused weakening of the latter. Georgians took advantage of the political situation and managed to concentrate de facto power in the hands of local feudal clans. They established the

institute of erismtavari (prince) aimed at centralization of political power within the country, which, in turn, stimulated an organized struggle against Persians. The process of struggle against foreign domination and gradual acquisition of independence is poignantly reflected on coins. Many finds of hoards comprising Sasanian drachms testify to the fact of circulation of this money in local Georgian market due to the political-economic conjecture. Type of Sassanian drachm depicted bust of Iranian shah on obverse, whereas reverse featured Zoroastrian emblem – altar with holy fire with two armed guardians. At the beginning of the struggle for independence, erismtavaris of Kartli pick the above Sasanian type widely spread on local market and add to it some minor iconographic details, the Christian cross in particular. At first cross is placed near to shah's image. A monogram of erismtavaris soon appears on the edge of coins culminating with full name in Asomtavruli – "Stephanos" placed on coins whereas cross replaces holy fire – an indicative of political independence. This group of coins is noteworthy as well due to the fact that they are historically the first numismatic monuments with Georgian legends.

Georgian-Sasanian coins are imitations of Hormizd IV (579-590) drachms providing us with valid basis for dating.

The Berlin collection stands out for exceptional specimens of Georgian-Sasanian coins, two unique coins among them with no known analogues up to date.

The earliest Georgian-Sasanian coins were issued by Erismtavar Gurgen. Six specimens are preserved in various museums. Münzkabinett Berlin – 3 samples; Hermitage, Saint-Petersburg – 1 sample; S. Janashia Museum of Georgia of Georgian National Museum – 2 samples. For the first time, a monogram in Asomtavruli appears on the edge of a coin. It would perhaps be devoid of any meaning for Persians ignorant of Georgian script, though it would definitely deliver a message to the Georgians – struggle against the Persians had already begun. Georgian writing sources do not mention Gurgen at all. Therefore, some identify him with Guaram which does appear in annals. It should be mentioned though that these annals are of later period, whereas contemporary Byzantine chronicler Theophanes the Confessor indicates that a rebellion against the Persians in Kartli in 571 was led by Gorgen (Gurgen). He issued coins probably from 586 to 590.

The unique coin with Asomtavruli monogram "ႿႭ" is preserved in Berlin Museum. Monogram occupies exactly the same place as Gurgen's one did. Therefore, it is beyond doubt that it represents a proper name. It posed a perplexity for scholars as the only name commencing with the grapheme "J" among the rulers of this period was Juansheri. Such an inscription of Juansher's name appeared unconventional. Consequently, the said monogram became a subject for debates among scholars. It was suggested that JO should be interpreted as Jvaro ("Cross") or Javakheti (name of a Georgian province).

It has been established that during the engraving, the Asomtavruli e (U) originally comprising two graphemes, resulted in the retention of a single grapheme, "ႿႭ" (Jo), instead of "ႿႳ" (Ju). This indicates the involvement of a person active in the latter part of the 6th century, specifically Juansher Juansherian, who was a representative within the Revian branch and holder of Tbilisi and Manglisi, the ruler of Kartli in the late 80s of the 6th century. He was also husband of the daughter of Mihr (Mirdat), who was the son of Vakhtang Gorgasli and the brother of King Darchil (Dachi).

Stephanoz I, the presiding prince of Kartli, struck the final Georgian-Sasanian drachms. One coin in particular, which is now preserved in the Berlin Museum, bears Stephanos' name inscribed on the edge of a coin and is considered a unique specimen in its own right. It seems that Stephanos followed the tradition of placing the name along the circle on the coin, which was initiated by Gurgen Erismtavari. This particular coin type represents his early emission and was minted around the years 593-595.

A group of coins attributed to Stephanos' second emission bears Asomtavruli inscription "Stephanos" next to the bust of shah/ruler. Reverse depicts altar with two guardians as usual, but holy fire is replaced with cross. Number of these drachms amounts to 12. They are preserved at: S. Janashia Museum of Georgia – 4; Berlin Museum – 4; Hermitage, Saint-Petersburg – 2; Historical Museum of Moscow – 1; British Museum – 1. The coins can be dated to 593/595-600.

დრაქმა. ერისმთავარი გურგენი. 589-591
18201945
2,965 გრ.   27,2/27,4 მმ.
ვერცხლი
Av. წერტილოვან რკალში ჰორმიზდ IV-ის ბიუსტი მარჯვნივ. ქართული ასოები ႢႬ – „გურგენ“. დამახინჯებული ფალაური ზედწერილი
Rv. წერტილოვან რკალში ცეცხლის საკურთხეველი მცველებით. დამახინჯებული ფალაური ზედწერილი

Drachm. Erismtavari (Prince) Gurgen. 589-591
18201945
2.965 gr.   27.2/27.4 mm.
Silver
Av. Within the dotted circle the bust of Hormizd IV. Georgian letters: ႢႬ "Gurgen". The distorted Pahlavi inscription.
Rv. The fire-altar with guards. The distorted Pahlevi inscription.

დრაქმა. ერისმთავარი გურგენი. 589-591
18238810
2,844 გრ. 27,1/26,8 მმ.
ვერცხლი
Av. წერტილოვან რკალში ჰორმიზდ IV-ის ბიუსტი მარჯვნივ. ქართული ასოები ႢႬ – „გურგენ“. დამახინჯებული ფალაური ზედწერილი
Rv. წერტილოვან რკალში ცეცხლის საკურთხეველი მცველებით. დამახინჯებული ფალაური ზედწერილი

Drachm. Erismtavari (Prince) Gurgen. 589-591
18238810
2.844 gr. 27.1/28.8 mm.
Silver
Av. Within the dotted circle the bust of Hormizd IV. Georgian letters: ႢႬ "Gurgen". The distorted Pahlavi inscription.
Rv. The fire-altar with guards. The distorted Pahlevi inscription.

დრაქმა. ერისმთავარი გურგენი. 589-591
18238813
2,89 გრ.   28,6/27,1 მმ.
ვერცხლი
Av. წერტილოვან რკალში ჰორმიზდ IV ის ბიუსტი მარჯვნივ. ქართული ასოები ႢႬ – „გურგენ“. დამახინჯებული ფალაური ზედწერილი
Rv. წერტილოვან რკალში ცეცხლის საკურთხეველი მცველებით. დამახინჯებული ფალაური ზედწერილი

Drachm. Erismtavari (Prince) Gurgen. 589-591
182318813
2.89 gr. 28.6/27.1 mm.
Silver
Av. Within the dotted circle the bust of Hormizd IV. Georgian letters: ႢႬ "Gurgen". The distorted Pahlavi inscription.
Rv. The fire-altar with guards. The distorted Pahlevi inscription.

დრაქმა. ერისმთავარი გურგენი. 589-591
18238815
2,694 გრ.   27,8/26,1 მმ.
ვერცხლი
Av. ჰორმიზდ IV-ის ბიუსტი. ქართული ასოები ႢႬ – „გურგენ“. დამახინჯებული ფალაური ზედწერილი
Rv. წერტილოვან რკალში ცეცხლის საკურთხეველი მცველებით. დამახინჯებული ფალაური ზედწერილი

Drachm. Erismtavari (Prince) Gurgen. 589-591
18238815
2.694 gr.   27.8/26.1 mm.
Silver
Av. Within the dotted circle the bust of Hormizd IV. Georgian letters: ႢႬ “Gurgen". The distorted Pahlavi inscription.
Rv. The fire-altar with guards.
The distorted Pahlevi inscription.

დრაქმა. ერისმთავარი ჯუანშერი.
18234170
2,721 გრ.   25,2/23,3 მმ.
ვერცხლი
Av. წერტილოვან რკალში ჰორმიზდ IV-ის ბიუსტი მარჯვნივ. ქართული ასოები ႿႭ – „ ჯუანშერ“. დამახინჯებული ფალაური ზედწერილი
Rv. წერტილოვან რკალში ცეცხლის საკურთხეველი მცველებით. დამახინჯებული ფალაური ზედწერილი

Drachm. Erismtavari (Prince) Juansher.
18234170
2.721 gr.   25.2/23.3 mm.
Silver
Av. Within the dotted circle the bust of Hormizd IV. Georgian letters:
ႿႭ "Juansher". The distorted Pahlavi inscription.
Rv. The fire-altar with guards.
The distorted Pahlevi inscription.

დრაქმა. ერისმთავარი სტეფანოს I. 592.
18238817
3,005 გრ.   28,6/28,4 მმ.
ვერცხლი
Av. ორმაგ წერტილოვან რკალში ხოსრო II-ის უხეში პორტრეტი. ქართული ზედწერილი ႱႲႴႠႬႭႱ – „ სტეფანოს“
Rv. სამმაგ წერტილოვან რკალში ცეცხლის საკურთხეველზე აღმართული ჯვარი.

Drachm. Erismtavari (Prince) Stephanos I. 592.
18238817
3.005 gr.   28.6/28.4 mm.
Silver
Av. Within the double dotted circle the rough portrait of Khusro II. Georgian inscription: ႱႲႴႠႬႭႱ "Stephanos".
Rv. Within the triple dotted circle the fire-altar with the cross.

დრაქმა. ერისმთავარი სტეფანოს I. 592.
N18238818
2,945 გრ.   26,7/26,3 მმ.
ვერცხლი
Av. ორმაგ წერტილოვან რკალში ხოსრო II-ის უხეში პორტრეტი. ქართული ზედწერილი ႱႲႤႴႬႭႱ – „სტეფანოს“
Rv. სამმაგ წერტილოვან რკალში ცეცხლის საკურთხეველზე აღმართული ჯვარი.

Drachm. Erismtavari (Prince) Stephanos I. 592.
N18238818
2.945 gr.   26.7/26.3 mm.
Silver
Av. Within the double dotted circle the rough portrait of Khusro II. Georgian inscription: ႱႲႤႴႬႭႱ "Stephanos".
Rv. Within the triple dotted circle the fire-altar with the cross.

დრაქმა. ერისმთავარი სტეფანოს I. 592.
N18238819
3,022 გრ.   26,7/25,6 მმ.
ვერცხლი
Av. ორმაგ წერტილოვან რკალში ხოსრო II-ის უხეში პორტრეტი. ქართული ზედწერილი ႱႲ-ႤႴ-ႠႬ-ႱႭ – „სტეფანოს“
Rv. სამმაგ წერტილოვან რკალში ცეცხლის საკურთხეველზე აღმართული ჯვარი.

Drachm. Erismtavari (Prince) Stephanos I. 592.
N18238819
3,022 gr.   26,7/25,6 mm.
Silver
Av. Within the double dotted circle the rough portrait of Khusro II. Georgian inscription: ႱႲ-ႤႴ-ႠႬ-ႱႭ – "Stephanos".
Rv. Within the triple dotted circle the fire-altar with the cross.

დრაქმა. ერისმთავარი სტეფანოს I. 592.
18238820
2,820 გრ. 27,7/26,7 მმ.
ვერცხლი
Av. ორმაგ წერტილოვან რკალში ხოსრო II-ის უხეში პორტრეტი. ქართული ზედწერილი ႱႲႤႴႠႬႱ – „სტეფანოს“
Rv. სამმაგ წერტილოვან რკალში ცეცხლის საკურთხეველზე აღმართული ჯვარი.

Drachm. Erismtavari (Prince) Stephanos I. 592.
18238820
2.820 gr. 27.7/26.7 mm.
Silver
Av. Within the double dotted circle the rough portrait of Khusro II. Georgian inscription: ႱႲႤႴႠႬႱ – "Stephanos".
Rv. Within the triple dotted circle the fire-altar with the cross.

დრაქმა. ერისმთავარი სტეფანოს I. 592.
18208695
2,9 გრ. 28 მმ.
Av. წერტილოვან რკალში ხოსრო II-ის პროფილი მარჯვნივ. გამოსახულება მარჯვნივ. ფალაური ლეგენდა – ჰრმ-აფზუ (ჰორმიზდ უავგუსტესი). მონეტის კიდეზე ნახევარმთვარით შემორკალული ოთხი ქართული მთავრული ასო – Ⴑ Ⴔ Ⴌ Ⴑ (=სტეფანოს).
Rv. ორმაგ წერტილოვან რკალში ცეცხლის საკურთხეველზე აღმართული ჯვარი, რომელსაც ორივე მხრიდან შეიარაღებული მცველები დარაჯობენ. თარიღი და ზარაფხანის სახელი იმდენადაა დამახინჯებული, რომ წაკითხვა შეუძლებელია.

Drachm. Erismtavari (Prince) Stephanos I. 592. 18208695.
2.9 gr. 28 mm.
Av. The profile of Khusro II is within the dotted circle to the right.
Legend in Pehlevi: hrm – aphzu (Hormizd Augustus). Four Georgian letters (Asomtavruli) on the edge of the coin – ႱႴႬႱ (=Stephanos), with crescents on the sides.
Rv. Cross on the fire-altar protected by two guardians placed within a twofold circle of the dots. The date and name of the mint are unreadable.

ბიბლიოგრაფია
BIBLIOGRAPHY

М. П. Баратаев. Нумизматические факты Грузинского царства (СПб, 1844).

M. Barataev. Numismatic facts of Georgian Kingdom (in Russian) (St. Petersburg, 1844).

J. Bartholomaei. Classement de Médaillés Géorgiennes au Type Sassanide du point de voede l'art (St.-Petersbourg, 1847).

J. Bartholomaei. Lettres Numismatiques et Archeologiques, relatives a la Transcaucasie, t. I (St.-Petersbourg, 1859).

V. Langlois. Essai de classification des suites monétaires de la Géorgie depuis l`Antiquité jusqu`à nos jours (Paris, 1860).

Е. А. Пахомов. Монеты Грузии. Ч. I (СПб, 1910).

E. A. Pakhomov. Coins of Georgia, p. I (St. Petersburg, 1910).

დ. კაპანაძე. რამდენიმე შენიშვნა ე. წ. ქართულ-სასანური დრამების შესახებ. საქართველოს მეცნიერებათა აკადემიის მოამბე, ტ. VI. N1 (1945).

D. Kapanadze. A few comments on the so-called Georgian-Sassanian drachms, Bulletin of the Georgian National Academy of Sciences, vol. VI (1945).

C. Toumanoff. Iberia on the eve of Bagratid rule, Excursus C: Coins of the princes of Iberia, Le Muséon, LXV (1952).

D. M. Lang. Studies in the Numismatic History of Georgian in Transcaucasia (New-York, 1955).

Д. Г. Капанадзе. Грузинская нумизматика (Москва, 1955).

D. G. Kapanadze. Georgian numismatics (Moscow, 1955).

D. M. Lang. Notes on Caucasian Numismatics. The Numismatic Chronicle (N.C.). Vol. XVII (London, 1957).

C. Tumanoff. Studies in Christian Caucasian History (Georgetown, 1963).

დ. კაპანაძე. ქართული ნუმიზმატიკა (თბილისი, 1969).

D. G. Kapanadze. Georgian numismatics (Tbilisi, 1969).

გ. დუნდუა. ე. წ. ქართულ-სასანური მონეტების პრობლემა და ადრეფეოდალური ხანის საქართველოს ისტორიის საკითხები. მაცნე. ისტორიის, არქეოლოგიის, ეთნოგრაფიისა და ხელოვნების ისტორიის სერია. №1 (თბილისი, 1976).

G. Dundua. Problem of the So-Called Georgian-Sassanian Coins and the Issues of Early Feudal

Georgian History. Matsne. Series of History, Archaeology, Ethnography and Art History. №1 (Tbilisi, 1976).

ი. გაგოშიძე, მ. ანთაძე, ც. ღვაბერიძე, მ. წოწელია, თ. ქუთელია, მ. შეროზია. ფული საქართველოში (თბილისი, 2000).

J. Gagoshidze, M. Antadze, T. Ghvaberidze, M. Tsotselia, T. Kutelia, M, Sherozia. Money in Georgia (Tbilisi, 2000)

გ. დუნდუა. თ. დუნდუა. ქართული ნუმიზმატიკა. I ნაწილი (თბილისი, 2006).

G. Dundua, T. Dundua. Georgian Numismatics. I (Tbilisi, 2006).

M. Tsotselia. New Specimen of a Georgian-Sasanian Coin of Stephanos I. The Numismatic Chronicle. Vol. 169 (2009).

მ. სანაძე. ქართველთა ცხოვრება. წიგნი III. ქართლის მეფეებისა და პატრიკიოსების ქრონოლოგია. ფარნავაზიდან აშოტ კურაპალატამდე (თბილისი, 2016).

M. Sanadze. Life of Georgians, Book III. Chronology of Kings and Patricians of Kartli (from Parnavaz to Ashot Kurapalat) (Tbilisi, 2016).

* მონეტების გრაფიკული გამოსახულებები გამოყენებულია მიხეილ ბარათაშვილის წიგნიდან.

The graphic depictions of the coins are sourced from Michael Baratashvili's publication.

თბილისის ზარაფხანაში მოჭრილი არაბული დირჰამი
ARABIAN DIRHAM STRUCK AT TBILISI MINT

VIII-IX საუკუნეებში საქართველოს ფულად ბაზარზე პრევალირებული ადგილი არაბულ ვერცხლის ფულს – დირჰამებს უჭირავს. ეს არც იყო გასაკვირი, რადგან დირჰამმა მსოფლიოში მყარი ვალუტის სახელი მოიხვეჭა და საერთაშორისო სავაჭრო მონეტად იქცა. VIII საუკუნის დასაწყისში თბილისის ზარაფხანამ პირველი არაბული დირჰამი გამოუშვა.
ბერლინის ნუმიზმატიკურ საგანძურში დაცულია თბილისის ზარაფხანაში ჰიჯრით 85 წელს (=704/05), ომაიანთა დინასტიის ხალიფა აბდ ალ-მალიქის (685-705) დროს მოჭრილი ვერცხლის მონეტა. ყველა სხვა ზარაფხანაში მოჭრილი არაბული დირჰამის მსგავსად, მონეტა ანონიმურია. წლების განმავლობაში ის ერთადერთ ეგზემპლარად ითვლებოდა, რის გამოც მისი მნიშვნელობა საქართველოში არაბთა ბატონობის პერიოდიზაციის შესწავლის კუთხით ნაკლებად იყო აღიარებული. დღეისათვის ცნობილია ექვსი ეგზემპლარი: ეშმოლის მუზეუმის, კატარის ეროვნული მუზეუმის (თითო-თითო) და კერძო კოლექციაში დაცული სამი ეგზემპლარი.
მონეტა არ წარმოადგენს მინაბაძს, ის სრულყოფილი დირჰამია, რომლის ემიტენტი არაბული ადმინისტრაციაა (ან გარნიზონი?). შესაბამისად, მონეტა უტყუარი დასტურია იმისა, რომ ამ დროისათვის თბილისში პოლიტიკური სადავეები არაბების ხელშია. უფრო მეტიც, დღეისათვის მოპოვებული ამ სამონეტო ტიპის მონეტების რაოდენობა პირდაპირ მიანიშნებს, რომ ემისია არა მხოლოდ არაბთა ადმინისტრაციის პოლიტიკური ძალის პრეზენტაცია იყო, არამედ ეკონომიკური მიზნებითაც იყო განპირობებული.

Throughout the 8th-9th centuries, the Arabian silver coin-dirham occupied the predominant place in the money market of Georgia. This was because the Dirham gained recognition as a solid global currency and became an internationally traded coin. At the beginning of the 8th century, the first Dirhams were struck at the Tbilisi Mint.
A silver coin minted in AH 85 (=704/05) during the time of Umayyad Caliph Abd al-Malik (685-705) is presented in the Berlin Museum. Like all other dirhams of the Caliphate, it was also anonymous. For many years it was considered the only specimen, so its significance concerning the study of the periodization of Arab dominance in Georgia was little recognized. At present, six specimens are known. one is kept in the Ashmolean Museum and National Museum of Qatar and three other specimens are kept in a private collection.
The coin is not an imitation, it is an original dirham issued by the Arab administration in Tbilisi (or garrison?). Therefore, the coin is a trustworthy document that the Arabs took control over Tbilisi. Moreover, the number of coins of this type directly indicates that the emission was not only a presentation of the political power of the Arab administration, but was also determined by economic goals.

ანონიმური დირჰემი
(ომაიანთა ხალიფა ალ ვალიდ პირველის ზეობის დრო.) (15/714-705). ჰიჯ. 03/702=85.
18291637
2,783 გრ.   26,0/26,1 მმ.
ვერცხლი. თბილისი
Av. სამმაგ წერტილოვან რკალში ცენტრში არაბული ზედწერილი
لا اله الا / الله وحده / لا شريك له
არ არის ღმერთი გარდა ალაჰისა ერთისა, არ ჰყავს მას თანაზიარი
გარშემო: بسم الله ضرب هذا الدرهم بتفليس سنة ثمن و ثمنين
სახელითა ალაჰისა მოიჭრა ესე დირჰემი წელსა ხუთსა და ოთხმოცსა
Rv. ცენტრში არაბული ზედწერილი
الله احد الله / الصمد لم يلد و / لم يولد و لم يكن / له كفوا احد
ღმერთი ერთია, ღმერთი მუდმივია, არ იშვა, არ შობს და არ ჰყავს მას არავინ თანასწორი
წერტილოვან რკალებში მოთავსებული წრიული ზედწერილი: محمد رسول الله ارسله بالهدى و دين الحق ليظهره على الدين كله و لو كره المشركون
მუჰამადი მოციქული ალაჰისა, რომელმაც გამოგზავნა ის სწორი გზით და რჯულით ჭეშმარიტით, რათა ალამაღლოს ყველა სარწმუნოებაზე თუნდაც სძულდეთ ეს ურწმუნოებს.

Dirham. Anonymous
Temp. Al-Walid I (705-714/15) Umayyad.
AH. 85=702/03.
18291637
2.783 gr.   26.0/26.1 mm.
silver. Tbilisi
Av. Within the triple dotted circle the Central Arabic inscription:
لا اله الا / الله وحده / لا شريك له
There is no god but Allah alone, he has no associate.
Circular legend: بسم الله ضرب هذا الدرهم بتفليس سنة ثمن و ثمنين
In the name of Allah, this dirham was struck in the year in the year five and eighty
Rv. Central Arabic inscription:
الله احد الله / الصمد لم يلد و / لم يولد و لم يكن / له كفوا احد
Allah, the One and Only, Allah, the Eternal, He begot no one, nor was he begotten. And there is none like unto him.
Circular legend within dotted circles: محمد رسول الله ارسله بالهدى و دين الحق ليظهره على الدين كله و لو كره المشركون
Muhammad is the messenger of Allah, He sent him with guidance and the Religion of Truth, to proclaim it over all religion, even though the pagans may detest it.

ბიბლიოგრაფია
BIBLIOGRAPHY

М. П. Баратаев. Нумизматические факты Грузинского царства (СПб, 1844).

M. Barataev. Numismatic facts of Georgian Kingdom (in Russian) (St. Petersburg, 1844).

V. Langlois. Essai de classification des suites monétaires de la Géorgie depuis l`antiquité jusqu`à nos jours (Paris, 1860).

D. M. Lang. Studies in the Numismatic History of Georgia in Transcaucasia (New York, 1955).

Д. Г. Капанадзе. Грузинская нумизматика (Москва, 1955).

D. G. Kapanadze. Georgian numismatics (Moscow, 1955).

დ. კაპანაძე. ქართული ნუმიზმატიკა (თბილისი, 1969).

D. G. Kapanadze. Georgian numismatics (Moscow, 1969).

Е. А. Пахомов. Монеты Грузии, ч. I-II (Тбилиси, 1970).

E. A. Pakhomov. Coins of Georgia, p. I-II (Tbilisi, 1970).

ირ. ჯალაღანია. ქუფური მონეტების ტოპოგრაფია საქართველოში (თბილისი, 1972).

I. Jalagania. Topography of Kufic coins in Georgia (Tbilisi, 1972).

И. Л. Джалаганиа. Иноземная монета в денежном обращении Грузии V-XIII вв. (Тбилиси, 1979).

I. L. Jalagania. Foreign coins in monetary circulation of Georgia in the 5th -13th centuries (Tbilisi, 1979).

ი. გაგოშიძე, მ. ანთაძე, ც. ღვაბერიძე, მ. წოწელია, თ. ქუთელია, მ. შეროზია. ფული საქართველოში (თბილისი, 2000).

I. Gagoshidze, M. Antadze, Ts. Gvaberidze, M. Tsotselia, T. Kutelia, M. Sherozia. Money in Georgia (Tbilisi, 2000).

M. G. Klat. Catalogue of the Post-Reform Dirhams: the Umayyad Dynasty (London, 2002).

გ. დუნდუა, თ. დუნდუა. ქართული ნუმიზმატიკა. I (თბილისი, 2006).

G. Dundua, T. Dundua. Georgian Numismatics. I (Tbilisi, 2006).

N. D. Nicol. Sylloge of Islamic Coins in the Ashmolean. Vol. 2. Early Post-Reform Coinage (Oxford, 2009).

ი. ფაღავა. საქართველოში არაბთა ბატონობის პერიოდიზაცია (ნუმიზმატიკური მონაცემების გათვალისწინებით). ახლო აღმოსავლეთი და საქართველო. VIII (ილიას სახელმწიფო უნივერსიტეტი, 2014).

I. Paghava. Periodization of Arab sway in Georgia (Considering the numismatic data). The Near East and Georgia. VIII (Ilia State University, 2014).

დავით III კურაპალატი (961-1001)
DAVID III KUROPALATES (961-1001)

ბერლინის ნუმიზმატიკურ საცავში დაცულია ტაოს მმართველის, დავით III კურაპალატის ვერცხლის იშვიათი მონეტა, რომელიც მიუნცკაბინეტმა 1907 წელს ჰამბურგელი ვაჭრისაგან შეიძინა. როგორც ჩანს, ამ უკანასკნელს ხელი მიუწვდებოდა ესტონეთის ქალაქ ვილაში, დაახლოებით იმავე პერიოდში აღმოჩენილ განძთან, რომელშიც ეს ქართული მონეტაც შედიოდა.
მონეტაზე მმართველი კურაპალატის ტიტულითაა აღბეჭდილი. შესაბამისად, სავარაუდოა, რომ ის 979 წელს მოიჭრა, როდესაც დავითმა დახმარება აღმოუჩინა ბიზანტიის იმპერატორ ბასილ II-ს ბარდა სკლიაროსის აჯანყების ჩახშობაში, დაახლოებით 978 ან 979 წელს. შესაძლოა, ამ დახმარების სანაცვლოდ მიიღო მან კურაპალატობის ტიტული. მონეტაც დაახლოებით ამ პერიოდშივე უნდა მოჭრილიყო. მალე, დავით კურაპალატსა და ბიზანტიის იმპერატორს შორის ურთიერთობა დაიძაბა, რადგან ის ბასილ II-ის მოწინააღმდეგეების ბანაკში აღმოჩნდა და ქართველ მმართველს „ღალატისთვის" ძალიან დიდი საფასურის გადახდა მოუხდა.
ბერლინის ეგზემპლარის გარდა, ცნობილია დავით III კურაპალატის სამი მონეტა: ერთი აღმოჩნდა ოლონეცკის გუბერნიაში – „ლოდეინოე პოლეში (ამჟამად სანკტ-პეტერბურგის ოლქი, რუსეთის ფედერაცია), მეორე – შვედეთში და მესამე – ქალაქ შვაანის მახლობლად (გერმანია) 1859 წელს. საინტერესოა ის ფაქტი, რომ დღემდე სამშობლოში ქართველი მმართველის მონეტის აღმოჩენის შემთხვევა არ დასტურდება. საქართველოს საზღვრებს გარეთ ამ საფასეების აღმოჩენის გეოგრაფია აჩვენებს, რომ ის საერთაშორისო ფულადი მიმოქცევის ნაწილი იყო. ამ მოსაზრებას ამყარებს დავით კურაპალატის მონეტების განძებში აღმოჩენის გარემოებებიც. დაზუსტებით შეიძლება ითქვას, რომ საქართველოდან ამ ემისიის გადინება უცხოურ ვალუტასთან ერთად ხდებოდა. ე. პახომოვი ასეთ ვალუტად არაბულ დირჰამებს მიიჩნევდა, მაგრამ განძების ანალიზმა და თავად მონეტის იკონოგრაფიამ აჩვენა, რომ ის არაბულ დირჰამებთან ერთად ვერ მოხვდებოდა საერთაშორისო ბრუნვაში.
დავითის მონეტა ტიპის, სტილისა და ნომინალის თვალსაზრისით, ახლოს დგას თანადროულ ბიზანტიურ მონეტებთან, კერძოდ, ბასილ II-ისა და კონსტანტინე VIII-ის (976-1025) მილიარისებთან. შესაბამისად, მას თავისუფლად შეეძლო ებრუნა ბიზანტიურ მონეტებთან ერთად. სამეცნიერო საზოგადოებაში გამოთქმულია მოსაზრება, რომლის მიხედვითაც დავით კურაპალატის მონეტები სავაჭრო ოპერაციების შედეგად მოხვდა რუსეთის ტერიტორიაზე, ხოლო იქედან – ევროპაში. გამტარი კი იყო დღევანდელი ტამანის ნახევარკუნძულის ტერიტორია – ტმუტარაკანი. სწორედ ტმუტარაკანის საშუალებით ხორციელდებოდა ძველი რუსეთის პოლიტიკური და ეკონომიკური ურთიერთობები სამხრეთ კავკასიასთან. სავარაუდოდ, დასავლეთ საქართველოდან უნდა შესულიყო დავით კურაპალატის მონეტები, რომლებიც დნეპრისა და ვოლგის საშუალებით ჩრდილოეთით ბალტიის ზღვის სანაპირომდე აღწევდა. ამაზე მიანიშნებს ქალაქ ბორჯომის მხარეთმცოდნეობის მუზეუმში დაცული ბიზანტიური მილიარისების მიბაძვით მოჭრილი ტმუტარაკანის მონეტა. მონეტა უპასპორტოა, მაგრამ თუ გავითვალისწინებთ რეგიონალური მუზეუმის სპეციფიკას, სადაც თავს იყრის ლოკალურად აღმოჩენილი კოლექციები, უნდა ვივარაუდოთ, რომ ეს მონეტაც სადღაც ბორჯომთან ახლოსაა აღმოჩენილი. სხვაგვარად მსგავსი იშვიათი მონეტის მოხვედრა ამ მუზეუმში ძნელი წარმოსადგენია.
ამრიგად, სავარაუდოა, რომ დავით კურაპალატის მონეტები ევროპაში რუსეთის, კერძოდ, ტმუტარაკანის გავლით მოხვდნენ და საერთაშორისო მიმოქცევაში ბიზანტიურ მონეტებთან ერთად იბრუნვოდა.

The Berlin Numismatic repository preserves a rare silver coin of the ruler of Tao David III Kuropalates, which the Münzkabinet purchased from a merchant from Hamburg in 1907. As it seems, this person had access to a hoard of coins found around the same period in the Estonian town of Vila, which included this Georgian coin.

The ruler is mentioned with the Byzantine court title of Kuropalates on the coin. Accordingly, the coin was probably struck in 979 when he supported and assisted Emperor Basil II in the struggle against mutinous grandees. The army of Bardas Sclerus was annihilated by David's generals. This event took place in 978 or 979. The coins of David III are dated to 979, it was in that year that he was granted the title of Kuropalates. Soon after, the relationship between David Kuropalates and the Byzantine emperor became strained, because he ended up in the camp of Basil II's opponents, and the Georgian ruler had to pay a very high price for his "betrayal".

In addition to the above-mentioned Berlin specimen, there are known three more coins of David III Kuropalates. One of them was found in Lodeynoye pole, Olonets province (now St. Petersburg district, Russian Federation), the second one in Sweden, and the third near the town of Schwann (Germany) in 1859. It is noteworthy that none of them were found on the territory of Georgia.

Beyond the borders of Georgia, the geography of finding these coins shows that it was part of international money circulation. This opinion is supported by the circumstances of the discovery of David III Kuropalates' coins in the hoards. To be precise, we can say that the outflow of this emission from Georgia occurred along with foreign currency. E. Pakhomov considered Arab dirhams to be such a currency, but analysis of hoards of coins and the iconography of the coin itself showed that it could not enter into international circulation along with Arab dirhams.

In terms of type, style and denomination David III Kuropalates' coins are very close to almost synchronous silver pieces (miliaresion) of Basil II and Constantine VIII (976-1025), and they have the same weight and standard. So it was good money and could circulate everywhere together with Byzantine currency. Russian merchants used to come to Constantinople regularly and then they took the silver pieces of David Kuropalates to Europe. Trading contacts between Georgia and Russia must account for the findings of these coins on the territory of Europe, effected via Tmutaracan (modern Taman Peninsula). It was through Tmutarakan that the political and economic relations of Old Russia with Transcaucasia were carried out. Coins of David III Kuropalates probably came from Western Georgia, which reached the coast of the Baltic Sea in the north, through the rivers the Dnieper and the Volga.

This view is corroborated by other evidence as well. A rare Tmutaracanian piece was found in Georgia – the imitation of a Byzantine miliaresion which is preserved in the Borjomi Museum of Local Lore. There are no known Circumstances of the discovery of the coin, but if we take into account the specifics of the regional museum, which collects locally found collections, we should assume that this coin was also found somewhere near Borjomi. Otherwise, it is difficult to imagine that such a rare coin would end up in this museum.

Hence, we may conclude that David III Curopalates' coins came to Europe through Russia, namely via Tmutarakan, and circulated internationally along with Byzantine coins.

დრამა. დავით III კურაპალატი (1001)
18236675
3,10 გრ.   24,9/24,6 მმ.
ვერცხლი
Av. ორმაგ წერტილოვან რკალში
ქართული ზედწერილი:
ႵႤႸႤ – ႣႧ ქრისტე შეიწყალე დავით
Rv. ორმაგ წერტილოვან რკალში
ჭეშმარიტი ჯვარი
(ძელი ცხორებისაჲ).
ასომთავრული ზედწერილი:
ႩႳႰႪ – კურაპალატი

Drama. David III Kuropalates (1001)
18236675
3.10 gr.   24.9/24.6 mm.
Silver
Av. Within the double dotted circle the Asomtavruli inscription: ႵႤႸႤ – ႣႧ
Christ, Forgive David
Rv. Within the double dotted circle the Cross potent on the three steps.
Georgian inscription: ႩႳႰႪ – Kurapalati

ბიბლიოგრაფია
BIBLIOGRAPHY

V. Langlois. Essai de classification des suites monétaires de la Géorgie depuis l`antiquité jusqu`à nos jours (Paris, 1860).

M. F. Brosset. A propos du livre intitulé:Essai de Classification des suites de la Georgie, par M. Victor Langlois, Melanges, IV (St. Petersburg, 1863).

И. Б. Иверсен. О кладах, Труды V Археологического сьезда в Тифлисе (Москва,1887).

I. B. Iversen. About hoards, Proceedings of the V Archaeological Congress in Tiflis (Moscow,1887).

Е. А.Пахомов. Монеты Грузии, ч. I (Домонгольскийй период) (СПБ,1910).

E. A. Pakhomov. Coins of Georgia, part I (Pre-Mongol period) (St. Petersburg, 1910).

Д. Г. Капанадзе. Грузинская нумизматика (Москва, 1955).

D. G. Kapanadze. Georgian numismatics (Moscow, 1955).

D. M. Lang. Studies in the Numismatic History of Georgia in Transcaucasia (New York, 1955).

G. Albrecht. Des Münzwesen in Niederlothringischen und Friesischen Raum vom 10. bis zum beginnenden 12. Jahrhundert, Numizmatische Studien, Heft 6 (Hamburg, 1959)

R. Kiersnowski. Wczesnośredniowieczne skarby srebrne z Polabia. Materialy. N164 (Wrocław-Warszawa-Krakow,1964).

В. М. Потин. Р. В. Кебуладзе. Монеты Давида Курапалата в кладах западноевропейских денариев. მაცნე. ისტორიის, არქეოლოგიის, ეთნოგრაფიისა და ხელოვნების ისტორიის სერია, 2 (თბილისი, 1970).

V. M. Potin. R. V. Kebuladze. Coins of David Kuropalate in the hoards of Western European Denarius. "Matsne". History, Archaeology, Ethnography and Art History Series. N2 (Tbilisi, 1970).

თ. დუნდუა. X-XII საუკუნეების ქართული მონეტები და საქართველოს ისტორიის ზოგიერთი საკითხი. თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის შრომები (ისტორია, არქეოლოგია, ხელოვნებათმცოდნეობა, ეთნოგრაფია). ტ. 310 (თბილისი, 1992).

T. Dundua. Georgian coins of X-XII centuries and some issues of Georgian history. Proceedings of the Tbilisi State University (history, archeology, art history, ethnography). T. 310 (Tbilisi, 1992).

გ. დუნდუა. თ. დუნდუა. ქართული ნუმიზმატიკა. I (თბილისი, 2006).

G. Dundua, T. Dundua. Georgian Numismatics. I (Tbilisi, 2006).

ბაგრატ III (975-1014)
BAGRAT III (975-1014)

ბერლინის ნუმიზმატიკური საგანძურის მ. ბარათაშვილის კერძო კოლექციაში დაცულია უნიკალური მონეტა, რომელიც პირველად მიხეილ ბარათაშვილმა განსაზღვრა და ის დავით აღმაშენებელს მიაკუთვნა, რადგან, სავარაუდოდ, გრაფემა ႣႠ (და) მეფის სახელის დასაწყისად ჩათვალა, ხოლო ႰႬႧ (რნთ) და ႲႬႧ (ტნთ) წაიკითხა, როგორც ტიტული რანთა და ტაონთა. შეიძლება ითქვას, რომ ამ მონეტის ემიტენტად დავით აღმაშენებლის გამოცხადება სამეცნიერო წრეებში და ამ მოსაზრების დამკვიდრება მიხეილ ბარათაევის დამსახურებაა. მიუხედავად იმისა, რომ წლების განმავლობაში ტიტულატურის ინტერპრეტირება რამდენჯერმე სცადეს მკვლევრებმა, ემიტენტად მაინც დავით აღმაშენებელი მოიაზრებოდა.

საგულისხმოა ტიტული „ტაონთა“, რომელიც მონეტაზე შემდეგი ქარაგმით – ႲႬႧ (ტნთ) არის აღბეჭდილი. მონეტის ატრიბუციის ერთგვარ გასაღებს წარმოადგენს, რომელი მეფისთვის იქნებოდა რელევანტური საკუთარ სამონეტო ემისიაზე, ცენტრალურ ადგილზე ამ წოდებულების განთავსება. დასავლეთ საქართველოში, კაცხის ტაძარში არსებობს ბაგრატ III-ის (975-1014) კარგად ცნობილი ლაპიდარული წარწერა, სადაც მეფის ტიტულატურაში ტაო ნახსენებია სხვა, კარგად ცნობილ ტიტულებთან ერთად. წარწერის ტრანსკრიფციაა: „ბაგრატ აფხაზთა და ქართველთა მეფეჲ, ტაოჲსა და რანთა, კახთა და ყოვლისა აღმოსავლეთისა დიდი კურაპალატი“. წარწერის მიხედვით, „ტაოჲსა“ ტოპონიმია და კონკრეტულ პროვინციას მიანიშნებს. სამონეტო ეპიგრაფიკაში, ანალოგიის გზით, „რანთას“ გვერდით ის გადაიქცა ტაონთას (ტაოს მცხოვრებთა) მეფედ. მონეტაზე დატანილ ტაონთა ტიტულს ლოგიკურად მივდივართ მონეტის ემიტენტამდე. გამოდის, რომ მონეტა ბაგრატ III-მ მოჭრა. მაგრამ ყოველივე ამის დასადასტურებლად მხოლოდ ტიტულატურა საკმარისი არ არის. საინტერესოა ამ დროისათვის ქვეყანაში არსებული პოლიტიკური ვითარება, რომელიც უკარნახებდა ბაგრატ III-ს ტაოს პროვინციისთვის პრევალირებული ადგილი მიეჩინა სახელმწიფო ინსიგნიაზე. ტაოს პროვინცია ბიზანტიის იმპერიასთან ბრძოლის საბაბი იყო ჯერ კიდევ დავით III კურაპალატიდან მოყოლებული. კურაპალატის გარდაცვალების შემდეგ, 1001 წელს, ტაოში მისულ ბიზანტიის იმპერატორ ბასილ II-ს წარუდგა ბაგრატ III და მამამისი – მეფეთ-მეფე გურგენი. მამა-შვილს, შესაძლოა, დავით კურაპალატის სამფლობელოს მიღების იმედი ჰქონდათ, მაგრამ ბასილ II-მ იმიერტაო თვითონ დაიკავა, სამაგიეროდ, მათ ბიზანტიური საკარისკაცო ტიტულები „უწყალობა“: ბაგრატს – კურაპალატობა, გურგენს – მაგისტროსობა. ბაგრატ III არ ეპუებოდა ამ ვითარებას და იმედს არ კარგავდა, რომ ტაოს დაიბრუნებდა. მეფე არ ცნობდა დაკარგულ ტერიტორიებს. შესაბამისად, კაცხის წარწერაში „მეფე ტაოჲს“ შეტანა ნამდვილად პროპაგანდისტული ნაბიჯი იყო მეფის მხრიდან. საფიქრებელია, რომ კაცხის წარწერაში ნახსენები ტიტულით, ტაოს (იმიერტაოს) მიწების დაბრუნების იდეა იყო გაცხადებული. ამ რეგიონისადმი მეფის განსაკუთრებული დამოკიდებულება იქიდანაც ჩანს, რომ სიცოცხლის ბოლო წუთები მან ტაოში გაატარა და ფანასკერტის ციხეში აღესრულა. ამიტომ გასაკვირი არ უნდა იყოს, რომ ბაგრატ III-ს ტაოს რეგიონისთვის უფრო დიდი ლეგიტიმაციაც მიეცა და თავისი პოლიტიკური მიზნები უმაღლეს იურიდიულ დოკუმენტზე – ფულზე დაეფიქსირებინა. ეს ხერხი მეფისთვის დაკარგული ტერიტორიების თავის სამეფოს იურისდიქციაში გაერთიანების იდეის თამამი გაცხადება იქნებოდა. უფრო მეტიც, ტიტულში „ტაონთა“, რაც, სავარაუდოდ, მაინც ტაოს

მკვიდრ მოსახლეობას გულისხმობს, დაკონკრეტებული არ არის, მხოლოდ ამიერტაო იგულისხმება თუ – მთელი პროვინცია. შესაბამისად, ამ ტიტულის მონეტაზე დატანით, მან დასახული პოლიტიკური პროგრამის, კერძოდ კი, იმიერტაოს ტერიტორიების დაბრუნების დეკლარირება მოახდინა. ამიტომაც აღნიშნული მონეტა, თავისი არსით, ვფიქრობთ, უფრო პროკლამაციურ ხასიათს ატარებს, მეფე ცდილობს მონეტა მასობრივი პროპაგანდის საშუალებად გამოიყენოს. მსჯელობიდან გამომდინარე აშკარაა, რომ ბაგრატ III არის ის მეფე, რომლისთვისაც თავის ტიტულატურაში ტაოს შეტანა უაღრესად პრინციპული უნდა ყოფილიყო. შესაბამისად, ამ მონეტის მომჭრელიც ბაგრატ III უნდა იყოს.

A unique coin is presented in Berlin numismatic funds from M. Baratashvili's private collection and its initial attribution is associated with the name of Michael Baratashvili. The scientist attributed the coin to Davit (David) IV the builder . Supposedly, the grapheme "ႣႠ" (DA) has been considered as the beginning of the king's name and the graphemes "ႰႬႧ" (RNT) and "ႲႬႧ" (TNT) have been reckoned as the title "Ranta" Ranians and "Taonta" Taoinas. It can be said that announcing Davit the Builder as the issuer of this coin and the approval of this view in the scientific community is the merit of Michael Barataev. Despite the fact that the researchers attempted to interpret the title several times over the years, Davit the Builder has been still considered to be the issuer of this coin.

It is noteworthy that the name "Taonta" depicted on the coin with the following character "ႲႬႧ" (TNT), is a kind of clue to the attribution of the coin. For which king would it be appropriate to place these titles in the centre of his own coin issue? There is a well-known lapidary inscription of Bagrat III (975-1014) in the Katskhi Monastery in western Georgia, where Tao is listed among other famous kingly titles. The definition (explanation) of this inscription is the following: " Bagrat, the king of Abkhasians and Kartvelians, Taoians and Ranians, Kakhetians and the Great Kuropalates of Entire East". According to the inscription "Tao" is the name of the place (toponym) and refers to the specific region. In the coin epigraphy, similarly beside the "Ranians" it turned into "Taonta" (the king of inhabitants of Tao). In connection with the Katskhi Monastery inscription of the title of "Taonta" (Taoians) inscribed on the coin, we reasonably go to the issuer of the coin. It turns out that the coin was struck by Bagrat III. Nevertheless, the kingly title is not enough to prove this consideration. It is necessary to take into account the general political context in the country at that time, which dictated Bagrat III to give the region of Tao a prevailing place on the state insignia. The province of Tao has been a reason for fighting against the Byzantine Empire ever since David III Kuropalates. After the death of David III Kuropalates in 1001, Bagrat III and his father Gurgen the king of king of Georgians, presented themselves before the Byzantine emperor Basil II in Tao. Father and son may have hoped to obtain David Kurapalates's possessions, but Basil II occupied part of Tao (Lower Tao) himself. On this occasion, Bagrat was bestowed with the Byzantine title of kuropalates, and Gurgen with that of magistros. The king did not recognize the occupied territories and did not lose hope of regaining the Tao again. Therefore, the mention of the title "King of Tao" in the Katskhi Monastery inscription actually was the king's propagandistic statement. The king's special attitude towards this region is evident from the fact that he spent the last moments of his life in Tao and he passed away at the Fanaskerti fortress. It shouldn't be unexpected that due to Bagrat III's special interest towards the Tao region, he gave great legitimation and set his political goals on the highest legal document – on the coin. This would be a bold statement of the idea of reuniting the lost territories under the jurisdiction of the king's realm. It does not specify the title "Taonta", which most likely refers to the indigenous population of Tao, whether it means only Upper Tao ("Amiertao") or the entire region. By placing this title on the coin, he announced his political aspirations, namely the reunification of his realm. Therefore, this coin has a more declarative character, the king attempted to use the coin as a means of mass propaganda. In light of the above considerations, it becomes clear that Bagrat III is a king for whom the inclusion of Tao in his title should have been extremely important. Consequently, the moneyer of this coin must be Bagrat III.

ბაგრატ III (975-1014)
18232003
0,51 გრ. 15/16 მმ.
ვერცხლი
მონეტა შემოჭრილია და აქვს ნახვრეტი.
Av. ვლაქერნის ღვთისმშობლის მკერდამდე გამოსახულება წერტილოვანი შარავანდით და შესამოსელით (მაფორიუმით). ფიგურის მარცხნივ და მარჯვნივ მხრების ზემოთ შემორჩენილია შემოჭრის შედეგად დაზიანებული ბერძნული წარწერის ნაშთი.
Rv. ასომთავრული წარწერა:
ႣႠႰ (დარ)
ႬႧႣႠ (ნთდა)
ႲႬႧ (ტნთ)

Bagrat III's (975-1014) coin
18232003
0,51 gr. 15/16 mm.
Silver
The coin is cut around and holed.
Av. Nimbate facing bust of Virgin Mary orans, wearing maphorium. Distorted Greek legend above shoulders on either side of effigy due to the holing.
Rv. Asomtavruli inscription :
ႣႠႰ (DAR)
ႬႧႣႠ (NTDA)
ႲႬႧ (TNT)

ბიბლიოგრაფია
BIBLIOGRAPHY

М. Баратаев. Нумизматические факты грузинского царства (Санкт-Петербург, 1844).

M. Barataev. Numismatic artefacts of Georgian kingdom (St. Petersburg, 1844).

M. F. Brosset. Revue de la numismatique Georgienne (St. Petersbourg, 1847).

V. Langlois. Numismatique de la Géorgie au moyen âge 18 (Paris, 1852).

V. Langlois. Lettre à M.R.Chalon sur une monnaie d'argent inédite de Bagrat III, Roi des Apkhazes, Revue de numismatique Belge, 4-e série, t. II (Bruxelles, 1864).

Е. Пахомов. Монеты Грузии (Тбилиси, 1970).

E. A Pakhomov. Coins of Georgia (Tbilisi, 1970).

ჯ. სტეფნაძე. XI-XII საუკუნეების საქართველოს მეფეთა ტიტულების გაგებისათვის, ძიებანი საქართველოსა და კავკასიის ისტორიიდან (თბილისი, 1976).

J. Stepnadze. For understanding the titles of Georgian kings of the 11th-12th centuries, Researches from the history of Georgia and the Caucasus. Tbilisi, 1976.

ი. ფაღავა. საქართველოს გაერთიანება და ნუმიზმატიკური ევოლუციის ვექტორები (X საუკუნის დასასრული – XII საუკუნის დასაწყისი), დისერტაცია ხელნაწერის უფლებით (თბილისი, 2009).

I. Paghava. Georgian Unification and Vectors of Numismatic Evolution (the End of the 10th Century – Beginning of the 12th Century) Tbilisi, 2009

ქართული წარწერების კორპუსი. ლაპიდარული წარწერები, ტ. II, დასავლეთ საქართველოს წარწერები, ნაკვ. I (IX-XIII სს.), შეადგინა და გამოსაცემად მოამზადა ვალერი სილოგავამ (თბილისი, 1980).

Corpus of Georgian Inscriptions. Lapidary Inscriptions, Vol. 2. Inscriptions of Western Georgia. Compiled and prepared for publication by Valery Silogava. Tbilisi, 1980

მ. ბახტაძე. გაერთიანებული საქართველოს მეფეთა ქართული ტიტულატურა XI საუკუნეში, გორის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ისტორიისა და არქეოლოგიის ცენტრის შრომათა კრებული, 17/1 (2019).

M. Bakhtadze, "Georgian kingly titles of the united Georgia in the 11th century". Collection of the works of Gori State University Centre of History and Archaeology, N17/1. 2019.

მ. პატარიძე. იშვიათი ქართული სამეფო ტიტულისა და უნიკალური მონეტის ემიტენტის ურთიერთმიმართების საკითხისათვის საისტორიო კრებული, ტ. 7 (2019).

M. Pataridze. Apropos of the correlation between a rare Georgian kingly title and an emittent of the unique coin. Historical collections Vol. 7. 2019.

გიორგი II (1072-1089)
GIORGI II (1072-1089)

XI საუკუნეში ქართველი მეფეეები ჭრიან ბიზანტიური ტიპის ქართულ ფულს, რომლებზეც ემიტენტები ბიზანტიური საკარისკაცო ტიტულით არიან მოხსენიებული. ამ სამონეტო ჯგუფს მიეკუთვნება ბერლინში, მიხეილ ბარათაშვილის კოლექციაში დაცული გიორგი II-ის (1072-1089) ვერცხლის მონეტები.
მონეტებზე მეფე კეისრის (კესაროსის) წოდებით არის აღბეჭდილი. გიორგი II სხვა ბიზანტიური ტიტულებითაც – კურაპალატი, ნოველისიმოსი და სევასტოსი, გვხვდება როგორც ნუმიზმატიკურ ძეგლებზე, ისე საისტორიო წყაროებში. კურაპალატის ტიტული მან გამეფებამდე მიიღო, რადგან თრიალეთში, წალკის მუნიციპალიტეტის სოფ. ავლარის მაცხოვრის ფერისცვალების სახელობის დარბაზულ ეკლესიაში აღმოჩენილ 1050 წლით დათარიღებულ წარწერაში მამამისი ბაგრატ IV (1027-1072) ნოველისიმოსის, ხოლო თავად უფლისწული კურაპალატის წოდებითაა მოხსენიებული. ტახტზე ასვლისას, 1072 წელს, გიორგიმ ნოველისიმოსის წოდება მიიღო.
სევასტოსის პატივში აყვანის ზუსტი თარიღი არ ვიცით. ცნობილია 1085 წლით დათარიღებული ანდერძი, სადაც ის ამ ტიტულით არის უკვე მოხსენიებული.
ბერლინის ნუმიზმატიკურ საგანძურში დაცულ მონეტებზე გიორგი II გვხვდება კესაროსად და კეისრად. მიუხედავად იმისა, რომ გიორგის ვერცხლის მონეტების რაოდენობა მსოფლიოში დაახლოებით 100 ეგზემპლარია, აღსანიშნავია, რომ კეისრად მეფის მონეტაზე გამოსახვის ეს ერთადერთი შემთხვევაა. შინაარსობრივად და უფლებრივადაც, ეს ორი ტერმინი ქართულ სინამდვილეში ერთი მნიშვნელობისაა. ქართულ საისტორიო წყაროებში გიორგი II ორივე წოდებულებით გვხვდება. რუის-ურბნისის საეკლესიო კრების ძეგლისწერაში, 1104 წელს, მეფე კეისრის ტიტულით გვხვდება. ზუსტად რომელ წელს მიიღო ქართველმა მეფემ ეს წოდებულება, ცნობილი არ არის. საისტორიო წყაროებიდან ირკვევა, რომ 1081 წელს ის უკვე კეისარია. სამეცნიერო წრეებში გამოთქმულია ვარაუდები, რომ მეფემ კეისრის (კესაროსის) ტიტული მიიღო ან 1076 წელს, როდესაც ბანაში ზავი დაიდო საქართველოსა და ბიზანტიას შორის, ან 1078 წელს, ბიზანტიის იმპერატორის, ნიკიფორე III ბოტანიატეს კორონაციის დროს.

In the 11th century, Byzantine-style coins were struck by the Georgian kings, on which the minting authorities are mentioned with the Byzantine court titles. Giorgi II's (1072-1089) silver coins which are preserved in Berlin numismatic collection belong to this monetary group. The king is mentioned with the title of Caesar (Caesaros) on the coin. Giorgi II possessed the other Byzantine titles of Kuropalates, Nobilissimus and Sebastos, which can be found both on numismatic monuments and in historical sources. Giorgi received The title of Kuropalates before his ascension to the throne. In the inscription found in the Church of the Transfiguration of the Savior in the village of Avlar, Tsalka municipality, his father Bagrat IV (1027-1072) is mentioned as Nobilissimus, and the prince himself is referred to as Kuropalates in 1050. Towards the end of 1072, he became king receiving gradually the title of Nobilissimus and Sebastos. There is no known precise date in which year he received this title. According to the testimony dated 1085, he was already mentioned with the title of Sebastos.

George II is referred to Caesar on the coins which are preserved in Berlin Numismatic funds. Although the extant specimens of Giorgi II's silver coins count some 100 pieces, It should be noted that this is the only specimen depicting Caesar's title on a king's coin. In Georgian reality, these two titles (Caesar and Caesaros) have the same meaning in terms of content and rights since Giorgi II can be found with both kingly titles in Georgian historical sources. For instance, in the Code (Dzeglistsera) of Ruis-Urbnisi Church Council Giorgi II appears with the title of Caesar in 1104. In compliance with the historical sources, he was already bestowed this title in 1081. There are some assumptions in the scholarly community to some extent that the king received the title of Caesar (Caesaros) either in 1076 when a truce was concluded between Georgia and Byzantine Empire in Bana, or in 1078, during the coronation of the Byzantine emperor Nikephoros III Botaneiates.

გიორგი II (1072-1089)
18236677
1,04 გრ. 23/24 მმ.
ვერცხლი
Av. ვლაქერნის ღვთისმშობლის მკერდამდე გამოსახულება წერტილოვანი შარავანდით და შესამოსელით (მაფორიუმით). მონეტის კიდე დაზიანებულია, ამიტომ ფიგურის მარცხნივ და მარჯვნივ მხრების ზემოთ შემორჩენილია დაზიანებული ბერძნული წარწერის ნაშთი.
Rv. ასომთავრული წარწერის ფრაგმენტი.
ირგვლივ: † .... ႴႾႦႧႠႣ ႵႤႪႧ = ქ (რისტე) (ა) ფხ (ა) ზთა დ (ა) ქ (ართვ) ელთ (ა)
ცენტრში: წერტილოვან რკალში ასომთავრული ტექსტი – ႫႤႴႤ ႣႠ ႩႤႨႱႠႰႨ = მეფე და კეისარი
ქარაგმის გახსნით იკითხება წარწერა:
ქრისტე ადიდე გიორგი აფხაზთა და ქართველთა მეფე და კეისარი
წარწერის ქვემოთ ორნამენტი.

Giorgi II (1072-1089)
18236677
1.04 gr. 18/22 mm.
silver
Av. Nimbate facing bust of Virgin Mary orans, wearing maphorium. The edge of the coin is misshaped. Illegible Greek legend above shoulders on either side of effigy.
Rv. Circular Mtavruli legend † .... ႴႾႦႧႠႣ ႵႤႪႧ = ქ (რისტე) (ა) ფხ (ა) ზთა დ (ა) ქ (ართვ) ელთ (ა)(The Abkhasians and the Kartvelians)
and continuing Circular Mtavruli legend, boarded from the central legend by dotted circle ႫႤႴႤ ႣႠ ႩႤႨႱႠႰႨ = "and Caesaros".
Complete Mtavruli legend – "Christ, exalt Giorgi, the king of the Abkhasians and the Kartvelians and Caesaros".

გიორგი II (1072-1089)
18293172
0,81 გრ. 18/22 მმ.
ვერცხლი
Av. ვლაქერნის ღვთისმშობლის მკერდამდე გამოსახულება წერტილოვანი შარავანდით და შესამოსელით (მაფორიუმით). მონეტის კიდე დაზიანებულია, ამიტომ ფიგურის მარცხნივ და მარჯვენივ მხრების ზემოთ შემორჩენილია დაზიანებული ბერძნული წარწერის ნაშთი.
Rv. ასომთავრული წარწერის ფრაგმენტი.
ირგვლივ: .... ႠႴႾႦႧ Ⴃ ႵႰ = აფხ(ა)ზთ(ა) დ(ა) ქ(ა)რ(თველთა)
ცენტრში: წერტილოვან რკალში ასომთავრული ტექსტი ႣႠ ႩႤႱႠႰႭႱႨ = და კესაროსი
ქარაგმის გახსნით იკითხება წარწერა: ქრისტე ადიდე გიორგი აფხაზთა და ქართველთა მეფე და კესაროსი

Giorgi II (1072-1089) The coin is pierced.
18293172
0.81 gr. 23/24mm.
silver
Av. Nimbate facing bust of Virgin Mary orans, wearing maphorium. Illegible Greek legend above shoulders on either side of effigy due to the holing.
Rv. Circular Mtavruli legend: ႠႴႾႦႧ Ⴃ ႵႰ = აფხ(ა)ზთ(ა) დ(ა) ქ(ა)რ(თველთა)
(the Abkhasians and the Kartvelians)
Circular Mtavruli legend, boarded from the central legend by dotted circle
ႣႠ ႩႤႱႠႰႭႱႨ = "and Caesar".
Complete Mtavruli legend – "Christ, exalt Giorgi, the king of the Abkhasians and the Kartvelians and Caesaros".

ბიბლიოგრაფია
BIBLIOGRAPHY

V. Langlois. Essai de classification des suites monétaires de la Géorgie depuis l`antiquité jusqu`à nos jours (Paris, 1860).

D. M. Lang. Studies in the Numismatic History of Georgia in Transcaucasia (New York, 1955).

Д. Г. Капанадзе. Грузинская нумизматика (Москва, 1955).

D. G. Kapanadze. Georgian numismatics (Tbilisi, 1955).

დ. კაპანაძე. ქართული ნუმიზმატიკა (თბილისი, 1969).

D. G. Kapanadze. Georgian numismatics (Tbilisi, 1969).

Е. А. Пахомов. Монеты Грузии (Тбилиси, 1970).

E. A. Pakhomov. Coins of Georgia (Tbilisi, 1970).

Р. В. Кебуладзе. Клад из села Цихесулори. Нумизматический сборник (Тбилиси,1977).

R. V. Kebuladze. Hoard from the village of Tsikhesulori. Numismatic collection (Tbilisi, 1977).

С. М. Шамба. Монетное обращение на территории Абхазии (V в. до н.э. – XIII в. н. э.) (Тбилиси,1987).

S. M. Shamba. Coin circulation on the territory of Abkhazia (V century BC – XIII century AD) (Tbilisi, 1987).

რ. ქებულაძე. დავით აღმაშენებლის ბიზანტიურ ტიტულიანი ვერცხლის მონეტები. ს. ჯანაშიას სახელობის საქართველოს სახელმწიფო მუზეუმის მოამბე. XXXIX (თბილისი, 1987).

R. Kebuladze. David the Builder's Silver Coins with Byzantine Titulature. Bulletin Moambe of State Museum of Georgia. Vol. XXXIX (Tbilisi, 1987).

თ. დუნდუა. X-XII საუკუნეების ქართული მონეტები და საქართველოს ისტორიის ზოგიერთი საკითხი. თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის შრომები (ისტორია, არქეოლოგია, ხელოვნებათმცოდნეობა, ეთნოგრაფია). N310 (თბილისი, 1992).

T. Dundua. The 10th-12th centuries Georgian Coins and Some Issues of the Georgian History. Proceedings of Tbilisi State University (History, Archaeology, Art History and Ethnography). Vol. 310 (Tbilisi, 1992).

I. Tsukhishvili. History and coin finds in Georgia. Late Roman and Byzantine hoards (4th-13th c.) (Wetteren, 2003).

რ. მეტრეველი, ჯ. სამუშია. მეფეთ მეფე გიორგი II (თბილისი, 2003).

R. Metreveli, J.Samushia. King of Kings Giorgi II (Tbilisi, 2003).

თ. ჟორდანია. ქრონიკები და სხვა მასალა საქართველოს ისტორიისა. შეკრებილი, ქრონოლოგიურად დაწყობილი და ახსნილი თედო ჟორდანიას მიერ. წგნ.: I. პირველი გამოცემა ტფილისი, 1892, მეორე გამოცემა (თბილისი, 2004).

T. Jordania. Chronicles and other materials of Georgian history and literature. Collected, chronologically arranged and explained by Tedo Jordania. Vol.1, first edition Tiflis 1892. Second edition (Tbilisi, 2004).

გ. გაგოშიძე. ბაგრატ IV ნოველისიმოსი. 1050 წლის უცნობი წარწერა თრიალეთიდან. აკადემიკოს შალვა ამირანაშვილის სახელობის საქართველოს ხელოვნების სახელწიფო მუზეუმი. ნარკვევები IX (თბილისი, 2004).

G. Gagoshidze. Bagrat IV Nobilissimus. An unknown inscription of 1050 from Trialeti. Shalva Amiranashvili Museum of Fine Arts of Georgia, Essays IX (Tbilisi, 2004).

გ. დუნდუა, თ. დუნდუა. ქართული ნუმიზმატიკა. ტ. I (თბილისი, 2006).

G. Dundua, T. Dundua. Georgian numismatics. Vol. I (Tbilisi, 2006).

ვ. სილოგავა. სამეგრელო-აფხაზეთის ქართული ეპიგრაფიკა (თბილისი, 2006).

V. Silogava. Epigraphy of Samegrelo and Abkhazia (Tbilisi, 2006).

მ. პატარიძე. ბაგრატ IV ნოველისიმოსის მონეტა სოფელ შენაქოდან. საისტორიო კრებული, 1 (თბილისი, 2011).

M. Pataridze. Bagrat IV Nobilissimus' coin from the village of Shenako. Historical Bulletin, N1 (Tbilisi, 2011).

ლ. თავაძე. ბიზანტიური საიმპერიო ტიტულატურა საქართველოში. დისერტაცია ხელნაწერის უფლებით (თბილისი, 2012).

L. Tavadze. Byzantine imperial titulature in Georgia. Doctoral dissertation (Tbilisi, 2012).

ქართული ნუმიზმატიკის "სპილენძის ხანა"
“COPPER AGE" OF GEORGIAN NUMISMATICS

პირველად საქართველოს ფულის მიმოქცევის ისტორიაში დავით IV აღმაშენებელი (1089-1125) იწყებს სპილენძის ფულის გამოშვებას. 1118 წლიდან ჭრის მონეტას, რომელზეც თავად მეფეა გამოსახული, ხოლო წარწერები ქართული, მთავრული ასოებით არის აღბეჭდილი. 1122 წელს, ქალაქ თბილისის აღების შემდეგ, დავითმა ჩაატარა ფულადი რეფორმა – სამონეტო ემისიაში გაუშვა სპილენძის მონეტები, რომლებზეც არაბული დამწერლობით მოათავსა მედიდური ტიტული – „მესიის მახვილი“ ამავდროულად, მონეტის წარწერაში შემოიყვანა ერაყისა და ჩრდილოეთ ირანის სელჩუკთა სულტანი მაჰმუდ ბენ მუჰამადი. აღნიშნული სამონეტო ტიპის მოჭრამ საფუძველი დაუდო წესს, რომლის მიხედვითაც მომდევნო ქართველი მმართველები ემისიებში აღმოსავლური წარწერებით სელჩუკი სულთნების (ან ხალიფას) სახელებს აფიქსირებდნენ. დავით IV-ის სამონეტო რეფორმა მნიშვნელოვანი იყო, რადგან შედეგად ქართულ ფულს გზა ეხსნებოდა ახლო აღმოსავლეთის ბაზარზე. სწორედ ამ დროიდან იწყება ქართული ნუმიზმატიკის „სპილენძის ხანა“, რომელიც ემთხვევა საქართველოს ისტორიის „ოქროს ხანას“. დავით აღმაშენებლის მეფობიდან, კერძოდ, 1118 წლიდან რუსუდან დედოფლის (1223-1235) ზეობამდე, კონკრეტულად 1230 წლამდე, საქართველოში და მის მეზობელ ქვეყნებში ვერცხლის ფული არ მოჭრილა. მესოპოტამიის, სირიის, ცენტრალური აზიისა და კავკასიის ქვეყნებში, თითქმის ერთდროულად, მიმოქცევიდან ამოვიდა ვერცხლის ფული და მისი ადგილი სპილენძის მონეტამ დაიკავა. გლობალური ფინანსურ-ეკონომიკური მოვლენა „ვერცხლის კრიზისის“ სახელით შევიდა ისტორიაში. „ვერცხლის კრიზისს“ უკავშირდება საკრედიტო მონეტის გაჩენა. მიმოქცევაში გამოჩნდა მონეტა, რომლის ნომინალი ბევრად აღემატებოდა რეალურ ღირებულებას. არაბული სიტყვა „ფელსი“ შეცვალა სიტყვა „დირჰამმა“, რაც, სინამდვილეში ვერცხლის, მონეტის სახელწოდება იყო. სპილენძის ფულის ნიშანს ვერცხლის ფასი ჰქონდა და იძულებითი, სავალდებულო კურსით მიმოიქცეოდა. ეს ღონისძიება ქართველმა მმართველებმაც დანერგეს. ქართულ მონეტაზე, მაგალითად, თამარ მეფისა (1184-1210) და მისი ვაჟის, გიორგი IV ლაშას (1210-1223) საფასეზე გაჩნდა წარწერა: „სახელითა ღვთისაჲთა იქნა ჭედაჲ ვერცხლის ამის“. ხორეზმის შაჰის, ჯალალ ად-დინ მანქბურნის თბილისის ოკუპაციის დროს, 1226 წელს, გადაჭედილ მონეტებზე არაბულად წერია: „იჭედა ესე დირჰამი წელსა 623“. „ვერცხლის კრიზისის“ პერიოდში მკვეთრად შეიცვალა მონეტის გარეგნული სახეც – მრგვალი მონეტების ნაცვლად შემთხვევითი ფორმისა და მოყვანილობის სპილენძის მონეტები იჭრება. ზოგ შემთხვევაში ფირფიტა იმდენად მცირეა, რომ მასზე სიქა ბოლომდე ვერ თავსდება, ხოლო ლითონის ზოგიერთ ნამზადზე სიქა რამდენჯერმეა დარტყმული. მონეტის მოჭრის ამ წესის „საავტორო უფლება“ ქართველ მმართველებს არ ეკუთვნით, თავდაპირველად მსგავსი შემთხვევა აღმოსავლეთის ქვეყნებში დაინერგა და შემდეგ მოიკიდა ფეხი საქართველოში. სავარაუდოდ, „არასწორი ჭედვის“ მონეტების ნომინალური ღირებულება არა წონით, არამედ სიქების რაოდენობით განისაზღვრებოდა. აღსანიშნავია, რომ პარალელურად, სწორი, მრგვალი ფორმის მონეტებიც იჭრებოდა.

For the first time in the history of Georgian monetary circulation, David IV the Builder (1089-1125) began minting copper coins. Since 1118, he has struck a coin with the image of the king himself, and the inscriptions are depicted in Georgian Mtavruli letters. In 1122, when David captured Tbilisi, he reformed the monetary system – he minted copper coins on which he placed the lordly title - "Sword of the Messiah" in Arabic inscription. At the same time, he introduced Mahmud ben Muhammad, the Seljuk sultan of Iraq and northern Iran, into the coin legend. The minting of the above-mentioned coin type inaugurated the tradition according to which the subsequent Georgian rulers placed the names of the Seljuk sultans (or caliphs) with oriental inscriptions in their emissions. The monetary reform of David IV was important since it paved the way for Georgian money to the Middle Eastern market. The Golden Age of the Georgian kingdom coincides with the "Copper Age" of Georgian numismatics. Starting from the reign of David IV the Builder from 1118 and throughout the following century to the reign of Queen Rusudan (1223-1235), until 1230, no silver coins had been struck in Georgia and its neighbouring countries. The so-called silver famine spread over the territories of Mesopotamia, Syria, Iran, Central Asia and Caucasian kingdoms. Copper coin replaced silver in all the above realms. The "Silver famine" is associated with the emergence of the credit coin. The Arabic word "fels" was replaced by the word "dirham", which was the name of a silver coin. Copper money had the value of a silver coin and circulated at a forced, mandatory rate. The same course of action was also introduced by the Georgian rulers. For example, the inscription "In the name of God, this silver coin was struck" appeared on the coins struck by Queen Tamar (1184-1210) and his son, Giorgi IV Lasha (1210-1223). in 1226, During the occupation of Tbilisi by Khwarazmshah Jalal al-Din Mangburni, it was inscribed in Arabic on the restruck coins: "This dirham was struck in the year 623 of the koronikon". During the "silver famine" the appearance of the coin was also changed drastically - instead of round coins there were minted irregular shapes of copper coins. Often, due to the small size of the copper planchets, the die can not be placed on them in its entirety whereas large planchets were sometimes struck with two or more impressions of the same set of dies. This method of coin minting first appeared in the Middle East and was then introduced into Georgia. Presumably, the nominal value of "irregularly struck" coins was determined not by weight but by the number of dies. It should be noted that at the same time coins of regular (round) shape were struck as well.

ᲓᲔᲛᲔᲢᲠᲔ I (1125-1156)
DEMETRE I (1125-1156)

დავით IV აღმაშენებლის (1089-1125) ვაჟი დემეტრე I, მამის მიერ დანერგილი წესის მიხედვით, არაბულენოვანი მონეტების გამოშვებას აგრძელებს, რომლებზეც მეფე „მეფეთ მეფისა“ და „მესიის მახვილის“ წოდებით არის მოხსენიებული. თავად მეფის სახელის ინიციალი Ⴃ (დ) ქართული მთავრული გრაფემითაა გამოსახული. ბერლინის ნუმიზმატიკურ საგანძურში, კერძოდ, მიხეილ ბარათაშვილის კოლექციაში, დაცულია დემეტრეს სპილენძის მონეტის ოთხი ეგზემპლარი. მონეტები საკმაოდ გაცვეთილია, მხოლოდ ერთ მონეტაზე იკითხება ხალიფის სახელი: „ალ-მუკთაფი ლიამრ ალლაჰ, მართლმორწმუნეთა მბრძანებელი“. მონეტებზე მოჭრის წელი არ არის აღბეჭდილი, თუმცა, ემისიის სავარაუდო თარიღის განსაზღვრა ნახსენები მუსლიმი მბრძანებლების მეფობის პერიოდითაა შესაძლებელი.

Demetre I, the son of David IV continues the practice of minting his coins with Arabic inscriptions introduced by his father, on which the king is depicted with the titles of "King of kings" and "Sword of the Messiah". However, the initial of the king's name is readily identified by the Mtavruli letter Ⴃ(D) found in the centre on the obverse side. There are four specimens of Demetre I's copper coins presented in the private collection of Michael Baratashvili, in Berlin Museum. His coins are badly worn and the only coin names the Baghdad Caliph "Al-Muqtafi li-amr allah, ruler of the faithful". The year of striking of his coins is not depicted. The date of the issues of Demetre I should be established by the Muslim rulers' regnal years.

დემეტრე I (1125-1156)
18293170
2,567 გრ. 14,7/14,7 მმ.
სპილენძი
Av. ასომთავრული დონი – Ⴃ, რომელიც წარმოადგენს დემეტრეს სახელის ინიციალს.
არაბული ზედწერილი:
ملك الملوك / حسام المسيح /
მეფე მეფეთა მესიის მახვილი
Rv. ხუთლერძიანი ვარსკვლავის ბუდეებში განთავსებული ხალიფას სახელი და ტიტული:
المقتفى لامر الله امير المومنين
ალ-მუკთაფი ლი-ამრ ალლაჰ, მართლმორწმუნეთა მბრძანებელი.
ერთ-ერთ ბუდეში სახელი مسعود – მას'უდი

Demetre I (1125-1156)
18293170
2,567 gr. 14,7/14,7 mm.
Copper
Av. Asomtavruli letter "D" Ⴃ, which represents first letter of Demetre's. Arabic legend:
... / ملك الملوك / حسام المسيح
King of Kings Sword of the Messiah
Rv. Name and title of the Caliph in the frames of pentagonal rosette:
المقتفى لامر الله امير المومنين
Al-Muqtafi Li-Amr Allah, ruler of the faithful
Name مسعود Mas'ud is written in one frame.

დემეტრე I (1125-1156)
18293190
3,818 გრ. 15,6/15,3 მმ.
სპილენძი
Av. ასომთავრული დონი – Ⴃ, რომელიც წარმოადგენს დემეტრეს სახელის ინიციალს.
არაბული ზედწერილი:
ملك الملوك / [حس]ام المسيح /
მეფე მეფეთა მესიის მახვილი.
Rv. ხუთლერძიანი ვარსკვლავის ბუდეებში განთავსებული ხალიფას სახელი და ტიტული:
المقتفى ...
ალ-მუკთაფი ლი-ამრ ალლაჰ, მართლმორწმუნეთა მბრძანებელი.
ერთ-ერთ ბუდეში სახელი مسعود – მას'უდი.

Demetre I (1125-1156)
18293190
3,818 gr. 15,6/15,3 mm.
Copper
Av. Asomtavruli letter Ⴃ "D", which represents first letter of Demetre's. Arabic legend:
... / ملك الملوك / [حس]ام المسيح
King of Kings Sword of the Messiah
Rv. Name and title of the Caliph in the frames of pentagonal rosette:
المقتفى ...
Al-Muqtafi Li-Amr Allah, ruler of the faithful
Name مسعود Mas'ud is written in one frame.

დემეტრე I (1125-1156)
18293191
4,983 გრ.   15,8/15,8 მმ.
სპილენძი
Av. ასომთავრული დონი – Ⴃ, რომელიც წარმოადგენს დემეტრეს სახელის ინიციალს. არაბული ზედწერილი გაცვეთილი.
Rv. ხუთღერძიანი ვარსკვლავის ბუდეებში განთავსებული გაცვეთილი არაბული წარწერა ერთ-ერთ ბუდეში სახელი مسعود – მას’უდი.

Demetre I (1125-1156)
18293191
4,983 gr. 15,8/15,8 mm.
Copper
Av. Asomtavruli letter Ⴃ “D", which represents first letter of Demetre’s. Arabic legend:
Rv. Name and title of the Caliph in the frames of pentagonal rosette:
Al-Muqtafi Li-Amr Allah, Name مسعود – Mas’ud is written in one frame.

დემეტრე I (1125-1156)
18293192
2,883 გრ.   15,5/14,8 მმ.
სპილენძი
Av. ასომთავრული დონი – Ⴃ, რომელიც წარმოადგენს დემეტრეს სახელის ინიციალს. არაბული ზედწერილი:
...الملوك / ... الم ...
... მეფეთა ...
Rv. ხუთღერძიანი ვარსკვლავის ბუდეებში განთავსებული გაცვეთილი არაბული წარწერა ერთ-ერთ ბუდეში სახელი مسعود – მას’უდი.

Demetre I (1125-1156)
18293192
2,883 gr. 15,5/14,8 mm.
Copper
Av. Asomtavruli letter Ⴃ “D", which represents first letter of Demetre’s. Arabic legend:
...الملوك / ... الم ...
... of Kings ...
Rv. Name and title of the Caliph in the frames of pentagonal rosette:
Name مسعود Mas’ud is written in one frame.

გიორგი III (1157-1184)
GIORGI III (1157-1184)

ბერლინის ნუმიზმატიკურ საგანძურში დაცულ, მიხეილ ბარათაშვილის პირად კოლექციაში გიორგი III-ის მიერ მოჭრილი სამი ტიპის მონეტებია თავმოყრილი.

აქედან ორი არასწორი ჭედვისაა. გიორგი III აგრძელებს დემეტრე I-ის ტრადიციებს და მონეტაზე არაბული დამწერლობით კვლავ ათავსებს ხალიფას სახელს. განსხვავება, ემიტენტი მეფის ინიციალებშია – ამჯერად მონეტებზე გვხვდება ასომთავრული გრაფემა „ႢႨ“ (გი).

1174 წელს გიორგი III ცვლის სამონეტო ტიპს, უშვებს მრგვალი (სწორი) ჭედვის მონეტას, რომელზეც თავად მეფეა გამოსახული მხედრული ქარაგმით „გი“, ხოლო არაბულ წარწერაში სულთნის სახელი აღარ გვხვდება და მის ნაცვლად ვკითხულობთ მედიდურ ეპითეტს: „გიორგი მეფე მეფეთა მესიის მახვილი“. ამ სამონეტო ტიპზე აღბეჭდილი გიორგი III-ის სამონეტო პორტრეტი, როგორც ჩაცმულობის ელემენტებით, ისე იკონოგრაფიული სიუჟეტით ამოვარდნილია შუა საუკუნეების საერო პირთა პორტრეტებიდან. 1844 წელს მიხეილ ბარათაშვილის მიერ გამოთქმული ერთ-ერთი ვარაუდი მონეტაზე მეფის სამხედრო ჩაცმულობით გამოსახვასთან დაკავშირებით, ახალმა ეგზემპლარებმა დაადასტურა. მონეტაზე წარმოდგენილ სცენაში გათვალისწინებულია ისლამურ ხელოვნებაში მკაფიოდ ჩამოყალიბებული ძლევამოსილი ხელმწიფის სახე. ქართველი მეფის ადრესატი მუსლიმური სამყაროა. მონეტის გამოსახულების ეკლექტურობა და ამბიციური შინაარსი კონკრეტულ ისტორიულ მოვლენას, კერძოდ, ანისის აღებას უკავშირდება და მონეტაც ანისის ზარაფხანაშია მოჭრილი. მონეტაზე მეფის გამოსახვის აღმოსავლური სტილის საფუძვლების კვლევამ აჩვენა, რომ გიორგი III-ის საფასის იკონოგრაფია არ არის გამორჩეული მხოლოდ სხვადასხვა ექსტრავაგანტული (ნადირობის ელემენტი, ტანზე აბჯარი) დეტალების გამო. გაირკვა, რომ ფეხმორთხმით მჯდომი მეფის იკონოგრაფიული პორტრეტი ისლამურ ნუმიზმატიკაში ამ მონეტის ემისიამდე, 1174 წლამდე, არ დასტურდება. ქართველი მეფე ფულზე ათავსებს სიუჟეტს, რომელიც ქრონოლოგიურად წინ უსწრებს ახლო აღმოსავლეთში, ფულის ემისიების ამგვარ ტიპს, რაც მუსლიმურ გარემოცვაში ქართული სახელმწიფოს პოლიტიკური წონის უტყუარ დასტურად შეიძლება ჩაითვალოს.

In the private collection of Michael Baratashvili, stored in the Münzkabinett Berlin there are three types of coins minted by Giorgi III. Two of them are irregular struck. Giorgi III continued the traditions of Demete I and once again placed the name of the Caliph in Arabic legend on his coin. The distinction lies in the initials of the minting authority. King Giorgi III puts his initials with Mtavruli letters “გი" (Gi) on his coins.
In 1174, Giorgi III changed the type of coins, he minted a round (regularly struck) coin, on which the king himself is depicted with the Mkhedruli legend “გი" (Gi), but the Sultan’s name is no longer found in Arabic inscription. Instead, there is depicted the lordly title “Giorgi, the King of kings sword of the Messiah". In this type of coin the style of representation of Giorgi III, his attire and royal paraphernalia, occupies a distinct place in a set of portrayals of medieval secular authorities. Lately obtained specimens have substantiated an assumption suggested by Michael Barataev (Baratashvili) in 1844 that the king appears on a coin clad in military armour. The motif of the coin depicts an image of a powerful king familiar to the Islamic world, therefore defining this world as its addressee. Eclecticism and the ambitious message of the central design are connected to specific historical events, namely the takeover of Ani and the striking coins at the local mint. Carried out research of roots of the Orientalizing style of representation led to conjecture that the coin issued by Giorgi III stands out not only for the introduction of extravagant features like the image of the king-hunter and military attire. It became evident that a portrait of a king sitting with his legs crossed did not occur on Islamic coins before 1174, i.e. before minting these coins. The motif introduced by the Georgian king as a coin type, antedates coin types spread in the Near East later on which testifies to the political prowess of the Georgian kingdom in the milieu of Muslim countries.

გიორგი III (1156-1184)
18293193
3,02 გრ. 21,1/19,3 მმ.
არასწორი ჭედვა. სპილენძი
II ტიპი
Av. ხვეული წნულის ვარდულში გიორგის სახელის საწყისი ასო „გ“ ასომთავრულით – Ⴂ. გარშემო, ვარდულის ბუდეებში არაბული წარწერა წარხოცილი.
Rv. ხუთვარსკვლავიანი ვარდულის წაგრძელებულ ხვეულებში ხალიფას სახელი და წოდება: الله / ... / المقتفى / ... / ...
ალ-მუკთაფი / ... / ალლაჰ / ... / ...

Giorgi III (1156-1184)
18293193
3.02 gr. 21.1/19.3 mm.
Irregular issue. Copper
Type II
Av. The first letter of the name of Giorgi (G) – in Asomtavruli – Ⴂ in the curved wreathed rosette.
Outside Arabic inscription:
Rv. Name and title of the Caliph in the elongated curves of the pentagonal rosette:
الله / ... / المقتفى / ... / ...
Al-Muktafi ... Allah ...

გიორგი III (1156-1184)
18293194
1,551 გრ. 16,4/16,3 მმ.
არასწორი ჭედვა. სპილენძი
II ტიპი
Av. ხვეული წნულის ვარდულში გიორგის სახელის საწყისი ასო „გ“ ასომთავრულით – Ⴂ. გარშემო ვარდულის ბუდეებში არაბული წარწერა წარხოცილი
Rv. ხუთვარსკვლავიანი ვარდულის წაგრძელებულ ხვეულებში ხალიფას სახელი და წოდება: ... \... \ ... \ ... \ المو...

Giorgi III (1156-1184)
18293194
1.551 gr. 16.4/16.3 mm.
Irregular issue. Copper
Type II
Av. The first letter of the name of Giorgi (G) – in Asomtavruli – Ⴂ in the curved wreathed rosette.
Outside Arabic inscription:
Rv. Name and title of the Caliph in the elongated curves of the pentagonal rosette:
... \... \ ... \ ... \ المو...

გიორგი III (1156-1184) 1174
18293195
4,325 გრ. 26,8/26,6 მმ.
სწორი ჭედვა. სპილენძი
Av. მეფე გამოსახულია en face, გადაჯვარედინებული ფეხებით, თავზე ადგას ჯვრიანი გვირგვინი – სტემა პენდილიებით, ტანზე შემოსილია აბჯრით, ყელის არეში, მანიაკით, მარჯვენა გაწვდილ ხელზე წამოცმული აქვს საფუხარი (ხელთათმანი) და უზის შავარდენი, რომელიც დაბმულია ჯაჭვით, წელს ქვემოთ შემოსილია ფართო შარვლით, რომელიც ჩატანებული აქვს ჩექმებში – მოგვებში, მეფის მარცხენა მხარეს მხედრულად მეფის სახელის ქარაგმაა – გი = „გიორგი“. ფიგურის ირგვლივ ასომთავრული ასოებია გაფანტული. იკითხება „†ႲႯႣ“ თარიღი ქორონიკონით (ქორონიკონი 394 = 1174)
Rv. მონეტის ცენტრში არაბული ზედწერილი:
الملك الملوك / كيوكى بن ديمطرى /[حسام] المسيح
მეფე მეფეთა გიორგი, ძე დემეტრესი მესიის მახვილი

Giorgi III (1156-184) 1174
18293195
4.325 gr. 26.8/26.6 mm.
Regular issue. Copper
Av. The king is presented en face, sitting with his legs crossed, wearing crown with cross and pendoulia stemma; he is clad in chain-mail or armor; his right hand with a perched falcon tied with a leather strip is stretched, his loose trousers tucked into boots On his left side Mkhedruli გი (GI) meaning GIorgi. Asomtavruli letters "†ႲႯႣ" Scattered around the image, indicated date by Koronikon: 394 = 1174 AD.
Rv. Arabic legend in the center of the coin:
الملك الملوك / كيوكى بن ديمطرى /[حسام] المسيح
King of the King's Giorgi, son of Demetre, Sword of the Messiah.

გიორგი III (1156-1184) 1174.
18293196
4,325 გრ. 26,8/26,6 მმ.
სწორი ჭედვა. სპილენძი
Av. მეფე გამოსახულია en face, გადაჯვარედინებული ფეხებით, თავზე ადგას ჯვრიანი გვირგვინი – სტემა პენდილიებით, ტანზე შემოსილია აბჯრით, ყელის არეში მანიაკით, მარჯვენა გაწვდილ ხელზე წამოცმული აქვს საფუხარი (ხელთათმანი) და უზის შავარდენი, რომელიც დაბმულია ჯაჭვით, წელს ქვემოთ შემოსილია ფართო შარვლით, რომელიც ჩატანებული აქვს ჩექმებში – მოგვებში, მეფის მარცხენა მხარეს მხედრულად მეფის სახელის ქარაგმაა – გი = „გიორგი“. ფიგურის ირგვლივ ასომთავრული ასოებია გაფანტული. იკითხება „†ႲႯႣ“ თარიღი ქორონიკონით (ქორონიკონი 394 = 1174)
Rv. მონეტის ცენტრში არაბული ზედწერილი:
الملك الملوك / كيوكى بن ديمطرى /[حسام] المسيح
მეფე მეფეთა გიორგი, ძე დემეტრესი მესიის მახვილი

Giorgi III (1156-184) 1174
18293196
4.325 gr. 26.8/26.6 mm.
Regular issue. Copper
Av. The king is presented en face, sitting with his legs crossed, wearing crown with cross and pendoulia stemma; he is clad in chain-mail or armor; his right hand with a perched falcon tied with a leather strip is stretched, his loose trousers tucked into boots On his left side Mkhedruli გი (GI) meaning GIorgi. Asomtavruli letters "†ႲႯႣ" Scattered around the image, indicated date by Koronikon: 394 = 1174 AD.
Rv. Arabic legend in the center of the coin:
الملك الملوك / كيوكى بن ديمطرى / حسام المسيح
King of the King's Giorgi, son of Demetre, Sword of the Messiah.

გიორგი III (1156-1184) 1174
18293197
4,325 გრ. 26,8/26,6 მმ.
სწორი ჭედვა. სპილენძი
Av. მეფე გამოსახულია en face, გადაჯვარედინებული ფეხებით, თავზე ადგას ჯვრიანი გვირგვინი – სტემა პენდილიებით, ტანზე შემოსილია აბჯრით, ყელის არეში მანიაკით, მარჯვენა გაწვდილ ხელზე წამოცმული აქვს საფუხარი (ხელთათმანი) და უზის შავარდენი, რომელიც დაბმულია ჯაჭვით, წელს ქვემოთ შემოსილია ფართო შარვლით, რომელიც ჩატანებული აქვს ჩექმებში – მოგვებში, მეფის მარცხენა მხარეს მხედრულად მეფის სახელის ქარაგმაა – გი = „გიორგი“. ფიგურის ირგვლივ ასომთავრული ასოებია გაფანტული. იკითხება „† ႲႯႣ“ თარიღი ქორონიკონით (ქორონიკონი 394 = 1174)
Rv. მონეტის ცენტრში არაბული ზედწერილი:
[المسيح] حسام / كيوكى بن ديمطرى / الملك الملوك
მეფე მეფეთა გიორგი, ძე დემეტრესი მესიის მახვილი

Giorgi III (1156-184) 1174
18293197
4.325 gr. 26.8/26.6 mm.
Regular issue. Copper
Av. The king is presented en face, sitting with his legs crossed, wearing crown with cross and pendoulia stemma; he is clad in chain-mail or armor; his right hand with a perched falcon tied with a leather strip is stretched, his loose trousers tucked into boots On his left side Mkhedruli გი (GI) meaning Glorgi. Asomtavruli letters “†ႲႯႣ“ Scattered around the image, indicated date by Koronikon: 394 = 1174 AD.
Rv. Arabic legend in the center of the coin:
[المسيح] حسام / كيوكى بن ديمطرى / الملك الملوك
King of the King’s Giorgi, son of Demetre, Sword of the Messiah.

გიორგი III (1156-1184) 1174
18293198
4,325 გრ. 26,8/26,6 მმ.
სწორი ჭედვა. სპილენძი
Av. მეფე გამოსახულია en face, გადაჯვარედინებული ფეხებით, თავზე ადგას ჯვრიანი გვირგვინი – სტემა პენდილიებით, ტანზე შემოსილია აბჯრით, ყელის არეში მანიაკით, მარჯვენა გაწვდილ ხელზე წამოცმული აქვს საფუხარი (ხელთათმანი) და უზის შავარდენი, რომელიც დაბმულია ჯაჭვით, წელს ქვემოთ შემოსილია ფართო შარვლით, რომელიც ჩატანებული აქვს ჩექმებში – მოგვებში, მეფის მარცხენა მხარეს მხედრულად მეფის სახელის ქარაგმაა – გი = „გიორგი“. ფიგურის ირგვლივ ასომთავრული ასოებია გაფანტული. იკითხება „† ႲႯႣ“ თარიღი ქორონიკონით (ქორონიკონი 394 = 1174)
Rv. მონეტის ცენტრში არაბული ზედწერილი:
حسام المسيح / كيوكى بن ديمطرى / الملك الملوك
მეფე მეფეთა გიორგი, ძე დემეტრესი მესიის მახვილი

Giorgi III (1156-184) 1174
18293198
4.325 gr. 26.8/26.6 mm.
Regular issue. Copper
Av. The king is presented en face, sitting with his legs crossed, wearing crown with cross and pendoulia stemma; he is clad in chain-mail or armor; his right hand with a perched falcon tied with a leather strip is stretched, his loose trousers tucked into boots On his left side Mkhedruli გი (GI) meaning Glorgi. Asomtavruli letters “†ႲႯႣ“ Scattered around the image, indicated date by Koronikon: 394 = 1174 AD
Rv. Arabic legend in the center of the coin:
حسام المسيح / كيوكى بن ديمطرى / الملك الملوك
King of the King’s Giorgi, son of Demetre, Sword of the Messiah.

გიორგი III (1156-1184) 1174.
18293200
4,325 გრ. 26,8/26,6 მმ.
სწორი ჭედვა. სპილენძი

Av. მეფე გამოსახულია en face, გადაჯვარედინებული ფეხებით, თავზე ადგას ჯვრიანი გვირგვინი – სტემა პენდილიებით, ტანზე შემოსილია აბჯრით, ყელის არეში მანიაკით, მარცხენა გაწვდილ ხელზე წამოცმული აქვს საფუხარი (ხელთათმანი) და უზის შავარდენი, რომელიც დაბმულია ჯაჭვით, წელს ქვემოთ შემოსილია ფართო შარვლით, რომელიც ჩატანებული აქვს ჩექმებში – მოგვებში, მეფის მარჯვენა მხარეს მხედრულად მეფის სახელის ქარაგმაა – გი = „გიორგი“. ფიგურის ირგვლივ ასომთავრული ასოებია გაფანტული. იკითხება „† ႲႯႣ“ თარიღი ქორონიკონით (ქორონიკონი 394 = 1174)

Rv. მონეტის ცენტრში არაბული ზედწერილი:
الملك الملوك / كيوكى بن ديمطرى / حسام المسيح
მეფე მეფეთა გიორგი, ძე დემეტრესი მესიის მახვილი

Giorgi III (1156-184) 1174.
18293200
4.325 gr. 26.8/26.6 mm.
Regular issue. Copper

Av. The king is presented en face, sitting with his legs crossed, wearing crown with cross and pendoulia stemma; he is clad in chain-mail or armor; his left hand with a perched falcon tied with a leather strip is stretched, his loose trousers tucked into boots On his left side Mkhedruli გი (GI) meaning GIorgi. Asomtavruli letters "†ႲႯႣ" Scattered around the image, indicated date by Koronikon: 394 = 1174 AD

Rv. Arabic legend in the center of the coin:
الملك الملوك / كيوكى بن ديمطرى / حسام المسيح
King of the King's Giorgi, son of Demetre, Sword of the Messiah.

გიორგი III (1156-1184) 1174
18293201
4,325 გრ. 26,8/26,6 მმ.
სწორი ჭედვა. სპილენძი

Av. მეფე გამოსახულია en face, გადაჯვარედინებული ფეხებით, თავზე ადგას ჯვრიანი გვირგვინი – სტემა პენდილიებით, ტანზე შემოსილია აბჯრით, ყელის არეში მანიაკით, მარცხენა გაწვდილ ხელზე წამოცმული აქვს საფუხარი (ხელთათმანი) და უზის შავარდენი, რომელიც დაბმულია ჯაჭვით, წელს ქვემოთ შემოსილია ფართო შარვლით, რომელიც ჩატანებული აქვს ჩექმებში – მოგვებში, მეფის მარჯვენა მხარეს მხედრულად მეფის სახელის ქარაგმაა – გი = „გიორგი“. ფიგურის ირგვლივ ასომთავრული ასოებია გაფანტული. იკითხება „† ႲႯႣ“ თარიღი ქორონიკონით (ქორონიკონი 394 = 1174)

Rv. მონეტის ცენტრში არაბული ზედწერილი:
الملك الملوك / كيو]كى بن ديمطرى / حسام المسيح]
მეფე მეფეთა გიორგი, ძე დემეტრესი მესიის მახვილი

Giorgi III (1156-184) 1174
18293201
4.325 gr. 26.8/26.6 mm.
Regular issue. Copper

Av. The king is presented en face, sitting with his legs crossed, wearing crown with cross and pendoulia stemma; he is clad in chain-mail or armor; his left hand with a perched falcon tied with a leather strip is stretched, his loose trousers tucked into boots On his left side Mkhedruli გი (GI) meaning GIorgi. Asomtavruli letters "†ႲႯႣ" Scattered around the image, indicated date by Koronikon: 394 = 1174 AD

Rv. Arabic legend in the center of the coin:
الملك الملوك / كيو]كى بن ديمطرى / حسام المسيح]
King of the King's Giorgi, son of Demetre, Sword of the Messiah.

გიორგი III (1156-1184) 1174
18293203
4,325 გრ. 26,8/26,6 მმ.
სწორი ჭედვა. სპილენძი
Av. მეფე გამოსახულია en face, გადაჯვარედინებული ფეხებით, თავზე ადგას ჯვრიანი გვირგვინი – სტემა პენდილიებით, ტანზე შემოსილია აბჯრით, ყელის არეში მანიაკით, მარცხენა გაწვდილ ხელზე წამოცმული აქვს საფუძარი (ხელთათმანი) და უზის შავარდენი, რომელიც დაბმულია ჯაჭვით, წელს ქვემოთ შემოსილია ფართო შარვლით, რომელიც ჩატანებული აქვს ჩექმებში – მოგვებში, მეფის მარჯვენა მხარეს მხედრულად მეფის სახელის ქარაგმაა – გი = „გიორგი". ფიგურის ირგვლივ ასომთავრული ასოებია გაფანტული. იკითხება „† ႲႯႣ" თარიღი ქორონიკონით (ქორონიკონი 394 = 1174)
Rv. მონეტის ცენტრში არაბული ზედწერილი:
[الملك] [حسام المسيح] / [كيوك]ی بن ديمطری / الملوك
მეფე მეფეთა გიორგი, ძე დემეტრესი მესიის მახვილი

Giorgi III (1156-184) 1174.
18293203
4.325 gr. 26.8/26.6 mm.
Regular issue. Copper
Av. The king is presented en face, sitting with his legs crossed, wearing crown with cross and pendoulia stemma; he is clad in chain-mail or armor; his left hand with a perched falcon tied with a leather strip is stretched, his loose trousers tucked into bootsOn his left side Mkhedruli გი (GI) meaning GIorgi. Asomtavruli letters "†ႲႯႣ" Scattered around the image, indicated date by Koronikon: 394 = 1174 ADRv. Arabic legend in the center of the coin:
[الملك] [حسام المسيح] / [كيوك]ی بن ديمطری / الملوك
King of the King's Giorgi, son of Demetre, Sword of the Messiah.

გიორგი III (1156-1184) 1174.
18293204
4,325 გრ. 26,8/26,6 მმ.
სწორი ჭედვა. სპილენძი
Av. მეფე გამოსახულია en face, გადაჯვარედინებული ფეხებით, თავზე ადგას ჯვრიანი გვირგვინი – სტემა პენდილიებით, ტანზე შემოსილია აბჯრით, ყელის არეში მანიაკით, მარჯვენა გაწვდილ ხელზე წამოცმული აქვს საფუძარი (ხელთათმანი) და უზის შავარდენი, რომელიც დაბმულია ჯაჭვით, წელს ქვემოთ შემოსილია ფართო შარვლით, რომელიც ჩატანებული აქვს ჩექმებში – მოგვებში, მეფის მარცხენა მხარეს მხედრულად მეფის სახელის ქარაგმაა – გი = „გიორგი". ფიგურის ირგვლივ ასომთავრული ასოებია გაფანტული. იკითხება „† ႲႯႣ" თარიღი ქორონიკონით (ქორონიკონი 394 = 1174)
Rv. მონეტის ცენტრში არაბული ზედწერილი:
الملك الملوك / كيوكی بن ديمطری / حسام المسيح
მეფე მეფეთა გიორგი, ძე დემეტრესი მესიის მახვილი

Giorgi III (1156-184) 1174.
4.325 gr. 26.8/26.6 mm.
N18293204
Regular issue. Copper
Av. The king is presented en face, sitting with his legs crossed, wearing crown with cross and pendoulia stemma; he is clad in chain-mail or armor; his right hand with a perched falcon tied with a leather strip is stretched, his loose trousers tucked into boots On his left side Mkhedruli გი (GI) meaning GIorgi. Asomtavruli letters "†ႲႯႣ" Scattered around the image, indicated date by Koronikon: 394 = 1174 AD
Rv. Arabic legend in the center of the coin:
الملك الملوك / كيوكی بن ديمطری / حسام المسيح
King of the King's Giorgi, son of Demetre, Sword of the Messiah.

გიორგი III და თამარი
GIORGI III AND TAMAR

ბერლინის ნუმიზმატიკურ საგანძურში, მ. ბარათაშვილის კერძო კოლექციაში, დაცულია სპილენძის ქართულწარწერიანი მონოეპიგრაფიკული მონეტები, რომლებზეც „გიორგის“და „თამარის“ სახელის ინიციალები მთავრული ასოებით არის აღბეჭდილი.

ამ მონეტებთან დაკავშირებით სამეცნიერო პოლემიკა დღემდე გრძელდება. გამოთქმულია მოსაზრებები, რომ მონეტაზე გამოსახული გიორგი არის თამარის მამა გიორგი III, მეუღლე – ნოვგოროდის მთავრის (1172-1175), ანდრია ბოგოლიუბსკის შვილი იური, ქართული წყაროების მიხედვით, „გიორგი რუსი“, ან შვილი – გიორგი IV ლაშა.

გიორგი III-ის გამეფების პოლიტიკური კონტექსტით ცხადი ხდება, რომ მას ამ მონეტის მოჭრა მემკვიდრე თამარის მეფობის ლეგიტიმაციისთვის სჭირდებოდა.

ქართული ტრადიციით, სამეფო ტახტზე განსვენებული მეფის უფროსი ვაჟი, უფლისწული ადიოდა, შესაბამისად, მეფობა გიორგის უფროს ძმას, დავით V-ს ეკუთვნოდა, რომელმაც ტახტი ბრძოლით მოიპოვა. გამეფებიდან ექვსი თვის თავზე იგი გაურკვეველ ვითარებაში გარდაიცვალა. დავით V-ის გარდაცვალების შემდეგ სამეფო კარზე დაბრუნდა დემეტრე I, რომელიც ბერად იყო შემდგარი და 1156 წელს, მიუხედავად იმისა, რომ დავითს დარჩა ტახტის კანონიერი მემკვიდრე, უფლისწული დემეტრე-დემნა, თანამოსაყდრედ უმცროსი ძე – გიორგი აკურთხა. გიორგის გამეფებით დაირღვა სამეფო ხელისუფლებაში დამკვიდრებული წესი. გიორგი III-მ შესანიშნავად იცოდა, რომ ტახტი ბრძოლით და, ფაქტობრივად, უკანონოდ ჰქონდა მოპოვებული, შესაბამისად, მის მემკვიდრეთა მეფობა უკანონოდ ჩაითვლებოდა. გიორგი III-ის ამ გზით გამეფება მუდმივად ქმნიდა საბაბს უკმაყოფილებისთვის, მაგრამ ძლიერი სამეფო ხელისუფლება ყოველთვის უმოწყალოდ უსწორდებოდა ტახტის მოქიშპეებს. ასე იქნა ჩახშობილი 1177 წელს ტახტის კანონიერი მემკვიდრის, დემნა უფლისწულისა და მისი მომხრე დიდებულების აჯანყებაც. თავად დემნას თვალები დასთხარეს და დაასაჭურისეს, რის შემდეგაც ის გარდაიცვალა. აჯანყებიდან ერთი წლის თავზე, 1178 წელს, გიორგი III-მ თანამოსაყდრედ თავისი ქალიშვილი – თამარი აკურთხა.

სავარაუდოდ, სწორედ ამ წელს მოჭრა გიორგი III-მ ზემოხსენებული სადისკუსიო მონეტათა ჯგუფი – თამარისა და გიორგის ინიციალებით. მან ამ იურიდიული აქტით სცადა გადაეჭრა მონარქის წინაშე მდგარი სერიოზული პრობლემა – თამარის ლეგიტიმაციის საკითხი.

მონეტების ზუსტი ატრიბუციისთვის ასევე საყურადღებოა სამონეტო ეპიგრაფიკის შინაარსიც. მონეტაზე თანამოსაყდრე ვაჟი გიორგი ლაშა დედაზე, „მეფე და დედოფალზე“ მაღალი ტიტულით ვერ დასახელდებოდა. რაც შეეხება მეუღლის, გიორგი რუსის მოხსენიებას, ამ უკანასკნელთან თამარის ქორწინება ხანმოკლე აღმოჩნდა. მეორედ მან დავით სოსლანზე იქორწინა. 1200 წელს თამარი მასთან ერთად ჭრის მონეტას, სადაც დავითი მხოლოდ ინიციალებით, ყოველგვარი ტიტულის გარეშეა აღბეჭდილი, ხოლო თამარი – „დედოფალი დედოფალთა, დიდება სარწმუნოების“. აქედან გამომდინარე, ძნელი წარმოსადგენია, რომ ზემოხსენებულ მონეტაზე „მეფეთა მეფის“ ტიტულით გიორგი რუსი მოეხსენებინათ, მაშინ, როდესაც ტახტის მემკვიდრის მამა დავით სოსლანი მონეტაზე ყოველგვარი წოდებულების გარეშე გვხვდება.

ამრიგად, დადასტურებით შეიძლება ითქვას, რომ ეს სამონეტო ემისია გიორგი III-ს და თამარს მიეკუთვნება. მათი გამოშვება, სავარაუდოდ, 1178 წლიდან 1184 წლამდე, თამარის ერთპიროვნულ გამეფებამდე გრძელდებოდა, თუმცა ფულად მიმოქცევაში ის XIII საუკუნემდე დარჩა.

M. Baratashvili's numismatic collection contains copper monoepigraphic coins on which the names "Giorgi" and "Tamar" are depicted with Mtavruli letters. The scientific discussion regarding these coins is still ongoing. Numismatists have three plausible options about who is abbreviated under the name of Giorgi on this type of coin: 1) Giorgi III, father of Tamar; 2) Tamar's first husband a Russian prince of Novgorod named Yury (1172-1175), (translated into Georgian as "Giorgi the Rus") the son of Andria Bogolyubski; or 3) Tamar's son, who co-ruled with his mother in the last years of her reign, and later ruled as Giorgi IV Lasha.

Considering the political context of Georgi III's accession to the throne, it becomes clear that he needed to strike this coin to vindicate the reign of his successor Tamar.

Throughout the history of Georgia, the eldest son of the deceased king always ascended to the royal throne. According to the law of inheritance, the royal throne belonged to Giorgi's elder brother David V, but he had to fight to gain the throne. David V died six months after becoming king under unknown circumstances. After the death of David V, his father Demetre I returned to the royal throne in 1156 and installed his younger son Georgi as his co-leader despite the fact that the murdered David V's young son, Prince Demna, remained as the legal heir to the throne. The established rule in Georgian royal authority was broken with Giorgi III's enthronement.

Giorgi III knew very well that he had gained the throne by fighting and, in fact, unlawfully, therefore his reign and the subsequent reign of his successors could not be considered rightful.

The coronation of Georgi III thus constantly created a reason for discontent, but the powerful royal government always dealt mercilessly with those who laid claim to the throne.

In 1177, the rebellion of the lawful heir to the throne, Prince Demna and his supporting nobles was suppressed. Throwing himself and his followers at the mercy of his uncle, he was blinded and castrated. Imprisoned, Demna did not survive the punishment and soon died. One year after the rebellion, Tamar was proclaimed heir and co-ruler by her reigning father George III in 1178. Presumably, it was the year 1178 when Giorgi III struck the aforementioned controversial group of coins with the names of Tamar and Giorgi. With this legal act, he tried to solve a serious issue facing the monarch - the question of Tamar's legitimacy. The content of the coin epigraphy is also noteworthy for the precise attribution of the coins. Giorgi Lasha, the co-ruler son of Tamar, could not be mentioned as a "King or Queen" with a higher title than his mother on the coin. As for mentioning her spouse Giorgi the Russian (Giorgi Rus). Tamar's marriage with him turned out to be short-lived. She got married to David Soslan for the second time. In 1200, Tamar struck a coin with him, where David's name is abbreviated, without any title, and Tamar is mentioned as a "Queen of the Queens, glory of the world and faith".Consequently, it was less likely to depict Giorgi the Russian with the title of "King of Kings" on the abovementioned coin while Davit Soslan, the father of the heir to the throne, is named without any title.

Thus, it can be corroborated that this coin emission belongs to their joint rule (Giorgi III and Tamar). The coins should have been struck between 1178 and 1184. From 1184 onwards Tamar was the sole ruler, and this emission remained in monetary circulation until the 13th century.

გიორგი III და თამარ (დაახ. 1178)
18293274
10,56 გრ.   24,1/24,7 მმ.
არასწორი ჭედვა. სპილენძი
Av. გრეხილორნამენტიანი ნასკვებით გამოყვანილი ექვსბუდიანი ვარდულის ცენტრში ორი ასომთავრული გრაფემა – ႢႨ (გი) გიორგი.
ვარდულის ბუდეებში ასომთავრულით:
ႠႣႨ / ႣႬ /ႶႬ/[ႫႴ/ ႨႧ/] ႫႴႨ - ადიდე ღმერთმან მეფეთა მეფე.
Rv. გრეხილორნამენტიანი ნასკვებით გამოყვანილი ოთხბუდიანი ვარდულის ცენტრში ასომთავრული გრაფემა - Ⴇ /თ – თამარი.
ვარდულის გარეგან რვა ბუდეში მოთავსებული ასომთავრული ზედწერილი არ იკითხება.

Giorgi III and Tamar (Circa 1178)
18293274
10.56 gr. 24.7/24.1 mm
Irregular issue. Copper
Av. In the center of the twisted ornamented hexagonal rosette two Asomtavruli graphemes ႢႨ (GI) Giorgi. In external frames of the rosette, in Asomtavruli – ႠႣႨ / ႣႬ /ႶႬ/[ႫႴ/ ႨႧ/] ႫႴႨ – May God exalt King of Kings.
Rv. In the center of the twisted ornamented quadrangular rosette Asomtavruli grapheme Ⴇ (T) – Tamar. In eight external frames of the rosette, Asomtavruli legend is worn.

გიორგი III და თამარ (დაახ. 1178)
18293275
5,338 გრ. 17,3/17,2 მმ.
არასწორი ჭედვა. სპილენძი
Av. გრეხილორნამენტიანი ნასკვებით გამოყვანილი ექვსბუდიანი ვარდულის ცენტრში ორი ასომთავრული გრაფემა - ႢႨ (გი) გიორგი.
Rv. გრეხილორნამენტოვანი ნასკვებით გამოყვანილი ოთხბუდიანი ვარდულის ცენტრში ასომთავრული გრაფემა – Ⴇ /თ – თამარი.

Giorgi III and Tamar (Circa 1178)
18293275
5.338 gr. 17.3/17.2 mm.
Irregular issue. Copper
Av. In the center of the twisted ornamented hexagonal rosette two Asomtavruli graphemes ႢႨ (GI) Giorgi.
Rv. In the center of the twisted ornamented quadrangular rosette Asomtavruli grapheme Ⴇ (T) – Tamar.

გიორგი III და თამარ (დაახ. 1178)
18293276
5,024 გრ. 16,8/16,9 მმ.
არასწორი ჭედვა. სპილენძი
Av. გრეხილორნამენტიანი ნასკვებით გამოყვანილი ექვსბუდიანი ვარდულის ცენტრში ორი ასომთავრული გრაფემა – ႢႨ (გი) გიორგი.
Rv. გრეხილორნამენტოვანი ნასკვებით გამოყვანილი ოთხბუდიანი ვარდულის ცენტრში ორი ასომთავრული გრაფემა – ႧႰ /თრ – თამარი.

Giorgi III and Tamar (Circa1178)
18293276
5.024 gr. 16.9/16.8 mm.
Irregular issue. . Copper
Av. In the center of the twisted ornamented hexagonal rosette two Asomtavruli graphemes ႢႨ (GI) Giorgi.
Rv. In the center of the twisted ornamented quadrangular rosette two Asomtavruli graphemes ႧႰ (TR) – Tamar.

გიორგი III და თამარ (დაახ. 1178)
18293277
2,064 გრ. 12,1/12,3 მმ.
არასწორი ჭედვა. სპილენძი
Av. გრეხილორნამენტიანი ნასკვებით გამოყვანილი ექვსბუდიანი ვარდულის ცენტრში ორი ასომთავრული გრაფემა – ႢႨ (გი) გიორგი.
Rv. გრეხილორნამენტიანი ნასკვებით გამოყვანილი ოთხბუდიანი ვარდულის ცენტრში სამი ასომთავრული გრაფემა – ႧႫႰ /თმრ – თამარი.

Giorgi III and Tamar (Circa 1178)
18293277
5.064 gr. 12.3/12.1 mm.
Irregular issue. Copper
Av. In the center of the twisted ornamented hexagonal rosette two Asomtavruli graphemes ႢႨ (GI) Giorgi.
Rv. In the center of the twisted ornamented quadrangular rosette three Asomtavruli graphemes ႧႫႰ (TMR) – Tamar.

თამარი (1184-1210)
TAMAR (1184-1210)

1184 წელს საქართველოს სამეფო ტახტის ერთპიროვნული მმართველი გახდა გიორგი III-ის ქალიშვილი თამარი, პირველი ქალი მმართველი მთელ ახლო აღმოსავლეთის პატრიარქალურ სამყაროში. მან გააგრძელა „ვერცხლის კრიზისის“ ეპოქისთვის დამახასიათებელი შემთხვევითი ფორმის სპილენძის მონეტების მოჭრა, რომელზეც თავის ხელრთვა (ფაქსიმილე)

განათავსა. თამარის სპილენძის ემისიებზე პირველად ჩნდება წარწერა – „სახელითა ღვთისაჲთა იქნა ჭედაჲ ვერცხლის ამის“, რაც ნიშნავდა იმას, რომ სპილენძის ფულის ნიშანს ვერცხლის ფასი ჰქონდა და იძულებითი, სავალდებულო კურსით მიმოიქცეოდა.

თამარის ნუმიზმატიკური მემკვიდრეობა განსაკუთრებით საყურადღებოა მეფის გარდაცვალების თარიღის დასადგენად. საქართველოს ისტორიის ერთ-ერთი გამორჩეული მეფის, თამარის გარდაცვალების თარიღთან დაკავშირებით ერთი აზრი არ არის არც ქართულ და არც უცხოურ წყაროებში. სამეცნიერო პოლემიკა მიმდინარეობს რამდენიმე თარიღს შორის, მათ შორის: 1207, 1210, 1213, თუმცა ზოგიერთ ნაშრომებში დასახელებულია 1212 და 1215/16 წლებიც. ასეთ შემთხვევაში უპირატესობა ენიჭება ნუმიზმატიკურ მასალას, როგორც იურიდიულ დოკუმენტს. თამარის მონეტების საკმაოდ მოცულობით ნაწილს უზის თარიღი – ქორონიკონით ჃႪ (ულ) 430 (=1210). ცნობილია, რომ მისი მემკვიდრე გიორგი IV ლაშა (1210-1223) სწორედ 1210 წლიდან ადის სამეფო ტახტზე და იმავე წელს ჭრის მონეტებს. ერთი შეხედვით ყველაფერი ნათელია და სადისკუსიოც თითქოს არაფერი არ უნდა იყოს, მაგრამ გაჩნდა მოსაზრება, თითქოს თარიღი ქორონიკონით ჃႪ (ულ) 430 (=1210) მონეტაზე ხელოსნის მიერ მექანიკურად დაშვებული შეცდომა იყო. ეჭვი გრაფემების, „**Ⴆ**“ (ზ) და „**Ⴊ**“ (ლ)-ს გრაფიკული მოხაზულობის მსგავსების საფუძველზე წარმოიშვა. ასომთავრულ ანბანში ამ ორ ასო-ნიშანს მხოლოდ მარცხენა მხარეს ჩამოშვებული ხაზი განასხვავებს – **Ⴆ - Ⴊ** (ზ-ლ). ეს თითქოს მცირე ვერტიკალური ხაზი რადიკალურად ცვლის მონეტის მოჭრის თარიღს. აქედან გამომდინარე, ფაქტობრივად, შეუძლებელია მრავალრიცხოვანი ტირაჟით გასულიყო მიმოქცევაში შეცდომით აღბეჭდილი თარიღი. ამავდროულად, გრაფემა **Ⴊ** (ლ) არ გვხვდება ერთგვაროვანი მოხაზულობით. ზოგ შემთხვევაში (ლ) გრაფემა განსხვავებული ფორმისაა. გამოდის, რომ გრავიორმა ნამდვილად იცოდა, რას კვეთდა. ამ საკითხთან დაკავშირებით გასათვალისწინებელია ერთი უნიკალური მონეტა, რომელიც თამარის ვაჟმა გიორგი IV ლაშამ მოჭრა 1210 წელს. მონეტაზე არსებული სიუჟეტი გიორგი IV-ის კორონაციას ასახავს. ეს კი იმას ნიშნავს, რომ თამარი 1210 წელს გარდაიცვალა და იმავე წელს მისი ვაჟი ავიდა სამეფო ტახტზე. ამრიგად, ნუმიზმატიკური ფაქტებიდან გამომდინარე, თამარის გარდაცვალების თარიღი 1210 წელია.

XII-XIII საუკუნის ქართული მონეტების განძების ანალიზმა აჩვენა, რომ მხოლოდ თამარის მონეტებზე გვხვდება ასომთავრული დონის (დ) დამღები – 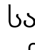 ან .

ისინი, როგორც წესი, გვხვდება მონეტის ავერსზე, იქ, სადაც დედოფლის ხელრთვაა განთავსებული (ზოგჯერ ზედ ხელრთვაზე, ან მის გვერდით). საინტერესოა ასევე დამღების ქაოსური გამოყენებაც. კერძოდ, არის შემთხვევები, როდესაც ორ ან მეტ სიქას[1] ერთი დამღა უზის. ან პირიქით – ერთსიქიან მონეტაზე ორი დონ დამღა არის დარტყმული. უკვე დიდი ხანია, რაც მკვლევრებმა დამღების ატრიბუციის საკითხს

1 თამარი, თავისი წინამორბედების მსგავსად, ჭრიდა შემთხვევითი ფორმის, არასწორი ჭედვის მონეტებს, რომლებზეც რამდენიმე სიქა იყო აღბეჭდილი.

ყურადღება მიაქციეს, თუმცა მათი ფუნქცია დღეისათვის ბოლომდე ნათელი არ არის.

ბერლინის ნუმიზმატიკურ საგანძურში, კერძოდ მ. ბარათაშვილის კოლექციაში თამარის მონეტები მრავალფეროვნებით გამოირჩევა როგორც ფორმით, ისე სიქების თვალსაზრისითაც. მათი უმრავლესობა მეცნიერს ნაშრომში აქვს აღწერილი. მან თავის მონოგრაფიაში გამოაქვეყნა, აგრეთვე, თამარის მონეტის ერთი უნიკალური ეგზემპლარი, რომლის მსგავსი დღემდე არ გამოჩენილა. მონეტის ავერსზე ხუთი ნახევარწრისგან შემდგარ ფიგურიან ჩარჩოში მოთავსებულია სამი ასომთავრული ნიშანი „**ႧႰႣ**“ (თრდ). წარწერის ზუსტი გაშიფვრა დღემდე შეუძლებელია, თუმცა, პირველი გრაფემის „**Ⴇ**“ (თ) მიხედვით, მონეტა თამარს ეკუთვნის. რევერსზე მხოლოდ წერტილებია აღბეჭდილი. აღნიშნული მონეტა ამჟამად ბერლინის კოლექციაში არ ინახება. როგორც ჩანს, წიგნის გამოცემის შემდეგ ეს მონეტა მემკვიდრეებს სადღაც გაეფანტათ და ამიტომ მიუნცკაბინეტში ველარ მოხვდა.

In 1184, Giorgi III's daughter Tamar became the sole sovereign of the Georgian kingdom, the first female ruler in the patriarchal world of the Middle East. She continued striking irregular copper coins typical of the "silver famine" era, on which she placed her signature (facsimile). For the first time, the inscription "In the name of God, this silver coin was struck" appeared on Tamar's copper coins. This meant that the copper money had the value of a silver coin and circulated at a forced, compulsory rate.

Tamar's numismatic legacy is particularly noteworthy in determining the date of the queen's death. There is no consensus either in Georgian or foreign historical sources regarding the date of death of Tamar, one of the influential and popular kings of Georgian history. Scholarly controversy exists between several dates, including the years: 1207, 1210, and 1213, although some scholars suggest the dates 1212 and 1215/16. In such a circumstance numismatic material is preferred as a legal document. Fairly a large number of Tamar's coins have the date of - Koronikon ႳႪ (ul) 430 (=1210). It is known that his successor, Giorgi IV Lasha (1210-1223), ascended the royal throne in 1210, and struck coins with the same date. At first glance, everything is clear and there seems to be nothing to discuss, but it has been suggested that the date with Koronikon ႳႪ (ul) 430 (=1210) on the coin seemed a mechanical mistake made by the mint master. The doubt arose based on the similarity of the graphic outline of the graphemes "Ⴆ"- (Z) and "Ⴊ" - (L) . In the Mtavruli alphabet, these two letters are separated only by a line on the left side Ⴆ-Ⴊ (Z-L). This small vertical line dramatically changes the minting date of the coin. Consequently, lage amounts of coins could not go into circulation with a mistakenly imprinted date. At the same time, the grapheme Ⴊ (L) is not found in a similar outline. In some cases, the letter "L" has a different shape. It turns out that the mint master knew what he was engraving. In this instance, it should be considered a unique coin minted by Queen Tamar's son Giorgi IV Lasha (1210-1223) in 1210. The story depicted on his coin refers to the coronation of Giorgi IV. Therefore According to the numismatic data Tamar died in 1210 and her son Giorgi IV ascended the throne in the same year. Analysis of hoards of Georgian coins of the 12th-13th centuries showed that only Tamar's coins are countermarked with the mtavruli letter (D) or . They are usually found on the obverse of the coin where the signature of the Queen is placed (sometimes above or next to the facsimile). Chaotic usage of the countermarks is also noteworthy. Particularly, there are specimens with multiple dies, carrying each countermark for each die, while in the same time similar multiple coins have just one countermark for multiple dies, or coins with single die carrying two countermarks, perhaps with one struck over another[1]. It has

1 Tamar, like her predecessors, struck irregularly shaped coins with several sets of dies imprinted on them.

been a long time since researchers have paid attention to the issue of countermarks' attribution, but the meaning of most of these countermarks remains a mystery.

In the numismatic treasury of Berlin, in M. Baratashvili's collection, the coins of Tamar are fairly diverse, both in terms of the die striking and shape. Most of them have been described by M. Baratashvili in his scholarly work. He also published a unique specimen of Tamar's coin, the counterpart of which has not appeared to date.

On the obverse of the coin, three Mtavruli letters "ႧႰႣ" (TRD) are placed in a figured frame made up of five semicircles. An exact deciphering of the inscription is not yet possible. However, according to the first grapheme "Ⴇ" (T), the coin was struck by Tamar. Only large dots are imprinted on the reverse of the coin. This coin no longer exists in Berlin collection. Apparently, after the publication of the monograph, it was lost by his heirs.

თამარი (1210-1184)
18293209
14,43 გრ. 26,6/27,2 მმ.
არასწორი ჭედვა. სპილენძი
Av. წნული ორნამენტის ცენტრში თამარის ფაქსიმილე
დამღა (ასომთავრული დონი – Ⴃ წერტილით ცენტრში).
ირგვლივ ასომთავრულით:
[ႱႾႤႪႧႠ] ႶႧႠ ႨႵႬႠ ႽႤႣႠႥႤႰႺႾႪႨႱ [†ႵႰႬႱ ႷႪ\ႷႪ]
სახელითა ღვთისაჲთა იქნა ჭედაჲ ვერცხლისი ამის
ქორონიკონსა 407 (=1187) ან 430 (=1210)
Rv. არაბული ზედწერილი:
الملكة المعظمة/جلال الدنيا و الدين
تامار بنت كيوركى/ظهير المسيح/اعز الله انصاره
დედოფალი დიდებული, დიდება ქვეყნისა და სარწმუნოებისა,
თამარ ასული გიორგისა, მესიის თაყვანისმცემელი,
განადიდოს ღმერთმან მისი დამხმარეები
ირგვლივ არაბული წარწერა:
[ضاغف الله جلالها و مد ظلالها وايد اقبالها]
გააორკეცებს ღმერთი მის დიდებას, განავრცობს მის
ჩრდილს და განამტკიცებს მის წარმატებებს.

Tamar (1184-1210)
18293209
14.43 gr. 27.2/26.2 mm.
Iregular issue. Copper.
Av. Tamar's facsimile
and the countermark
Asomtavruli (Ⴃ) "D" with a dot in the center
Outer legend with Asomtsvruli:
[ႱႾႤႪႧႠ] ႶႧႠ ႨႵႬႠ ႽႤႣႠႥႤႰႺႾႪႨႱ [†ႵႰႬႱ ႷႪ\ႷႪ]
In the name of god was struck this silver in the K'oronikon
407 (=1187) or 430 (=1210)
Rv. Arabic inscription
الملكة المعظمة/جلال الدنيا و الدين
تامار بنت كيوركى/ظهير المسيح/اعز الله انصاره
The glorious queen, Glory of the country and the religion, Tamar, daughter of Giorgi, champion of the Messiah. Let the Lord glory his assistants.
Outer legend – the Arabic inscription:
[ضاغف الله جلالها و مد ظلالها وايد اقبالها]
The Lord will double his glory, will extend his shadow and strengthen his success

თამარი (1210-1184)
18293215
9,60 გრ. 20,5/20,7 მმ.
არასწორი ჭედვა. სპილენძი
Av. წნული ორნამენტის ცენტრში თამარის ფაქსიმილე
დამღა (ასომთავრული დონი – Ⴃ̄ წერტილით ცენტრში).
ირგვლივ ასომთავრულით:
[ႱႾႪႧႠ ႶႧႠ ႨႵႬႠ ႽႤႠႨႴႣ]ႼႪႱႨႠႫ[Ⴑ ႵႭႰ]ႬႱ [ႳႦ\ႳႪ]
სახელითა ღვთისაჲთა იქნა ჭედაჲ ვერცხლისი ამის
ქორონიკონსა 407 (=1187) ან 430 (=1210)
Rv. არაბული ზედწერილი:
الملكة [المعظمة]/ جلال الدنيا و [الدين]/ تامار بنت كيوركى/ ظهير
المسيح/ اعز الله انصاره
დედოფალი დიდებული, დიდება ქვეყნისა და სარწმუნოებისა,
თამარ ასული გიორგისა, მესიის თაყვანისმცემელი,
განადიდოს ღმერთმან მისი დამხმარეები
ირგვლივ არაბული წარწერა:
[ضاعف الله جلالها و مد ظلالها وايد اقبالها]
გააორკეცებს ღმერთი მის დიდებას, განავრცობს მის
ჩრდილს და განამტკიცებს მის წარმატებებს.

Tamar (1184-1210)
18293215
9.60 gr. 20,7/20,5 mm.
Irregular issue. Copper.
Av. Tamar's facsimile
and the countermark , Asomtavruli (Ⴃ̄) "D" with a dot in the center.
Outer legend with Asomtsvruli:
[ႱႾႪႧႠ ႶႧႠ ႨႵႬႠ ႽႤႠႨႴႣ]ႼႪႱႨႠႫ[Ⴑ ႵႭႰ]ႬႱ [ႳႦ\ႳႪ]
In the name of god was struck this silver in the K'oronikon
407 (=1187) or 430 (=1210)
Rv. Arabic inscription
الملكة [المعظمة]/ جلال الدنيا و [الدين]/ تامار بنت كيوركى/ ظهير
المسيح/ اعز الله انصاره
The glorious queen, Glory of the country and the religion, Tamar, daughter of Giorgi, champion of the Messiah. Let the Lord glory his assistants.
Outer legend – the Arabic inscription:
[ضاعف الله جلالها و مد ظلالها وايد اقبالها]
The Lord will double his glory, will extend his shadow and strengthen his success

თამარი (1210-1184)
18293224
11,92 გრ. 17,2/20,9/30,6 მმ.

არასწორი ჭედვა. სპილენძი
Av. წნული ორნამენტის ცენტრში თამარის ფაქსიმილე
დამღა (ასომთავრული დონი – Ō).
ირგვლივ ასომთავრულით:
[ԼԷ]ЪԳԸ [Ո]ԳԸ ԴԻԽ[Ը ԾԾԸԴԻԳԷЪԼԴԸՇԼ ԻՃՒԽԼ]
სახელითა ღვთისაჲთა იქნა ჭედაჲ ვერცხლისი
ამის ქორონიკონსა 407 (=1187) ან 430 (=1210)
Rv. არაბული ზედწერილი:
الملكة المعظمة/ جلال الدنيا و الدين/ تامار بنت كيوركى/ ظهير المسيح/
[اعز] الله انصاره
დედოფალი დიდებული, დიდება ქვეყნისა და სარწმუნოებისა,
თამარ ასული გიორგისა, მესიის თაყვანისმცემელი, განადიდოს
ღმერთმან მისი დამხმარეები
ირგვლივ არაბული წარწერა:
[ضاغف الله جلالها و مد ظلالها وايد اقبالها]
გააორკეცებს ღმერთი მის დიდებას, განავრცობს მის ჩრდილს
და განამტკიცებს მის წარმატებებს.

Tamar (1184-1210)
18293224
11.92 gr. 30.6/20.9/17.2 mm.
Irregular issue. Copper.
Av. Tamar's facsimile
and the countermark Asomtavruli (Ō) "D"
Outer legend with Asomtsvruli:
[ԼԷ]ЪԳԸ [Ո]ԳԸ ԴԻԽ[Ը ԾԾԸԴԻԳԷЪԼԴԸՇԼ ԻՃՒԽԼԿЪ\ԿЪ]
In the name of god was struck this silver in the K'oronikon
407 (=1187) or 430 (=1210)
Rv. Arabic inscription
الملكة المعظمة/ جلال الدنيا و الدين/ تامار بنت كيوركى/ ظهير المسيح/
[اعز] الله انصاره
The glorious queen, Glory of the country and the religion, Tamar,
daughter of Giorgi, champion of the Messiah. Let the Lord glory his
assistants.
Outer legend – the Arabic inscription:
[ضاغف الله جلالها و مد ظلالها وايد اقبالها]
The Lord will double his glory, will extend his shadow and strengthen
his success

თამარი (1210-1184)
18293240
5,74 გრ. 5 16,8/17,5 მმ.
არასწორი ჭედვა. სპილენძი

Av. წნული ორნამენტის ცენტრში თამარის ფაქსიმილე
დამღა (ასომთავრული დონი – Ⴍ წერტილით ცენტრში).
ირგვლივ ასომთავრულით:
[ႱႾႪႧႠ ႶႧႠ ႨႵႬႠ ႽႣႠႥႰႺႾႪႱႨႠႫႱ] ႵႭႩႱ [ႳႪ\ႳႪ]
სახელითა ღვთისაჲთა იქნა ჭედაჲ ვერცხლისი ამის
ქორონიკონსა 407 (=1187) ან 430 (=1210)
Rv. არაბული ზედწერილი:
الملكة المعظمة/ جلال الدنيا و الد[ين]/ تامار ابنة كيو[ركى]/ ظهير
المسيح/[اعز الله انصاره]
დედოფალი დიდებული, დიდება ქვეყნისა და სარწმუნოებისა,
თამარ ასული გიორგისა, მესიის თაყვანისმცემელი,
განადიდოს ღმერთმან მისი დამხმარეები
ირგვლივ არაბული წარწერა:
[ضاعف الله جلالها و مد ظلالها وايد اقبالها]
გააორკეცებს ღმერთი მის დიდებას, განავრცობს მის
ჩრდილს და განამტკიცებს მის წარმატებებს.

Tamar (1184-1210)
18293240
5.74 gr. 17.5/16.8 mm.
Irregular issue. Copper.
Av. Tamar’s facsimile
and the countermark ,
Asomtavruli (Ⴍ) "D" with a dot in the center.
Outer legend with Asomtsvruli:
[ႱႾႪႧႠ ႶႧႠ ႨႵႬႠ ႽႣႠႥႰႺႾႪႱႨႠႫႱ] ႵႭႩႱ [ႳႪ\ႳႪ]
In the name of god was struck this silver in the K’oronikon
407 (=1187) or 430 (=1210)
Rv. Arabic inscription:
الملكة المعظمة/ جلال الدنيا و الد[ين]/ تامار ابنة كيو[ركى]/ ظهير
المسيح/[اعز الله انصاره]
The glorious queen, Glory of the country and the religion, Tamar, daughter of Giorgi, champion of the Messiah.
Let the Lord glory his assistants.
Outer legend – the Arabic inscription:
[ضاعف الله جلالها و مد ظلالها وايد اقبالها]
The Lord will double his glory, will extend his shadow and strengthen his success

თამარი (1210-1184)
18293248
7,03 გრ. 9,6/23,6 მმ.

არასწორი ჭედვა. სპილენძი
Av. წნული ორნამენტის ცენტრში თამარის ფაქსიმილე
დამღა Ⴃ ასომთავრული დონი (Ⴃ).
ირგვლივ ასომთავრულით:
[ႱႾႪႧႠ ႶႫႧႠ ႨႵႬႠ ႭႦႠ]ႥႰႺႾႪ[ႱႠႫႨႱ ႵႭႰႭႬ] [ႳႪ\ႳႪ]
სახელითა ღვთისაჲთა იქნა ჭედაჲ ვერცხლისი
ამის ქორონიკონსა 407 (=1187) ან 430 (=1210)
Rv. არაბული ზედწერილი:
[الملكة المعظمة]/ ظهير /[كيو]ركى/ تامار بنت [الد[ين]/ جلال الدنيا و
[اعز الله انصاره]/المسيح
დედოფალი დიდებული, დიდება ქვეყნისა და სარწმუნოებისა,
თამარ ასული გიორგისა, მესიის თაყვანისმცემელი,
განადიდოს ღმერთმან მისი დამხმარეები
ირგვლივ არაბული წარწერა:
اقبالها [ضاعف الله جلالها و مد ظلالها وايد]
გააორკეცებს ღმერთი მის დიდებას, განავრცობს მის
ჩრდილს და განამტკიცებს მის წარმატებებს.

Tamar (1184-1210)
18293248
7.03 gr. 23.6/9.6 mm.
Irregular issue. Copper.
Av. Tamar’s facsimile
and the countermark Ⴃ Asomtavruli (Ⴃ) "D".
Outer legend with Asomtsvruli:
[ႱႾႪႧႠ ႶႫႧႠ ႨႵႬႠ ႭႦႠ]ႥႰႺႾႪ[ႱႠႫႨႱ ႵႭႰႭႬ] [ႳႪ\ႳႪ] In the name of god was struck this silver in the K’oronikon
407 (=1187) or 430 (=1210)
Rv. Arabic inscription:
[الملكة المعظمة]/ ظهير /[كيو]ركى/ تامار بنت [الد[ين]/ جلال الدنيا و
[اعز الله انصاره]/المسيح
The glorious queen, Glory of the country and the religion, Tamar,
daughter of Giorgi, champion of the Messiah.
Let the Lord glory his assistants.
Outer legend – the Arabic inscription:
اقبالها [ضاعف الله جلالها و مد ظلالها وايد]
The Lord will double his glory, will extend his shadow and
strengthen his success

თამარი (1210-1184)
18293258
5,28 გრ. 5 17,5/18,1 მმ.
არასწორი ჭედვა. სპილენძი
Av. წნული ორნამენტის ცენტრში თამარის ფაქსიმილე
დამღა (ასომთავრული დონი – Ⴃ წერტილით ცენტრში).
ირგვლივ ასომთავრულით:
[ႱႾႪႧႠ ႶႧႠ ႨႵႬႠ ႽႣႠႥႰႺႾႪႱႨႠႫႱ ႵႰႬႩႱႳႪ\ႳႪ]
სახელითა ღვთისაჲთა იქნა ჭედაჲ ვერცხლისი ამის ქორონიკონსა
407 (=1187) ან 430 (=1210)
Rv. არაბული ზედწერილი:
الملكة المعظمة/[جلا]ل الدنيا و الدين/ تامار ابنة كيو[ركى]/[ظهير المسيح/ اعز الله انصاره]
დედოფალი დიდებული, დიდება ქვეყნისა და სარწმუნოებისა, თამარ ასული გიორგისა, მესიის თაყვანისმცემელი, განადიდოს ღმერთმან მისი დამხმარეები
ირგვლივ არაბული წარწერა:
[ضاغف الله جلالها و مد ظلالها وايد اقبالها]
გააორკეცებს ღმერთი მის დიდებას, განავრცობს მის ჩრდილს და განამტკიცებს მის წარმატებებს.

Tamar (1184-1210)
18293258
5.28 gr. 18.1/17.5 mm.
Irregular issue. Copper.
Av. Tamar’s facsimile
and the countermark , Asomtavruli (Ⴃ) "D" with a dot in the center.
Outer legend with Asomtsvruli:
[ႱႾႪႧႠ ႶႧႠ ႨႵႬႠ ႽႣႠႥႰႺႾႪႱႨႠႫႱ ႵႰႬႩႱ ႳႪ\ႳႪ]
In the name of god was struck this silver in the K’oronikon
407 (=1187) or 430 (=1210)
Rv. Arabic inscription:
الملكة المعظمة/[جلا]ل الدنيا و الدين/ تامار ابنة كيو[ركى]/[ظهير المسيح/ اعز الله انصاره]
The glorious queen, Glory of the country and the religion, Tamar, daughter of Giorgi, champion of the Messiah. Let the Lord glory his assistants.
Outer legend – the Arabic inscription:
[ضاغف الله جلالها و مد ظلالها وايد اقبالها]
The Lord will double his glory, will extend his shadow and strengthen his success

თამარი (1184-1210)
18293458
2,00 გრ. 8,7/8,4 მმ.
არასწორი ჭედვა. სპილენძი.
Av. წარხოცილია
Rv. ცენტრში ოთხსტრიქონიანი არაბული ლეგენდა:
تامار ابنة كيوركى/[ظهير المسيح]/[الملكة المعظمة/جلال الدنيا و الدين]
დედოფალი დიდებული, დიდება ქვეყნისა და სარწმუნოებისა, თამარ ასული გიორგისა, მესიის თაყვანისმცემელი

Tamar (1184-1210)
18293458
2.00 gr. 8.7/8.4 mm.
Irregular issue. Copper.
Av. Is worn away.
Rv. Arabic legend in four lines in the center:
تامار ابنة كيوركى/[ظهير المسيح]/[الملكة المعظمة/جلال الدنيا و الدين]
The glorious queen, Glory of the country and the religion, Tamar, daughter of Giorgi, champion of the Messiah

თამარი (1210-1184)
18293262
3,89 გრ. 12,8/14,5 მმ.

არასწორი ჭედვა. სპილენძი
Av. წნული ორნამენტის ცენტრში თამარის ფაქსიმილე
დამღა (ასომთავრული დონი – Ō წერტილით ცენტრში).
ირგვლივ ასომთავრულით:
[ႱႾႤႫႠ ႶႫႠ ႨႵႬႠ ႽႭႠႨႪႢႾႤႱႨႠႩ ႵႰႬႱ ႳႤ\ႳႤ]
სახელითა ღვთისაჲთა იქნა ჭედაჲ ვერცხლისი ამის ქორონიკონსა
407 (=1187) ან 430 (=1210)
Rv. არაბული ზედწერილი:
كيور[كى]/ ظهير [تامار ابنة] /[الملكة المعظمة/ جلال الدنيا و الدين]
المسيح/[اعز] الله انصاره
დედოფალი დიდებული, დიდება ქვეყნისა და სარწმუნოებისა,
თამარ ასული გიორგისა, მესიის თაყვანისმცემელი, განადიდოს
ღმერთმან მისი დამხმარეები
ირგვლივ არაბული წარწერა:
[ضاغف الله جلالها و مد ظلالها وايد اقبالها]
გააორკეცებს ღმერთი მის დიდებას, განავრცობს მის ჩრდილს
და განამტკიცებს მის წარმატებებს.

Tamar (1184-1210)
18293262
3.89 gr. 14.5/12.8 mm.
Irregular issue. Copper.

Av. Tamar's facsimile
and the countermark Asomtavruli (Ō) "D" in the center.
Outer legend with Asomtsvruli:
[ႱႾႤႫႠ ႶႫႠ ႨႵႬႠ ႽႭႠႨႪႢႾႤႱႨႠႩ ႵႰႬႱ] ႳႤ\ႳႤ]
In the name of god was struck this silver in the K'oronikon
407 (=1187) or 430 (=1210)
Reverse: Arabic inscription:
كيور[كى]/ ظهير [تامار ابنة] /[الملكة المعظمة/ جلال الدنيا و الدين]
المسيح/[اعز] الله انصاره
The glorious queen, Glory of the country and the religion, Tamar, daughter of Giorgi, champion of the Messiah. Let the Lord glory his assistants.
Outer legend – the Arabic inscription:
[ضاغف الله جلالها و مد ظلالها وايد اقبالها
The Lord will double his glory, will extend his shadow and strengthen his success

თამარი (1210-1184)
18293264
3,28 გრ. 14,3/14,7 მმ.
არასწორი ჭედვა. სპილენძი
Av. წნული ორნამენტის ცენტრში თამარის ფაქსიმილე
დამღა (ასომთავრული დონი – Ⴃ წერტილით ცენტრში).
ირგვლივ ასომთავრულით:
[ႱႾႪႧႠ ႶႫႠ ႨႵႬႠ ႽႤႣႠႢ ႥႰႺႾႪႱႨ ႠႫႱ ႵႩႱ ႳႦ\ႳႪ]
სახელითა ღვთისაჲთა იქნა ჭედაჲ ვერცხლისი ამის ქორონიკონსა
407 (=1187) ან 430 (=1210)
Rv. არაბული ზედწერილი:
[الملكة المعظمة/ جلال الدنيا و الدين]/ [تاما]/ ظهير المسيح/ [کی]ر ابنة کيور
اعز الله انصاره
დედოფალი დიდებული, დიდება ქვეყნისა და სარწმუნოებისა ,
თამარ ასული გიორგისა, მესიის თაყვანისმცემელი, განადიდოს
ღმერთმან მისი დამხმარეები
ირგვლივ არაბული წარწერა:
[ضاغف الله جلالها و مد ظلالها وايد اقبالها]
გააორკეცებს ღმერთი მის დიდებას, განავრცობს მის ჩრდილს და
განამტკიცებს მის წარმატებებს.

Tamar (1184-1210)
18293264
3.28 gr. 14.7/14.3 mm.
Irregular issue. Copper.
Av. Tamar's facsimile
and the countermark , Asomtavruli (Ⴃ) "D" with a dot in the center.
Outer legend with Asomtsvruli:
[ႱႾႪႧႠ ႶႫႠ ႨႵႬႠ ႽႤႣႠႢ ႥႰႺႾႪႱႨ ႠႫႱ ႵႩႱ ႳႦ\ႳႪ]
In the name of god was struck this silver in the K'oronikon
407 (=1187) or 430 (=1210)
Rv. Arabic inscription:
[الملكة المعظمة/ جلال الدنيا و الدين]/ [تاما]/ ظهير المسيح/ [کی]ر ابنة کيور
اعز الله انصاره
The glorious queen, Glory of the country and the religion, Tamar, daughter of Giorgi, champion of the Messiah. Let the Lord glory his assistants.
Outer legend – the Arabic inscription:
[ضاغف الله جلالها و مد ظلالها وايد اقبالها]
The Lord will double his glory, will extend his shadow and strengthen his success

თამარი (1210-1184)
18293268
3,39 გრ. 15,0/15,6 მმ.
არასწორი ჭედვა. სპილენძი
Av. წნული ორნამენტის ცენტრში თამარის ფაქსიმილე
დამღა (ასომთავრული დონი – Ō წერტილით ცენტრში).
ირგვლივ ასომთავრულით:
[ႱႾႪႧႠ ႶႫႧ ႨႵႬႠ ႼႤႣႠჂႥႰႺႾႪႨႱႠ ႵႭႰႬႱ ႳႦ\ႳႪ]
სახელითა ღვთისაჲთა იქნა ჭედაჲ ვერცხლისი
ამის ქორონიკონსა 407 (=1187) ან 430 (=1210)
Rv. არაბული ზედწერილი:
الملكة المعظمة/ جلال الدنيا و الد[ین]/ تاما ر ابنة کیور[کی]/ ظهير المسيح/[اعز الله انصاره]
დედოფალი დიდებული, დიდება ქვეყნისა და სარწმუნოებისა, თამარ ასული გიორგისა, მესიის თაყვანისმცემელი, განადიდოს ღმერთმან მისი დამხმარეები
ირგვლივ არაბული წარწერა:
[ضاغف الله جلالها و مد ظلالها وايد اقبالها]
გააორკეცებს ღმერთი მის დიდებას, განავრცობს მის ჩრდილს და განამტკიცებს მის წარმატებებს.

Tamar (1184-1210)
18293268
3.39 gr. 15.6/15.0 mm.
Irregular issue. Copper.
Av. Tamar's facsimile
and the countermark Asomtavruli (Ō) "D" in the center.
Outer legend with Asomtsvruli:
[ႱႾႪႧႠ ႶႫႧ ႨႵႬႠ ႼႤႣႠჂႥႰႺႾႪႨႱႠ ႵႭႰႬႱႳႦ\ႳႪ]
In the name of God, the silver was struck in K'oronikon
Rv. Arabic inscription:
الملكة المعظمة/ جلال الدنيا و الد[ین]/ تاما ر ابنة کیور[کی]/ ظهير المسيح/ [اعز الله انصاره]
The glorious queen, Glory of the country and the religion, Tamar, daughter of Giorgi, champion of the Messiah. Let the Lord glory his assistants.
Outer legend – the Arabic inscription:
[ضاغف الله جلالها و مد ظلالها وايد اقبالها]]
The Lord will double his glory, will extend his shadow and strengthen his success

თამარი (1210-1184)
18293270
2,00 გრ. 13,0/16,7 მმ.
არასწორი ჭედვა. სპილენძი
Av. წნული ორნამენტის ცენტრში თამარის ფაქსიმილე
დამღა (ასომთავრული დონი – Ō წერტილით ცენტრში).
ირგვლივ ასომთავრულით:
[ႱႾႪႧႠ ႶႧႠ ႨႵႬႠ ႽႣႠႥႰႺႾႪႱႨႠႫႱ ႵႰႩႬႱ ႳႪ\ႳႪ]
სახელითა ღვთისაჲთა იქნა ჭედაჲ ვერცხლისი ამის ქორონიკონსა
407 (=1187) ან 430 (=1210)
Rv. არაბული ზედწერილი:
[الملكة المعظمة]/ [ظهير /[ركى]/ [تام]ا ر بنت كيو[جلال الد[نيا و الدين
[المسيح/ اعز الله انصاره
დედოფალი დიდებული, დიდება ქვეყნისა და სარწმუნოებისა ,
თამარ ასული გიორგისა, მესიის თაყვანისმცემელი, განადიდოს
ღმერთმან მისი დამხმარეები
ირგვლივ არაბული წარწერა:
[ضاعف الله جلالها و مد ظلالها وايد اقبالها]
გააორკეცებს ღმერთი მის დიდებას, განავრცობს მის ჩრდილს და
განამტკიცებს მის წარმატებებს.

Tamar (1184-1210)
18293270
2.0 gr. 16.7/13.0 mm.
Irregular issue. Copper.
Av. Tamar's facsimile
and the countermark , Asomtavruli (Ō) "D" with a dot in the center.
Outer legend with Asomtsvruli:
[ႱႾႪႧႠ ႶႧႠ ႨႵႬႠ ႽႣႠႥႰႺႾႪႱႨႠႫႱ ႵႰႩႬႱ ႳႪ\ႳႪ]
In the name of god was struck this silver in the K'oronikon
407 (=1187) or 430 (=1210)
Rv. Arabic inscription:
[الملكة المعظمة]/ [ظهير المسيح/ /[ركى]/ [تام]ا ر بنت كيو[جلال الد[نيا و الدين
[اعز الله انصاره
The glorious queen, Glory of the country and the religion, Tamar, daughter of Giorgi, champion of the Messiah. Let the Lord glory his assistants.
Outside: The Arabic legend
[ضاعف الله جلالها و مد ظلالها وايد اقبالها]
The Lord will double his glory, will extend his shadow and strengthen his success

თამარი (1210-1184)
18293271
1,67 გრ. 11,5/11,6 მმ.
არასწორი ჭედვა. სპილენძი
Av. წნული ორნამენტის ცენტრში თამარის ფაქსიმილე
Rv. არაბული ზედწერილი:
الملكة المعظمة/ جلال الدنيا و الدين/[تاما ر بنت كيوركى/ ظهير المسيح/ اعز الله انصاره]
დედოფალი დიდებული, დიდება ქვეყნისა და სარწმუნოებისა, თამარ ასული გიორგისა, მესიის თაყვანისმცემელი, განადიდოს ღმერთმან მისი დამხმარეები

Tamar (1184-1210)
18293271
1.67 g. 11.6/11.5 mm.
Irregular issue. Copper.
Av. Tamar’s facsimile
Rv. Arabic inscription
الملكة المعظمة/ جلال الدنيا و الدين/[تاما ر بنت كيوركى/ ظهير المسيح/ اعز الله انصاره]
The glorious queen, Glory of the country and the religion, Tamar, daughter of Giorgi, champion of the Messiah. Let the Lord glory his assistants.

თამარი (1210-1184)
18293272
4,015 გრ. 8,0/13,4/10,3 მმ.
არასწორი ჭედვა. სპილენძი
Av. წნული ორნამენტის ცენტრში თამარის ფაქსიმილე
დამღა ასომთავრული დონი (Ō).
Rv. არაბული ზედწერილი:
[الملكة المعظمة]/ [جلال] [ظهير] /[ركى]كيو [تاما ر بنت] /[ين]الدنيا و الد
[المسيح/ اعز الله انصاره]
დედოფალი დიდებული, დიდება ქვეყნისა და სარწმუნოებისა, თამარ ასული გიორგისა, მესიის თაყვანისმცემელი, განადიდოს ღმერთმან მისი დამხმარეები

Tamar (1184-1210)
18293272
4.015 gr. 20.3/13.4/8.0 mm.
Irregular issue. Copper.
Av. Tamar’s facsimile
and the countermark Asomtavruli (Ō) "D" center of a wreathed ornament.
Rv. Arabic inscription:
[الملكة المعظمة]/ [جلال] [ظهير] /[ركى]كيو [تاما ر بنت] /[ين]الدنيا و الد
[المسيح/ اعز الله انصاره]
The glorious queen, Glory of the country and the religion, Tamar, daughter of Giorgi, champion of the Messiah. Let the Lord glory his assistants.

თამარ-დავითი. 1200
TAMAR AND DAVID. 1200

ქორონიკონით ႳႩ (უკ)[1] 420 (=1200) წელს თამარი იწყებს თავის მეუღლესთან, დავით სოსლანთან ერთად სწორი ჭედვის სპილენძის მონეტის გამოშვებას. დღეისათვის ეს ნუმიზმატიკური ძეგლი საქართველოს ტერიტორიაზე რამდენიმე ათასია აღმოჩენილი, მათ შორის დაგროვილ განძებად. მონეტაზე თამარი მედიდური ეპითეტებითაა მოხსენიებული, ხოლო მისი მეუღლე – მხოლოდ ინიციალებით. ემისია საყურადღებოა მასზე დატანილი სიმბოლური ნიშნით,

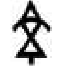

რომლის სემანტიკა არაერთაზროვნად იქნა დამკვიდრებული სამეცნიერო საზოგადოებაში. პირველი მცდელობა, აეხსნა „საიდუმლო ნიშანი", მიხეილ ბარათაშვილს ეკუთვნის. მისი აზრით, ამ ნიშანში წარმოდგენილი იყო თამარისა და დავით სოსლანის ბერძნული ინიციალების – Θ, Δ (თ, დ) მონოგრამა. ნიშნის ქვემოთ მორჩს იგი განიხილავდა, როგორც ტარს, რომლითაც ეს ვენზელი დროშის ბუნზე მაგრდებოდა.
მიუხედავად სხვადასხვა მოსაზრებისა, გამოიკვეთა ორი შეხედულება: 1. ფიგურა შესაძლებელა იყოს ბაგრატიონთა საგვარეულო ნიშანი. 2. ეს არის მონოგრამა, რომელშიც ასომთავრულად დაქარაგმებული თამარი და დავითი უნდა ამოვიკითხოთ.
საყურადღებოა, რომ ეს ფიგურული ნიშანი, რომელიც პირველად გვხვდება თამარ მეფისა და მისი მეუღლის მიერ 1200 წელს მოჭრილ მონეტაზე, იგივე ნიშანია, რაც რუსუდან მეფის ვერცხლის, დემეტრე II-ისა და დავით VIII-ის მიერ მოჭრილ სპილენძის მონეტებზე. ასეთივე ფიგურა ამოკვეთილია ამავე დროის ოთხ სამიჯნე ქვა-სტელაზე გუნია-ყალაში (წალკის მუნიციპალიტეტი), ჩხიკვთაში (თეთრიწყაროს მუნიციპალიტეტი), საფარ-ხარაბასა (სამადლო) და ხაჩკოიში იგივე ცრიცი, ერჯევანი (წალკის მუნიციპალიტეტი).

ფიგურული ნიშნის სემანტიკის ახსნისთვის გადამწყვეტი როლი შეასრულა გლიპტიკურმა ნაწარმმა, კერძოდ, 1890 წელს ათენში აღმოჩენილმა საბეჭდავმა ბეჭედმა ქრისტეს მონოგრამით,

რომელსაც პარალელი მოეძებნა საქართველოში, კერძოდ, ერწოს არქეოლოგიურ ექსპედიციის დროს ქუშანაანთგორაზე აღმოჩენილ ოქროს საბეჭდავთან. გლიპტიკური ნაწარმი იმის მიმანიშნებელი აღმოჩნდა, რომ შუა საუკუნეების ამ ფიგურულ ნიშანში ქრისტიანული მრწამსის მთავარი სიმბოლო – ქრიზმა იყო აღბეჭდილი. ქართულ საისტორიო წყაროებში ქრისტოგრამის ბევრი შემთხვევა გვხვდება: იკონოგრაფიული – ფერწერული და მოზაიკური, კედლის მხატვრობა, ხელნაწერები, გლიპტიკური ნაწარმი, ეპიგრაფიკული ძეგლები და არქიტექტურული დეტალები, რაც საქართველოში ქრიზმის პოპულარობაზე მიგვანიშნებს.
როგორც ჩანს, ამ პოპულარობამ გააჩინა სურვილი, შეედგინათ ფიგურული ნიშანი, რომელსაც სახელმწიფოებრივ დოკუმენტზე – ფულზე დაიტანდნენ. ზოგადად, ქრიზმის კონცეფცია გულისხმობდა მორწმუნეთათვის ქრისტიანული იდეოლოგიის საჯაროდ დეკლარირებას, სხვა აღმსარებლობის მიმდევართათვის კი გამოსახულება ძირითადად მხოლოდ ორნამენტად (დეკორად) აღიქმებოდა. ამ თვალსაზრისით, ფიგურულ ნიშანში ქრისტიანთათვის ადვილი იქნებოდა ქრისტეს მონოგრამის ამოკითხვა.
მეტი სიცხადისთვის, ფიგურული ნიშნის სტრუქტურული ანალიზის მიხედვით, ფიგურის ძირითადი ნაწილი კლასიკური ქრისტოგრამის X ასოა, ზედა კორპუსი „ალფა" A და „ომეგას" Ω კვეთაა, ხოლო მთლიანად ეს სიმბოლო ბუნზეა (კვარცხლბეკზე) დასმული.
ფიგურული ნიშნის შინაარსი გვამცნობს, რომ

1 ცნობილია მონეტათა ჯგუფი ქორონიკონის გარეშეც.

გამოსახულება არაქრისტიანული სამყაროს წინააღმდეგ აღმართული სარწმუნოებრივი ფარია და მისი სასაზღვრო ფუნქცით გამოყენებაც ბუნებრივია. ამიტომაც განთავსდა ეს ფიგურული ნიშანი მონეტის მსგავსად სამიჯნე ქვებზე – სტელებზე.
სხვადასხვა ძეგლებზე ქრისტეს მონოგრამის დასმის ქართული ტრადიცია ბიზანტიური სამყაროდან მოდის, მაგრამ ის აქ გამორჩეულ ფორმას იძენს. საქართველო, როგორც უდიდესი ქრისტიანული კულტურის მქონე ქვეყანა, არა მარტო ბაძავს ბიზანტიის იმპერიას, არამედ თავადაც არის ქრისტიანული ხელოვნების შემოქმედი და ინდივიდუალური მხატვრული ენით მეტყველებს. ამიტომაც არ არის გასაკვირი, რომ მსგავსი სიმბოლო არ მოიძებნა ბიზანტიურ ოიკუმენაში, რის გამოც ფიგურული ნიშნის სემანტიკური დატვირთვის ახსნაც, აგერ უკვე თითქმის ორი საუკუნეა, სამეცნიერო პოლემიკის საგანი გახდა.

Tamar, along with her second husband David Soslan, began minting copper coins of regular shape in the year 1200 (UK 420 of the Koronikon). Thousands of such numismatic monuments have been attested on the territory of Georgia, many of which were found in hoards. Tamar's name appears with a superior title on the coin, while her husband David is represented with the abbreviated form of his name. The emission is noteworthy for the symbolic sign

inscribed on them, the meaning of which has been the subject of debate among scholars.
The first attempt for the explanation of the "mysterious sign" belongs to Michael Baratashvili. He suggested that the sign contains a monogram (q/D) made up of Greek letters representing the names of Tamar and David. He believed that the stem below the sign served as a handle to attach this monogram to the tip of the banner.
Subsequently, despite various opinions, two views stood out: 1. The sign could be regarded as a badge of the Bagrationi family. 2. This is a monogram made up of Mtavruli letters representing the names of Tamar and David.
It is worth taking a look at the medieval figurative sign first to be found on a coin minted in 1200 by Queen Tamar and her husband. The same sign is also depicted on the silver coins struck by Queen Rusudan, and on the copper coins that were minted by Demetre II and David VIII. A similar sign can also be seen engraved on four boundary stone-steles from the same period in Gunia-Kala (Tsalka Municipality), Chkhikvta (Tetritskaro Municipality), Safar-Kharaba (Samadlo), and Khachkoi, as well as in Tsritsi and Erjevani (Tsalka Municipality).
The specimens of glyptic art played a decisive role in explaining the semantics of a particular figurative sign. Specifically, the signet ring with the monogram of Christ

which was discovered in Athens in 1890, was found to be similar to the golden signet ring unearthed during the Ertso archaeological expedition at Kushanaantgora. Through glyptic art, it was revealed that the medieval figurative sign had the main symbol of the Christian faith imprinted on it - the Christogram. The Christogram is a widely attested symbol in various historical sources, such as iconographic wall paintings and mosaics, manuscripts, glyptic art, epigraphic monuments, and architectural details. Sources show the popularity of Christogram in Georgia. Apparently, this popularity inspired a desire to create a figurative sign on a coin. While people of other religions considered the image to be merely a decorative ornament, believers saw the Christogram as a public declaration of Christian ideology. For Christians, it was easy to recognize the monogram of Christ within the symbolic sign.
To clarify, the figurative sign can be analyzed

structurally. The central part of the figure represents the letter X of the classic Christogram. The upper body is the intersection of the letters A "Alpha" and Ω "Omega." The entire symbol is placed on a pedestal.

This particular figurative sign holds a significant religious meaning as it represents a shield that was raised towards the non-Christian world. Its usage as a border function was quite common, which is why it was often engraved on boundary stones and coins simultaneously. The Georgian tradition of placing the monogram of Christ on various monuments originates from the Byzantine world. However, in Georgia, this tradition has a unique form of expression. Georgia is an ancient Christian country that has created its own Christian art and individual artistic language. Thus, it does not merely imitate the Byzantine Empire, but has developed a distinct artistic culture of its own. Therefore, no wonder that there was not found a similar symbol in Byzantine oecumene, which is why the semantic explanation of the figurative sign has already been the subject of almost two centuries of scientific controversy.

თამარი და დავითი. 1200
18293278
7,71 გრ. 26/25,5 მმ.
სწორი ჭედვა. სპილენძი.
Av. ცენტრში გამოსახულია ქრიზმა რომლის ორივე მხარეს ქართული ასომთავრული გრაფემებია – (მარცხნივ ႧႰ (თამარ), მარჯვნივ ႣႧ (დავით). ფიგურის ზემოთ და ქვემოთ ასომთავრული ასოებით ႵႩ (ქკ) და Ⴓ Ⴉ (უკ). ე. ი. ქორონიკონი ႳႩ (უკ) 420=1200.
ირგვლივ ხაზოვანი რკალი.
Rv. ოთხსტრიქონიანი არაბული ლეგენდა
ملكة الملكات/ جلال الدنيا و الدين/ تامار ابنة كيوركى/ ظهير المسيح
დედოფალი დედოფალთა, დიდება ქვეყნისა და სარწმუნოებისა, თამარ ასული გიორგისა მესიის თაყვანისმცემელი

Tamar and David (1200)
18293278
7.71 gr. 26/25.5 mm.
Regular issue. Copper.
Av. Asomtavruli letters for the names of ႧႰ Tamar and ႣႧ David on either side of the Christogram Above and below Asomtavruli letters letters ႵႩ and ႳႩ in the K'oronikon 420 (=1200)
Outside: linear circle
Rv. Arabic legend in four lines
ملكة الملكات/ جلال الدنيا و الدين/ تامار ابنة كيوركى/ ظهير المسيح
Queen of queens, glory of the world and faith, Tamar, daughter of Giorgi, champion of the Messiah

თამარი და დავითი. 1200
18293279
6,55 გრ. 24,5/24,3 მმ.
სწორი ჭედვა. სპილენძი.
Av. ცენტრში გამოსახულია ქრიზმა რომლის ორივე მხარეს ქართული ასომთავრული გრაფემებია – (მარცხნივ [Ⴇ]Ⴋ (თამარ), მარჯვნივ ႣႧ[Ⴇ] (დავით). ფიგურის ზემოთ და ქვემოთ ასომთავრული ასოებით [ႵႩ] (ქკ) და [ႳႩ] (უკ). ქ. ი. ქორონიკონი ႳႩ (უკ) 420=1200.
ირგვლივ ხაზოვანი რკალი.
Rv. ოთხსტრიქონიანი არაბული ლეგენდა და ორსიმბოლოიანი დამღა:
[ملكة] المسيح [ظهير]/ركى[كيو] ابنة تامار] /[الدين] و ا الدنيا [جلال]/الملكات
დედოფალი დედოფალთა, დიდება ქვეყნისა და სარწმუნოებისა, თამარ ასული გიორგისა მესიის თაყვანისმცემელი

Tamar and David (1200)
18293279
6.55 gr. 24.5/24.3 mm.
Regular issue. Copper.
Av. Asomtavruli letters for the names of [Ⴇ]Ⴋ Tamar and ႣႧ[Ⴇ] David on either side of the Christogram Above and below Asomtavruli letters letters [ႵႩ] and [ႳႩ] in the K'oronikon 420 (=1200).
Outside: linear circle
Rv. Arabic legend in four lines and Counterstamp, which contains two symbols:
[ملكة] المسيح [ظهير]/ركى[كيو] ابنة تامار] /[الدين] و ا الدنيا [جلال]/الملكات
Queen of queens, glory of the world and faith, Tamar, doughter of Giorgi, champion of the Messiah

თამარი და დავითი. 1200
18293280
5,312 გრ. 27,4/27,2 მმ.
სწორი ჭედვა. სპილენძი.

Av. ცენტრში გამოსახულია ქრიზმა რომლის ორივე მხარეს ქართული ასომთავრული გრაფემებია – (მარცხნივ [Ⴇ]Ⴋ (თამარ), მარჯვნივ ႣႧ (დავით). ფიგურის ზემოთ და ქვემოთ ასომთავრული ასოებით [Ⴕ]Ⴉ (ქკ) და Ⴓ Ⴉ (უკ). ქ. ი. ქორონიკონი ႳႩ (უკ) 420=1200.
ირგვლივ ხაზოვანი რკალი.
Rv. ოთხსტრიქონიანი არაბული ლეგენდა
جلال الدنيا و الد[ين]/ تامار ابنة كيوركى/ ظهير المسيح /[ملكة الملكات]
დედოფალი დედოფალთა, დიდება ქვეყნისა და სარწმუნოებისა, თამარ ასული გიორგისა მესიის თაყვანისმცემელი

Tamar and David (1200)
18293280
5.312 gr. 274/272 mm.
Regular issue. Copper.
Av. Asomtavruli letters for the names of [Ⴇ]Ⴋ Tamar and ႣႧ David on either side of the Christogram Above and below Asomtavruli letters letters [Ⴕ]Ⴉ and ႳႩ in the K'oronikon 420 (=1200).
Outside: Linear circle
Rv. Arabic legend in four lines
جلال الدنيا و الد[ين]/ تامار ابنة كيوركى/ ظهير المسيح /[ملكة الملكات]
Queen of queens, glory of the world and faith, Tamar, daughter of Giorgi, champion of the Messiah

თამარი და დავითი. 1200
18293281
7,30 გრ. 26,3/26,2 მმ.
სწორი ჭედვა. სპილენძი.
Av. ცენტრში გამოსახულია ქრიზმა რომლის ორივე მხარეს ქართული ასომთავრული გრაფემებია – (მარცხნივ ႧႰ (თამარ), მარჯვნივ ႣႧ (დავით). ფიგურის ზემოთ და ქვემოთ ასომთავრული ასოებით ႵႩ (ქკ) და ႳႩ (უკ). ე. ი. ქორონიკონი ႳႩ (უკ) 420=1200.
ირგვლივ წერტილოვანი რკალი.
Rv. ოთხსტრიქონიანი არაბული ლეგენდა
ملكة الملكات/ جلال الدنيا و الدين/ تامار ابنة كيوركى/ ظهير المسيح
დედოფალი დედოფალთა, დიდება ქვეყნისა და სარწმუნოებისა, თამარ ასული გიორგისა მესიის თაყვანისმცემელი

Tamar and David (1200)
18293281
7.30 gr. 26.3/26.2 mm.
Regular issue. Copper.
Av. Asomtavruli letters for the names of ႧႰ Tamar and ႣႧ David on either side of the Christogram. Above and below Asomtavruli letters letters ႵႩ and ႳႩ in the K’oronikon 420 (=1200).
Outside: linear circle
Rv. Arabic legend in four lines
ملكة الملكات/ جلال الدنيا و الدين/ تامار ابنة كيوركى/ ظهير المسيح
Queen of queens, glory of the world and faith, Tamar, daughter of Giorgi, champion of the Messiah

თამარი და დავითი. 1200
18293282
5,76 გრ. 25,1/24 მმ.
სწორი ჭედვა. სპილენძი.
Av. ცენტრში გამოსახულია ქრიზმა რომლის ორივე მხარეს ქართული ასომთავრული გრაფემებია – (მარცხნივ ႧႰ (თამარ), მარჯვნივ ႣႧ (დავით). ფიგურის ზემოთ და ქვემოთ ასომთავრული ასოებით ႵႩ (ქკ) და Ⴓ … (უკ) ე. ი. ქორონიკონი ႳႩ (უკ) 420=1200.
ირგვლივ ხაზოვანი რკალი
Rv. ოთხსტრიქონიანი არაბული ლეგენდა და ორსიმბოლოიანი დამღა:
ملكة الملكات/ جلال الدنيا و الدين/ تامار ابنة كيوركى/ ظهير المسيح
დედოფალი დედოფალთა, დიდება ქვეყნისა და სარწმუნოებისა, თამარ ასული გიორგისა მესიის თაყვანისმცემელი

Tamar and David (1200)
18293282
5.76 gr. 25.1/24.7 mm.
Regular issue. Copper.
Av. Asomtavruli letters for the names of ႧႰ Tamar and ႣႧ David on either side of the Christogram Above and below Asomtavruli letters letters ႵႩ and ႳႩ in the K’oronikon 420 (=1200).
Outside: linear circle
Rv. Arabic legend in four lines within the linear circle and counterstamp, which contains two symbols:
ملكة الملكات/ جلال الدنيا و الدين/ تامار ابنة كيوركى/ ظهير المسيح
Queen of queens, glory of the world and faith, Tamar, daughter of Giorgi, champion of the Messiah

თამარი და დავითი. 1200
18293283
5,83 გრ. 25,4/24,0 მმ.
სწორი ჭედვა. სპილენძი.
Av. ცენტრში გამოსახულია ქრიზმა რომლის ორივე მხარეს ქართული ასომთავრული გრაფემებია – (მარცხნივ ႧႰ (თამარ), მარჯვნივ ႣႧ (დავით). ფიგურის ზემოთ და ქვემოთ ასომთავრული ასოებით ႵႩ (ქკ) და Ⴓ Ⴉ (უკ). ქ. ი. ქორონიკონი ႳႩ (უკ) 420=1200წ.
ირგვლივ ხაზოვანი რკალი და დამღის კვალი:
Rv. ცენტრში ოთხსტრიქონიანი არაბული ლეგენდა,
ორსიმბოლოიანი დამღა:
ملكة الملكات/ جلال الدنيا و الدين/ تامار ابنة كيوركى/ ظهير المسيح
დედოფალი დედოფალთა, დიდება ქვეყნისა და სარწმუნოებისა,
თამარ ასული გიორგისა მესიის თაყვანისმცემელი

Tamar and David (1200)
18293283
5.83 gr. 25.4/24.0 mm.
Regular issue. Copper.
Av. Asomtavruli letters for the names of ႧႰ Tamar and ႣႧ David on either side of the Christogram Above and below Asomtavruli letters letters ႵႩ and ႳႩ in the K'oronikon 420 (=1200).
Outside: linear circle and at the bottom counterstamp:
Rv. Arabic legend in four lines within the linear circle and counterstamp, which contains two symbols:
ملكة الملكات/ جلال الدنيا و الدين/ تامار ابنة كيوركى/ ظهير المسيح
Queen of queens, glory of the world and faith, Tamar, daughter of Giorgi, champion of the Messiah

თამარი და დავითი. 1200
18293284
6,76 გრ. 26,5/26 მმ.
სწორი ჭედვა. სპილენძი.
Av. ცენტრში გამოსახულია ქრიზმა რომლის ორივე მხარეს ქართული ასომთავრული გრაფემები – (მარცხნივ ႧႰ (თამარ), მარჯვნივ ႣႧ (დავით). ფიგურის ზემოთ და ქვემოთ ასომთავრული ასოებით ႵႩ (ქკ) და Ⴓ Ⴉ (უკ). ქ. ი. ქორონიკონი ႳႩ (უკ) 420=1200.
ორსიმბოლოიანი დამღა:
ირგვლივ წერტილოვანი რკალი.
Rv. ოთხსტრიქონიანი არაბული ლეგენდა
ملكة الملكات/ جلال الدنيا و الدين/ تامار ابنة كيوركى/ ظهير المسيح
დედოფალი დედოფალთა, დიდება ქვეყნისა და სარწმუნოებისა, თამარ ასული გიორგისა მესიის თაყვანისმცემელი.

Tamar and David (1200)
18293284
6.76 gr. 26.5/26 mm.
Regular issue. Copper.
Av. Asomtavruli letters for the names of ႧႰ Tamar and ႣႧ David on either side of the Christogram Above and below Asomtavruli letters letters ႵႩ and ႳႩ in the K'oronikon 420 (=1200). which contains two symbols:
Outside: dot circle
Rv. Arabic legend in four lines
ملكة الملكات/ جلال الدنيا و الدين/ تامار ابنة كيوركى/ ظهير المسيح
Queen of queens, glory of the world and faith, Tamar, daughter of Giorgi, champion of the Messiah

თამარი და დავითი. 1200
18293285
7,68 გრ. 25,9/25,6 მმ.
სწორი ჭედვა. სპილენძი.
Av. ცენტრში გამოსახულია ქრიზმა რომლის ორივე მხარეს ქართული ასომთავრული გრაფემები – (მარცხნივ ႧႫ (თამარ), მარჯვნივ Ⴃ… (დავით). ფიგურის ზემოთ და ქვემოთ ასომთავრული ასოებით Ⴕ…(ქკ) და Ⴓ Ⴉ (უკ). ე. ი. ქორონიკონი ႳႩ (უკ) 420=1200.
ირგვლივ ხაზოვანი რკალი.
Rv. ცენტრში ოთხსტრიქონიანი არაბული ლეგენდა და ორსიმბოლოიანი დამღა:
ملكة الملكات/ جلال الدنيا و الدين/ تامار ابنة كيوركى/ ظهير المسيح
დედოფალი დედოფალთა, დიდება ქვეყნისა და სარწმუნოებისა, თამარ ასული გიორგისა მესიის თაყვანისმცემელი

Tamar and David (1200)
18293285
7.68 gr. 25.9/25.6 mm.
Regular issue. Copper.
Av. Asomtavruli letters for the names of ႧႫ Tamar and ႣႧ David on either side of the Christogram Above and below Asomtavruli letters letters ႵႩ and ႳႩ in the K’oronikon 420 (=1200).
Outside: linear circle
Rv. Arabic legend in four lines within the linear circle and counterstamp, which contains two symbols:
ملكة الملكات/ جلال الدنيا و الدين/ تامار ابنة كيوركى/ ظهير المسيح
Queen of queens, glory of the world and faith, Tamar, daughter of Giorgi, champion of the Messiah

გიორგი IV ლაშა (1210-1223)
GIORGI IV LASHA (1210-1223)

თამარის გარდაცვალების შემდეგ, 1210 წელს, სამეფო ტახტზე ავიდა მისი ვაჟი გიორგი IV ლაშა. ცნობილი ისტორიკოსი გოჩა ჯაფარიძე ასე აფასებს მის მეფობას: „ორი ეპოქის გასაყარზე მეფობდა გიორგი ლაშა. ძლიერი და აყვავებული სამეფო ჩაიბარა თამარისგან. თავად „გულოვანი და შემმართებელი" კარგი მეომარი იყო, გამგრძელებელი XI-XII საუკუნეების მებრძოლ ქართველ მეფეთა ტრადიციებისა, იმ მეფეებისა, რომლებიც პირადად მიუძღოდნენ მტერზე ლაშქარს. მის დროს დაითრგუნა აზერბაიჯანის ათაბაგთა წინააღმდეგობა, ფაქტობრივად დასრულდა ჩრდილოეთ სომხეთის შემოერთება. მის დახმარებას ელოდნენ ევროპელი ჯვაროსნები". მიუხედავად წარმატებული სამეფო კარიერისა, გიორგი IV-ის მმართველობა ტრაგიკული იყო ქვეყნისთვის, ასევე მეფისთვისაც. საქართველოში მონღოლები გამოჩდნენ, გიორგი IV ლაშა წინ აღუდგა მათ და ბრძოლაში მიღებული ჭრილობით სრულად ახალგაზრდა აღესრულა.

გიორგი IV-ის სამონეტო ემისია მრავალფეროვანია. ერთპიროვნულ გამეფებამდე, დედის, მეფე თამარის მის თანამოსაყდრედ კურთხევას (სავარაუდოდ, 1207 წელს) უკავშირდება სამონეტო ჯგუფის გამოშვება, რომელიც „ჯავახთუფლის" მონეტების სახელითაა ცნობილი. XIII-XIV საუკუნეებში ქართველი უფლისწულები ატარებდნენ ალასტანელის ზედწოდებას. ალასტანი იყო სოფელი ჯავახეთში (ახალქალაქის მუნიციპალიტეტში), რომელიც საუფლისწულო ცენტრს წარმოადგენდა. მისი მფლობელები განაგებდნენ ჯავახეთს და მის მეზობელ რეგიონებს. ამ სამონეტო ტიპზე ლაშა „ჯავახთუფლის" ეპითეტით არის მოხსენიებული, შესაბამისად, ამ მონეტების მოჭრისას ის მხოლოდ უფლისწულია და არა სრულიად საქართველოს მეფე.

1210 წელს გიორგი IV ერთპიროვნული მმართველი ხდება. სწორედ ამ დროს ჭრის სპილენძის სწორი ჭედვის მონეტას, რომელზეც თავად მეფე საიმპერატორო ტანისამოსშია გამოსახული. მონეტა ერთადერთია და საქართველოს ეროვნულ მუზეუმში ინახება. საფასე იკონოგრაფიულად გამორჩეულია, მეფის საზეიმო გამოსახულება და ატრიბუტიკა მიანიშნებს აღნიშნული ემისიის კორონაციულ ხასიათზე.

1210 წლითაა დათარიღებული გიორგი ლაშას არასწორი ჭედვის საკრედიტო მონეტები, რომელთა ტიპი მან თავისი წინამორბედი მეფეებისგან აიღო. აღსანიშნავია, რომ ყველა მონეტაზე ის დედის, თამარის ძედ არის მოხსენიებული. ეს ფაქტი მსოფლიო ნუმიზმატიკაში უპრეცედენტოა.

After the death of Queen Tamar in 1210, her son Giorgi IV Lasha ascended to the royal throne. According to the famous historian Gocha Japaridze: "Giorgi IV Lasha's reign coincided with a crucial period in history that marked the intersection of different epochs. He inherited a powerful and prosperous kingdom from his mother. He was known for being a strong and capable warrior who continued the legacy of the fighting Georgian kings of the 11th-12th centuries, personally leading the army against the enemy. His reign was marked by successful military campaigns, including the suppression of the resistance of the Atabaghs of Azerbaijan and the annexation of Northern Armenia. European crusaders were hoping for his help in their crusades against the Muslim powers in the Near East". Despite having a successful career as a monarch, the reign of Giorgi IV proved to be tragic

both for the country and the king himself. During his reign, Mongols invaded Georgia and Giorgi IV Lasha bravely stood up against them. Unfortunately, he died at a young age due to a wound he received in the battle.

The coin emission of Giorgi IV is diverse. The minting of a particular coin group, known as the coins of "the Lord of the Javakhians", is believed to have been associated with his mother Queen Tamar declaring him as a co-regent, likely in 1207 before he became the sole king.

During the 13th-14th centuries, Georgian princes were called the Alastaneli title. They held a princely domain in Javakheti, with its centre at the Alastani village (Akhalkalaki district) and its owners ruled over Javakheti and its the neighbouring areas. This coin type includes the title of javakht'upali, i.e. "the Lord of the Javakhians" along with Lasha's name, indicating he was only a prince at the time of minting and not yet the king of Georgia.

In the year 1210, Giorgi IV attained the status of being the sole ruler. To commemorate this occasion he struck a copper coin of regular shape. This coin depicts a prominent image of the king himself dressed in imperial attire. The coin is a unique one and is preserved in the National Museum of Georgia. The coin is iconographically distinctive, with an unusually solemn image and regalias of the king indicating its coronation character.

Irregular credit coins struck by Giorgi IV Lasha are dated 1210, the type of which he borrowed from his predecessors. One of the most remarkable features of these coins is that Giorgi IV is mentioned as the son of his mother, Tamar, which is an unprecedented fact in the world of numismatics.

გიორგი IV ლაშა (1210-1223) ჯავახთუფალი
18293417
5,63 გრ. 25,7/24,6 მმ.
სწორი ჭედვა. სპილენძი.
Av. წერტილოვანი რკალში ოთხსტრიქონიანი ასომთავრული წარწერა:
†ႢႨႭ\ႧႠႫႠႰႠႻ\ႠႣႠႣႿႣႵ\ႿႫႭႨႣ
გიორგი მეფისა, თამარის ძისასა, ჯავახთუფლისა
Rv. წერტილოვანი რკალში ოთხსტრიქონიანი ასომთავრული წარწერა:
الملك المعظم/ جلال الدنيا و الدين/ كيوركى بن تامار/ حسام المسيح
მეფე დიდებული, დიდება ქვეყნისა და სარწმუნოებისა, გიორგი ძე თამარისი, მესიის მახვილი

Giorgi IV Lasha (1210-1223) lord of the Javakhs
18293417
5.63 gr. 25.7/24.6 mm.
Regular issue. Copper.
Av. Asomtavruli legend in four lines, surrounded by a dotted circle:
†ႢႨႭ\ႧႠႫႠႰႠႻ\ႠႣႠႣႿႣႵ\ႿႫႭႨႣ
King Giorgi, son of Tamar, ruler of the Javakhs.
Rv. Arabic legend in four lines, surrounded by a dotted circle:
الملك المعظم/ جلال الدنيا و الدين/ كيوركى بن تامار/ حسام المسيح
Most high king, glory of the world and faith, Giorgi, son of Tamar, sword of the Messiah

გიორგი IV ლაშა (1210-1223) ჯავახთუფალი
18293421
5,435 გრ. 23/22,4 მმ.
სწორი ჭედვა. სპილენძი.
Av. წერტილოვანი რკალში ოთხსტრიქონიანი ასომთავრული წარწერა:
✝ႢႨႭ\ႴႱႧႫႰႱ[Ⴛ]\ႱႠႱႠႿႠႥ\ႾႧႳႨ[Ⴀ]
გიორგი მეფისა, თამარის ძისასა, ჯავახთუფლისა
Rv. წერტილოვანი რკალში ოთხსტრიქონიანი ასომთავრული წარწერა:
الملك المعظم/ جلال الدنيا و الدين/ كيوركى بن تامار/ حسام المسيح
მეფე დიდებული, დიდება ქვეყნისა და სარწმუნოებისა, გიორგი ძე თამარისი, მესიის მახვილი

Giorgi IV Lasha (1210-1223) lord of the Javakhs
18293421
5,435 gr. 23/22,4 mm.
Regular issue. Copper.
Av. Asomtavruli legend in four lines, surrounded by a dotted circle:
✝ႢႨႭ\ႴႱႧႫႰႱ[Ⴛ]\ႱႠႱႠႿႠႥ\ႾႧႳႨ[Ⴀ]
King Giorgi, son of Tamar, ruler of the Javakhs.
Rv. Arabic legend in four lines, surrounded by a dotted circle:
الملك المعظم/ جلال الدنيا و الدين/ كيوركى بن تامار/ حسام المسيح
Most high king, glory of the world and faith, Giorgi, son of Tamar, sword of the Messiah

გიორგი IV ლაშა (1210-1223)
18293428
53,14 გრ. 59,7/52,1/19,5,19,8/10,7 მმ.
არასწორი ჭედვა. ოთხი სიქით. სპილენძი.

Av. 1. სიქა. წნული ორნამენტის გვირგვინის
ცენტრში ასომთავრული წარწერა
ႢႨ ႻႤ \ ႧႫႰႱႨ
გიორგი ძე თამარისი
გარშემო:
[‡ႱႾႪႧႠႶႧႠႨႵႬႠႽႣႠႨႥႺႾႪႱႨႠ]
ႫႱႵႰႩ[ႬႱႣႪ]
სახელითა ღვთისაჲთა იქნა ჭედაჲ ვერცხლისაჲ
ამის ქორონიკონსა (ႣႪ) ულ (430=1210)

2. სიქა. წნული ორნამენტის ცენტრში ასომთავრული წარწერა
ႢႨ ႻႤ \ ႧႫႰႱႨ
გიორგი ძე თამარისი
გარშემო: [‡ႱႾႪႧႠႶႧႠႨႵႬႠႽႣႠႨႥ]ႺႾႪႱႨ[ႠႫႱႵႰႩႬႱႣႪ]
სახელითა ღვთისაჲთა იქნა ჭედაჲ ვერცხლისაჲ ამის ქორონიკონსა (ႣႪ) ულ (430=1210)

3. სიქა. წერტილოვან რკალში მოთავსებული ოთხსტრიქონიანი არაბული წარწერა.
[الملك] حسام المسيح /كيوركى بن تامار/ الدنيا و الدين/ [جلال]/الملوك
მეფე მეფეთა დიდება ქვეყნისა და სარწმუნოებისა გიორგი ძე თამარისა მესიის მახვილი

4. სიქა. წერტილოვან რკალში მოთავსებული ოთხსტრიქონიანი არაბული წარწერა.
[الملك] [المسيح تامار حسام]بن [كيو]ركى [الدين و]الدنيا [جلال] الملوك
მეფე მეფეთა დიდება ქვეყნისა და სარწმუნოებისა გიორგი ძე თამარისი მესიის მახვილი

Rv. 1. სიქა. წერტილოვან რკალში მოთავსებული ოთხსტრიქონიანი არაბული წარწერა.
الملك الملوك / جلال الدنيا و الدين/ كيوركى بن تامار/ حسام [المسيح]
მეფე მეფეთა, დიდება ქვეყნისა და სარწმუნოებისა, გიორგი ძე თამარისი, მახვილი მესიისა
გარშემო სპარსულად: [بنام خداى] [سال وسى صد] چهار [بتايخ اند رازده سيم] اين پاگ
სახელითა უწმინდესის ღვთისა იჭედა ესე ვერცხლი წელსა 430

2. სიქა. წერტილოვან რკალში მოთავსებული ოთხსტრიქონიანი არაბული წარწერა.
الملك الملوك / جلال الدنيا و الدين/ كيوركى بن تامار/ حسام المسيح
მეფე მეფეთა, დიდება ქვეყნისა და სარწმუნოებისა, გიორგი ძე თამარისი, მახვილი მესიისა
გარშემო სპარსულად: [بنام خد][سال وسى صد چهار بتايخ اند رازده سيم] اين پاگ ى
სახელითა უწმინდესის ღვთისა იჭედა ესე ვერცხლი წელსა 430

3. სიქა. წნული ორნამენტის გვირგვინის ცენტრში ასომთავრული წარწერა
ႢႨ ႻႤ \ ႧႫႰႱႨ
გიორგი ძე თამარისა
გარშემო: [‡ႱႾႪႧႠႶႧႠႨႵႬႠႽႣႠႨႥႺႾႪႱ]ႨႠႫႱႵႰႩႬ[ႱႣႪ]
სახელითა ღვთისაჲთა იქნა ჭედაჲ ვერცხლისაჲ ამის ქორონიკონსა (ႣႪ) ულ (430=1210)

4. სიქა. წნული ორნამენტის გვირგვინის ცენტრში ასომთავრული წარწერა
Ⴂ[Ⴈ ႻႤ] \ ႧႫႰ[ႱႨ]
გიორგი ძე თამარისა
გარშემო: [‡ႱႾႪႧႠႶႧႠႨႵႬႠႽႣႠႨႥႺႾ]ႪႱႨႠႫ[ႱႵႰႩႬႱႣႪ]
სახელითა ღვთისაჲთა იქნა ჭედაჲ ვერცხლისაჲ ამის ქორონიკონსა (ႣႪ) ულ (430=1210)

Giorgi IV Lasha (1210-1223)
18293428
53.14 gr.   59.7/52.1/19.5/19.8/10.7 mm.
Irregular issue. Stamped four times. Copper.

Av. 1. Stamp. Asomtavruli legend in the center of the crown of the wreathed ornament:
ႢႨ ႻႤ \ ႧႫႰႱႨ
Giorgi, Son of Tamar
outside: [†ႱႾႪႧႠႶႧႠႨႽႤႠႃႍႠႨႲႢႾႪႱႨႠ]
ႧႱႽႻႩ[ႬႱႳႪ]
In the name of god, this silver was struck in the K’oronikon (ႳႪ) ul (1210=430)

2. Stamp. Asomtavruli legend in the center of the crown of the wreathed ornament: ႢႨ ႻႤ \ ႧႫႰႱႨ
Giorgi, Son of Tamar
Outside: [†ႱႾႪႧႠႶႧႠႨႽႤႠႃႍႠႨႲ]ႢႾႪႱႨ[ႠႧႱႽႻႩႬႱႳႪ]
In the name of god, this silver was struck in the K’oronikon (ႳႪ) ul (1210=430)

3. Stamp. Arabic legend in four lines in the center of the crown of the wreathed ornament:
الملوك /[جلال] الدنيا و الدين/ كيوركى بن تامار/ حسام المسيح [الملك]
King of the Kings, glory of the world and faith, Giorgi, son of Tamar, Sword of the Messiah.

4. Stamp. Arabic legend in four lines in the center of the crown of the wreathed ornament:
الملوك [جلال] الدنيا] و الدين] [كيو]ركى بن[تامار حسام المسيح] [الملك]
King of the Kings, glory of the world and faith, Giorgi, son of Tamar, Sword of the Messiah

Rv. 1. Stamp. Arabic legend in four lines in the center of the crown of the wreathed ornament:
الملك الملوك / جلال الدنيا و الدين/ كيوركى بن تامار/ حسام [المسيح]
King of the Kings, glory of the world and faith, Giorgi, son of Tamar, Sword of the Messiah

Outside in Persian: [بنام خداى] [سيم رازده اند بتايخ] چهار [صد وسى سال] پاگ اين
i.e. in the name of God, this silver was struck in the 430

2. Stamp. Arabic legend in four lines in the center of the crown of the wreathed ornament :
الملك الملوك / جلال الدنيا و الدين/ كيوركى بن تامار/ حسام المسيح
King of the Kings, glory of the world and faith, Giorgi, son of Tamar, Sword of the Messiah

Outside in Persian: [بنام خد][سيم رازده اند بتايخ چهار صد وسى سال] اى پاگ اين
i.e. in the name of God, this silver was struck in the 430

3. Stamp. Asomtavruli legend in the center of the crown of the wreathed ornament:
ႢႨ ႻႤ \ ႧႫႰႱႨ
Giorgi, Son of Tamar
Outside: [†ႱႾႪႧႠႶႧႠႨႽႤႠႃႍႠႨႲႢႾႪႱ]ႨႠႧႱႽႻႩႬ[ႱႳႪ]
In the name of god, this silver was struck in the K’oronikon (ႳႪ) ul (1210=430)

4. Stamp. Asomtavruli legend in the center of the crown of the wreathed ornament:
Ⴂ[Ⴈ ႻႤ] \ ႧႫႰ[ႱႨ] Giorgi, Son of Tamar
Outside:[†ႱႾႪႧႠႶႧႠႨႽႤႠႃႍႠႨႲႢႾ]ႪႱႨႠႧ[ႱႽႻႩႬႱႳႪ]
In the name of god, this silver was struck in the K’oronikon (ႳႪ) ul (1210=430)

გიორგი IV ლაშა (1210-1223)
18293444
16,10 გრ. 30,8/30,4 მმ.
არასწორი ჭედვა. სპილენძი.
Av. წნული ორნამენტის ცენტრში ასომთავრული წარწერა
ႢႨ ႻႤ \ ႧႫႰႱႨ
გიორგი ძე თამარისა
გარშემო: [✝ႱႾႪႧႶႨႧႶ]
ႵჁႶႣႧႶႨႢႳႾႪ[ႱႨႶႫႱႵႻႩჃႱჄႪ]
სახელითა ღვთისაჲთა იქნა ჭედაჲ ვერცხლისაჲ ამის ქორონიკონსა (ჃႪ) ულ (430=1210)
Rv. ცენტრში ოთხსტრიქონიანი არაბული ლეგენდა:
الملك الملوك / جلال الدنيا و [الدين]/ كيوركى بن تامار/ حسام المسيح
მეფე მეფეთა დიდება ქვეყნისა და სარწმუნოებისა გიორგი ძე თამარისა მესიის მახვილი
გარშემო არ იკითხება სპარსული წარწერა.

Giorgi IV Lasha (1210-1223)
18293444
16.10 gr. 30.8/30.4 mm.
Irregular issue. Copper.
Av. Asomtavruli legend in the center of the crown of the wreathed ornament:
ႢႨ ႻႤ \ ႧႫႰႱႨ
Giorgi, Son of Tamar
outside: [✝ႱႾႪႧႶႨႧႶ]
ႵჁႶႣႧႶႨႢႳႾႪ[ႱႨႶႫႱႵႻႩჃႱჄႪ]
In the name of god, this silver was struck in the K’oronikon (ჃႪ) ul (430=1210)
Rv. Arabic legend in four lines in the center:
الملك الملوك / جلال الدنيا و [الدين]/ كيوركى بن تامار/ حسام المسيح
King of the Kings, glory of the world and faith, Giorgi, son of Tamar, Sword of the Messiah.
Outside illegible Persian inscription.

გიორგი IV ლაშა (1210-1223)
18293446
8,38 გრ.   21,5/21,8 მმ.
არასწორი ჭედვა. სპილენძი.
Av. წნული ორნამენტის ცენტრში ასომთავრული წარწერა
ႢႨ ႻႤ \ ႧႫႰႱႨ
გიორგი ძე თამარისი
გარშემო: ასომთავრული წარწერის კვალი
[‡ႱႾႪႧႶႧႨႧႨႵႬႧႲႫႧႨႰႺႾႪႱ
ႨႧႫႱႵႰႩႬႱႳႪ]
სახელითა ღვთისაჲთა იქნა ჭედაჲ ვერცხლისაჲ ამის ქორონიკონსა (ႳႪ) ულ (1210=430)
Rv. ცენტრში ოთხსტრიქონიანი არაბული ლეგენდა:
الملك الملوك / جلال الدنيا و [الدين/ كيو]ركى بن تامار/ [حسام]المسيح
მეფე მეფეთა დიდება ქვეყნისა და სარწმუნოებისა გიორგი ძე თამარისა მესიის მახვილი

Giorgi IV Lasha (1210-1223)
18293446
8.38 gr.   21.5/21.8 mm.
Irregular issue. Copper.
Av. Asomtavruli legend in the center of the crown of the wreathed ornament:
ႢႨ ႻႤ \ ႧႫႰႱႨ
Giorgi, Son of Tamar
Outside: Trace of Asomtavruli legend
[‡ႱႾႪႧႶႧႨႧႨႵႬႧႲႫႧႨႰႺႾႪႱ
ႨႧႫႱႵႰႩႬႱႳႪ]
In the name of god, this silver was struck in the K'oronikon (ႳႪ) ul (1210=430)
Rv. Arabic legend in four lines in the center:
الملك الملوك / جلال الدنيا و [الدين/ كيو]ركى بن تامار/
المسيح [حسام] King of the Kings, glory of the world and faith, Giorgi, son of Tamar, Sword of the Messiah.

გიორგი IV ლაშა (1210-1223)
18293451
7,69 გრ. 15,0/12,5 მმ.
არასწორი ჭედვა. სპილენძი.
Av. წნული ორნამენტის ცენტრში ასომთავრული წარწერა
ႢႨ ႻႤ \ ႧႫႰႱႨ (გრაფემები სარკისებურია)
გიორგი ძე თამარისა
Rv. ცენტრში ოთხსტრიქონიანი არაბული ლეგენდა:
الملك [الملوك] / جلال الد[نيا و الدين]/ كيو[ركى بن تامار/ حسام المسيح]
მეფე მეფეთა დიდება ქვეყნისა და სარწმუნოებისა გიორგი ძე თამარისა მესიის მახვილი

Giorgi IV Lasha (1210-1223)
18293451
7,69 gr. 15,0/12,5 mm.
Irregular issue. Copper.
Av. Asomtavruli legend in the center of the crown of the wreathed ornament:
ႢႨ ႻႤ \ ႧႫႰႱႨ (Letters placed in the mirror direction)
Giorgi, Son of Tamar
Rv. Arabic legend in four lines in the center:
الملك [الملوك] / جلال الد[نيا و الدين]/ كيو[ركى بن تامار/ حسام المسيح]
King of the Kings, glory of the world and faith, Giorgi, son of Tamar, Sword of the Messiah.

გიორგი IV ლაშა (1210-1223)
18293453
4,67 გრ. 12,3/11,4 მმ.
არასწორი ჭედვა. სპილენძი.
Av. წნული ორნამენტის ცენტრში ასომთავრული წარწერა
ႢႨ ႻႤ \ ႧႫႰႱႨ
გიორგი ძე თამარისი
Rv. ცენტრში ოთხსტრიქონიანი არაბული ლეგენდა:
الملك الملوك / [جلال] الدنيا و الدين/ [كيور]كى بن تامار/ [حسام المسيح]
მეფე მეფეთა დიდება ქვეყნისა და სარწმუნოებისა გიორგი ძე თამარისა მესიის მახვილი

Giorgi IV Lasha (1210-1223)
18293453
4,67 gr. 12,3/11,4 mm.
Irregular issue. Copper.
Av. Asomtavruli legend in the center of the crown of the wreathed ornament:
ႢႨ ႻႤ \ ႧႫႰႱႨ
Giorgi, Son of Tamar
Rv. Arabic legend in four lines in the center:
الملك الملوك / [جلال] الدنيا و الدين/ [كيور]كى بن تامار/ [حسام المسيح]
King of the Kings, glory of the world and faith, Giorgi, son of Tamar, Sword of the Messiah.

გიორგი IV ლაშა (1210-1223)
18293454
3,29 გრ. 10,6/9,6 მმ.
არასწორი ჭედვა. სპილენძი.
Av. წნული ორნამენტის ცენტრში ასომთავრული წარწერა
[ႢႨ ႻႤ] \ ႧႫ[ႰႱႨ] გიორგი ძე თამარისი
გარშემო: ასომთავრული წარწერის კვალი
[‡ႱႾႪႧႶႧႱჂႧႨႵႬႭႳႼႣჂႥႰႺႾႪႱჂႠႫႱႵႩႱႠჃႮ]
სახელითა ღვთისაჲთა იქნა ჭედაჲ ვერცხლისაჲ ამის ქორონიკონსა (ჃႮ) ულ (430=1210)
Rv. ცენტრში ოთხსტრიქონიანი არაბული ლეგენდა:
الملك الملوك / [جلال] الدنيا و [الدين/ كيوركى] بن تامار/ [حسام المسيح]
მეფე მეფეთა დიდება ქვეყნისა და სარწმუნოებისა გიორგი ძე თამარისა მესიის მახვილი

Giorgi IV Lasha (1210-1223)
18293454
3.29 gr. 10.6/9.6 mm.
Irregular issue. Copper.
Av. Asomtavruli legend in the center of the crown of the wreathed ornament:
[ႢႨ ႻႤ] \ ႧႫ[ႰႱႨ] Giorgi, Son of Tamar
outside: Trace of Asomtavruli legend
[‡ႱႾႪႧႶႧႱჂႧႨႵႬႭႳႼႣჂႥႰႺႾႪႱჂႠႫႱႵႩႱႠჃႮ]
In the name of god, this silver was struck in the K’oronikon (ჃႮ) ul (430=1210)
Rv. Arabic legend in four lines in the center:
الملك الملوك / [جلال] الدنيا و [الدين/ كيوركى] بن تامار/ [حسام المسيح]
King of the Kings, glory of the world and faith, Giorgi, son of Tamar, Sword of the Messiah.

გიორგი IV ლაშა (1210-1223)
18293455
3,24 გრ. 9,3/9,6 მმ.
Av. წნული ორნამენტის ცენტრში ასომთავრული წარწერა
ႢႨ ႻႤ \ ႧႫႰႱႨ
გიორგი ძე თამარისი
Rv. ცენტრში ოთხსტრიქონიანი არაბული ლეგენდა:
الملك [الملوك]/ جلال الدنيا و [الدين]/ كيوركى بن [تامار/ حسام المسيح]
მეფე მეფეთა დიდება ქვეყნისა და სარწმუნოებისა გიორგი ძე თამარისა მესიის მახვილი

Giorgi IV Lasha (1210-1223)
18293455
3.24 gr. 9.3/9.6 mm.
Irregular issue. Copper.
Av. Asomtavruli legend in the center of the crown of the wreathed ornament:
ႢႨ ႻႤ \ ႧႫႰႱႨ
Giorgi, Son of Tamar
Rv. Arabic legend in four lines in the center:
الملك [الملوك]/ جلال الدنيا و [الدين]/ كيوركى بن [تامار/ حسام المسيح]
In the name of god, this silver was struck in the K’oronikon (ჃႮ) ul (1210=430)

გიორგი IV ლაშა (1210-1223)
18293457
2,87 გრ. 9,1/9,0 მმ.
არასწორი ჭედვა. სპილენძი.
Av. წნული ორნამენტის ცენტრში
ასომთავრული წარწერა არ იკითხება
გარშემო:
ǂႱႾ[ႪႶႧႨႶႧႨႵႌႧႹႣႣႧႨႥႺႾႪႱႨႧႫႱႵႭႩႌႱ]ႳႪ
სახელითა ღვთისაჲთა იქნა ჭედაჲ ვერცხლისაჲ ამის
ქორონიკონსა (ႳႪ) ულ (430=1210)
Rv. ცენტრში ოთხსტრიქონიანი არაბული ლეგენდა:
الدنيا و [الدين/ كيو]ركى بن تامار/[حسام المسيح] [الملك الملوك / جلال]
მეფე მეფეთა დიდება ქვეყნისა და სარწმუნოებისა გიორგი ძე
თამარისა მესიის მახვილი

Giorgi IV Lasha (1210-1223)
18293457
2.87 gr. 9.1/9.0 mm.
Irregular issue. Copper.
Av. Asomtavruli legend in the center of the crown of the wreathed ornamentis not readable.
Outside: ǂႱႾ[ႪႶႧႨႶႧႨႵႌႧႹႣႣႧႨႥႺႾႪႱႨႧႫႱႵႭႩႌႱ]ႳႪ
In the name of god, this silver was struck in the K’oronikon (ႳႪ) ul (430=1210)
Rv. Arabic legend in four lines in the center:
الدنيا و [الدين/ كيو]ركى بن تامار/[حسام المسيح] [الملك الملوك / جلال]
King of the Kings, glory of the world and faith, Giorgi, son of Tamar, Sword of the Messiah.

გიორგი IV ლაშა (1210-1223)
18293459
2,44 გრ. 8,00/8,2 მმ.
არასწორი ჭედვა. სპილენძი.
Av. წნული ორნამენტის ცენტრში
ასომთავრული წარწერა
ႢႨ [ႻႤ] \ ႧႫႰႱႨ
გიორგი ძე თამარისი
Rv. ცენტრში ოთხსტრიქონიანი არაბული ლეგენდა:
الملك الملوك /[جلال] الدنيا و [الدين/ كيوركى بن تامار/ حسام المسيح]
მეფე მეფეთა დიდება ქვეყნისა და სარწმუნოებისა გიორგი ძე
თამარისი მესიის მახვილი

Giorgi IV Lasha (1210-1223)
18293459
2.44 gr. 8.00/ 8.2 mm.
Irregular issue. Copper.
Av. Asomtavruli legend in the center of the crown of the
wreathed ornament:
ႢႨ [ႻႤ] \ ႧႫႰႱႨ
Giorgi, Son of Tamar
Rv. Arabic legend in four lines in the center
الملك الملوك /[جلال] الدنيا و [الدين/ كيوركى بن تامار/ حسام المسيح]
King of the Kings, glory of the world and faith, Giorgi, son of
Tamar, Sword of the Messiah.

გიორგი IV ლაშა (1210-1223)
18293460
1,26 გრ. 5,6/6,0 მმ.
არასწორი ჭედვა. სპილენძი.
Av. წნული ორნამენტის ცენტრში
ასომთავრული წარწერა
[ႢႨ ႻႤ] \ ႧႫႰ[ႱႨ]
გიორგი ძე თამარისი
Rv. ცენტრში ოთხსტრიქონიანი არაბული ლეგენდა:
كيوركى [بن تامار]/ حسام [المسيح]/[الملك الملوك / جلال الدنيا و الدين]
მეფე მეფეთა დიდება ქვეყნისა და სარწმუნოებისა გიორგი ძე
თამარისი მესიის მახვილი

Giorgi IV Lasha (1210-1223)
18293460
1.26 gr. 5.6/6.0 mm.
Irregular issue. Copper.
Av. Asomtavruli legend in the center of the crown of the
wreathed ornament:
[ႢႨ ႻႤ] \ ႧႫႰ[ႱႨ]
Giorgi, Son of Tamar
Rv. Arabic legend in four lines in the center:
كيوركى [بن تامار]/ حسام [المسيح]/[الملك الملوك / جلال الدنيا و الدين]
King of the Kings, glory of the world and faith, Giorgi,
son of Tamar, Sword of the Messiah.

ბიბლიოგრაფია
BIBLIOGRAPHY

M. Баратаев. Нумизматические факты Грузинского царства (Санкт-Петербург, 1844).

M. Barataev. Numizmaticheskie fakty Gruzinskogo carstva (St. Peterburg, 1844) (in Russian).

M. Brosset. Revue de Numismatique Georgienne (St. Petersbourg, 1847).

E. Пахомов. Монеты Грузии. Часть I (Санкт-Петербург, 1910).

E. Pahomov. Monety Gruzii. Chast' I (St. Peterburg, 1910) (in Russian).

O. M. Dalton. Early Christian Gems, Catalogue of the engraved gems of the post-classical periods in the department of British and mediaval antiquities and ethnography in the British Museum (London, 1915).

E. Пахомов. Монетные клады Азербайджана и Закавказья. Труды общества обследования и изучения Азербайджана, выпуск 3 (Баку, 1926).

E. Pakhomov. Coin hoards of Azerbaijan and Transcaucasia. The Proceedings of the Society for the Study and Research of Azerbaijan, issue III (Baku, 1926).

თ. ლომოური. თამარის ფულების განძი. ტფილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის შრომები, I (თბილისი, 1936).

T. Lomouri. Coin hoards of Tamar. The Proceedings of the State University of Tbilisi. I (Tbilisi, 1936).

თ. ლომოური. ფული შოთა რუსთაველის ეპოქაში. კრებული. შოთა რუსთაველის მატერიალური კულტურა (თბილისი, 1938).

T. Lomouri. Money in the epoch of Shota Rustaveli, collection of papers (Tbilisi, 1938) (in Georgian).

E. Пахомов. Монетные клады Азербайджана и других республик, краев и областей Кавказа. Выпуск IV (Баку, 1949).

E. Pakhomov. Coin hoards of Azerbaijan and other republics, territories and regions of the Caucasus. Issue IV (Baku, 1949).

ალ. რობაქიძე. მიმინოთი ნადირობა გურიაში (თბილისი, 1949).

Al. Robakidze. Hunting with falcon in Guria (Tbilisi, 1949) (in Georgian).

დ. კაპანაძე. ქართული ნუმიზმატიკა (თბილისი, 1950).

D. Kapanadze. Georgian Numismatics. (Tbilisi, 1950) (in Georgian).

D. M. Lang. Studies in the numismatic history of Georgia in Transcaucasia (New York, 1955).

ი. ციციშვილი. მასალები ქართული ჩაცმულობის ისტორიისათვის (თბილისი, 1954).

I. Tsistsishvili. Materials for the history of Georgian clothing (Tbilisi, 1954) (in Georgian).

Д. Г. Капанадзе. Родовой знак Багратионов на грузинских средневековых монетах, Труды ГИМ, Нумизматический сборник, 26/2 (1957).

D. G. Kapanadze. The Badge of Bagrationi family on Georgian medieval coins. Proceedings of the State Historical Museum, Numismatic collection, 26/2 (1957).

ივ. ჯავახიშვილი. მასალები ქართველი ერის მატერიალური კულტურის ისტორიისათვის. III-IV. ტანისამოსი. ქსოვილები და ხელსაქმე. საომარი საჭურველი და სამხედრო საქმე (თბილისი, 1962).

I. Javakhishvili. Materials for the material culture of Georgian nation. III-IV. Military attire (Tbilisi, 1962). (in Georgian).

ნ. ჩოფიკაშვილი. ქართული კოსტუმი (VI-XIV სს.) (თბილისი. 1964).

N. Chopikashvili. Georgian costume. (Tbilisi, 1964) (in Georgian).

ნ. ქოიავა. ფულის ტრიალი რუსთაველის ეპოქის საქართველოში. ენის, ისტორიისა და მატერიალური კულტურის ინსტიტუტის მოამბე, III, 1938. შოთა რუსთაველი. ვეფხისტყაოსანი (თბილისი, 1966).

N. Koiava. Money circulation during the Rustaveli era in Georgia. The Bulletin of the Institute of Language, History and Material Culture, III, 1938. Shota Rustaveli, Knight in the Panther's skin (Tbilisi, 1966).

Е. Пахомов. О технике чеканки медных монет в Закавказье в конце XII – начале XIII вв. Советская Археология, 3 (1969).

E. Pakhomov. On the technique of minting copper coins in Transcaucasia at the end of the 12th and beginning of the 13th centuries. Soviet Archeology, 3 (1969).

Е. Пахомов. Монеты Грузии (Тбилиси, 1970).

E. Pakhomov. Coins of Georgia (Tbilisi, 1970).

W. Hanaway. The Concept of Hunt in Persian Literature, Boston Museum Bullettin 69, 1971.

ი. ჯალაღანია. თბილისის არქეოლოგიური კვლევა-ძიების დროს მოპოვებული ნუმიზმატიკური მასალა. ფეოდალური საქართველოს არქეოლოგიური ძეგლები, II (თბილისი, 1974).

I. Jalagania. Numismatic material obtained during the archaeological survey of Tbilisi. Archaeological Monuments of Feudal Georgia, II (Tbilisi, 1974).

თ. ნატროშვილი, გ. ჯაფარიძე. ცდა ერთი თარიღის დადგენისა. მაცნე, ენისა და ლიტერატურის სერია, 1 (თბილისი, 1974).

T. Natroshvili, G. Japaridze. The attempt to establish one date. Matsne, Language and Literature Series, Vol. I (Tbilisi, 1974).

თ. ბარნაველი. ფიგურული ნიშნები განვითარებული შუასაუკუნეების ქართულ მონეტებზე,

საქართველოს სსრ მეცნიერებათა აკადემიის მაცნე, 3 (1974).

T. Barnaveli. Figurative Signs on Georgian Coins of the Middle Ages. Bulletin of the Academy of Sciences of the USSR of Georgia, Vol III (1974).

T. Dundua. Coin as a propaganda tool. Money of Giorgi III (Tbilisi, 2010) (in Georgian).

St. Album. Numismata Orientalia Illustrata (New York, 1977).

რ. რამიშვილი. ერწოს ველი გვიანარმაზულ ხანაში. ივრის ხეობის არქეოლოგიური ძეგლები (თბილისი, 1979).

R. Ramishvili. Ertso Valley in the late Armazi period. Archaeological monuments of the Iori valley (Tbilisi, 1979).

P. Balog. The Coinage of the Ayyubids. Royal Numismatic Society Special Publication. Number 12 (London, 1980).

გ. ოთხმეზური. XII-XIII საუკუნეების მიჯნის ლაპიდარული წარწერები, როგორც საისტორიო წყარო (თბილისი, 1981).

G. Otkhmezuri. Lapidary inscriptions of the XII-XIII centuries, as a historical source (Tbilisi, 1981).

ი. ჯალაღანია, ვ. ჯაფარიძე. დმანისის არქეოლოგიური ექსპედიციის ნუმიზმატიკური მონაპოვარი. ფეოდალური საქართველოს არქეოლოგიური ძეგლები, V (თბილისი, 1987).

I. Jalagania, V. Japaridze. Numismatic findings of Dmanisi archaeological expedition. Archaeological Monuments of Feudal Georgia, Vol. V (Tbilisi, 1987).

W. F. Spengler, W. G. Sayles. Turkoman figural bronze coins and their iconography. Vol. I, The Artuqids. Lodi. Wisconsin (Clio'S Cabinet 1992).

Yapi Kredi. The Wind Blowing From Asia to Anatolia. an exhibition of Beylik period coins (Istanbul, 1994).

გ. ჯაფარიძე. საქართველო და მახლობელი აღმოსავლეთი ისლამური სამყარო XII-XIII ს-ის პირველ მესამედში (თბილისი, 1995).

G. Japaridze. Georgia and Islamic world of the Near East in 12th- first third of 13th centuries (Tbilisi, 1995) (in Georgian).

F. William , W. F. Spengler, Wayne G. Sayles. Turkoman figural bronze coins and their iconography. Vol. II, The Zengids, Lodi, Wisconsin (Clio'S Cabinet, 1996).

A. Eastmond. Royal imagery in medieval Georgia. The Pennsylvania State University Press (Pennsylvania, 1998).

T. Dundua. Georgia within the European Integration as Seen in Coinage. Catalogue of the Georgian Coins (Tbilisi, 1999).

Kh. Mousheghian, A. Mousheghian, C. Bresc, G. Depeyrot, F. Gurnet. History and coin finds in Armenia, coins from Ani, capital of Armenia (4th c. BC-19th c. AD) (Moneta. Wetteren, 2000).

გ. ჯაფარიძე. გიორგი ლაშას გარდაცვალების თარიღის შესახებ. კრ. ვალერიან გაბაშვილი, 90 (თბილისი, 2003).

G. Japaridze. About the date of Giorgi Lasha's death. Collection, Valerian Gabashvili, 90 (Tbilisi, 2003).

დ. ნინიძე. ბაგრატიონთა სამეფო სახლის განშტოებათა ისტორია (XIII-XVIII საუკუნეები) (თბილისი, 2004).

D. Ninidze. The history of the branches of the royal house of Bagrationi (XIII-XVIII centuries) (Tbilisi, 2004).

გ. დუნდუა, თ. დუნდუა. ქართული ნუმიზმატიკა I (თბილისი, 2006).

G. Dundua, T. Dundua. Georgian Numismatics I (Tbilisi, 2006).

F. Flood. A royal drinking scene from Alchi, Image and Meaning in Islamic Art (London, 2005).

მ. გაბაშვილი. შუა საუკუნეების ქართული მემორიალური და საზეიმო ხასიათის მონეტები (XII ს.). ახლო აღმოსავლეთი და საქართველო, V (თბილისი, 2008).

M. Gabashvili. Medieval Georgian memorial and ceremonial coins (XII century). Middle East and Georgia, Vol. V (Tbilisi, 2008).

Ş. Şentürk. What the coins tell us. Symbols and multicultural aspects in medieval Anatolian coins (Istanbul, 2009).

Y. Nercessian. Armenian Numismatic Studies. II (Los Angeles, 2009).

დ. ფაცია, ი. ფაღავა. ჯალალ ად-დინ მანქბურნის ქართული მონეტები (თბილისი, 2009).

D. Patsia, I. Paghava. The Georgian Coins Of Jalal Ad-Din Mankburni (Tbilisi, 2009).

თ. დუნდუა. მონეტა, როგორც პროპაგანდის საშუალება. გიორგი მესამის ფული. Coin, as ameans of propaganda. Money of Giorgi III (Tbilisi, 2010).

ირ. კოშორიძე. საქართველო-ირანის კულტურულ ურთიერთობათა ისტორიიდან (თბილისი, 2011).

Ir. Koshoridze. On history of Georgian-Persian cultural relations. (Tbilisi, 2011) (in Georgian).

ი. ფაღავა. ჯავახთ უფლის მონეტები – კომპლექსური ანალიზი, საისტორიო კრებული. ტომი, 1 (თბილისი, 2011).

I. Paghava. The coins of the Lord of the Javakhs – complex analysis, historical collection. Vol. I (Tbilisi, 2011).

გ. ჭეიშვილი. ქუეყანა ანისისა (ისტორიულ-გეოგრაფიული ნარკვევი), არტანუჯი (თბილისი, 2011).

G. Cheishvili. Region of Ani (historical-geographic study (Tbilisi, 2011) (in Georgian).

K. Benett. A Catalog of Georgian Coins (2013).

მ. პატარიძე, ი. ფაღავა. გიორგი ლაშას მეფედ კურთხევის ნუმიზმატიკური ასახვა. საისტორიო კრებული. ტომი, 3 (თბილისი, 2013).

M. Pataridze, I. Paghava. Numismatic Representation of Giorgi Lasha s Coronation. Historical Collections. Annual 3 (Tbilisi, 2013).

მ. წურწუმია. შუა საუკუნეების ქართული ლაშქარი (900-1700). ორგანიზაცია, ტაქტიკა, შეიარაღება (თბილისი, 2016).

M.Tsurtsumia. Medieval Georgian army (900-1700), organization, tactics, armament (Tbilisi, 2016) (in Georgian).

ი. ფაღავა. შუასაუკუნოვან ქართულ მონეტებზე გამოსახული ფიგურული ნიშნების ინტერპრეტაცია: ჰერალდიკური ფიგურა და არა მონოგრამა, ჰეროლდი, 5 (2016).

I. Paghava. Interpreting the Figurative Designs on the Medieval Georgian Coins: Heraldic Emblem but not Monogram, Heraldry, 5 (2016).

И. Пагава. Нумизматическое прошлое Дагестана и Грузии (Тбилиси, 2018).

I. Paghava. The Numismatic Past of Daghestan and Georgia (Tbilisi, 2018).

დ. ბერიკაშვილი, მ. პატარიძე. სამშვილდის განძი (თბილისი, 2019).

D. Berikashvili, M. Pataridze. Samshvilde Hoard (Tbilisi, 2019).

ი. ფაღავა. რომელი გიორგის სახელითაა მოჭრილი გიორგისა და თამარის მონეტა? ქართული წყაროთმცოდნეობა, XXII (თბილისი, 2020).

I. Paghava. Who is Giorgi Acknowledged on the Coins of Tamar and Giorgi?, Georgian Source-Studies, XXII (Tbilisi, 2020).

მ. პატარიძე. შუასაუკუნოვანი ფიგურული ნიშნის სემანტიკისათვის. საისტორიო კრებული. ტომი 8 (თბილისი, 2021).

M. Pataridze. For the Semantics of the Medieval Figurative Sign. Historical Collections. Annual 8 (Tbilisi, 2021).

M. Pataridze. On the Origin of Coin Type Spread in the Near East (Coin of the Georgian King Giorgi III (1174). Bulletin of the Georgian National Academy of Sciences, vol. 16, no. 4 (Tbilisi, 2022).

"ვერცხლის კრიზისის" დასასრული
THE END OF THE "SILVER FAMINE"

1223 წელს მოულოდნელად გარდაიცვალა ახალგაზრდა მეფე გიორგი IV ლაშა და სამეფო ტახტზე ავიდა მისი და – რუსუდანი.

რუსუდანს, წინამორბედი მეფეებისგან განსხვავებით, რთულ ვითარებაში მოუწია ქვეყნის მართვა. XIII საუკუნის დასაწყისში მსოფლიო პოლიტიკურ არენაზე ახალი ძალა – მონღოლთა სახელმწიფო გამოჩნდა. დროის მოკლე მონაკვეთში მათ სერიოზული საფრთხე შეუქმნეს ახლო აღმოსავლეთსა და ცენტრალურ აზიას, შეძლეს ჩინეთის იმპერიის განადგურება და დაიპყრეს ხორეზმის სამეფო. ხორეზმშაჰის მემკვიდრე ჯალალ ად-დინმა გაქცევა მოახერხა და დასავლეთ ირანისა და მთელი ამიერკავკასიის დაპყრობა დაისახა მიზნად. 1225 წელს მან ძალები საქართველოსკენ მომართა: თავდაპირველად საქართველოს სამხრეთით სომხურ პროვინციებს შეესია და ქართველთა ჯარები გარნისთან დაამარცხა, ხოლო მომდევნო, 1226 წელს კი დედაქალაქი – თბილისი აიღო.

ჯალალ ად-დინმა წარმოუდგენელი სისასტიკე ჩაიდინა განსაკუთრებით ქრისტიანი მოსახლეობის მიმართ, ათიათასობით ადამიანი მოკლა და ქალაქი მიწასთან გაასწორა. ქართველებმა დროებით შეძლეს თბილისის განთავისუფლება, მაგრამ 1227 წელს იძულებული გახდნენ ისევ დაეთმოთ დედაქალაქი. სავარაუდოდ, დროის ამ მოკლე მონაკვეთში შეძლო რუსუდანმა 1227 წლით დათარიღებული მონეტების მოჭრა. თბილისი ხვარაზმელთა ხელში დარჩა იმ დრომდე, სანამ ჯალალ ად-დინი 1230 წელს რუმის სელჩუკებთან და აიუბიანებთან ბრძოლაში არ დამარცხდა.

ხორეზმშაჰის მემკვიდრემ საქართველოს საბოლოოდ დაპყრობა ვერ შეძლო, თუმცა საშინლად დაასუსტა და შემდგომში მონღოლებს ქვეყნის დამორჩილება გაუადვილა.

მიუხედავად შექმნილი მძიმე პოლიტიკური ვითარებისა, შეიძლება ითქვას, რომ ქართული ფულის ისტორიაში ეს პერიოდი გამორჩეულად არის დახუნძლული მნიშვნელოვანი ნუმიზმატიკური ფაქტებით, ამ დროს განხორციელდა ფულადი რეფორმა და განახლდა თითქმის საუკუნის წინ შეწყვეტილი ვერცხლის ფულის ემისია.

სამეფო ტახტზე ასულ რუსუდან მეფეს პოლიტიკური ძალაუფლების იურიდიული ლეგიტიმაციისთვის სამონეტო ემისია ესაჭიროებოდა. მან რეგალიის საკითხს გვერდი არ აუარა და მიმოქცევაში არსებულ, ადრე გამოშვებულ მონეტებზე საკუთარი დამღის დარტყმით შემოიფარგლა. ამ ღონისძიებით მან საგრძნობლად შეამცირა ახალი მონეტის გამოშვების ხარჯებიც და ლეგიტიმაციის საკითხიც გადაჭრა. რუსუდანი შეეცადა პირველ რიგში დაედამღა იმ მმართველთა მონეტები (თამარი, გიორგი IV ლაშა), რომლებიც მისი ტახტზე ასვლის ჟამს ჯერ კიდევ წარმოადგენდნენ გადახდის კანონიერ საშუალებას. სავარაუდოდ, მას გამეფებისთანავე ჰქონდა გადაწყვეტილი ფულადი რეფორმა, კერძოდ, არასწორი ჭედვის მონეტების ამოღება მიმოქცევიდან, სხვა შემთხვევაში, ის გააგრძელებდა მრავალსაუკუნოვან ტრადიციას, რომელიც მემკვიდრეობით მიიღო და მოჭრიდა იმავე არაწესიერი ჭედვის მონეტებს, რომლებსაც მისი წინაპრები ჭრიდნენ. ახალი, საკუთარი ფულის გამოშვება მომავლისთვის გადადო, თუმცა დრამატულად განვითარებულმა პოლიტიკურმა პროცესებმა მეფეს მოვლენები დააჩქარებინა. როდესაც ხორეზმელმა თბილისი აიღო, რუსუდანმა ქუთაისს შეაფარა თავი, რის შედეგადაც უპატრონოდ დარჩენილი თბილისის ზარაფხანა ჯალალ ად-დინს ჩაუვარდა

ხელში. ამ უკანასკნელმა მიმოქცევაში მყოფი ქართული მონეტები გადაჭედა, მონეტებს საკუთარი სიქა დაარტყა და ემიტენტობაც მიისაკუთრა.

ჯალალ ად-დინის მიერ ქართული მონეტების „ოკუპაციამ“ რუსუდანის სამეფო კარი გარკვეულწილად აიძულა განეხორციელებინა ფინანსური ღონისძიება. სამეცნიერო წრეებში სამართლიანად არის მიჩნეული, რომ დედოფალს ეს რეფორმა აუცილებლად უნდა გაეტარებინა, რათა მიმოქცევაში არსებული ჯალალ ად-დინის მიერ გადაჭედილი ქართული მონეტები აეკრძალა.

მიმოქცევიდან, უწესო ჭედვის მონეტების ამოღება, ევგენი პახომოვის მოსაზრებით, მათ გამოყენებასთან დაკავშირებული გარკვეული უხერხულობის გამოც მოხდა. კერძოდ, გადახდის დროს მოქალაქეებს ნომინალი სასწორის საშუალებით უნდა გაერკვიათ. მიუხედავად იმისა, რომ, ჩვენი ვარაუდით, ნომინალის განსაზღვრა არა წონით, არამედ ლითონზე აღბეჭდილის სიქის რაოდენობით განისაზღვრებოდა, ფაქტია, რომ არასწორი ფორმის მონეტები მაინც ართულებდა გადახდის საშუალებად მის გამოყენებას. ლოგიკური იყო, რომ რუსუდანს მოეჭრა სწორი ჭედვის სპილენძის მონეტები, რომლებსაც მოწესრიგებული წონა და ნომინალური სისტემა ექნებოდა. რუსუდანის მონეტების (მათ შორის განძების) ანალიზმა აჩვენა, რომ ეს მონეტები არანაირ მყარ წონითი სტანდარტის მოთხოვნას არ აკმაყოფილებს და მათი წონაც განსხვავებულია. სამონეტო განძების მეტროლოგიური მონაცემები ცხადყოფს, რომ წონა ნომინალის განმსაზღვრელი არ იყო. სავარაუდოდ, რუსუდანის სამეფო კარის მიერ ჩაფიქრებული რეფორმა დასაწყისში, სამონეტო ჭედვის შეცვლასთან ერთად, წონითი სტანდარტის მოწესრიგებასაც გულისხმობდა. მაგრამ, როგორც ჩანს, ხვარაზმელი დამპყრობლის მიერ გადაჭედილი ქართული მონეტების ამოღება იმდენად პრიორიტეტული იყო, რომ რეფორმა საბოლოოდ მხოლოდ მონეტების ფორმის შეცვლამდე დავიდა. მართალია, რუსუდანის სწორი ჭედვის სპილენძის მონეტებში წონა ისევეა აცდენილი კანონზომიერებას, როგორც არასწორი ჭედვის შემთხვევაში, მაგრამ რეფორმა ჩატარდა, მონეტის ფორმა მრგვალი გახდა და მასზე მხოლოდ ერთი სიქა იყო დარტყმული. რუსუდანის მიერ ჩატარებულმა მონეტარულმა პოლიტიკამ ხელი შეუწყო, ერთი მხრივ, ქვეყნის ბაზრიდან განედევნა დამპყრობლის მიერ გადაჭედილი მონეტები, ხოლო, მეორე მხრივ, თავიდან აერიდებინა ის უხერხულობა, რასაც არასწორი ჭედვის მონეტების მიმოქცევაში ყოფნა აჩენდა.

რუსუდანის მეფობა სხვა მხრივაც გამორჩეული აღმოჩნდა ქართული ნუმიზმატიკისათვის. მისი მმართველობის დროს საქართველოში განახლდა ვერცხლის მონეტების ემისია. 1230 წელს რუსუდანმა მოჭრა ვერცხლის დრამა, რომელიც ქრისტიანული იკონოგრაფიის შესანიშნავ ნიმუშს წარმოადგენს, ხოლო წონითი სტანდარტით (2,75-3გრ.) აღმოსავლურ დირჰამებს უთანაბრდება.

ბერლინის ნუმიზმატიკურ საცავში ეს მონეტები ვარიანტული სახესხვაობით გამორჩევა. სამეცნიერო ლიტერატურაში მათ დრამებად მოიხსენიებენ. აღსანიშნავია ის გარემოება, რომ აქ გვხვდება შედარებით იშვიათი ნომინალებიც, დრამის წილადი – ნახევარდრამიანები. წონითი სხვაობის გარდა ეს უკანასკნელები, ეპიგრაფიკულადაც განსხვავდებიან დრამებისგან, მათ არ აქვთ ირგვლივი წარწერაც.

აღსანიშნავია, რომ მონეტებზე რუსუდანი თამარის ასულად, ხოლო გიორგი IV ლაშა ძედ არის მოხსენიებული.

ბერლინის ნუმიზმატიკურ საცავში წარმოდგენილია რუსუდანის ეპოქისთვის დამახასიათებელი თითქმის ყველა ტიპის სამონეტო ემისია.

After the unexpected demise of King Giorgi IV Lasha in 1223, his sister Rusudan ascended the royal throne.
Rusudan faced a challenging situation, unlike the previous kings of Georgia. In the early 13th century, the Mongol state emerged as a new power in the global political scene. Within a short period of time, they became a significant threat to the Middle East and Central Asia. They were able to conquer the Chinese Empire and the Kingdom of Khwarazm, prompting Jalal ad-Din, the successor of Khwarazmshah, to flee with the aim of capturing Western Iran and the entire Transcaucasia. In 1225, Jalal ad-Din directed his forces towards Georgia, first invading its Armenian provinces in the south and subsequently defeating the Georgian troops near Garni. In the following year, 1226, he captured Tbilisi - the capital of Georgia.
Jalal ad-Din committed terrible acts of violence against the Christian population, which caused the deaths of tens of thousands of people and resulted in the destruction of the city. Although the Georgians were initially successful in liberating Tbilisi, they were eventually compelled to surrender the capital once again in 1227. During this brief period, queen Rusudan managed to mint coins with a date of 1227. However, Tbilisi remained under the control of the Khwarazmians until Jalal ad-Din's defeat in battle against the Seljuks of Rum and Ayyubids in 1230.
Jalal ad-Din - the successor of Khwarazm Shah - was unable to conquer Georgia finally. Nevertheless, his military campaigns inflicted significant damage on the country, which ultimately facilitated the Mongols' conquest of the region.
Despite the intricate political circumstances, this period in the history of Georgian currency is distinguished by significant numismatic events. During this time, A monetary reform was implemented which led to the resumption of silver coinage after it had been ceased almost a century ago.
Queen Rusudan required a coin emission to legitimize her political power upon ascending to the royal throne. She placed her countermarks on the predecessor coins already in circulation. By taking this action, she significantly reduced the expenses of coinage and avoided any concerns regarding legitimacy. First of all, Rusudan attempted to countermark the coins of those rulers (Tamar, Giorgi IV Lasha), which were still a valid means of payment at the time of her ascension to the royal throne. She had likely decided to implement monetary reform by removing the irregularly struck coins from circulation. Otherwise, she would have continued with the centuries-old tradition of minting irregular coins. She postponed the striking of new coins for the future, However, due to the rapidly evolving political situation, the queen was forced to accelerate the process. During the invasion of Khwarazmians, Tbilisi was captured, causing Queen Rusudan to seek refuge in Kutaisi. As a result, the mint in Tbilisi was left unguarded and fell into the hands of Jalal ad-Din. He restruck the Georgian coins in circulation with his own dies and took control of the issuing authority.
The "occupation" of Georgian coins by Jalal ad-Din forced the royal court of Rusudan to implement financial measures. It is believed in scientific circles that the Queen felt an urgent need to carry out this reform in order to ban the circulation of Georgian coins restruck by Jalal ad-Din.
According to Yevgeny Pakhomov, the reason for removing the irregularly struck coins from circulation was necessitated by certain inconveniences associated with their usage. Specifically, during transactions, citizens were required to discern the denomination through the aid of a weighing scale. Although we assume that the denomination was determined by the number of dies imprinted on the metal, the fact remains that the irregular-shaped coins posed difficulties in using them as a means of payment. It made sense for Rusudan to strike copper coins of regular shape, which would have an orderly weight and denomination system. However, upon analyzing these coins, including hoards, it was determined that they did not conform to any standardized weight system and displayed considerable weight inconsistency. Furthermore, based on the metrological data retrieved from coin hoards, it became evident that the weight of the coins was not the sole determinant of their respective denominations. It is likely that Queen Rusudan's royal court initially intended to adjust the weight standard along with changing the coin striking. However, it appears that their main priority was to remove the Georgian coins, which had been restruck by Khwarazmian conquerors. As a result, the reform ended up

focusing on altering the shape of the coins. The weight of Rusudan's regular copper coins is just as inconsistent as in the irregular coinage. However, a reform was implemented and the shape of the coin was changed to a round shape with a single die struck on it. Queen Rusudan's monetary policy was effective in achieving two objectives. Firstly, it helped to remove the coins restruck by the conqueror from the country's market. Secondly, it prevented the inconvenience caused by the circulation of irregular coins.

During the reign of Rusudan, there were notable developments in the field of Georgian numismatics. Specifically, the striking of silver coins was reintroduced to Georgia and it was in 1230 when she minted a silver dram, which is an excellent representation of Christian iconography. The weight standard of the silver coin (ranging between 2.75-3 gr.) is equal to Eastern dirhams.

The Berlin numismatic repository houses coins that are distinguished by their diversity of variants. In scientific literature, they are referred to as drama. It is worth noting that there are also relatively rare denominations, a fraction of a dram - half-drams – which are different in weight and don't have any circular inscription, setting them apart from drams.

It is noteworthy to point out that Rusudan is referred to as the daughter of Tamar on the coins, and her brother Giorgi IV Lasha is mentioned as the son of Tamar.

The Münzkabinett Berlin contains examples of almost all the various types of coins that were minted during the reign of Rusudan.

თამარი (1184-1210) რუსუდანის დამღით

TAMAR (1184-1210) WITH RUSUDAN'S COUNTERMARK

თამარი (1184-1210) რუსუდანის დამლით
18293205
9,69 გრ. 37,8/18,7/15,1/11,3 მმ.
არასწორი ჭედვა. სპილენძი. ორი სიქით.
Av. 1 სიქა. წნული ორნამენტის ცენტრში თამარის ფაქსიმილე
და დამლა წერტილიანი ასომთავრული დონი (Ⴃ̄).
2. სიქა. წნული ორნამენტის ცენტრში რუსუდანის დამლა
ირგვლივ ასომთავრულით:
[ႱႾႤႪႧႠ]ႶႧႠ ႨႵႬႠ ႽႤႣ [ႥႤႰႺႾႪႱჁ ႠႫႱ ႵႭႰႩႬႱ]
სახელითა ღვთისაჲთა იქნა ჭედაჲ ვერცხლისაჲ ამის ქორონიკონსა…
Rv. 1. სიქა: არაბული ზედწერილი:
الملكة المعظمة / جلال الدنيا و الدين / تامارابنة كيور[كي]/ ظهير المس[يح/ اعظ الله انصره]
დედოფალი დიდებული, დიდება ქვეყნისა და სარწმუნოებისა, თამარ, ასული გიორგისა, განადიდოს ღმერთმან მისი დამხმარეები.
2. სიქა: არაბული ზედწერილი:
الملكة المعظمة / جلال الدنيا و الد[ين]/ تامارابنة كيوركي/ ظهير المسيح/[اعظ]الله انصره
დედოფალი დიდებულ, დიდება ქვეყნისა დასარწმუნოებისა,თამარ, ასული გიორგისა, მესიის თაყვანისმცემელი. განადიდოს ღმერთმან მისი დამხმარეები.

Tamar (1184-1210) with Rusudan's countermark
18293205
9.69 gr. 37.8/18.7/15.1/11.3 mm.
irregular issue. Copper. Stamped twice.
Av. 1. Stamp: Tamar's facsimile
and the countermark , Asomtavruli Ⴃ̄ "D"with a dot in the center of a wreathed ornament.
2. Stamp: Rusudan's countermark in the center of a wreathed ornament.
Outside in Asomtavruli:
[ႱႾႤႪႧႠ]ႶႧႠ ႨႵႬႠ ႽႤႣ [ႥႤႰႺႾႪႱჁ ႠႫႱ ႵႭႰႩႬႱ]
In the name of God, this silver was struck in the K'oronikon…
Rv. 1. Stamp: Arabic inscription:
الملكة المعظمة / جلال الدنيا و الدين / تامارابنة كيور[كي]/ ظهير المس[يح/ اعظ الله انصره]
The glorious queen, Glory of the country and the religion, Tamar, daughter of Giorgi, Let the Lord glory his assistants.
2. Stamp: Arabic inscription
الملكة المعظمة / جلال الدنيا و الد[ين]/ تامارابنة كيوركي/ ظهير المسيح/[اعظ]الله انصره
The glorious queen, Glory of the country and the religion, Tamar, daughter of Giorgi, champion of the Messiah. Let the Lord glory his assistants.

თამარი (1184-1210) რუსუდანის დამღით
18293206
20,30 გრ. 29,3/27,7 მმ.
არასწორი ჭედვა. სპილენძი.
Av. წნული ორნამენტის ცენტრში თამარის ფაქსიმილე
ირგვლივ ასომთავრულით:
[ႱႾ]ႪႧႠ ႶႧႠ [ႨႵႬႠ]ႽႣႢ Ⴅ[ႚႾႪႱႢ ႠႫႱ ႵႰႩႬႱ]
სახელითა ღვთისაჲთა იქნა ჭედაჲ ვერცხლისაჲ ამის ქორონიკონსა...
Rv. არაბული ზედწერილი:
الملكة المعظمة / جلال الدنيا و الدين / تامار بنت كيور[كي]/ ظهير المس[يح/] اعظ الله انص[ره]
დედოფალი დიდებული, დიდება ქვეყნისა და სარწმუნოებისა, თამარ, ასული გიორგისა, მესიის თაყვანისმცემელი. განადიდოს ღმერთმან მისი დამხმარეები.
რუსუდანის დამღა
ირგვლივ არაბული წარწერა:
[ضاعف الله جلالها و مد ظلالها و ايد اقبالها]
გააორკეცებს ღმერთი მის დიდებას, განავრცობს მის ჩრდილს და განამტკიცებს მის წარმატებებს.

Tamar (1184-1210) with Rusudan’s countermark.
18293206
20.30 gr. 29.3/27.7 mm.
Irregular issue. Copper.
Av. Tamar’s facsimile in the center of a wreathed ornament.
Outside in Asomtavruli:
[ႱႾ]ႪႧႠ ႶႧႠ [ႨႵႬႠ]ႽႣႢ Ⴅ[ႚႾႪႱႢ ႠႫႱ ႵႰႩႬႱ]
In the name of God, this was struck in the K’oronikon
Rusudan’s countermark
Rv. Arabic inscription:
الملكة المعظمة / جلال الدنيا و الدين / تامار بنت كيور[كي]/ ظهير المس[يح/] اعظ الله انص[ره]
The glorious queen, Glory of the country and the religion, Tamar, daughter of Giorgi, champion of the Messiah. Let the Lord glory his assistants.
Outside: Arabic legend: [ضاعف الله جلالها و مد ظلالها و ايد اقبالها]
The Lord will double his glory, will extend his shadow and strengthen his success.

თამარი (1184-1210) რუსუდანის დამღით
18293208
17,51გრ. 26,4/25,5 მმ.
არასწორი ჭედვა. სპილენძი.
Av. წნული ორნამენტის ცენტრში თამარის ფაქსიმილე
რუსუდანის დამღა და მეორე დამღა ასომთავრული დონი (Ⴃ) წერტილით.
ირგვლივ ასომთავრულით:
ႱႾ[ႤႪႧ]ႶႥႧႨ[ႵႬႧႣ]ႧႨႵႺႾႤႱ[ႨႧႫႱႵႻႯႬ]
სახელითა ღვთისაჲთა იქნა ჭედაჲ ვერცხლისაჲ ამის ქორონიკონსა...
Rv. არაბული ზედწერილი:
الملكة الم[عظمة]/جلال الدنيا و ا[لدين]/تامار بنت كيو[ركي]/ظهير المسيح/اعظ الله [انصره]
დედოფალი დიდებული, დიდება ქვეყნისა და სარწმუნოებისა, თამარ, ასული გიორგისა, მესიის თაყვანისმცემელი.
განადიდოს ღმერთმან მისი დამხმარეები.
ირგვლივ არაბული წარწერა: ايد اقبالها [ضاعف الله جلالها و مد ظلالها و]
გააორკეცებს ღმერთი მის დიდებას, განავრცობს მის ჩრდილს და განამტკიცებს მის წარმატებებს.

Tamar (1184-1210) with Rusudan's countermark.
18293208
17.51 gr. 26.4/25.5 mm.
irregular issue. Copper.
Av. Tamar's facsimile
in the center of a wreathed, Rusudan's countermark
and the secend countermark , Asomtavruli Ⴃ "D" with a dot.
Outside in Asomtavruli:
ႱႾ[ႤႪႧ]ႶႥႧႨ[ႵႬႧႣ]ႧႨႵႺႾႤႱ[ႨႧႫႱႵႻႯႬႱႷ]
In the name of God, this silver was struck in the K'oronikon...
Rv. Arabic inscription:
الملكة الم[عظمة]/جلال الدنيا و ا[لدين]/تامار بنت كيو[ركي]/ظهير المسيح/اعظ الله [انصره]
The glorious queen, Glory of the country and the religion, Tamar, daughter of Giorgi, champion of the Messiah. Let the Lord glory his assistants.
Outside: Arabic legend: ايد اقبالها [ضاعف الله جلالها و مد ظلالها و]
The Lord will double his glory, will extend his shadow and strengthen his success.

თამარი (1184-1210) რუსუდანის დამღით
18293213
15,96 გრ. 26,6/25,4 მმ.
არასწორი ჭედვა. სპილენძი.
Av. წნული ორნამენტის ცენტრში თამარის ფაქსიმილე
ირგვლივ ასომთავრულით:
† ႱႾ[ႪႨႧ ႶႨႧ ႨႵႬႠ ႽႤႣ] ႥႰႺႾႪႱႠ [ႠႫႨႱ] ႵႩႱ ႳႦ
სახელითა ღვთისაჲთა იქნა ჭედაჲ ვერცხლისაჲ ამის ქორონიკონსა 407=1187
ირგვლივ წარწერაზე დარტყმული დამღა
Rv. არაბული ზედწერილი:
الملكة المعظمة / جلال الدنيا و الد[ين] / تامار بنت كيوركي / ظهير المسيح / اعظ الله انصا[ره]
დედოფალი დიდებული, დიდება ქვეყნისა და სარწმუნოებისა, თამარ,
ასული გიორგისა, მესიის თაყვანისმცემელი.
განადიდოს ღმერთმან მისი დამხმარეები.
ირგვლივ არაბული წარწერის ფრაგმენტი:
لها و ايد اقبا[لها][ضاعف الله جلالها و مد ظلا]
გააორკეცებს ღმერთი მის დიდებას, განავრცობს მის ჩრდილს და
განამტკიცებს მის წარმატებებს.

Tamar (1184-1210) with Rusudan's countermark.
18293213
15.96 gr. 26.6/25.4 mm.
irregular issue. Copper.
Av. Tamar's facsimile
Outside in Asomtavruli:
† ႱႾ[ႪႨႧ ႶႨႧ ႨႵႬႠ ႽႤႣ] ႥႰႺႾႪႱႠ [ႠႫႨႱ] ႵႩႱ ႳႦ
In the name of God, this silver was struck in the K'oronikon...
Around: Countermarked on the inscription
Rv. Arabic inscription:
الملكة المعظمة/جلال الدنيا و الد[ين]/تامار بنت كيوركي/ظهير المسيح/اعظ الله انصا[ره]
The glorious queen, Glory of the country and the religion, Tamar, daughter of Giorgi, champion of the Messiah. Let the Lord glory his assistants.
Outside: fragment of Arabic legend: لها و ايد اقبا[لها][ضاعف الله جلالها و مد ظلا]
The Lord will double his glory, will extend his shadow and strengthen his success.

თამარი (1184-1210) რუსუდანის დამღით
18293217
11,83 გრ. 22,3/30,9/21 მმ.
არასწორი ჭედვა. სპილენძი.
Av. წნული ორნამენტის ცენტრში თამარის ფაქსიმილე
და დამღა ასომთავრული დონი (Ⴃ) წერტილით.
ირგვლივ ასომთავრულით: [ႱႾႤႪႧ ႶႧႱ ႨႵႬႠ ႼႣჁ ႥႰ]ႺႾႪႱ[Ⴢ ႠႫႱ ႵႭႰႩႱ]
სახელითა ღვთისაჲთა იქნა ჭედაჲ ვერცხლისაჲ ამის ქორონიკონსა…
Rv. რუსუდანის დამღა და არაბული ზედწერილი:
(الملكة المع[ظمة]/ جلال الدنيا [و الدين]/ تامار بنت[كيوركي]/ظهير المسيح/اعظ الله انصا]ره
დედოფალი დიდებული, დიდება ქვეყნისა და სარწმუნოებისა, თამარ, ასული გიორგისა, მესიის თაყვანისმცემელი. განადიდოს ღმერთმან მისი დამხმარეები.

Tamar (1184-1210) with Rusudan’s countermark.
18293217
11.83 gr. 22.3/30.9/21 mm.
irregular issue. Copper.
Av. Tamar’s facsimile in the center of a wreathed ornament and countermark, Asomtavruli Ⴃ "D" with a dot.
Outside in Asomtavruli: [ႱႾႤႪႧ ႶႧႱ ႨႵႬႠ ႼႣჁ ႥႰ]ႺႾႪႱ[Ⴢ ႠႫႱ ႵႭႰႩႱ]
In the name of God, this silver was struck in the K’oronikon...
Rv. Rusudan’s countermark and Arabic inscription:
الملكة المعظمة/ جلال الدنيا و الد(ين)/ تامار بنت كيو(كي)/ظهير المس(يح)/(ا)عظ الله انص(ر)
The glorious queen, Glory of the country and the religion, Tamar, daughter of Giorgi, champion of the Messiah. Let the Lord glory his assistants.

თამარი (1184-1210) რუსუდანის დამღით
18293221
8,30 გრ. 23,8/20,3 მმ.
არასწორი ჭედვა. სპილენძი.
Av. წნული ორნამენტის ცენტრში თამარის ფაქსიმილე
ორნამენტის ირგვლივ, წერტილოვან რკალზე, დასმულია დამღა
ასომთავრული დონი (Ⴃ) წერტილით და გვერდით რუსუდანის დამღა
ირგვლივ ასომთავრულით:
[ႱႾႤႪႧ Ⴖ]ႧႱ [ႨႵႬႠ ႼႣჁ ႥႰႺႾႪႱჁ ႠႫႱ ႵႭႰႩႱ]
სახელითა ღვთისაჲთა იქნა ჭედაჲ ვერცხლისაჲ ამის ქორონიკონსა…
Rv. არაბული ზედწერილი:
الملكة المعظمة / جلال الدنيا و الد[ين]/ تامار ابنة كيوركي/[ظهير المسيح/ اعظ الله انصاره]
დედოფალი დიდებული, დიდება ქვეყნისა და სარწმუნოებისა, თამარ, ასული გიორგისა, მესიის თაყვანისმცემელი. განადიდოს ღმერთმან მისი დამხმარეები.

Tamar (1184-1210) with Rusudan’s countermark.
18293221
8.30 gr. 23.8/20.3 mm.
irregular issue. Copper.
Av. Tamar’s facsimile
in the center of a wreathed ornament and countermark, Asomtavruli Ⴃ "D"with a dot is affixed on a dotted arc and Rusudan’s countermark is affixed next to it.
Outside in Asomtavruli:
[ႱႾႤႪႧ Ⴖ]ႧႱ [ႨႵႬႠ ႼႣჁ ႥႰႺႾႪႱჁ ႠႫႱ ႵႭႰႩႱ]
In the name of God, this silver was struck in the K’oronikon ...
Rv. Arabic inscription:
الملكة المعظمة / جلال الدنيا و الد[ين]/ تامار ابنة كيوركي/[ظهير المسيح/ اعظ الله انصاره]
The glorious queen, Glory of the country and the religion, Tamar, daughter of Giorgi, champion of the Messiah. Let the Lord glory his assistants.

თამარი (1184-1210) რუსუდანის დამღით
18293227
9,20 გრ. 19,7/19,5 მმ.
არასწორი ჭედვა. სპილენძი.
Av. წნული ორნამენტის ცენტრში თამარის ფაქსიმილე
იქვე დამღა ასომთავრული დონი (Ⴃ) წერტილით
ირგვლივ ასომთავრულით: [ႱႾႤႪႧ ႶႣႧ]ႨႵႬႠ ႽႣ[ႨႥႺႼႤႱႨႠႫႨႱႵႴႩႬႱ]
სახელითა ღვთისაჲთა იქნა ჭედაჲ ვერცხლისაჲ ამის ქორონიკონსა...
ირგვლივ წარწერაზე დარტყმული დამღა
Rv. რუსუდანის დამღა და არაბული ზედწერილი:

[الملكة] اعظ الله انصاره /المسيح [ظهير]/ابنة كيوركي [تامار / الدين و الدنيا جلال]/ المعظمة
დედოფალი დიდებული, დიდება ქვეყნისა და სარწმუნოებისა, თამარ, ასული გიორგისა, მესიის თაყვანისმცემელი. განადიდოს ღმერთმან მისი დამხმარეები.

Tamar (1184-1210) with Rusudan's countermark.
18293227
9.20 gr. 19.7/19.5 mm.
irregular issue. Copper.
Av. Tamar's facsimile in the center of a wreathed ornament and countermark, Asomtavruli Ⴃ "D" with a dot.
Outside in Asomtavruli: [ႱႾႤႪႧ ႶႣႧ]ႨႵႬႠ ႽႣ[ႨႥႺႼႤႱႨႠႫႨႱႵႴႩႬႱ]
In the name of God, this silver was struck in the K'oronikon ...
Rv. Rusudan's countermark and Arabic inscription:
[الملكة] اعظ الله انصاره /المسيح [ظهير]/ابنة كيوركي [تامار / الدين و الدنيا جلال]/ المعظمة
The glorious queen, Glory of the country and the religion, Tamar,
daughter of Giorgi, champion of the Messiah. Let the Lord glory his assistants.

თამარი (1184-1210) რუსუდანის დამღით
18293230
8,41 გრ. 21,5/17,6/13,3 მმ.
არასწორი ჭედვა. სპილენძი.
Av. წნული ორნამენტის ცენტრში თამარის ფაქსიმილე
იქვე დამღა ასომთავრული დონი (Ⴃ) წერტილით და გვერდით რუსუდანის დამღა
ირგვლივ ასომთავრულით: [ႱႾႤႪႧ ႶႣႧ ႨႵႬႠ ႽႣႨ ႥႺႼႤႱႨ ႠႫ]Ⴑ ႵႴႩႬ[Ⴑ]
სახელითა ღვთისაჲთა იქნა ჭედაჲ ვერცხლისაჲ ამის ქორონიკონსა...
Rv. არაბული ზედწერილი:
جلال الدنيا و[الدين / تا]مار بنت كيو[ركي]/ ظهير المسيح/ [اعظ الله انصاره] / [الملكة المعظمة]
დედოფალი დიდებული, დიდება ქვეყნისა და სარწმუნოებისა, თამარ, ასული გიორგისა, მესიის თაყვანისმცემელი. განადიდოს ღმერთმან მისი დამხმარეები.

Tamar (1184-1210) with Rusudan's countermark.
18293230
8.41 gr. 21.5/17.6/13.3 mm.
irregular issue. Copper.
Av. Tamar's facsimile in the center of a wreathed ornament and countermark, Asomtavruli Ⴃ "D" with a dot is affixed on a dotted arc and Rusudan's countermark is affixed next to it.
Outside in Asomtavruli: [ႱႾႤႪႧ ႶႣႧ ႨႵႬႠ ႽႣႨ ႥႺႼႤႱႨ ႠႫ]Ⴑ ႵႴႩႬ[Ⴑ]
In the name of God, this silver was struck in the K'oronikon...
Rv. Arabic inscription:
جلال الدنيا و[الدين / تا]مار بنت كيو[ركي]/ ظهير المسيح/ [اعظ الله انصاره] / [الملكة المعظمة]
The glorious queen, Glory of the country and the religion, Tamar, daughter of Giorgi, champion of the Messiah. Let the Lord glory his assistants.

თამარი (1184-1210) რუსუდანის დამღით
18293233
7,13 გრ. 24,2/21,8/27,9 მმ.
არასწორი ჭედვა. სპილენძი.
Av. წნული ორნამენტის ცენტრში თამარის ფაქსიმილე
რუსუდანის დამღა
ირგვლივ ასომთავრულით:
[ႱႾႪႧႠ ႶႧჂ Ⴈ]ႵႬ[Ⴀ ႴႣჂ ႥႰႺႾႪႱჂ ႠႫႱ ႵႭႰႩႬႱ]
სახელითა ღვთისაჲთა იქნა ჭედაჲ ვერცხლისაჲ ამის ქორონიკონსა…
Rv. არაბული ზედწერილი:
الملكة المعظمة/[جلال] الدنيا والدين/تامار بنت كيور[كي/ظهير] المسيح/[اعظ الله انصاره]
დედოფალი დიდებული, დიდება ქვეყნისა და სარწმუნოებისა, თამარ, ასული გიორგისა, მესიის თაყვანისმცემელი.
განადიდოს ღმერთმან მისი დამხმარეები.
ირგვლივ არაბული წარწერის ფრაგმენტი:
ضا[عف الله جلالها و مد ظلالها و ايد اقبالها]
გააორკეცებს ღმერთი მის დიდებას, განავრცობს მის ჩრდილს და განამტკიცებს მის წარმატებებს.

Tamar (1184-1210) with Rusudan's countermark.
18293233
7.13 gr. 24.2/21.8/27.9 mm.
irregular issue. Copper.
Av. Tamar's facsimile
in the center of a wreathed ornament Rusudan's countermark
Outside in Asomtavruli:
[ႱႾႪႧႠ ႶႧჂ Ⴈ]ႵႬ[Ⴀ ႴႣჂ ႥႰႺႾႪႱჂ ႠႫႱ ႵႭႰႩႬႱ]
In the name of God, this silver was struck in the K'oronikon...
Rv. Arabic inscription:
الملكة الم[عظمة]/جلال الدنيا و[الدين]/تامار بنت كيو[ركي]/ظهير المسيح/اعظ الله [انصره]
The glorious queen, Glory of the country and the religion, Tamar, daughter of Giorgi, champion of the Messiah. Let the Lord glory his assistants.
Outside: Fragment of Arabic legend: ضا[عف الله جلالها و مد ظلالها و ايد اقبالها]
The Lord will double his glory, will extend his shadow and strengthen his success.

თამარი (1184-1210) რუსუდანის დამღით
18293456
2,86 გრ. 10,8/10,4 მმ.
არასწორი ჭედვა. სპილენძი.
Av. წნული ორნამენტის გვირგვინის ცენტრში დამღა წერტილით ასომთავრული დონი (Ⴃ).
Rv. რუსუდანის დამღა

Tamar (1184-1210) with Rusudan's countermark
18293456
2.86 gr. 10.8/10.4 mm.
Irregular issue. Copper.
Av. The countermark ,
Asomtavruli (Ⴃ) "D" with a dot in the center of the crown of the wreathed ornament:
Rv. Rusudan's countermark in the center.

თამარი (1184-1210) რუსუდანის დამღით
18293236
5,37 გრ. 24,1/19,7 მმ.
არასწორი ჭედვა. სპილენძი.
Av. წნული ორნამენტის ცენტრში თამარის ფაქსიმილე
რუსუდანის დამღა და მეორე დამღა ასომთავრული დონი
(Ⴃ) წერტილით.
ირგვლივ ასომთავრულით:
ႱႾႤႪႧ ႶႧႱႧ ႨႵႬ ႹႣ[Ⴀ ႥႰႺႾႱႠ ႠႫႱ ႵႭ]ႩႬႱ
სახელითა ღვთისაჲთა იქნა ჭედაჲ ვერცხლისაჲ ამის ქორონიკონსა...
Rv. არაბული ზედწერილი:
الملكة المعظمة / جلال الدنيا و الدين / تامار بنت كيو[ركي]/ ظهير المسيح/ ادام الله عزه
დედოფალი დიდებული, დიდება ქვეყნისა და სარწმუნოებისა, თამარ,
ასული გიორგისა, მესიის თაყვანისმცემელი.
ღმერთმა დალოცოს იგი.

Tamar (1184-1210) with Rusudan's countermark.
18293236
5.37 gr. 24.1/19.7 mm.
irregular issue. Copper.
Av. Tamar's facsimile
in the center of a wreathed ornament which bears Rusudan's countermark ,
countermark , Asomtavruli Ⴃ "D"with a dot.
Outside in Asomtavruli:
ႱႾႤႪႧ ႶႧႱႧ ႨႵႬ ႹႣ[Ⴀ ႥႰႺႾႱႠ ႠႫႱ ႵႭ]ႩႬႱ
In the name of God, this silver was struck in the K'oronikon...
Rv. Arabic inscription:
الملكة المعظمة / جلال الدنيا و الدين / تامار بنت كيو[ركي]/ ظهير المسيح/ ادام الله عزه
The glorious queen, Glory of the country and the religion, Tamar, daughter of Giorgi, champion of the Messiah. May God bless her.

თამარი (1184-1210წწ.) რუსუდანის დამღით.
18293255
4,25 გრ. 17/16,9 მმ.
არასწორი ჭედვა. სპილენძი.
Av. წნული ორნამენტის დეტალები და ცენტრში, სავარაუდოდ, თამარის ფაქსიმილეზე დასმული რუსუდანის დამღა
ირგვლივ ასომთავრული წარწერა და ასომთავრული დონი (Ⴃ) წერტილით:
[ႱႾႤႪႧ ႶႧႱႧ ႨႵႬ ႹႣ]ႥႰႺႾ[ႱႠ ႠႫႱ ႵႭႩႬႱ]
სახელითა ღვთისაჲთა იქნა ჭედაჲ ვერცხლისაჲ ამის ქორონიკონსა...
Rv. არაბული ზედწერილი:
المعظمة / جلال [الدنيا و الدين]/ تامار ابنة [كيوركي/ ظهير المسيح/ اعظ الله انصاره] [الملكة]
დედოფალი დიდებულ, დიდება ქვეყნისა დასარწმუნოებისა,თამარ, ასული გიორგისა, მესიის თაყვანისმცემელი. განადიდოს ღმერთმან მისი დამხმარეები.

Tamar (1184-1210) with Rusudan's countermark.
18293255
4.25 gr. 17/16.9 mm.
irregular issue. Copper.
Av. Details of the wreathed ornament and in the center, Rusudan's countermark assumingly affixed on Tamar's facsimile.
Outside: Asomtavruli legend and countermark , Asomtavruli Ⴃ "D" with a dot:
[ႱႾႤႪႧ ႶႧႱႧ ႨႵႬ ႹႣ]ႥႰႺႾ[ႱႠ ႠႫႱ ႵႭႩႬႱ]
In the name of God, this silver was struck in the K'oronikon...
Rv. Arabic inscription:
المعظمة / جلال [الدنيا و الدين]/ تامار ابنة [كيوركي/ ظهير المسيح/ اعظ الله انصاره] [الملكة]
The glorious queen, Glory of the country and the religion, Tamar, daughter of Giorgi, champion of the Messiah. Let the Lord glory his assistants.

თამარი (1184-1210) რუსუდანის დამღით.
18293238
6,08 გრ. 16,6/16,1 მმ.
არასწორი ჭედვა. სპილენძი.
Av. წნული ორნამენტის ცენტრში თამარის ფაქსიმილე
რომელზეც დასმულია რუსუდანის დამღა
ირგვლივ ასომთავრულით:
ႱႾႪႧႠ ႶႧႠ] ႨႵႬႠ ႽႣ[ႨႥႺႾႪႱႨ ႠႫႱ ႵႭႰႬႱ]
სახელითა ღვთისაჲთა იქნა ჭედაჲ ვერცხლისაჲ ამის ქორონიკონსა...
Rv. არაბული ზედწერილი:
الملكة المع[ظمة] / جلال الدنيا و [الدين] / تامار ابنة كي[وركي]/ ظهير [المسيح/ اعظ الله انصاره]
დედოფალი დიდებული, დიდება ქვეყნისა და სარწმუნოებისა, თამარ,
ასული გიორგისა, განადიდოს ღმერთმან მისი დამხმარეები.
ირგვლივ არაბული ზედწერილი: [ضاعف الله جلالها و مد ظلالها] [اقبالها] و ايد
გააორკეცებს ღმერთი მის დიდებას, განავრცობს მის ჩრდილს და
განამტკიცებს მის წარმატებებს.

Tamar (1184-1210) with Rusudan's countermark.
18293238
5.37 gr. 24.1/19.7 mm.
irregular issue. Copper.
Av. Tamar's facsimile
in the center of a wreathed ornament which bears Rusudan's countermark,
Outside in Asomtavruli:
ႱႾႪႧႠ ႶႧႠ] ႨႵႬႠ ႽႣ[ႨႥႺႾႪႱႨ ႠႫႱ ႵႭႰႬႱ]
In the name of God, this silver was struck in the K'oronikon...
Rv. Arabic inscription:
الملكة المع[ظمة] / جلال الدنيا و [الدين] / تامار ابنة كي[وركي]/ ظهير [المسيح/ اعظ الله انصاره]
The glorious queen, Glory of the country and the religion, Tamar, daughter of Giorgi, champion of the Messiah. Let the Lord glory his assistants.
Outside: Arabic legend: [ضاعف الله جلالها و مد ظلالها] [اقبالها] و ايد
The Lord will double his glory, will extend his shadow and strengthen his success.

თამარი (1184-1210) რუსუდანის დამღით
18293242
5,95 გრ. 20,6/17,8 მმ.
არასწორი ჭედვა. სპილენძი.
Av. წნული ორნამენტის ცენტრში თამარის ფაქსიმილე
იქვე დამღა ასომთავრული დონი (Ⴃ) წერტილით.
ირგვლივ ასომთავრულით:
ႱႾႤႧ]Ⴇ ႶႧ[Ⴇ]ႨႵ[Ⴇ ႣႧႡ ႢႺႾႪႱႡ ႭႫႱ ႵႫႩႰႱ]
სახელითა ღვთისაჲთა იქნა ჭედაჲ ვერცხლისაჲ ამის ქორონიკონსა...
Rv. რუსუდანის დამღა
და არაბული ზედწერილი:
[الملكة المعظمة /[جلال] الدنيا] و الدين / تامار بنت كيوركي/ ظهير المسيح/ اعظ الله انصاره
დედოფალი დიდებული, დიდება ქვეყნისა და სარწმუნოებისა, თამარ,
ასული გიორგისა, განადიდოს ღმერთმან მისი დამხმარეები.
ირგვლივ არაბული ზედწერილი: [ضاعف] [الله جلالها [و مد ظلالها و ايد اقبالها
გააორკეცებს ღმერთი მის დიდებას, განავრცობს მის ჩრდილს და
განამტკიცებს მის წარმატებებს.

Tamar (1184-1210) with Rusudan’s countermark.
18293242
5,95 gr. 20,6/17,8 mm.
irregular issue. Copper.
Av. Tamar’s facsimile
in the center of a wreathed ornament, countermark , Asomtavruli Ⴃ “D" with a dot.
Outside in Asomtavruli:
[ႱႾႤႧ]Ⴇ ႶႧ[Ⴇ]ႨႵ[Ⴇ ႣႧႡ ႢႺႾႪႱႡ ႭႫႱ ႵႫႩႰႱ]
In the name of God, this silver was struck in the K’oronikon...
Rv. Rusudan’s countermark
and Arabic inscription:
[الملكة المعظمة /[جلال] الدنيا] و الدين / تامار بنت كيوركي/ ظهير المسيح/ اعظ الله انصاره
The glorious queen, Glory of the country and the religion, Tamar, daughter of Giorgi, champion of the Messiah. Let the Lord glory his assistants.
Outside: Arabic legend: [ضاعف] [الله جلالها [و مد ظلالها و ايد اقبالها
The Lord will double his glory, will extend his shadow and strengthen his success.

თამარი (1184-1210) რუსუდანის დამღით
18293250
6,04 გრ. 16,1/15,5 მმ.
არასწორი ჭედვა. სპილენძი.
Av. წნული ორნამენტის ცენტრში თამარის ფაქსიმილე
რომელზეც დასმულია რუსუდანის დამღა
იქვე დამღა ასომთავრული დონი (Ⴃ̄) წერტილით.
ირგვლივ ასომთავრულით:
[ႱႾႪႧႠ ႶႧႠ ႨႵႬႠ ႿႤႣ]ႥႰႺႾႪႱ[ႠႫႨႱ ႵႰႩႬႱ]
სახელითა ღვთისაჲთა იქნა ჭედაჲ ვერცხლისაჲ ამის ქორონიკონსა...
Rv. არაბული ზედწერილის კვალი:
ირგვლივ არაბული ზედწერილი: [ضاعف الله جلال][ها و مد [ظلالها و ايد اقبالها
გააორკეცებს ღმერთი მის დიდებას, განავრცობს მის ჩრდილს და
განამტკიცებს მის წარმატებებს.

Tamar (1184-1210) with Rusudan's countermark.
18293250
5.37 gr. 24.1/19.7 mm.
irregular issue. Copper.
Av. Tamar's facsimile
in the center of a wreathed ornament which bears Rusudan's countermark,
countermark, Asomtavruli Ⴃ̄ "D" with a dot.
Outside in Asomtavruli:
[ႱႾႪႧႠ ႶႧႠ ႨႵႬႠ ႿႤႣ]ႥႰႺႾႪႱ[ႠႫႨႱ ႵႰႩႬႱ]
In the name of God, this silver was struck in the K'oronikon...
Rv. Trace of Arabic inscription:
Outside: Arabic legend: [ضاعف الله جلال][ها و مد [ظلالها و ايد اقبالها
The Lord will double his glory, will extend his shadow and strengthen his success.

თამარი (1184-1210) რუსუდანის დამღით
18293269
5,14 გრ. 26,1/12,4 მმ.
არასწორი ჭედვა. სპილენძი.
Av. წნული ორნამენტის ნაწილი, ცენტრში თამარის ფაქსიმილე
იქვე ასომთავრული წარწერა და ასომთავრული დონი (Ⴃ̄) წერტილით
[ႱႾႪႧႠ ႶႧႠ ႨႵႬႠ ႿႤႣ]ႥႰႺႾႪႱ[ႠႫႨႱ ႵႰႩႬႱ]
სახელითა ღვთისაჲთა იქნა ჭედაჲ ვერცხლისაჲ ამის ქორონიკონსა...
Rv. რუსუდანის დამღა
არაბული ზედწერილი:
[الملكة المعظمة / جلال] [اعظ الله انصاره] [المسيح/ ظهير] [ركي/ تامار] بنت كيو] [الدنيا [و الدين

დედოფალი დიდებული, დიდება ქვეყნისა და სარწმუნოებისა, თამარ,
ასული გიორგისა, განადიდოს ღმერთმან მისი დამხმარეები.

Tamar (1184-1210) with Rusudan's countermark.
18293269
5.14 gr. 26.1/12.4 mm.
irregular issue. Copper.
Av. Part of a wreathed ornament, detail of Tamar's facsimile
in the center, countermark, Asomtavruli Ⴃ̄ "D" with a dot:
Rv. Rusudan's countermark,
and Arabic inscription:
[الملكة المعظمة / جلال] [اعظ الله انصاره] [المسيح/ ظهير] [ركي/ تامار] بنت كيو] [الدنيا [و الدين
The glorious queen, Glory of the country and the religion, Tamar, daughter of Giorgi,
champion of the Messiah. Let the Lord glory his assistants.

გიორგი IV ლაშა (1210-1223) რუსუდანის დამღით

GIORGI IV LASHA (1210-1223) WITH RUSUDAN'S COUNTERMARK

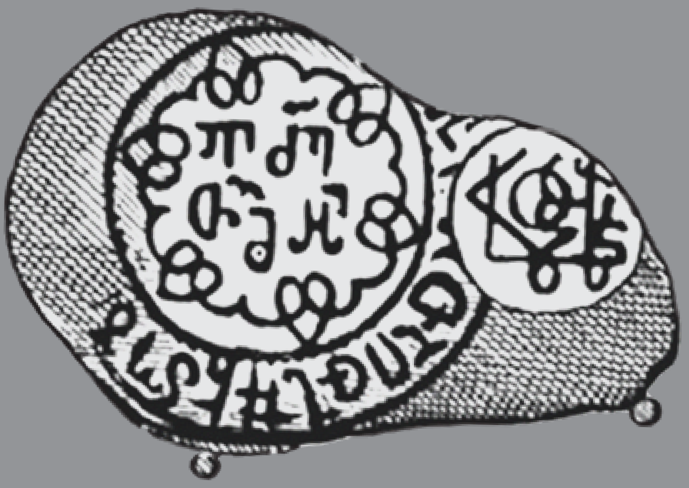

გიორგი IV ლაშა (1210-1223) რუსუდანის დამღით
18293424
24,105 გრ. 43,5/26,3/14,5 მმ.
არასწორი ჭედვა. სპილენძი.
Av. წნული ორნამენტის გვირგვინის ცენტრში ასომთავრული წარწერა:
ႢႨ ႻႤ \ ႧႫႰႱႨ – გიორგი ძე თამარისი
გარშემო: [†ႱႾႪႨႧႠ]Ⴖ[ႧႨႵႬႠႽႣႠႢ[ႥႺႾႪႨႱႠႫႱႵႰႭႬႱႳႪ]
სახელითა ღვთისაჲთა იქნა ჭედაჲ ვერცხლისაჲ ამის ქორონიკონსა (ႳႪ) ულ (430=1210)
Rv. ცენტრში ოთხსტრიქონიანი არაბული ლეგენდა:
[الملك الملوك/ جلال الدنيا و الدين/ كيوركى بن] تامار/ حسام المسيح
მეფე მეფეთა დიდება ქვეყნისა და სარწმუნოებისა გიორგი ძე თამარისი მესიის მახვილი
გარშემო სპარსული ლეგენდის ფრაგმენტები
წერილოვანი რკალის გარეთ რუსუდანის დამღა

Giorgi IV Lasha (1210-1223) with Rusudan's countermark
18293424
24.105 gr. 43.5/26.3/14.5 mm.
Irregular issue. Copper.
Av. Asomtavruli legend in the center of the crown of the wreathed ornament:ႢႨ ႻႤ \ ႧႫႰႱႨ
outside: [†ႱႾႪႨႧႠ]Ⴖ[ႧႨႵႬႠႽ]ႣႠႢ[ႥႺႾႪႨႱႠႫႱႵႰႭႬႱႳႪ]
In the name of god, this silver was struck in the K'oronikon (ႳႪ) ul (430=1210)
Rv. Arabic legend in four lines in the center:
[الملك الملوك / جلال الدنيا و الدين/ كيوركى بن] تامار/ حسام المسيح
King of the Kings, glory of the world and faith, Giorgi, son of Tamar, Sword of the Messiah.
Outside of the dotted circle: Circular persian legend, visible partially.
Rusudan's countermark outside of it – Rusudan's countermark

გიორგი IV ლაშა (1210-1223) რუსუდანის დამღით
18293426
30,865 გრ. 47,5/27,1/9,1 მმ.
არასწორი ჭედვა. სპილენძი.
Av. წნული ორნამენტის გვირგვინის ცენტრში ასომთავრული წარწერა:
ႢႨ ძ[Ⴄ] \ ႧႫႰႱႨ – გიორგი ძე თამარისი
გარშემო: [†ႱႾ]ႪႣႧႨႣႧႨႵႬႧႽႧ[ႧႨႣႢႾႪႱႨႧႫႱႵႻႩႬႱႳႪ
სახელითა ღლვთისაჲთა იქნა ჭედაჲ ვერცხლისაჲ ამის ქორონიკონსა (ႳႪ) ულ (430=1210)
Rv. ცენტრში ოთხსტრიქონიანი არაბული ლეგენდა :
[الملك] المسيح [حسام] /تامار بن کیورکی /[ین]الد و الدنیا جلال /الملوک
მეფე მეფეთა დიდება ქვეყნისა და სარწმუნოებისა გიორგი ძე თამარისი მესიის მახვილი
გარშემო სპარსულად:
[بنام خد]ای پاگ [این سیم رازده اند بتاریخ چهار صد و]سی سال
სახელითა უწმინდესის ღვთისა იჭედა ესე ვერცხლი წელსა 430

Giorgi IV Lasha (1210-1223) with Rusudan's countermark
18293426
30.865 gr. 47.5/27.1/9.1 mm.
Irregular issue. Copper.
Av. Asomtavruli legend in the center of the crown of the wreathed ornament:ႢႨ ძ[Ⴄ] \ ႧႫႰႱႨ – Giorgi, Son of Tamar
outside: [†ႱႾ]ႪႣႧႨႣႧႨႵႬႧႽႧ[ႧႨႣႢႾႪႱႨႧႫႱႵႻႩႬႱႳႪ
In the name of god, this silver was struck in the K'oronikon (ႳႪ) ul (430=1210)
Rv. Arabic legend in four lines in the center :
[الملك] المسيح [حسام] /تامار بن کیورکی /[ین]الد و الدنیا جلال /الملوک
King of the Kings, glory of the world and faith, Giorgi, son of Tamar, Sword of the Messiah.
Outside in Persian:
[بنام خد]ای پاگ [این سیم رازده اند بتاریخ چهار صد و]سی سال
i.e. in the name of God, this silver was struck in the year 430

გიორგი IV ლაშა (1210-1223) რუსუდანის დამღით
18293440
27,68 გრ. 43,2/25,0/22,9/15,7 მმ.
არასწორი ჭედვა. ორჯერ სიქანაკრავი. სპილენძი
Av. 1. სიქა. წნული ორნამენტის გვირგვინის ცენტრში ასომთავრული წარწერა, იქვე რუსუდანის დამღა :
ႢႨ ႻႤ \ ႧႫႰႱႨ – გიორგი ძე თამარისი
2. სიქა. წნული ორნამენტის გვირგვინის ცენტრში ასომთავრული წარწერა: ႢႨ ႻႤ \ ႧႫႰႱႨ – გიორგი ძე თამარისი
გარშემო: †[ႱႾႪႧႠႶႧႱჂႧႨႵႬႼႤႣჂႥႰႺႾႪႱჂႠႫႱႵႰႬႩႬႱ]ႵႳႪ
სახელითა ღვთისაჲთა იქნა ჭედაჲ ვერცხლისაჲ ამის ქორონიკონსა (ႳႪ) ულ (430=1210)
Rv. 1. სიქა. ცენტრში ოთხსტრიქონიანი არაბული ლეგენდა
الملك الملوك/ جلال الدنيا و الدين/[كيوركى] بن تامار/ حسام المسيح
მეფე მეფეთა დიდება ქვეყნისა და სარწმუნოებისა გიორგი ძე თამარისი მესიის მახვილი
2. სიქა. ცენტრში ოთხსტრიქონიანი არაბული ლეგენდა:
الملك الملوك/ [جلال] الدنيا و [الدين]/ كيوركى بن تامار/ حسام [المسيح]
მეფე მეფეთა დიდება ქვეყნისა და სარწმუნოებისა გიორგი ძე თამარისი მესიის მახვილი

Giorgi IV Lasha (1210-1223) with Rusudan’s countermark
18293440
27.68 gr. 43.2/25.0/22.9/15.7 mm.
Irregular issue. Stamped twice. Copper.
Av. 1. Stamp. Asomtavruli legend in the center of the crown of the wreathed ornament, Rusudan’s countermark :
ႢႨ ႻႤ \ ႧႫႰႱႨ – Giorgi, Son of Tamar
2. Stamp. Asomtavruli legend in the center of the crown of the wreathed ornament
ႢႨ ႻႤ \ ႧႫႰႱႨ – Giorgi, Son of Tamar
outside: †[ႱႾႪႧႠႶႧႱჂႧႨႵႬႼႤႣჂႥႰႺႾႪႱჂႠႫႱႵႰႬႩႬႱ]ႵႳႪ
In the name of god, this silver was struck in the K’oronikon (ႳႪ) ul (430=1210)
Rv. 1. Stamp. Arabic legend in four lines in the center:
الملك الملوك/ جلال الدنيا و الدين/[كيوركى] بن تامار/ حسام المسيح
King of the Kings, glory of the world and faith, Giorgi, son of Tamar, Sword of the Messiah.
٢. Stamp. Arabic legend in four lines in the center:
الملك الملوك/ [جلال] الدنيا و [الدين]/ كيوركى بن تامار/ حسام [المسيح]
King of the Kings, glory of the world and faith, Giorgi, son of Tamar, Sword of the Messiah

გიორგი IV ლაშა (1210-1223) რუსუდანის დამლით
18293441
24,65 გრ. 24,7/16,4/18,0 მმ.
არასწორი ჭედვა. სპილენძი.
Av. წნული ორნამენტის გვირგვინის ცენტრში ასომთავრული წარწერა:
ႢႨ ႻႤ \ ႧႫႰႱႨ – გიორგი ძე თამარისი
გარშემო ასომთავრული წარწერა და რუსუდანის დამლა :
[✝ႱႾႪ]ႧႠႶႧႠႨႵႬႠႽႣ[ႠႨႥႰႺႪႱႨႠႫႱႵႰႬႩႬႱႢႪ]
სახელითა ღვთისაჲთა იქნა ჭედაჲ ვერცხლისაჲ ამის ქორონიკონსა (ႢႪ) ულ (430=1210)
Rv. ცენტრში ოთხსტრიქონიანი არაბული ლეგენდა:
الملك الملوك/ جلال الدنيا و الدين/ كيوركى بن تامار/[حسام المسيح]
მეფე მეფეთა დიდება ქვეყნისა და სარწმუნოებისა გიორგი ძე თამარისი მესიის მახვილი
გარშემო სპარსულად:
بنام خداى [پاگ اين سيم رازده اند بتاريخ چهار] صد وسى سال
სახელითა უწმინდესის ღვთისა იჭედა ესე ვერცხლი წელსა 430

Giorgi IV Lasha (1210-1223) with Rusudan's countermark
18293441
24.65 gr. 24.7/16.4/18.0 mm.
Irregular issue. Copper.
Av. Asomtavruli legend in the center of the crown of the wreathed ornament:
ႢႨ ႻႤ \ ႧႫႰႱႨ – Giorgi, Son of Tamar
Outside Asomtavruli legend and Rususdan's countermark :
[✝ႱႾႪ]ႧႠႶႧႠႨႵႬႠႽႣ[ႠႨႥႰႺႪႱႨႠႫႱႵႰႬႩႬႱႢႪ]
In the name of god, this silver was struck in the K'oronikon (ႢႪ) ul (430=1210)
Rv. Arabic legend in four lines in the center:
الملك الملوك/ جلال الدنيا و الدين/ كيوركى بن تامار/[حسام المسيح]
King of the Kings, glory of the world and faith, Giorgi, son of Tamar, Sword of the Messiah.
Outside in Persian:
بنام خداى [پاگ اين سيم رازده اند بتاريخ چهار] صد وسى سال
i.e. in the name of God, this silver was struck in the year 430

გიორგი IV ლაშა (1210-1223) რუსუდანის დამღით
18293442
16,19 გრ. 49,0/23,7/14,3/8,8 მმ.
არასწორი ჭედვა. ორჯერ სიქანაკრავი. სპილენძი.
Av. 1. სიქა. წნული ორნამენტის გვირგვინის ცენტრში ასომთავრული წარწერა:
ႢႨ ႻႤ \ ႧႫႰႱႨ – გიორგი ძე თამარისი
2. სიქა. წნული ორნამენტის გვირგვინის ცენტრში ასომთავრული წარწერა:
[ႢႨ ႻႤ] \ ႧႫႰႱႨ – გიორგი ძე თამარისი
გარშემო: [†ႱႾႪႧႠႶႧႠႶႨႵႬႠ]ႽႣႠჂ[ႥႰ]ႺႾႪႱႠჂ[ႱႵႰႬႩႬႱჃႪ]
სახელითა ღვთისაჲთა იქნა ჭედაჲ ვერცხლისაჲ ამის ქორონიკონსა
(ჃႪ) ულ (1210=430)
Rv. 1. სიქა. ცენტრში ოთხსტრიქონიანი არაბული ლეგენდა :
الملك الملوك/ جلال [الدنيا و الدين]/ كيوركى [بن تامار]/ حسام المسيح
მეფე მეფეთა დიდება ქვეყნისა და
სარწმუნოებისა გიორგი ძე თამარისა მესიის მახვილი
გარშემო სპარსულად:
[بنام خدای پاگ این سیم رازده اند بتاریخ چهار] صد وسی سال
ე.ი. სახელითა უწმინდესის ღვთისა იჭედა
ესე ვერცხლი წელსა 430
2. სიქა. ცენტრში ოთხსტრიქონიანი არაბული ლეგენდა:
[الملك الملوك/ جلال الدنيا و [الدين]/ كيوركى [بن تامار/ حسام المسيح
მეფე მეფეთა დიდება ქვეყნისა და სარწმუნოებისა
გიორგი ძე თამარისა მესიის მახვილი
გარშემო სპარსულად:
[بنام خدای پاگ این سیم رازده اند بتاریخ چهار] صد وسی سال
სახელითა უწმინდესის ღვთისა იჭედა ესე ვერცხლი წელსა 430

Giorgi IV Lasha (1210-1223) with Rusudan’s countermark
18293442
27.68 gr. 43.2/25.0/22.9/15.7 mm.
Irregular issue. Stamped twice. Copper.
Av. 1. Stamp. Asomtavruli legend in the center of the crown of the wreathed ornament:
ႢႨ ႻႤ \ ႧႫႰႱႨ – Giorgi, Son of Tamar
2. Stamp. Asomtavruli legend in the center of the crown of the wreathed ornament
[ႢႨ ႻႤ] \ ႧႫႰႱႨ – Giorgi, Son of Tamar
outside: [†ႱႾႪႧႠႶႧႠႶႨႵႬႠ]ႽႣႠჂ[ႥႰ]ႺႾႪႱႠჂ[ႱႵႰႬႩႬႱჃႪ]
In the name of god, this silver was struck in the K’oronikon (ჃႪ) ul (430=1210)
Rv. 1. Stamp. Arabic legend in four lines in the center :
الملك الملوك/ جلال [الدنيا و الدين]/ كيوركى [بن تامار]/ حسام المسيح
King of the Kings, glory of the world and faith, Giorgi, son of Tamar, Sword of the Messiah.
Outside in Persian:
[بنام خدای پاگ این سیم رازده اند بتاریخ چهار] صد وسی سال
i.e. in the name of God, this silver was struck in the year 430
2. Stamp. Arabic legend in four lines in the center:
[الملك الملوك/ جلال الدنيا و [الدين]/ كيوركى [بن تامار/ حسام المسيح
King of the Kings, glory of the world and faith, Giorgi, son of Tamar, Sword of the Messiah
Outside in Persian:
[بنام خدای پاگ این سیم رازده اند بتاریخ چهار] صد وسی سال
i.e. in the name of God, this silver was struck in the year 430

გიორგი IV ლაშა (1210-1223) რუსუდანის დამღით
18293443
15,99 გр. 35,8/17,3/14,1 მმ.
არასწორი ჭედვა. სპილენძი.
Av. წნული ორნამენტის გვირგვინის ცენტრში ასომთავრული წარწერა:
ႢႨ ႻႤ \ [Ⴇ]ႫႰႱႨ – გიორგი ძე თამარისი
გარშემო: ႱႾႤ]ႶႧ[ႨႵႬႠႧႿႣႠႢႥႰႺႾႪႱႠႢႠႫႨႱႵႰႭႬႩႬႱႠ]
სახელითა ღვთისაჲთა იქნა ჭედაჲ ვერცხლისაჲ ამის ქორონიკონსა
(ႳႪ) ულ (430=1210)
Rv. ცენტრში ოთხსტრიქონიანი არაბული ლეგენდა:
[الملك] [المسيح] حسام /تامار بن کیورکی /[الدین] و الدنیا [جلال] /الملوك
მეფე მეფეთა დიდება ქვეყნისა და სარწმუნოებისა გიორგი ძე
თამარისი მესიის მახვილი
გარშემო სპარსულად და რუსუდანის დამღა :
[اند رازده سیم این پاگ خدای بنام] سال وسی صد چهار] بتاریخ
ე.ი. სახელითა უწმინდესის ღვთისა იჭედა ესე ვერცხლი წელსა 430

Giorgi IV Lasha (1210-1223) with Rusudan’s countermark
18293443
15.99 gr. 35.8/17.3/14.1 mm.
Irregular issue. Copper.
Av. Asomtavruli legend in the center of the crown of the wreathed ornament:
ႢႨ ႻႤ \ [Ⴇ]ႫႰႱႨ – Giorgi, Son of Tamar
outside: ႱႾႤ]ႶႧ[ႨႵႬႠႧႿႣႠႢႥႰႺႾႪႱႠႢႠႫႨႱႵႰႭႬႩႬႱႠ]
In the name of god, this silver was struck in the K’oronikon
(ႳႪ) ul (430=1210)
Rv. Arabic legend in four lines in the center:
[الملك] [المسيح] حسام /تامار بن کیورکی /[الدین] و الدنیا [جلال] /الملوك
King of the Kings, glory of the world and faith, Giorgi, son of Tamar,
Sword of the Messiah.
Outside in Persian and Rusudan’s countermark :
[اند رازده سیم این پاگ خدای بنام] سال وسی صد چهار] بتاریخ
i.e. in the name of God, this silver was struck in the year 430.

გიორგი IV ლაშა (1210-1223) რუსუდანის დამღით
18293445
11,78 გრ. 29,8/24,0/5,1 მმ.
არასწორი ჭედვა. სპილენძი.
Av. წნული ორნამენტის გვირგვინის ცენტრში ასომთავრული წარწერა იქვე რუსუდანის დამღა :
ႢႨ ႻႤ \ Ⴇ[ႫႰႱႨ] – გიორგი ძე თამარისი
Rv. ცენტრში ოთხსტრიქონიანი არაბული ლეგენდა:
الملك الملوك/ جلال الدنيا و [الدين/ كيو]ركى [بن] تامار/ [حسام المسيح]
მეფე მეფეთა დიდება ქვეყნისა და სარწმუნოებისა გიორგი ძე თამარისი მესიის მახვილი

Giorgi IV Lasha (1210-1223) with Rusudan’s countermark
18293445
11.78 gr. 29.8/24.0/5.1 mm.
Irregular issue. Copper.
Av. Asomtavruli legend in the center of the crown of the wreathed ornament, Rusudan’s countermark :
ႢႨ ႻႤ \ Ⴇ[ႫႰႱႨ] – Giorgi, Son of Tamar
Rv. Arabic legend in four lines in the center:
الملك الملوك/ جلال الدنيا و [الدين/ كيو]ركى [بن] تامار/ [حسام المسيح]
King of the Kings, glory of the world and faith, Giorgi, son of Tamar, Sword of the Messiah.

გიორგი IV ლაშა (1210-1223) რუსუდანის დამღით
18293447
9,295 გრ. 27,5/21,4/11,2 მმ.
არასწორი ჭედვა. სპილენძი.
Av. წნული ორნამენტის გვირგვინის ცენტრში ასომთავრული წარწერა:
ႢႨ ႻႤ \ ႧႫႰႱႨ – გიორგი ძე თამარისი
გარშემო: [†ႱႾႪႧႠႶႧႠ]ႨႵႬႠႽ[ႤႣႠႥႰႺႾႪႱႠႫႱႵႰႩႱჃႬ]
სახელითა ღვთისაჲთა იქნა ჭედაჲ ვერცხლისაჲ ამის ქორონიკონსა (ჃႬ) ულ (430=1210)
Rv. ცენტრში ოთხსტრიქონიანი არაბული ლეგენდა და რუსუდანის დამღა :
الملك الملوك/ جلال الدنيا و [الدين]/ كيوركى بن تامار/ [حسام المسيح]
მეფე მეფეთა დიდება ქვეყნისა და სარწმუნოებისა გიორგი ძე თამარისი მესიის მახვილი
გარშემო სპარსულად: [بنام خداى پاگ اين سيم رازده] [اند بتار]يخ چهار صد وسى سال
ე.ი. სახელითა უწმინდესის ღვთისა იჭედა ესე ვერცხლი წელსა 430

Giorgi IV Lasha (1210-1223) with Rusudan’s countermark
18293447
9.295 gr. 27.5/21.4/11.2 mm.
Irregular issue. Copper.
Av. Asomtavruli legend in the center of the crown of the wreathed ornament:
ႢႨ ႻႤ \ ႧႫႰႱႨ – Giorgi, Son of Tamar
outside: [†ႱႾႪႧႠႶႧႠ]ႨႵႬႠႽ[ႤႣႠႥႰႺႾႪႱႠႫႱႵႰႩႱჃႬ]
In the name of god, this silver was struck in the K’oronikon (ჃႬ) ul (430=1210)
Rv. Arabic legend and Rusudan’s countermark in four lines in the center :
الملك الملوك/ جلال الدنيا و [الدين]/ كيوركى بن تامار/ [حسام المسيح]
King of the Kings, glory of the world and faith, Giorgi, son of Tamar, Sword of the Messiah.
Outside in Persian: [بنام خداى پاگ اين سيم رازده] [اند بتار]يخ چهار صد وسى سال
i.e. in the name of God, this silver was struck in the year 430.

გიორგი IV ლაშა (1210-1223) რუსუდანის დამღით
18293448
10,13 გრ. 19,3/15,8 მმ.
არასწორი ჭედვა. სპილენძი.
Av. წნული ორნამენტის გვირგვინის ცენტრში ასომთავრული წარწერა იქვე რუსუდანის დამღა:
ႢႨ[ႻႤ] \ Ⴇ[ႫႠႱႨ] – გიორგი ძე თამარისი
Rv. ცენტრში ოთხსტრიქონიანი არაბული ლეგენდა:
ال[ملك الملوك]/ جلال الد[نيا و الدين]/ كيوركى [بن تامار/ حسام المسيح]
მეფე მეფეთა დიდება ქვეყნისა და სარწმუნოებისა გიორგი ძე თამარისი მესიის მახვილი

Giorgi IV Lasha (1210-1223) with Rusudan's countermark
18293448
10.13 gr. 19.3/15.8 mm.
Irregular issue. Copper.
Av. Asomtavruli legend in the center of the crown of the wreathed ornament, Rusudan's countermark:
ႢႨ[ႻႤ] \ Ⴇ[ႫႠႱႨ] – Giorgi, Son of Tamar
Rv. Arabic legend in four lines in the center:
ال[ملك الملوك]/ جلال الد[نيا و الدين]/ كيوركى [بن تامار/ حسام المسيح]
King of the Kings, glory of the world and faith, Giorgi, son of Tamar, Sword of the Messiah.

გიორგი IV ლაშა (1210-1223) რუსუდანის დამღით
18293449
7,415 გრ. 14,7/14,4 მმ.
არასწორი ჭედვა. სპილენძი.
Av. წნული ორნამენტის გვირგვინის ცენტრში ასომთავრული წარწერა იქვე რუსუდანის დამღა:
ႢႨ ႻႤ \ ႧႫႠႱ[Ⴈ] – გიორგი ძე თამარისი
გარშემო: ႱႾႤႧႶႨႧႶႨႵႬႶႣႼႶႨႥႺႾႱႨႶႫႱႵႩ]ႩႱႷႦ
სახელითა ღვთისაჲთა იქნა ჭედაჲ ვერცხლისაჲ ამის ქორონიკონსა
(ႷႦ) ულ (430=1210)
Rv. ცენტრში ოთხსტრიქონიანი არაბული ლეგენდა:
الملك الملوك/ [جلال] الدنيا و الد[ين/ كيوركى] بن تامار/[حسام المسيح]
მეფე მეფეთა დიდება ქვეყნისა და სარწმუნოებისა გიორგი ძე თამარისი მესიის მახვილი

Giorgi IV Lasha (1210-1223) with Rusudan's countermark
18293449
7.415 gr. 14.7/14.4 mm.
Irregular issue. Copper.
Av. Asomtavruli legend in the center of the crown of the wreathed ornament, Rusudan's countermark:
ႢႨ ႻႤ \ ႧႫႠႱ[Ⴈ] – Giorgi, Son of Tamar
outside: ႱႾႤႧႶႨႧႶႨႵႬႶႣႼႶႨႥႺႾႱႨႶႫႱႵႩ]ႩႱႷႦ
In the name of god, this silver was struck in the K'oronikon
(ႷႦ) ul (430=1210)
Rv. Arabic legend in four lines in the center:
الملك الملوك/ [جلال] الدنيا و الد[ين/ كيوركى] بن تامار/[حسام المسيح]
King of the Kings, glory of the world and faith, Giorgi, son of Tamar, Sword of the Messiah

გიორგი IV ლაშა (1210-1223) რუსუდანის დამღით
18293450
5,65 გრ. 18,3/13,8 მმ.
არასწორი ჭედვა. სპილენძი.
Av. წნული ორნამენტის გვირგვინის ცენტრში ასომთავრული წარწერა იქვე რუსუდანის დამღა:
ႢႨ [ႻႤ] \ ႧႫႰ[ႱႨ] – გიორგი ძე თამარისი
გარშემო: [†ႱႾႪႧႠႶႧႱႠႧႠႵႬႠႽႣႠႥႰႺႾႪႱႠႠႫႱ]ႵႰႩ[ႬႱႳႪ]
სახელითა ღვთისაჲთა იქნა ჭედაჲ ვერცხლისაჲ ამის ქორონიკონსა (ႳႪ) ულ (430=1210)
Rv. ცენტრში ოთხსტრიქონიანი არაბული ლეგენდა:
جلال ال[دنيا و الدين]/ كيوركى بن تا[مار/ حسام المسيح] /[الملك الملوك]
მეფე მეფეთა დიდება ქვეყნისა და სარწმუნოებისა გიორგი ძე თამარისი მესიის მახვილი

Giorgi IV Lasha (1210-1223) with Rusudan’s countermark
18293450
5.65 gr. 18.3/13.8 mm.
Irregular issue. Copper.
Av Asomtavruli legend in the center of the crown of the wreathed ornament, Rusudan’s countermark :
ႢႨ [ႻႤ] \ ႧႫႰ[ႱႨ] – Giorgi, Son of Tamar
Outer legend: [†ႱႾႪႧႠႶႧႱႠႧႠႵႬႠႽႣႠႥႰႺႾႪႱႠႠႫႱ]ႵႰႩ[ႬႱႳႪ]
In the name of god, this silver was struck in the K’oronikon (ႳႪ) ul (430=1210)
Rv Arabic legend in four lines in the center:
جلال ال[دنيا و الدين]/ كيوركى بن تا[مار/ حسام المسيح] /[الملك الملوك]
King of the Kings, glory of the world and faith, Giorgi, son of Tamar, Sword of the Messiah.

გიორგი IV ლაშა (?) (1210-1223) რუსუდანის დამღით
18293452
3,78 გრ. 15,9/6,9 მმ.
არასწორი ჭედვა. სპილენძი.
Av. წარწერა წარხოცილია:
Rv. ცენტრში რუსუდანის დამღა

Giorgi IV Lasha (?) (1210-1223) with Rusudan’s countermark
18293452
3.78 gr. 15.9/6,9 mm.
Irregular issue. Copper.
Av. Illegible
Rv. Illegible, Rusudans countermark in the center:

ჯალალ ად-დინი
(1220-1231)

JALAL AD-DIN
(1220-1231)

ჯალალ ად-დინი (1220-1231). 1226
18293510
7,515 გრ. 34,7/15,9/9,6/7,3 მმ.
არასწორი ჭედვა. სპილენძი
Av. ცენტრში ორსტრიქონიანი არაბული წარწერა
[الس][المعظم] / لطان – სულთანი უზენაესი
გარშემო, ორხაზოვან რკალს შორის არაბული წარწერა
[ضاعف الله] [ايد اقباله] و مد ظلاله و اجلاله]
გააორკეცებს ღმერთი მის დიდებას, განავრცობს მის ჩრდილს და განამტკიცებს მის წარმატებებს.
Rv. ცენტრში ორსტრიქონიანი არაბული წარწერა
جلال الدنيا / [و الد]ين
ჯალალ ად-დუნია ვად-დინ
(ეს სახელი და ტიტული ითარგმნება „დიდება ქვეყნისა და სარწმუნოებისა“, ისევე როგორც თამარისა და ლაშა IV გიორგის მონეტებზე)
გარშემო, ორხაზოვან რკალს შორის არაბული წარწერა
[ضرب هذا الدر] [ثلث و عشرين و ستمائة] هم بتاريخ
იჭედა ესე დირჰემი წელსა (1226=) 623

Jalal ad-Din (1220-1231). 1226
18293510
7.515 gr. 7.3/9.6/ 15.9/34.7 mm.
Irregular issue. Copper.
Av. Arabic legend in two lines in the center
[الس][المعظم] / لطان – The Sultan the supreme
Outside : Arabic legend between two linear borders:
[ضاعف الله] [ايد اقباله] و مد ظلاله و اجلاله]
My god increase his glory and lengthen his shadow and strengthen his beneficence
Rv. Arabic legend in two lines in the center:
جلال الدنيا / [و الد]ين
Jalal al-Dunia wal-Din
(This name and title translate as “Glory of the world and faith", which is exactly the same text of Tamar’s and Lasha Giorgi’s coppers.)
Outside: Arabic legend between two linear borders:
[ضرب هذا الدر] [ثلث و عشرين و ستمائة] هم بتاريخ
This dirham was struck in the year 623(=1226)

ჯალალ ად-დინი (1220-1231). 1226
18293467
13,80 გრ. 24,2 მმ.
არასწორი ჭედვა. სპილენძი
Av. დამღის კვალი
Rv. ცენტრში ორ სტრიქონიანი არაბული წარწერა:
سلطان / [ال]معظم[ال]
სულთანი უზენაესი

Jalal ad-Din (1220-1231). 1226
18293467
13.80 gr. 24.2 mm.
Irregular issue. Copper.
Av. Trace of countermark
Rv. Arabic legend in two lines in the center:
سلطان / [ال]معظم[ال]
The Sultan the supreme

ჯალალ ად-დინი (1220-1231). 1226
18293422
3,79 გრ. 23,7/23,4 მმ.
სწორი ჭედვა. სპილენძი.
Av. ცენტრში ოთხ სტრიქონიანი ასომთავრული წარწერა, რომელსაც შემოვლებული აქვს წერტილოვანი რკალი:
[+]ႢႨႧ\[Ⴔ]ႱႠႧႫႱ[Ⴛ]\[Ⴑ]ႭႱႭႿ[ႭႨ]\Ⴏ[ႠႳႨႭ]
გიორგი მეფისა, თამარის ძისასა, ჯავახთუფლისა
Rv. ცენტრში ოთხ სტრიქონიანი არაბული წარწერა, რომელსაც შემოვლებული აქვს წერტილოვანი რკალი:
المع[ظم/ جلال الدنيا] و الد[ين/ كيوركى بن تامار]/ حسام المس[يح] [الملك]
მეფე დიდებული, დიდება ქვეყნისა და სარწმუნოებისა, გიორგი ძე თამარისი, მესიის მახვილი. მონეტა გადაჭედილია ჯალალ ად-დინის მიერ

Jalal ad-Din (1220-1231). 1226
18293422
3.79 gr. 23.7 /23.4 mm.
Regular issue. Copper.
Av. Asomtavruli legend in four lines in the center, surrounded by a dotted circle:
[+]ႢႨႧ\[Ⴔ]ႱႠႧႫႱ[Ⴛ]\[Ⴑ]ႭႱႭႿ[ႭႨ]\Ⴏ[ႠႳႨႭ]
Rv. Arabic legend in four lines in the center, surrounded by a dotted circle:
المع[ظم/ جلال الدنيا] و الد[ين/ كيوركى بن تامار]/ حسام المس[يح] [الملك]
King of the Kings, glory of the world and faith, Giorgi, son of Tamar, sword of the Messiah. A coin is oversruck by Jalal ad-Din.

ჯალალ ად-დინი (1220-1231). 1226
18293436
3,07 გრ. 16,2/15,0 მმ.
არასწორი ჭედვა. სპილენძი

Av. წნული ორნამენტის ცენტრში თამარის ფაქსიმილე
დამღა წერტილიანი ასომთავრული დონი (Ⴃ).
Rv. არაბული წარწერის კვალი

Jalal ad-Din (1220-1231). 1226
18293436
3.07 gr. 15.0/16.2 mm.
Irregular issue. Copper.
Av. Tamar’s facsimile and the countermark , Asomtavruli (Ⴃ) "D"
with a dot in the center of a wreathed ornament.
Rv. Trace of Arabic legend

ჯალალ ად-დინი (1220-1231). 1226
18293461
17,12 გრ. 29,2/27,5 მმ.
არასწორი ჭედვა. სპილენძი
Av. ცენტრში ორსტრიქონიანი არაბული წარწერა
[م]السل[طان]/ المعظ – სულთანი უზენაესი
გარშემო, ორხაზოვან რკალს შორის არაბული წარწერა
بتاريخ ثلث [و عشرين و ستمائة] [ضرب هذا الدرهم]
იჭედა ესე დირჰემი წელსა (1226=) 623
Rv. ცენტრში ორსტრიქონიანი არაბული წარწერა და რუსუდანის დამღა
و الدين /[جلال الدنيا]
ჯალალ ად-დუნია ვად-დინ
გარშემო, ორხაზოვან რკალს შორის ასომთავრული წარწერა
Ⴑ[ႾႤႪႨႧႨႧ ႨႵႬ ႵႤႣႠჂႥႤႰႺ]ႾႪႨႠႫႨႱႵႭႩ
სახელითა ღვთისაჲთა იქნა ჭედაჲ ვერცხლი ამის ქორონიკონსა 430 = 1210

Jalal ad-Din (1220-1231). 1226
18293461
17.12 gr. 27.5/29.2 mm.
Irregular issue. Copper.
Av. Arabic legend in two lines in the center:
[م]السل[طان]/ المعظ – The Sultan the supreme
Outside: Arabic legend between two linear borders:
بتاريخ ثلث [و عشرين و ستمائة] [ضرب هذا الدرهم]
This dirham was struck in the year (1226=)623
Rv. Arabic legend in two lines in the center and Rusudan’s countermark
و الدين /[جلال الدنيا]
Jalal al-Dunia wal-Din
Outside: Asomtavruli legend between two linear borders:
Ⴑ[ႾႤႪႨႧႨႧ ႨႵႬ ႵႤႣႠჂႥႤႰႺ]ႾႪႨႠႫႨႱႵႭႩ
In the name of god was struck this silver in the Koronikon 430=1210

ჯალალ ად-დინი (1220-1231). 1226
18293462
12,83 გრ. 26,7/24,0 მმ.
არასწორი ჭედვა. სპილენძი
Av. ცენტრში ორსტრიქონიანი არაბული წარწერა და დამღა Ⴃ
ასომთავრული დონი (Ⴃ)
[م]المعظ / [ان]السلط – სულთანი უზენაესი
გარშემო, ორხაზოვან რკალს შორის ასომთავრული წარწერა
[ႱႾႪႧႠႶႧႠ ႨႵႬႠ ႽႣႠႥႰႺႾႪ]ႨႠႫႱႵႰ[ႬႱ]
სახელითა ღვთისაჲთა იქნა ჭედაჲ ვერცხლი ამის ქორონიკონსა
Rv. ცენტრში ორსტრიქონიანი არაბული წარწერა
جلال [الدنيا] / و الدين
ჯალალ ად-დუნია ვად-დინ

Jalal ad-Din (1220-1231). 1226
18293462
12.83 gr. 26.7/24.0 mm.
Irregular issue. Copper.
Av. Arabic legend in two lines in the center and the countermark Ⴃ,
Asomtavruli (Ⴃ) "D" is affixed above.
[م]المعظ / [ان]السلط – The Sultan the supreme
Outside: Asomtavruli legend between two linear borders:
[ႱႾႪႧႠႶႧႠ ႨႵႬႠ ႽႣႠႥႰႺႾႪ]ႨႠႫႱႵႰ[ႬႱ]
In the name of God, the silver was struck in K’oronikon
Rv. Arabic legend in two lines in the center:
جلال [الدنيا] / و الدين
Jalal al-Dunia wal-Din

ჯალალ ად-დინი (1220-1231). 1226
18293463
24,44 გრ. 32,0/27,3/12,4 მმ.
არასწორი ჭედვა. სპილენძი
Av. ცენტრში ორსტრიქონიანი არაბული წარწერა
السلطان / المعظم – სულთანი უზენაესი
Rv. ცენტრში ორსტრიქონიანი არაბული წარწერა
جلال الدنيا / و الدين
ჯალალ ად-დუნია ვად-დინ

Jalal ad-Din (1220-1231). 1226
18293463
24.44 gr. 32.0/27.3/12.4 mm.
Irregular issue. Copper.
Av. Arabic legend in two lines in the center
السلطان / المعظم – The Sultan the supreme
Rv. Arabic legend in two lines in the center:
جلال الدنيا / و الدين
Jalal al-Dunia wal-Din

ჯალალ ად-დინი (1220-1231). 1226
18293464
12,25 გრ. 26,3/27,0 მმ.
არასწორი ჭედვა. სპილენძი
Av. ცენტრში ორსტრიქონიანი არაბული წარწერა და
რუსუდანის დამღის კვალი
[المعظم]/ السلطان – სულთანი უზენაესი
გარშემო, ორხაზოვან რკალს შორის არაბული წარწერის კვალი
Rv. ცენტრში ორსტრიქონიანი არაბული წარწერა და
ასომთავრული დონ (Ō) დამღის კვალი
و الدين /[جلال الدنيا]
ჯალალ ად-დუნია ვად-დინ
გარშემო, ორხაზოვან რკალს შორის არაბული წარწერა
ظلاله و ايد [اقباله] [ضاعف الله جلاله و مد]
გააორკეცებს ღმერთი მის დიდებას, განავრცობს მის ჩრდილს და
განამტკიცებს მის წარმატებებს.

Jalal ad-Din (1220-1231). 1226
18293464
12.25 gr. 26.3/27.0 mm.
Irregular issue. Copper.
Av. Arabic legend in two lines in the center and
the trace of the Rusudan’s countermark
[المعظم]/ السلطان – The Sultan the supreme
Outside : trace of Arabic legend
Rv: Arabic legend in two lines in the center and
the trace of the countermark - Asomtavruli Ō "D" with a dot.
و الدين /[جلال الدنيا]
Jalal al-Dunia wal-Din
Outside: Arabic legend between two linear borders:
ظلاله و ايد [اقباله] [ضاعف الله جلاله و مد]
My god increase his glory and lengthen his shadow and strengthen his beneficence
Rv. Arabic legend in two lines in the center:
جلال [الدنيا] / و الدين
Jalal al-Dunia wal-Din

ჯალალ ად-დინი (1220-1231). 1226
18293465
17,415 გრ. 36,2/24,6 მმ.
არასწორი ჭედვა. სპილენძი
Av. ცენტრში ორსტრიქონიანი არაბული წარწერა
السلطان / المعظم – სულთანი უზენაესი
Rv. ცენტრში არაბული ზედწერილის ნაშთი და
რუსუდანის დამღის კვალი
გარშემო: ორხაზოვან რკალს შორის არაბული წარწერის კვალი

Jalal ad-Din (1220-1231). 1226
18293465
17.415 gr. 36.2/24.6 mm.
Irregular issue. Copper.
Av. Arabic legend in two lines in the center:
السلطان / المعظم – The Sultan the supreme
Rv: Remnant of Arabic inscription
in the center and the trace of the Rusudan’s countermark
Outside: trace of Arabic legend between two linear borders

ჯალალ ად-დინი (1220-1231). 1226
18293466
14,06 გრ. 29,9/26,7 მმ.
არასწორი ჭედვა. სპილენძი
Av. ცენტრში ორსტრიქონიანი არაბული წარწერა
და ასომთავრული დონ (Ō) დამღის კვალი
عظم[الم] / السلطان – სულთანი უზენაესი
გარშემო, ორხაზოვან რკალს შორის არაბული წარწერა
ثلث [و عشرين و ستمائة] [ضرب هذا الدرهم بتاريخ]
იჭედა ესე დირჰემი წელსა (1226=) 623
Rv. ცენტრში ორსტრიქონიანი არაბული წარწერა
جلا[ل] الد[نيا] / و الدين
ჯალალ ად-დუნია ვად-დინ

Jalal ad-Din (1220-1231). 1226
18293466
14.06 gr. 29.9/26.7 mm.
Irregular issue. Copper.
Av. Arabic legend in two lines in the center and
the trace of the countermark - Asomtavruli Ō "D" with a dot.
عظم[الم] / السلطان – The Sultan the supreme
Outside: Arabic legend between two linear borders:
ثلث [و عشرين و ستمائة] [ضرب هذا الدرهم بتاريخ]
This dirham was struck in the year 623(=1226)
Rv. Arabic legend in two lines in the center:
جلا[ل] الد[نيا] / و الدين
Jalal al-Dunia wal-Din

ჯალალ ად-დინი (1220-1231). 1226
18293468
11,52 გრ. 23,9/22,9 მმ.
არასწორი ჭედვა. სპილენძი
Av. ცენტრში ორსტრიქონიანი
არაბული წარწერა და რუსუდანის დამღის კვალი
[م]المعظ / [ان]السلط – სულთანი უზენაესი
Rv. ცენტრში ორსტრიქონიანი არაბული წარწერა
الد[ين] [جلال الدنيا / و]
ჯალალ ად-დუნია ვად-დინ
გარშემო არაბული წარწერის კვალი

Jalal ad-Din (1220-1231). 1226
18293468
11.52 gr. 23.9/22.9 mm.
Irregular issue. Copper.
Av. Arabic legend in two lines
in the center and the trace of the Rusudan's countermark
[م]المعظ / [ان]السلط – The Sultan the supreme
Rv. Arabic legend in two lines in the center:
الد[ين] [جلال الدنيا / و]
Jalal al-Dunia wal-Din
Outside: trace of Arabic legend

ჯალალ ად-დინი (1220-1231). 1226
18293469
7,96 გრ. 23,5/19,9 მმ.
არასწორი ჭედვა. სპილენძი
Av. ცენტრში ორსტრიქონიანი არაბული წარწერა
[ال]معظم[ال] / سلطان – სულთანი უზენაესი
RV. ცენტრში ორსტრიქონიანი არაბული წარწერა
[و الدين] / جلال الدنيا – ჯალალ ად-დუნია ვად-დინ

Jalal ad-Din (1220-1231). 1226
18293469
7.96 gr. 23.5/19.9 mm.
Irregular issue. Copper.
AV. Arabic legend in two lines in the center
[ال]معظم[ال] / سلطان – The Sultan the supreme
RV. Arabic legend in two lines in the center:
[و الدين] / جلال الدنيا – Jalal al-Dunia wal-Din

ჯალალ ად-დინი (1220-1231). 1226
18293470
26,6 გრ. 24,0/26,1 მმ.
არასწორი ჭედვა. სპილენძი
Av. ცენტრში ორსტრიქონიანი არაბული წარწერა
[م]المعظ / [ان]السلط – სულთანი უზენაესი
RV. ცენტრში ორსტრიქონიანი არაბული წარწერა
و الدين / جلال الدنيا – ჯალალ ად-დუნია ვად-დინ

Jalal ad-Din (1220-1231). 1226
18293470
26.6 gr. 26.1/24.0 mm.
Irregular issue. Copper.
Av. Arabic legend in two lines in the center
[م]المعظ / [ان]السلط – The Sultan the supreme
Rv. Arabic legend in two lines in the center:
و الدين / جلال الدنيا – Jalal al-Dunia wal-Dir

ჯალალ ად-დინი (1220-1231). 1226
18293471
6,99 გრ. 27,5/24,3 მმ.
არასწორი ჭედვა. სპილენძი
Av. ცენტრში ორსტრიქონიანი არაბული წარწერა
[ظم]المع / [ن]السلطا– სულთანი უზენაესი
Rv. ცენტრში ორსტრიქონიანი არაბული წარწერა
[ين]و الد / [نيا]جلال الد – ჯალალ ად-დუნია ვად-დინ

Jalal ad-Din (1220-1231). 1226
18293471
6.99 gr. 27.5/24.3 mm.
Irregular issue. Copper.
Av. Arabic legend in two lines in the center
[ظم]المع / [ن]السلطا– The Sultan the supreme
Rv. Arabic legend in two lines in the center:
[ين]و الد / [نيا]جلال الد –Jalal al-Dunia wal-Din

ჯალალ ად-დინი (1220-1231). 1226
18293472
13,485 გრ. 17,8/27,2 მმ.
არასწორი ჭედვა. სპილენძი
Av. ცენტრში ორსტრიქონიანი არაბული წარწერა
[م]المعظ / [ان]السلط – სულთანი უზენაესი
Rv. ცენტრში ორსტრიქონიანი არაბული წარწერა
[ين]و الد / [نيا]جلال الد – ჯალალ ად-დუნია ვად-დინ

Jalal ad-Din (1220-1231). 1226
18293472
13.485 gr. 27.2/17.8 mm.
Irregular issue. Copper.
Av. Arabic legend in two lines in the center:
[م]المعظ / [ان]السلط – The Sultan the supreme
Rv. Arabic legend in two lines in the center:
[ين]و الد / [نيا]جلال الد – Jalal al-Dunia wal-Din

ჯალალ ად-დინი (1220-1231). 1226
18293473
10,33 გრ. 22,1/23,4 მმ.
არასწორი ჭედვა. სპილენძი
Av. ცენტრში ორსტრიქონიანი არაბული წარწერა
[ال]المعظم / سلطان – სულთანი უზენაესი
გარშემო არაბული წარწერის კვალი
Rv. ცენტრში ორსტრიქონიანი არაბული წარწერა
[ين]و الد / جلال الدنيا – ჯალალ ად-დუნია ვად-დინ
გარშემო არაბული წარწერის კვალი

Jalal ad-Din (1220-1231). 1226
18293473
10.33 gr. 23.4/ 22.1 mm.
Irregular issue. Copper.
Av. Arabic legend in two lines in the center
[ال]المعظم / سلطان –The Sultan the supreme
Outside : Trace of Arabic legend
RV. Arabic legend in two lines in the center:
[ين]و الد / جلال الدنيا – Jalal al-Dunia wal-Din
Outside : Trace of Arabic legend

ჯალალ ად-დინი (1220-1231). 1226
18293474
10,27 გრ. 23,6/23,8 მმ.
არასწორი ჭედვა. სპილენძი
Av. ცენტრში ორსტრიქონიანი არაბული წარწერა
عظم[الم] / السلطان – სულთანი უზენაესი
Rv. ცენტრში ორსტრიქონიანი არაბული წარწერა
و الدين / [نيا]جلال الد – ჯალალ ად-დუნია ვად-დინ

Jalal ad-Din (1220-1231). 1226
18293474
10.27 gr. 23.8/ 23.6 mm.
Irregular issue. Copper.
Av. Arabic legend in two lines in the center
عظم[الم] / السلطان –The Sultan the supreme
Rv. Arabic legend in two lines in the center:
و الدين / [نيا]جلال الد – Jalal al-Dunia wal-Din

ჯალალ ად-დინი (1220-1231). 1226
18293475
6,02 გრ. 20,8/21,6 მმ.
არასწორი ჭედვა. სპილენძი
Av. ცენტრში ორსტრიქონიანი არაბული წარწერა და
ასომთავრული დონ (Ⴃ) დამღის კვალი
[ال]عظم[الم] / سلطان – სულთანი უზენაესი
Rv. ცენტრში ორსტრიქონიანი არაბული წარწერა
[و / جلال الدنيا] الدين – ჯალალ ად-დუნია ვად-დინ

Jalal ad-Din (1220-1231). 1226
N18293475
6.02 gr. 20.8/21.6 mm.
Irregular issue. Copper.
Av. Arabic legend in two lines in the center and
the trace of the countermark Asomtavruli Ⴃ "D"
[ال]عظم[الم] / سلطان – The Sultan the supreme
Rv. Arabic legend in two lines in the center:
[و / جلال الدنيا] الدين – Jalal al-Dunia wal-Din

ჯალალ ად-დინი (1220-1231). 1226
18293476
7,81 გრ. 22,2/24,7 მმ.
არასწორი ჭედვა. სპილენძი
Av. ცენტრში ორსტრიქონიანი არაბული წარწერა
[م]عظ[الم] / [ان]السلط – სულთანი უზენაესი
RV. არაბული წარწერის კვალი
გარშემო: არაბული წარწერა და დამღა ასომთავრული დონი(Ⴃ) წერტილით
ضا]عف الله جلاله و مد ظلاله و ايد اقبا[له
გააორკეცებს ღმერთი მის დიდებას, განავრცობს მის ჩრდილს და
განამტკიცებს მის წარმატებებს.

Jalal ad-Din (1220-1231). 1226
18293476
7.81 gr. 22.2 /24.7 mm.
Irregular issue. Copper.
Av. Arabic legend in two lines in the center:
[م]عظ[الم] / [ان]السلط – The Sultan the supreme
Rv. Trace of Arabic legend
Outside : Arabic legend and countermark , Asomtavruli (Ⴃ) "D" with a dot.
ضا]عف الله جلاله و مد ظلاله و ايد اقبا[له
My god increase his glory and lengthen his shadow and strengthen his beneficence

ჯალალ ად-დინი (1220-1231). 1226
18293478
9,57 გრ. 21,4/23,0 მმ.
არასწორი ჭედვა. სპილენძი
Av. ცენტრში ორსტრიქონიანი არაბული წარწერა
[م]المعظ / [طان]السل – სულთანი უზენაესი
Rv. ცენტრში ორსტრიქონიანი არაბული წარწერა
[ين]و الد / [نيا]جلال الد – ჯალალ ად-დუნია ვად-დინ

Jalal ad-Din (1220-1231). 1226
18293478
9.57 gr. 21.4/23.0 mm.
Irregular issue. Copper.
Av. Arabic legend in two lines in the center
[م]المعظ / [طان]السل – The Sultan the supreme
Rv. Arabic legend in two lines in the center:
[ين]و الد / [نيا]جلال الد – Jalal al-Dunia wal-Din

ჯალალ ად-დინი (1220-1231). 1226
18293477
6,65 გრ. 21,3/21,7 მმ.
არასწორი ჭედვა. სპილენძი
Av. ცენტრში ორსტრიქონიანი არაბული წარწერა
[ظم]المع / [ان]السلط – სულთანი უზენაესი
გარშემო, ორხაზოვან რკალს შორის არაბული წარწერა
[ضرب هذا [الدرهم بتاريخ ثلث و عشرين و ستمائة
იჭედა ესე დირჰემი წელსა 623 (=1226)
Rv. ცენტრში ორსტრიქონიანი არაბული წარწერა
[جلا]و الدين / [نيا]ل الد – ჯალალ ად-დუნია ვად-დინ

Jalal ad-Din (1220-1231). 1226
18293477
6.65 gr. 21.7/21.3 mm.
Irregular issue. Copper.
Av. Arabic legend in two lines in the center
[ظم]المع / [ان]السلط – The Sultan the supreme
Outside : Arabic legend between two linear borders:
[ضرب هذا [الدرهم بتاريخ ثلث و عشرين و ستمائة
This dirham was struck in the year 623(=1226)
Rv. Arabic legend in two lines in the center:
[جلا]و الدين / [نيا]ل الد – Jalal al-Dunia wal-Din

ჯალალ ად-დინი (1220-1231). 1226
18293479
4,95 გრ. 18,8/20,7 მმ.
არასწორი ჭედვა. სპილენძი
Av. ცენტრში ორსტრიქონიანი არაბული წარწერა
[ال][المعظم] / سلطان – სულთანი უზენაესი
Rv. ცენტრში ორსტრიქონიანი არაბული წარწერა
[جلا][و الدين] / ل الدنيا – ჯალალ ად-დუნია ვად-დინ

Jalal ad-Din (1220-1231). 1226
18293479
4.95 gr. 20.7/18.8 mm.
Irregular issue. Copper.
Av. Arabic legend in two lines in the center
[ال][المعظم] / سلطان – The Sultan the supreme
Rv. Arabic legend in two lines in the center:
[جلا][و الدين] / ل الدنيا – Jalal al-Dunia wal-Din

ჯალალ ად-დინი (1220-1231) 1226
18293480
4,95 გრ. 18,8/20,7 მმ.
არასწორი ჭედვა. სპილენძი
Av. ცენტრში ორსტრიქონიანი არაბული წარწერა
[ال][المعظم] / سلطان – სულთანი უზენაესი
Rv. ცენტრში ორსტრიქონიანი არაბული წარწერა
[جلا][و الدين] / ل الدنيا – ჯალალ ად-დუნია ვად-დინ

Jalal ad-Din (1220-1231) 1226
18293480
4.95 gr. 20.7/18.8 mm.
Irregular issue. Copper.
Av. Arabic legend in two lines in the center
[ال][المعظم] / سلطان – The Sultan the supreme
Rv. Arabic legend in two lines in the center:
[جلا][و الدين] / ل الدنيا – Jalal al-Dunia wal-Din

ჯალალ ად-დინი (1220-1231). 1226
18293481
5,75 გრ. 17,5/18,8 მმ.
არასწორი ჭედვა. სპილენძი
Av. ცენტრში ორსტრიქონიანი არაბული წარწერა და დამღა ასომთავრული დონი (Ⴇ) წერტილით
[ظم]مع[ال] / [ان]السلط – სულთანი უზენაესი
Rv. ცენტრში ორსტრიქონიანი არაბული წარწერა
[و الدين] /[دنيا]ال جلال – ჯალალ ად-დუნია ვად-დინ

Jalal ad-Din (1220-1231). 1226
18293481
5.75 gr. 18.8/17.5 mm.
Irregular issue. Copper.
Av. Arabic legend in two lines in the center and the countermark , Asomtavruli (Ⴇ) "D" with a dot.
[ظم]مع[ال] / [ان]السلط – The Sultan the supreme
Rv. Arabic legend in two lines in the center
[و الدين] /[دنيا]ال جلال – Jalal al-Dunia wal-Din

ჯალალ ად-დინი (1220-1231). 1226
N18293482
7,15 გრ. 17,3/21,2 მმ.
არასწორი ჭედვა. სპილენძი
Av. ცენტრში ორსტრიქონიანი არაბული წარწერა
[المعظم] / [طان]السل – სულთანი უზენაესი
RV. ცენტრში ორსტრიქონიანი არაბული წარწერა
[و الدين]/ [الدنيا] جلال – ჯალალ ად-დუნია ვად-დინ

Jalal ad-Din (1220-1231). 1226
N18293482
7.15 gr. 21.2/17.3 mm.
Irregular issue. Copper.
Av. Arabic legend in two lines in the center
[المعظم] / [طان]السل – The Sultan the supreme
RV. Arabic legend in two lines in the center:
[و الدين]/ [الدنيا] جلال – Jalal al-Dunia wal-Din

ჯალალ ად-დინი (1220-1231). 1226
18293483
4,13 გრ. 17,6/18,4 მმ.
არასწორი ჭედვა. სპილენძი
Av. ცენტრში ორსტრიქონიანი არაბული წარწერა და ასომთავრული დონ (Ⴇ) დამღის კვალი
[السلطان] / [عظم]الم – სულთანი უზენაესი
Rv. ცენტრში ორსტრიქონიანი არაბული წარწერა
[و الدين]/ [ل الدنيا]جلا – ჯალალ ად-დუნია ვად-დინ

Jalal ad-Din (1220-1231). 1226
18293483
4,13 gr. 18,4/17,6 mm.
Irregular issue. Copper.
Av. Arabic legend in two lines in the center and the trace of the countermark Asomtavruli Ⴇ "D"
[السلطان] / [عظم]الم – The Sultan the supreme
Rv. Arabic legend in two lines in the center:
[و الدين]/ [ل الدنيا]جلا – Jalal al-Dunia wal-Din

ჯალალ ად-დინი (1220-1231). 1226
18293505
16,73 გრ. 18,0/23,3/38,8 მმ.
არასწორი ჭედვა. სპილენძი
Av. ცენტრში ორსტრიქონიანი არაბული წარწერა
معظم[ال] / السلطان – სულთანი უზენაესი
Rv. ცენტრში ორსტრიქონიანი არაბული წარწერა
[و الدين] / [نيا]جلال الد – ჯალალ ად-დუნია ვად-დინ
გარშემო ორხაზოვან რკალს შორის არაბული წარწერის კვალი და
ასომთავრული წარწერა, დამღა ასომთავრული დონი (Ⴃ) წერტილით
...ႣႨႪႱႨ...

Jalal ad-Din (1220-1231). 1226
18293505
14.06 gr. 26.7/29.9 mm.
Irregular issue. Copper.
Av. Arabic legend in two lines in the center.
but the relief is rather low.
معظم[ال] / السلطان – The Sultan the supreme
RV: Arabic legend in two lines in the center
[و الدين] / [نيا]جلال الد – Jalal al-Dunia wal-Din
Outside :
Trace of Arabic legend between two linear borders and the countermark ,
Asomtavruli (Ⴃ) "D" with a dot in the center of a wreathed ornament.
...ႣႨႪႱႨ...

ჯალალ ად-დინი (1220-1231). 1226
18293485
4,20 გრ. 16,4/17,8 მმ.
არასწორი ჭედვა. სპილენძი
Av. ცენტრში ორსტრიქონიანი არაბული წარწერა
[السل][المعظم]/ طان – სულთანი უზენაესი
ორხაზოვან რკალს შორის არაბული წარწერა
عشرين و ستما[ئة] [ضرب هذا الدرهم بتاريخ ثلث و]
იჭედა ესე დირჰემი წელსა (1226=) 623
Rv. ცენტრში არაბული წარწერის ფრაგმენტი და დამღა ,
ასომთავრული დონი (Ⴃ) წერტილით
[جلال الد][و الدين]/ نيا – ჯალალ ად-დუნია ვად-დინ
გარშემო არაბული წარწერის კვალი

Jalal ad-Din (1220-1231). 1226
18293485
4.20 gr. 17.8/16.4 mm.
Irregular issue. Copper.
Av. fragment of Arabic legend in the center:
[السل][المعظم]/ طان – The Sultan the supreme
Outside : Arabic legend between two linear borders:
عشرين و ستما[ئة] [ضرب هذا الدرهم بتاريخ ثلث و]
This dirham was struck in the year 623(=1226)
Rv: fragment of Arabic legend and countermark ,
Asomtavruli (Ⴃ) "D" with a dot in the center
[جلال الد][و الدين]/ نيا – Jalal al-Dunia wal-Din
Outside : Trace of Arabic legend

ჯალალ ად-დინი (1220-1231).. 1226
18293487
5,21 გრ. 17,6/18,2 მმ.
არასწორი ჭედვა. სპილენძი
Av. ცენტრში ორსტრიქონიანი არაბული წარწერა
[ال]معظم / السلطان – სულთანი უზენაესი
Rv. წარხოცილი

Jalal ad-Din (1220-1231). 1226
18293487
5.21 gr. 18.2/17.6 mm.
Irregular issue. Copper.
Av. Arabic legend in two lines in the center:
[ال]معظم / السلطان – The Sultan the supreme
Rv: worn away

ჯალალ ად-დინი (1220-1231). 1226
18293488
3,41 გრ. 14,5/16,6 მმ.
არასწორი ჭედვა. სპილენძი
Av. ცენტრში ორსტრიქონიანი არაბული წარწერა
[ظم]المع / [طان]السل – სულთანი უზენაესი
[و الدين]/ [الدنيا] جلال – ჯალალ ად-დუნია ვად-დინ

Jalal ad-Din (1220-1231). 1226
18293488
14.06 gr. 29.9/26.7 mm.
Irregular issue. Copper.
Av. fragment of Arabic legend in the center:
[ظم]المع / [طان]السل – The Sultan the supreme
Rv: fragment of Arabic legend
[و الدين]/ [الدنيا] جلال – Jalal al-Dunia wal-Din

ჯალალ ად-დინი (1220-1231). 1226
1893489
4,26 გრ. 13,7/19,9 მმ.
არასწორი ჭედვა. სპილენძი
Av. ცენტრში ორსტრიქონიანი არაბული წარწერა
[ال][ظم]المع / [ان]سلط – სულთანი უზენაესი
Rv. ცენტრში ორსტრიქონიანი არაბული წარწერა
[الدين و / [نيا]الد جلال – ჯალალ ად-დუნია ვად-დინ

Jalal ad-Din (1220-1231). 1226
1893489
4.26 gr. 19.9/13.7 mm.
Irregular issue. Copper.
Av. Arabic legend in two lines in the center:
[ال][ظم]المع / [ان]سلط – The Sultan the supreme
Rv: Arabic legend in two lines in the center:
[الدين و / [نيا]الد جلال – The Sultan the supreme

ჯალალ ად-დინი (1220-1231). 1226
18293490
14,06 გრ. 26,7/29,9 მმ.
არასწორი ჭედვა. სპილენძი
Av. არაბული წარწერის ფრაგმენტი და რუსუდანის დამღა
[السل][المعظم] / طان – სულთანი უზენაესი
Rv. ცენტრში ორსტრიქონიანი არაბული წარწერა
[و الدين] / جلال الدنيا– ჯალალ ად-დუნია ვად-დინ

Jalal ad-Din (1220-1231). 1226
18293490
14.06 gr. 29.9/26.7 mm.
Irregular issue. Copper.
Av. Fragment of Arabic legend and Rusudan's countermark
[المعظم] / [السل]طان – The Sultan the supreme
Rv. Arabic legend in two lines in the center:
[و الدين] / جلال الدنيا – Jalal al-Dunia wal-Din

ჯალალ ად-დინი (1220-1231). 1226
18293491
3,54 გრ. 15,4/16,0 მმ.
არასწორი ჭედვა. სპილენძი
Av. ცენტრში ორსტრიქონიანი არაბული წარწერა
[المع[ظم] / السلط[ان] – სულთანი უზენაესი
Rv. წარხოცილი დამღის კვალი

Jalal ad-Din (1220-1231). 1226
18293491
3.54 gr. 16.0/15.4 mm.
Irregular issue. Copper.
Av. Arabic legend in two lines in the center:
المع[ظم] / السلط[ان] – The Sultan the supreme
Rv: worn away, trace of countermark

ჯალალ ად-დინი (1220-1231). 1226
18293492
4,04 გრ. 15,4/21,1 მმ.
არასწორი ჭედვა. სპილენძი
Av. ცენტრში ორსტრიქონიანი არაბული წარწერა
[ال]عظم[الم] / سلطان – სულთანი უზენაესი
Rv. არაბული წარწერის კვალი

Jalal ad-Din (1220-1231). 1226
18293492
4.04 gr. 21.1/15.4mm.
Irregular issue. Copper.
Av. Arabic legend in two lines in the center:
[ال]عظم[الم] / سلطان – The Sultan the supreme
Rv: Trace of Arabic legend

ჯალალ ად-დინი (1220-1231). 1226
18293493
2,46 გრ. 14,4/14,7 მმ.
არასწორი ჭედვა. სპილენძი
Av. ცენტრში ორსტრიქონიანი არაბული წარწერა
[السلطان] / [المعظم] – სულთანი უზენაესი
Rv. ცენტრში ორსტრიქონიანი არაბული წარწერა
[و الد[ين / [جلال الد[نيا – ჯალალ ად-დუნია ვად-დინ

Jalal ad-Din (1220-1231). 1226
18293493
2.46 gr. 14.7/14.4 mm.
Irregular issue. Copper.
Av. Arabic legend in two lines in the center:
[السلطان] / [المعظم] – The Sultan the supreme
Rv: Arabic legend in two lines in the center:
و الد[ين / [جلال الد[نيا – Jalal al-Dunia wal-Din

ჯალალ ად-დინი (1220-1231). 1226
18293494
2,56 გრ. 13,9/14,5 მმ.
არასწორი ჭედვა. სპილენძი
Av. ცენტრში ორსტრიქონიანი არაბული წარწერა
[السل][المعظم] / طان– სულთანი უზენაესი
[و الد[ين] / [جلال الد[نيا – ჯალალ ად-დუნია ვად-დინ

Jalal ad-Din (1220-1231). 1226
18293494
2.56 g. 13.9 /14.5 mm.
Irregular issue. Copper.
Av. fragment of Arabic legend in the center:
[السل][المعظم] / طان – The Sultan the supreme
Rv: fragment of Arabic legend
[و الد[ين] / [جلال الد[نيا – Jalal al-Dunia wal-Din

ჯალალ ად-დინი (1220-1231). 1226
18293499
2,795 გრ. 13,5/13,4 მმ.
არასწორი ჭედვა. სპილენძი
Av. ცენტრში არაბული წარწერის ფრაგმენტი
Rv. ცენტრში ორსტრიქონიანი არაბული წარწერა
[و ا[لدين] / [جلال ا[لدنيا – ჯალალ ად-დუნია ვად-დინ

Jalal ad-Din (1220-1231). 1226
18293499
2.795 gr. 13.4/13.5 mm.
Irregular issue. Copper.
Av. Fragment of Arabic legend in the center:
Rv: Arabic legend in two lines in the center
[و ا[لدين] / [جلال ا[لدنيا – Jalal al-Dunia wal-Din

ჯალალ ად-დინი (1220-1231). 1226
18293495
48,33 გრ. 17,9/33,8/67,9 მმ.
არასწორი ჭედვა. ორი სიქით. სპილენძი
Av. 1. სიქა. ცენტრში ორსტრიქონიანი არაბული წარწერა
السلطان / المعظم – სულთანი უზენაესი
გარშემო წარწერის კვალი
2. სიქა. ცენტრში ორსტრიქონიანი არაბული წარწერა
السلطان / [ال]معظ[م] – სულთანი უზენაესი
გარშემო, ორხაზოვან რკალს შორის არაბული წარწერა
[ضرب هذا الد]رهم بتاريخ [ثلث و عشرين و ستمائة]
იჭედა ესე დირჰემი წელსა (1226=) 623
Rv. სიქა1.
ცენტრში ორსტრიქონიანი არაბული წარწერა და რუსუდანის დამღა
جلال الد[نيا] / و الدين – ჯალალ ად-დუნია ვად-დინ
გარშემო წარწერის კვალი
2 სიქა. ცენტრში ორსტრიქონიანი არაბული წარწერა
جلال الدنيا / و الدين – ჯალალ ად-დუნია ვად-დინ

Jalal ad-Din (1220-1231). 1226
18293495
48.33 gr. 67.9/33.8/17.9 mm.
Irregular issue. Stamped twice. Copper.
Av. Arabic legend in two lines in the center
السلطان / المعظم – The Sultan the supreme
Outside: trace of Arabic legend
2. stamp. Arabic legend in two lines in the center
السلطان / [ال]معظ[م] – The Sultan the supreme
Outside : Arabic legend between two linear borders:
[ضرب هذا الد]رهم بتاريخ [ثلث و عشرين و ستمائة]
This dirham was struck in the year (1226=)623
Rv. 1. Stamp.
Arabic legend in two lines and Rusudan's countermark in the center
جلال الد[نيا] / و الدين – Jalal al-Dunia wal-Din
Outside: trace of Arabic legend
2. stamp. Arabic legend in two lines in the center
جلال الدنيا / و الدين – Jalal al-Dunia wal-Din

ჯალალ ად-დინი (1220-1231). 1226
18293484
5,59 გრ. 17,3/17,8 მმ.
არასწორი ჭედვა. სპილენძი
Av. ცენტრში ორსტრიქონიანი არაბული წარწერა
سلطان / [ال]معظم[ال] – სულთანი უზენაესი
Rv. ცენტრში არაბული წარწერის კვალი და რუსუდანის დამღა

Jalal ad-Din (1220-1231). 1226
18293484
5.59 gr. 17.8/17.3 mm.
Irregular issue. Copper.
Av. Arabic legend in two lines in the center:
سلطان / [ال]معظم[ال] – The Sultan the supreme
Rv. Trace of Arabic legend and Rusudan's countermark in the center

ჯალალ ად-დინი (1220-1231). 1226
18293496
60,47 გრ. 25,9/31,7/58,8 მმ.
არასწორი ჭედვა. ორი სიქით. სპილენძი
Av. 1. სიქა. ცენტრში ორსტრიქონიანი არაბული წარწერა და რუსუდანის დამღა
[م]المعظ / [ن]السلطا– სულთანი უზენაესი
გარშემო, ორხაზოვან რკალს შორის არაბული წარწერა
رهم بتاريخ [ثلث و عشرين و ستمائة][ضرب هذا الد]
იჭედა ესე დირჰემი წელსა (1226=) 623
2. სიქა. ცენტრში ორსტრიქონიანი არაბული წარწერა
[و الدين]/ جلال الدنيا – ჯალალ ად-დუნია ვად-დინ
გარშემო, ორხაზოვან რკალს შორის არაბული წარწერა
له و مد ظلاله و[ايد اقباله][ضاعف الله جلا]
გააორკეცებს ღმერთი მის დიდებას, განავრცობს მის ჩრდილს და განამტკიცებს მის წარმატებებს.
Rv. სიქა1. ცენტრში ორსტრიქონიანი არაბული წარწერა
[و الدين]/ جلال الدنيا – ჯალალ ად-დუნია ვად-დინ
გარშემო, ორხაზოვან რკალს შორის არაბული წარწერა
له و مد ظلاله و[ايد اقباله][ضاعف الله جلا]
გააორკეცებს ღმერთი მის დიდებას, განავრცობს მის ჩრდილს და განამტკიცებს მის წარმატებებს.
2. სიქა. ცენტრში ორსტრიქონიანი წარწერა
[م]المعظ / [ن]السلطا – სულთანი უზენაესი

Jalal ad-Din (1220-1231). 1226
18293496
60.47 gr. 58.8/31.7/25.9 mm.
Irregular issue. Stamped twice. Copper.
Av: 1. Stamp. Arabic legend in two lines in the center and Rusudan's caountermark
[م]المعظ / [ن]السلطا – The Sultan the supreme
Outside : Arabic legend between two linear borders:
رهم بتاريخ [ثلث و عشرين و ستمائة][ضرب هذا الد]
This dirham was struck in the year 623(=1226)
2. Stamp. Arabic legend in two lines in the center
[و الدين]/ جلال الدنيا – Jalal al-Dunia wal-Din
Outside : Arabic legend between two linear borders:
له و مد ظلاله و[ايد اقباله][ضاعف الله جلا]
My god increase his glory and lengthen his shadow and strengthen his beneficence
Rv: 1. Stamp. Arabic legend in two lines in the center:
[و الدين]/ جلال الدنيا – Jalal al-Dunia wal-Din
Outside : Arabic legend between two linear borders:
له و مد ظلاله و[ايد اقباله][ضاعف الله جلا]
My god increase his glory and lengthen his shadow and strengthen his beneficence
2. Stamp. Arabic legend in two lines in the center:
[م]المعظ / [ن]السلطا – The Sultan the supreme

ჯალალ ად-დინი (1220-1231). 1226
18293497
31,255 გრ. 17,4/19,5/23,9/65,7 მმ.
არასწორი ჭედვა. ორი სიქით. სპილენძი.
1. სიქა. ცენტრში ორსტრიქონიანი არაბული წარწერა
السلطان / المعظم – სულთანი უზენაესი
გარშემო წარწერის კვალი
2. სიქა. ცენტრში ორსტრიქონიანი
არაბული წარწერა და თამარის ფაქსიმილე
جلال الدنيا / و الدين – ჯალალ ად-დუნია ვად-დინ
Rv. სიქა1. ცენტრში ორსტრიქონიანი არაბული წარწერა
جلال الدنيا / و الدين – ჯალალ ად-დუნია ვად-დინ
2. სიქა. ცენტრში ორსტრიქონიანი არაბული წარწერა
السلط[ان] / المعظم – სულთანი უზენაესი

Jalal ad-Din (1220-1231). 1226
18293497
31.255 gr. 65.7/23.9/19.5/17.4 mm.
Irregular issue. Stamped twice. Copper.
Av: 1. Stamp. Arabic legend in two lines in the center
السلطان / المعظم – The Sultan the supreme
2. Stamp. Arabic legend in two lines in the center and Tamar's facsimile
جلال الدنيا / و الدين – Jalal al-Dunia wal-Din
Rv: 1. Stamp. Arabic legend in two lines in the center
جلال الدنيا / و الدين – Jalal al-Dunia wal-Din
2. Stamp. Arabic legend in two lines in the center
السلط[ان] / المعظم – The Sultan the supreme

ჯალალ ად-დინი (1220-1231). 1226
18293498
31,92 გრ. 53,9/31,2/24,1/17,7 მმ.
არასწორი ჭედვა. ორი სიქით. სპილენძი.
Av. 1. სიქა. ცენტრში ორსტრიქონიანი არაბული წარწერა
سلطان / المعظم[ال] – სულთანი უზენაესი
2. სიქა. ცენტრში ორსტრიქონიანი არაბული წარწერა,
რუსუდანის დამღა
سلطان / المعظم[ال] – სულთანი უზენაესი
Rv. 1. სიქა. ცენტრში ორსტრიქონიანი არაბული წარწერა
[ج]لال الدنيا / و الدين – ჯალალ ად-დუნია ვად-დინ
2 სიქა. ცენტრში ორსტრიქონიანი არაბული წარწერა
جلال الدنيا / و الد[ين] – ჯალალ ად-დუნია ვად-დინ

Jalal ad-Din (1220-1231). 1226
18293498
31.92 gr. 53.9/31.2/24.1/17.7 mm.
Irregular issue. Stamped twice. Copper.
Av: 1. Stamp. Arabic legend in two lines in the center
سلطان / المعظم[ال] – The Sultan the supreme
2. Stamp. Arabic legend in two lines in the center Rusudan's caountermark
سلطان / المعظم[ال] – The Sultan the supreme
Rv: 1. Stamp. Arabic legend in two lines in the center
[ج]لال الدنيا / و الدين – Jalal al-Dunia wal-Din
2. Stamp. Arabic legend in two lines in the center and
جلال الدنيا / و الد[ين] – Jalal al-Dunia wal-Din

ჯალალ ად-დინი (1220-1231). 1226
18293501
2,89 გრ. 12,5/12,9 მმ.
არასწორი ჭედვა. სპილენძი
Av. ცენტრში ორსტრიქონიანი არაბული წარწერა
[المع[ظم / [السل[طان] – სულთანი უზენაესი
Rv. ცენტრში ორსტრიქონიანი არაბული წარწერა
[و الد[ين / [جلال الد[نيا] – ჯალალ ად-დუნია ვად-დინ

Jalal ad-Din (1220-1231). 1226
18293501
2.89 gr. 12.9/12.5 mm.
Irregular issue. Copper.
Av. Arabic legend in two lines in the center:
[المع[ظم / [السل[طان] – The Sultan the supreme
RV: Arabic legend in two lines in the center
[و الد[ين / [جلال الد[نيا] – Jalal al-Dunia wal-Din

ჯალალ ად-დინი (1220-1231). 1226
18293502
2,53 გრ. 12,8/14,3 მმ.
არასწორი ჭედვა. სპილენძი
Av. ცენტრში ორსტრიქონიანი არაბული წარწერა
المع[ظم / [السلط[ان] – სულთანი უზენაესი
Rv. ცენტრში ორსტრიქონიანი არაბული წარწერა
[و الد[ين][ج / [لال الد[نيا] – ჯალალ ად-დუნია ვად-დინ

Jalal ad-Din (1220-1231). 1226
18293502
2.53 gr. 12.8/14.3 mm.
Irregular issue. Copper.
Av. Arabic legend in two lines in the center:
المع[ظم / [السلط[ان] – The Sultan the supreme
Rv. Arabic legend in two lines in the center
[و الد[ين][ج / [لال الد[نيا] – Jalal al-Dunia wal-Din

ჯალალ ად-დინი (1220-1231). 1226
18293504
1,67 გრ. 10,3/11,2 მმ.
არასწორი ჭედვა. სპილენძი
Av. ცენტრში ორსტრიქონიანი არაბული წარწერა
[ال][المعظم] / [سلط[ان] – სულთანი უზენაესი
Rv. ცენტრში ორსტრიქონიანი არაბული წარწერა
[جلا][و الدين] /[ل الد[نيا] – ჯალალ ად-დუნია ვად-დინ

Jalal ad-Din (1220-1231). 1226
18293504
1.67 gr. 11.2/10.3 mm.
Irregular issue. Copper.
Av. Arabic legend in two lines in the center:
[ال][المعظم] / [سلط[ان] – The Sultan the supreme
Rv. Arabic legend in two lines in the center
[جلا][و الدين] /[ل الد[نيا] – Jalal al-Dunia wal-Din

ჯალალ ად-დინი (1220-1231). 1226
18293506
51,02 გრ. 67,6/45,8/23,4/18,7 მმ.
არასწორი ჭედვა. სამი სიქით. სპილენძი
Av. 1 სიქა. ცენტრში ორსტრიქონიანი არაბული წარწერა
و الدين / [جلال الد[نيا – ჯალალ ად-დინია ვად-დინ
2 სიქა. ცენტრში ორსტრიქონიანი არაბული წარწერა
المعظم / السلطان – სულთანი უზენაესი
გარშემო, ორხაზოვან რკალს შორის არაბული წარწერა
[عش و ثلث بتاريح الدرهم هذا ضرب][تمائة[س و رين
იჭედა ესე დირჰემი წელსა (1226=) 623
3 სიქა. ცენტრში ორსტრიქონიანი არაბული წარწერა და რუსუდანის დამღა
[جلال الدنيا] / و الدين – ჯალალ ად-დუნია ვად-დინ
[ضاعف الله جلاله و مد ظلا]له و ايد اقباله
გააორკეცებს ღმერთი მის დიდებას, განავრცობს მის ჩრდილს და განამტკიცებს მის წარმატებებს.
Rv. 1 სიქა. ცენტრში ორსტრიქონიანი არაბული წარწერა
[المع[ظم / [ن]السلطا – სულთანი უზენაესი
2 სიქა. ცენტრში ორსტრიქონიანი არაბული წარწერა
[جلال الد[نيا / و الدين] – ჯალალ ად-დუნია ვად-დინ
3 სიქა. ცენტრში ორსტრიქონიანი არაბული წარწერა
المعظم / السلطان – სულთანი უზენაესი
გარშემო, ორხაზოვან რკალს შორის არაბული წარწერა
[ضرب هذا الدرهم بتار][يح ثلث [و عشرين و ستمائة
იჭედა ესე დირჰემი წელსა (1226=) 623

Jalal ad-Din (1220-1231). 1226
18293506
51.02 gr. 67.6/45.8/23.4/18.7 mm.
Irregular issue. Stamped three times. Copper.
Av. 1. Stamp. Arabic legend in two lines in the center
و الدين / [جلال الد[نيا – Jalal al-Dunia wal-Din
2. Stamp. Arabic legend in two lines in the center
المعظم / السلطان – The Sultan the supreme
Outside: Arabic legend between two linear borders:
[عش و ثلث بتاريح الدرهم هذا ضرب][تمائة[س و رين
This dirham was struck in the year 623(=1226)
3. Stamp. Arabic legend in two lines in the center and Rusudan’s countermark
[جلال الدنيا] / و الدين – Jalal al-Dunia wal-Din
Outside: Arabic legend between two linear borders:
[ضاعف الله جلاله و مد ظلا]له و ايد اقباله
My god increase his glory and lengthen his shadow and strengthen his beneficence
Rv. 1.Stamp. Arabic legend in two lines in the center:
[المع[ظم / [ن]السلطا – The Sultan the supreme
2. Stamp. Arabic legend in two lines in the center:
[جلال الد[نيا / و الدين] – Jalal al-Dunia wal-Din
3. Stamp. Arabic legend in two lines in the center:
المعظم / السلطان – The Sultan the supreme
Outside: Arabic legend between two linear borders:
[ضرب هذا الدرهم بتار][يح ثلث [و عشرين و ستمائة
This dirham was struck in the year 623 (=1226)

რუსუდანი
(1223-1245)

RUSUDAN
(1223-1245)

რუსუდანი (1223-1245). 1227
18293300
6,14 გრ. 26,6/26,1 მმ.
სპილენძი
Av. ასომთავრული ზედწერილი: ႰႱႬ რუსუდანი
გარშემო: ႵႩႬ ႳႫႦ ქორონიკონი 447=1227.
ზემოთ რუსუდანის ხელრთვა.
Rv. არაბული ზედწერილი:
الملكة الملوك و الملكات \ جلال الدونيا و الدولة و الدين \ [روسدان] بنت تامر
[ظهير المسيح] اعز الله انصاره
დედოფალი მეფეთა და დედოფალთა. დიდება ქვეყნისა, სამეფოსი და სარწმუნოებისა, რუსუდან, ასული თამარისი, მესიის თაყვანისმცემელი. განადიდოს ღმერთმან მისი დამხმარეები

Rusudan (1223-1245). 1227
18293300
6.14 gr. 26.1 /26.6 mm.
Copper
Av. Asomtavruli inscription: ႰႱႬ Rusudan
Outer legend: ႵႩႬ ႳႫႦ koronikon 1227=447.
Above Rusudan's signature
Rv. Arabic inscription:
الملكة الملوك و الملكات \ جلال الدونيا و الدولة و الدين \ [روسدان] بنت تامر
[ظهير المسيح] اعز الله انصاره
The Queen of the Kings and Queens, glory of the world, kingdom and faith, Rusudan, the daughter of Tamar, worshipper of the messiah.
Let the Lord glory his assistants

რუსუდანი (1223-1245). 1227
18293303
4,93 გრ. 25,3/24,3 მმ.
სპილენძი
Av. ასომთავრული ზედწერილი: ႰႱႬ რუსუდანი.
გარშემო: ႵႩႬႳႫ[Ⴆ] ქორონიკონი 447=1227.
ზემოთ რუსუდანის ხელრთვა
Rv. არაბული ზედწერილი:
الملكة الملوك و الملكات \ جلال الدونيا و الدولة و الدين \ روسدان بنت تامر] ظهير
المسيح اعز الله انصاره]
დედოფალი მეფეთა და დედოფალთა. დიდება ქვეყნისა, სამეფოსი და სარწმუნოებისა, რუსუდან, ასული თამარისი, მესიის თაყვანისმცემელი. განადიდოს ღმერთმან მისი დამხმარეები

Rusudan (1223-1245). 1227
18293303
4.93 gr. 25.3/24.3 mm.
Copper
Av. Asomtavruli inscription: ႰႱႬ Rusudan
Outer legend: ႵႩႬ ႳႫႦ koronikon 1227=447.
Above Rusudan's signature
Rv. Arabic inscription:
الملكة الملوك و الملكات \ جلال الدونيا و الدولة و الدين \ روسدان بنت تامر] ظهير
المسيح اعز الله انصاره]
The Queen of the Kings and Queens, glory of the world, kingdom and faith, Rusudan, the daughter of Tamar, worshipper of the messiah.
Let the Lord glory his assistants

რუსუდანი (1223-1245). 1227
18293305
4,62 გრ. 24,5/24,6 მმ.
სპილენძი
Av. ასომთავრული ზედწერილი: ႰႱႬ რუსუდანი.
გარშემო: †ႵႩ ႳႫႦ ქორონიკონი 447=1227.
ზემოთ რუსუდანის ხელრთვა
Rv. არაბული ზედწერილი:
الملكة الملوك و الملكات \ جلال الدونيا و الدولة و الدين \ روسدان بنت تامر
ظهير المسيح اعز الله انصاره
დედოფალი მეფეთა და დედოფალთა. დიდება ქვეყნისა, სამეფოსი და სარწმუნოებისა, რუსუდან, ასული თამარისი, მესიის თაყვანისმცემელი. განადიდოს ღმერთმან მისი დამხმარეები

Rusudan (1223-1245). 1227
18293305
4.62 gr. 24.6/24.5 mm.
Copper
Av. Asomtavruli inscription: ႰႱႬ Rusudan
Outer legend: †ႵႩ ႳႫႦ koronikon 1227=447.
Above Rusudan's signature
Rv. Arabic inscription:
الملكة الملوك و الملكات \ جلال الدونيا و الدولة و الدين \ روسدان بنت تامر
ظهير المسيح اعز الله انصاره
The Queen of the Kings and Queens, glory of the world, kingdom and faith, Rusudan, the daughter of Tamar, worshipper of the messiah. Let the Lord glory his assistants

რუსუდანი (1223-1245). 1227
18293309
8,11 გრ. 26,3/25,8 მმ.
სპილენძი
Av. ასომთავრული ზედწერილი: ႰႱႬ რუსუდანი.
გარშემო: [†]ႵႩႳႫႦ ქორონიკონი 447=1227.
ზემოთ რუსუდანის ხელრთვა
Rv. არაბული ზედწერილი:
الملكة الملوك و الملكات \ جلال الدونيا و الدولة و الدين \[روس]دان
بنت تامر ظهير المسيح اعز الله [انصاره]
დედოფალი მეფეთა და დედოფალთა. დიდება ქვეყნისა, სამეფოსი და სარწმუნოებისა, რუსუდან, ასული თამარისი, მესიის თაყვანისმცემელი. განადიდოს ღმერთმან მისი დამხმარეები

Rusudan (1223-1245). 1227
18293309
8.11 gr. 26.3/25.8 mm.
Copper
Av. Asomtavruli inscription: ႰႱႬ Rusudan
Outer legend: [†]ႵႩႳႫႦ koronikon 1227=447.
Above Rusudan's signature
Rv. Arabic inscription:
الملكة الملوك و الملكات \ جلال الدونيا و الدولة و الدين \[روس]دان
بنت تامر ظهير المسيح اعز الله [انصاره]
The Queen of the Kings and Queens, glory of the world, kingdom and faith, Rusudan, the daughter of Tamar, worshipper of the messiah. Let the Lord glory his assistants

რუსუდანი (1223-1245). 1227
18293311
6,10 გრ. 27,5/26,8 მმ.
სპილენძი
Av. ასომთავრული ზედწერილი: ႰႱႬ რუსუდანი.
გარშემო: †ႵႩႬ ႳႫႦ ქორონიკონი 447=1227.
ზემოთ რუსუდანის ხელრთვა
Rv. არაბული ზედწერილი:
الملكة الملوك و الملكات \ جلال الدونيا و الدولة و الدين \ روسدان بنت تامر ظهير المسيح \ اعز الله انصاره
დედოფალი მეფეთა და დედოფალთა. დიდება ქვეყნისა, სამეფოსი და სარწმუნოებისა, რუსუდან, ასული თამარისი, მესიის თაყვანისმცემელი. განადიდოს ღმერთმან მისი დამხმარეები

Rusudan (1223-1245). 1227
18293311
6,10 gr. 27,5/26,8 mm.
Copper
Av. Asomtavruli inscription: ႰႱႬ Rusudan
Outer legend: †ႵႩႬ ႳႫႦ koronikon 447=1227.
Above Rusudan's signature
Rv. Arabic inscription:
الملكة الملوك و الملكات \ جلال الدونيا و الدولة و الدين \ روسدان بنت تامر ظهير المسيح \ اعز الله انصاره
The Queen of the Kings and Queens, glory of the world, kingdom and faith, Rusudan, the daughter of Tamar, worshipper of the messiah.
Let the Lord glory his assistants

რუსუდანი (1223-1245). 1227
18293313
5,90 გრ. 24,2/23,8 მმ.
სპილენძი
Av. ასომთავრული ზედწერილი: ႰႱႬ რუსუდანი.
გარშემო: †ႵႩႬ[Ⴓ]ႫႦ ქორონიკონი 447=1227.
ზემოთ რუსუდანის ხელრთვა
Rv. არაბული ზედწერილი:
الملكة الملوك و المل[كات] \ جلال الدونيا و الدولة و الدين \ روسدان بنت تامر ظهير [المسيح] / اعز الله [انصاره]
დედოფალი მეფეთა და დედოფალთა. დიდება ქვეყნისა, სამეფოსი და სარწმუნოებისა, რუსუდან, ასული თამარისი, მესიის თაყვანისმცემელი. განადიდოს ღმერთმან მისი დამხმარეები

Rusudan (1223-1245). 1227
18293313
5.90 gr. 24.2/23.8 mm.
Copper
Av. Asomtavruli inscription: ႰႱႬ Rusudan
Outer legend: †ႵႩႬ[Ⴓ]ႫႦ koronikon 447=1227.
Above Rusudan's signature
Rv. Arabic inscription:
الملكة الملوك و المل[كات] \ جلال الدونيا و الدولة و الدين \ روسدان بنت تامر ظهير [المسيح] / اعز الله [انصاره]
The Queen of the Kings and Queens, glory of the world, kingdom and faith, Rusudan, the daughter of Tamar, worshipper of the messiah. Let the Lord glory his assistants

რუსუდანი (1223-1245). 1227
18293314
6,55 გრ. 25,4/24,7 მმ.
სპილენძი
Av. ასომთავრული ზედწერილი: ႰႱႬ რუსუდანი.
გარშემო: †ႵႬ Ⴣ[ႫႦ] ქორონიკონი 447=1227.
ზემოთ რუსუდანის ხელრთვა
Rv. არაბული ზედწერილი:
الملكة الملوك و الم[لكات] \ [جلا]ل الدونيا و الدولة و [الدين] \ روسدان بنت تامر ظهير [المسيح] / اعز الله انص[اره]
დედოფალი მეფეთა და დედოფალთა. დიდება ქვეყნისა, სამეფოსი და სარწმუნოებისა, რუსუდან, ასული თამარისი, მესიის თაყვანისმცემელი. განადიდოს ღმერთმან მისი დამხმარეები

Rusudan (1223-1245). 1227
18293314
6,55 gr. 25,4/24,7 mm.
Copper
Av. Asomtavruli inscription: ႰႱႬ Rusudan
Outer legend: †ႵႬ Ⴣ[ႫႦ] koronikon 447=1227.
Above Rusudan's signature
Rv. Arabic inscription:
الملكة الملوك و الم[لكات] \ [جلا]ل الدونيا و الدولة و [الدين] \ روسدان بنت تامر ظهير [المسيح] / اعز الله انص[اره]
The Queen of the Kings and Queens, glory of the world, kingdom and faith, Rusudan, the daughter of Tamar, worshipper of the messiah. Let the Lord glory his assistants

რუსუდანი (1223-1245). 1227
18293316
7,87 გრ 29,1/28,1 მმ.
სპილენძი
Av. ასომთავრული ზედწერილი: ႰႱႬ რუსუდანი.
გარშემო: [†Ⴕ]ႬႣႫႦ ქორონიკონი 447=1227.
ზემოთ რუსუდანის ხელრთვა
Rv. არაბული ზედწერილი:
الملكة الملوك و المل[كات] \ جلال الدونيا و الدولة و الد[ين] \ [روسد]ان بنت تامر ظهير المسيح\ اعز الله انصاره
დედოფალი მეფეთა და დედოფალთა. დიდება ქვეყნისა, სამეფოსი და სარწმუნოებისა, რუსუდან, ასული თამარისი, მესიის თაყვანისმცემელი. განადიდოს ღმერთმან მისი დამხმარეები

Rusudan (1223-1245). 1227
18293316
7.87 gr. 29.1/28.1 mm.
Copper
Av. Asomtavruli inscription: ႰႱႬ Rusudan
Outer legend: [†Ⴕ]ႬႣႫႦ koronikon 1227=447.
Above Rusudan's signature
Rv. Arabic inscription:
الملكة الملوك و المل[كات] \ جلال الدونيا و الدولة و الد[ين] \ [روسد]ان بنت تامر ظهير المسيح\ اعز الله انصاره
The Queen of the Kings and Queens, glory of the world, kingdom and faith, Rusudan, the daughter of Tamar, worshipper of the messiah. Let the Lord glory his assistants

რუსუდანი (1223-1245). 1227
18293321
7,00 გრ. 24,1/24,6 მმ.
სპილენძი
Av. ასომთავრული ზედწერილი: [Ⴐ]ႱႬ რუსუდანი.
გარშემო: ႵႩႬ Ⴓ[ႫႦ] ქორონიკონი 447=1227.
ზემოთ რუსუდანის ხელრთვა
Rv. არაბული ზედწერილი:
الملكة الملوك و الملكات \ [جلا]ل الدونيا و الدولة و الدين \ [روسد]ان بنت تامر ظهير المسيح \ اعز الله انصاره
დედოფალი მეფეთა და დედოფალთა. დიდება ქვეყნისა, სამეფოსი და სარწმუნოებისა, რუსუდან, ასული თამარისი, მესიის თაყვანისმცემელი. განადიდოს ღმერთმან მისი დამხმარეები

Rusudan (1223-1245). 1227
18293321
7.00 gr. 24.6/26.1 mm.
Copper
Av. Asomtavruli inscription: [Ⴐ]ႱႬ Rusudan
Outer legend: ႵႩႬ Ⴓ[ႫႦ] koronikon 1227=447.
Above Rusudan's signature
Rv. Arabic inscription:
الملكة الملوك و الملكات \ [جلا]ل الدونيا و الدولة و الدين \ [روسد]ان بنت تامر ظهير المسيح \ اعز الله انصاره
The Queen of the Kings and Queens, glory of the world, kingdom and faith, Rusudan, the daughter of Tamar, worshipper of the messiah. Let the Lord glory his assistants

რუსუდანი (1223-1245). 1227
18293322
7,11 გრ. 26,8/26,7 მმ.
სპილენძი
Av. ასომთავრული ზედწერილი: ႰႱႬ რუსუდანი.
გარშემო: ႵႩႬႳႫႦ ქორონიკონი 447=1227.
ზემოთ რუსუდანის ხელრთვა
Rv. არაბული ზედწერილი:
الملكة الملوك و الملكات \ جلال الدونيا و الدولة و الدين \ روسدان بنت تامر ظهير المسيح \ اعز الله انصاره
დედოფალი მეფეთა და დედოფალთა. დიდება ქვეყნისა, სამეფოსი და სარწმუნოებისა, რუსუდან, ასული თამარისი, მესიის თაყვანისმცემელი. განადიდოს ღმერთმან მისი დამხმარეები

Rusudan (1223-1245). 1227
18293322
7.11 gr. 26.8/26.7 mm.
Copper
Av. Asomtavruli inscription: ႰႱႬ Rusudan
Outer legend: ႵႩႬႳႫႦ koronikon 447=1227.
Above Rusudan's signature
Rv. Arabic inscription:
الملكة الملوك و الملكات \ جلال الدونيا و الدولة و الدين \ روسدان بنت تامر ظهير المسيح \ اعز الله انصاره
The Queen of the Kings and Queens, glory of the world, kingdom and faith, Rusudan, the daughter of Tamar, worshipper of the messiah. Let the Lord glory his assistants

რუსუდანი (1223-1245). 1227
18293323
8,19 გრ. 20,8/22,2 მმ.
სპილენძი
Av. ასომთავრული ზედწერილი: [Ⴐ]ႱႬ რუსუდანი.
გარშემო: †ႵႬ [ႳႫႦ] ქორონიკონი 447=1227.
ზემოთ რუსუდანის ხელრთვა
Rv. არაბული ზედწერილი:
[الملكة الملوك و الملكات] \ [جلال] الدونيا و الدولة و الد[ين] \ [ر]وسدان بنت
تامر ظهير المسيح \ اعز الله انصاره
დედოფალი მეფეთა და დედოფალთა. დიდება ქვეყნისა, სამეფოსი და სარწმუნოებისა, რუსუდან, ასული თამარისი, მესიის თაყვანისმცემელი. განადიდოს ღმერთმან მისი დამხმარეები

Rusudan (1223-1245). 1227
18293323
8.19 gr. 22.2/20.8 mm.
Copper
Av. Asomtavruli inscription: [Ⴐ]ႱႬ Rusudan
Outer legend: †ႵႬ [ႳႫႦ] koronikon 1227=447.
Above Rusudan's signature
Rv. Arabic inscription:
[الملكة الملوك و الملكات] \ [جلال] الدونيا و الدولة و الد[ين] \ [ر]وسدان بنت
تامر ظهير المسيح \ اعز الله انصاره
The Queen of the Kings and Queens, glory of the world, kingdom and faith, Rusudan, the daughter of Tamar, worshipper of the messiah. Let the Lord glory his assistants

რუსუდანი (1223-1245). 1227
18293325
8,40 გრ 23,2/22,9 მმ.
სპილენძი
Av. ასომთავრული ზედწერილი: ႰႱႬ რუსუდანი.
გარშემო: [†]ႵႬႳႫ[Ⴆ] ქორონიკონი 447=1227.
ზემოთ რუსუდანის ხელრთვა
Rv. არაბული ზედწერილი:
[الملكة الملوك و الملكات] \ [جلا]ل الدونيا و الدولة و الدين \ روسدان بنت تامر ظهير
[المسيح] \ اعز [الله انصاره]
დედოფალი მეფეთა და დედოფალთა. დიდება ქვეყნისა, სამეფოსი და სარწმუნოებისა, რუსუდან, ასული თამარისი, მესიის თაყვანისმცემელი. განადიდოს ღმერთმან მისი დამხმარეები

Rusudan (1223-1245). 1227
18293325
8.40 gr. 23.2/22.9 mm.
Copper
Av. Asomtavruli inscription: ႰႱႬ Rusudan
Outer legend: [†]ႵႬႳႫ[Ⴆ] koronikon 447=1227.
Above Rusudan's signature
Rv. Arabic inscription:
[الملكة الملوك و الملكات] \ [جلا]ل الدونيا و الدولة و الدين \ روسدان بنت تامر ظهير
[المسيح] \ اعز [الله انصاره]
The Queen of the Kings and Queens, glory of the world, kingdom and faith, Rusudan, the daughter of Tamar, worshipper of the messiah. Let the Lord glory his assistants

რუსუდანი (1223-1245). 1227
18293326
6,91გრ. 24,6/25,4 მმ.
სპილენძი
Av. ასომთავრული ზედწერილი: [Ⴐ]ႱႬ რუსუდანი.
გარშემო: †Ⴕ[Ⴌ]ႣႫ[Ⴆ] ქორონიკონი 447=1227.
ზემოთ რუსუდანის ხელრთვა
Rv. არაბული ზედწერილი:
[الملكة] روسدان بنت \ [الد]ين و الدولة و الدونيا [جلال] \ [الملوك و المل[كات
تامر ظهير الم[سيح] \ اعز الله انصا[ره]
დედოფალი მეფეთა და დედოფალთა. დიდება ქვეყნისა, სამეფოსი და სარწმუნოებისა, რუსუდან, ასული თამარისი, მესიის თაყვანისმცემელი. განადიდოს ღმერთმან მისი დამხმარეები

Rusudan (1223-1245). 1227
18293326
6.91 gr. 25.4/24.6 mm.
Copper
Av. Asomtavruli inscription: [Ⴐ]ႱႬ Rusudan
Outer legend: †Ⴕ[Ⴌ]ႣႫ[Ⴆ] koronikon 447=1227.
Above Rusudan's signature
Rv. Arabic inscription:
[الملكة] روسدان بنت \ [الد]ين و الدولة و الدونيا [جلال] \ [الملوك و المل[كات
تامر ظهير الم[سيح] \ اعز الله انصا[ره]
The Queen of the Kings and Queens, glory of the world, kingdom and faith, Rusudan, the daughter of Tamar, worshipper of the messiah.
Let the Lord glory his assistants

რუსუდანი (1223-1245). 1227
18293329
6,80 გრ 26,4/25,6 მმ.
სპილენძი
Av. ასომთავრული ზედწერილი: გაცვეთილი
გარშემო: [†ႵႬႣ]Ⴋ[Ⴆ] ქორონიკონი 447=1227.
Rv. არაბული ზედწერილი:
الملكة الملوك و الملكات \ جلال الدونيا و الدولة و الدين \ روسدان بنت تامر ظهير المسيح \ اعز الله انصاره
დედოფალი მეფეთა და დედოფალთა. დიდება ქვეყნისა, სამეფოსი და სარწმუნოებისა, რუსუდან, ასული თამარისი, მესიის თაყვანისმცემელი. განადიდოს ღმერთმან მისი დამხმარეები.

Rusudan (1223-1245). 1227
18293329
6.80 gr. 26.4/25.6 mm.
Copper
Av. Asomtavruli inscription: is worn away.
Outer legend: [†ႵႬႣ]Ⴋ[Ⴆ] koronikon 447=1227.
Rv. Arabic inscription:
الملكة الملوك و الملكات \ جلال الدونيا و الدولة و الدين \ روسدان بنت تامر ظهير المسيح \ اعز الله انصاره
The Queen of the Kings and Queens, glory of the world, kingdom and faith, Rusudan, the daughter of Tamar, worshipper of the messiah.
Let the Lord glory his assistants.

რუსუდანი (1223-1245). 1227
18293332
7,49 გრ. 25,9/24,7 მმ.
სპილენძი
Av. ასომთავრული ზედწერილი: ႰႱႬ რუსუდანი.
გარშემო: [†]ႵႬ[ႣႫႦ] ქორონიკონი 447=1227.
Rv. არაბული ზედწერილი:
الملوك و الملكات \ [جلا]ل الدونيا و الدولة و الدين [الملكة]
روسدان بنت تامر ظهير الم[سيح] \ اعز الله [انصاره]
დედოფალი მეფეთა და დედოფალთა. დიდება ქვეყნისა, სამეფოსი და სარწმუნოებისა, რუსუდან, ასული თამარისი, მესიის თაყვანისმცემელი. განადიდოს ღმერთმან მისი დამხმარეები

Rusudan (1223-1245). 1227
18293332
7.49 gr. 25.9/24.7 mm.
Copper
Av. Asomtavruli inscription: ႰႱႬ Rusudan
Outer legend: [†]ႵႬ[ႣႫႦ] koronikon 447=1227.
Rv. Arabic inscription:
الملوك و الملكات \ [جلا]ل الدونيا و الدولة و الدين [الملكة]
روسدان بنت تامر ظهير الم[سيح] \ اعز الله [انصاره]
The Queen of the Kings and Queens, glory of the world, kingdom and faith, Rusudan, the daughter of Tamar, worshipper of the messiah. Let the Lord glory his assistants.

რუსუდანი (1223-1245). 1227
18293333
6,84 გრ. 24,8/23,7 მმ.
სპილენძი
Av. ასომთავრული ზედწერილი: ႰႱ[Ⴌ] რუსუდანი.
გარშემო: †[ႵႬႣႫ]Ⴆ ქორონიკონი 447=1227.
ზემოთ რუსუდანის ხელრთვა
Rv. არაბული ზედწერილი:
الملكات \ [ج]لال الدونيا و [الدولة] و الدين [الملكة الملوك و]
[روسد]ان بنت تامر] ظهير المسيح] \ [اعز الله انصاره]
დედოფალი მეფეთა და დედოფალთა. დიდება ქვეყნისა, სამეფოსი და სარწმუნოებისა, რუსუდან, ასული თამარისი, მესიის თაყვანისმცემელი. განადიდოს ღმერთმან მისი დამხმარეები

Rusudan (1223-1245). 1227
18293333
6.84 gr. 24.8/23.7 mm.
Copper
Av. Asomtavruli inscription: ႰႱ[Ⴌ] Rusudan
Outer legend: †[ႵႬႣႫ]Ⴆ koronikon 447=1227.
Above Rusudan's signature
Rv. Arabic inscription:
الملكات \ [ج]لال الدونيا و [الدولة] و الدين [الملكة الملوك و]
[روسد]ان بنت تامر] ظهير المسيح] \ [اعز الله انصاره]
The Queen of the Kings and Queens, glory of the world, kingdom and faith, Rusudan, the daughter of Tamar, worshipper of the messiah. Let the Lord glory his assistants

რუსუდანი (1223-1245). 1227
18293337
2,54 გრ. 22,9/22,6 მმ.
სპილენძი
Av. ასომთავრული ზედწერილი: ႰႱႬ რუსუდანი.
გარშემო: [†ႵႬႣ]ႫႦ ქორონიკონი 447=1227.
ზემოთ რუსუდანის ხელრთვა
Rv. არაბული ზედწერილი:
الملكة الملوك و الملكات \ [ج]لال الدونيا و الدولة و [الدين] \ روسدان بنت تامر
ظه[ير المسيح \ اعز الله انصاره]
დედოფალი მეფეთა და დედოფალთა. დიდება ქვეყნისა, სამეფოსი და სარწმუნოებისა, რუსუდან, ასული თამარისი, მესიის თაყვანისმცემელი. განადიდოს ღმერთმან მისი დამხმარეები

Rusudan (1223-1245). 1227
18293337
2.54 gr. 22.9/22.6 mm
Copper
Av. Asomtavruli inscription: ႰႱႬ Rusudan
Outer legend: [†ႵႬႣ]ႫႦ koronikon 447=1227.
Above Rusudan's signature
Rv. Arabic inscription:
الملكة الملوك و الملكات \ [ج]لال الدونيا و الدولة و [الدين] \ روسدان بنت تامر
ظه[ير المسيح \ اعز الله انصاره]
The Queen of the Kings and Queens, glory of the world, kingdom and faith, Rusudan, the daughter of Tamar, worshipper of the messiah. Let the Lord glory his assistants

რუსუდანი (1223-1245). 1227
18293336
4,11 გრ. 24,8/24 მმ.
სპილენძი
Av. ასომთავრული ზედწერილი: [Ⴐ]ႱႬ რუსუდანი
გარშემო: †ႵႬ[ႣႫႦ] ქორონიკონი 447=1227.
Rv. არაბული ზედწერილი:
[الملكة] الملوك و الملكات \ جلال الدونيا و الدولة و الد[ين]
روسدان بنت تامر ظهير المس[يح] \ [اعز الله انصاره]
დედოფალი მეფეთა და დედოფალთა. დიდება ქვეყნისა, სამეფოსი და სარწმუნოებისა, რუსუდან, ასული თამარისი, მესიის თაყვანისმცემელი. განადიდოს ღმერთმან მისი დამხმარეები

Rusudan (1223-1245). 1227
18293336
4.11 gr. 24.8/24 mm.
Copper
Av. Asomtavruli inscription: [Ⴐ]ႱႬ Rusudan.
Outer legend: †ႵႬ[ႣႫႦ] koronikon 447=1227.
Rv. Arabic inscription:
[الملكة] الملوك و الملكات \ جلال الدونيا و الدولة و الد[ين]
روسدان بنت تامر ظهير المس[يح] \ [اعز الله انصاره]
The Queen of the Kings and Queens, glory of the world, kingdom and faith, Rusudan, the daughter of Tamar, worshipper of the messiah. Let the Lord glory his assistants.

რუსუდანი (1223-1245). 1227
18293306
5,22 გრ. 25,6/23,7 მმ.
სპილენძი
Av. ასომთავრული ზედწერილი: ႰႱႬ რუსუდანი.
გარშემო:†Ⴕ[ႬႷ]ႣႪ ქორონიკონი 447=1227.
ზემოთ რუსუდანის ხელრთვა და დამღა ф
Rv. არაბული ზედწერილი:
جلال الدونيا و الدولة و الدين \ [الملكة الملوك و الملكات]
[ر]وسدان بنت تامر ظهير المسيح \ اعز الله انصاره
დედოფალი მეფეთა და დედოფალთა. დიდება ქვეყნისა, სამეფოსი და სარწმუნოებისა, რუსუდან, ასული თამარისი, მესიის თაყვანისმცემელი. განადიდოს ღმერთმან მისი დამხმარეები

Rusudan (1223-1245). 1227
18293306
6.14 gr. 26.6/26.1 mm.
Copper
Av. Asomtavruli inscription: ႰႱႬ Rusudan
Outer legend: †Ⴕ[ႬႷ]ႣႪ koronikon 1227=447.
Above Rusudan's signature and Countermark ф
Rv. Arabic inscription:
جلال الدونيا و الدولة و الدين \ [الملكة الملوك و الملكات]
[ر]وسدان بنت تامر ظهير المسيح \ اعز الله انصاره
The Queen of the Kings and Queens, glory of the world, kingdom and faith, Rusudan, the daughter of Tamar, worshipper of the messiah. Let the Lord glory his assistants

რუსუდანი (1223-1245). 1227
18293315
5,984 გრ. 25,9 მმ.
სპილენძი
Av. ასომთავრული ზედწერილი: ႰႱႬ რუსუდანი
გარშემო:†ႵႬႷႣ[Ⴊ] ქორონიკონი 447=1227.
Rv. არაბული ზედწერილი:
الملكة الملوك و الملكات \ جلال الدونيا و الدولة و الدين \ [روس]دان [بنت تامر ظهير
المسيح \ [اعز الله انصاره]
დედოფალი მეფეთა და დედოფალთა. დიდება ქვეყნისა, სამეფოსი და სარწმუნოებისა, რუსუდან, ასული თამარისი, მესიის თაყვანისმცემელი. განადიდოს ღმერთმან მისი დამხმარეები

Rusudan (1223-1245). 1227
18293315
5.984 gr. 25.9 mm.
Copper
Av. Asomtavruli inscription: ႰႱႬ Rusudan.
Outer legend: †ႵႬႷႣ[Ⴊ] koronikon 447=1227.
Rv. Arabic inscription:
الملكة الملوك و الملكات \ جلال الدونيا و الدولة و الدين \ [روس]دان [بنت تامر ظهير
المسيح \ [اعز الله انصاره]
The Queen of the Kings and Queens, glory of the world, kingdom and faith, Rusudan, the daughter of Tamar, worshipper of the messiah. Let the Lord glory his assistants.

რუსუდანი (1223-1245). 1227
18293317
6,316 გრ. 24,7/24,6 მმ.
სპილენძი
Av. ასომთავრული ზედწერილი: ႰႱႬ რუსუდანი.
გარშემო: †ႵႬ[ႳႫႦ] ქორონიკონი 447=1227.
ზემოთ რუსუდანის ხელრთვა
Rv. არაბული ზედწერილი:
[ال]ان بنت تامر[روسد] \ [الدين] و الدولة و الدونيا ل[جلا] \ [و الملكات] ملكة الملوك
[نصاره]اعز الله \ [المسيح] ظهير
დედოფალი მეფეთა და დედოფალთა. დიდება ქვეყნისა, სამეფოსი და სარწმუნოებისა, რუსუდან, ასული თამარისა, მესიის თაყვანისმცემელი. განადიდოს ღმერთმან მისი დამხმარეები

Rusudan (1223-1245). 1227
18293317
6.316 gr. 24.7/24.6 mm.
Copper
Av. Asomtavruli inscription: ႰႱႬ Rusudan
Outer legend: †ႵႬ[ႳႫႦ] koronikon 447=1227.
Above Rusudan's signature
Rv. Arabic inscription:
[ال]ان بنت تامر[روسد] \ [الدين] و الدولة و الدونيا ل[جلا] \ [و الملكات] ملكة الملوك
[نصاره]اعز الله \ [المسيح] ظهير
The Queen of the Kings and Queens, glory of the world, kingdom and faith, Rusudan, the daughter of Tamar, worshipper of the messiah. Let the Lord glory his assistants

რუსუდანი (1223-1245). 1227
18293334
4,08 გრ. 24,3/23,6 მმ.
სპილენძი
Av. ასომთავრული ზედწერილი: ႰႱႬ რუსუდანი.
გარშემო: †[ႵႬႳ]Ⴋ[Ⴆ] ქორონიკონი 447=1227.
ზემოთ რუსუდანის ხელრთვა და დამღა
Rv. არაბული ზედწერილი:
[الملكة] ان بنت تامر[روسد] \ [الدين] و الدولة و الدونيا [جلال]\ الملوك و الملكات
[اعز الله انصاره] \ [هير المسيح]ظ
დედოფალი მეფეთა და დედოფალთა. დიდება ქვეყნისა, სამეფოსი და სარწმუნოებისა, რუსუდან, ასული თამარისა, მესიის თაყვანისმცემელი. განადიდოს ღმერთმან მისი დამხმარეები

Rusudan (1223-1245). 1227
18293334
4.08 gr. 24.3/23.6 mm.
Copper
Av. Asomtavruli inscription: ႰႱႬ Rusudan
Outer legend: †[ႵႬႳ]Ⴋ[Ⴆ] koronikon 1227=447.
Above Rusudan's signature and Countermark
Rv. Arabic inscription:
[الملكة] ان بنت تامر[روسد] \ [الدين] و الدولة و الدونيا [جلال]\ الملوك و الملكات
[اعز الله انصاره] \ [هير المسيح]ظ
The Queen of the Kings and Queens, glory of the world, kingdom and faith, Rusudan, the daughter of Tamar, worshipper of the messiah.
Let the Lord glory his assistants

რუსუდანი (1223-1245). 1227
18293335
2,30 გრ. 21,5/20,7 მმ.
სპილენძი
Av. ასომთავრული ზედწერილი: ႰႱႬ რუსუდანი.
გარშემო: †[ႵႩႳႫႦ] ქორონიკონი 447=1227.
ზემოთ რუსუდანის ხელრთვა და დამღა
Rv. არაბული ზედწერილი:
الملكة الملوك و المل[كات] \ جلال الدونيا و الدولة [و الدين] \ روسدان بنت تامر
[ظهير المسيح] \ اعز الله [انصاره]
დედოფალი მეფეთა და დედოფალთა. დიდება ქვეყნისა, სამეფოსი და სარწმუნოებისა, რუსუდან, ასული თამარისა, მესიის თაყვანისმცემელი. განადიდოს ღმერთმან მისი დამხმარეები

Rusudan (1223-1245). 1227
1829335
2.30 gr. 21.5/20.7 mm.
Copper
Av. Asomtavruli inscription: ႰႱႬ Rusudan
Outer legend: †[ႵႩႳႫႦ] koronikon 1227=447.
Above Rusudan's signature Countermark
Rv. Arabic inscription:
الملكة الملوك و المل[كات] \ جلال الدونيا و الدولة [و الدين] \ روسدان بنت تامر
[ظهير المسيح] \ اعز الله [انصاره]
The Queen of the Kings and Queens, glory of the world, kingdom and faith, Rusudan, the daughter of Tamar, worshipper of the messiah. Let the Lord glory his assistants

რუსუდანი (1223-1245). 1230
18293337
2,83 გრ. 21,5/20,9 მმ.
დრამა. ვერცხლი
Av. იესო ქრისტე სახარებით ხელში
მარჯვნივ და მარცხნივ ბერძნული ზედწერილი: IC – XC
გარშემო ასომთავრული ზედწერილი:
ႱႾႤႪ ႶႧႱႧႱ ႨႵႣ † ႵႬ – სახელითა ღვთისაჲთა იჭედა ქორონიკონსა 450=1230.
Rv. ასომთავრული ზედწერილი: ႰႱႬ – რუსუდანი
გარშემო არაბულად:
الملكة الملكات جلالة الدنيا و الدين رسودان بنت تامار ظهير المسيح
დედოფალი დედოფალთა, დიდება ქვეყნისა და სარწმუნოებისა, რუსუდან, ასული თამარისა, მესიის თაყვანისმცემელი

Rusudan (1223-1245). 1230
18293337
2.83 gr. 20,9/21.5 mm.
Drama. Silver
Av. Jesus Christ holding the book of Gospels. Greek inscription: IC – XC
Asomtavruli inscription: ႱႾႤႪ ႶႧႱႧႱ ႨႵႣ † ႵႬ
In the name of God was struck in the
Koronikon 1230=450.
Rv. Georgian inscription: ႰႱႬ "Rusudan"
Outer legend in Arabic:
الملكة الملكات جلالة الدنيا و الدين رسودان بنت تامار ظهير المسيح
The Queen of the Queens, glory of the world and faith,
Rusudan, the daughter of Tamar, worshipper of the Messiah.

რუსუდანი (1223-1245). 1230
18293288
2,63 გრ. 22,3/22 მმ.
დრამა. ვერცხლი
Av. იესო ქრისტე სახარებით ხელში
მარჯვნივ და მარცხნივ ბერძნული ზედწერილი: IC – XC
გარშემო ასომთავრული ზედწერილი :
ႱႠႾႤႪႨႧႠ ႶႫႰႧႨႱႠႿႧႠ ႨႷႤႣႠ[†ႳႬ]
სახელითა ღმრთისაჲთა იჭედა ქორონიკონსა 450=1230.
Rv. ასომთავრული ზედწერილი: ႰႱႬ – რუსუდანი
გარშემო არაბულად:
الملكة الملكات جلالة الدنيا و الدين [رسودان بنت تامار ظهير] المسيح
დედოფალი დედოფალთა, მშვენება ქვეყნისა და სარწმუნოებისა,
რუსუდან, ასული თამარისა, მესიის თაყვანისმცემელი

Rusudan (1223-1245). 1230
N18293288
2.63 gr. 22.3/22 mm.
Drama. Silver
Av. Jesus Christ holding the book of Gospels. Greek inscription: IC – XC
Asomtavruli inscription: ႱႠႾႤႪႨႧႠ ႶႫႰႧႨႱႠႿႧႠ ႨႷႤႣႠ[† ႳႬ]
In the name of God was struck in the Koronikon 450=1230.
Rv. Asomtavruli inscription: ႰႱႬ "Rusudan"
Outer legend in Arabic:
الملكة الملكات جلالة الدنيا و الدين [رسودان بنت تامار ظهير] المسيح
The Queen of the Queens, glory of the world and faith,
Rusudan, the daughter of Tamar, worshipper of the Messiah.

რუსუდანი (1223-1245). 1230
18293289
2,56 გრ. 22,9/22,6 მმ.
დრამა. ვერცხლი
Av. იესო ქრისტე სახარებით ხელში
მარჯვნივ და მარცხნივ ბერძნული ზედწერილი: IE – XI
გარშემო ქართული ზედწერილი:
ႱႠႾႤႪႨႧႠ ႶႧႨႱႠႿႧႠ ႨႷႤႣႠ † ႳႬ – სახელითა ღვთისაჲთა იჭედა ქორონიკონსა 450=1230.
Rv. ასომთავრული ზედწერილი: ႰႱႬ – რუსუდანი
გარშემო არაბულად :
الملكة الملكات جلالة الدنيا و الدين رسودان بنت تامار ظهير المسيح
დედოფალი დედოფალთა, დიდება ქვეყნისა და სარწმუნოებისა, რუსუდან, ასული თამარისა, მესიის თაყვანისმცემელი

Rusudan (1223-1245). 1230
18293289
2.56 gr. 22.6/22.9 mm.
Drama. Silver
Av. Jesus Christ holding the book of Gospels. Greek inscription: IE – XI
Asomtavruli inscription: ႱႠႾႤႪႨႧႠ ႶႧႨႱႠႿႧႠ ႨႷႤႣႠ † ႳႬ
In the name of God was struck in the Koronikon 450=1230.
Rv. Asomtavruli inscription: ႰႱႬ "Rusudan"
Outer legend in Arabic:
الملكة الملكات جلالة الدنيا و الدين رسودان بنت تامار ظهير المسيح
The Queen of the Queens, glory of the world and faith,
Rusudan, the daughter of Tamar, worshipper of the Messiah

რუსუდანი (1223-1245). 1230
18293290
2,70 გრ. 22,8 მმ.
დრამა. ვერცხლი
Av. იესო ქრისტე სახარებით ხელში.
მარჯვნივ და მარცხნივ ბერძნული ზედწერილი: IC – XC
გარშემო ქართული ზედწერილი:
ႱႾႪႧ ႶႧႱႧႠ ႵႭႩ † ႳႬ – სახელითა ღვთისაჲთა იჭედა
ქორონიკონსა 450=1230.
Rv. ასომთავრული ზედწერილი: ႰႱႬ – რუსუდანი
გარშემო არაბულად:
الملكة الملكات جلالة الدنيا و الدين رسودان بنت تامار ظهير المسيح
დედოფალი დედოფალთა, დიდება ქვეყნისა და სარწმუნოებისა,
რუსუდან, ასული თამარისა, მესიის თაყვანისმცემელი

Rusudan (1223-1245). 1230
18293290
2.70 gr. 22.8 mm.
Drama. Silver
Av. Jesus Christ holding the book of Gospels. Greek inscription: IC – XC
Asomtavruli inscription: ႱႾႪႧ ႶႧႱႧႠ ႵႭႩ † ႳႬ
In the name of God was struck in the Koronikon 450=1230.
Rv. Asomtavruli inscription: ႰႱႬ "Rusudan"
Outer legend in Arabic:
الملكة الملكات جلالة الدنيا و الدين رسودان بنت تامار ظهير المسيح
The Queen of the Queens, glory of the world and faith,
Rusudan, the daughter of Tamar, worshipper of the Messiah.

რუსუდანი (1223-1245). 1230
18293291
2,49 გრ. 20,8/20,1 მმ.
დრამა. ვერცხლი
Av. იესო ქრისტე სახარებით ხელში
მარჯვნივ და მარცხნივ ბერძნული ზედწერილი: IC - XI
გარშემო ასომთავრული ზედწერილი:
ႱႠႾႤႪႨႧႠ ႶႫႰႧႨႱႠႨႧႠ ႨႵႤႣႠ † ႳႬ
სახელითა ღმრთისაჲთა იჭედა ქორონიკონსა 450=1230 წ.
Rv. ასომთავრული ზედწერილი: ႰႱႬ.
ირგვლივ არაბულად:
الملكة الملكات جلالة الدنيا و الدين[رسودان] بنت تامار ظهير المسيح
დედოფალი დედოფალთა, დიდება ქვეყნისა და სარწმუნოებისა,
რუსუდან, ასული თამარისა, მესიის თაყვანისმცემელი

Rusudan (1223-1245). 1230
18293291
2.49 gr. 20.8/20.1 mm.
Drama. Silver
Av. Jesus Christ holding the book of Gospels. Greek inscription: IC - XI
Asomtavruli inscription: ႱႠႾႤႪႨႧႠ ႶႫႰႧႨႱႠႨႧႠ ႨႵႤႣႠ † ႳႬ
In the name of God was struck in the Koronikon 450=1230.
Rv. Asomtavruli inscription: ႰႱႬ "Rusudan"
Outer legend in Arabic:
الملكة الملكات جلالة الدنيا و الدين[رسودان] بنت تامار ظهير المسيح
The Queen of the Queens, glory of the world and faith,
Rusudan, the daughter of Tamar, worshipper of the Messiah

რუსუდანი (1223-1245). 1230
18293292
2,58 გრ. 20,5/20,4 მმ.
დრამა. ვერცხლი
Av. იესო ქრისტე სახარებით ხელში
მარჯვნივ და მარცხნივ ბერძნული ზედწერილი: IC – XI
გარშემო ასომთავრული ზედწერილი:
ႱႠႾႤႪႨႧ ႶႫႰႧႨႱႠႢႧႠ ႨႵႤႣႠ† ႣႬ – სახელითა ღმრთისაჲთა იჭედა
ქორონიკონსა 450=1230 წ.
Rv. ასომთავრული ზედწერილი: ႰႱႬ – რუსუდანი
გარშემო არაბულად:
الملكة الملكات جلالة الدنيا و الدين رسودان بنت تامار ظهير المسيح
დედოფალი დედოფალთა, მშვენება ქვეყნისა და სარწმუნოებისა,
რუსუდან, ასული თამარისა, მესიის თაყვანისმცემელი

Rusudan (1223-1245). 1230
18293292
2,58 gr. 20,4/20,5 mm.
Drama. Silver
Av. Jesus Christ holding the book of Gospels. Greek inscription: IC – XI
Asomtavruli inscription: ႱႠႾႤႪႨႧႠ ႶႧႨႱႠႢႧႠ ႨႵႤႣႠ † ႣႬ
In the name of God was struck in the Koronikon 450=1230.
Rv. Asomtavruli inscription: ႰႱႬ "Rusudan"
Outer legend in Arabic:
الملكة الملكات جلالة الدنيا و الدين رسودان بنت تامار ظهير المسيح
The Queen of the Queens, glory of the world and faith,
Rusudan, the daughter of Tamar, worshipper of the Messiah

რუსუდანი (1223-1245). 1230
18293293
1,89 გრ. 20,7/19,4 მმ.
დრამა. ვერცხლი
Av. იესო ქრისტე სახარებით ხელში
მარჯვნივ და მარცხნივ ბერძნული ზედწერილი: IC – [X?]
გარშემო ასომთავრული ზედწერილი:
ႱႠႾႤႪႨႧႠ ႶႧႨႱႠႢႧႠ [ႨႵႤႣႠ †] ႣႬ – სახელითა ღვთისაჲთა იჭედა
ქორონიკონსა 450=1230 წ.
Rv. ასომთავრული ზედწერილი: ႰႱႬ – რუსუდანი
გარშემო არაბულად:
[المل]كة الملكات جلالة الدنيا و الدين [رسودان بنت تامار ظهير المسيح]
დედოფალი დედოფალთა, დიდება ქვეყნისა და სარწმუნოებისა,
რუსუდან, ასული თამარისა, მესიის თაყვანისმცემელი

Rusudan (1223-1245). 1230
18293293
1.89 gr. 19.4/20.7 mm.
Drama. Silver
Av. Jesus Christ holding the book of Gospels. Greek inscription: IC – [X?]
Asomtavruli inscription: ႱႠႾႤႪႨႧႠ ႶႧႨႱႠႢႧႠ [ႨႵႤႣႠ †] ႣႬ
In the name of God was struck in the Koronikon 450=1230.
Rv. Asomtavruli inscription: ႰႱႬ "Rusudan"
Outer legend in Arabic:
[المل]كة الملكات جلالة الدنيا و الدين [رسودان بنت تامار ظهير المسيح]
The Queen of the Queens, glory of the world and faith,
Rusudan, the daughter of Tamar, worshipper of the Messiah

რუსუდანი (1223-1245). 1230
18293296
2,65 გრ. 22,4/21,3 მმ.
დრამა. ვერცხლი
Av. იესო ქრისტე სახარებით ხელში
მარჯვნივ და მარცხნივ ბერძნული ზედწერილი: IC – XI
გარშემო ასომთავრული ზედწერილიდა დამღა ȹ :
ႱႾႪႧ ႶႧႱႧႠ ႵႫႠ † ႳႬ – სახელითა ღვთისაჲთა იჭედა
ქორონიკონსა 450=1230.
Rv. ასომთავრული ზედწერილი: ႰႱႬ – რუსუდანი
გარშემო არაბულად და დამღა ȹ :
الملكة الملكات جلالة الدنيا و الدين رسودان بنت تامار ظهير المسيح
დედოფალი დედოფალთა, დიდება ქვეყნისა და სარწმუნოებისა,
რუსუდან, ასული თამარისა, მესიის თაყვანისმცემელი

Rusudan (1223-1245). 1230
18293296
2.65 gr. 22.4/ 21.3 mm.
Drama. Silver
Av. Jesus Christ holding the book of Gospels. Greek inscription: IC – XI
Asomtavruli inscription and countermark ȹ: ႱႾႪႧ ႶႧႱႧႠ ႵႫႠ † ႳႬ
In the name of God was struck in the Koronikon 450=1230.
Rv. Asomtavruli inscription: ႰႱႬ "Rusudan". Outer Arabic legend and countermark ȹ :
الملكة الملكات جلالة الدنيا و الدين رسودان بنت تامار ظهير المسيح
The Queen of the Queens, glory of the world and faith,
Rusudan, the daughter of Tamar, worshipper of the Messiah.

რუსუდანი (1223-1245). 1230
18293513
2,52 გრ. 22,3/22,7 მმ.
დრამა. ვერცხლი
Av. იესო ქრისტე სახარებით ხელში
მარჯვნივ და მარცხნივ ბერძნული ზედწერილი: IϽ – XC
გარშემო ასომთავრული ზედწერილი: ႱႠႾႤႪႨႧႠ [ႶႧႨႱႠჂႧႠ ႨႵႨႫႠ] † ႳႬ
სახელითა ღვთისაჲთა იჭედა ქორონიკონსა 450=1230 წ.
Rv. ასომთავრული ზედწერილი: ႰႱႬ. ირგვლივ არაბულად:
الدين رسودان بنت تامار [ظهير المسيح] [الملكة الملكات جلالة الدنيا و]
დედოფალი დედოფალთა, დიდება ქვეყნისა და სარწმუნოებისა,
რუსუდან, ასული თამარისა, მესიის თაყვანისმცემელი

Rusudan (1223-1245). 1230
18293513
2.52 gr. 22.3/22.7 mm.
Drama. Silver
Av. Jesus Christ holding the book of Gospels. Greek inscription: IϽ – XC
Asomtavruli inscription: ႱႠႾႤႪႨႧႠ [ႶႧႨႱႠჂႧႠ ႨႵႨႫႠ] † ႳႬ
In the name of God was struck in the Koronikon 450=1230.
Rv. Asomtavruli inscription: ႰႱႬ "Rusudan"
Outer legend in Arabic:
الدين رسودان بنت تامار [ظهير المسيح] [الملكة الملكات جلالة الدنيا و]
The Queen of the Queens, glory of the world and faith,
Rusudan, the daughter of Tamar, worshipper of the Messiah.

რუსუდანი (1223-1245). 1230
18293515
2,62 გრ. 22,7/22,5 მმ.
დრამა. ვერცხლი
Av. იესო ქრისტე სახარებით ხელში
მარჯვნივ და მარცხნივ ბერძნული ზედწერილი: IC - XI
გარშემო ასომთავრული ზედწერილი:
ႱႠႾႤႪႨႧႠ ႶႧႨႶႧႨႱႠႡႧႠ ႨႵႤႣႠ† ႵႬ
სახელითა ღვთისაჲთა (ორჯერ წერია) იჭედა ქორონიკონსა 450=1230 წ.
Rv. ასომთავრული ზედწერილი: ႰႱႬ – რუსუდანი
გარშემო არაბულად:
الملكة الملكات جلالة الدنيا و الدين رسودان بنت تامار ظهير المسيح
დედოფალი დედოფალთა, მშვენება ქვეყნისა და სარწმუნოებისა,
რუსუდან, ასული თამარისა, მესიის თაყვანისმცემელი

Rusudan (1223-1245). 1230
18293515
2.62 gr. 22.7/22.5 mm.
Drama. Silver
Av. Jesus Christ holding the book of Gospels. Greek inscription: IC - XI
Asomtavruli inscription: ႱႠႾႤႪႨႧ ႶႧႰႶႧႨႱႠႡႧႠ ႨႵႤႣႠ[† ႵႬ]
In the name of God (Repeated twice) was struck in the Koronikon 450=1230.
Rv. Asomtavruli inscription: ႰႱႬ “Rusudan"
Outer legend in Arabic:
الملكة الملكات جلالة الدنيا و الدين رسودان بنت تامار ظهير المسيح
The Queen of the Queens, glory of the world and faith,
Rusudan, the daughter of Tamar, worshipper of the Messiah

რუსუდანი (1223-1245). 1230
18293517
2,43 გრ. 21,2/21,4 მმ.
დრამა. ვერცხლი
Av. იესო ქრისტე სახარებით ხელში
მარჯვნივ და მარცხნივ ბერძნული ზედწერილი: IC – XI
გარშემო ასომთავრული ზედწერილი:
ႱႠႾႤႪႨႧႠ ႶႧႨႱႠႡႧႠ ႨႵႤႣႠ † ႵႬ – სახელითა ღვთისაჲთა იჭედა
ქორონიკონსა 450=1230.
Rv. ასომთავრული ზედწერილი: ႰႱႬ - რუსუდანი
გარშემო არაბულად:
الملكة الملكات جلالة الدنيا و الدين رسودان بنت تامار ظهير المسيح
დედოფალი დედოფალთა, დიდება ქვეყნისა და სარწმუნოებისა,
რუსუდან, ასული თამარისა, მესიის თაყვანისმცემელი

Rusudan (1223-1245). 1230
18293517
2.43 gr. 21.4/21.2 mm.
Drama. Silver
Av. Jesus Christ holding the book of Gospels. Greek inscription: IC – XI
Asomtavruli inscription: ႱႠႾႤႪႨႧႠ ႶႧႨႱႠႡႧႠ ႨႵႤႣႠ † ႵႬ
In the name of God was struck in the Koronikon 450=1230.
Rv. Asomtavruli inscription: ႰႱႬ "Rusudan"
Outer legend in Arabic:
الملكة الملكات جلالة الدنيا و الدين رسودان بنت تامار ظهير المسيح
The Queen of the Queens, glory of the world and faith,
Rusudan, the daughter of Tamar, worshipper of the Messiah

რუსუდანი (1223-1245). 1230
18293519
2,69 გრ. 22,7/22,1 მმ.
დრამა. ვერცხლი
Av. იესო ქრისტე სახარებით ხელში
მარჯვნივ და მარცხნივ ბერძნული ზედწერილი: IC – XI
გარშემო ასომთავრული ზედწერილი: ႱႾႪႧ ႶႧႱႧႠ ႵႩႠ † ႳႬ
სახელითა ღვთისაჲთა იჭედა ქორონიკონსა 450=1230.
Rv. სიმბოლური ნიშანი. ასომთავრული ზედწერილი: ႰႱႬ – რუსუდანი
გარშემო არაბულად :
الملكة الملكات جلالة الدنيا و الدين رسودان بنت تامار ظهير المسيح
დედოფალი დედოფალთა, დიდება ქვეყნისა და სარწმუნოებისა,
რუსუდან, ასული თამარისა, მესიის თაყვანისმცემელი

Rusudan (1223-1245). 1230
18293519
2.69 gr. 22.1/22.7 mm.
Drama. Silver
Av. Jesus Christ holding the book of Gospels. Greek inscription: IC – XI
Asomtavruli inscription: ႱႾႪႧ ႶႧႱႧႠ ႵႩႠ † ႳႬ
In the name of God was struck in the Koronikon 450=1230.
Rv. A symbolic sign. Asomtavruli inscription: ႰႱႬ "Rusudan"
Outer legend in Arabic:
الملكة الملكات جلالة الدنيا و الدين رسودان بنت تامار ظهير المسيح
The Queen of the Queens, glory of the world and faith,
Rusudan, the daughter of Tamar, worshipper of the Messiah.

რუსუდანი (1223-1245). 1230
18293520
2,53 გრ. 21,4/21,1 მმ.
დრამა. ვერცხლი
Av. იესო ქრისტე სახარებით ხელში
მარჯვნივ და მარცხნივ ბერძნული ზედწერილი: IC – XC
გარშემო ასომთავრული ზედწერილი:
ႱႠႾႤႪႨႧႠ ႶႫႰႧႨႱႠႢႧႠ ႨႵႨႩႠ † ႳႬ
სახელითა ღმრთისაჲთა იჭედა ქორონიკონსა 450=1230.
Rv. სიმბოლური ნიშანი. ასომთავრული ზედწერილი: ႰႱႬ.
ირგვლივ არაბულად:
الملكة الملكات جلالة الدنيا و الدين[رسودان] بنت تامار ظهير المسيح
დედოფალი დედოფალთა, დიდება ქვეყნისა და სარწმუნოებისა,
რუსუდან, ასული თამარისა, მესიის თაყვანისმცემელი

Rusudan (1223-1245). 1230
18293520
2.53 gr. 21.4/21.1 mm.
Drama. Silver
Av. Jesus Christ holding the book of Gospels. Greek inscription: IC – XC
Asomtavruli inscription: ႱႠႾႤႪႨႧႠ ႶႫႰႧႨႱႠႢႧႠ ႨႵႨႩႠ † ႳႬ
In the name of God was struck in the Koronikon 450=1230.
Rv. A symbolic sign. Asomtavruli inscription: ႰႱႬ "Rusudan"
Outer legend in Arabic:
الملكة الملكات جلالة الدنيا و الدين[رسودان] بنت تامار ظهير المسيح
The Queen of the Queens, glory of the world and faith,
Rusudan, the daughter of Tamar, worshipper of the Messiah

რუსუდანი (1223-1245). 1230
18293523
2,44 გრ. 21,6/20,2 მმ
დრამა. ვერცხლი
Av. იესო ქრისტე სახარებით ხელში
მარჯვნივ და მარცხნივ ბერძნული ზედწერილი: IC – XI
გარშემო ასომთავრული ზედწერილი:
ႱႠႾႤႪႨႧ ႶႫႰႧႨႱႠჂႧႠ ႨႿႤႣႠ† ႡႬ – სახელითა ღმრთისაჲთა იჭედა ქორონიკონსა 450=1230.
Rv. სიმბოლური ნიშანი. ასომთავრული ზედწერილი: ႰႱႬ - რუსუდანი
გარშემო არაბულად:
الملكة الملكات جلالة الدنيا و الدين رسودان بنت تامار ظهير المسيح
დედოფალი დედოფალთა, მშვენება ქვეყნისა და სარწმუნოებისა,
რუსუდან, ასული თამარისა, მესიის თაყვანისმცემელი

Rusudan (1223-1245). 1230
18293523
2.44 gr. 20.2/21.6 mm.
Drama. Silver
Av. Jesus Christ holding the book of Gospels. Greek inscription: IC – XI
Asomtavruli inscription: ႱႠႾႤႪႨႧႠ ႶႧႨႱႠჂႧႠ ႨႿႤႣႠ † ႡႬ
In the name of God was struck in the Koronikon 450=1230.
Rv. A symbolic sign. Asomtavruli inscription: ႰႱႬ "Rusudan"
Outer legend in Arabic:
الملكة الملكات جلالة الدنيا و الدين رسودان بنت تامار ظهير المسيح
The Queen of the Queens, glory of the world and faith,
Rusudan, the daughter of Tamar, worshipper of the Messiah

რუსუდანი (1223-1245). 1230
18293524
2,53 გრ. 21,2/21 მმ.
დრამა. ვერცხლი
Av. იესო ქრისტე სახარებით ხელში
მარჯვნივ და მარცხნივ ბერძნული ზედწერილი: IC – XI
გარშემო ასომთავრული ზედწერილი:
ႱႠႾႤႪႨႧႠ ႶႧႨႱႠჂႧႠ [ႨႿႤႣႠ] † ႡႬ – სახელითა ღვთისაჲთა იჭედა
ქორონიკონსა 450=1230.
Rv. ასომთავრული ზედწერილი: ႰႱႬ - რუსუდანი
გარშემო არაბულად:
كة الملكات جلالة الدنيا و الدين [رسودان بنت تامار ظهير المسيح][المل
დედოფალი დედოფალთა, დიდება ქვეყნისა და სარწმუნოებისა,
რუსუდან, ასული თამარისა, მესიის თაყვანისმცემელი

Rusudan (1223-1245). 1230
18293524
2.53 gr. 21/21.2 mm.
Drama. Silver
Av. Jesus Christ holding the book of Gospels. Greek inscription: IC – XI
Asomtavruli inscription: ႱႠႾႤႪႨႧႠ ႶႧႨႱႠჂႧႠ [ႨႿႤႣႠ] † ႡႬ
In the name of God was struck in the Koronikon 450=1230.
Rv. Asomtavruli inscription: ႰႱႬ "Rusudan"
Outer legend in Arabic:
كة الملكات جلالة الدنيا و الدين [رسودان بنت تامار ظهير المسيح][المل
The Queen of the Queens, glory of the world and faith,
Rusudan, the daughter of Tamar, worshipper of the Messiah

რუსუდანი (1223-1245). 1230
18293287
2,68 გრ. 21,8/21,5 მმ.
დრამა. ვერცხლი
Av. იესო ქრისტე სახარებით ხელში
მარჯვნივ და მარცხნივ ბერძნული ზედწერილი: IC – XC
გარშემო ასომთავრული ზედწერილი: ႱႠႾႤႪႨႧႠ ႶႫႰႧႨႱႠჂႧႠ ႨႽႤႣႠ † ႳႬ
სახელითა ღმრთისაჲთა იჭედა ქორონიკონსა 450=1230.
Rv. ასომთავრული ზედწერილი: ႰႱႬ.
ირგვლივ არაბულად :
الملكة الملكات جلالة الدنيا و الدين رسودان بنت تامار ظهير [المسيح]
დედოფალი დედოფალთა, დიდება ქვეყნისა და სარწმუნოებისა,
რუსუდან, ასული თამარისა, მესიის თაყვანისმცემელი

Rusudan (1223-1245). 1230
18293287
2.68 gr. 21.8/21.5 mm.
Drama. Silver
Av. Jesus Christ holding the book of Gospels. Greek inscription: IC – XC
Asomtavruli inscription: ႱႠႾႤႪႨႧႠ ႶႫႰႧႨႱႠჂႧႠ ႨႽႤႣႠ † ႳႬ
In the name of God was struck in the Koronikon 450=1230.
Rv. Asomtavruli inscription: ႰႱႬ "Rusudan"
Outer legend in Arabic:
الملكة الملكات جلالة الدنيا و الدين رسودان بنت تامار ظهير [المسيح]
The Queen of the Queens, glory of the world and faith,
Rusudan, the daughter of Tamar, worshipper of the Messiah.

რუსუდანი (1223-1245). 1230
18236682
1,14 გრ. 16,4/16,3 მმ.
ნახევარი დრამა. ვერცხლი
Av. იესო ქრისტე სახარებით ხელში
მარჯვნივ და მარცხნივ ბერძნული ზედწერილი: IC – XI
Rv. ასომთავრული ზედწერილი:
რუსუდანის სახელი დაქარაგმებული ႰႱႬ

Rusudan (1223-1245). 1230
18236682
1.14 gr. 16.3/16.4 mm.
Half Drama. Silver
Av. Jesus Christ holding the book of Gospels.
Greek inscription: IC – XI
Rv. Asomtavruli inscription: “Rusudan" ႰႱႬ

რუსუდანი (1223-1245). 1230
18293286
0,85 გრ. 15,9/15,5 მმ.
ნახევარი დრამა. ვერცხლი
Av. იესო ქრისტე სახარებით ხელში
მარჯვნივ და მარცხნივ ბერძნული ზედწერილი: IC – XC
Rv. ასომთავრული ზედწერილი:
რუსუდანის სახელი დაქარაგმებული ႰႱႬ

Rusudan (1223-1245). 1230
18293286
0.85 gr. 15.5/15.9 mm.
Half Drama. Silver
Av. Jesus Christ holding the book of Gospels.
Greek inscription: IC – XC
Rv. Asomtavruli inscription: “Rusudan" ႰႱႬ

რუსუდანის ეპოქის ბიზანტიური ანონიმური ფოლისი აღმოსავლური დამღით

A BYZANTINE ANONYMOUS FOLLIS FROM THE QUEEN RUSUDAN ERA FEATURING AN ORIENTAL COUNTERMARK

რუსუდან დედოფლის ნუმიზმატიკურ მემკვიდრეობად შეიძლება ჩაითვალოს ბიზანტიური ანონიმური ფოლისი, რომელზეც „φ" დამღაა აღბეჭდილი. წყაროები იმასთან დაკავშირებით, თუ მსგავსი დამღა რა სემანტიკური შინაარსისაა, ან მონეტაზე რა ფუნქცია აქვს ჩვენთვის მის გამოსახვას, ჯერჯერობით უცნობია. იქედან გამომდინარე, რომ ეს დამღა მხოლოდ რუსუდანის ემისიებზე გვხვდება, სამეცნიერო საზოგადოებაში გაჩნდა მოსაზრება, რომ რუსუდანმა სხვა ქვეყნების ფულად ემისიებზე ამ დამღის დარტყმით საქართველოს სამეფოში უცხოური მონეტა ადგილობრივ ფულადი მიმოქცევის ლეგალურ საფასედ აქცია.
აქ წარმოდგენილი მონეტა გამორჩეულია, რადგან მასზე მეორე დამღაცაა აღბეჭდილი. დამღა აღმოსავლურია, არაბული გრაფემებისგან იკითხება „იზ". მსგავსი დამღები ცნობილია და მიეკუთვნება ალ-ჯაზირას მმართველს, იზ ალ-დინ მასუდს (1180-1193), რომელიც დანიშნა მისმა ძმამ, მოსულის ზენგიანების ათაბაგმა საიფ ალ-დინ ღაზი II-მ (1170-1180). როგორც ჩანს, მსგავს დამღებს ის არტყამდა თავის სამმართველო ქვეყანაში ბრუნვაში მყოფ უცხოურ ფულს. ბიზანტიური ანონიმური ფოლისიც სწორედ ამ პრინციპით იქნა დადამღული. შემდეგ მონეტა, სავარაუდოდ, საქართველოს ტერიტორიაზე მოხვდა, სადაც რუსუდან დედოფლის ადმინისტრაციის მიერ „φ" დამღის საშუალებით იქნა ლეგალიზებული.

The anonymous Byzantine follis bearing a countermark "φ" can be considered as a numismatic legacy of Queen Rusudan. Direct historical sources regarding the semantic content and functional significance of this countermark on the coin remain unknown. Notably, the countermark is found exclusively on Rusudan's emissions, leading the scientific community to surmise that Rusudan employed this countermark on foreign coins to confer local monetary circulation status on them in the Kingdom of Georgia. This particular coin is distinguished by the presence of a second countermark, which is of oriental origin and features Arabic graphemes that are read as "IZ". Similar countermarks have been found on coins that are attributed to the ruler of al-Jazira, Izz al-Din Mas'ud (1180-1193). He was appointed by his brother, Sayf al-Din Ghazi II (1170-1180), who was the Zengid Atabek of Mosul. It appears that he used countermarks on foreign coins that were in circulation within his own country. This practice was similarly applied to the Byzantine anonymous Follis. Subsequently, the coin appears to have been introduced into the territory of Georgia, where it was legitimized through the administration of Queen Rusudan, who authorized its use with the "φ" countermark.

მიხეილ IV პაფლაგონიელი (1034-1041). ბიზანტია
18293299
5,80 გრ. 29,3/27 მმ.
სპილენძი
Av. წარხოცილი
Rv. ჯვრის გამოსახულება, რომლის მკლავებში ლათინური
ასოებია IC/ XC NI /KA (იესო ქრისტე გამარჯვება).
ორი დამღა: ,
ხოლო მეორე არაბული ასოებით عز – იზ.

Michael IV(1041-1034) the Paphlagonian. Byzantine.
18293299
5.80 gr. 29,3/27 mm.
Copper
Av. The image is defaced.
Rv. Cross with Latin lettering in the angles: IC/XC NI/KA
(Jesus Christ is Victorious).
Two countermarks: and the other with Arabic letters عز "IZ".

ბიბლიოგრაფია
BIBLIOGRAPHY

М. Баратаев, Нумизматические факты Грузинского царства (Санкт-Петербург, 1844).

M. Barataev. Numizmaticheskie fakty Gruzinskogo carstva (Sankt-Peterburg, 1844) (in Russian).

M. Brosset. "Rapport sur l'ouvrage intitule," Revue de Numismatique Georgienne (St. Petersbourg, 1847).

Е. Пахомов. Монеты Грузии. Часть I (Санкт-Петербург, 1910).

E. Pahomov. Monety Gruzii. Chast' I (Sankt-Peterburg, 1910) (in Russian).

თ. ლომოური. ფული შოთა რუსთაველის ეპოქაში. კრებული. შოთა რუსთაველის მატერიალური კულტურა (თბილისი, 1938).

T. Lomouri. Money in the epoch of Shota Rustaveli, collection of papers (Tbilisi, 1938) (in Georgian).

დ. კაპანაძე. ქართული ნუმიზმატიკა (თბილისი, 1950).

D. Kapanadze. Georgian Numismatics (Tbilisi, 1950) (in Georgian).

D. M. Lang. Studies in the numismatic history of Georgia in Transcaucasia (New York, 1955).

ნ. ქოიავა. ფულის ტრიალი რუსთაველის ეპოქის საქართველოში. ენის, ისტორიისა და მატერიალური კულტურის ინსტიტუტის მოამბე, III, 1938. შოთა რუსთაველი. ვეფხისტყაოსანი (თბილისი, 1966).

N. Koiava. Money circulation during the Rustaveli era in Georgia. the Bulletin of the Institute of Language, History and Material Culture, III, 1938. Shota Rustaveli, Knight in the Panther's skin (Tbilisi, 1966)

Е. Пахомов. О технике чеканки медных монет в Закавказье в конце XII – начале XIII вв. Советская Археология, 3 (1969).

E. Pakhomov. On the technique of minting copper coins in Transcaucasia at the end of the 12th and beginning of the 13th centuries. Soviet Archeology, 3 (1969).

Е. Пахомов. Монеты Грузии (Тбилиси, 1970).

E. Pakhomov. Coins of Georgia (Tbilisi, 1970).

N. Lowick, S. Bendall, P. Whitting. The Mardin Hoard, Islamic Countermarks on Byzantine Folles (London, 1977).

გ. ჯაფარიძე. საქართველო და მახლობელი აღმოსავლეთის ისლამური სამყარო XII-XIII ს-ის პირველ მესამედში (თბილისი, 1995).

G. Japaridze. Georgia and Islamic world of the Near East in 12th- first third of 13th centuries (Tbilisi, 1995) (in Georgian).

გ. დუნდუა, თ. დუნდუა. ქართული ნუმიზმატიკა. I (თბილისი, 2006).

G. Dundua, T. Dundua. Georgian Numismatics. I (Tbilisi, 2006).

დ. ფაცია, ი. ფაღავა. ჯალალ ად-დინ მანქბურნის ქართული მონეტები (თბილისი, 2009).

D. Patsia, I. Paghava. The Georgian Coins Of Jalal Ad-Din Mankburni (Tbilisi, 2009).

ი. ფაღავა, რ. სპანდერაშვილი, გ. გოგავა, ე. ჭანიშვილი, თ. გაბრიაძე. რუსუდან მეფის ვერცხლის ემისია (მასალა კორპუსისთვის, მოჭრის ადგილი, მემორიალური ბუნება, მიმოქცევა, დადამღვა, შენადნობის შემადგენლობა). საისტორიო კრებული, 6 (თბილისი, 2017).

I. Paghava, R. Spanderashvili, G. Gogava, D. Mikeladze, E. Chanishvili, T. Gabriadze. Silver Coinage Emission by Queen Rusudan (Material for the Corpus, Minting Location, Memorability, Circulation, Countermarking, Alloy Composition). Historical Annual, 6 (Tbilisi, 2017).

И. Пагава. Нумизматическое прошлое Дагестана и Грузии (Тбилиси, 2018).

I. Paghava. The Numismatic Past of Daghestan and Georgia (Tbilisi, 2018).

დ. ბერიკაშვილი, მ. პატარიძე. სამშვილდის განძი (თბილისი, 2019).

D. Berikashvili, M. Pataridze. Samshvilde Hoard (Tbilisi, 2019).

მ. პატარიძე. შუასაუკუნოვანი ფიგურული ნიშნის სემანტიკისათვის. საისტორიო კრებული. ტომი. 8 (თბილისი, 2021).

ი. ფაღავა, პ. ჭუმბურიძე. რუსუდანის ზეობის დროინდელი მონეტების ქსნის განძი (თბილისი, 2020).

I. Paghava, P. Chumburidze. Ksani Hoard of the coins contemporary with Rusudan's reign (Tbilisi, 2020).

XIII საუკუნის ქართველ მეფეთა მონეტები
COINS OF THE GEORGIAN KINGS IN THE 13th CENTURY

1944 წელს აღმოსავლეთმცოდნე გიორგი წერეთელმა სპილენძის ქართულ მონეტაზე მანამდე უცნობი ზარაფხანის – დმანისის სახელი ამოიკითხა. მონეტა 700 წლის წინ, 1244 წელს იყო მოჭრილი. ამ დიდი აღმოჩენით დადასტურდა საქართველოში კიდევ ერთი ზარაფხანის არსებობა. ჰიჯრით 642 წელს (=1244), თბილისის ზარფხანაში ულუსბეკის სახელით ვერცხლის მონღოლური მონეტა იჭრებოდა ისიც გაირკვა, რომ პარალელურად, დავითის სახელით დმანისის ზარაფხანა სპილენძის ქართულ მონეტას უშვებდა. დავითის სახელის გადმოსაცემად, ასომთავრული გრაფემები Ⴃ (დ)-სა და Ⴇ (თ)-ს შეწიალებითაა მიღებული, გარშემო კი სპარსული ზედწერილია: „მსოფლიოს მფლობელის, ყაენის მონა დავითი“. წარწერა აშკარად მიანიშნებს, რომ ამ დროისათვის საქართველო მონღოლთა ბატონობის ქვეშ იმყოფება. ვინ იყო ემიტენტი დავითი? რა ვითარებაა მონეტის მოჭრისას ქვეყანაში?

საქართველოს სამეფო ტახტზე ამ დროს დედოფალი რუსუდანი ზის, რომელმაც დაახლოებით 1243 წელს მონღოლთა ხელმწიფეს, ბათო ყაენს ელჩი გაუგზავნა, უვნებლობის ფიცის მისაღებად. საქართველოს მეფე მონღოლთა უზენაესობას აღიარებდა. აღმოსავლეთ საქართველოში, როგორც მონღოლთა მიერ დაპყრობილ ქვეყანაში, მათი მოხელეები და ჯარი უნდა მდგარიყო. ლიხთიმერეთი თავისუფალი იყო. ყაენი დავით რუსუდანის ძეს სრულიად საქართველოს მეფედ ცნობდა. 1242/43 წელს დავითი ტახტზე დასამტკიცებლად ჯერ ბათო ყაენთან ყარაბახში, შემდეგ კი ყარაყორუმში მანგუ ყაენთან გაგზავნეს.

რუსუდანმა შესანიშნავად იცოდა, რომ სამეფო ტახტს კიდევ ერთი პრეტენდენტი – დავითი, გიორგი ლაშას უკანონო შვილი გამოუჩნდებოდა. ამ საფრთხის თავიდან ასაცილებლად მან ყველანაირ ბოროტ ხერხს მიმართა: ის თავისი ქალიშვილის, თამარის ქმართან, რუმის სელჩუკ სულთან ქაი-ხუსრაუ II-თან გაუშვა, რომელმაც დავითი ციხეში გამოამწყვდია. მისი დახსნა წლების შემდეგ მონღოლებმა შეძლეს, როცა მათთან ბრძოლაში სულთანი დამარცხდა. პარალელურად, საქართველოში დავით გიორგის ძის გამეფების მომხრეებმა ყაენს მიმართეს თხოვნით, რომ ის სამეფო ტახტზე დაემტკიცებინა.

1247 წელს მონღოლებმა საქართველოს სამეფო ტახტზე ერთდროულად ორივე პრეტენდენტი დაამტკიცეს: დავით გიორგი ლაშას ძე – უფროსი, მონღოლურად ულუ და დავით რუსუდანის ძე – უმცროსი, მონღოლურად ნარინი. დაახლოებით ამავე წელს, ჰიჯრით 645 (=1247/48), თბილისის ზარაფხანაში მოიჭრა დმანისში აღმოჩენილი ტიპის მონეტა. ცნობილია რუსუდანის სპილენძის მონეტაზე გადაჭედილი დავით ნარინის სპილენძის მონეტაც. როგორც ჩანს, მიმოქცევიდან გასულ მონეტებსაც იყენებოდნენ.

1247 წელს თბილისის ზარაფხანაში, დავით ნარინმა გამოუშვა ვერცხლის ემისია, რომელზეც მეფე ცხენზეა ამხედრებული. იკონოგრაფიულად ეს სამონეტო ჯგუფი რუმის სელჩუკთა მიერ მოჭრილ ვერცხლის მონეტებს ჰგავს. საყურადღებოა ის ფაქტიც, რომ დავით ულუც უშვებს ვერცხლის საფასეს რომელიც, ასევე, სელჩუკთა მონეტების ტიპს იმეორებს, თუმცა მონეტა მონოეპიგრაფიკულია. ამ უკანასკნელის როლი განსაკუთრებულია ქართულ ნუმიზმატიკაში, ვინაიდან მასზე პირველად და უკანასკნელად ემიტენტი სამეფო გვარით „ბაგრატიონი“ არის აღბეჭდილი. რა მიზანი ჰქონდა ამ აქტს,

რთული სათქმელია, მაგრამ სავარაუდოდ, ეს იყო ერთგვარი ფორმა მუდმივად, თავის დასამკვიდრებლად მებრძოლი მეფისთვის, რათა ბაგრატიონობა და, შესაბამისად, სამეფო ლეგიტიმაცია დაემტკიცებინა.

მიხეილ ბარათაშვილის კოლექციებში ზემოთ ჩამოთვლილი ყველა ტიპის მონეტა ინახება. დავით ნარინისა და დავით ულუს ნუმიზმატიკური მემკვიდრეობა მხოლოდ ამ ემისიებით არ შემოიფარგლება. მათ რიცხვს მიეკუთვნება საკმაოდ იშვიათი ვერცხლის მონეტები, რომელთა გამორჩეული ეგზემპლარები ასევე დაცულია ბერლინის საცავში. 1259 წელს, როდესაც მონღოლებს დავით ნარინი აუჯანყდა, მან დასავლეთ საქართველოს შეაფარა თავი. 1260 წელს მონღოლებს მისი ბიძაშვილი, დავით ულუც განუდგა და ის ჯერ სამცხეში, შემდეგ კი დასავლეთ საქართველოში გადავიდა. ამრიგად, დასავლეთ საქართველოს ტახტზე ერთდროულად ორი მეფე აღმოჩნდა. „ორმეფობა" ხანმოკლე გამოდგა – დაახლოებით 1262 წლამდე გაგრძელდა. სწორედ ამ დროს, სავარაუდოდ, ქუთაისში მოიჭრა ვერცხლის მონეტა, რომელზეც ორივე მეფეა გამოსახული. ორი დავითის მონეტაზე ერთი დავითი მეფის, ხოლო მეორე მეფეთ მეფის ტიტულითაა გამოსახული, მაგრამ რომელს რომელი ტიტული მიემართება, ამის გარკვევა რთულია. ტიპოლოგიური თვალსაზრისით, ეს მონეტები იმავე მეფეთა მიერ ადრე მოჭრილი, აღმოსავლური ყაიდის მონეტებისგან განსხვავებულია, ის ბიზანტიურია, სავარაუდოდ, მისი პროტოტიპი ბიზანტიის იმპერატორების ემისიებია. ეს ნაბიჯი, ჩვენი ვარაუდით, გარდა საფასეზე ორმეფობის დაფიქსირებისა, დასავლური პოლიტიკისადმი სიმპათიების სიმბოლურ გამოსახვად შეიძლება ჩაითვალოს.

მიხეილ ბარათაშვილის კოლექციაში ასევე დაცულია დემეტრე II-ის სპილენძის საფასის რამდენიმე ეგზემპლარი. ეს მონეტები XIII საუკუნის გამორჩეულ ნუმიზმატიკურ ძეგლს წარმოადგენს. მიუხედავად საქართველოში არსებული მონღოლთა უზენაესობისა, ისინი მკვეთრად ეროვნულ ხასიათს ატარებს. მონეტებზე კვლავ გამოჩნდა ქრისტიანული სიმბოლო – ქრიზმა, რომელიც თავდაპირველად თამარ-დავითის მონეტაზე იყო აღბეჭდილი, წარწერებიც მხოლოდ ქართულად არის განთავსებული და თარიღი – ქორონიკონით 500 (=1280). მონეტის ეროვნული ხასიათი ლოგიკურიცაა ისეთი ემიტენტისგან, როგორიც დემეტრე II იყო. მეფე საქართველოს ისტორიაში „თავდადებულის" სახელით შევიდა, რადგან მისმა თავგანწირულმა ნაბიჯმა ქვეყანა მტრის შემოსევებისგან იხსნა.

ბერლინის საგანძურში დაცულია XIV საუკუნის ქართველი მმართველის, დავით IX-ის (1346-1360) მიერ მოჭრილი ვერცხლის მონეტა. დავით IX საქართველოს ისტორიაში ერთ-ერთი გამორჩეული მეფის, გიორგი V (1314-1346) ბრწყინვალის მემკვიდრე იყო. გიორგი V-ის მეფობის ხანა აღორძინების ხანაა საქართველოში, რადგან მან შეძლო ქვეყნის მთლიანობის აღდგენა და მისი საერთაშორისო ავტორიტეტის განმტკიცება. მეფე ნომინალურად ინარჩუნებდა ილხანთა „გავლენას", რაც მხოლოდ სამონეტო ემისიით დასტურდება – თბილისის ზარაფხანაში რეგულარულად იჭრებოდა ჰულაგუიდური დირჰამი. გიორგი ბრწყინვალემ სამონეტო ემისია განახორციელა ჩრდილოეთ კავკასიაში, რომელსაც ჯუჩიდები (ოქროს ურდო) ეპატრონებოდნენ. მეფემ ოსეთის ტერიტორია საქართველოს შემოუერთა და იქვე, ალაგირში, 1338 წელს მონეტა მოჭრა ილხანების სახელით. სამონეტო ემისია ალაგირსა და შემდგომ კარჯინში 1356 წლამდე გააგრძელა მისმა მემკვიდრემ დავით IX-მ. ჰიჯრით 759 (=1357/58) თბილისში იჭრება მონეტა შეიხ ოვეისის სახელით, რაც ადასტურებს, რომ საქართველოში ფულის მოჭრა ჯელაირებს დაექვემდებარა და საქართველო მონღოლების გავლენის ქვეშ დარჩა.

In 1944, an orientalist Giorgi Tsereteli read the name of "Dmanisi" on a Georgian copper coin revealing the existence of a previously unknown mint. The coin was struck 700 years ago, in 1244. This was a great discovery because it confirmed the existence of another mint in Georgia. In AH 642 (=1244 AD), a Mongolian silver coin was struck bearing the name "Ulus-Bek" at the Tbilisi mint, it was found out that the Dmanisi mint also struck a copper coin inscribed with the name "Davit" during the same period. To represent the name "Davit", The Asomtavruli letter Ⴃ inscribed into Ⴍ, with a Persian inscription around it - "Davit, servant of the Kaan, the ruler of the universe". This inscription reveals that during that era, Georgia was under the dominion of the Mongols. Who was Davit, the minting authority? Or what the situation in the country was during the coin's minting.

During the period of Queen Rusudan's reign in Georgia, around the year 1243, an ambassador was dispatched to the Mongol ruler, Batu Khan, to guarantee the inviolability of the country. As a result of this diplomatic mission, the king of Georgia acknowledged the supremacy of the Mongols. Eastern Georgia, having been subjugated by the Mongols, was obliged to station Mongolian officials and army personnel within its borders. It was during this time that Khan acknowledged Rusudan's son Davit as the rightful king of Georgia. In an effort to solidify his position as ruler, David was sent to Batu Khan in Karabakh, followed by a visit to Möngke Khan in Karakorum to receive official confirmation of his reign. This process took place over the course of the year 1242 or 1243.

Rusudan was aware that Davit, the illegitimate son of Giorgi Lasha, could potentially claim the royal throne. In order to prevent this threat, Rusudan resorted to all sorts of evil means to get rid of Davit. Eventually, she sent Davit to the husband of his daughter Tamar, the sultan of the Seljuks of Rum Kai-Khusrau II, where he was imprisoned. David was rescued years later by the Mongols after the Sultan was defeated in a battle with them. Meanwhile, a group of people who supported David's right to be crowned as the king of Georgia appealed to the Khan with a request to confirm David's claim to the throne.

In 1247, the Mongols confirmed two pretenders to the royal throne of Georgia simultaneously: Davit, the son of Giorgi Lasha-elder (known as Ulugh in Mongolian), and Davit, the son of Rusudan –younger (known as Narin in Mongolian). It is also worth noting that around the same year, in AH 645 (=1247/48 AD) a copper coin of the same type as the one in Dmanisi was struck at the Tbilisi Mint. It seems that the out-of-circulation coins were also used to mint coins, as David Narin's copper coin was restruck on the Rusudan copper coin.

In 1247, Davit Narin struck silver coins at the Tbilisi mint depicting the king mounted on horseback. The iconography of these coins is similar to those of the Seljuks of Rum. It is noteworthy that David Ulugh also minted silver money, which repeats the type of Seljuk coins as well, but with a mono-epigraphic inscription. This coin is significant in Georgian numismatics as it is the only instance where the surname of minting authority - "Bagrationi" - is imprinted on the coin. It's uncertain why the king did this, but it could have been an attempt to establish his royal legitimacy by associating himself with the Bagrationi dynasty.

All types of coins, as mentioned above, are presented in Michael Baratashvili's collection in Berlin. The numismatic legacy of Davit Narin and Davit Ulugh encompasses more than just these coins. Among them are some remarkably rare silver coins, and some of their exceptional specimens are also kept in the Berlin Munzkabinett.

In 1259, Davit Narin rebelled against the Mongols and fled to Western Georgia. In 1260, his cousin Davit Ulugh also refused to obey the Mongols and moved first to Samtskhe and then to Western Georgia. This resulted in two kings ruling Western Georgia simultaneously, which is known as the "Diarchy". However, this situation did not last long and ended around 1262. During this time, a silver coin was minted supposedly in Kutaisi, on which both kings are depicted. On the

coin of the two Davits together, one is depicted with the title of king and the other with the title of king of kings. However, it is unclear which title refers to which person. From the typological point of view, these coins are different from the Eastern-type coins minted earlier by the same kings, displaying Byzantine rather than Islamic influence, probably its prototype is the emissions of the Byzantine emperors. This step, in our opinion, apart from fixing the diarchy on the coin, can be considered as a symbolic display of aspirations towards the Western political orientation.
In Michael Baratashvili's collection, there are several specimens of Demetre II's copper coins. These coins represent outstanding numismatic monuments of the 13th century. Despite the domination of Mongols in Georgia, they have a strong national character. They bear a Christian symbol, Christogram, which was originally depicted on the Tamar-David coins. The inscriptions are in Georgian only, and the Koronikon date is 500 (= 1280 AD). It is logical for the coins to have a national character since they were struck by Demetre II. He is known in Georgian history as "the self-sacrificed" because of his selfless step that saved the country from enemy invasions.

A silver coin struck by David IX (1346-1360), who reigned over Georgia in the 14th century is presented in Berlin numismatic funds. David IX succeeded one of the most remarkable kings in Georgian history, Giorgi V the Brilliant (1314-1346). King George V's reign is often called the era of the Renaissance in Georgia because he was able to restore the country's unity and strengthen its international authority. The king maintained the nominal "influence" of the Il-khans, which can only be confirmed through the issue of coins. The Hulaguid dirham was regularly minted at the Tbilisi mint. Giorgi V the Brilliant also struck coins in the North Caucasus, an area that was under the jurisdiction of the Juchids (Golden Horde). Moreover, the king subdued the territory of Ossetia in 1338 and minted a coin in the name of the Il-khans in Alagir. Coin emission in Alagir and later in Karjin was continued by David IX, the successor of Giorgi V, until 1356. In AH 759 (=1357/58 AD), a coin with the name of Shaykh Uways was minted in Tbilisi, indicating that the coinage in Georgia was under the Jalayrids' control. During the reign of David IX, Georgia was subjected to Mongol domination.

დავით VI ნარინი. 1244/45
18293385
2,76 გრ. 22,8/22,8 მმ.
სპილენძი
Av. ცენტრში მონოგრამა, ქართული ასომთავრულით (Ⴃ̄Ⴇ – დავითი).
ირგვლივ სპარსული ზედწერილი:
قاان بنده شاه جهان داود ملک
მსოფლიოს მბრძანებლის, ყაენის მონა, დავით მეფე.
Rv. არაბულად ოთხსტრიქონიანი წარწერა, ირგვლივ ხაზოვანი და
წერტილოვანი რკალი: شهر/ دمانس/ عمرها الله/ اثنی اربعین ستمائة
ქალაქსა დმანისს, ხანგრძლივ ჰყოს იგი ღმერთმან, (წელსა) 642 (=1244/45).

David VI Narin. 1244/45
18293385
2.76 gr. 22.8/22.8 mm.
Copper
Av. Indented capital Ⴃ̄ and Ⴇ in the center denotes David's name.
Persian inscription around:
قاان بنده شاه جهان داود ملک
Servant of Qaan, King of the World, King David.
Rv. Four-line inscription in Arabic:
شهر/ دمانس/ عمرها الله/ اثنی اربعین ستمائة
To the city of Dmanis, may God bless him, (year) 642 (=1244/45).

დავით VI ნარინი. 1247 წელი
18293338
2,73 გრ. 22,5/22,5 მმ.
დრამა. ვერცხლი
Av. მარჯვნივ მიმართული გვირგვინოსანი მეფე-მხედრის გამოსახულება, რომელსაც მარჯვენა ხელში მათრახი უჭირავს. გამოსახულების წინ მონოგრამა, ქართული ასომთავრულით (Ⴃ̄Ⴇ – დავითი). იქვე თარიღი ქორონიკონით ႵႩႳႢႦ.
ე. ი. 467 (=1247) მხედრის უკან ექვსქიმიანი ვარსკვლავი. ე. წ. „სოლომონის ბეჭედი“.
Rv. ოთხსტრიქონიანი სპარსული ზედწერილი:
بقوة خدا/ دولة کوک/ قاان بنده/ داود ملک
ძალითა ღვთისათა, მონა ქუიუქ ყაენის ხელისუფლებისა. მეფე დავითი. ზედწერილის გვერდით მარჯვენა მხარეს სპარსულადვეა ზარაფხანა: ضرب تفلیس – იჭედა თბილისს.

David VI Narin. 1247
18293338
2.73 gr. 22.5/22.5 mm.
Drama. Silver
Av. The king on horseback, right. Above, right, royal monogram Ⴃ̄Ⴇ (DT) meaning David, and Asomtavruli letters ႵႩႳႢႦ for the K'oronikon 467 (=1247).
Six-pointed star at the left.
Rv. Persian legend in four lines:
بقوة خدا/ دولة کوک/ قاان بنده/ داود ملک
By the power of God, slave of Kuyuk (or Guyuk) Qā'ān's rule – king David.
At right: ضرب تفلیس – Struck at Tbilisi.

დავით VI ნარინი. 1247
18293339
2,71გრ. 24,9/24,9 მმ.
დრამა. ვერცხლი
Av. მარჯვნივ მიმართული გვირგვინოსანი მეფე-მხედრის გამოსახულება, რომელსაც მარჯვენა ხელში მათრახი უჭირავს. გამოსახულების წინ მონოგრამა, ქართული ასომთავრულით (Ⴃ̄Ⴇ̄ – დავითი). მეფის უკან თარიღი ქორონიკონით ႵႩჃႢႦ. ე. ი. 467=(1247).
Rv. ოთხსტრიქონიანი სპარსული ზედწერილი:
بقوة خدا/ دولة كوك/ قاان بنده/ داود ملك
ძალითა ღვთისათა, მონა ქუიუქ ყაენის ხელისუფლებისა. მეფე დავითი.
ზედწერილის გვერდით მარჯვენა მხარეს სპარსულადვეა ზარაფხანა:
ضرب تفليس – იჭედა თბილისს.

David VI Narin. 1247
18293339
2.71 gr. 24.9/24.9 mm.
Drama. Silver
Av. The king on horseback, right. Above, right, royal monogram Ⴃ̄Ⴇ̄ (DT) meaning David, and, left, Georgian Asomtavruli letters ႵႩჃႢႦ for the K'oronikon 467 (=1247).
Rv. Persian legend in four lines:
بقوة خدا/ دولة كوك/ قاان بنده/ داود ملك
By the power of God, slave of Kuyuk (or Guyuk) Qā'ān's rule – king David.
At right: ضرب تفليس – Struck at Tbilisi.

დავით VI ნარინი. 1247 წელი
18293341
2,42გრ. 24,2/24,2 მმ.
დრამა. ვერცხლი
Av. მარჯვნივ მიმართული გვირგვინოსანი მეფე-მხედრის გამოსახულება, რომელსაც მარჯვენა ხელში მათრახი უჭირავს. გამოსახულების წინ მონოგრამა, ქართული ასომთავრულით (Ⴃ̄Ⴇ̄ – დავითი). მეფის უკან თარიღი ქორონიკონით ႵႩჃႢႦ. ე. ი. 467=(1247).
Rv. ოთხსტრიქონიანი სპარსული ზედწერილი:
بقو[ة خدا] / دولة [كوك] / قاان [بن]ده / داود [ملك]
ძალითა ღვთისათა, მონა ქუიუქ ყაენის ხელისუფლებისა. მეფე დავითი.
ზედწერილის გვერდით მარჯვენა მხარეს სპარსულადვეა ზარაფხანა:
ضرب تفليس – იჭედა თბილისს.

David VI Narin. 1247
18293341
2.42 gr. 24.2/24.2 mm.
Drama. Silver
Av. The king on horseback, right. Above, right, royal monogram Ⴃ̄Ⴇ̄ (DT) meaning David, and, left, Georgian Asomtavruli letters ႵႩჃႢႦ for the K'oronikon 467 (=1247).
Rv. Persian legend in four lines:
بقو[ة خدا] / دولة [كوك] / قاان [بن]ده / داود [ملك]
By the power of God, slave of Kuyuk (or Guyuk) Qā'ān's rule – king David.
At right: ضرب تفليس – Struck at Tbilisi.

დავით VI ნარინი. 1247
18293343
2,58გრ. 23,6/23,6 მმ.
დრამა. ვერცხლი
Av. მარჯვნივ მიმართული გვირგვინოსანი მეფე-მხედრის გამოსახულება, რომელსაც მარჯვენა ხელში მათრახი უჭირავს. გამოსახულების წინ მონოგრამა, ქართული ასომთავრულით (ႣႧ – დავითი). მეფის უკან თარიღი ქორონიკონით ႵႳႢႦ. ე. ი. 467 (=1247).
Rv. ოთხსტრიქონიანი სპარსული ზედწერილი:
د[ولة] كوك/[قاان] بنده/ داود ملك / [بقوة خدا]
ძალითა ღვთისათა, მონა ქუიუქ ყაენის ხელისუფლებისა. მეფე დავითი.
ზედწერილის გვერდით მარჯვენა მხარეს სპარსულადვეა ზარაფხანა:
ضرب تفليس – იჭედა თბილისს.

David VI Narin. 1247
18293343
2.58 gr. 23.6/23.6 mm.
Drama. Silver
Av. The king on horseback, right. Above, right, royal monogram ႣႧ (DT) meaning David, and left, Asomtavruli letters ႵႳႢႦ for the K'oronikon 467 (=1247).
Rv. Persian legend in four lines:
د[ولة] كوك/[قاان] بنده/ داود ملك / [بقوة خدا]
By the power of God, slave of Kuyuk (or Guyuk) Qā'ān's rule – king David.
At right: ضرب تفليس – Struck at Tbilisi.

დავით VI ნარინი. 1247
18293344
2,67 გრ. 23,1/23,1 მმ.
დრამა. ვერცხლი
Av. მარჯვნივ მიმართული გვირგვინოსანი მეფე-მხედრის გამოსახულება, რომელსაც მარჯვენა ხელში მათრახი უჭირავს. გამოსახულების წინ მონოგრამა, ქართული ასომთავრულით (ႣႧ – დავითი). იქვე თარიღი ქორონიკონით ႵႳႢႦ. ე. ი. 467 (=1247) მხედრის უკან ექვსქიმიანი ვარსკვლავი. ე.წ. „სოლომონის ბეჭედი"
Rv. ოთხსტრიქონიანი სპარსული ზედწერილი:
دولة كوك/ قاان بنده/ داود ملك / [بقوة خدا]
ძალითა ღვთისათა, მონა ქუიუქ ყაენის ხელისუფლებისა. მეფე დავითი.
ზედწერილის გვერდით მარჯვენა მხარეს სპარსულადვეა ზარაფხანა:
ضرب تفليس – იჭედა თბილისს.
შენიშვნა: მონეტა გადაჭედილია, ქართული სიქის ქვეშ შეინიშნება რუმის სელჩუკთა მონეტის კვალი

David VI Narin. 1247
18293344
2.67 gr. 23.1/23.1 mm.
Drama. Silver
Av. The king on horseback, right. Above, right, royal monogram ႣႧ (DT) meaning David, and Asomtavruli letters ႵႳႢႦ for the K'oronikon 467 (=1247). Six-pointed star at the left.
Rv. Persian legend in four lines:
دولة كوك/ قاان بنده/ داود ملك / [بقوة خدا]
By the power of God, slave of Kuyuk (or Guyuk) Qā'ān's rule – king David.
At right: ضرب تفليس – Struck at Tbilisi.
Note: the coin is overstruck, there is a trace of a coin of the Seljuks of Rum below the Georgian die.

დავით VI ნარინი. 1247
18293345
2,72 გრ. 22,5/22,5 მმ.
დრამა. ვერცხლი
Av. მარჯვნივ მიმართული გვირგვინოსანი მეფე-მხედრის გამოსახულება, რომელსაც მარჯვენა ხელში მათრახი უჭირავს. გამოსახულების წინ მონოგრამა, ქართული ასომთავრულით (ႣႧ – დავითი). იქვე თარიღი ქორონიკონით ႵႩႳႢႦ. ე. ი. 467= (1247) მხედრის უკან ექვსქიმიანი ვარსკვლავი. ე. წ. „სოლომონის ბეჭედი“.
Rv. ოთხსტრიქონიანი სპარსული ზედწერილი:
بقوة خدا / دولة كوك / قاان بنده / داود ملك
ძალითა ღვთისათა, მონა ქუიუქ ყაენის ხელისუფლებისა. მეფე დავითი. ზედწერილის გვერდით მარჯვენა მხარეს სპარსულადვეა ზარაფხანა: ضرب تفليس – იჭედა თბილისს.

David VI Narin. 1247
18293345
2.72 gr. 22.5/22.5 mm.
Drama. Silver
Av. The king on horseback, right. Above, right, royal monogram ႣႧ (DT) meaning David, and Asomtavruli letters ႵႩႳႢႦ for the K'oronikon 467 (=1247). Six-pointed star at the left.
Rv. Persian legend in four lines:
بقوة خدا / دولة كوك / قاان بنده / داود ملك
By the power of God, slave of Kuyuk (or Guyuk) Qā'ān's rule – king David.
At right: ضرب تفليس – Struck at Tbilisi.

დავით VI ნარინი. 1247
18293346
2,58გრ. 23,6/23,6 მმ.
დრამა. ვერცხლი
Av. მარჯვნივ მიმართული გვირგვინოსანი მეფე-მხედრის გამოსახულება, რომელსაც მარჯვენა ხელში მათრახი უჭირავს. გამოსახულების წინ მონოგრამა, ქართული ასომთავრულით (ႣႧ – დავითი). მეფის უკან თარიღი ქორონიკონით ႵႩႳႢႦ. ე. ი. 467 (=1247).
Rv. ოთხსტრიქონიანი სპარსული ზედწერილი:
بقوة خدا/ دولة كوك/ قاان بنده/ داود ملك
ძალითა ღვთისათა, მონა ქუიუქ ყაენის ხელისუფლებისა. მეფე დავითი. ზედწერილის გვერდით მარჯვენა მხარეს სპარსულადვეა ზარაფხანა: ضرب تفليس – იჭედა თბილისს.

David VI Narin. 1247
18293346
2.58 gr. 23.6/23.6 mm.
Drama. Silver
Av. The king on horseback, right. Above, right, royal monogram ႣႧ (DT) meaning David, and, left, Asomtavruli letters ႵႩႳႢႦ for the K'oronikon 467 (=1247).
Rv. Persian legend in four lines:
بقوة خدا/ دولة كوك/ قاان بنده/ داود ملك
By the power of God, slave of Kuyuk (or Guyuk) Qā'ān's rule – king David.
At right: ضرب تفليس – Struck at Tbilisi.

დავით VI ნარინი. 1247
18293347
2,82 გრ. 22,9/22,9 მმ.
დრამა. ვერცხლი
Av. მარჯვნივ მიმართული გვირგვინოსანი მეფე-მხედრის გამოსახულება, რომელსაც მარჯვენა ხელში მათრახი უჭირავს. გამოსახულების წინ მონოგრამა, ქართული ასომთავრულით (ႣႧ – დავითი). იქვე თარიღი ქორონიკონით ႵႩႳႢႦ. ე. ი. 467= (1247) მხედრის უკან ექვსქიმიანი ვარსკვლავი. ე. წ. „სოლომონის ბეჭედი“.
Rv. ოთხსტრიქონიანი სპარსული ზედწერილი:
بقوة خدا/ دولة كوك/ قاان بنده/ داود ملك
ძალითა ღვთისათა, მონა ქუიუქ ყაენის ხელისუფლებისა. მეფე დავითი.
ზედწერილის გვერდით მარჯვენა მხარეს სპარსულადვეა ზარაფხანა:
ضرب تفليس – იჭედა თბილისს.

David VI Narin. 1247
18293347
2.82 gr. 22.9/22.9 mm.
Drama. Silver
Av. The king on horseback, right. Above, right, royal monogram ႣႧ (DT) meaning David, and Asomtavruli letters ႵႩႳႢႦ for the K’oronikon 467 (=1247).
At left six-pointed star.
Rv. Persian legend in four lines:
بقوة خدا/ دولة كوك/ قاان بنده/ داود ملك
By the power of God, slave of Kuyuk (or Guyuk) Qā’ān’s rule – king David.
At right: ضرب تفليس – Struck at Tbilisi.

დავით VI ნარინი. 1247
18293349
2,48 გრ. 22,5/22,5 მმ.
დრამა. ვერცხლი
Av. მარჯვნივ მიმართული გვირგვინოსანი მეფე-მხედრის გამოსახულება, რომელსაც მარჯვენა ხელში მათრახი უჭირავს. გამოსახულების წინ მონოგრამა, ქართული ასომთავრულით (ႣႧ – დავითი). მეფის უკან თარიღი ქორონიკონით ႵႩႳႢႦ. ე. ი. 467 = (1247).
Rv. ოთხსტრიქონიანი სპარსული ზედწერილი:
بقوة خدا/[دولة] كوك/ قاان بنده/ داود ملك
ძალითა ღვთისათა, მონა ქუიუქ ყაენის ხელისუფლებისა. მეფე დავითი.
ზედწერილის გვერდით მარჯვენა მხარეს სპარსულადვეა ზარაფხანა:
ضرب تفليس – იჭედა თბილისს.

David VI Narin. 1247
18293349
2.48 gr. 22.5/22.5 mm.
Drama. Silver
Av. The king on horseback, right. Above, right, royal monogram ႣႧ (DT) meaning David, and left, Asomtavruli letters ႵႩႳႢႦ for the K’oronikon 467 (=1247).
Rv. Persian legend in four lines:
بقوة خدا/[دولة] كوك/ قاان بنده/ داود ملك
By the power of God, slave of Kuyuk (or Guyuk) Qā’ān’s rule – king David.
At right: ضرب تفليس – Struck at Tbilisi.

დავით VI ნარინი.
18293350
2,74 გრ. 24,3/24,3 მმ.
დრამა. ვერცხლი
Av. მარჯვნივ მიმართული გვირგვინოსანი მეფე-მხედრის გამოსახულება, რომელსაც მარჯვენა ხელში მათრახი უჭირავს. გამოსახულების წინ მონოგრამა, ქართული ასომთავრულით (ႣႧ – დავითი). მხედრის უკან ექვსქიმიანი ვარსკვლავი. ე.წ. „სოლომონის ბეჭედი“
Rv. ოთხსტრიქონიანი სპარსული ზედწერილი:
بقوة خدا/ دولة كوك/ قاان بنده/ داود ملك
ძალითა ღვთისათა, მონა ქუიუქ ყაენის ხელისუფლებისა. მეფე დავითი. ზედწერილის გვერდით მარჯვენა მხარეს სპარსულადვეა ზარაფხანა:
ضرب تفليس – იჭედა თბილისს.
შენიშვნა: მონეტა გადაჭედილია, ქართული სიქის ქვეშ შეინიშნება რუმის სელჩუკთა მონეტის კვალი.

David VI Narin.
18293350
2.74 gr. 24.3/24.3 mm.
Drama. Silver
Av. The king on horseback, right. Above, right, royal monogram meaning David, Six-pointed star at the left.
Rv. Persian legend in four lines:
بقوة خدا/ دولة كوك/ قاان بنده/ داود ملك
By the power of God, slave of Kuyuk (or Guyuk) Qā'ān's rule – king David.
At right: ضرب تفليس – Struck at Tbilisi.
Note: the coin is restruck, there is a trace of a coin of the Seljuks of Rum below the Georgian die.

დავით VI ნარინი. 1247
18293352
2,56 გრ. 23,4/23,4 მმ.
დრამა. ვერცხლი
Av. მარჯვნივ მიმართული გვირგვინოსანი მეფე-მხედრის გამოსახულება, რომელსაც მარჯვენა ხელში მათრახი უჭირავს. გამოსახულების წინ მონოგრამა, ქართული ასომთავრულით (ႣႧ – დავითი). იქვე თარიღი ქორონიკონით ႵႩႣႢႦ. ე. ი. 467= (1247) მხედრის უკან ექვსქიმიანი ვარსკვლავი. ე. წ. „სოლომონის ბეჭედი“.
Rv. ოთხსტრიქონიანი სპარსული ზედწერილი:
بقوة خدا/ دولة كوك/ قاان بنده/[داود ملك]
ძალითა ღვთისათა, მონა ქუიუქ ყაენის ხელისუფლებისა. მეფე დავითი. ზედწერილის გვერდით მარჯვენა მხარეს სპარსულადვეა ზარაფხანა:
ضرب تفليس – იჭედა თბილისს.

David VI Narin. 1247
18293352
2.56 gr. 23.4/23.4 mm.
Drama. Silver
Av. The king on horseback, right. Above, right, royal monogram ႣႧ (DT) meaning David, and Asomtavruli letters ႵႩႣႢႦ for the K'oronikon 467 (=1247).
Six-pointed star at the left.
Rv. Persian legend in four lines:
بقوة خدا/ دولة كوك/ قاان بنده/[داود ملك]
By the power of God, slave of Kuyuk (or Guyuk) Qā'ān's rule – king David.
At right: ضرب تفليس – Struck at Tbilisi.

დავით VI ნარინი. 1247
18293353
2,54 გრ. 23,2/23,2 მმ.
დრამა. ვერცხლი
Av. მარჯვნივ მიმართული გვირგვინოსანი მეფე-მხედრის გამოსახულება, რომელსაც მარჯვენა ხელში მათრახი უჭირავს. გამოსახულების წინ მონოგრამა, ქართული ასომთავრულით (ⴃⴇ – დავითი). მეფის უკან თარიღი ქორონიკონით ⴕⴏⴆⴆ. ე. ი. 467 =(1247).
Rv. ოთხსტრიქონიანი სპარსული ზედწერილი:
بقوة خدا/ دولة كوك/ قاان بنده/ داود [ملك]
ძალითა ღვთისათა, მონა ქუიუქ ყაენის ხელისუფლებისა. მეფე დავითი.
ზედწერილის გვერდით მარჯვენა მხარეს სპარსულადვეა ზარაფხანა:
ضرب تفليس – იჭედა თბილისს.

David VI Narin. 1247
18293353
2.54 gr. 23.2/23.2 mm.
Drama. Silver
Av. The king on horseback, right. Above, right, royal monogram ⴃⴇ (DT) meaning David, and left, Asomtavruli letters ⴕⴏⴆⴆ for the K’oronikon 467 (=1247).
Rv. Persian legend in four lines:
بقوة خدا/ دولة كوك/ قاان بنده/ داود [ملك]
By the power of God, slave of Kuyuk (or Guyuk) Qā’ān’s rule – king David.
At right: ضرب تفليس – Struck at Tbilisi.

დავით VI ნარინი. 1247
18293354
2,71 გრ. 22,7/22,7 მმ.
დრამა. ვერცხლი
Av. მარჯვნივ მიმართული გვირგვინოსანი მეფე-მხედრის გამოსახულება, რომელსაც მარჯვენა ხელში მათრახი უჭირავს. გამოსახულების წინ მონოგრამა, ქართული ასომთავრულით (ⴃⴇ – დავითი). იქვე თარიღი ქორონიკონით ⴕⴏⴆⴆ. ე. ი. 467 (=1247) მხედრის უკან ექვსქიმიანი ვარსკვლავი. ე.წ. „სოლომონის ბეჭედი“.
Rv. ოთხსტრიქონიანი სპარსული ზედწერილი:
بقوة خدا/ دولة كوك/ قاان بنده/ داود ملك
ძალითა ღვთისათა, მონა ქუიუქ ყაენის ხელისუფლებისა. მეფე დავითი.
ზედწერილის გვერდით მარჯვენა მხარეს სპარსულადვეა ზარაფხანა:
ضرب تفليس – იჭედა თბილისს.

David VI Narin. 1247
18293354
2.71 gr. 22.7/22.7 mm.
Drama. Silver
AV. The king on horseback, right. Above, right, royal monogram ⴃⴇ (DT) meaning David, and Asomtavruli letters ⴕⴏⴆⴆ for the K’oronikon 467 (=1247). Six-pointed star at the left.
RV. Persian legend in four lines:
بقوة خدا/ دولة كوك/ قاان بنده/ داود ملك
By the power of God, slave of Kuyuk (or Guyuk) Qā’ān’s rule – king David.
At right: ضرب تفليس – Struck at Tbilisi.

დავით VI ნარინი
18293366
2,65 გრ. 24,6/24,6 მმ.
დრამა. ვერცხლი
Av. მარჯვნივ მიმართული გვირგვინოსანი მეფე-მხედრის გამოსახულება, რომელსაც მარჯვენა ხელში მათრახი უჭირავს. გამოსახულების წინ მონოგრამა, ქართული ასომთავრულით (ႣႧ – დავითი). მხედრის უკან ექვსქიმიანი ვარსკვლავი. ე. წ. „სოლომონის ბეჭედი“.
Rv. ოთხსტრიქონიანი სპარსული ზედწერილი:
بقو[ة خدا]/ دولة كوك/ قاان بنده/ داود ملك
ძალითა ღვთისათა, მონა ქუიუქ ყაენის ხელისუფლებისა. მეფე დავითი.
ზედწერილის გვერდით მარჯვენა მხარეს სპარსულადვეა ზარაფხანა:
ضرب تفليس – იჭედა თბილისს.

David VI Narin
18293366
2.65 gr. 24.6/24.6 mm.
Drama. Silver
Av. The king on horseback, right. Above, right, royal monogram ႣႧ (DT) meaning David. Six-pointed star at the left.
Rv. Persian legend in four lines:
بقو[ة خدا]/ دولة كوك/ قاان بنده/ داود ملك
By the power of God, slave of Kuyuk (or Guyuk) Qā'ān's rule – king David.
At right: ضرب تفليس – Struck at Tbilisi.

დავით VI ნარინი
18293368
2,38 გრ. 23,6/23,6 მმ.
დრამა. ვერცხლი
Av. მარჯვნივ მიმართული გვირგვინოსანი მეფე-მხედრის გამოსახულება, რომელსაც მარჯვენა ხელში მათრახი უჭირავს. გამოსახულების წინ მონოგრამა, ქართული ასომთავრულით (ႣႧ – დავითი). მხედრის უკან ექვსქიმიანი ვარსკვლავი. ე.წ. „სოლომონის ბეჭედი“.
Rv. ოთხსტრიქონიანი სპარსული ზედწერილი:
بقوة [خدا]/ دولة كوك/ قاان بنده/ داود ملك
ძალითა ღვთისათა, მონა ქუიუქ ყაენის ხელისუფლებისა. მეფე დავითი.
ზედწერილის გვერდით მარჯვენა მხარეს სპარსულადვეა ზარაფხანა:
ضرب تفليس – იჭედა თბილისს.
შენიშვნა: მონეტა გადაჭედილია. შეიმჩნევა რუმის სელჩუკი მმართველის, ქეიქაუს II-ის (1242-1247) მონეტის კვალი.

David VI Narin
18293368
2.38 gr. 23.6/23.6 mm.
Drama. Silver
Av. The king on horseback, right. Above, right, royal monogram ႣႧ (DT) meaning David. Six-pointed star at the left.
Rv. Persian legend in four lines:
بقوة [خدا]/ دولة كوك/ قاان بنده/ داود ملك
By the power of God, slave of Kuyuk (or Guyuk) Qā'ān's rule – king David.
At right: ضرب تفليس – Struck at Tbilisi.
Note: the coin is restruck, there is a trace of a coin of the sultan of the Seljuks of Rum - Kayka'us II.

დავით VI ნარინი. 1247
18293370
2,67 გრ. 23,3/23,3 მმ.
დრამა. ვერცხლი
Av. მარჯვნივ მიმართული გვირგვინოსანი მეფე-მხედრის გამოსახულება, რომელსაც მარჯვენა ხელში მათრახი უჭირავს. გამოსახულების წინ მონოგრამა, ქართული ასომთავრულით (ႣႧ – დავითი). იქვე თარიღი ქორონიკონით ႵႩႣႢႦ. ე. ი. 467= (1247) მხედრის უკან ექვსქიმიანი ვარსკვლავი. ე.წ. „სოლომონის ბეჭედი“.
Rv. ოთხსტრიქონიანი სპარსული ზედწერილი:
بقوة [خدا]/ دولة [كوك]/ قاان [بنده]/ داود ملك
ძალითა ღვთისათა, მონა ქუიუქ ყაენის ხელისუფლებისა. მეფე დავითი.
ზედწერილის გვერდით მარჯვენა მხარეს სპარსულადვეა ზარაფხანა:
ضرب تفليس – იჭედა თბილისს.

David VI Narin. 1247
18293370
2.67 gr. 23.3/23.3 mm.
Drama. Silver
Av. The king on horseback, right. Above, right, royal monogram ႣႧ (DT) meaning David, and Asomtavruli letters ႵႩႣႢႦ for the K’oronikon 467 (=1247).
Six-pointed star at the left.
Rv. Persian legend in four lines:
بقوة [خدا]/ دولة [كوك]/ قاان [بنده]/ داود ملك
By the power of God, slave of Kuyuk (or Guyuk) Qā’ān’s rule – king David.
At right: ضرب تفليس – Struck at Tbilisi.

დავით VI ნარინი. 1247
18293372
2,71 გრ. 22,7/22,7 მმ.
დრამა. ვერცხლი
Av. მარჯვნივ მიმართული გვირგვინოსანი მეფე-მხედრის გამოსახულება, რომელსაც მარჯვენა ხელში მათრახი უჭირავს. გამოსახულების წინ მონოგრამა, ქართული ასომთავრულით (ႣႧ – დავითი). იქვე თარიღი ქორონიკონით ႵႩႣႢႦ. ე. ი. (467=1247) მხედრის უკან ექვსქიმიანი ვარსკვლავი. ე. წ. „სოლომონის ბეჭედი“.
Rv. ოთხსტრიქონიანი სპარსული ზედწერილი:
بقوة خدا/ دولة كوك/ قاان بنده/ داود ملك
ძალითა ღვთისათა, მონა ქუიუქ ყაენის ხელისუფლებისა. მეფე დავითი.
ზედწერილის გვერდით მარჯვენა მხარეს სპარსულადვეა ზარაფხანა:
ضرب تفليس – იჭედა თბილისს.

David VI Narin. 1247
18293372
2.71 gr. 22.7/22.7 mm.
Drama. Silver
Av. The king on horseback, right. Above, right, royal monogram ႣႧ (DT) meaning David, and Asomtavruli letters ႵႩႣႢႦ for the K’oronikon 467 (=1247).
Six-pointed star at the left
Rv. Persian legend in four lines:
بقوة خدا/ دولة كوك/ قاان بنده/ داود ملك
By the power of God, slave of Kuyuk (or Guyuk) Qā’ān’s rule – king David.
At right: ضرب تفليس – Struck at Tbilisi.

დავით VI ნარინი. 1247
18293374
2,68 გრ. 22,9/22,9 მმ.
დრამა. ვერცხლი
Av. მარჯვნივ მიმართული გვირგვინოსანი მეფე-მხედრის გამოსახულება, რომელსაც მარჯვენა ხელში მათრახი უჭირავს. გამოსახულების წინ მონოგრამა, ქართული ასომთავრულით (ႣႧ – დავითი). იქვე თარიღი ქორონიკონით †ႩჃჂႦ. ე. ი. 467= (1247).
მხედრის უკან ექვსქიმიანი ვარსკვლავი. ე. წ. „სოლომონის ბეჭედი“
Rv. ოთხსტრიქონიანი სპარსული ზედწერილი:
بقوة خدا/ دولة كوك/ قاان بنده/ داود ملك
ძალითა ღვთისათა, მონა ქუიუქ ყაენის ხელისუფლებისა. მეფე დავითი.
ზედწერილის გვერდით მარჯვენა მხარეს სპარსულადვეა ზარაფხანა:
ضرب تفليس – იჭედა თბილისს.

David VI Narin. 1247
18293374
2.68 gr. 22.9/22.9 mm.
Drama. Silver
Av. The king on horseback, right. Above, right, royal monogram ႣႧ (DT) meaning David, and Asomtavruli letters †ႩჃჂႦ for the K’oronikon 467 (=1247). Six-pointed star at the left.
Rv. Persian legend in four lines:
بقوة خدا/ دولة كوك/ قاان بنده/ داود ملك
By the power of God, slave of Kuyuk (or Guyuk) Qā’ān’s rule – king David.
At right: ضرب تفليس – Struck at Tbilisi.

დავით VI ნარინი. 1247
18293377
2,21 გრ. 21,5/21,5 მმ.
დრამა. ვერცხლი
Av. მარჯვნივ მიმართული გვირგვინოსანი მეფე-მხედრის გამოსახულება, რომელსაც მარჯვენა ხელში მათრახი უჭირავს. გამოსახულების წინ მონოგრამა, ქართული ასომთავრულით (ႣႧ – დავითი). იქვე თარიღი ქორონიკონით †ႩჃჂႦ. ე.ი. 467 (=1247).
Rv. ოთხსტრიქონიანი სპარსული ზედწერილი:
بقوة خدا/ دو]لة ك[وك/ قاان [بنده]/ داو]د ملك]
ძალითა ღვთისათა, მონა ქუიუქ ყაენის ხელისუფლებისა. მეფე დავითი.
ზედწერილის გვერდით მარჯვენა მხარეს სპარსულადვეა ზარაფხანა:
ضرب تفليس – იჭედა თბილისს.

David VI Narin. 1247
18293377
2. 21 gr. 21.5/21.5 mm.
Drama. Silver
Av. The king on horseback, right. Above, right, royal monogram ႣႧ (DT) meaning David, and left, Asomtavruli letters †ႩჃჂႦ for the K’oronikon 467 (=1247).
Rv. Persian legend in four lines:
بقوة خدا/ دو]لة ك[وك/ قاان [بنده]/ داو]د ملك]
By the power of God, slave of Kuyuk (or Guyuk) Qā’ān’s rule – king David.
At right: ضرب تفليس – Struck at Tbilisi.

დავით VI ნარინი. 1247
18293379
1,82 გრ. 19/19 მმ.
დრამა. ვერცხლი
Av. მარჯვნივ მიმართული გვირგვინოსანი მეფე-მხედრის გამოსახულება, რომელსაც მარჯვენა ხელში მათრახი უჭირავს. გამოსახულების წინ მონოგრამა, ქართული ასომთავრულით (ႣႧ – დავითი). მეფის უკან თარიღი ქორონიკონით ႵႭႣႢႦ. ე.ი. 467 (=1247).
Rv. ოთხსტრიქონიანი სპარსული ზედწერილი:
بقوة [خدا]/ دولة [كوك]/ قاان بن[ده]/ داود [ملك]
ძალითა ღვთისათა, მონა ქუიუქ ყაენის ხელისუფლებისა. მეფე დავითი.
ზედწერილის გვერდით მარჯვენა მხარეს სპარსულადვეა ზარაფხანა:
ضرب تفليس – იჭედა თბილისს.

David VI Narin. 1247
18293379
1.82 gr. 19/19 mm.
Drama. Silver
Av.The king on horseback, right. Above, right, royal monogram ႣႧ (DT) meaning David, and left, Asomtavruli letters ႵႭႣႢႦ for the K’oronikon 467 (=1247).
Rv. Persian legend in four lines:
بقوة [خدا]/ دولة [كوك]/ قاان بن[ده]/ داود [ملك]
By the power of God, slave of Kuyuk (or Guyuk) Qā’ān’s rule – king David.
At right: ضرب تفليس – Struck at Tbilisi.

დავით VI ნარინი. 1247/48
18293382
3,19გრ. 22,8/22,8 მმ.
სპილენძი
Av. ცენტრში მონოგრამა, ქართული ასომთავრულით (ႣႧ – დავითი). შეწიაღებული ასომთავრული Ⴃ და Ⴇ დავითის სახელს აღნიშნავს. ირგვლივ სპარსული ზედწერილი:
قاان بنده شاه جهان [داود] ملك
მსოფლიოს მბრძანებლის, ყაენის მონა, დავით მეფე.
Rv. არაბულად ოთხსტრიქონიანი წარწერა:
شهر/ تفليس عمر[ها]/ الله خمس/[ار]بعين ستماية
ქალაქსა თბილისს, ხანგრძლივ ჰყოს იგი ღმერთმან, (წელსა) 645 (=1247/48).
შენიშვნა: მონეტა გადაჭედილია რუსუდანის სპილენძის ემისიაზე.

David VI Narin. 1247/48
18293382
3.19 gr. 22.8/22.8 mm.
Copper
Av. Indented capital Ⴃ and Ⴇ in the center denotes David’s name.
Persian inscription around:
قاان بنده شاه جهان [داود] ملك
King David, servant of the Qaan, the ruler of the universe.
Rv. also a four-line inscription in Arabic:
شهر/ تفليس عمر[ها]/ الله خمس/[ار]بعين ستماية
To the city of Tbilisi, may God bless him, (year) 645 (=1247/48).
Note: Supposedly the coin is overstruck, and the Rusudan copper coin is worn.

დავით VI ნარინი. 1247/48
18293383
4,06 გრ. 21,1/21,1 მმ.
სპილენძი
Av. ცენტრში მონოგრამა, ქართული ასომთავრულით (ႣႧ – დავითი). ირგვლივ სპარსული ზედწერილი: [داود ملک]ان [شاه جه]ان بنده قان
მსოფლიოს მბრძანებლის, ყაენის მონა, დავით მეფე.
Rv. არაბულად ოთხსტრიქონიანი წარწერა: شهر/ تفلیس عمر/ ها الله خمس/[اربعین] ستمائة
ქალაქსა თბილისს, ხანგრძლივ ჰყოს იგი ღმერთმან, (წელსა) 645 (=1247/48).

David VI Narin. 1247/48
18293383
4.06 gr. 21.1/21.1 mm.
Copper
Av. Indented capital Ⴃ and Ⴇ in the center denotes David's name:
Persian inscription around: [داود ملک]ان [شاه جه]ان بنده قان
King David, servant of the Qaan, the ruler of the universe.
Rv. also a four-line inscription in Arabic: شهر/ تفلیس عمر/ ها الله خمس/[اربعین] ستمائة
To the city of Tbilisi, may God bless him, (year) 645 (=1247/48).

დავით VI ნარინი. 1247/48
18293384
3,29 გრ. 21,5/21,5 მმ.
სპილენძი
Av. ცენტრში მონოგრამა, ქართული ასომთავრულით (ႣႧ – დავითი).
ირგვლივ სპარსული ზედწერილი: [قان بنده شاه جهان داود ملک]
მსოფლიოს მბრძანებლის, ყაენის მონა, დავით მეფე.
Rv. არაბულად ოთხსტრიქონიანი წარწერა: شهر/ تفلیس عمر/ ها الله خمس/[ار]بعین ست[مائة]
ქალაქსა თბილისს, ხანგრძლივ ჰყოს იგი ღმერთმან, (წელსა) 645 (=1247/48).
შენიშვნა: მონეტა გადაჭედილია რუსუდანის სპილენძის ემისიაზე.

David VI Narin. 1247/48
18293384
3.29 gr. 21.5/21.5 mm.
Copper
Av: Indented capital Ⴃ and Ⴇ in the center denotes David's name.
Persian inscription around: [قان بنده شاه جهان داود ملک]
King David, servant of the Qaan, the ruler of the universe.
Rv: also a four-line inscription in Arabic: شهر/ تفلیس عمر/ ها الله خمس/[ار]بعین ست[مائة]
To the city of Tbilisi, may God bless him, (year) 645 (=1247/48).
Note: Supposedly the coin is overstruck, and the Rusudan copper coin is used.

დავით VI ნარინი
18293387
2,89 გრ. 21,1/21,1 მმ.
სპილენძი
Av. ცენტრში მონოგრამა, ქართული ასომთავრულით (ႣႧ – დავითი).
ირგვლივ სპარსული ზედწერილი: [ملک] داود ان[جه] شاه بنده قان
მსოფლიოს მბრძანებლის, ყაენის მონა, დავით მეფე.
Rv. გაცვეთილი: ....تفلیس ... – თბილისი

David VI Narin
18293387
2. 89 gr. 21.1/21.1 mm.
Copper
Av. Indented capital Ⴃ and Ⴇ in the center denotes David's name.
Persian inscription around: [ملک] داود ان[جه] شاه بنده قان
King David, servant of the Qaan, the ruler of the universe.
Rv. Worn: ....تفلیس ... – Tbilisi

დავით VI ნარინი. 1247/48
18293386
1,76 გრ. 18,7/18,7 მმ.
სპილენძი
Av. ცენტრში მონოგრამა, ქართული ასომთავრულით (ႣႧ – დავითი).
ირგვლივ სპარსული ზედწერილი: [قاان بنده [شا]ه [جهان داود ملك
მსოფლიოს მბრძანებლის, ყაენის მონა, დავით მეფე.
Rv. არაბულად ოთხსტრიქონიანი წარწერა:
شهر/ ... عمر/ الله خمس/[اربعين ستما]ئة
ქალაქსა (არ ჩანს, სავარაუდოდ, თბილისი), ხანგრძლივ ჰყოს იგი ღმერთმან, (წელსა) 645 (=1247/48)

David VI Narin. 1247/48
18293386
1. 76 gr. 18.7/18.7 mm.
Copper
Av. Indented capital Ⴃ and Ⴇ in the center denotes David's name.
Persian inscription around: – [قاان بنده [شا]ه [جهان داود ملك
King David, servant of the Qaan, the ruler of the universe.
Rv. also a four-line inscription in Arabic:
شهر/ ... عمر/ الله خمس/[اربعين ستما]ئة
To the city (Probably Tbilisi), may God bless him, (year) 645 (=1247/48).

დავით ულუ „ბაგრატიონი“. 1252/53
18293381
2,97 გრ. 22,7/22,7 მმ.
დრამა. ვერცხლი
Av. ოთხსტრიქონიანი არაბული ზედწერილი:
داود ملك/ ابن كيوركى/ البقراطى/[ضرب] تفليس
დავით მეფე, ძე გიორგისა, ბაგრატიონი. იჭედა თბილისს.
Rv. ოთხსტრიქონიანი სპარსული ზედწერილი:
بقوة خداى/ ياقبال پاد شاهى/ جهان منكو قاان/ سنة خمسين و ستماية
ღმერთის ყოვლისშემძლეობით, მსოფლიოს მბრძანებლის მანგუ ყაენის ნებით, წელსა 650 (=1252/53).

David Ulugh "Bagrationi". 1252/53
18293381
2.97 gr. 22.7/22.7 mm.
Drama. Silver
Av. Arabic legend in four lines:
داود ملك/ ابن كيوركى/ البقراطى/[ضرب] تفليس
King David, son of Giorgi, Bagrationi. Struck at Tbilisi.
Rv. Persian legend in four lines:
بقوة خداى/ ياقبال پاد شاهى/ جهان منكو قاان/ سنة خمسين و ستماية
By the power of God, by fortune the Padishah of the universe, Möngke Qaan, was struck at 650 (=1252/53).

დავით VI ნარინი და დავით VII ულუ. 1261(?)
18236676
2,64 გრ. 20,9/20,3 მმ.
ვერცხლი
Av. ორი მეფე. მათ შორის ლაბარუმი.
ასომთავრული ზედწერილი: მარცხნივ ႣႫႴ – დავით მეფე.
მარჯვნივ ႫႫႣ – მეფეთ მეფე დავით.
Rv. ტახტზე მჯომი ღვთისმშობელი.
ასომთავრული ზედწერილი: მარცხნივ ႣႣ – დედა
მარჯვნივ ႶႧႱ – ღვთისა.

David VI Narin and David VII Ulugh 1261 (?)
18236676
2.64 gr. 20.9/20.3 mm.
Silver
Av. Two kings holdin labarum between them.
Asomtavruli inscription:
To the left: ႣႫႴ (DMF) – King David.
To the right: ႫႫႣ – The King of the Kings David.
Rv. Figure of Holy Virgin on the throne.
Asomtavruli inscription:
To the left: ႣႣ (DD). To the right: ႶႧႱ (GHTS) St. Holy Virgin.

დავით VI ნარინი და დავით VII ულუ. 1261(?)
18238246
2,38 გრ. 20,6/20,5 მმ.
ვერცხლი
Av. ორი მეფე. მათ შორის ლაბარუმი.
ასომთავრული ზედწერილი: მარცხნივ ႣႫႴ – დავით მეფე.
მარჯვნივ ႫႫႣ – მეფეთ მეფე დავით.
Rv. ტახტზე მჯომი ღვთისმშობელი.
ასომთავრული ზედწერილი: მარცხნივ ႣႣ – დედა
მარჯვნივ ႶႧႱ – ღვთისა.
ბერძნული ზედწერილი: Θ... - ღვთისმშობელი

David VI Narin and David VII Ulugh 1261(?)
18238246
2.38 gr. 20.6/20.5 mm.
Silver
Av. Two kings holdin labarum between them.
Asomtavruli inscription:
To the left: ႣႫႴ (DMF) – King David.
To the right: ႫႫႣ – The King of the Kings David.
Rv. Figure of Holy Virgin on the throne.
Asomtavruli inscription:
To the left: ႣႣ (DD). To the right: ႶႧႱ (GHTS) St. Holy Virgin.
Greek inscription: Θ... – The Holy Virgin.

დემეტრე II(1270-1289)
DEMETRE II (1270-1289)

დავით IX (1346-1360)
DAVID IX(1346-1360)

დემეტრე II. 1280
18293388
3,26 გრ. 25,9/25,9 მმ.
სპილენძი
Av. ორნამენტული ჩარჩო. ცენტრში შეწიაღებული მთავრული ასოები Ⴃ და Ⴂ, ე. ი. დემეტრე. ჩარჩოს ბუდეებში ქართული მთავრული გრაფემები ႫႫႴ მეფეთ მეფე.
Rv. ცენტრში გამოსახულია ქრიზმა. ირგვლივ დაქარაგმებული ასომთავრული წარწერა, ლოცვა: ႢႥႼႫႱႫႠႻႤႣႠႱႪႼႣ, ე. ი. გვწამს მამა, ძე და სულიწმინდა.

Demetre II. 1280
18293388
3.26 gr. 25.9/25.9 mm.
Copper
Av. Ornamented frame. In the center, Asomtavruli letter Ⴂ inside of larger Ⴃ i.e. Demetre; Asomtavruli letters ႫႫႴ (MMF) i. e "mepeta mepe" (king of kings) placed in the loops on either side of the central decoration.
Rv. Christogram is depicted in the center. Around it circular inscription, Christian prayer in Asomtavruli: ႢႥႼႫႱႫႠႻႤႣႠႱႪႼႣ – "We believe in the Father, the Son, and the Holy Spirit".

დემეტრე II. 1280
18293389
2,33 გრ. 21,3/21,3 მმ.
სპილენძი
Av. ორნამენტული ჩარჩო. ცენტრში შეწიაღებული მთავრული ასოები Ⴃ და Ⴂ, ე. ი. დემეტრე. ჩარჩოს ბუდეებში ასომთავრული გრაფემა Ⴔ, ე. ი. ქორონიკონსა 500 (=1280).
Rv. ცენტრში გამოსახულია ქრიზმა. ირგვლივ დაქარაგმებული ასომთავრული წარწერა, ლოცვა: ႢႥႼႫႱႫႠႻႤႣႠႱႪႼႣ, ე. ი. გვწამს მამა, ძე და სულიწმინდა.

Demetre II. 1280
18293389
2.33 gr. 21.3/21.3 mm.
Copper
Av. Ornamented frame. In the center, Asomtavruli letter Ⴂ inside of larger Ⴃ i. e. Demetre; Asomtavruli grapheme Ⴔ (F) i. e Koronikon date (500 = 1280 AD) placed in the loops on either side of the central decoration.
Rv. Christogram is depicted in the center. Around it circular inscription, Christian prayer in Asomtavruli: ႢႥႼႫႱႫႠႻႤႣႠႱႪႼႣ – "We believe in the Father, the Son, and the Holy Spirit".

დემეტრე II. 1280
18293390
2,58 გრ. 25,2/25,2 მმ.
სპილენძი
Av. ორნამენტული ჩარჩო. ცენტრში შეწიალებული მთავრული ასოები Ⴇ და Ⴃ, ე. ი. დემეტრე. ჩარჩოს ბუდეებში ასომთავრული გრაფემები ႫႫႴ მეფეთ მეფე
Rv. ცენტრში გამოსახულია ქრიზმა. ირგვლივ დაქარაგმებული ასომთავრული წარწერა, ლოცვა: ႢႥႼႫႱႫႠႫႃႫႣႇႠႱႊႼႣ, ე. ი. გვწამს მამა, ძე და სულიწმინდა.

Demetre II. 1280
18293390
2.58 gr. 25.2/25.2 mm.
Copper
Av. Ornamented frame. In the center, Asomtavruli letter Ⴃ inside of larger Ⴇ i. e. Demetre, Asomtavruli letters ႫႫႴ (MMF) i. e “mepeta mepe“ (king of kings) placed in the loops on either side of the central decoration.
Rv. Christogram is depicted in the center. Around it circular inscription, Christian prayer in Asomtavruli: ႢႥႼႫႱႫႠႫႃႫႣႇႠႱႊႼႣ, – "We believe in the Father, the Son, and the Holy Spirit".

დემეტრე II. 1280
18293392
1,75 გრ. 21,6/21,6 მმ.
სპილენძი
Av. ორნამენტული ჩარჩო. ცენტრში შეწიალებული მთავრული ასოები Ⴇ და Ⴃ, ე. ი. დემეტრე. ჩარჩოს ბუდეებში ნაწილობრივ იკითხება ტიტულატურის „მეფეთ მეფე“ აღმნიშვნელი გრაფემები ႫႴ
Rv. ცენტრში გამოსახულია ქრიზმა. ირგვლივ დაქარაგმებული ასომთავრული წარწერა, ლოცვა: ႢႥႼႫႱႫႠႫႃႫႣႇႠႱႊႼႣ, ე. ი. გვწამს მამა, ძე და სულიწმინდა.

Demetre II. 1280
18293392
1.75 gr. 21.6/21.6 mm.
Copper
Av. Ornamented frame. In the center, Asomtavruli letter Ⴃ inside of larger Ⴇ i.e. Demetre. Fragments of the graphemes ႫႴ placed in the loops of the square representing the title "mepeta mepe" (king of kings) are partially read.
Rv. Christogram is depicted in the center. Around it circular inscription, Christian prayer in Asomtavruli: ႢႥႼႫႱႫႠႫႃႫႣႇႠႱႊႼႣ, – "We believe in the Father, the Son, and the Holy Spirit".

დავით IX (1346-1360)
18293294
1,14 გრ. 19,2/19,1 მმ.
ვერცხლი
Av. გამოსახულია ჯიხვი.
Rv. არაბული ზედწერილი: [لا اله الا الله محمد رسول الله]
არ არის ღმერთი გარდა ალაჰისა, მუჰამედი მოციქულია მისი.

David IX (1346-1360)
18293294
1.14 gr. 19.2/19.1 mm.
Av. Image of ram.
Rv. Arabic inscription: [لا اله الا الله محمد رسول الله]
There is no god but allah, Muhammad is the messenger of Allah.

დავით IX (1346-1360)
18293393
1,12 გრ. 17,5/17,1 მმ.
ვერცხლი
Av. გამოსახულია ჯიხვი. ქართული ზედწერილი,
დავითის ინიციალი: Ⴃ
Rv. არაბული ზედწერილი: [لا اله الا الله محمد رسول الله]
არ არის ღმერთი გარდა ალაჰისა, მუჰამედი მოციქულია მისი.

David IX (1346-1360)
18293393
1.12 gr. 17.5/17.1 mm.
Av. Image of ram. Georgian inscription,
David's initial: Ⴃ (D)
Rv. Arabic inscription: [لا اله الا الله محمد رسول الله]
There is no god but allah, Muhammad is the messenger of Allah.

ბიბლიოგრაფია
BIBLIOGRAPHY

М. Баратаев. Нумизматические факты Грузинского царства (Санкт-Петербург, 1844).

M. Barataev. Numizmaticheskie fakty Gruzinskogo carstva (Sankt-Peterburg, 1844). (in Russian).

А. К. Марков. Каталог джелаиридских монет (Санкт-Петербург. 1897).

A. K. Markov. Catalog of Jalayrids' coins (St. Petersburg. 1897).

ივ. ჯავახიშვილი. ქართული საფას-საზომთამცოდნეობა ანუ ნუმიზმატიკა-მეტროლოგია (ტფილისი, 1925).

Iv. Javakhishvili. The science of measurement of Georgian money or Numismatics - Metrology (Tbilisi, 1925).

Е. Пахомов. Монетные клады Азербайджана и Закавказья. Труды общества обследования и изучения Азербайджана, выпуск I-IX (Баку, 1926-66).

E. Pakhomov. Coin hoards of Azerbaijan and Transcaucasia. The Proceedings of the Society for the Study and Research of Azerbaijan, issue I- IX (Baku, 1926-66).

თ. ლომოური. XIII საუკუნის ქართული ფულის საკითხის გამო, საქართველოს სახელმწიფო მუზეუმის მოამბე. X (ტფილისი, 1940).

T. Lomouri. About the issue of Georgian money of the 13th century. Bulletin (Moambe) of the State Museum of Georgia. Vol. X-B (Tbilisi,1940)

დ. კაპანაძე. ქართული ნუმიზმატიკა (თბილისი, 1950).

D. Kapanadze. Georgian Numismatics (Tbilisi, 1950) (in Georgian).

D. M. Lang. Studies in the Numismatic History of Georgia in Transcaucasia. New York. 1955.

Д. Г. Капанадзе. «Родовой знак Багратионов на грузинских средневековых монетах». Труды ГИМ, Нумизматический сборник, 26/2 (1957).

D. G. Kapanadze. "The Badge of Bagrationi family on Georgian medieval coins" Proceedings of the State Historical Museum, Numismatic collection, 26/2 (1957).

И. Л. Джалаганиа. Из истории монетного дела в Грузии XIII века (Тбилиси, 1958).

I. L. Jalagania. From the history of Georgian coinage of the 13th century (Tbilisi, 1958).

Д. Г. Капанадзе. Продолжительпость и характер монгольского владычества в Грузии по нумизматическим данным. Советская археология (Москва, 1964).

D. G. Kapanadze. Duration and nature of Mongol dominion in Georgia according to numismatic data. Soviet archaeology (Moscow, 1964).

Е. Пахомов. Монеты Грузии (Тбилиси, 1970).

E. Pakhomov. Coins of Georgia (Tbilisi, 1970).

ი. ჯალაღანია. თბილისის არქეოლოგიური კვლევა-ძიების დროს მოპოვებული ნუმიზმატიკური მასალა. ფეოდალური საქართველოს არქეოლოგიური ძეგლები, II (თბილისი, 1974).

I. Jalagania. Numismatic material obtained during the archaeological survey of Tbilisi. Archaeological Monuments of Feudal Georgia, II (Tbilisi, 1974).

ც. ღვაბერიძე. საქართველოს ურთიერთობა ილხანთა ირანთან და ჯელაირთა სახელმწიფოსთან (თბილისი, 1986).

Ts. Ghvaberidze. Relations of Georgia with the Il-khanid Iran and the Jalayrids (Tbilisi, 1986).

გ. დუნდუა, თ. დუნდუა. XIV საუკუნის აღმოსავლურქართული ემისიები (თბილისი, 2010).

G. Dundua, T. Dundua. Eastern Georgian Money Issues in the 14th c. (Tbilisi, 2010)

გ. დუნდუა, თ. დუნდუა. ქართული ნუმიზმატიკა II (თბილისი, 2011).

G. Dundua, T. Dundua. Georgian Numismatic. II (Tbilisi, 2011).

მ. პატარიძე. შუასაუკუნოვანი ფიგურული ნიშნის სემანტიკისათვის. საისტორიო კრებული. ტომი. 8 (თბილისი, 2021).

M. Pataridze. For the Semantics of the Medieval Figurative Sign. Historical Collections. Annual 8 (Tbilisi, 2021).

ტრაპიზონული ასპრის ქართული მინაბაძი
THE GEORGIAN IMITATION OF TREBIZOND ASPRON

ტრაპიზონული ასპრების ქართული მინაბაძი, ეგრეთ წოდებული კირმანეული თეთრი, უკვე ორი საუკუნეა, ცნობილია სამეცნიერო საზოგადოებისთვის. ამ სამონეტო ტიპის გენეზისის შესახებ ვიცით, რომ XIII-XIV საუკუნეებში მინაბაძების ემისიის აუცილებლობა დავით ნარინის (1245-1293) მეფობის დროს გამოწვეული იყო დასავლეთ საქართველოს საზღვაო ვაჭრობის გაფართოების მიზნით. ამ ეპოქის შავიზღვისპირეთის ყველაზე გავრცელებულ მონეტებს ტრაპიზონული ასპრები წარმოადგენდა და მათი მინაბაძების მოჭრით სავაჭრო საქმე გაადვილდებოდა. ემისიების განხორციელების ადგილი, სავარაუდოდ, დასავლეთ საქართველო, კერძოდ კი, ქალაქი ქუთაისი უნდა იყოს. ამ პერიოდის განძების ანალიზი აჩვენებს, რომ საქართველოში ორივე ტიპის მონეტები ერთდროულად გამოიყენებოდა.

კირმანეული თეთრის ემიტენტთან დაკავშირებით მრავალი მოსაზრება არსებობს.

საკითხის გადაჭრას ართულებს ის ფაქტი, რომ ამ ტიპის მონეტებზე გამომშვების ვინაობა არ არის დაფიქსირებული. მათზე იკითხება მხოლოდ დამახინჯებული ბერძნული წარწერები, რომლებიც ტრაპიზონის იმპერიის მმართველ მეფეებზე – იოანე ან მანუილ კომნენოსებზე მიგვანიშნებს. ამ ფაქტს თავისი ახსნა აქვს: ქართველი მეფეების სახელების ანონიმურობა კირმანეულ თეთრზე განპირობებულია მინაბაძის ბუნებით. არც ერთ ქართულ და უცხოურ მინაბაძზე მომჭრელი ხელისუფლის ვინაობა არ არის მოცემული, რადგან მეფეები საჭიროდ აღარ მიიჩნევდნენ მათზე თავიანთი სახელის განთავსებას, რადგან თვლიდნენ, რომ ამ უცხო ქვეყნის ფულზე უკვე მითითებული იყო მეფის სახელი.

ბერლინის ნუმიზმატიკურ საგანძურში დაცულია ტრაპიზონული ასპრების ქართული მინაბაძის იშვიათი ეგზემპლარის განსხვავებული ვარიანტი.

მონეტა გამორჩეულია იმით, რომ თუკი ტრადიციულ კირმანეულ თეთრზე მეფეების, ტრაპიზონის იმპერიის კეისრების სახელი ბერძნული ზედწერილებით გვხვდება, ამ მონეტაზე მეფის სახელი ქართული ასომთავრულითაა მოცემული. ქართული ზედწერილი გვამცნობს მეფე გიორგის შესახებ, რომლის ვინაობის გარკვევა არაერთმა მეცნიერმა სცადა.

ამ სამონეტო ტიპის ორი ეგზემპლარია ცნობილი. მეორე ცალი საქართველოს ეროვნული მუზეუმის ნუმიზმატიკურ საცავში, კერძოდ კი, განძების ფონდში (№6213) ინახება.

პირველად მონეტა მიხეილ ბარათაშვილმა (ბარათაევმა) განსაზღვრა და ის გიორგი III-ს (1157-1184) მიაკუთვნა. დევიდ ლანგი ვარაუდობს, რომ წარწერა შეიძლება რომელიმე წმინდანს ეკუთვნოდეს და მასზე მოხსენიებული წმ. ევგენი საქართველოში პოპულარულ წმინდა გიორგისთან იყოს გაიგივებული. ფაქტობრივად, იგივე აზრი გამოთქვა დ. კაპანაძემაც. ე. პახომოვი ამ მონეტას ქართლის მეფე გიორგი VII-ს (1393-1407) მიაწერს, რომელიც დროებით იმერეთში იმყოფებოდა და, როგორც კანონიერი მეფე, ჭრიდა ფულს. ამავე დროს მეცნიერი არ გამორიცხავს, რომ შესაძლოა ეს იმერეთის მეფე გიორგი I (1389-1392) იყოს. თ. აბრამიშვილმა თავი შეიკავა და ეს მონეტა არც ერთ მეფეს არ დაუკავშირა. გიორგი დუნდუამ ჰიპოთეზის სახით დასაშვებად ჩათვალა მონეტის მიკუთვნება გიორგი VII-სა ან იმერეთის მეფე გიორგი I-დმი. მ. პატარიძემ ჟურნალ „არტანუჯში“ გამოაქვეყნა სტატია, რომელშიც გამოთქვა ვარაუდი, რომ ამ მონეტაზე წმინდანის მხარეს არსებული ბერძნული წარწერა ΓΕΟ

და იქვე ქართული ასომთავრული – ႢႨ (გი), შესაძლოა, მიუთითებდეს გიორგი I (1266-1280) კომნენოს, და დაუშვა ვარაუდი, რომ ეს მონეტა უნდა იყოს ე. წ. კირმანეული თეთრის ახალი ტიპი, რომელიც გიორგი კომნენოსის ტიპის მიხედვით მოიჭრა. მოგვიანებით, როცა ის გაეცნო ბერლინში მ. ბარათაევის კერძო კოლექციაში დაცულ გიორგი I კომნენოსის საკმაოდ იშვიათ მონეტებს, ცხადი გახდა, რომ გიორგი I კომნენოსის მონეტები იკონოგრაფიულად რადიკალურად განსხვავებულ ჯგუფს წარმოადგენს და აღნიშნული მონეტა გიორგი I კომნენოსის სახელით არ იქნებოდა მოჭრილი.

2012 წელს საერთაშორისო სტიპენდიის ფარგლებში მ. პატარიძეს საშუალება მიეცა ემუშავა ბერლინის ბოდეს მუზეუმის მიუნცკაბინეტში მიხეილ ბარათაევის (ბარათაშვილის) კოლექციაზე. უშუალოდ ამ მონეტაზე მუშაობისას, მან ყურადღება მიაქცია ერთ დეტალს: მეფის გვირგვინის ახლოს აღბეჭდილია ასო, რომელიც მიხეილ ბარათაევმა Ⴌ (ნ) ასოთ ჩათვალა. დაკვირვების შედეგად დადგინდა, რომ თუ ეს Ⴌ (ნ) არის მხედრული და არა ასომთავრული, რაც პალეოგრაფიული შეცდომაა, შესაძლოა, რომ ეს უფრო არის სარკისებურად აღბეჭდილი ასომთავრული Ⴋ (მ). დამატებითი Ⴋ (მ) ლეგენდის შინაარს ცვლის და ირკვევა, რომ საუბარია არა მეფე გიორგიზე, არამედ მეფეთ მეფე გიორგიზე. ამ ტიტულმა შესამჩნევად შეამცირა გიორგის სახელით ცნობილი მეფეების რაოდენობა. კერძოდ, ფაქტობრივად, გამოირიცხა იმერეთის მეფე გიორგი I (1389-1392). ის, გარდა იმისა, რომ მეფეთ მეფის წოდებით არც ერთ საისტორიო წყაროში არ გვხვდება, მის მეფობას არ ცნობდნენ თვით გურიისა და ოდიშის მთავრები. ცნობილია, რომ იგი ოდიშის მთავარ ვამეხ I (1384-1396) დადიანთან გამართულ ბრძოლაში დაიღუპა.

დასავლეთ საქართველოში ტრაპიზონული ასპრების ადგილობრივი მინაბაძის მოჭრის გარკვეული ტრადიცია არსებობდა, რომლის მიხედვითაც მეფეების ანონიმურობა დაცული იყო. მიუხედავად იმისა, რომ მოჭრის ადგილი დასავლეთ საქართველოა, არც ერთი იმერეთის მეფე ამ მონეტებზე თავის სახელს არ ათავსებდა. აქედან გამომდინარე, საფიქრებელია, რომ მონეტის მომჭრელი მეფე გიორგის დასავლეთ საქართველოს მმართველებში ძებნა ლოგიკური არ უნდა იყოს. ევგენი პახომოვმა პირველმა გამოთქვა მოსაზრება, რომ ის შეიძლება ქართლის მეფე გიორგი VII-ია. „ქართლის ცხოვრებაში" ამ მეფის შესახებ წერია, რომ თემურლენგის ერთ-ერთი შემოსევის დროს, 1400 წელს, გიორგი იძულებული გახდა დასავლეთ საქართველოში გადასულიყო, სადაც ცოტა ხნით სვანეთსა და შემდგომ იმერეთს შეაფარა თავი. საყურადღებოა ის ფაქტიც, რომ მეფეს დასავლეთ საქართველოს მთავრები ეახლნენ, რაც მის აღიარებას ნიშნავდა. უფრო მეტიც, ამავე წყაროში წერია, რომ გიორგიმ დაიმორჩილა და განაგო იმერეთი. დასავლეთ საქართველოს დამორჩილების და თავისი ლეგიტიმურობის დამტკიცების ყველაზე მძლავრი იარაღი ფულის მოჭრა იყო, დასავლეთ საქართველოს ზარაფხანაში ამ დროისათვის კი იჭრებოდა „კირმანეული თეთრი", რომელზედაც თავისი სახელი ამოჭრა. რაც შეეხება ტიტულს – „მეფეთ მეფე", გიორგი VII მის მიერ მოჭრილ საფასეებზე მეფეთ-მეფის ტიტულით იხსენიება. ბუნებრივია, რომ ვერც ეს მონეტა იქნებოდა გამონაკლისი, მით უფრო, რომ ამ ფულის მოჭრით უნდა დაემტკიცებინა, რომ ის ერთიანი საქართველოს მეფეა.ამ ღონისძიებით მეფემ, გარდა იმისა, რომ განიმტკიცა ძალაუფლება, დაარღვია დასავლეთ საქართველოში გავრცელებული ტრადიცია – ტრაპიზონული ასპრების მინაბაძების ანონიმურობა. ლოგიკურია, რომ ეს თამამი ნაბიჯი შეეძლო გადაედგა არა იმერეთის მეფეს, არამედ ქართლის მეფეს, ამ შემთხვევაში გიორგი VII-ს.

დადგინდა მონეტის მოჭრის თარიღიც. გიორგი VII დასავლეთ საქართველოში 1400 წელს გადავიდა და იქ არასრული ერთი წელი დაჰყო. სავარაუდოა, რომ ფულიც ამ დროს, 1400 წელს მოჭრა.

ამრიგად, დადგინდა, რომ ბერლინის მიუნცკაბინეტსა და საქართველოს ეროვნული მუზეუმის ნუმიზმატიკურ საცავში (№6213)

დაცული მონეტა მოუჭრია ქართლის მეფე გიორგი VII-ს. აქვე დავსძენთ, რომ ეს საკითხი საბოლოოდ მაშინ გაირკვევა, თუ აღმოჩნდება მსგავსი ტიპის შედარებით კარგად დაცული მონეტა, რომელიც უფრო მეტ არგუმენტსა და დამაჯერებლობას შემატებს ამ მოსაზრებას.

The Georgian imitation of Trebizond aspron (to be known in Georgian as "kirmaneuli tetri," or simply kirmaneuli) has been known to the scholarly audience for two centuries. The origins of this coin type were in the 13th-14th century, probably when the Kingdom of Western Georgia was ruled by Davit Narin, and Georgian imitations of Trebizond aspers began to appear. The need for the emission of imitations was caused by the expansion of maritime trade. Trebizond asprons represented the most widespread coins of the black sea littoral and became popular in regional commerce. They might have been struck in the Kingdom of western Georgia, most likely in Kutaisi. The analysis of hoards of those periods testifies that both types of coins (Trebizond asprons and Kirmaneuli tetri) circulated simultaneously on the territory of Georgia.

There are plenty of considerations regarding the minting authority of Kirmaneuli tetri. The issue is complicated by the fact that there is no indication of mint authorities on any of these types of coins. Greek letters in the inscription are badly distorted and indicate the rulers of the Byzantine Empire, John II or Manuel I Komnenos. This is explained by the fact that there is not even a single imitation placing the minting authority because kings considered such a coin as a foreign currency. And there was no need to place their names on these coins.

An extremely rare specimen of the Georgian imitation of the Trebizond asprons preserved in Berlin numismatic repository is a different variant. This coin is distinguished from the other Georgian imitations of Trebizond asprons by the fact that if the names of the kings and emperors of the Trebizond Empire are found in Greek inscriptions on the traditional Kirmaneuli tetri, on this Berlin specimen the name of the king is imprinted with Georgian Mtavruli letters. Mtavruli graphemes refer to King Giorgi. Quite a few scholars tried to find out the precise identity of King Giorgi.

This coin type is known in two copies. The second specimen is kept in the numismatic funds of the National Museum of Georgia. (N6213)

The coin was identified (defined) for the first time by Michael Baratashvili and he attributed it to King Giorgi III (1157-1184). David Lang suggested that the lettering may belong to a saint person and that St. Eugene was identified with the popular St. George in Georgia. D. Kapanadze expressed The same idea. E. Pakhomov attributed this coin to Giorgi VII king of Georgia (1393-1407), who struck coins rightfully in the Kingdom of Imereti. But at the same time, he didn't exclude the idea that the minting authority might be King Giorgi I (1389-1392) of Imereti. T. Abramishvili avoids attributing this coin to any particular king. Giorgi Dundua considered as a hypothesis the attribution of the coin to Giorgi VII or the king of Imereti Giorgi I.

This coin has been published by M. Pataridze in journal "Artanuji", where she suggested that the Greek inscription ΓΕΟ on the side of the saint person and the Georgian Mtavruli letter ႢႨ (Gi) could be associated with George I (1266-1280) Komnenos and accept the fact that it would be so-called a new sort of Kirmaneuli Tetri, which was struck according to the type of George Komnenos. Later, when she got acquainted with the rather rare coins of George I Komnenos preserved in a private collection, it became clear that the coins of George I Komnenos represent a thoroughly different group of coins as regards iconography, and the research coin could not be a coin struck in the name of George I Komnenos. In 2012, Maia Pataridze was able to visit the Munzkabinett to study the Baratashvili collection

as a recipient of an international scholarship.

While studying this coin, she noticed one detail, there is a letter near the royal crown, which Michael Barataev considered to be the Mkhedruli letter ნ (N). As a result of the scrutiny of the coin, it was determined that if this letter ნ (N) is Mkhedurili and not Mtavruli there is a lapse paleographically. This is likely the Mtavruli letter Ⴋ (M) than the Mkhedruli letter ნ (N) but in a reverse order.

Another letter Ⴋ (M) changes the content of the legend and it becomes evident that it was not the King Giorgi, but Giorgi the King of kings. This title has a little bit narrowed the possible number of King Georgies. Factually, Giorgi I (1389-1392) king of Imereti was practically excluded since he is not found in any historical sources with the titles of king of kings, his reign was not recognized even by the princes of Guria, Odishi, and finally, he was defeated in the battle against the prince of Odishi, Vamekh I (1384-1396) Dadiani and died on the battlefield.

In the Kingdom of Western Georgia, there was a certain tradition of minting local imitations of the Trebizond asprons. It implied that the names of Georgian kings would remain anonymous. Even though the coins were struck in the Western part of Georgia, not a single king of Imereti put his name on these coins. Therefore, it may not be logical to look for King Giorgi as a minting authority among the rulers of Western Georgia. The first person who expressed the opinion that he could be King Giorgi VII of Kartli was E. Pakhomov. the king of Giorgi VII is mentioned in "The Georgian Chronicles". During one of the Tamerlane's invasions, in 1400, Giorgi was forced to move to Western Georgia, where he took shelter in Svaneti and then Imereti for a while. It is worth noting that the princes of the entire Western Georgia greeted and honoured him as a king. Furthermore, the same historical source states that the king had soon subjugated the Imereti region and ruled over it. The coin minting was supposed to become the most powerful weapon to subjugate Western Georgia and approve its legitimacy.

By that time there existed the mint in west Georgia, where coins of Kirmaneuli Tetri were struck. That is why Giorgi VII puts his name on it. Moreover, as a minting authority, he wanted to prove that he was the king of united Georgia. By taking these measures the king has strengthened his power and at the same time has broken a tradition spread in west Georgia. This tradition had implied to keep the anonymity of imitations of Trebizond Asprons. It is reasonable that such a decisive and bold step could have been taken not by the king of Imereti, but by the king of Kartli (George VII in this given case).

It is also possible to determine the estimated date of minting the coin. George VII moved to western Georgia in 1400 and stayed there nearly for one year. He had likely struck the coins during this period, in 1400.

Thus, the coins preserved in Berlin Münzkabinett and the National Museum's numismatic funds N6213 were minted by Giorgi VII, the king of Kartli. In addition, the final expiration of a given issue depends upon the next findings. Possibly it can be found a similar, relatively well-preserved coin, which will give more credibility to our arguments and opinions.

ტრაპიზონული ასპრის ქართული მინაბაძი
18236678
1,22 გრ. 18/17,5 მმ.
ვერცხლი
Av. მეფე სამეფო სამოსით, თავზე სამრკალიანი გვირგვინით, რომლის ორივე მხრიდან სამ-სამი თვლით შემკული თითო ტოტია დაშვებული; სამოსზე თვლებით მოოჭვილი ლორონი აქვს ჩამოშვებული; დოინჯშემოყრილ მარცხენა ხელში მოკლებუნიანი ლაბარუმი უჭირავს, მარჯვენა ხელი თავისუფალი აქვს. მეფის გვირგვინთან ასო Ⴋ (მ) სარკისებურად აღბეჭდილი. მარცხნივ ვერტიკალურად ორი ქართული ასომთავრული გრაფემაა – Ⴔ (ფ) და Ⴋ (მ). მეფისგან მარჯვნივ, ქვემოთ, სოლომონის ბეჭდის (დავითის ვარსკვლავის) ფრაგმენტი ჩანს.
Rv. ფეხზე მდგომი წმინდა ევგენიოსი შარავანდედითა და გრძელი, ნაკეცებიანი სამოსით; მარჯვნივ, ზემოთ, ორი ქართული ასომთავრული გრაფემაა Ⴂ (გ) და Ⴈ (ი); ქვემოთ ორ სტრიქონად სამი ბერძნული ასოა – ΓΕΟ (გეო)

The Georgian imitation of Trebizond Aspron (asper)
18236678
1.22 gr. 18/17.5 mm.
Silver
Av. Efiggy of the king in loros, three lobed crown on his head, pendilia hanging from the either sides of the crown with three precious stones. With arms akimbo holding labarum in his left hand. Letter მ (M)beside king's crown in reverse order. Mtavruli letters Ⴔ – Ⴋ (F – M) on the left placed vertically. Below – piece of Seal of Solomon (six-pointed star of David) on the right of king's efiggy.

Rv. Nimbate St. Eugenius standing in a long attire with creases, above Mtavruli letters Ⴂ Ⴈ (G I) below – Greek legend in two lines – ΓΕΟ.

ბიბლიოგრაფია
BIBLIOGRAPHY

M. Баратаев. Нумизматические факты грузинского царства (Санкт-Петербург, 1844).

I. Bartholomaei. Bulletin Historico-Philologique. XIV (St. Petersbourg, 1851).

V. Langlois. Essai de Classification des Suites Monetaires de La Georgie (Paris, 1860).

O. Retowski. Die Münzen der Komnenen von Trapezunt. 2. Auflage (Braunschweig, 1974).

ს. კაკაბაძე. სასისხლო სიგელების შესახებ. საისტორიო მოამბე. წიგნი II (ტფილისი, 1924).

S. Kakabadze. Regarding the Charters of Blood. History narrator, Vol. II (Tiflis.1924).

დ. კაპანაძე. ზოგიერთი ტერმინის შესახებ ქართულ ნუმიზმატიკაში. სსმმ. ტ. XII-B. (თბილისი, 1944).

D. Kapanadze. About some terms in Georgian numismatics. SSMM. Vol. XII-B (Tbilisi, 1944).

D. Lang. Studies in the Numismatic History of Georgia in Transcaucasia (New-York, 1955).

თ. აბრამიშვილი. XIII-XIV დასავლურ-ქართული ფული (კირმანეული) (თბილისი, 1959).

T. Abramishvili. Western Georgian money (Kirmaneuli) of the 13th -14th centuries (Tbilisi, 1959).

E. Пахомов. Монеты Грузии (Тбилиси, 1970).

E. Pakhomov. Coins of Georgia (Tbilisi, 1970).

ვახუშტი. აღწერა სამეფოსა საქართველოსა. ქართლის ცხოვრება. ტ. IV (თბილისი, 1973).

Vakhushti of Kartli. The Description of the Kingdom of Georgia. The Georgian Chronicles. Vol. IV (Tbilisi, 1973).

T. Берадзе. Мореплавание и морская торговля в средневековой Грузии (Тбилиси, 1989).

T. Beradze. Navigation and maritime trade in medieval Georgia (Tbilisi, 1989).

მ. პატარიძე. კიდევ ერთხელ კირმანეული თეთრის შესახებ. არტანუჯი. ტ. 2-3 (თბილისი, 1994).

M. Pataridze. Once again about Kirmaneuli Tetri. Artanuji. Vol. 2-3 (Tbilisi, 1994).

მ. პატარიძე. გ. ჯანჯღავა. ტრაპიზონის იმპერიის იშვიათი მონეტები (თბილისი, 2006).

M. Pataridze, G. Janjgava. The rare coins of Trebizond Empire (Tbilisi, 2006).

გ. დუნდუა, თ. დუნდუა. XIII-XV საუკუნეების დასავლურქართული ემისიები (თბილისი, 2010).

G. Dundua, T. Dundua. Western Georgian emissions of the 13th -15th centuries (Tbilisi, 2010).

მ. პატარიძე. სვანეთის ნუმიზმატიკური საგანძური. პოლიტიკურ-ეკონომიკური და ეთნოლოგიურ-კონფესიური ასპექტები (ძვ. წ. V-ახ. წ. XVIII) (თბილისი, 2020).

M. Pataridze. Numismatic Treasure of Svaneti. Political-economic and ethnological-confessional aspects (5th century BC -18th century AD) (Tbilisi, 2020).

ლათინურ-არაბული ჰიბრიდული იმიტაციები
HYBRID IMITATIONS WITH COMBINED LATIN AND ARABIC CHARACTERISTICS

ბერლინის მუზეუმის ნუმიზმატიკურ საგანძურში, კერძოდ, მიხეილ ბარათაშვილის (ბარათაევის) კერძო კოლექციაში ინახება ერთი და იმავე ტიპის ორი მონეტა, რომლებიც მეცნიერმა, სავარაუდოდ, სხვა ქართულ მონეტებთან ერთად, საქართველოში შეაგროვა. მიუნცკაბინეტში ეს მონეტები მ. ბარათაშვილის კოლექციაში დაცულ XV-XVI საუკუნეების ქართველ მეფე-მთავართა ემისიებთან ერთად არის მოთავსებული. სავარაუდოდ, ლითონის (ბილონი), მეტროლოგიურ მონაცემებისა (დაბალი წონა და დიამეტრი) და თავისებური არაბული წარწერის გამო (რომელიც ძალიან ჰგავს ქართულ მხედრულ ასოებს), ისინი ამ პერიოდის ქართულ მონეტებად იქნა მიჩნეული.

მიუხედავად იმისა, რომ მსგავსი ეგზემპლარები მსოფლიო ნუმიზმატიკური საზოგადოებისთვის ცნობილია, როგორც ლათინურ-არაბული ჰიბრიდული იმიტაციები, ქართული ნუმიზმატიკა ამ ტიპის მონეტებს არ იცნობს, თუმცა, ისინი საქართველოში 2023 წელს აღმოაჩინეს.

ყურადღებას იქცევს მონეტის რევერსზე არსებული ჯვრის იკონოგრაფია. მსოფლიო ნუმიზმატიკაში ამ გამოსახულებას მხოლოდ ევროპული პარალელი მოეძებნება. ჯვარი ანალოგიურია სიცილიისა და ნეაპოლის მეფის, შარლ I ანჟუელის (1266-1285) ემისიების. შარლ I მეფობდა ჯვაროსნული ლაშქრობების დროს. 1248-1250 წწ. ის ახლდა თავის ძმას, ლუი IX-ს მეშვიდე ჯვაროსნულ ლაშქრობაში. მ. ბარათაშვილის კოლექციაში დაცული მონეტების მსგავს ტიპზე სამეცნიერო პუბლიკაციებში ვკითხულობთ, რომ რევერსზე გამოსახულია ჯვარი, რომლის მკლავებს შორის სამკუთხა ფიგურები გვხვდება. მეცნიერთა აღწერილობით, მკლავებს შორის გამოსახულია მცირე ზომის ეკლესიები, რომლებიც შპილით (ეკლესიის წვერით) ხან ცენტრისკენ არის მიმართული და ხან – ცენტრიდან გარეთ. ჩვენი დაკვირვებით, მონეტებზე სამსჭვალებია (ლურსმნები) გამოსახული. ეს მოსაზრება დაადასტურა საქართველოში არქეოლოგიური გათხრებისას მოპოვებულმა მსგავსმა სამსჭვალებმა. გარდა იმისა, რომ ჯვრის მკლავებში მოქცეული დეტალები ფორმით ჰგავს ლურსმნებს, ვფიქრობთ, მათი გამოსახვა კონცეპტუალურიცაა, რადგან მონეტაზე სამსჭვალებიანი ჯვარი იერუსალიმთან და ქრისტეს ვნებასთან ასოცირდება. იგივე ითქმის შარლ I-ის მონეტაზეც, რომელზეც სამსჭვალები უფრო მკაფიოდ ჩანს. ამრიგად, მონეტებზე ვხვდებით ქრისტეს ხუთი ჭრილობის სიმბოლურ გამოსახულებას.

მიხეილ ბარათაშვილის კოლექციაში დაცულ არაბულ-ლათინურ იმიტაციებზე საგანგებო ჩანაწერი იმასთან დაკავშირებით, რომ მონეტები საქართველოში აღმოჩნდა, არ შემონახულა, თუმცა, მთლიანი კოლექციის შესახებ ცნობილია, რომ მონეტები ქართული ნუმიზმატიკის ფუძემდებელმა საქართველოში მსახურობის დროს შეაგროვა. ლათინურ-არაბული ჰიბრიდული იმიტაციები განეკუთვნება გერმანიის უდიდეს ნუმიზმატიკურ საცავში დაცულ ქართული ნუმიზმატიკური ძეგლების ნაწილს. არ არის გამორიცხული, რომ მომავალში საქართველოს ტერიტორიაზე აღმოჩნდეს მსგავსი ტიპის მონეტები. თუ ასე მოხდება, მაშინ ეს სამონეტო ტიპი ღირსეულ ადგილს დაიკავებს ქართული ნუმიზმატიკური ძეგლების გვერდით და ერთ-ერთ მყარ მტკიცებულებად ჩაითვლება ქართულ ნუმიზმატიკაში ჯვაროსნული კვალის არსებობის შესახებ.

The numismatic collection at the Bode Museum in Berlin houses two coins of the same type, that were likely collected by Michael Baratashvili (Barataev) during his time in Georgia, along with other Georgian coins. The coins are still in the Münzkabinett and are part of Baratashvili's collection, which includes emissions of Georgian kings and princes from the 15th-16th centuries. These specific coins due to their metrological data (low weight and diameter), metal composition (Billon) and peculiar Arabic inscriptions (which are very similar to Georgian Mkhedruli letters) were regarded as Georgian coins of the 15th -16th centuries.

Although similar specimens are known as Latin-Arabic hybrid imitations to the world numismatic community, Georgian numismatics was unaware of this type of coin. However, their discovery in Georgia was also recorded in 2023.

The obverse of the coin attracts attention with its iconography of the cross. This particular image has only a European counterpart in world numismatics and finds its resemblance in coins minted by Charles I of Anjou (1266-1285), who held the title of King of Naples and Sicily. Charles I's reign is particularly associated with the Crusades, and he had accompanied his brother, Louis IX, on the Seventh Crusade during 1248-50. The scientific publications report the existence of a similar type of coins that have been preserved in M. Baratashvili's collection. These coins have a cross on their obverse with triangular figures between their arms. Researchers have described that between the arms of the cross, there are small churches with spires (the top of the church) that sometimes point towards the centre and sometimes away from it. Upon our observations, we have noticed that the coins feature Holy Nails. This opinion was confirmed by the discovery of Holy Nails during archaeological excavations in Georgia. The depiction of the cross with Holy Nails on the coin bears significant associations with Jerusalem and the passion of Christ. The details in the arms of the cross are similar in shape to nails and are perceived to be symbolic of the five wounds of Christ. This iconographic representation is evident on the coin of Charles I as well, where the Holy Nails are more conspicuously visible.

There is no special record of the Arabic-Latin imitations preserved in the collection of Michael Baratashvili due to the fact that the coins were found in Georgia. Nevertheless, it is known that the founder of Georgian numismatic science was able to gather an entire collection of coins during his tenure of service in Georgia. Latin-Arabic hybrid imitations belong to the part of Georgian numismatic monuments which are preserved in the largest numismatic repository in Germany. Future archaeological excavations may reveal other cases of finding similar coins on the territory of Georgia. Should this come to fruition, the aforementioned coin type will occupy a place of prominence alongside Georgian numismatic monuments, and furnish compelling evidence of crusader remnants within Georgian numismatics.

ლათინურ-არაბული ჰიბრიდული იმიტაცია
18293394
0,79 გრ. 12,2/12,4 მმ.
ბილონი
Av. ضرب قدس– იჭედა იერუსალემს
Rv. ცენტრალური ფიგურა – ჯვარი, რომლის მკლავებში დეკორი ჩანს.

Hybrid imitations with combined Latin and Arabic characteristics
18293394
0.79 gr. 12.2/12.4 mm.
Billon
Av. "Struck at Jerusalem" – ضرب قدس
Rv. Cross pommetée, Triangular ornaments in quarters.

ლათინურ-არაბული ჰიბრიდული იმიტაცია
18293396
0,85 გრ. 12,3/12,6 მმ.
ბილონი
Av. ضرب قدس – იჭედა იერუსალემს
Rv. ცენტრალური ფიგურა – ჯვარი, რომლის მკლავებში დეკორი ჩანს.

Hybrid imitations with combined Latin and Arabic characteristics
18293396
0.85 gr. 12.3/12.6 mm.
Billon
Av. "Struck at Jerusalem" – ضرب قدس
Rv. Cross pommetée, Triangular ornaments in quarters.

ბიბლიოგრაფია
BIBLIOGRAPHY

Balog (Paul). Yvon (Jacques). "Monnaies à légendes arabes de l'Orient latin", Revue Numismatique, 6-e série. Tome 1, année (1958).

Alex G. Malloy. Irene Fraley Preston, A. J. Seltman. Coins of the Crusador States (1098-1291) (Berman Publications, 2004).

მ. პატარიძე. ჯვაროსნული კვალი ქართულ ნუმიზმატიკაში, საისტორიო კრებული, ტ. 9 (თბილისი, 2023).

M. Pataridze. The Crusader Traces in the Georgian Numismatics. Annual 9 (Tbilisi, 2023).

XV-XVI ᲡᲐᲣᲙᲣᲜᲔᲔᲑᲘᲡ ᲥᲐᲠᲗᲕᲔᲚ ᲛᲔᲤᲔ-ᲛᲗᲐᲕᲐᲠᲗᲐ ᲛᲝᲜᲔᲢᲔᲑᲘ
COINS OF THE GEORGIAN KINGS AND PRINCES IN THE 15th-16th CENTURIES

XV საუკუნე მეტად მძიმე პერიოდია საქართველოს ისტორიაში. ქვეყანა დაუსრულებელი შემოსევების შედეგად დაუძლურედა, მოსახლეობა განახევრდა, განადგურდა ქალაქები, ქვეყანა ღრმა ეკონომიკურმა კრიზისმა მოიცვა, ამას დაემატა მსხვილ ფეოდალთა სეპარატისტული მისწრაფებანიც. ამ პერიოდში ერთიანი საქართველო დაიშალა სამეფო-სამთავროებად: ქართლის, კახეთისა და იმერეთის სამეფოებად, დამოუკიდებელი გახდა სამცხე. საგარეო ფაქტორიც საბედისწერო აღმოჩნდა ქვეყნისთვის. 1453 წელს თურქების მიერ კონსტანტინოპოლის აღებამ საქართველო და მასთან ერთად მთელი წინა აზია ევროპას მოწყვიტა.

ქვეყნის მძიმე პოლიტიკური და ეკონომიკური მდგომარეობა საქართველოს სამონეტო საქმეშიც აისახა. XV საუკუნეში ქართული ფული საბოლოოდ დაკნინდა, თითქმის 0,50 გრამამდე ან კიდევ უფრო შემცირდა მისი წონა. გაუარესდა მონეტების ლითონის სინჯი, ვერცხლი სპილენძით შეიცვალა. მონეტებზე აღარ გვხვდება თარიღი, ემიტენტის სახელები ხშირად ნახსენები არ არის, ან აღნიშნულია მამის სახელის გარეშე, რაც, ატრიბუციისას, სერიოზულ პრობლემებს ქმნის. თუმცა აღსანიშნავია, რომ მიუხედავად აღმოსავლური გარემოცვისა, ამ მონეტებზე აღარ ჩანს არც არაბული წარწერები და არც მაჰმადიანური რწმენის დევიზები. ქართულ მონეტებს ეროვნული სახე აქვს შენარჩუნებული.

სამეფო-სამთავროებად დაშლილ საქართველოში სამონეტო რეგალიას მეფეებთან ერთად მთავრებიც ფლობდნენ. სამცხის ათაბაგმა ყვარყვარე II ჯაყელმა (1416-1498), რომელმაც საბედისწერო როლი შეასრულა საქართველოს დაშლა-დაქუცმაცების საქმეში, როგორც სუვერენმა, საკუთარი ფული მოჭრა.

ბერლინის საცავის, მიხეილ ბარათაშვილის კოლექციაში დაცულია ყვარყვარე ათაბაგის მონეტა, რომელსაც მეცნიერმა ყურადღება მიაქცია და თავის ფუნდამენტურ ნაშრომში შეიყვანა. უნდა აღინიშნოს, რომ ე. წ. დაკნინებული მონეტების ატრიბუცია ქართულ ნუმიზმატიკაში XX საუკუნის 30-იანი წლებიდან გახდა შესაძლებელი, როდესაც ქალაქ გორში ამ ეპოქის მონეტების დიდი განძი აღმოჩნდა. ამდენად, გასაკვირი არ არის, რომ მ. ბარათაშვილმა ეს მონეტა არასწორად განსაზღვრა, ყვარყვარეს სახელის ქარაგმაში ქორონიკონი ამოიკითხა – 450 (=1230 წელი), შესაბამისად, მონეტაც რუსუდან დედოფალს მიაკუთვნა.

ბერლინის კოლექციაში დაცულ XVI საუკუნის მეფეთა მონეტებიდან აღსანიშნავია გიორგი II იმერეთის მეფის (1565-1585) ემისიების ორი სამონეტო ტიპი. აქედან ერთს, რომელზეც მეფის შესანიშნავი პორტრეტული გამოსახულება გვხვდება, ანალოგი არ მოეძებნება.

The 15th century proved to be an extremely turbulent period in the history of Georgia. The country was constantly invaded, which weakened it significantly. The population decreased by half, cities were destroyed, and the economy was plunged into a deep crisis. The separative aspirations of the big feudal lords further exacerbated the situation, resulting in the disintegration of united Georgia into separate kingdoms of Kartli, Kakheti, and Imereti, with Samtskhe also achieving independence. The foreign factor also played a fatal role in the country's fate, as the capture of Constantinople by the Turks in 1453 had severe consequences for Georgia, ultimately leading to the complete isolation of Asia Minor from Europe.

The collapse of the economy and political fragmentation of the country are reflected in the coinage of that period. The weight of Georgian coins was finally reduced to approximately 0.50 grams or less during the 15th century, while the metal alloy used in the coins deteriorated, with copper replacing silver. Additionally, the coins no longer include a date and often lack mention of the minting authority's name which presents significant challenges for attribution. It is worth noting that despite being surrounded by Muslim countries, Georgian coins retained their national appearance without any Arabic inscriptions or Muslim symbols of faith.

In Georgia, which was separated into kingdoms and small principalities, along with the kings, even the feudal lords struck coins. Notably, Atabag of Samtskhe, Kvarkvare II Jaqeli (1416-1498), who played a crucial role in the political fragmentation of Georgia minted his own currency as a sovereign.

In Michael Baratashvili's collection at the Münzkabinett Berlin, there is a coin of Kvarkvare Atabag that caught the scientist's attention and was later included in his fundamental work. It is worth noting that the issue of attribution of reduced coins in Georgian numismatics became possible in the 1930s, following the discovery of a sizable hoard of coins from the same era in the town of Gori. Due to this, it is not surprising that M. Baratashvili misidentified this coin. He erroneously mistook the name Kvarkvare for Koronikon - 450 (=1230 years), resulting in the coin being incorrectly attributed to Queen Rusudan.

In the Berlin collection of 16th-century coins belonging to various kings two coin types are stand out. These coins were minted by King Giorgi II of Imereti (1565-1585). One of these coins is particularly unique because it features an excellent portrait of the king and there is no comparable type of coin known to exist.

სამცხის ათაბაგი ყვარყვარე II (1419-1498)
18293298
0,62 გრ. 11,6/11,2 მმ.
ბილონი
Av. თევზის სქემატური გამოსახულება
Rv. მხედრული ზედწერილი ყრ – ყვარყვარე

Atabeg of Samtskhe Kvarkvare II (1416-1498)
18293298
0.62 gr. 11.6/11.1 mm.
Bilon
Av. Schematic depiction of fish.
Rv. Mkhedruli legend – ყრ, "Kvarkvare".

გიორგი II იმერეთის მეფე (1565-1585)
18236680
1,17 გრ. 13,7/14,9 მმ.
Av. წვერულვაშიანი მამაკაცის გამოსახულება პირდაპირ, თვლებით შემკული სამეფო თავსაბურავით. მარცხნივ – მცენარეული დეკორი, ირგვლივ – ხაზოვანი და წერტილოვანი რკალი.
Rv. ქართული ასომთავრული დაქარაგმებული წარწერა: ႫႴႤ ႢႨ (მეფე გიორგი). ირგვლივ ხაზოვანი რკალი.

Giorgi II (1565-1585), King of Imereti
18236680
1.17 gr. 13.7/14.9 mm.
Av. Schematic depiction of bearded man, facing, in jewelled crown. To the left – Floral ornament, all inside linear and dotted circles.
Rv. Georgian Asomtavruli legend in abbreviation: ႫႴႤ ႢႨ – "King Giorgi", around – linear circle.

გიორგი II იმერეთის მეფე (1565-1585)
18236681
0,54 გრ. 10,7/9,9 მმ.
Av. წვერულვაშიანი მამაკაცის გამოსახულება პირდაპირ, თვლებით შემკული სამეფო თავსაბურავით. მარცხნივ – მცენარეული დეკორი, ირგვლივ – ხაზოვანი და წერტილოვანი რკალი.
Rv. ქართული ასომთავრული დაქარაგმებული წარწერა: ႫႴႤ ႢႨ (მეფე გიორგი). ირგვლივ ხაზოვანი რკალი.

Giorgi II (1565-1585), King of Imereti
18236681
0.54 gr. 10,7/9,9 mm.
Av. Schematic depiction of bearded man, facing, in jewelled crown. To the left – Floral ornament, all inside linear and dotted circles.
Rv. Georgian Asomtavruli legend in abbreviation: ႫႴႤ ႢႨ – "King Giorgi", around – linear circle.

გიორგი II იმერეთის მეფე (1565-1585)
18225136
1,71 გრ. 15/14,9 მმ.
Av. წვერულვაშიანი მამაკაცის მარცხნივ მიმართული პროფილი, თვლებით შემკული სამეფო თავსაბურავით. პროფილის წინ ასომთავრული გრაფემა ႫႴႤ, უკან – ႢႨ, (მეფე გიორგი). ირგვლივ წერტილოვანი რკალი
Rv. ცხოველის გამოსახულება, სავარაუდოდ, გარეული ღორი, დათვი, ან ცხენი კბილებში ლაგამით. ცხოველის ფეხებთან მცენარეული ორნამენტი, ირგვლივ წერტილოვანი რკალი.

Giorgi II (1565-1585), King of Imereti
18225136
1.71 gr. 15/14,9 mm.
Av. Schematic depiction of bearded man, facing left, in jewelled crown. Mtavruli letters ႫႴႤ in front of the depiction, behind – graphemes ႢႨ, i. e "King Giorgi", around – circle of the dots.
Rv. Partially visible depiction of an animal, possibly a wild boar, bear, or horse, with a bridle in its mouth. Floral ornament at the bottom. All inside the dotted circle.

ბიბლიოგრაფია
BIBLIOGRAPHY

М. Баратаев. Нумизматические факты Грузинского царства (Санкт-Петербург, 1844).

M. Barataev. Numizmaticheskie fakty Gruzinskogo carstva (Sankt-Peterburg, 1844) (in Russian).

V. Langlois. Essai de classification des suites monétaires de la Géorgie depuis l`antiquité jusqu`à nos jours (Paris, 1860).

დ. კაპანაძე. XV საუკუნის ქართული ფულის გორის განძი. საქართველოს სახელმწიფო მუზეუმის მოამბე (სსმმ). ტ. X-B (თბილისი, 1940).

D. Kapanadze. Gori Hoard of the 15th c. Georgian Money. Bulletin (Moambe) of the State Museum of Georgia. Vol. X-B (Tbilisi, 1940) (in Georgian).

დ. კაპანაძე. ქართული ნუმიზმატიკა (თბილისი, 1950).

D. Kapanadze. Georgian Numismatics (Tbilisi, 1950) (in Georgian).

თ. ლომოური. პატარა ჯიხაიშში აღმოჩენილი XVI ს-ის განძის გამო. საქართველოს სახელმწიფო მუზეუმის მოამბე (სსმმ). ტ. XVII-B (თბილისი,1953).

T. Lomouri. About 16th c. Hoard Found in Patara Jikhaishi. Bulletin (Moambe) of the State Museum of Georgia. Vol. XVII-B (Tbilisi,1953) (in Georgian).

გ. დუნდუა. სამონეტო მიმოქცევის საკითხისათვის XV საუკუნის საქართველოში (თბილისი, 1964).

G. Dundua. About Monetary Circulation in the 15th c. Georgia (Tbilisi,1964) (in Georgian).

ც. ღვაბერიძე. ახალციხის ზარაფხანა (XIV-XVI სს.). ძიებანი საქართველოს არქეოლოგიაში. №19 (თბილისი, 2010).

Ts. Gvaberidze. Akhaltsikhe Mint (14th-16th cc.). Researches in Archaeology of Georgia. №19 (Tbilisi, 2010) (in Georgian).

გ. დუნდუა, თ. დუნდუა. XV-XVI საუკუნეების ქართველ მეფე-მთავართა ემისიები (თბილისი, 2011).

G. Dundua. T. Dundua. Issues of the Georgian Kings and Princes in the 15th-16th cc. (Tbilisi, 2011).

XVII-XVIII საუკუნეების თბილისური ქალაქური ფული
TIFLIS CIVIC COPPERS OF 17th-18th CENTURIES

XVII საუკუნეში თბილისის ზარაფხანა უშვებდა სპილენძის მონეტებს, რომლებიც შიდა ბაზრისთვის იყო განკუთვნილი. მონეტის ერთ მხარეზე მოთავსებული იყო რეალური ან ზღაპრული ცხოველის გამოსახულება, მეორე მხარეზე კი სტანდარტული სპარსული წარწერა: „ფულუსი იჭედა თბილისს“, თარიღი ჰიჯრით. სიტყვა „ფულუსი“ ამ შემთხვევაში, ზოგადად, არა ნომინალის, არამედ სპილენძის ფულის აღმნიშვნელია. XVII საუკუნის მონეტები ანონიმურია, ერთადერთი გამონაკლისის გარდა, როცა მონეტაზე აღნიშნულია შაჰის სახელი „სეფი“. ეს უნდა იყოს შაჰ სეფი I. ამ მონეტის მეორე მხარეს გამოსახულია ლომი ზურგზე მზით. მონეტის თარიღია ჰიჯრით 1014 (=1605 წლის მაისიდან 1606 წლის მაისამდე).

იჭრებოდა სპილენძის ორი ნომინალი: ნახევარი ბისტი (შაჰის მეხუთედი, ან აბაზის მეოცედი, იგივე ათი დინარი) და ფული (ხუთი დინარი, ანუ ბისტის მეოთხედი).

სპილენძის ფულის მოჭრა, ვერცხლის ფულისგან განსხვავებით, ირანში ადგილობრივი ხელისუფლის – პროვინციისა ან ქალაქის მმართველის პრეროგატივას წარმოადგენდა. შაჰის მთავრობა უშუალოდ არ აკონტროლებდა სპილენძის ემისიას და ამდენად, იგი იყო ადგილობრივი ხელისუფლების შემოსავლის წყარო. მმართველები სპილენძის მონეტის ტიპს პერიოდულად ცვლიდნენ, რითაც ხაზინა დამატებით შემოსავალს იღებდა, რადგანაც ახალი მონეტის გამოშვებისას ძველი მონეტა უფასურდებოდა. სპილენძის საქალაქო მონეტები იჭრებოდა ირანისა და მისი გავლენის ქვეშ მყოფი ქვეყნების ქალაქებში. მიუხედავად იკონოგრაფიული მრავალფეროვნებისა და ემისიის ინტენსივობისა, სპილენძის ფულის ნახევრად საკრედიტო ხასიათის გამო, მის დაგროვებას აზრი არ ჰქონდა. აქედან გამომდინარე, ისინი სამუზეუმო საცავებში დაგროვილ განძად არ გვხვდება. ბერლინის საცავშიც ამ სამონეტო ჯგუფის რამდენიმე ეგზემპლარია დაცული.

XVIII საუკუნის დასაწყისში სეფიანთა ირანი შიდა პოლიტიკურმა აშლილობამ მოიცვა. ამით ისარგებლა ქართლის მმართველმა ვახტანგმა და 1708 წელს, ხანგრძლივი წყვეტილის შემდეგ, სპილენძის მონეტაზე მოათავსა ქართული ზედწერილი – თავისი სახელი და თარიღი ქრისტიანული წელთაღრიცხვით: 1708 და 1709, 1120 (ჰიჯრით). პარალელურად, სპილენძის მონეტებზე თავისი სახელები ქართული მხედრული დამწერლობით ქართლის სამეფოს მომდევნო მმართველებმაც მოათავსეს: სიმონმა (1712-1714) ჰიჯ.1124 წელს (=1712) და ბაქარმა (1717-1719) ჰიჯ. 1130 და ჰიჯ. 1131 წლებში (=1717-18 და 1718-19). ამ მონეტებზე თარილი მხოლოდ ჰიჯრითაა მოცემული. ჰიჯ. 1148 წელს (=1735-36) თბილისში უკანასკნელად მოიჭრა სპილენძის ანონიმური ფული. ამის შემდეგ სპილენძის მონეტებზე ქართლ-კახეთის მეფეების სახელებია მოთავსებული.

XVIII საუკუნის მეორე ნახევარში ცვლილებები მოხდა ქართლ-კახეთის სამეფოში. 1744 წელს ნადირ შაჰმა (1736-1747) ქართლის მეფედ თეიმურაზ II დასვა, კახეთში კი – მისი ვაჟი ერეკლე II. მამა-შვილის გამეფებით, ფაქტობრივად, გაერთიანდა ორი ქართული სამეფო, ვინაიდან ისინი თანხმობით მოქმედებდნენ. 1747 წელს ნადირ შაჰი შეთქმულებმა მოკლეს. ირანის ტახტზე თეიმურაზის სიძე ადილ შაჰ აფშარიანი (1747-1748) ავიდა, მაგრამ მისი მმართველობაც დიდხანს არ გაგრძელებულა, რამ-

დენიმე თვეში ისიც ტახტიდან ჩამოაგდეს. ირანი ანარქიამ მოიცვა, სამხრეთ კავკასიის ტერიტორია მრავალ წვრილ-წვრილ სახანოდ დაიშალა, სადაც ყველაზე ძლიერი ქართლისა და კახეთის სამეფოები იყო. ერეკლემ ამ ვითარებით კარგად ისარგებლა, განამტკიცა ქვეყნის მდგომარეობა და გაძლიერებულმა ქართლ-კახეთმა მალე თავის გავლენისა და მფარველობის ქვეშ მოაქცია მეზობელი სახანოები. 1749 წელს ერევნის ხანმა ქართლ-კახეთის მეფეებს დახმარებისთვის მიმართა, მის წინააღმდეგ მომთაბარე თარაქამას თურქმანული ტომები დაძრულიყვნენ. ქართველებმა სომხებთან ერთად დაამარცხეს მომთაბარეები, რის შემდეგაც ერევნის სახანო ქართლ-კახეთის მფარველობაში შევიდა. მალე საქართველოს მფარველობა ნახიჭევნის ხანმა, ხოლო 1750 წელს განჯის სახანომაც აღიარა.

ეს მოვლენები ნუმიზმატიკურ მასალაზეც აისახა. დამოუკიდებლობის აღსანიშნავად თეიმურაზ II-მ ჰიჯ. 1162 (=1746) მოჭრა ქართული ზედწერილიანი სპილენძის მონეტა: ნახევარი ბისტი და ფული.

1752 წელს თეიმურაზის სახელის გვერდით გაჩნდა ერეკლეს სახელიც, რომლის ავერსზე შევარდენი კორტნის წეროს, მარცხნივ „თე“, მარჯვნივ „ერ“ – თეიმურაზი და ერეკლე.

XVIII საუკუნის 60-იან წლებში ერეკლე II-მ კიდევ უფრო განიმტკიცა უპირატესობა მეზობელ სახანოებზე, რაც სპარსეთის ზენდი მმართველის, ქერიმ ხანთან (1750-1779) ურთიერთობის შედეგად მოხდა. ქართველმა მეფემ ტყვედ აიყვანა ქერიმ ხანის ძველი მეტოქე და ირანის შაჰობის პრეტენდენტი აზატ ხანი და მხრებშეკრული გაუგზავნა მას, რითაც დიდი პოლიტიკური სარგებელი ნახა. მადლიერმა ხანმა ცნო ქართლ-კახეთის გაერთიანება, აღიარა ერეკლეს გავლენა განჯა-ერევნის სახანოებზე და ამით დაამტკიცა საქართველოს უფლება სამხრეთ კავკასიაში. ერეკლე II-მ გარკვეულ ავტონომიას მიაღწია ქვეყნის შიგნით, თუმცა, მიუხედავად იმისა, რომ თბილისის ზარაფხანას კვლავ თავად აკონტროლებდა, სამონეტო რეგალიის საკითხი მაინც ზენდი მმართველის ხელში იყო – მონეტები ქერიმ ხანის სახელით იჭრებოდა. ბერლინის მიუნცკაბინეტში დაცულია ქერიმ ხანის სახელით ჰიჯრით 1179 (=1765/66) წელს თბილისში მოჭრილი რამდენიმე აბაზიანი.

1762 წელს თეიმურაზ II გარდაიცვალა, ერეკლე II ქართლ-კახეთის ერთპიროვნული მმართველი გახდა. ერეკლეს II-ის მიერ მოჭრილი ნომინალებია: შაური, ჩერვონეცი (ოქრო, რომელიც დიდი იშვიათობაა), ბისტი, ნახევარი ბისტი, ფული და ნახევარი ფული.

ბერლინის მიუნცკაბინეტში ერეკლე II-ის თითქმის ყველა ძირითადი ნომინალია დაცული.

ერეკლე II-ის გარდაცვალების შემდეგ (1798 წ.) ტახტი მისმა ვაჟმა გიორგი XII-მ (1798-1800) დაიკავა. გიორგი XII-მ კვლავ შეძლო ქართულწარწერიანი სპილენძის მონეტის მოჭრა თევზის გამოსახულებით. მისი გარდაცვალების შემდეგ კი რუსეთმა დაარღვია პირობა და მისი ვაჟი დავითი სამეფო ტახტზე არ დაამტკიცა, 1801 წელს სამეფო ოჯახის წევრები რუსეთში გადაასახლა.

მიხეილ ბარათაშვილის კოლექცია ინახავს უნიკალურ სპილენძის მონეტას მხედრული დაქარაგმებული ზედწერილით – „ტფლს“ (ტიფლისი), მოჭრილი ჰიჯ. 1215 წელს (=1800/1801). მონეტა ანონიმურია. მეცნიერებმა მხოლოდ თარიღის მიხედვით შეძლეს ემიტენტად დავით ბატონიშვილი ჩაეთვალათ. მეფობადაკარგულ ბატონიშვილს სამონეტო რეგალიის უფლებაც არ ჰქონდა. ამიტომ საკუთარი სახელის დაწერა ვერ შეძლო. ამ მონეტის მოჭრა, სავარაუდოდ, რუსეთის წინააღმდეგ უკანასკნელი გაბრძოლება უფრო იყო, ვიდრე ფულადი ემისია. ასე დასრულდა ბაგრატიონთა სამეფო დინასტიის სახელით ფულის მოჭრის ისტორია საქართველოში.

During the 17th century, Tbilisi Mint struck copper coins that were specifically intended for local use. The coins featured a pictorial figure of either a real or mythical animal on the obverse, while the reverse bore a standard Persian inscription with the words, "Fulus struck in Tbilisi". Sometimes the date in Hijri was also included. It's worth noting that the term "Fulus" in this context generally referred to copper money rather than a specific denomination. The 17th-century coins were anonymous, except for those that featured the name of the then-ruling Shah, Safi I. One such coin depicted a lion with a sun on its back and was dated AH 1014 (=from May 1605 to May 1606).

Two denominations of copper coins were minted: half-bisti (a fifth of a shahi, or one-twentieth of an abaz, the same as ten dinars) and puli (five dinars, or a quarter of a bisti).

In Iran, the privilege of minting copper money was given to the local government, specifically the governor of a province or city, as opposed to silver money, which was directly controlled by the Shah's government. The emissions of copper coins were a source of revenue for local governments since the Shah's government did not exercise direct control over it. To provide additional revenue to the treasury, rulers periodically changed the type of copper coinage, resulting in the depreciation of the old coins when new ones were introduced. Copper civic coins were minted in the cities of the countries within Iran's sphere of influence. Despite the wide range of iconographic diversity and emission intensity, due to the semi-credit nature of copper money, it was not practical to accumulate it. As a result, it is not found as accumulated hoards of coins in museum funds. The Berlin repository houses several specimens of this coin group.

In the early 18th century, Safavid Iran was going through internal political turmoil. Vakhtang, the ruler of Kartli, took advantage of the situation and in 1708, after a long period, he abbreviated his name and the date in the Christian calendar - 1708 and 1709, respectively - on a copper coin. He also wrote the same date in Hijri year 1120. Subsequently, Simon, who ruled Kartli from 1712 to 1714, put his name on copper coins in Georgian Mkhedruli script and dated them AH 1124 (=1712). Similarly, Bakar(1717-1719) had his name placed on copper coins and dated them AH 1130 and 1131, which correspond to 1717/18 and 1718/19 AD. The date on these coins is given in Hijri only. The last anonymous copper coins were minted in Tbilisi in AH 1148 (1735-36).

Since then, the kings of Kartli and Kakheti abbreviated their names on copper coins.

In the latter half of the 18th century, significant changes took place in the Kingdom of Kartli and Kakheti. In 1744, Nader Shah (1736-1747) appointed Teimuraz II as the king of Kartli, and his son Erekle II as the king of Kakheti. Consequently, the two Georgian kingdoms were united as they acted in agreement.

However, Nader Shah was assassinated by conspirators in 1747. Teimuraz's son-in-law, Adel-Shah Afshar (1747-1748), became the Shah of Iran but his rule was short-lived. He was overthrown within a few months, which led to an era of anarchy and internecine warfare in Persia. The Transcaucasia of Iran was divided into multiple small Khanates, with the kingdoms of Kartli and Kakheti emerging as the strongest among them. Erekle II used this situation to his advantage and strengthened his position.

The Kingdom of Kartli and Kakheti was able to bolster its influence and protection over surrounding khanates. In 1749, the Khan of Yerevan reached out to the kings of Kartli and Kakheti to seek help against an attack by Tarakama Turkmen tribes. The Georgians and the Armenians were able to defeat the nomads, with the Khanate of Yerevan subsequently coming under the patronage of Kartli and Kakheti. Soon after, the Khan of Nakhichevan and the Ganja Khanate also recognized Georgia's patronage.

These events were reflected in the numismatic material, with Teimuraz II minting a copper coin: half-Bisti and puli of AH 1162 (=1746), bearing a Georgian inscription, to celebrate their independence.

In 1752 Teimuraz II and Erekle II had joint issue. Next to the name of Teimuraz, the name of Erekle appeared, on the obverse of a coin of which the effigy of a falcon attacking a crane, to the left “Te" “TE", to the right “er" “ER" - “Teimuraz and Erekle".

During the 1860ies, Erekle II, the king of Kartli-Kakheti, enhanced his regional influence over neighbouring khanates through his relationship with the Persian Zendi ruler, Kerim Khan (1750-1779). Erekle took Azat-Khan, an old rival of Kerim Khan who was also a contender for the Shah of Iran’s throne, as a prisoner and sent him away with his shoulders tied, reaping significant political benefits. As a token of gratitude, Kerim Khan acknowledged the unification of the Kartli-Kakheti kingdom and recognized Erekle II’s influence over the Khanates of Ganja-Yerevan, thereby confirming Georgia’s right to the Eastern Transcaucasia region. Erekle II’s attainment of some level of autonomy within the country, the Tbilisi Mint remained under his control. Still, the Zendi ruler retained the authority to issue coins in Kerim Khan’s name.

The Münzkabinett Berlin houses several Abazis that were struck in Tbilisi AH 1179 in the name of Kerim Khan.

In 1762, Teimuraz II died and Erekle succeeded him as King of Kartli and Kakheti, thus uniting eastern Georgia politically for the first time in three centuries. During his reign, Erekle II minted various denominations, including Shaur, Chervonets (which are considered to be of great rarity), Bisti, Half Bisti, Puli, and Half Puli. Most of these denominations are still preserved at the Berlin Münzkabinett.

In 1798 Erekle II King of Kartli-Kakheti passed away, and his son Giorgi XII (1798-1800) took over the throne. During his reign, Giorgi XII managed to strike a copper coin with a Georgian inscription and an image of a fish. However, after his death, Russia failed to uphold their promise to confirm his son David as the new king of the Kartli-Kakheti kingdom. Instead, in 1801, royal family members were exiled to Russia.

Michael Baratashvili’s collection contains a unique copper coin bearing the Mkhedruli inscription “TFLS" (Tiflis). The coin was struck during AH 1215 (=1800/180). This particular coin is anonymous, but researchers have concluded that Davit Batonishvili (Prince David the son of King Giorgi XII) was likely the individual responsible for its minting, based on the date. Although Davit Batonishvili (Prince David) lacked the authority to mint coins, he could not inscribe his name on the coin, rendering it anonymous. It is believed that the minting of this coin was likely a final attempt to resist Russian power, rather than a monetary issue. This event marked the end of the Bagrationi royal dynasty’s history of minting money in Georgia.

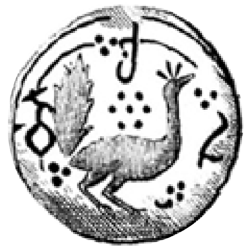

თბილისი. 1679
18301673
6,97 გრ. 23,2/23,2 მმ.
ნახევარი ბისტი. ანონიმური. სპილენძი
Av. ლომი
Rv. სპარსული ზედწერილი:
١٠٩٠فلوس ضرب تفليس – ფულუსი იჭედა თბილისს

Tbilisi.1679
18301673
6.97 gr. 23.2/23.2 mm.
Half Bisti. Anonymous.. Copper
Av. Lion
Rv. Persian inscription:
١٠٩٠فلوس ضرب تفليس – Fulus struck at Tbilisi

თბილისი. 1682
18301668
7,85 გრ. 26,1/25 მმ.
ნახევარი ბისტი. ანონიმური. სპილენძი
Av. ცხენი და ყვავილი
Rv. სპარსული ზედწერილი: [فلوس ضرب] ١٠٩٣ تفليس –
ფულუსი იჭედა თბილისს 1093 (=1682)

Tbilisi. 1682
18301668
7.85 gr. 26.1/25 mm.
Half Bisti. Anonymous.. Copper
Av. Horse and flower
Rv. Persian inscription: [فلوس ضرب] ١٠٩٣ تفليس –
Fulus struck at Tbilisi in 1093 (=1682)

თბილისი. 1700/01
18301669
8,82 გრ. 28,5/28.3 მმ.
ნახევარი ბისტი. ანონიმური. სპილენძი
Av. მარტორქა
Rv. სპარსული ზედწერილი: [فلو]١١١٢ تفليس ب[ضر] س –
ფულუსი იჭედა თბილისს 1112 (=1700/01)

Tbilisi. 1700/01
18301669
8.82 gr. 28.5/28/3 mm.
Half Bisti. Anonymous.. Copper
Av. Rhinoceros
Rv. Persian inscription: [فلو]١١١٢ تفليس ب[ضر] س –
Fulus struck at Tbilisi in 1112 (=1700/01)

თბილისი. 1700/01
18301670
4,17 გრ. 21,2/20.7 მმ.
ფული. ანონიმური. სპილენძი
Av. მარტორქა
Rv. სპარსული ზედწერილი: ١١١٢ [يس]تفل ضرب [وس]فل –
ფულუსი იჭედა თბილისს 1112 (=1700/01)

Tbilisi. 1700/01
18301670
4.17 gr. 21.2/20.7 mm.
Puli. Anonymous.. Copper
Av. Rhinoceros
Rv. Persian inscription: ١١١٢ [يس]تفل ضرب [وس]فل –
Fulus struck at Tbilisi in 1112 (=1700/01)

თბილისი. 1702/03
18293753
10,39 გრ. 25,7/25,7 მმ.
ნახევარბისტი. ანონიმური. სპილენძი
Av. ლომი მარცხნივ, მცენარეული დეკორი.
ირგვლივ – ხაზოვან-წერტილოვანი რკალი
Rv. დეკორატიულ ჩარჩოში ჩასმული უფრო მცირე ზომის ლომი, და
სპარსული ზედწერილი: ١١۴ تفليس ضرب فلوس –
ფულუსი იჭედა თბილისს 1114 (=1702/03)

Tbilisi. 1702/03
18293753
10.39 gr. 25.7/25.7 mm.
Half Bisti. Anonymous.. Copper
Av. Lion facing left, floral ornament. all inside linear and dotted circles
Rv. Smaller lion inside the ornamental frame.
Marginal Persian inscription: ١١۴ تفليس ضرب فلوس –
Fulus struck at Tbilisi in 1114 (=1702/03)

თბილისი. 1702/03
18293754
4,76 გრ. 22,5/22 მმ.
ფული. ანონიმური. სპილენძი
Av. ლომი მარცხნივ, მცენარეული დეკორი.
ირგვლივ – ხაზოვან-წერტილოვანი რკალი
Rv. დეკორატიულ ჩარჩოში ჩასმული უფრო მცირე ზომის ლომი
და სპარსული ზედწერილი: ١١۴ تفليس ضرب فلوس –
ფულუსი იჭედა თბილისს 1114 (=1702/03)

Tbilisi. 1702/03
18293754
4.76 gr. 22.5/22 mm.
Puli. Anonymous. Copper
Av. Lion facing left, floral ornament. all inside linear and dotted circles
Rv. Smaller lion inside the ornamental frame.
Marginal Persian inscription: ١١۴ تفليس ضرب فلوس –
Fulus struck at Tbilisi in 1114 (=1702/03)

სიმონი (1712-1714). 1712
18301671
8,96 გრ. 24,9/24,8 მმ.
ნახევარი ბისტი. სპილენძი
Av. წერტილოვან რკალში ფრთოსანი გველეშაპი.
Rv. წერტილოვან რკალში სპარსული ზედწერილი:
ضرب تفليس [۱۱۲۴] [فلوس] –
ფულუსი იჭედა თბილისს 1124 (=1712)

Simon. (1712-1714). 1712
18301671
8.96 gr. 24.9/24.8 mm.
Half Bisti. Copper
Av. Winged Dragon facing right.
Rv. Persian legend inside the dotted circle: ضرب تفليس [۱۱۲۴] [فلوس] –
Fulus struck at Tbilisi in 1124 (=1712)

სვიმონი (1712-1714). 1712
18301672
8,72 გრ. 23,8/23,7 მმ.
ნახევარი ბისტი. სპილენძი
Av. წერტილოვან რკალში ფრთოსანი გველეშაპი.
ქართული ზედწერილი: „სვიმონ"
Rv. წერტილოვან რკალში სპარსული ზედწერილი:
فلوس ضرب تفليس [۱۱۲۴] –
ფულუსი იჭედა თბილისს 1124 (=1712)

Simon. (1712-1714). 1712
18301672
8.72 gr. 23.8/23.7 mm.
Half Bisti. Copper
Av. Winged Dragon facing right and Georgian inscription: "Simon"
Rv. Persian legend inside the dotted circle: فلوس ضرب تفليس [۱۱۲۴] –
Fulus struck at Tbilisi in 1124 (=1712)

ბაქარი (1717-1719). 1717/18
18293680
8,48 გრ. 24,6/24,4 მმ.
ნახევარი ბისტი. სპილენძი
Av. ფარშავანგი მარჯვენივ. ქართული ზედწერილი: [ბ]ქრ – ბაქარ
Rv. ხაზოვან და წერტილოვან რკალში სპარსული ზედწერილი:
فلوس ضرب تفليس ۱۱۳۰ –
ფულუსი იჭედა თბილისს 1130 (=1717/18)

Bakar (1717-1719). 1717/18
18293680
8.48 gr. 24.6/24.4 mm.
Half Bisti. Copper
Av. Peacock facing right and Georgian inscription: [ბ]ქრ – Bakar
Rv. Persian legend inside the linear dotted circle:
فلوس ضرب تفليس ۱۱۳۰ –
Fulus struck at Tbilisi in 1130 (=1717/18)

ბაქარი (1717-1719). 1717/18
18293730
8,44 გრ. 25,1/24,8 მმ.
ნახევარი ბისტი. სპილენძი
Av. ფარშავანგი მარჯვნივ. ქართული ზედწერილი: ბქრ – ბაქარ
Rv. სპარსული ზედწერილი: ١١٣٠ فلوس ضرب تفليس –
ფულუსი იჭედა თბილისს 1130 (=1717/18)

Bakar (1717-1719). 1717/18
18293730
8.44 gr. 25.1/24.8 mm.
Half Bisti. Copper
Av. Peacock facing right and Georgian inscription: ბქრ – Bakar
Rv. Persian inscription: ١١٣٠ فلوس ضرب تفليس –
Fulus struck at Tbilisi in 1130 (=1717/18)

ბაქარი (1717-1719). 1717/18
18293734
8,69 გრ. 25,1/25,1 მმ.
ნახევარი ბისტი. სპილენძი
Av. ფარშავანგი მარჯვნივ. ქართული ზედწერილი: ბქრ – ბაქარ
Rv. სპარსული ზედწერილი: ١١٣٠ فلوس ضرب تفليس –
ფულუსი იჭედა თბილისს 1130 (=1717/18)

Bakar (1717-1719). 1717/18
18293734
8.69 gr. 25.1/25.1 mm.
Half Bisti. Copper
Av. Peacock facing right and Georgian inscription: ბქრ – Bakar
Rv. Persian inscription: ١١٣٠ فلوس ضرب تفليس –
Fulus struck at Tbilisi in 1130 (=1717/18)

ბაქარი (1717-1719). 1717/18
18293739
8,44 გრ. 23,7/23,4 მმ.
ნახევარი ბისტი. სპილენძი
Av. ფარშავანგი მარცხნივ. ქართული ზედწერილი: [ბ]ქრ – ბაქარ
Rv. ხაზოვან-წერტილოვან რკალში სპარსული ზედწერილი:
١١٣٠ فلوس ضرب تفليس –
ფულუსი იჭედა თბილისს 1130 (=1717/18)

Bakar (1717-1719). 1717/18
18293739
8.44 gr. 23.7/23.4 mm.
Half Bisti. Copper
Av. Peacock facing left and Georgian inscription: [ბ]ქრ – Bakar
Rv. Persian legend inside the linear dotted circle: ١١٣٠ فلوس ضرب تفليس –
Fulus struck at Tbilisi in 1130 (=1717/18)

ბაქარი (1717-1719)
18293735
8,51 გრ. 24,5/24,2 მმ.
ნახევარი ბისტი. სპილენძი
Av. ფარშავანგი მარჯვნივ. ქართული ზედწერილი: [ბ]ქრ – ბაქარ
Rv. სპარსული ზედწერილი:
فلوس ضرب [تفليس] – ფულუსი იჭედა თბილისს

Bakar (1717-1719)
18293735
8.51 gr. 24.5/24.2 mm.
Half Bisti. Copper
Av. Peacock facing right and Georgian inscription: [ბ]ქრ – Bakar
Rv. Persian inscription: فلوس ضرب [تفليس] –
Fulus struck in Tbilisi

ბაქარი (1717-1719). 1717/18
18293737
6,17 გრ. 23,8/23,7 მმ.
ნახევარი ბისტი. სპილენძი
Av. ფარშავანგი მარჯვნივ
Rv. ხაზოვან-წერტილოვან რკალში სპარსული ზედწერილი:
فلوس ضرب [تفليس ١١٣٠] –
ფულუსი იჭედა თბილისს 1130 (=1717/18)

Bakar (1717-1719). 1717/18
18293737
6.17 gr. 23.8/23.7 mm.
Half Bisti. Copper
Av. Peacock facing right
Rv. Persian legend inside the linear dotted circle: فلوس ضرب [تفليس ١١٣٠] –
Fulus struck at Tbilisi in 1130 (=1717/18)

ბაქარი (1717-1719)
18293738
7,58 გრ. 23,1/23,1 მმ.
ნახევარი ბისტი. სპილენძი
Av. ფარშავანგი მარჯვნივ
Rv. ხაზოვან-წერტილოვან რკალში სპარსული ზედწერილი:
فلوس ضرب تفليس – ფულუსი იჭედა თბილისს

Bakar (1717-1719)
18293738
7.58 gr. 23.1/23.1 mm.
Half Bisti. Copper
Av. Peacock facing right
Rv. Persian legend inside the linear dotted circle:
فلوس ضرب تفليس – Fulus struck in Tbilisi

თბილისი. 1735/36
18293755
8,87 გრ. 24,4/23,7 მმ.
ნახევარი ბისტი. ანონიმური. სპილენძი
Av. მტაცებელი ცხოველი თავს ესხმის მეორე ცხოველს
Rv. ხაზოვან-წერტილოვან რკალში სპარსული ზედწერილი:
١١٤٨ فلوس ضرب تفليس –
ფულუსი იჭედა თბილისს 1148 (=1735/36).

Tbilisi. 1735/36
18293755
8.87 gr. 24.4/23.7 mm.
Half Bisti. Anonymous. Copper
Av. Beast of prey attacking another animal
Rv. Persian legend inside the linear dotted circle:
١١٤٨ فلوس ضرب تفليس –
Fulus struck at Tbilisi in 1148 (=1735/36)

თბილისი
18293758
8,90 გრ. 23,6/23,1 მმ.
ნახევარი ბისტი. ანონიმური. სპილენძი
Av. მტაცებელი ცხოველი თავს ესხმის მეორე ცხოველს ირგვლივ ხაზოვან-წერტილოვანი რკალი
Rv. ხაზოვან და წერტილოვან რკალში სპარსული ზედწერილი:
فلوس ضرب تفليس – ფულუსი იჭედა თბილისს.

Tbilisi.
18293758
8.90 gr. 23.6/23.1 mm.
Half Bisti. Anonymous. Copper
Av. Beast of prey attacking another animal all inside linear and dotted circles
Rv. Persian legend inside the linear dotted circle:
فلوس ضرب تفليس – Fulus struck in Tbilisi

თბილისი
18293756
8,11 გრ. 23,6/23,2 მმ.
ნახევარი ბისტი. ანონიმური. სპილენძი
Av. მტაცებელი ცხოველი თავს ესხმის მეორე ცხოველს ირგვლივ ხაზოვან-წერტილოვანი რკალი
Rv. ძლიერ ნაცვეთ ზედაპირზე სჩანს ხაზოვან-წერტილოვან რკალში მოთავსებული სპარსული ზედწერილი:
فلوس ضرب تفليس – ფულუსი იჭედა თბილისს.

Tbilisi
18293756
8.11 gr. 23.6/23.2 mm.
Half Bisti. Anonymous. Copper
Av. Beast of prey attacking another animal all inside linear and dotted circles
Rv. on the heavily worn surface there is a partially visible Persian inscription inside the linear and dotted circles:
فلوس ضرب تفليس – Fulus struck in Tbilisi

თბილისი. 1735/36
18293757
4,35 გრ. 20,6/20 მმ.
ფული. ანონიმური. სპილენძი
Av. მტაცებელი ცხოველი თავს ესხმის მეორე ცხოველს
Rv. სპარსული ზედწერილი: ١١۴٨ فلوس ضرب تفليس –
ფულუსი იჭედა თბილისს 1148 (=1735/36).

Tbilisi. 1735/36
18293757
4.35 gr. 20.6/20 mm.
Puli. Anonymous. Copper
Av. Beast of prey attacking another animal
Rv. Persian inscription: ١١۴٨ فلوس ضرب تفليس –
Fulus struck at Tbilisi in 1148 (=1735/36)

თბილისი. 1735/36
18293759
4,25 გრ. 19,8/19,5 მმ.
ფული. ანონიმური. სპილენძი
Av. მტაცებელი ცხოველი თავს ესხმის მეორე ცხოველს
ირგვლივ ხაზოვან-წერტილოვანი რკალი
Rv. ხაზოვან და წერტილოვან რკალში სპარსული ზედწერილი:
١١۴٨ فلوس ضرب تفليس –
ფულუსი იჭედა თბილისს 1148 (=1735/36)

Tbilisi. 1735/36
18293759
4.25 gr. 19.8/19.5 mm.
Puli. Anonymous. Copper
Av. Beast of prey attacking another animal
all inside linear and dotted circles
Rv. Persian legend inside the linear dotted circle:
١١۴٨ فلوس ضرب تفليس –
Fulus struck at Tbilisi in 1148 (=1735/36)

ნახევარი ბისტი, ანონიმური. სპილენძი
18301636
8,15 გრ. 19,8/19,8 მმ.
Av. ორთავიანი არწივი
Rv. სპარსული ზედწერილი: ...قزوين – ყაზვინი...
შენიშვნა: მონეტა ბერლინში დაცულია ერეკლე II-ის ემისიებთან ერთად. იკონოგრაფია (ორთავიანი არწივი) დასაშვებად ხდის ამ მონეტის ერეკლესადმი მიკუთვნებას მაგრამ, მეფის სახელი არ ჩანს და იკითხება მხოლოდ ზარაფხანა ყაზვინი

Half Bisti. Anonymous. Copper
18301636
8.15 gr. 19.8/19.8 mm.
Av. The double-headed eagle
Rv. Persian inscription: ...قزوين – Qazvin
Note: The coin is kept in Berlin, along with the Erekle II emissions. Iconographically, the double-headed eagle makes it possible to attribute this coin to Erekle. However, the king's name is not visible, and only the mint Qazvin is readable

თეიმურაზ II
(1744-1762)

TEIMURAZ II
(1744-1762)

თეიმურაზ II (1744-1762). 1748/49
18293741
8,83 გრ. 22,7/22,1 მმ.
ნახევარი ბისტი. სპილენძი
Av. ლომი მარცხნივ. ქართული ზედწერილი: თ[მ]რ[ზ] – თეიმურაზ
Rv. წერტილოვან რკალში სპარსული ზედწერილი:
فلوس ضرب تفليس ۱۱۶۲ –
ფულუსი იჭედა თბილისს 1162 (1748/49)

Teimuraz II (1744-1762). 1748/49
18293741
8.83 gr. 22.7/22.7 mm.
Half Bisti. Copper
Av. Lion to the left. Georgian inscription: თ[მ]რ[ზ] – Teimuraz
Rv. Persian inscription Inside the dotted circle: فلوس ضرب تفليس ۱۱۶۲ –
Fulus struck at Tbilisi in 1162 (=1748/49)

თეიმურაზ II (1744-1762). 1748/49
18293743
9,06 გრ. 24,5/23,9 მმ.
ნახევარი ბისტი. სპილენძი
Av. ლომი მარცხნივ. ქართული ზედწერილი: თმრზ – თეიმურაზ
გარშემო წერტილოვანი რკალი
Rv. წერტილოვან რკალში სპარსული ზედწერილი:
فلوس ضرب تفليس [۱۱۶۲] –
ფულუსი იჭედა თბილისს 1162 (1748/49)

Teimuraz II (1744-1762). 1748/49
18293743
9.06 gr. 24.5/23.9 mm.
Half Bisti. Copper
Av. Lion to the left. Georgian inscription: თმრზ – Teimuraz
Outside - dotted circle
Rv. Persian inscription Inside the dotted circle:
فلوس ضرب تفليس [۱۱۶۲] –
Fulus struck at Tbilisi in 1162 (=1748/49)

თეიმურაზ II (1744-1762). 1748/49
18293745
8,84 გრ. 22,4/22,4 მმ.
ნახევარი ბისტი. სპილენძი
Av. ლომი მარცხნივ. ქართული ზედწერილი: თმრზ – თეიმურაზ
Rv. წერტილოვან რკალში სპარსული ზედწერილი:
فلوس ضرب تفليس [۱۱۶۲] –
ფულუსი იჭედა თბილისს 1162 (1748/49)

Teimuraz II (1744-1762). 1748/49
18293745
8.84 gr. 22.4/22.4 mm.
Half Bisti. Copper
Av. Lion to the left. Georgian inscription: თმრზ – Teimuraz
Rv. Persian inscription Inside the dotted circle: فلوس ضرب تفليس [۱۱۶۲] –
Fulus struck at Tbilisi in 1162 (=1748/49)

თეიმურაზ II (1744-1762). 1748/49
18293749
8,96 გრ. 23,2/23,2 მმ.
ნახევარი ბისტი. სპილენძი
Av. ლომი მარცხნივ. ქართული ზედწერილი: თ[მ]რზ – თეიმურაზ
Rv. წერტილოვან რკალში სპარსული ზედწერილი:
[۱۱۶۲] فلوس ضرب تفلیس –
ფულუსი იჭედა თბილისს 1162 (1748/49)

Teimuraz II (1744-1762). 1748/49
18293749
8.96 gr. 23.2/23.2 mm.
Half Bisti. Copper
Av. Lion to the left. Georgian inscription: თ[მ]რზ – Teimuraz
Rv. Persian inscription Inside the dotted circle: [۱۱۶۲] فلوس ضرب تفلیس –
Fulus struck at Tbilisi in 1162 (=1748/49)

თეიმურაზ II (1744-1762). 1748/49
18293750
9,01 გრ. 22,4/22,4 მმ.
ნახევარი ბისტი. სპილენძი
Av. ლომი მარცხნივ. ქართული ზედწერილი: თმ[რზ] – თეიმურაზ
Rv. წერტილოვან რკალში სპარსული ზედწერილი:
[ضرب] [۱۱۶۲] فلوس تفلیس –
ფულუსი იჭედა თბილისს 1162 (1748/49)

Teimuraz II (1744-1762). 1748/49
18293750
9.01 gr. 22.4/22.4 mm.
Half Bisti. Copper
Av. Lion to the left. Georgian inscription: თმ[რზ] – Teimuraz
Rv. Persian inscription Inside the dotted circle:
[ضرب] [۱۱۶۲] فلوس تفلیس –
Fulus struck at Tbilisi in 1162 (=1748/49)

თეიმურაზ II (1744-1762). 1748/49
18293751
8,72 გრ. 23,6/23,4 მმ.
ნახევარი ბისტი. სპილენძი
Av. ლომი მარცხნივ. ქართული ზედწერილი: [თმ]რ[ზ] – თეიმურაზ
Rv. სპარსული ზედწერილი და დამღა – : [ضرب فلوس] [۱۱۶۲] تفليس –
ფულუსი იჭედა თბილისს 1162 (1748/49)

Teimuraz II (1744-1762). 1748/49
18293751
8.72 gr. 23.6/23.4 mm.
Half Bisti. Copper
Av. Lion to the left. Georgian inscription: [თმ]რ[ზ] – Teimuraz
Rv. Persian inscription and countermark - (T): [ضرب فلوس] [۱۱۶۲] تفليس –
Fulus struck at Tbilisi in 1162 (=1748/49)

თეიმურაზ II და ერეკლე II

TEIMURAZ II AND EREKLE II

თეიმურაზ II და ერეკლე II. 1752/53
18293760
8,71 გრ. 23,9/23,4 მმ.
ნახევარი ბისტი. სპილენძი
Av. შავარდენი, რომელიც კორტნის წეროს
გარშემო ხაზოვან-წერტილოვანი რკალი
Rv. ხაზოვან-წერტილოვან რკალში ქართული ზედწერილი:
თე, ერ – თეიმურაზ, ერეკლე.
სპარსული ზედწერილი: ضرب / تفليس /١١۶۶ / بنده / خدا –
მონა ღვთისა, იჭედა 1166 (=1752/53) წელს თბილისს

Teimuraz II and Erekle II. 1752/53
18293760
8.71 gr. 23.9/23.4 mm.
Half Bisti. Copper
Av. Falcon attacking a crane.
all within the linear and dotted circles
Rv. Within the linear and dotted circles Georgian inscription:
თე, ერ – Teimuraz, Erekle.
Persian inscription: ضرب / تفليس /١١۶۶ / بنده / خدا –
The slave of God, struck 1166 (=1752/53) at Tbilisi.

თეიმურაზ II და ერეკლე II. 1752/53
18293761
9,58 გრ. 22,8/22,6 მმ.
ნახევარი ბისტი. სპილენძი
Av. შავარდენი, რომელიც კორტნის წეროს
გარშემო ხაზოვან-წერტილოვანი რკალი
Rv. ხაზოვან-წერტილოვან რკალში ქართული ზედწერილი:
თე, ერ – თეიმურაზ, ერეკლე.
სპარსული ზედწერილი: [ضرب] / تفليس /١١۶۶ / بنده / خدا –
მონა ღვთისა, იჭედა 1166 (=1752/53) წელს თბილისს

Teimuraz II and Erekle II. 1752/53
18293761
9.58 gr. 22.8/22.6 mm.
Half Bisti. Copper
Av. Falcon attacking a crane.
all within the linear and dotted circles
Rv. Within the linear and dotted circles Georgian inscription:
თე, ერ – Teimuraz, Erekle.
Persian inscription: [ضرب] / تفليس /١١۶۶ / بنده / خدا –
The slave of God, struck 1166 (=1752/53) at Tbilisi.

თეიმურაზ II და ერეკლე II. 1752/53
18293762
8,96 გრ. 21,6/21,3 მმ.
ნახევარი ბისტი. სპილენძი
Av. შავარდენი, რომელიც კორტნის წეროს
Rv. ხაზოვან-წერტილოვან რკალში ქართული ზედწერილი:
თე, ერ – თეიმურაზ, ერეკლე.
სპარსული ზედწერილი: [ضرب] / تفليس /۱۱۶۶ / بنده / خدا –
მონა ღვთისა, იჭედა 1166 (=1752/53) წელს თბილისს

Teimuraz II and Erekle II. 1752/53
18293762
8.96 gr. 21.6/21.3 mm.
Half Bisti. Copper
Av. Falcon attacking a crane.
Rv. Within the linear and dotted circles Georgian inscription:
თე, ერ – Teimuraz, Erekle.
Persian inscription: [ضرب] / تفليس /۱۱۶۶ / بنده / خدا –
The slave of God, struck 1166 (=1752/53) at Tbilisi.

თეიმურაზ II და ერეკლე II. 1754/55
18293772
8,57 გრ. 21,5/21,2 მმ.
ნახევარი ბისტი. სპილენძი
Av. შავარდენი, რომელიც კორტნის წეროს
Rv. ხაზოვან-წერტილოვან რკალში ქართული ზედწერილი:
[თე], ერ – თეიმურაზ, ერეკლე.
სპარსული ზედწერილი: [ضرب] / تفليس /۱۱۶۸ / بنده / خدا –
მონა ღვთისა, იჭედა 1168 (=1754/55) წელს თბილისს

Teimuraz II and Erekle II. 1754/55
18293772
8.57 gr. 21.5/21.2 mm.
Half Bisti. Copper
Av. Falcon attacking a crane.
Rv. Within the linear and dotted circles Georgian inscription:
[თე], ერ – Teimuraz, Erekle.
Persian inscription: [ضرب] / تفليس /۱۱۶۸ / بنده / خدا –
The slave of God, struck 1168 (=1754/55) at Tbilisi.

თეიმურაზ II და ერეკლე II. 1754/55
18293773
8,02 გრ. 21,5/21,2 მმ.
ნახევარი ბისტი. სპილენძი
Av. შავარდენი, რომელიც კორტნის წეროს
Rv. ხაზოვან-წერტილოვან რკალში ქართული ზედწერილი:
[თ]ე, ერ – თეიმურაზ, ერეკლე.
სპარსული ზედწერილი: [ضرب] / تفليس /١١٦٨/ بنده / خدا –
მონა ღვთისა, იჭედა 1168 (=1754/55) წელს თბილისს

Teimuraz II and Erekle II. 1754/55
18293773
8.02 gr. 21.5/21.2 mm.
Half Bisti. Copper
Av. Falcon attacking a crane.
Rv. Within the linear and dotted circles Georgian inscription:
[თ]ე, ერ – Teimuraz, Erekle.
Persian inscription: [ضرب] / تفليس /١١٦٨/ بنده / خدا –
The slave of God, struck 1168 (=1754/55) at Tbilisi.

თეიმურაზ II და ერეკლე II. 1754/55
18293774
8,85 გრ. 21,2/21,2 მმ.
ნახევარი ბისტი. სპილენძი
Av. შავარდენი, რომელიც კორტნის წეროს
Rv. ხაზოვან-წერტილოვან რკალში ქართული ზედწერილი:
[თე], ერ – თეიმურაზ, ერეკლე. სპარსული ზედწერილი:
ضرب / تفليس /١١٦٨/ [بنده / خدا] –
მონა ღვთისა, იჭედა 1168 (=1754/55) წელს თბილისს

Teimuraz II and Erekle II. 1754/55
18293774
8.85 gr. 21.2/21.2 mm.
Half Bisti. Copper
Av. Falcon attacking a crane.
Rv. Within the linear and dotted circles Georgian inscription:
[თე], ერ – Teimuraz, Erekle.
Persian inscription: ضرب / تفليس /١١٦٨/ [بنده / خدا] –
The slave of God, struck 1168 (=1754/55) at Tbilisi.

თეიმურაზ II და ერეკლე II
18293752
8,62 გრ. 21,9/21,9 მმ.
ნახევარი ბისტი. სპილენძი
Av. შავარდენი, რომელიც კორტნის წეროს და დამღა (თ)
Rv. გაცვეთილი

Teimuraz II and Erekle II
18293752
8.62 gr. 21.9/21.9 mm.
Half Bisti. Copper
Av. Falcon attacking a crane and countermark (თ) (T)
Rv. Worn

თეიმურაზ II და ერეკლე II. 1754/55
18293776
4,37 გრ. 18,8/18,7 მმ.
ფული. სპილენძი
Av. გაცვეთილი დამღა (თ)
Rv. ქართული ზედწერილი: [თე, ერ] – თეიმურაზ, ერეკლე.
სპარსული ზედწერილი:
– خدا / بنده / ۱۱۶۸/ تفلیس / [ضرب]
მონა ღვთისა, იჭედა 1168 (=1754/55) წელს თბილისს

Teimuraz II and Erekle II. 1754/55
18293776
4.37 gr. 18.8/18.7 mm.
Puli. Copper
Av. Worn countermark (თ) (T)
Rv. Georgian inscription: [თე], ერ – Teimuraz, Erekle.
Persian inscription:
– خدا / بنده / ۱۱۶۸/ تفلیس / [ضرب]
The slave of God, struck 1168 (=1754/55) at Tbilisi.

თეიმურაზ II და ერეკლე II
18293763
4,16 გრ. 19,4/19,3 მმ.
ფული. სპილენძი
Av. შავარდენი, რომელიც კორტნის წეროს
Rv. ქართული ზედწერილი: თე, [ერ] – თეიმურაზ, ერეკლე.
სპარსული ზედწერილი:
– خدا / بنده / ۱۱۶۰۰۰/ تفلیس / [ضرب]
მონა ღვთისა, იჭედა 116... წელს თბილისს

Teimuraz II and Erekle II
18293763
4.16 gr. 19.4/19.3 mm.
Puli. Copper
Av. Falcon attacking a crane.
Rv. Georgian inscription: თე, [ერ] – Teimuraz, Erekle.
Persian inscription:
– خدا / بنده / ۱۱۶۰۰۰/ تفلیس / [ضرب]
The slave of God, struck 116… at Tbilisi.

ერეკლე II (1762 -1798)

EREKLE II (1762 -1798)

ერეკლე II (1762-1798). 1765/66
18236685
8,45 გრ. 22,6/22,5 მმ.
ნახევარი ბისტი. სპილენძი
Av. ბაგრატიონთა საგვარეულო გერბი: გვირგვინი, სასწორი, სფერო, სკიპტრა და მახვილი.
Rv. ასომთავრული ზედწერილი: ჲჩႤ – ერეკლე. ერეკლეს დამღა
სპარსული ზედწერილი: ضرب تفليس ١١٧٩ –
იჭედა თბილისს 1179 (=1765/66) წელს

Erekle II (1762-1798). 1765/66
18236685
8.45 gr. 22.6/22.5 mm.
Half Bisti. Copper
Av. The Bagrationi coat of arms: the crown, the scales, the globe, the scepter and the sword.
Rv. Asomtavruli inscription: ჲჩႤ – Erekle and Erekle's countermark
Persian inscription: ضرب تفليس ١١٧٩ –
struck at Tbilisi in 1179 (=1765/66)

ერეკლე II (1762-1798). 1765/66
18293777
8,02 გრ. 26,6/26,3 მმ.
ნახევარი ბისტი. სპილენძი
Av. ხაზოვან-წერტილოვან რკალში – ბაგრატიონთა საგვარეულო გერბი: გვირგვინი, სასწორი, სფერო, სკიპტრა და ორი მახვილი.
ორი დამღა: და ერეკლეს დამღა
Rv. ასომთავრული ზედწერილი: ჲჩႤ –ერეკლე.
სპარსული ზედწერილი: ضرب تفليس ١١٧٩ –
იჭედა თბილისს 1179 (=1765/66) წელს

Erekle II (1762-1798). 1765/66
18293777
8.02 gr. 23.6/23.3 mm.
Half Bisti. Copper
Av. The Bagrationi coat of arms: the crown, the scales, the globe, the scepter and two swords.
Two countermarks: (T) and Erekle's countermark.
All within the linear and dotted circles
Rv. Asomtavruli inscription: ჲჩႤ – Erekle
Persian inscription: ضرب تفليس ١١٧٩ –
struck at Tbilisi in 1179 (=1765/66)

ერეკლე II (1762-1798). 1765/66
18293779
7,49 გრ. 24,6/24,6 მმ.
ნახევარი ბისტი. სპილენძი
Av. ბაგრატიონთა საგვარეულო გერბი: გვირგვინი, სასწორი, სფერო, სკიპტრა და ორი მახვილი.
Rv. ხაზოვან რკალში ასომთავრული ზედწერილი: ႤႩႪ – ერეკლე.
სპარსული ზედწერილი: ١١٧٩ ضرب تفليس –
იჭედა თბილისს 1179 (=1765/66) წელს

Erekle II (1762-1798). 1765/66
18293779
7.49 gr. 24.6/24.6 mm.
Half Bisti. Copper
Av. The Bagrationi coat of arms: the crown, the scales, the globe, the scepter and the sword.
Rv. Within the linear circle Asomtavruli inscription: ႤႩႪ – Erekle
Persian inscription: ١١٧٩ ضرب تفليس –
struck at Tbilisi in 1179 (=1765/66)

ერეკლე II (1762-1798)
18293780
7,75 გრ. 23,2/21,8 მმ.
ნახევარი ბისტი. სპილენძი
Av. ბაგრატიონთა საგვარეულო გერბი:
გვირგვინი, სასწორი, სფერო, სკიპტრა და მახვილი.
Rv. ხაზოვან-წერტილოვან რკალში
ასომთავრული ზედწერილი: ႤႩႪ – ერეკლე. ერეკლეს დამღა

Erekle II (1762-1798)
18293780
7.75 gr. 23.2/21.8 mm.
Half Bisti. Copper
Av. The Bagrationi coat of arms: the crown,
the scales, the globe, the scepter and two swords.
Rv. Asomtavruli inscription: ႤႩႪ – Erekle. Erekle's countermark
All within the linear and dotted circles

ერეკლე II (1762-1798). 1765/66
18293782
8,55 გრ. 24,8/23,9 მმ.
ნახევარი ბისტი. სპილენძი
Av. ხაზოვან-წერტილოვან რკალში –
ბაგრატიონთა საგვარეულო გერბი:
გვირგვინი, სასწორი, სფერო, სკიპტრა და ორი მახვილი.
Rv. ასომთავრული ზედწერილი: ႤႰႩ – ერეკლე. დამღა
სპარსული ზედწერილი: [ضرب] ١١٧٩ تفليس -
იჭედა თბილისს 1179 (=1765/66) წელს

Erekle II (1762-1798). 1765/66
18293782
8.55 gr. 24.8/23.9 mm.
Half Bisti. Copper
Av. The Bagrationi coat of arms: the crown,
the scales, the globe, the scepter and two swords.
All within the linear and dotted circles
Rv. Asomtavruli inscription: ႤႰႩ – Erekle. Countermark (T)
Persian inscription: [١١٧٩ تفليس] ضرب –
struck at Tbilisi in 1179 (=1765/66)

ერეკლე II (1762-1798). 1765/66
18293783
8,11 გრ. 24,1/23,9 მმ.
ნახევარი ბისტი. სპილენძი
Av. ხაზოვან-წერტილოვან რკალში –
ბაგრატიონთა საგვარეულო გერბი: გვირგვინი,
სასწორი, სფერო, სკიპტრა და ორი მახვილი და ერეკლეს დამღა
Rv. ხაზოვან-წერტილოვან რკალში
ასომთავრული ზედწერილი: ႤႰႩ – ერეკლე.
სპარსული ზედწერილი: ١١٧٩ ضرب تفليس –
იჭედა თბილისს 1179 (=1765/66) წელს

Erekle II (1762-1798). 1765/66
18293783
8.11 gr. 24.1/23.9 mm.
Half Bisti. Copper
Av. The Bagrationi coat of arms: the crown, the scales,
the globe, the scepter and the sword and Erekle's countermark
All within the Linear and dotted circles
Rv. In the linear circle - Asomtavruli inscription: ႤႰႩ – Erekle
Persian inscription: ١١٧٩ ضرب تفليس –
struck at Tbilisi in 1179 (=1765/66)

ერეკლე II (1762-1798). 1765/66
18293784
8,47 გრ. 22,3/22,3 მმ.
ნახევარი ბისტი. სპილენძი
Av. ხაზოვან-წერტილოვან რკალში –
ბაგრატიონთა საგვარეულო გერბი:
გვირგვინი, სასწორი, სფერო, სკიპტრა და ორი მახვილი.
Rv. ხაზოვან-წერტილოვან რკალში
ასომთავრული ზედწერილი: ႤႰႩ – ერეკლე.
სპარსული ზედწერილი: [ضرب تفليس] ١١٧٩ –
იჭედა თბილისს 1179 (=1765/66) წელს

Erekle II (1762-1798). 1765/66
18293784
8.47 gr. 22.3/22.3 mm.
Half Bisti. Copper
Av. The Bagrationi coat of arms: the crown,
the scales, the globe, the scepter and the sword.
All within the linear and dotted circles
Rv. In the linear circle – Asomtavruli inscription: ႤႰႩ – Erekle
Persian inscription: [١١٧٩]ضرب تفليس
struck at Tbilisi in 1179 (=1765/66)

ერეკლე II (1762-1798). 1765/66
18293785
4,47 გრ. 20,4/20,1 მმ.
ფული. სპილენძი
Av. ბაგრატიონთა საგვარეულო გერბი: გვირგვინი,
სასწორი, სფერო, სკიპტრა და მახვილი.
Rv. ასომთავრული ზედწერილი: ႤႰႩ – ერეკლე.
სპარსული ზედწერილი: ١١٧٩ ضرب تفليس –
იჭედა თბილისს 1179 (=1765/66) წელს

Erekle II (1762-1798). 1765/66
18293785
4.47 gr. 20.4/20. mm.
Puli. Copper
Av. The Bagrationi coat of arms: the crown,
the scales, the globe, the scepter and the sword.
Rv. Asomtavruli inscription: ႤႰႩ – Erekle
Persian inscription: ١١٧٩ ضرب تفليس –
struck at Tbilisi in 1179 (=1765/66)

ერეკლე II (1762-1798). 1765/66
18293786
5,85 გრ. 22,7/22,7 მმ.
ფული. სპილენძი
Av. ბაგრატიონთა საგვარეულო გერბი: გვირგვინი, სასწორი, სფერო, სკიპტრა და მახვილი და ერეკლეს დამღა
Rv. ასომთავრული ზედწერილი: ႤႰႩ – ერეკლე.
სპარსული ზედწერილი: [ضرب] [۱۱۷] ۹ تفليس -
იჭედა თბილისს 1179 (=1765/66) წელს

Erekle II (1762-1798). 1765/66
18293786
5.85 gr. 22.7/22.7 mm.
Puli. Copper
Av. The Bagrationi coat of arms: the crown, the scales, the globe, the scepter and the sword and Erekle's countermark
Rv. Asomtavruli inscription: ႤႰႩ – Erekle
Persian inscription: [ضرب] [۱۱۷] ۹ تفليس -
struck at Tbilisi in 1179 (=1765/66)

ერეკლე II (1762-1798)
18301674
3,44 გრ. 19,8/19,5 მმ.
ფული. სპილენძი
Av. ბაგრატიონთა საგვარეულო გერბი: გვირგვინი, სასწორი, სფერო, სკიპტრა და მახვილი და ერეკლეს დამღა
Rv. გაცვეთილი

Erekle II (1762-1798)
18301674
3.44 gr. 19.8/19.5 mm.
Puli. Copper
Av. The Bagrationi coat of arms: the crown, the scales, the globe, the scepter and the sword and Erekle's countermark
Rv. Worn

ერეკლე II (1762-1798)
18293747
8,07 გრ. 23,9/23,5 მმ.
ნახევარი ბისტი. სპილენძი
Av. ლომი მარცხნივ, ირგვლივ მცენარეული ორნამენტი. გარშემო ხაზოვან-წერტილოვანი რკალი
Rv. ხაზოვან წერტილოვან რკალში ზედწერილი, დეფორმირებული დარტყმული დამღით :
[ضرب فلوس] [يس]تفل – ფულუსი იჭედა თბილისს

Erekle II (1762-1798)
18293747
8.07 gr. 23.9/23.5 mm.
Half Bisti. Copper
Av. Lion facing left, floral elements, all within the linear and dotted circles
Rv. Within the linear and dotted circles central illegible legend, damaged by Erekle's countermark
[ضرب فلوس] [يس]تفل – Fulus struck at Tbilisi

ქერიმ ზენდი (1750-1779). 1764/65
18293536
2,84 გრ. 19,0/18,0 მმ.
აბაზი. ვერცხლი
Av. სპარსული ზედწერილი: ضرب /١١٧٨/ تفليس/ يا كريم –
ო, დიდსულოვანო, იჭედა თბილისს 1178 (=1764/65)
Rv. რწმენის შიიტური ფორმულა: لي الله / و علي الله رسول / مجمد/ الله الا الله لا -
არ არის ღმერთი გარდა ალაჰისა, მუჰამადი მოციქულია ალაჰის, ალი მცველია ალაჰისა

Kerim khan (1750-1779). 1764/65
18293536
2.84 gr. 19.0/18.0 mm.
Abbasi. Silver
Av. Persian inscription: ضرب /١١٧٨/ تفليس/ يا كريم –
Oh generous, struck at Tbilisi in 1178 (=1764/65)
Rv. Shia Kalima: لي الله / و علي الله رسول / مجمد/ الله الا الله لا –
There is no god but Allah alone. Mohammad is the Messenger of Allah. Ali is guardian of God.

ქერიმ ზენდი (1750-1779). 1764/65
18293534
3,88 გრ. 23,8/22,8 მმ.
აბაზი. ვერცხლი
Av. სპარსული ზედწერილი: ضرب /١١٧٨/ تفليس/ يا كريم –
ო, დიდსულოვანო, იჭედა თბილისს 1178 (=1764/65)
Rv. რწმენის შიიტური ფორმულა: لي الله / و علي الله رسول / مجمد/ الله الا الله لا –
არ არის ღმერთი გარდა ალაჰისა, მუჰამადი მოციქულია ალაჰის, ალი მცველია ალაჰისა

Kerim khan (1750-1779). 1764/65
18293534
3.88 gr. 23.8/22.8 mm.
Abbasi .Silver
Av. Persian inscription: ضرب /١١٧٨/ تفليس/ يا كريم –
Oh generous, struck at Tbilisi in 1178 (=1764/65)
Rv. Shia Kalima: لي الله / و علي الله رسول / مجمد/ الله الا الله لا –
There is no god but Allah alone. Mohammad is the Messenger of Allah. Ali is guardian of God.

ქერიმ ზენდი (1750-1779). 1764/65
18293535
3,80 გრ. 20,3/19,4 მმ.
აბაზი. ვერცხლი
Av. სპარსული ზედწერილი: ضرب /١١٧٨/ تفليس/ يا كريم –
ო, დიდსულოვანო, იჭედა თბილისს 1178 (=1764/65)
Rv. რწმენის შიიტური ფორმულა: لي الله / و علي الله رسول / مجمد/ الله الا الله لا –
არ არის ღმერთი გარდა ალაჰისა, მუჰამადი მოციქულია ალაჰის, ალი მცველია ალაჰისა

Kerim khan (1750-1779). 1764/65
18293535
3.80 gr. 20.3/19.4 mm.
Abbasi. Silver
Av. Persian inscription: ضرب /١١٧٨/ تفليس/ يا كريم –
Oh generous, struck at Tbilisi in 1178 (=1764/65)
Rv. Shia Kalima: لي الله / و علي الله رسول / مجمد/ الله الا الله لا –
There is no god but Allah alone. Mohammad is the Messenger of Allah. Ali is guardian of God.

ქერიმ ზენდი (1750-1779). 1764/66
18293538
3,86 გრ. 21,6/21,3 მმ.
აბაზი. ვერცხლი
Av. სპარსული ზედწერილი: يا كريم/ تفليس/ ١١٧٩/ ضرب –
ო, დიდსულოვანო, იჭედა თბილისს 1179 (=1764/66)
Rv. რწმენის შიიტური ფორმულა: لا اله الا الله /مجمد / رسول الله علي و / لي الله –
არ არის ღმერთი გარდა ალაჰისა, მუჰამადი მოციქულია ალაჰის, ალი მცველია ალაჰისა

Kerim khan (1750-1779). 1764/66
18293538
3.86 gr. 21.6/21.3 mm.
Abbasi. Silver
Av. Persian inscription: يا كريم/ تفليس/ ١١٧٩/ ضرب –
Oh generous, struck at Tbilisi in 1179 (=1764/66)
Rv. Shia Kalima: لا اله الا الله /مجمد / رسول الله علي و / لي الله –
There is no god but Allah alone. Mohammad is the Messenger of Allah.
Ali is guardian of God.

ქერიმ ზენდი (1750-1779). 1765/66
18293540
3,81 გრ. 20,3/20,1 მმ.
აბაზი. ვერცხლი
Av. სპარსული ზედწერილი: برض /١١٧٩/ س/ تفليس/ م/ كريم اي –
ო, დიდსულოვანო, იჭედა თბილისს 1179 (=1765/66)
Rv. რწმენის შიიტური ფორმულა: لا اله الا الله /مجمد / رسول الله علي و / لي الله –
არ არის ღმერთი გარდა ალაჰისა, მუჰამადი მოციქულია ალაჰის, ალი მცველია ალაჰისა

Kerim khan (1750-1779). 1764/65
18293540
3.81 gr. 20.3/20.1 mm.
Abbasi. Silver
Av. Persian inscription: برض /١١٧٩/ س/ تفليس/ م/ كريم اي –
Oh generous, struck at Tbilisi in 1179 (=1764/66)
Rv. Shia Kalima: لا اله الا الله /مجمد / رسول الله علي و / لي الله –
There is no god but Allah alone. Mohammad is the Messenger of Allah. Ali is guardian of God.

ერეკლე II (1762-1798). 1781
18293802
17,60 გრ. 28,0/27,5 მმ.
ბისტი, სპილენძი
Av. ხაზოვან-წერტილოვან რკალში ორთავიანი არწივი. თარიღი 1781.
Rv. ხაზოვან-წერტილოვან რკალში ქართული ზედწერილი: ⴄⴐⴾ – ერეკლე.
სპარსული ზედწერილი: ضرب تفليس١٢٠٢ – იჭედა თბილისს 1202.

Erekle II (1762-1798). 1781
18293802
17.60 gr. 28.0/27.5 mm.
Bisti. Copper
Av. Within the linear and dotted circles
the double-headed eagle and the date 1781.
Rv. Within the linear and dotted circles Erekle's name in Asomtavruli – ⴄⴐⴾ.
Persian inscription: ضرب تفليس١٢٠٢ – struck at Tbilisi in 1202.
All within the linear and dotted circles

ერეკლე II (1762-1798). 1781
18301536
17,76 გრ. 26,1/25,5 მმ.
ბისტი, სპილენძი
Av. ხაზოვან-წერტილოვან რკალში ორთავიანი არწივი. თარიღი 1781.
Rv. ხაზოვან-წერტილოვან რკალში ასომთავრული ზედწერილი: ⴄⴐⴾ – ერეკლე.
სპარსული ზედწერილი: ضرب تفليس١٢٠٢ – იჭედა თბილისს 1201.

Erekle II (1762-1798). 1781
18301536
17.76 g. 26.1/25.5 mm.
Bisti. Copper
Av. Within the linear and dotted circles
the double-headed eagle and the date 1781.
Rv. Within the linear and dotted circles Erekle's name in Asomtavruli – ⴄⴐⴾ.
Persian inscription: ضرب تفليس١٢٠٢ – struck at Tbilisi in 1201.

ერეკლე II (1762-1798). 1789
18301590
17,51გრ. 25,7/24,7 მმ.
ბისტი, სპილენძი
Av. ხაზოვან-წერტილოვან რკალში ორთავიანი არწივი. თარიღი 1789.
Rv. ხაზოვან-წერტილოვან რკალში ასომთავრული ზედწერილი: ⴄⴐⴾ – ერეკლე.
სპარსული ზედწერილი: ضرب تفليس١٢٠٣ –
იჭედა თბილისს 1203 წ. (=1789)

Erekle II (1762-1798). 1789
18301590
17.51 gr. 25.7/24.7 mm.
Bisti. Copper
Av. Within the linear and dotted circles
the double-headed eagle and the date 1789.
Rv. Within the linear and dotted circles Erekle's name in Asomtavruli – ⴄⴐⴾ.
Persian inscription: ضرب تفليس١٢٠٣ –
struck at Tbilisi in 1203 (=1789)

ერეკლე II (1762-1798). 1781
18301541
8,87 გრ. 21,6/21,8 მმ.
ნახევარი ბისტი, სპილენძი
Av. ხაზოვან-წერტილოვან რკალში. ორთავიანი არწივი. თარიღი 1781.
Rv. ხაზოვან-წერტილოვან რკალში ასომთავრული ზედწერილი: ႤႰႩ – ერეკლე.
სპარსული ზედწერილი: ١٢٠٢ضرب تفليس – იჭედა თბილისს 1202.

Erekle II (1762-1798). 1781
18301541
8.87 gr. 21.6/21.8 mm.
Half Bisti. Copper
Av. Within the linear and dotted circles The double-headed eagle and the date 1781.
Rv. Within the linear and dotted circles Erekle's name in Asomtavruli – ႤႰႩ.
Persian inscription: ١٢٠٢ضرب تفليس – struck at Tbilisi in 1202.

ერეკლე II (1762-1798). 1781
18293803
8,88 გრ. 25,4/25,2 მმ.
ნახევარი ბისტი, სპილენძი
Av. ხაზოვან-წერტილოვან რკალში ორთავიანი არწივი. თარიღი 1781.
Rv. ხაზოვან-წერტილოვან რკალში ასომთავრული ზედწერილი: ႤႰႩ – ერეკლე.
სპარსული ზედწერილი: ١٢٠٢ضرب تفليس – იჭედა თბილისს 1202.

Erekle II (1762-1798). 1781
18293803
8.88 gr. 25.4/25.2 mm.
Half Bisti. Copper
Av. Within the linear and dotted circles The double-headed eagle and the date 1781.
Rv. Within the linear and dotted circles Erekle's name in Asomtavruli – ႤႰႩ.
Persian inscription: ١٢٠٢ضرب تفليس – struck at Tbilisi in 1202.

ერეკლე II (1762-1798). 1781
18301595
9,06 გრ. 23,9/23,9 მმ.
ნახევარი ბისტი, სპილენძი
Av. ხაზოვან-წერტილოვან რკალში ორთავიანი არწივი. თარიღი 1781.
Rv. ხაზოვან-წერტილოვან რკალში ასომთავრული ზედწერილი: ႤႰႩ – ერეკლე.
სპარსული ზედწერილი: ١٢٠٢ضرب تفليس – იჭედა თბილისს 1202.

Erekle II (1762-1798). 1781
18301595
9.06 gr. 23.9/23.9 mm.
Half Bisti. Copper
Av. Within the linear and dotted circles The double-headed eagle and the date 1781.
Rv. Within the linear and dotted circles Erekle's name in Asomtavruli – ႤႰႩ.
Persian inscription: ١٢٠٢ضرب تفليس – struck at Tbilisi in 1202.

ერეკლე II (1762-1798)
18301562
9,03 გრ. 22,6/22,9 მმ.
ნახევარი ბისტი, სპილენძი
Av. ხაზოვან-წერტილოვან რკალში ორთავიანი არწივი
Rv. ხაზოვან-წერტილოვან რკალში ასომთავრული ზედწერილი: **ႤႰႩ** – ერეკლე.
სპარსული ზედწერილი: **ضرب تفليس** – იჭედა თბილისს

Erekle II (1762-1798)
18301562
9.03 gr. 22.6/22.9 mm.
Half Bisti. Copper
Av. Within the linear and dotted circles The double-headed eagle
Rv. Within the linear and dotted circles Erekle's name in Asomtavruli – **ႤႰႩ**.
Persian inscription: ضرب تفليس – struck at Tbilisi

ერეკლე II (1762-1798) 1787
18301575
9,02გრ. 22,7/22,5 მმ.
ნახევარი ბისტი, სპილენძი
Av. ხაზოვან-წერტილოვან რკალში ორთავიანი არწივი და თარიღი 1787.
Rv. ხაზოვან-წერტილოვან რკალში ასომთავრული ზედწერილი: **ႤႰႩ** - ერეკლე.
სპარსული ზედწერილი: ضرب تفليس ١٢٠١ –
იჭედა თბილისს 1201 (=1787)

Erekle II (1762-1798) 1787
18301575
9.02 gr. 22.7/22.5 mm.
Half Bisti. Copper
Av. Within the linear and dotted circles The double-headed eagle and the date 1787
Rv. Within the linear and dotted circles Erekle's name in Asomtavruli – **ႤႰႩ**.
Persian inscription: ضرب تفليس ١٢٠١ –
struck at Tbilisi in 1201 (=1787)

ერეკლე II (1762-1798). 1787
18301585
9,20 გრ. 24,1/23,3 მმ.
ნახევარი ბისტი, სპილენძი
Av. ხაზოვან-წერტილოვან რკალში ორთავიანი არწივი და თარიღი 1787.
Rv. ხაზოვან-წერტილოვან რკალში ასომთავრული ზედწერილი: **ႤႰႩ** – ერეკლე.
სპარსული ზედწერილი: ضرب تفليس ١٢٠١ –
იჭედა თბილისს 1201 წ. (=1787)

Erekle II (1762-1798). 1787
18301585
9.20 gr. 24.1/23.3 mm.
Half Bisti. Copper
Av. Within the linear and dotted circles The double-headed eagle and the date 1787
Rv. Within the linear and dotted circles Erekle's name in Asomtavruli – **ႤႰႩ**.
Persian inscription: ضرب تفليس ١٢٠١ –
struck at Tbilisi in 1201 (=1787)

ერეკლე II (1762-1798). 1787
18301589
9,03 გრ. 22,3 მმ.
ნახევარი ბისტი, სპილენძი
Av. ხაზოვან-წერტილოვან რკალში ორთავიანი არწივი და თარიღი 1787
Rv. ხაზოვან-წერტილოვან რკალში ასომთავრული ზედწერილი:
ႤႰႩ – ერეკლე.
სპარსული ზედწერილი: ضرب تفليس١٢٠١ –
იჭედა თბილისს 1201. (=1787)

Erekle II (1762-1798). 1787
N 18301589
9.03 gr. 22.3 mm.
Half Bisti. Copper
Av. Within the linear and dotted circles The double-headed eagle and the date 1787
Rv. Within the linear and dotted circles Erekle's name in Asomtavruli – ႤႰႩ.
Persian inscription: ضرب تفليس١٢٠١ –
struck at Tbilisi in 1201 (=1787)

ერეკლე II (1762-1798). 1787
18301558
4,0 გრ. 19,9/19,9 მმ.
ფული. სპილენძი
Av. ხაზოვან-წერტილოვან რკალში ორთავიანი არწივი.
Rv. ხაზოვან-წერტილოვან რკალში ასომთავრული ზედწერილი:
ႤႰႩ – ერეკლე.
სპარსული ზედწერილი: ضرب تفليس١٢٠١ – იჭედა თბილისს 1201.

Erekle II (1762-1798). 1787
18301558
4.70 gr. 19.9/19.9 mm.
Puli. Copper
Av. Within the linear and dotted circles the double-headed eagle
Rv. Within the linear and dotted circles Erekle's name in Asomtavruli – ႤႰႩ.
Persian inscription: ضرب تفليس١٢٠١ – struck at Tbilisi in 1201.

ერეკლე II (1762-1798) 1787
18301551
8,80 გრ. 22,6 მმ.
ნახევარი ბისტი, სპილენძი
Av. ხაზოვან-წერტილოვან რკალში ორთავიანი არწივი
Rv. ხაზოვან-წერტილოვან რკალში ასომთავრული ზედწერილი: ႤႰႩ – ერეკლე.
სპარსული ზედწერილი: ضرب تفليس ١٢٠١ –
იჭედა თბილისს 1201 (=1787) დამღით

Erekle II (1762-1798). 1787
18301551
8.80 gr. 22.6 mm.
Half Bisti. Copper
Av. Within the linear and dotted circles The double-headed eagle
Rv. Within the linear and dotted circles Erekle's name in Asomtavruli – ႤႰႩ.
Persian inscription: ضرب تفليس ١٢٠١ –
struck at Tbilisi in 1201(=1787). Erekle's countermark

ერეკლე II (1762-1798). 1787
18301566
4,70 გრ. 20,2/20,1 მმ.
ფული. სპილენძი
Av. ხაზოვან-წერტილოვან რკალში ორთავიანი არწივი.
Rv. ხაზოვან-წერტილოვან რკალში ასომთავრული ზედწერილი: ႤႰႩ – ერეკლე.
სპარსული ზედწერილი: ضرب تفليس ١٢٠١ –
იჭედა თბილისს 1201.

Erekle II (1762-1798). 1787
18301566
4.70 gr. 20.2/20.1 mm.
Puli. Copper
Av. Within the linear and dotted circles the double-headed eagle
Rv. Within the linear and dotted circles Erekle's name in Asomtavruli – ႤႰႩ.
Persian inscription: ضرب تفليس ١٢٠١ –
struck at Tbilisi in 1201.

ერეკლე II (1762-1798). 1789
18301591
7,50 გრ. 22,8/22,6 მმ.
ნახევარი ბისტი, სპილენძი
Av. ხაზოვან-წერტილოვან რკალში ორთავიანი არწივი. თარიღი 1789.
Rv. ხაზოვან-წერტილოვან რკალში ასომთავრული ზედწერილი:
ႤႩႪ – ერეკლე.
სპარსული ზედწერილი: ضرب تفليس – იჭედა თბილისს

Erekle II (1762-1798). 1789
18301591
7.50 gr. 22.8/22.6 mm.
Half Bisti. Copper
Av. Within the linear and dotted circles The double-headed eagle and the date 1789.
Rv. Within the linear and dotted circles Erekle's name in Asomtavruli – ႤႩႪ.
Persian inscription: ضرب تفليس – struck at Tbilisi

ერეკლე II (1762-1798). 1796
18301599
21,29 გრ. 28,1 მმ.
ბისტი, სპილენძი
Av. ხაზოვან-წერტილოვან რკალში ერთთავიანი არწივი. თარიღი 1796.
Rv. ხაზოვან-წერტილოვან რკალში ასომთავრული ზედწერილი:
ႤႩႪ – ერეკლე.
სპარსული ზედწერილი: ضرب تفليس ١٢١٠ –
იჭედა თბილისს 1210 (=1796)

Erekle II (1762-1798). 1796
18301599
21.29 gr. 28.1 mm
Bisti. Copper
Av. Within the linear and dotted circles the eagle and the date 1796.
Rv. Within the linear and dotted circles Erekle's name in Asomtavruli – ႤႩႪ.
Persian inscription: ضرب تفليس ١٢١٠ –
struck at Tbilisi in 1210 (=1796)

ერეკლე II (1762-1798). 1796
18301605
19,88 გრ. 30,2 მმ.
ბისტი, სპილენძი
Av. ხაზოვან-წერტილოვან რკალში ერთთავიანი არწივი. თარილი 1796 წ.
Rv. ხაზოვან-წერტილოვან რკალში ასომთავრული ზედწერილი:
ႤႰႩ – ერეკლე.
სპარსული ზედწერილი: ضرب تفليس ١٢١٠ –
იჭედა თბილისს 1210 (=1796)

Erekle II (1762-1798). 1796
18301605
19.88 gr. 30.2 mm.
Bisti. Copper
Av. Within the linear and dotted circles the eagle and the date 1796.
Rv. Within the linear and dotted circles Erekle's name in Asomtavruli – **ႤႰႩ**.
Persian inscription: ضرب تفليس ١٢١٠ – struck at Tbilisi in 1210.

ერეკლე II (1762-1798). 1796
18301612
20,14 გრ. 26,8\26,3 მმ.
ბისტი, სპილენძი
Av. ხაზოვან-წერტილოვან რკალში ერთთავიანი არწივი. თარილი 1796.
Rv. ხაზოვან-წერტილოვან რკალში ასომთავრული ზედწერილი: **ႤႰႩ** – ერეკლე.
სპარსული ზედწერილი: ضرب تفليس ١٢٠١ –
იჭედა თბილისს 1201

Erekle II (1762-1798). 1796
18301612
20.14 gr. 26.8/26.3 mm.
Bisti. Copper
Av. Within the linear and dotted circles The eagle and the date 1796.
Rv. Within the linear and dotted circles Erekle's name in Asomtavruli – **ႤႰႩ**.
Persian inscription: ضرب تفليس ١٢٠١ – struck at Tbilisi 1201

ერეკლე II (1762-1798). 1796
18301615
22,05 გრ. 29,2/29,2 მმ.
ბისტი, სპილენძი
Av. ხაზოვან-წერტილოვან რკალში ერთთავიანი არწივი.
თარიღი 1796. დამღით
Rv. ხაზოვან-წერტილოვან რკალში ასომთავრული ზედწერილი: ႤႩႪ – ერეკლე.
სპარსული ზედწერილი: ضرب تفليس – იჭედა თბილისს

Erekle II (1762-1798). 1796
18301615
22.05 gr. 29.2/29.2 mm.
Bisti. Copper
Av. Within the linear and dotted circles the eagle and the date 1796. Countmark
Rv. Erekle's name in Asomtavruli – ႤႩႪ.
Persian inscription: ضرب تفليس – struck at Tbilisi

ერეკლე II (1762-1798). 1796
18301618
22,35 გრ. 26,9/26,6 მმ.
ბისტი, სპილენძი
Av. ხაზოვან-წერტილოვან რკალში ერთთავიანი არწივი. თარიღი 1796.
Rv. ხაზოვან-წერტილოვან რკალში ასომთავრული ზედწერილი: ႤႩႪ – ერეკლე.
სპარსული ზედწერილი: ١٢١٠ ضرب تفليس –
იჭედა თბილისს 1210 წ. (=1796)

Erekle II (1762-1798). 1796
18301618
22.35 gr. 26.9/26.6 mm.
Bisti. Copper
Av. T Within the linear and dotted circles the eagle and the date 1796.
Rv. Within the linear and dotted circles Erekle's name in Asomtavruli – ႤႩႪ.
Persian inscription: ١٢١٠ ضرب تفليس –
struck at Tbilisi in 1210 (=1796)

ერეკლე II (1762-1798). 1796
18301623
18,77გრ. 27,5/27,1 მმ.
ბისტი, სპილენძი
Av. ხაზოვან-წერტილოვან რკალში ერთთავიანი არწივი. თარიღი 1796.
Rv. ხაზოვან-წერტილოვან რკალში ასომთავრული ზედწერილი: [Ⴄ]ႩႪ – ერეკლე.
სპარსული ზედწერილი: ١٢٠١ ضرب تفليس –
იჭედა თბილისს. 1201 (=1796) დამღით

Erekle II (1762-1798). 1796
18301623
18.77 gr. 27.5/27.1 mm.
Bisti. Copper
Av. Within the linear and dotted circles the eagle and the date 1796.
Rv. Within the linear and dotted circles Erekle's name in Asomtavruli – [Ⴄ]ႩႪ.
Persian inscription: ١٢٠١ ضرب تفليس –
struck at Tbilisi. 1201 (=1796) Countmark

ერეკლე II (1762-1798). 1796
18301621
10,89 გრ. 24,5/24,5 მმ.
ნახევარი ბისტი, სპილენძი
Av. ხაზოვან-წერტილოვან რკალში ერთთავიანი არწივი. თარიღი 1796.
Rv. ხაზოვან-წერტილოვან რკალში
ასომთავრული ზედწერილი: ႤႰႩ – ერეკლე.
სპარსული ზედწერილი: ضرب تفليس ١٢٠١ –
იჭედა თბილისს (1796=) 1201

Erekle II (1762-1798). 1796
18301621
10.89 gr. 24.5/24.5 mm.
Half Bisti. Copper
Av. Within the linear and dotted circles
the eagle and the date 1796.
Rv. Within the linear and dotted circles
Erekle’s name in Asomtavruli – ႤႰႩ.
Persian inscription: ضرب تفليس ١٢٠١ -
struck at Tbilisi in 1201 (=1796)

ერეკლე II (1762-1798). 1796
18301625
8,16 გრ. 25,5/23,1 მმ.
ნახევარი ბისტი, სპილენძი
Av. ხაზოვან-წერტილოვან რკალში
ერთთავიანი არწივი. თარიღი 1796.
Rv. ხაზოვან-წერტილოვან რკალში ასომთავრული
ზედწერილი: ႤႰႩ – ერეკლე.
სპარსული ზედწერილი: ضرب تفليس ١٢٠١ –
იჭედა თბილისს 1201 (=17[96])

Erekle II (1762-1798). 1796
18301625
8.16 gr. 25.5/23.1 mm.
Half Bisti. Copper
Av. Within the linear and dotted circles
the eagle and the date 1796.
Rv. Within the linear and dotted circles
Erekle’s name in Asomtavruli – ႤႰႩ.
Persian inscription: ضرب تفليس ١٢٠١ –
struck at Tbilisi in 1201 (=17[96])

გიორგი XII (1798 -1800)

GIORGI XII (1798 -1800)

გიორგი XII (1798-1800). 1798/99
18236686
4,70 გრ. 22 მმ.
ფული. სპილენძი
Av. ხაზოვან-წერტილოვან რკალში გამოსახულია თევზი
Rv. ხაზოვან-წერტილოვან რკალში ასომთავრული ზედწერილი:
ႢႨႭႰႢႨ – გიორგი
სპარსული ზედწერილი: ضرب تفليس ١٢١٣ –
იჭედა თბილისს 1213 წელს

Giorgi XII (1798-1800). 1798/99
18236686
4.70 gr. 22 mm.
Puli. Copper
Av. Within the linear and dotted circles figure of a Fish
Rv. Within the linear and dotted circles Asomtavruli inscription: ႢႨႭႰႢႨ – Giorgi
Persian inscription: ضرب تفليس ١٢١٣ –
Struck at Tbilisi in 1213

გიორგი XII (1798-1800). 1798/99
18301648
9,80 გრ. 21,4/21,6 მმ.
ნახევარი ბისტი. სპილენძი
Av. გამოსახულია თევზი
Rv. ასომთავრული ზედწერილი: ႢႨႭႰႢႨ – გიორგი
სპარსული ზედწერილი: ضرب تفليس ١٢١٣ –
იჭედა თბილისს 1213 წელს

Giorgi XII (1798-1800). 1798/99
18301648
9.80 gr. 21.4/21.6 mm.
Half Bisti. Copper
Av. Fish
Rv. Asomtavruli inscription: ႢႨႭႰႢႨ – Giorgi
Persian inscription: ضرب تفليس ١٢١٣ –
Struck at Tbilisi in 1213

გიორგი XII (1798-1800). 1798/99
18301652
9,32 გრ. 25,5/25,6 მმ.
ნახევარი ბისტი. სპილენძი
Av. ხაზოვან-წერტილოვან რკალში გამოსახულია თევზი
Rv. ხაზოვან-წერტილოვან რკალში
ასომთავრული ზედწერილი: ႢႨႭႰႢႨ – გიორგი
სპარსული ზედწერილი: ضرب تفليس ١٢١٣ –
იჭედა თბილისს 1213 წელს

Giorgi XII (1798-1800). 1798/99
18301652
9.32 gr. 25.5/25.6 mm.
Half Bisti. Copper
Av. Within the linear and dotted circles figure of a Fish
Rv. Within the linear and dotted circles Asomtavruli inscription: ႢႨႭႰႢႨ – Giorgi
Persian inscription: ضرب تفليس ١٢١٣ –
Struck at Tbilisi in 1213

გიორგი XII (1798-1800). 1798/99
18301654
18,60 გრ 25,5/25,9 მმ.
ბისტი. სპილენძი
Av. ხაზოვან-წერტილოვან რკალში გამოსახულია თევზი
Rv. ხაზოვან-წერტილოვან რკალში ასომთავრული ზედწერილი:
ႢႨႭႰႢႨ – გიორგი
სპარსული ზედწერილი: ١٢١٣ تفليس ضرب –
იჭედა თბილისს 1213 წელს

Giorgi XII (1798-1800). 1798/99
18301654
18,60 gr. 25.5/25.9 mm.
Bisti. Copper
Av. Within the linear and dotted circles figure of a Fish
Rv. Within the linear and dotted circles
Asomtavruli inscription: ႢႨႭႰႢႨ – Giorgi
Persian inscription: ١٢١٣ تفليس ضرب –
Struck at Tbilisi in 1213

გიორგი XII (1798-1800). 1798/99
18301655
9,93 გრ. 24,9/25,4 მმ.
ნახევარი ბისტი. სპილენძი
Av. ხაზოვან-წერტილოვან რკალში გამოსახულია თევზი
Rv. ხაზოვან-წერტილოვან რკალში ასომთავრული ზედწერილი:
ႢႨႭႰႢႨ – გიორგი
სპარსული ზედწერილი: ١٢١٣ تفليس ضرب -
იჭედა თბილისს 1213 წელს

Giorgi XII (1798-1800). 1798/99
18301655
9.93 gr. 24.9/25.4 mm.
Half Bisti. Copper
Av. Within the linear and dotted circles figure of a Fish
Rv. Within the linear and dotted circles. Asomtavruli inscription:
ႢႨႭႰႢႨ – Giorgi
Persian inscription: ١٢١٣ تفليس ضرب -
Struck at Tbilisi in 1213

გიორგი XII (1798-1800). 1798/99
18301659
9,81 გრ. 22,2/22,4 მმ.
ნახევარი ბისტი. სპილენძი
Av. გამოსახულია თევზი
Rv. ხაზოვან-წერტილოვან რკალში ასომთავრული ზედწერილი:
ႢႨႭႰႢႨ – გიორგი
ხაზოვან-წერტილოვან რკალში სპარსული ზედწერილი: ١٢١٣ تفليس ضرب
იჭედა თბილისს 1213 წელს

Giorgi XII (1798-1800). 1798/99
18301659
9.81 gr. 22.2/22.4 mm.
Half Bisti. Copper
Av. Within the linear and dotted circles figure of a Fish
Rv. Within the linear and dotted circles Asomtavruli inscription:
ႢႨႭႰႢႨ – Giorgi
Persian inscription: ١٢١٣ تفليس ضرب -
Struck at Tbilisi in 1213

გიორგი XII (1798-1800). 1798/99
18301661
9,19 გრ. 22,4/22,8 მმ.
ნახევარი ბისტი. სპილენძი
Av. ხაზოვან-წერტილოვან რკალში გამოსახულია თევზი
Rv. ხაზოვან-წერტილოვან რკალში ასომთავრული ზედწერილი:
ႢႨႭႰႢႨ – გიორგი
სპარსული ზედწერილი: ١٢١٣ تفليس ضرب –
იჭედა თბილისს 1213 წელს

Giorgi XII (1798-1800). 1798/99
18301661
9.19 gr. 22.4/22.8 mm.
Half Bisti. Copper
Av. Within the linear and dotted circles figure of a Fish
Rv. Within the linear and dotted circles Asomtavruli inscription:
ႢႨႭႰႢႨ – Giorgi
Persian inscription: ١٢١٣ تفليس ضرب –
Struck at Tbilisi in 1213

გიორგი XII (1798-1800). 1798/99
18301663
10,28 გრ. 22,2/22,6 მმ.
ნახევარი ბისტი. სპილენძი
Av. ხაზოვან-წერტილოვან რკალში გამოსახულია თევზი
Rv. ხაზოვან-წერტილოვან რკალში ასომთავრული ზედწერილი:
ႢႨႭႰႢႨ – გიორგი
სპარსული ზედწერილი: ١٢١٣ تفليس ضرب –
იჭედა თბილისს 1213 წელს

Giorgi XII (1798-1800). 1798/99
18301663
10.28 gr. 22.2/22.6 mm.
Half Bisti. Copper
Av. Within the linear and dotted circles figure of a Fish
Rv. Within the linear and dotted circles
Asomtavruli inscription: ႢႨႭႰႢႨ – Giorgi
Persian inscription: ١٢١٣ تفليس ضرب –
Struck at Tbilisi in 1213

გიორგი XII (1798-1800)1798/99
18301665
10,10 გრ. 20,4/20,8 მმ.
ნახევარი ბისტი. სპილენძი
Av. თევზი
Rv. ხაზოვან-წერტილოვან რკალში ასომთავრული ზედწერილი:
ႢႨႭႰႢႨ – გიორგი
სპარსული ზედწერილი: ۱۲۱۳ تفليس ضرب –
იჭედა თბილისს 1213 წელს

Giorgi XII (1798-1800). 1798/99
18301665
10.10 gr. 20.4/20.8 mm.
Half Bisti. Copper
Av. Fish
Rv. Asomtavruli inscription: ႢႨႭႰႢႨ – Giorgi
Persian inscription: ۱۲۱۳ تفليس ضرب –
Struck at Tbilisi in 1213

გიორგი XII (1798-1800). 1798/99
18301666
9,04 გრ 22,1/22,2 მმ.
ნახევარი ბისტი. სპილენძი
Av. ხაზოვან-წერტილოვან რკალში გამოსახულია თევზი
Rv. ხაზოვან-წერტილოვან რკალში ასომთავრული ზედწერილი:
ႢႨႭႰႢႨ – გიორგი
სპარსული ზედწერილი: ۱۲۱۳ تفليس ضرب –
იჭედა თბილისს 1213 წელს

Giorgi XII (1798-1800). 1798/99
18301666
9.04 gr. 22.1/22.2 mm.
Half Bisti. Copper
Av. Fish
Rv. Within the linear and dotted circles Asomtavruli inscription:
ႢႨႭႰႢႨ – Giorgi
Persian inscription: ۱۲۱۳ تفليس ضرب –
Struck at Tbilisi in 1213

დავით ბატონიშვილი (1800-1801)

DAVID BATONISHVILI (1800-1801)

დავით ბატონიშვილი (1800-1801).1800
18218030
14,98 გრ. 32,0/31,3 მმ.
სპილენძი
Av. ხაზოვან – წერტილოვან რკალში მარცხნივ
მიმართული ფარშავანგი და თარიღი ١٢١٥ – 1215 (1800)
Rv. ხაზოვან რკალში მოთავსებული დიდი მხედრული
ზედწერილი: ტფლს – ტფილისი
ირგვლივ წერტილოვანი ორნამენტი

David Batonishvili (1800-1801).1800
18218030
14.98 gr. 32.0/31.3 mm.
Copper
Av. Within the linear and dotted circles
peacock facing left and the date ١٢١٥ – 1215 (1800)
Rv. Within the linear circle large Georgian
Mkhedruli inscription: ტფლს – Tbilisi
Dotted outer ornament

ბიბლიოგრაფია
BIBLIOGRAPHY

М. Баратаев. Нумизматические факты Грузинского царства (Санкт-Петербург, 1844).

M. Barataev. Numizmaticheskie fakty Gruzinskogo carstva (Sankt-Peterburg, 1844) (in Russian).

Е. Пахомов. Монеты Грузии (Тбилиси, 1970).

E. Pakhomov. Coins of Georgia (Tbilisi, 1970).

დ. კაპანაძე. ქართული ნუმიზმატიკა (თბილისი, 1950).

D. Kapanadze. Georgian Numismatics (Tbilisi, 1950) (in Georgian).

ნ. ქოიავა. ქართლ-კახეთის ფინანსები XVIII საუკუნეში (1701-1761). თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის შრომები, ტ. 55 (თბილისი, 1954).

თ. ქუთელია. ირანული სპილენძის ფულის კატალოგი (საქართველოს სახელმწიფო მუზეუმის ფონდების მიხედვით) (თბილისი, 1990).

T. Kutelia. Catalogue of the itanian Copper Coins of the XVI-XIX Centuries in the State Museum of Georgia (Tbilisi, 1990).

გ. დუნდუა, თ. დუნდუა. ქართული ნუმიზმატიკა. II ნაწილი (თბილისი, 2011).

G. Dundua, T. Dundua. Georgian numismatics. Vol. II (Tbilisi, 2011).

ი. ფაღავა. სირმა თეთრი (ქართული ეროვნული ვერცხლის საფასე) (თბილისი, 2023).

I. Paghava. Sirma Tetri, Georgian National Silver Currency (Tbilisi, 2023).

"სირმა აბაზი"
"SIRMA ABAZIS"

XVIII საუკუნის მეორე ნახევრიდან თბილისის ზარაფხანამ გამოუშვა ახალი ტიპის ქართულ-ისლამური ვერცხლის საფასე, რომელზეც შიიტური რელიგიური სიმბოლო და ირანის შაჰის სახელი აღარ გვხვდება. ამ სამონეტო ჯგუფის ემიტენტი ქართული ხელისუფლება იყო.

მონეტებს „სირმა ვერცხლს“, ან „სირმა აბაზს“ უწოდებენ, მათ სპეციალურ ლიტერატურაში „ბაგრატიონთა ვერცხლის“ სახელითაც მოიხსენიებენ. „სირმა“ ოქროს ან ვერცხლის თმას ნიშნავს, რომელსაც ნაქარგობაში, ე. წ. ოქრომკედისთვის იყენებდნენ. რადგან სირმა აბაზისთვის მაღალი სინჯადობის (96%) ვერცხლი გამოიყენებოდა, მას ეს სახელი ამიტომ უწოდეს.

სირმა აბაზი გამოუშვეს ჰიჯრის 1179 წლით (=1765/6), უკანასკნელი სირმა კი – ჰიჯრის 1213 წლით (=1798/9). თბილისის ზარაფხანაში რეგულარულად იჭრებოდა ამ ტიპის მონეტები. ცნობილია, რომ პირველი ორი წელი გამოდიოდა სირმა აბაზიანები, რომელთა ემისია ჰიჯ. 1182 (=1768/69) წლიდან გაგრძელდა. სირმა მონეტების ნომინალებიდან ცნობილია: 1,5 აბაზი, აბაზი, უზალთუნი, შაური. მათ მოსახლეობა აქტიურად იყენებდა.

„სირმა აბაზის“ გამოშვება შეწყდა 1798 წელს. ლითონის მაღალი შედგენილობისა და მონეტის ნომინალური ღირებულების გამო, „სირმები“ საქართველოს რუსეთთან შეერთების შემდეგაც დარჩა ბრუნვაში.

ბერლინის ნუმიზმატიკურ კოლექციებში დაცულია ყველა ნომინალის სირმა, მათ შორის არის იშვიათი ეგზემპლარები.

განსაკუთრებით აღსანიშნავია ჰიჯრით 1166 (=1752/53) წელს მოჭრილი აბაზიანები (2 ც.). ამ ნომინალებთან დაკავშირებით სამეცნიერო წრეებში პოლემიკა არ წყდება. 1752/53 წელს სირმა აბაზის მოჭრა კონტექსტიდან ამოვარდნილად ჩაითვალა როგორც ქრონოლოგიური, ისე დიზაინისა და სამონეტო ეპიგრაფიკის თვალსაზრისით. გაჩნდა ჰიპოთეზა: 1166 (۱۱۶۶) ხომ არ არის 1199 (۱۱۹۹) (=1784/85) წელი, თითქოს ორი ექვსიანი არასწორად, თავლიაა დარჩენილი და მომჭრელს იქ ცხრიანების განთავსება ხომ არ სურდა? გამოითქვა, აგრეთვე, სხვა მოსაზრებაც: ექვსიანები განსხვავდება ერთმანეთისგან და ამიტომ ერთ-ერთი, ალბათ, არის 9, შესაბამისად, 96. ყველა ეს მოსაზრება გააბათილა ბერლინში დაცულმა ეგზემპლარებმა, რომლებზეც მკაფიოდ იკითხება 1166 წელი და არც ექვსიანების მოხაზულობაა განსხვავებული. აქვე უნდა აღვნიშნოთ, რომ ეს ორი მონეტა ეჭვის ქვეშ აყენებს იმ მოსაზრებასაც, თითქოს ყველა 1166 წელს გამოშვებული აბაზის ავერსი ერთი და იმავე სიქით იყოს მოჭრილი. ბერლინში დაცულ ცალებზე ერთი ვარიანტის სხვადასხვა სიქაა აღბეჭდილი. ჩვენ ვფიქრობთ, რომ ბერლინის ეგზემპლარების გამოქვეყნება მნიშვნელოვანია სირმა აბაზის გენეზისის შესასწავლად.

მიუნცკაბინეტში ასევე დაცულია ჰიჯ. 1182 (=1768/69) და ჰიჯ. 1187 (=1773/74) 1,5 სირმების უიშვიათესი ვარიანტები.

ვერცხლის აბაზიანებს საქართველოში მაგიური დანიშნულება ჰქონდა. მათი უმეტესობა გახვრეტილია, რაც ეთნოლოგიური კონტექსტით აიხსნება. სირმა აბაზებს ნახვრეტებს უკეთებდნენ და ავი თვალისგან დასაცავად ტანისამოსზე იმაგრებდნენ. მონეტები, ტრადიციულად, ყოფაში გამოიყენებოდა, ისევე როგორც სამკაული ან ავგაროზი. ამ რიტუალებმა მეცნიერებას უამრავი იშვიათი მონეტა შემოუნახა.

იმავე ტრადიციის გაგრძელებაა მიუნცკაბი-

ნეტში დაცული ქართლ-კახეთის ოქროს შაურად წოდებული ოქროს საფასე. მონეტის არსებობის შესახებ ინფორმაციას ფლობდა ე. პახომოვი. მას ეს ცნობები მუზეუმის დირექტორმა ჰაინრიხ ნუცელმა მიაწოდა. გერმანელი მეცნიერის აზრით, ეს იყო გიორგი XII-ის (1798-1800) დროს მოჭრილი ოქროს მონეტა. იგივე მოსაზრება განავითარა ი. ფაღავამაც.
საფასე ბევრ კითხვას აჩენს. პირველ რიგში, საყურადღებოა, რას ეფუძნებოდა გიორგი XII-ის მიერ მიღებული უაღრესაც თამამი გადაწყვეტილება, მამის, ერეკლე II-ის გარდაცვალების წელსვე მოეჭრა ოქროს მონეტა, იმ დროს, როდესაც მსგავსი ტიპის მონეტის მოჭრის ტრადიცია ერეკლე II-ის ნუმიზმატიკურ მემკვიდრეობაში არ არსებობდა. დღემდე, ერეკლეს სახელთან მხოლოდ ოქროს ჩერვონეცია დაკავშირებული. თუკი მან მიიღო გაბედული გადაწყვეტილება და მიმოქცევაში შემოიტანა ოქროს საფასე, რატომ არ განასხვავა ის იკონოგრაფიულად მიმოქცევაში მყოფი ვერცხლის სირმებისგან? ცნობილია, რომ ოქროს შაურის დიზაინი იგივეა, რაც ვერცხლის შაურის. მაგალითად, ბერლინის კოლექციაში მოგვეპოვება ორი ვერცხლის შაური (18293677 და 18293678), რომლებსაც დაახლოებით იგივე სიქა აქვთ, როგორიც ოქროს შაურს. გამოსარკვევია, აგრეთვე, ოქროს შაურისეკონომიკური ფუნქცია-დანიშნულების საკითხიც.
ჩვენ დასაშვებად მიგვაჩნია, რომ ეს არის უტილიტარული დანიშნულების ჰიჯრით 1213 (=1798/99) წელს მოჭრილი ოქროს[1] სირმა შაურთან, რომელიც გამოყენებულ იქნა რიტუალური დანიშნულების სამკაულად, ან ტანისამოსზე დასაკერებელ სამშვენისად. XIX საუკუნეში საქართველოში, განსაკუთრებით თბილისში, გავრცელებული იყო ქალის მანდილზე დასამაგრებელი შუბლსაკრავები, რომლებზეც, ძირითადად, ოქროს ან ოქროთი დაფერილი აღმოსავლური მონეტები ან მონეტების იმიტაციები იყო დამაგრებული. საქართველოს ეროვნული მუზეუმის ეთნოლოგიურ ფონდში მსგავსი ტიპის რამდენიმე შუბლსაკრავია შემონახული.
ოქროს შაური უაღრესად საინტერესო მონეტაა. აღნიშნული საფასის შესახებ უამრავი გადაუჭრელი საკითხია, მაგრამ ყველა ამ კითხვას პასუხი მაშინ გაეცემა, როდესაც აღმოჩნდება ამ მონეტის ახალი ეგზემპლარი.

In the latter half of the 18th century, the Tbilisi Mint began striking a new variety of Georgian-Islamic silver coins. Notably, these coins no longer bore the Shiite Islamic religious symbol or the name of the Shah of Iran. Instead, the Georgian government served as the minting authority for this particular coin group.
These coins were commonly referred to as "Sirma silver" or "Sirma abazi," and "Bagrationi's silver" in some special literature. The term "Sirma" is of Persian origin and denotes gold or silver yarn or embroidery, which was used to describe the coins' high-purity silver alloy (96%).
Sirma Abazis were struck almost every year between AH 1179 (1765/66 AD) and AH 1213 (1798/99AD) at the Tbilisi Mint. For the first two years, Sirma abazis were minted and then striking of Abazis continued from AH 1182. The following denominations are known: 1½ Abazi, Abazi, Uzaltun, and Shauri, all made of high-grade silver and were very popular among the population.
The minting of "Sirma Abazis" was officially discontinued in 1798. Despite Georgia's annexation to Russia, these coins remained in circulation due to the proportion of their exceptional purity of metal composition and favourable nominal value. The numismatic collection in

1 მონეტის ლითონის ლაბორატორიული კვლევა არ ჩატარებულა, თუმცა, მიუნცკაბინეტის რესტავრატორების მიერ მიკროსკოპული დათვალიერების შედეგად დადგინდა, რომ მონეტა არის ოქროსი და არა მოოქრული ვერცხლი.

Berlin preserve a number of Sirma coins of all denominations, including a few exceedingly rare specimens.

Two specimens of Abazis, struck in AH 1166 (=1752/3), are especially noteworthy. However, there is still ongoing controversy within the scientific community regarding these denominations. The minting of Sirma Abazis in 1752/3 was considered to be out of context, both chronologically and in terms of design and coin epigraphy. A hypothesis arose suggesting that the date of "1166" may represent the year 1199 (=1784/5), with the possibility that two “sixes" were inadvertently left off the tops open, and the engraver intended to insert “nines" instead. Another opinion was expressed as if the "sixes" are different from each other. Aren't one of them "9" ? and accordingly "96". However, these opinions have been refuted by examining the Berlin specimens, which display the year 1166 and identical outlines of the "sixes". It should be noted that these two coins also raise questions about the uniformity of the dies used in minting Abazi coins in AH 1166, as the Berlin specimens show different dies of the same variant. Consequently, the publication of the Berlin specimens is of considerable significance for understanding the origins of Sirma Abazis.

The Berlin Müntzkabinett houses a collection of rare varieties of 1/2 Sirma abazis that are dated in AH 1182 (=1768/69) and 1187 (=1773/74).

Most of the Sirma Abazis are pierced, which reflects their ethnological significance. In Georgia, the Silver Abazi, in particular, was believed to possess magical properties and was employed for protective purposes. People would make holes in the coins and attach them to their clothing to fend off the evil eye. Coins were also commonly used as jewellery or amulets. These rituals have provided researchers with many rare coins.

We consider the so-called Kartli-Kakheti gold Shauri coin, which is currently stored in Berlin Müntzkabinett, to be a continuation of the same numismatic tradition. E. Pakhomov obtained information about the coin from a curator of the Berlin Museum of the Berlin Museum, H. Nützel. According to the German scholar, it was a gold coin minted during the reign of Giorgi XII (1798-1800). I. Paghava, who published the most recent article about this coin, shares the same opinion.

The decision made by George XII to mint a gold coin in the same year of his father's (Erekle II's) death, raises many questions. It is worth noting that the tradition of minting a similar type of coin is not attested in the numismatic legacy of Erekle II. Up to the present day, only the golden Chervonets is associated with the name of Erekle. If George XII made such a bold decision and introduced a gold coin into circulation, why did he not distinguish it iconographically from the silver Sirma coins in circulation? It is known that the design of the gold Shauri is the same as that of the silver Shauri. For instance, in the Berlin collection, we can find two silver Shauris (18293677 and 18293678), which have the same die as the gold Shauri. These facts lead to the question of the economic function and purpose of the Golden Shauri.

We consider it acceptable that this coin is a utilitarian gold[1] Sirma Shauri struck in AH 1213 (=1798/99), which was used as a piece of ritual jewellery or as an ornament to be sewn on clothing. In the 19th century, women in Georgia, especially in Tbilisi, commonly wore headdresses adorned with gold or gold-plated oriental coins or coin imitations. The Ethnological Collection of the National Museum of Georgia houses several examples of such headwear.

Despite these uncertainties and numerous issues, gold Shauri is a highly interesting coin, and any questions regarding this coin can only be considered resolved if new specimens are discovered.

1 A laboratory examination of the metal composition of the coin was not conducted. However, a microscopic analysis performed by the restorers at the Münzkabinett has confirmed that the coin is made of gold, not silver-plated.

ერთნახევარი სირმა აბაზი. თბილისი 1768/69
18293542
4,38 გრ. 24,2/22,2 მმ.
ვერცხლი
Av. სპარსული ზედწერილი: يا كريم – ჰოი, დიდსულოვანო!
ცენტრში: ضرب تفليس ١١٨٢ –
იჭედა თბილისს 1182 (=1768/69)
Rv. სპარსული ზედწერილი: الحمد لله رب العالمين –
დიდება ალაჰს, ორი სამყაროს მფლობელს

One and half sirma abazi. Tbilisi 1768/69
18293542
4.38 gr. 24.2/22.2 mm.
Silver
Av. Persian inscription: يا كريم – Oh, generous!
In center: ضرب تفليس ١١٨٢ –
Struck at Tbilisi in 1182 (=1768/69)
Rv. Persian inscription: الحمد لله رب العالمين –
Long live Allah, the owner of two worlds.

ერთნახევარი სირმა აბაზი. თბილისი 1768/69
18293543
4,47 გრ. 24,7/24,1 მმ.
ვერცხლი
Av. სპარსული ზედწერილი: يا كريم - ჰოი, დიდსულოვანო!
ცენტრში: ضرب تفليس ١١٨٢ -
იჭედა თბილისს 1182 (=1768/69)
Rv. სპარსული ზედწერილი: الحمد لله رب العالمين -
დიდება ალაჰს, ორი სამყაროს მფლობელს

One and half sirma abazi. Tbilisi 1768/69
18293543
4.47 gr. 24.7/24.1 mm.
Silver
Av. Persian inscription: يا كريم – Oh, generous!
In center: ضرب تفليس ١١٨٢ –
Struck at Tbilisi in 1182 (=1768/69)
Rv. Persian inscription: الحمد لله رب العالمين –
Long live Allah, the owner of two worlds.

ერთნახევარი სირმა აბაზი. თბილისი 1773/74
18293554
4,28 გრ. 25,2/23,8 მმ.
ვერცხლი
გახვრეტილი 12 სთ. პროექციაზე.
Av. სპარსული ზედწერილი: یا کریم – ჰოი, დიდსულოვანო!
ცენტრში: ۱۱۸۷ ضرب تفلیس -
იჭედა თბილისს 1187 (=1773/74)
Rv. სპარსული ზედწერილი: الحمد لله رب العالمین –
დიდება ალაჰს, ორი სამყაროს მფლობელს

One and half sirma abazi. Tbilisi 1773/74
18293554
4.28 gr. 25.2/23.8 mm.
Silver
Pierced at 12 o’clock.
Av. Persian inscription: یا کریم – Oh, generous!
In center: ۱۱۸۷ ضرب تفلیس –
Struck at Tbilisi in 1187 (=1773/74)
Rv. Persian inscription: الحمد لله رب العالمین –
Long live Allah, the owner of two worlds.

სირმა აბაზი. თბილისი 1752/53
18293532
2,94 გრ. 18,8/18,5 მმ.
ვერცხლი
Av. სპარსული ზედწერილი: یا کریم – ჰოი, დიდსულოვანო! ცენტრში:
ضرب تفلیس ۱۱۶۶ –
იჭედა თბილისს 1166 (=1752/53)
Rv. სპარსული ზედწერილი: الحمد لله رب العالمین –
დიდება ალაჰს, ორი სამყაროს მფლობელს

Sirma Abazi. Tbilisi 1752/53
18293532
2.94 gr. 18.8/18.5 mm.
Silver
Av. Persian inscription: یا کریم – Oh, generous!
In center: ۱۱۶۶ ضرب تفلیس –
Struck at Tbilisi in 1166 (=1752/53)
Rv. Persian inscription: الحمد لله رب العالمین –
Long live Allah, the owner of two worlds.

სირმა აბაზი. თბილისი 1752/53
18293533
2,76 გრ. 19,3/18,7 მმ.
ვერცხლი
Av. სპარსული ზედწერილი: يا كريم – ჰოი, დიდსულოვანო!
ცენტრში: ١١۶۶ ضرب تفليس –
იჭედა თბილისს 1166 (=1752/53)
Rv. სპარსული ზედწერილი: الحمد لله رب العالمين –
დიდება ალაჰს, ორი სამყაროს მფლობელს

Sirma Abazi. Tbilisi 1752/53
18293533
2.76 gr. 19.3/18.7 mm.
Silver
Av. Persian inscription: يا كريم – Oh, generous!
In center: ١١۶۶ ضرب تفليس –
Struck at Tbilisi in 1166 (=1752/53)
Rv. Persian inscription: الحمد لله رب العالمين –
Long live Allah, the owner of two worlds.

სირმა აბაზი. თბილისი 1765/66
2,60 გრ. 23,5/19,8 მმ.
18293541
ვერცხლი
გახვრეტილი 3 სთ. პროექციაზე და მოტეხილი მცირე ფრაგმენტი.
Av. სპარსული ზედწერილი: يا كريم – ჰოი, დიდსულოვანო!
ცენტრში: ١١٧٩ ضرب تفليس –
იჭედა თბილისს 1179 (=1765/66)
Rv. სპარსული ზედწერილი: الحمد لله رب العالمين –
დიდება ალაჰს, ორი სამყაროს მფლობელს

Sirma Abazi. Tbilisi 1765/66
18293541
2.60 gr. 23.5/19.8 mm.
Silver
Pierced at the 3 o'clock, and miss a small part.
Av. Persian inscription: يا كريم – Oh, generous!
In center: ١١٧٩ ضرب تفليس –
Struck at Tbilisi in 1179 (=1765/66)
Rv. Persian inscription: الحمد لله رب العالمين –
Long live Allah, the owner of two worlds.

სირმა აბაზი. თბილისი 1768/69
3,04 გრ. 18,7/17,6 მმ.
18293544
ვერცხლი
Av. სპარსული ზედწერილი: ١١٨٢ ضرب تفليس –
იჭედა თბილისს 1182 (=1768/69)
Rv. სპარსული ზედწერილი: الحمد لله رب العالمين –
დიდება ალაჰს, ორი სამყაროს მფლობელს

Sirma Abazi. Tbilisi 1768/69
18293544
3.04 gr. 18.7/17.6 mm.
Silver
Av. Persian inscription: ١١٨٢ ضرب تفليس –
Struck at Tbilisi in 1182 (=1768/69)
Rv. Persian inscription: الحمد لله رب العالمين –
Long live Allah, the owner of two worlds.

სირმა აბაზი. თბილისი 1768/69
3,05 გრ. 21,1/20,5 მმ.
18293545
ვერცხლი
Av. სპარსული ზედწერილი: ١١٨٢ ضرب تفليس –
იჭედა თბილისს 1182 (=1768/69)
Rv. სპარსული ზედწერილი: الحمد لله رب العالمين –
დიდება ალაჰს, ორი სამყაროს მფლობელს

Sirma Abazi. Tbilisi 1768/69
18293545
3.05 gr. 21.1/20.5 mm.
Silver
Av. Persian inscription: ١١٨٢ ضرب تفليس –
Struck at Tbilisi in 1182 (=1768/69)
Rv. Persian inscription: الحمد لله رب العالمين –
Long live Allah, the owner of two worlds.

სირმა აბაზი. თბილისი 1769/70
2,68 გრ. 19,6/19,4 მმ.
18293548
ვერცხლი
გახვრეტილი 8 სთ. პროექციაზე.
Av. სპარსული ზედწერილი: ١١٨٣ ضرب تفليس –
იჭედა თბილისს 1183 (=1769/70)
Rv. სპარსული ზედწერილი: الحمد لله رب العالمين –
დიდება ალაჰს, ორი სამყაროს მფლობელს

Sirma Abazi. Tbilisi 1769/70
18293548
2.68 gr. 19.6/19.4 mm.
Silver
Pierced at 8 o’clock.
Av. Persian inscription: ١١٨٣ ضرب تفليس –
Struck at Tbilisi in 1183 (=1769/70)
Rv. Persian inscription: الحمد لله رب العالمين –
Long live Allah, the owner of two worlds.

სირმა აბაზი. თბილისი 1769/70
3,02 გრ. 21,4/21,3 მმ.
18293547
ვერცხლი
Av. სპარსული ზედწერილი: ضرب تفليس ١١٨٣ –
იჭედა თბილისს 1183 (=1769/70)
Rv. სპარსული ზედწერილი: الحمد لله رب العالمين –
დიდება ალაჰს, ორი სამყაროს მფლობელს

Sirma Abazi. Tbilisi 1769/70
18293547
3.02 gr. 21.4/21.3 mm.
Silver
Av. Persian inscription: ضرب تفليس ١١٨٣ –
Struck at Tbilisi in 1183 (=1769/70)
Rv. Persian inscription: الحمد لله رب العالمين –
Long live Allah, the owner of two worlds.

სირმა აბაზი. თბილისი 1769/70
2,98 გრ. 23,2/21,8 მმ.
18293549
ვერცხლი
გახვრეტილი 9 სთ. პროექციაზე.
Av. სპარსული ზედწერილი: ضرب تفليس ١١٨٣ –
იჭედა თბილისს 1183 (=1769/70)
Rv. სპარსული ზედწერილი: الحمد لله رب العالمين –
დიდება ალაჰს, ორი სამყაროს მფლობელს

Sirma Abazi. Tbilisi 1769/70
18293549
2.98 gr. 23.2/21.8 mm.
Silver
Pierced at 9 o'clock.
Av. Persian inscription: ضرب تفليس ١١٨٣ –
Struck at Tbilisi in 1183 (=1769/70)
Rv. Persian inscription: الحمد لله رب العالمين –
Long live Allah, the owner of two worlds.

სირმა აბაზი. თბილისი 1769/70
3,07 გრ. 21,2/21,1 მმ.
18293550
ვერცხლი
Av. სპარსული ზედწერილი: ضرب تفليس ١١٨٣ –
იჭედა თბილისს 1183 (=1769/70)
Rv. სპარსული ზედწერილი: الحمد لله رب العالمين –
დიდება ალაჰს, ორი სამყაროს მფლობელს

Sirma Abazi. Tbilisi 1769/70
18293550
3.07 gr. 21.2/21.1 mm.
Silver
Av. Persian inscription: ضرب تفليس ١١٨٣ –
Struck at Tbilisi in 1183 (=1769/70)
Rv. Persian inscription: الحمد لله رب العالمين –
Long live Allah, the owner of two worlds.

სირმა აბაზი. თბილისი 1770/71
18293551
3,00 გრ. 19,3/19,2 მმ.
ვერცხლი
Av. სპარსული ზედწერილი: يا كريم – ჰოი, დიდსულოვანო!
ცენტრში: ١١٨۴ ضرب تفليس -
იჭედა თბილისს (71/1770=) 1184
Rv. სპარსული ზედწერილი: الحمد لله رب العالمين –
დიდება ალაჰს, ორი სამყაროს მფლობელს

Sirma Abazi. Tbilisi 1770/71
18293551
3.00 gr. 19.3/19.2 mm.
Silver
Av. Persian inscription: يا كريم – Oh, generous!
In center: ١١٨۴ ضرب تفليس –
Struck at Tbilisi in 1184 (=1770/71)
Rv. Persian inscription: الحمد لله رب العالمين –
Long live Allah, the owner of two worlds.

სირმა აბაზი. თბილისი 1770/71
18293552
3,03 გრ. 20,5/20,0 მმ.
ვერცხლი
Av. სპარსული ზედწერილი: يا كريم – ჰოი, დიდსულოვანო!
ცენტრში: ١١٨۴ ضرب تفليس –
იჭედა თბილისს 1184 (=1770/71)
Rv. სპარსული ზედწერილი: الحمد لله رب العالمين –
დიდება ალაჰს, ორი სამყაროს მფლობელს

Sirma Abazi. Tbilisi 1770/71
18293552
3.03 gr. 20.5/20.0 mm.
Silver
Av. Persian inscription: يا كريم – Oh, generous!
In center: ١١٨۴ ضرب تفليس –
Struck at Tbilisi in 1184 (=1770/71)
Rv. Persian inscription: الحمد لله رب العالمين –
Long live Allah, the owner of two worlds.

სირმა აბაზი. თბილისი 1770/71
18293555
2,58 გრ. 18,2/17,8 მმ.
ვერცხლი
Av. სპარსული ზედწერილი: اي كريم - ჰოი, დიდსულოვანო!
ცენტრში: ضرب تفليس ١١٨۴ –
იჭედა თბილისს 1184 (=1770/71)
Rv. სპარსული ზედწერილი: الحمد لله رب العالمين –
დიდება ალაჰს, ორი სამყაროს მფლობელს

Sirma Abazi. Tbilisi 1770/71
18293555
2.58 gr. 18.2/17.8 mm.
Silver
Av. Persian inscription: يا كريم – Oh, generous!
In center: ضرب تفليس ١١٨۴ –
Struck at Tbilisi in 1184 (=1770/71)
Rv. Persian inscription: الحمد لله رب العالمين –
Long live Allah, the owner of two worlds.

სირმა აბაზი. თბილისი 1770/71
18293553
2,91 გრ. 19,3/17,7 მმ.
ვერცხლი
Av. სპარსული ზედწერილი: ضرب تفليس ١١٨۴ –
იჭედა თბილისს 1184 (=1770/71)
Rv. სპარსული ზედწერილი: الحمد لله رب العالمين –
დიდება ალაჰს, ორი სამყაროს მფლობელს

Sirma Abazi. Tbilisi 1770/71
18293553
2.91 gr. 19.3/17.7 mm.
Silver
Av. Persian inscription: ضرب تفليس ١١٨۴ –
Struck at Tbilisi in 1184 (=1770/71)
Rv. Persian inscription: الحمد لله رب العالمين –
Long live Allah, the owner of two worlds.

სირმა აბაზი. თბილისი 1775/76
18293556
2,58 გრ. 20,8/18,6 მმ.
ვერცხლი
გახვრეტილია 11 სთ. პროექციაზე.
Av. სპარსული ზედწერილი: يا كريم – ჰოი, დიდსულოვანო! ცენტრში: ١١٨٩ ضرب تفليس –
იჭედა თბილისს 1189 (=1775/76)
Rv. სპარსული ზედწერილი: الحمد لله رب العالمين –
დიდება ალაჰს, ორი სამყაროს მფლობელს

Sirma Abazi. Tbilisi 1775/76
18293556
2.58 gr. 20.8/18.6 mm.
Silver
Pierced at 11 o’clock.
Av. Persian inscription: يا كريم – Oh, generous!
In center: ١١٨٩ ضرب تفليس –
Struck at Tbilisi in 1189 (=1775/76)
Rv. Persian inscription: الحمد لله رب العالمين –
Long live Allah, the owner of two worlds.

სირმა აბაზი. თბილისი 1776/77
18293557
2,72 გრ. 20,1/19,0 მმ.
ვერცხლი
გახვრეტილია 11 სთ. პროექციაზე.
Av. სპარსული ზედწერილი: ١١٩٠ ضرب تفليس –
იჭედა თბილისს 1190 (=1776/77)
Rv. სპარსული ზედწერილი: الحمد لله رب العالمين –
დიდება ალაჰს, ორი სამყაროს მფლობელს

Sirma Abazi. Tbilisi 1776/77
18293557
2.72 gr. 20.1/19.0 mm.
Silver
Pierced at 11 o’clock.
Av. Persian inscription: ١١٩٠ ضرب تفليس –
Struck at Tbilisi in 1190 (=1776/77)
Rv. Persian inscription: الحمد لله رب العالمين –
Long live Allah, the owner of two worlds.

სირმა აბაზი. თბილისი 1776/77
18293559
2,90 გრ. 19,2/19,1 მმ.
ვერცხლი
Av. სპარსული ზედწერილი: ١١٩٠ ضرب تفليس –
იჭედა თბილისს 1190 (=1776/77)
Rv. სპარსული ზედწერილი: الحمد لله رب العالمين –
დიდება ალაჰს, ორი სამყაროს მფლობელს

Sirma Abazi. Tbilisi 1776/77
18293559
2.90 gr. 19.2/19.1 mm.
Silver
Av. Persian inscription: ١١٩٠ ضرب تفليس –
Struck at Tbilisi in 1190 (=1776/77)
Rv. Persian inscription: الحمد لله رب العالمين –
Long live Allah, the owner of two worlds.

სირმა აბაზი. თბილისი 1776/77
18293564
3,00 გრ. 19,5/19,3 მმ.
ვერცხლი
Av. სპარსული ზედწერილი: يا كريم – ჰოი, დიდსულოვანო!
ცენტრში: ١١٩٠ ضرب تفليس –
იჭედა თბილისს 1190 (=1776/77)
Rv. სპარსული ზედწერილი: الحمد لله رب العالمين –
დიდება ალაჰს, ორი სამყაროს მფლობელს

Sirma Abazi. Tbilisi 1776/77
18293564
3.00 gr. 19.5/19.3 mm.
Silver
Av. Persian inscription: يا كريم – Oh, generous!
In center: ١١٩٠ ضرب تفليس –
Struck at Tbilisi in 1190 (=1776/77)
Rv. Persian inscription: الحمد لله رب العالمين –
Long live Allah, the owner of two worlds.

სირმა აბაზი. თბილისი 1776/77
18293566
2,90 გრ. 20,9/20,1 მმ.
ვერცხლი
Av. სპარსული ზედწერილი: ١١٩٠ ضرب تفليس –
იჭედა თბილისს 1190 (=1776/77)
Rv. სპარსული ზედწერილი: الحمد لله رب العالمين –
დიდება ალაჰს, ორი სამყაროს მფლობელს

Sirma Abazi. Tbilisi 1776/77
18293566
2.90 gr. 20.9/20.1 mm.
Silver
Av. Persian inscription: ١١٩٠ ضرب تفليس –
Struck at Tbilisi in 1190 (=1776/77)
Rv. Persian inscription: الحمد لله رب العالمين –
Long live Allah, the owner of two worlds.

სირმა აბაზი. თბილისი 1776/77
18293567
2,92 გრ. 22,1/21,7 მმ.
ვერცხლი
Av. სპარსული ზედწერილი: يا كريم – ჰოი, დიდსულოვანო!
ცენტრში: ۱۱۹۰ ضرب تفليس –
იჭედა თბილისს 1190 (=1776/77)
Rv. სპარსული ზედწერილი: الحمد لله رب العالمين –
დიდება ალაჰს, ორი სამყაროს მფლობელს

Sirma Abazi. Tbilisi 1776/77
18293567
2.92 gr. 22.1/21.7 mm.
Silver
Av. Persian inscription: يا كريم – Oh, generous!
In center: ۱۱۹۰ ضرب تفليس –
Struck at Tbilisi in 1190 (=1776/77)
Rv. Persian inscription: الحمد لله رب العالمين –
Long live Allah, the owner of two worlds.

სირმა აბაზი. თბილისი 1776/77
18293569
3,04 გრ. 20,8/20,3 მმ.
ვერცხლი
გახვრეტილია 2 სთ. პროექციაზე.
Av. სპარსული ზედწერილი: ۱۱۹۰ ضرب تفليس –
იჭედა თბილისს 1190 (=1776/77)
Rv. სპარსული ზედწერილი: الحمد لله رب العالمين –
დიდება ალაჰს, ორი სამყაროს მფლობელს

Sirma Abazi. Tbilisi 1776/77
18293569
3.04 gr. 20.8/20.3 mm.
Silver
Pierced at 2 o'clock.
Av. Persian inscription: ۱۱۹۰ ضرب تفليس –
Struck at Tbilisi in 1190 (=1776/77)
Rv. Persian inscription: الحمد لله رب العالمين –
Long live Allah, the owner of two worlds.

სირმა აბაზი. თბილისი 1776/77
18293570
3,05 გრ. 21,5/19,4 მმ.
ვერცხლი
Av. სპარსული ზედწერილი: ضرب تفلیس ۱۱۹۰ –
იჭედა თბილისს 1190 (=1776/77)
Rv. სპარსული ზედწერილი: الحمد لله رب العالمین –
დიდება ალაჰს, ორი სამყაროს მფლობელს

Sirma Abazi. Tbilisi 1776/77
18293570
3.05 gr. 21.5/19.4 mm.
Silver
Av. Persian inscription: ضرب تفلیس ۱۱۹۰ –
Struck at Tbilisi in 1190 (=1776/77)
Rv. Persian inscription: الحمد لله رب العالمین –
Long live Allah, the owner of two worlds.

სირმა აბაზი. თბილისი 1777/78
18293572
2,95 გრ. 20,4/18,4 მმ.
ვერცხლი
Av. სპარსული ზედწერილი: ضرب تفلیس ۱۱۹۱ –
იჭედა თბილისს 1191 (=1777/78)
Rv. სპარსული ზედწერილი: الحمد لله رب العالمین –
დიდება ალაჰს, ორი სამყაროს მფლობელს

Sirma Abazi. Tbilisi 1777/78
18293572
2.95 gr. 20.4/18.4 mm.
Silver
Av. Persian inscription: ضرب تفلیس ۱۱۹۱ –
Struck at Tbilisi in 1191 (=1777/78)
Rv. Persian inscription: الحمد لله رب العالمین –
Long live Allah, the owner of two worlds.

სირმა აბაზი. თბილისი 1778/79
18293575
2,80 გრ. 19,7/19,5 მმ.
ვერცხლი
Av. სპარსული ზედწერილი: ١١٩٢ ضرب تفليس –
იჭედა თბილისს 1192 (=1778/79)
Rv. სპარსული ზედწერილი: الحمد لله رب العالمين –
დიდება ალაჰს, ორი სამყაროს მფლობელს

Sirma Abazi. Tbilisi 1778/79
18293575
2.80 gr. 19.7/19.5 mm.
Silver
Av. Persian inscription: ١١٩٢ ضرب تفليس –
Struck at Tbilisi in 1192 (=1778/79)
Rv. Persian inscription: الحمد لله رب العالمين –
Long live Allah, the owner of two worlds.

სირმა აბაზი. თბილისი 1778/79
18293574
2,86 გრ. 18,5/18,4 მმ.
ვერცხლი
Av. სპარსული ზედწერილი: يا كريم – ჰოი, დიდსულოვანო!
ცენტრში: ١١٩٢ ضرب تفليس –
იჭედა თბილისს 1192 (=1778/79)
Rv. სპარსული ზედწერილი: الحمد لله رب العالمين –
დიდება ალაჰს, ორი სამყაროს მფლობელს

Sirma Abazi. Tbilisi 1778/79
18293574
2.86 gr. 18.5/18.4 mm.
Silver
Av. Persian inscription: يا كريم – Oh, generous!
In center: ١١٩٢ ضرب تفليس –
Struck at Tbilisi in 1192 (=1778/79)
Rv. Persian inscription: الحمد لله رب العالمين –
Long live Allah, the owner of two worlds.

სირმა აბაზი. თბილისი 1778/79
18293576
2,88 გრ. 21,1/20,7 მმ.
ვერცხლი
Av. სპარსული ზედწერილი: يا كريم – ჰოი, დიდსულოვანო!
ცენტრში: ١١٩٢ ضرب تفليس –
იჭედა თბილისს 1192 (=1778/79)
Rv. სპარსული ზედწერილი: الحمد لله رب العالمين –
დიდება ალაჰს, ორი სამყაროს მფლობელს

Sirma Abazi. Tbilisi 1778/79
18293576
2.88 gr. 21.1/20.7 mm.
Silver
Av. Persian inscription: يا كريم – Oh, generous!
In center: ١١٩٢ ضرب تفليس –
Struck at Tbilisi in 1192 (=1778/79)
Rv. Persian inscription: الحمد لله رب العالمين –
Long live Allah, the owner of two worlds.

სირმა აბაზი. თბილისი 1779/80
18293599
2,95 გრ. 17,8/17,7 მმ.
ვერცხლი
Av. სპარსული ზედწერილი: يا كريم – ჰოი, დიდსულოვანო!
ცენტრში: ١١٩٣ ضرب تفليس –
იჭედა თბილისს 1193 (=1779/80)
Rv. სპარსული ზედწერილი: الحمد لله رب العالمين –
დიდება ალაჰს, ორი სამყაროს მფლობელს

Sirma Abazi. Tbilisi 1779/80
18293599
2.95 gr. 17.8/17.7 mm.
Silver
Av. Persian inscription: يا كريم – Oh, generous!
In center: ١١٩٣ ضرب تفليس –
Struck at Tbilisi in 1193 (=1779/80)
Rv. Persian inscription: الحمد لله رب العالمين –
Long live Allah, the owner of two worlds.

სირმა აბაზი. თბილისი 1779/80
18293600
2,36 გრ. 19,0/18,4 მმ.
ვერცხლი
Av. სპარსული ზედწერილი: ١١٩٣ ضرب تفليس –
იჭედა თბილისს 1193 (=1779/80)
Rv. სპარსული ზედწერილი: الحمد لله رب العالمين –
დიდება ალაჰს, ორი სამყაროს მფლობელს

Sirma Abazi. Tbilisi 1779/80
18293600
2.36 gr. 19.0/18.4 mm.
Silver
Av. Persian inscription: ١١٩٣ ضرب تفليس –
Struck at Tbilisi in 1193 (=1779/80)
Rv. Persian inscription: الحمد لله رب العالمين –
Long live Allah, the owner of two worlds.

სირმა აბაზი. თბილისი 1779/80
18293601
2,97 გრ. 19,2/18,3 მმ.
ვერცხლი
Av. სპარსული ზედწერილი: يا كريم – ჰოი, დიდსულოვანო!
١١٩٣ ضرب تفليس –
იჭედა თბილისს 1193 (=1779/80)
Rv. სპარსული ზედწერილი: الحمد لله رب العالمين –
დიდება ალაჰს, ორი სამყაროს მფლობელს

Sirma Abazi. Tbilisi 1779/80
18293601
2.97 gr. 19.2/18.3 mm.
Silver
Av. Persian inscription: يا كريم – Oh, generous!
١١٩٣ ضرب تفليس –
Struck at Tbilisi in 1193 (=1779/80)
Rv. Persian inscription: الحمد لله رب العالمين –
Long live Allah, the owner of two worlds.

სირმა აბაზი. თბილისი 1780
18293603
3,03 გრ. 19,4/18,7 მმ.
ვერცხლი
Av. სპარსული ზედწერილი: يا كريم – ჰოი, დიდსულოვანო!
ضرب تفليس ۱۱۹۴ –
იჭედა თბილისს 1194 (=1780)
Rv. სპარსული ზედწერილი: الحمد لله رب العالمين –
დიდება ალაჰს, ორი სამყაროს მფლობელს

Sirma Abazi. Tbilisi 1780
18293603
3.03 gr. 19.4/18.7 mm.
Silver
Av. Persian inscription: يا كريم – Oh, generous!
ضرب تفليس ۱۱۹۴ –
Struck at Tbilisi in 1194 (=1194)
Rv. Persian inscription: الحمد لله رب العالمين –
Long live Allah, the owner of two worlds.

სირმა აბაზი. თბილისი 1780/81
18293605
2,95 გრ. 18,2/17,8 მმ.
ვერცხლი
Av. სპარსული ზედწერილი: يا كريم – ჰოი, დიდსულოვანო!
ضرب تفليس ۱۱۹۵ –
იჭედა თბილისს 1195 (=1780/81)
Rv. სპარსული ზედწერილი: الحمد لله رب العالمين –
დიდება ალაჰს, ორი სამყაროს მფლობელს

Sirma Abazi. Tbilisi 1780/81
18293605
2.95 gr. 18.2/17.8 mm.
Silver
Av. Persian inscription: يا كريم – Oh, generous!
ضرب تفليس ۱۱۹۵ –
Struck at Tbilisi in 1195 (=1780/81)
Rv. Persian inscription: الحمد لله رب العالمين –
Long live Allah, the owner of two worlds.

სირმა აბაზი. თბილისი 1781/82
18293606
2,99 გრ. 19,4/18,8 მმ.
ვერცხლი
Av. სპარსული ზედწერილი: ١١٩۶ ضرب تفليس –
იჭედა თბილისს 1196 (=1781/82)
Rv. სპარსული ზედწერილი: الحمد لله رب العالمين –
დიდება ალაჰს, ორი სამყაროს მფლობელს

Sirma Abazi. Tbilisi 1781/82
18293606
2.99 gr. 19.4/18.8 mm.
Silver
Av. Persian inscription: ١١٩۶ ضرب تفليس –
Struck at Tbilisi in 1196 (=1781/82)
Rv. Persian inscription: الحمد لله رب العالمين –
Long live Allah, the owner of two worlds

სირმა აბაზი. თბილისი 1781/82
18293607
2,98 გრ. 19,8/18,8 მმ.
ვერცხლი
Av. სპარსული ზედწერილი: يا كريم – ჰოი, დიდსულოვანო!
١١٩۶ ضرب تفليس –
იჭედა თბილისს 1196 (=1781/82)
Rv. სპარსული ზედწერილი: الحمد لله رب العالمين –
დიდება ალაჰს, ორი სამყაროს მფლობელს

Sirma Abazi. Tbilisi 1781/82
18293607
2.98 gr. 19.8/18.8 mm.
Silver
Av. Persian inscription: يا كريم – Oh, generous!
١١٩۶ ضرب تفليس –
Struck at Tbilisi in 1196 (=1781/82)
Rv. Persian inscription: الحمد لله رب العالمين –
Long live Allah, the owner of two worlds.

სირმა აბაზი. თბილისი 1781/82
18293608
2,93 გრ. 19,6/19,6 მმ.
ვერცხლი
Av. სპარსული ზედწერილი: يا كريم – ჰოი, დიდსულოვანო!
ضرب تفليس ١١٩٦ –
იჭედა თბილისს 1196 (=1781/82)
Rv. სპარსული ზედწერილი: الحمد لله رب العالمين –
დიდება ალაჰს, ორი სამყაროს მფლობელს

Sirma Abazi. Tbilisi 1781/82
18293608
2.93 gr. 19.6/19.0 mm.
Silver
Av. Persian inscription: يا كريم – Oh, generous!
ضرب تفليس ١١٩٦ –
Struck at Tbilisi in 1196 (=1781/82)
Rv. Persian inscription: الحمد لله رب العالمين –
Long live Allah, the owner of two worlds.

სირმა აბაზი. თბილისი 1782/83
18293609
2,92 გრ. 20,1/19,4 მმ.
ვერცხლი
Av. სპარსული ზედწერილი: يا كريم – ჰოი, დიდსულოვანო! ცენტრში:
ضرب تفليس ١١٩٧ –
იჭედა თბილისს 1197 (=1782/83)
Rv. სპარსული ზედწერილი: الحمد لله رب العالمين – დიდება ალაჰს, ორი სამყაროს მფლობელს

Sirma Abazi. Tbilisi 1782/83
18293609
2.92 gr. 20.1/19.4 mm.
Silver
Av. Persian inscription: يا كريم – Oh, generous! In center:
ضرب تفليس ١١٩٧ –
Struck at Tbilisi in 1197 (=1782/83)
Rv. Persian inscription: الحمد لله رب العالمين – Long live Allah, the owner of two worlds.

სირმა აბაზი. თბილისი 1783/84
18293610
2,93 გრ. 18,7/18,3 მმ.
ვერცხლი
Av. სპარსული ზედწერილი: يا كريم – ჰოი, დიდსულოვანო!
ضرب تفليس ١١٩٨ –
იჭედა თბილისს 1198 (=1783/84)
Rv. სპარსული ზედწერილი: الحمد لله رب العالمين –
დიდება ალაჰს, ორი სამყაროს მფლობელს

Sirma Abazi. Tbilisi 1783/84
18293610
2.93 gr. 18.7/18.3 mm.
Silver
Av. Persian inscription: يا كريم – Oh, generous!
ضرب تفليس ١١٩٨ –
Struck at Tbilisi in
1198 (=1783/84)
Rv. Persian inscription: الحمد لله رب العالمين –
Long live Allah, the owner of two worlds.

სირმა აბაზი. თბილისი 1784/85
18293611
2,97 გრ. 20,0/17,8 მმ.
ვერცხლი
გახვრეტილია 5 სთ. პროექციაზე.
Av. სპარსული ზედწერილი: [يا كريم] – ჰოი, დიდსულოვანო!
ضرب تفليس ١١٩٩ –
იჭედა თბილისს 1199 (=1784/85)
Rv. სპარსული ზედწერილი: [الحمد لله] رب العالمين –
დიდება ალაჰს, ორი სამყაროს მფლობელს

Sirma Abazi. Tbilisi 1784/85
18293611
2.97 gr. 20.0/17.8 mm.
Silver
Pierced at 5 o'clock.
Av. Persian inscription: [يا كريم] – Oh, generous!
ضرب تفليس ١١٩٩ –
Struck at Tbilisi in 1199 (=1784/85)
Rv. Persian inscription: [الحمد لله] رب العالمين –
Long live Allah, the owner of two worlds.

სირმა აბაზი. თბილისი 1785/86
18293613
2,61 გრ. 18,2/17,8 მმ.
ვერცხლი
გახვრეტილია 12 სთ. პროექციაზე.
Av. სპარსული ზედწერილი: ١٢٠٠ ضرب تفليس –
იჭედა თბილისს 1200 (=1785/86)
Rv. სპარსული ზედწერილი: الحمد لله رب العالمين–
დიდება ალაჰს, ორი სამყაროს მფლობელს

Sirma Abazi. Tbilisi 1785/86
18293613
2.61 gr. 18.2/17.8 mm.
Silver
Pierced at 12 o'clock.
Av. Persian inscription: ١٢٠٠ ضرب تفليس –
Struck at Tbilisi in 1200 (=1785/86)
ersian inscription: الحمد لله رب العالمين –
ong live Allah, the owner of two worlds.

სირმა აბაზი. თბილისი 1785/86
18293614
3,00 გრ. 18,5/18,2 მმ.
ვერცხლი
Av. სპარსული ზედწერილი: ١٢٠٠ ضرب تفليس –
იჭედა თბილისს 1200 (=1785/86)
Rv. სპარსული ზედწერილი: الحمد لله رب العالمين –
დიდება ალაჰს, ორი სამყაროს მფლობელს

Sirma Abazi. Tbilisi 1785/86
18293614
3.00 gr. 18.5/18.2 mm.
Silver
Av. Persian inscription: ١٢٠٠ ضرب تفليس –
Struck at Tbilisi in 1200 (=1785/86)
Rv. Persian inscription: الحمد لله رب العالمين –
Long live Allah, the owner of two worlds.

სირმა აბაზი. თბილისი 1786/87
18293615
2,96 გრ. 21,0/18,5 მმ.
ვერცხლი
Av. სპარსული ზედწერილი: يا كريم – ჰოი, დიდსულოვანო!
ცენტრში: ١٢٠١ ضرب تفليس –
იჭედა თბილისს 1201 (=1786/87)
Rv. სპარსული ზედწერილი: الحمد لله رب العالمين –
დიდება ალაჰს, ორი სამყაროს მფლობელს

Sirma Abazi. Tbilisi 1786/87
18293615
2.96 gr. 21.0/18.5 mm.
Silver
Av. Persian inscription: يا كريم – Oh, generous!
In center: ١٢٠١ ضرب تفليس –
Struck at Tbilisi in 1201 (=1786/87)
Rv. Persian inscription: الحمد لله رب العالمين –
Long live Allah, the owner of two worlds.

სირმა აბაზი. თბილისი 1786/87
18293616
2,98 გრ. 19,9/18,5 მმ.
ვერცხლი
გახვრეტილია 8 სთ. პროექციაზე.
Av. სპარსული ზედწერილი: يا كريم – ჰოი, დიდსულოვანო!
ضرب تفليس ۱۲۰۱ –
იჭედა თბილისს 1201 (=1786/87)
Rv. სპარსული ზედწერილი: الحمد لله رب العالمين –
დიდება ალაჰს, ორი სამყაროს მფლობელს

Sirma Abazi. Tbilisi 1786/87
18293616
2.98 gr. 19.9/18.5 mm.
Silver
Pierced at 8 o'clock.
Av. Persian inscription: ميرك اي – Oh, generous!
ضرب تفليس ۱۲۰۱ –
Struck at Tbilisi in 1201 (=1786/87)
Rv. Persian inscription: الحمد لله رب العالمين –
Long live Allah, the owner of two worlds.

სირმა აბაზი. თბილისი 1786/87
18293617
2,99 გრ. 20,3/19,9 მმ.
ვერცხლი
Av. სპარსული ზედწერილი: يا كريم – ჰოი, დიდსულოვანო!
ضرب تفليس ۱۲۰۱ –
იჭედა თბილისს 1201 (=1786/87)
Rv. სპარსული ზედწერილი: الحمد لله رب العالمين –
დიდება ალაჰს, ორი სამყაროს მფლობელს

Sirma Abazi. Tbilisi 1786/87
18293617
2.99 gr. 20.3/19.9 mm.
Silver
Av. Persian inscription: يا كريم – Oh, generous!
ضرب تفليس ۱۲۰۱ –
Struck at Tbilisi in 1201 (=1786/87)
Rv. Persian inscription: الحمد لله رب العالمين –
Long live Allah, the owner of two worlds.

სირმა აბაზი. თბილისი 1787/88
18293618
2,94 გრ. 20,0/19,6 მმ.
ვერცხლი
Av. სპარსული ზედწერილი: يا كريم – ჰოი, დიდსულოვანო!
ضرب تفليس ١٢٠٢ –
იჭედა თბილისს 1202 (=1787/88)
Rv. სპარსული ზედწერილი: الحمد لله رب العالمين –
დიდება ალაჰს, ორი სამყაროს მფლობელს

Sirma Abazi. Tbilisi 1787/88
18293618
2.94 gr. 20.0/19.6 mm.
Silver
Av. Persian inscription: يا كريم – Oh, generous!
ضرب تفليس ١٢٠٢ –
Struck at Tbilisi in 1202 (=1787/88)
Rv. Persian inscription: الحمد لله رب العالمين –
Long live Allah, the owner of two worlds.

სირმა აბაზი. თბილისი 1788/89
18293620
2,90 გრ. 18,5/18,0 მმ.
ვერცხლი
Av. სპარსული ზედწერილი: ضرب تفليس ١٢٠٣ –
იჭედა თბილისს 1203 (=1788/89)
Rv. სპარსული ზედწერილი: الحمد لله رب العالمين –
დიდება ალაჰს, ორი სამყაროს მფლობელს

Sirma Abazi. Tbilisi 1788/89
18293620
2.90 gr. 18.5/18.0 mm.
Silver
Av. Persian inscription: ضرب تفليس ١٢٠٣ –
Struck at Tbilisi in 1203 (=1788/89)
Rv. Persian inscription: الحمد لله رب العالمين –
Long live Allah, the owner of two worlds.

სირმა აბაზი. თბილისი 1789/90
18293622
2,91 გრ. 18,5/18,3 მმ.
ვერცხლი
Av. სპარსული ზედწერილი: يا كريم – ჰოი, დიდსულოვანო!
ضرب تفليس ١٢٠۴ –
იჭედა თბილისს 1204 (=1789/90)
Rv. სპარსული ზედწერილი: الحمد لله رب العالمين –
დიდება ალაჰს, ორი სამყაროს მფლობელს

Sirma Abazi. Tbilisi 1789/90
18293622
2.91 gr. 18.5/18.3 mm.
Silver
Av. Persian inscription: يا كريم – Oh, generous! ضرب تفليس ١٢٠۴ –
Struck at Tbilisi in 1204 (=1789/90)
Rv. Persian inscription: الحمد لله رب العالمين –
Long live Allah, the owner of two worlds.

სირმა აბაზი. თბილისი 1789/90
18293623
3,08 გრ. 18,5/17,8 მმ.
ვერცხლი
Av. სპარსული ზედწერილი: ضرب تفليس ١٢٠۴ –
იჭედა თბილისს 1204 (=1789/90)
Rv. სპარსული ზედწერილი: الحمد لله رب العالمين –
დიდება ალაჰს, ორი სამყაროს მფლობელს

Sirma Abazi. Tbilisi 1789/90
18293623
3.08 gr. 18.5/17.8 mm.
Silver
Av. Persian inscription: ضرب تفليس ١٢٠۴ –
Struck at Tbilisi in 1204 (=1789/90)
Rv. Persian inscription: الحمد لله رب العالمين –
Long live Allah, the owner of two worlds.

სირმა აბაზი. თბილისი 1790/91
18293624
2,99 გრ. 18,9/18,3 მმ.
ვერცხლი
Av. სპარსული ზედწერილი: يا كريم – ჰოი, დიდსულოვანო!
ضرب تفليس ١٢٠٥ –
იჭედა თბილისს 1205 (=1790/91)
Rv. სპარსული ზედწერილი: الحمد لله رب العالمين –
დიდება ალაჰს, ორი სამყაროს მფლობელს

Sirma Abazi. Tbilisi 1790/91
18293624
2.99 gr. 18.9/18.3 mm.
Silver
Av. Persian inscription: يا كريم – Oh, generous! ضرب تفليس ١٢٠٥ –
Struck at Tbilisi in
1205 (=1790/91)
Rv. Persian inscription: الحمد لله رب العالمين –
Long live Allah, the owner of two worlds.

სირმა აბაზი. თბილისი 1791/92
18293625
2,99 გრ. 19,1/18,8 მმ.
ვერცხლი
გახვრეტილია 4 სთ. პროექციაზე.
Av. სპარსული ზედწერილი: يا كريم – ჰოი, დიდსულოვანო!
ضرب تفليس ١٢٠٦ –
იჭედა თბილისს 1206 (=1791/92)
Rv. სპარსული ზედწერილი: الحمد لله رب العا[لمين] –
დიდება ალაჰს, ორი სამყაროს მფლობელს

Sirma Abazi. Tbilisi 1791/92
18293625
2.99 gr. 19.1/18.8 mm.
Silver
Pierced at 4 o’clock.
Av. Persian inscription: يا كريم – Oh, generous! ضرب تفليس ١٢٠٦ –
Struck at Tbilisi in 1206 (=1791/92)
Rv. Persian inscription: الحمد لله رب العا[لمين] –
Long live Allah, the owner of two worlds.

სირმა აბაზი. თბილისი 1791/92
18293626
2,94 გრ. 20,3/19,4 მმ.
ვერცხლი
Av. სპარსული ზედწერილი: يا كريم – ჰოი, დიდსულოვანო!
ضرب تفليس ۱۲۰۶ –
იჭედა თბილისს 1206 (=1791/92)
Rv. სპარსული ზედწერილი: الحمد لله رب العالمين –
დიდება ალაჰს, ორი სამყაროს მფლობელს

Sirma Abazi. Tbilisi 1791/92
18293626
2.94 gr 20.3/19.4 mm.
Silver
Av. Persian inscription: يا كريم – Oh, generous!
ضرب تفليس ۱۲۰۶ –
Struck at Tbilisi in 1206 (=1791/92)
Rv. Persian inscription: الحمد لله رب العالمين –
Long live Allah, the owner of two worlds.

სირმა აბაზი. თბილისი 1791/92
18293627
2,87 გრ. 18,3/17,9 მმ.
ვერცხლი
გახვრეტილია 11 სთ. პროექციაზე.
Av. სპარსული ზედწერილი: ضرب تفليس ۱۲۰۶ –
იჭედა თბილისს 1206 (=1791/92)
Rv. სპარსული ზედწერილი: الحمد لله رب العالمين –
დიდება ალაჰს, ორი სამყაროს მფლობელს

Sirma Abazi. Tbilisi 1791/92
18293627
2.87 gr. 18.3/17.9 mm.
Silver
Pierced at 11 o'clock.
Av. Persian inscription: ضرب تفليس ۱۲۰۶ –
Struck at Tbilisi in
1206 (=1791/92)
Rv. Persian inscription: الحمد لله رب العالمين –
Long live Allah, the owner of two worlds.

სირმა აბაზი. თბილისი 1792/93
18293628
2,99 გრ. 19,6/18,9 მმ.
ვერცხლი
Av. სპარსული ზედწერილი: یا کریم – ჰოი, დიდსულოვანო!
ضرب تفلیس ۱۲۰۷ –
იჭედა თბილისს 1207 (=1792/93)
Rv. სპარსული ზედწერილი: الحمد لله رب العالمین –
დიდება ალაჰს, ორი სამყაროს მფლობელს

Sirma Abazi. Tbilisi 1792/93
18293628
2.99 gr. 19.6/18.9 mm.
Silver
Av. Persian inscription: یا کریم – Oh, generous! In the center:
ضرب تفلیس ۱۲۰۷ –
Struck at Tbilisi in 1207 (=1792/93)
Rv. Persian inscription: الحمد لله رب العالمین –
Long live Allah, the owner of two worlds.

სირმა აბაზი. თბილისი 1792/93
18293629
2,93 გრ. 20,0/19,7 მმ.
ვერცხლი
Av. სპარსული ზედწერილი: یا کریم – ჰოი, დიდსულოვანო!
ضرب تفلیس ۱۲۰۷ –
იჭედა თბილისს 1207 (=1792/93)
Rv. სპარსული ზედწერილი: الحمد لله رب العالمین –
დიდება ალაჰს, ორი სამყაროს მფლობელს

Sirma Abazi. Tbilisi 1792/93
18293629
2.93 gr. 20.0/19.7 mm.
Silver
Av. Persian inscription: یا کریم – Oh, generous!
ضرب تفلیس ۱۲۰۷ –
Struck at Tbilisi in 1207 (=1792/93)
Rv. Persian inscription: الحمد لله رب العالمین –
Long live Allah, the owner of two worlds.

სირმა აბაზი. თბილისი 1793/94
18293630
2,94 გრ. 20,2/19,7 მმ.
ვერცხლი
გახვრეტილია 12 სთ. პროექციაზე.
Av. სპარსული ზედწერილი: ضرب تفلیس ۱۲۰۸ –
იჭედა თბილისს 1208 (=1793/94)
Rv. სპარსული ზედწერილი: الحمد لله رب العالمين –
დიდება ალაჰს, ორი სამყაროს მფლობელს

Sirma Abazi. Tbilisi 1793/94
18293630
2.94 gr. 20.2/19.7 mm.
Silver
Pierced at 12 o'clock.
Av. Persian inscription: ضرب تفلیس ۱۲۰۸ –
Struck at Tbilisi in 1208 (=1793/94)
Rv. Persian inscription: الحمد لله رب العالمين –
Long live Allah, the owner of two worlds.

სირმა აბაზი. თბილისი 1793/94
18293631
2,83 გრ. 18,3/18,2 მმ.
ვერცხლი
გახვრეტილია 7 სთ. პროექციაზე.
Av. სპარსული ზედწერილი: ضرب تفلیس ۱۲۰۸ –
იჭედა თბილისს 1208 (=1793/94)
Rv. სპარსული ზედწერილი: الحمد لله رب العالمين –
დიდება ალაჰს, ორი სამყაროს მფლობელს

Sirma Abazi. Tbilisi 1793/94
18293631
2.83 gr. 18.3/18.2 mm.
Silver
Pierced at 7 o'clock
Av. Persian inscription: ضرب تفلیس ۱۲۰۸ –
Struck at Tbilisi in 1208 (=1793/94)
Rv. Persian inscription: الحمد لله رب العالمين –
Long live Allah, the owner of two worlds.

სირმა აბაზი. თბილისი 1793/94
18293632
3,10 გრ. 20,6/20,2 მმ.
ვერცხლი
Av. სპარსული ზედწერილი: يا كريم – ჰოი, დიდსულოვანო!
ცენტრში: ضرب تفليس ١٢٠٨ –
იჭედა თბილისს 1208 (=1793/94)
Rv. სპარსული ზედწერილი: الحمد لله رب العالمين –
დიდება ალაჰს, ორი სამყაროს მფლობელს

Sirma Abazi. Tbilisi 1793/94
18293632
3.10 gr. 20.6/20.2 mm.
Silver
Av. Persian inscription: يا كريم – Oh, generous!
ضرب تفليس ١٢٠٨ –
Struck at Tbilisi in 1208 (=1793/94)
Rv. Persian inscription: الحمد لله رب العالمين –
Long live Allah, the owner of two worlds.

სირმა აბაზი. თბილისი 1794/95
18293633
3,04 გრ. 20,2/18,8 მმ.
ვერცხლი
Av. სპარსული ზედწერილი: يا كريم – ჰოი, დიდსულოვანო!
ضرب تفليس ١٢٠٩ –
იჭედა თბილისს 1209 (=1794/95)
Rv. სპარსული ზედწერილი: الحمد لله رب العالمين –
დიდება ალაჰს, ორი სამყაროს მფლობელს

Sirma Abazi. Tbilisi 1794/95
18293633
3.04 gr. 20.2/18.8 mm.
Silver
Av. Persian inscription: يا كريم – Oh, generous!
ضرب تفليس ١٢٠٩ –
Struck at Tbilisi in 1209 (=1794/95)
Rv. Persian inscription: الحمد لله رب العالمين –
Long live Allah, the owner of two worlds.

სირმა აბაზი. თბილისი 1794/95
18293634
3,00 გრ. 20,2/19,4 მმ.
ვერცხლი
Av. სპარსული ზედწერილი: يا كريم – ჰოი, დიდსულოვანო!
ضرب تفليس ١٢٠٩ –
იჭედა თბილისს 1209 (=1794/95)
Rv. სპარსული ზედწერილი: الحمد لله رب العالمين –
დიდება ალაჰს, ორი სამყაროს მფლობელს

Sirma Abazi. Tbilisi 1794/95
18293634
3,00 gr. 20,2/19,4 mm.
Silver
Av. Persian inscription: يا كريم – Oh, generous!
ضرب تفليس ١٢٠٩ –
Struck at Tbilisi in 1209 (=1794/95)
Rv. Persian inscription: الحمد لله رب العالمين –
Long live Allah, the owner of two worlds.

სირმა აბაზი. თბილისი 1794/95
18293635
3,03 გრ. 19,9/18,5 მმ.
ვერცხლი
Av. სპარსული ზედწერილი: يا كريم – ჰოი, დიდსულოვანო!
ضرب تفليس ١٢٠٩ –
იჭედა თბილისს 1209 (=1794/95)
Rv. სპარსული ზედწერილი: الحمد لله رب العالمين –
დიდება ალაჰს, ორი სამყაროს მფლობელს

Sirma Abazi. Tbilisi 1794/95
18293635
3,03 gr. 19,9/18,5 mm.
Silver
Av. Persian inscription: ميرك اي – Oh, generous!
ضرب تفليس ١٢٠٩ –
Struck at Tbilisi in 1209 (=1794/95)
Rv. Persian inscription: الحمد لله رب العالمين –
Long live Allah, the owner of two worlds.

სირმა აბაზი. თბილისი 1794/95
18293636
3,06 გრ. 18,2/18,1 მმ.
ვერცხლი
Av. სპარსული ზედწერილი: يا كريم – ჰოი, დიდსულოვანო!
ضرب تفليس ۱۲۰۹ –
იჭედა თბილისს 1209 (=1794/95)
Rv. სპარსული ზედწერილი: الحمد لله رب العالمين –
დიდება ალაჰს, ორი სამყაროს მფლობელს

Sirma Abazi. Tbilisi 1794/95
18293636
3,06 gr. 18,2/18,1 mm.
Silver
Av. Persian inscription: يا كريم – Oh, generous!
ضرب تفليس ۱۲۰۹ –
Struck at Tbilisi in 1209 (=1794/95)
Rv. Persian inscription: الحمد لله رب العالمين – Long live Allah, the owner of two worlds.

სირმა აბაზი. თბილისი 1795/96
18293638
2,90 გრ. 18,5/18,2 მმ.
ვერცხლი
Av. სპარსული ზედწერილი: يا كريم – ჰოი, დიდსულოვანო!
ضرب تفليس ۱۲۱۰ –
იჭედა თბილისს 1210 (=1795/96)
Rv. სპარსული ზედწერილი: الحمد لله رب العالمين –
დიდება ალაჰს, ორი სამყაროს მფლობელს

Sirma Abazi. Tbilisi 1795/96
18293638
2,90 gr. 18,5/18,2 mm.
Silver
Av. Persian inscription: يا كريم – Oh, generous!
ضرب تفليس ۱۲۱۰ –
Struck at Tbilisi in 1210 (=1795/96)
Rv. Persian inscription: الحمد لله رب العالمين –
Long live Allah, the owner of two worlds.

სირმა აბაზი. თბილისი 1795/96
18293639
3,02 გრ. 19,3/19,8 მმ.
ვერცხლი
გახვრეტილია 6 სთ. პროექციაზე.
Av. სპარსული ზედწერილი: ضرب تفليس ١٢١٠ –
იჭედა თბილისს 1210 (=1795/96)
Rv. სპარსული ზედწერილი: الحمد لله رب العالمين –
დიდება ალაჰს, ორი სამყაროს მფლობელს

Sirma Abazi. Tbilisi 1795/96
18293639
3,02 gr. 19,3/19,8 mm.
Silver
Pierced at 6 o'clock
Av. Persian inscription: ضرب تفليس ١٢١٠ –
Struck at Tbilisi in 1210 (=1795/96)
Rv. Persian inscription: الحمد لله رب العالمين –
Long live Allah, the owner of two worlds.

სირმა აბაზი. თბილისი 1796/97
18293645
3,04 გრ. 18,6/18,4 მმ.
ვერცხლი
Av. სპარსული ზედწერილი: يا كريم – ჰოი, დიდსულოვანო!
ضرب تفليس ١٢١١ –
იჭედა თბილისს 1211 (=1796/97)
Rv. სპარსული ზედწერილი: الحمد لله رب العالمين –
დიდება ალაჰს, ორი სამყაროს მფლობელს

Sirma Abazi. Tbilisi 1796/97
18293645
3.04 gr. 18.6/18.4 mm.
Silver
Av. Persian inscription: يا كريم – Oh, generous!
ضرب تفليس ١٢١١ – Struck at Tbilisi in
1211 (=1796/97)
Rv. Persian inscription: الحمد لله رب العالمين –
Long live Allah, the owner of two worlds.

სირმა აბაზი. თბილისი 1796/97
18293647
2,94 გრ. 19,2/17,7 მმ.
ვერცხლი
Av. სპარსული ზედწერილი: يا كريم – ჰოი, დიდსულოვანო!
۱۲۱۱ ضرب تفليس -
იჭედა თბილისს 1211 (=1796/97)
Rv. სპარსული ზედწერილი: الحمد لله رب العالمين –
დიდება ალაჰს, ორი სამყაროს მფლობელს

Sirma Abazi. Tbilisi 1796/97
18293647
2.94 gr. 19.2/17.7 mm.
Silver
Av. Persian inscription: يا كريم – Oh, generous!
۱۲۱۱ ضرب تفليس –
Struck at Tbilisi in 1211 (=1796/97)
Rv. Persian inscription: الحمد لله رب العالمين –
Long live Allah, the owner of two worlds.

სირმა აბაზი. თბილისი 1796/97
18293651
2,54 გრ. 20,0/19,2 მმ.
ვერცხლი
Av. სპარსული ზედწერილი: ۱۲۱۱ ضرب تفليس –
იჭედა თბილისს 1211 (=1796/97)
Rv. სპარსული ზედწერილი: الحمد لله رب العالمين –
დიდება ალაჰს, ორი სამყაროს მფლობელს

Sirma Abazi. Tbilisi 1796/97
18293651
2.54 gr. 20.0/19.2 mm.
Silver
Av. Persian inscription: ۱۲۱۱ ضرب تفليس –
Struck at Tbilisi in 1211 (=1796/97)
Rv. Persian inscription: الحمد لله رب العالمين –
Long live Allah, the owner of two worlds.

სირმა აბაზი. თბილისი 1796/97
18293653
3,11 გრ. 19,9/17,7 მმ.
ვერცხლი
Av. სპარსული ზედწერილი: يا كريم – ჰოი, დიდსულოვანო! ცენტრში: ضرب تفليس ١٢١١ – იჭედა თბილისს 1211 (=1796/97)
Rv. სპარსული ზედწერილი: الحمد لله رب العالمين – დიდება ალაჰს, ორი სამყაროს მფლობელს

Sirma Abazi. Tbilisi 1796/97
18293653
3.11 gr. 19.9/17.7 mm.
Silver
Av. Persian inscription: يا كريم – Oh, generous! In the center: ضرب تفليس ١٢١١ – Struck at Tbilisi in 1211 (=1796/97)
Rv. Persian inscription: الحمد لله رب العالمين – Long live Allah, the owner of two worlds.

სირმა აბაზი. თბილისი 1796/97
18293662
2,96 გრ. 18,4/16,6 მმ.
ვერცხლი
Av. სპარსული ზედწერილი: يا كريم – ჰოი, დიდსულოვანო!
ضرب تفليس ١٢١١ –
იჭედა თბილისს 1211 (=1796/97)
Rv. სპარსული ზედწერილი: الحمد لله رب العالمين –
დიდება ალაჰს, ორი სამყაროს მფლობელს

Sirma Abazi. Tbilisi 1796/97
18293662
2.96 gr. 18.4/16.6 mm.
Silver
Av. Persian inscription: ميرك اي – Oh, generous!
ضرب تفليس ١٢١١ –
Struck at Tbilisi in 1211 (=1796/97)
Rv. Persian inscription: الحمد لله رب العالمين –
Long live Allah, the owner of two worlds.

სირმა აბაზი. თბილისი 1796/97
18293664
2,88 გრ. 19,9/18,6 მმ.
ვერცხლი
Av. სპარსული ზედწერილი: يا كريم – ჰოი, დიდსულოვანო!
ضرب تفليس ١٢١١ –
იჭედა თბილისს 1211 (=1796/97)
Rv. სპარსული ზედწერილი: الحمد لله رب العالمين –
დიდება ალაჰს, ორი სამყაროს მფლობელს

Sirma Abazi. Tbilisi 1796/97
18293664
2.88 gr. 19.9/18.6 mm.
Silver
Av. Persian inscription: يا كريم – Oh, generous!
ضرب تفليس ١٢١١ –
Struck at Tbilisi in
1211 (=1796/97)
Rv. Persian inscription: الحمد لله رب العالمين –
Long live Allah, the owner of two worlds.

სირმა აბაზი. თბილისი 1796/97
18293676
3,01 გრ. 17,9/17,8 მმ.
ვერცხლი
Av. სპარსული ზედწერილი: يا كريم – ჰოი, დიდსულოვანო!
ضرب تفليس ١٢١١ –
იჭედა თბილისს 1211 (=1796/97)
Rv. სპარსული ზედწერილი: الحمد لله رب العالمين –
დიდება ალაჰს, ორი სამყაროს მფლობელს

Sirma Abazi. Tbilisi 1796/97
18293676
3.01 gr. 17,9/17,8 mm.
Silver
Av. Persian inscription: يا كريم – Oh, generous!
ضرب تفليس ١٢١١ –
Struck at Tbilisi in 1211 (=1796/97)
Rv. Persian inscription: الحمد لله رب العالمين –
Long live Allah, the owner of two worlds.

სირმა აბაზი. თბილისი 1798/99
18293671
3,05 გრ. 20,5/19,0 მმ.
ვერცხლი
Av. სპარსული ზედწერილი: يا كريم – ჰოი, დიდსულოვანო!
ცენტრში: ١٢١٣ ضرب تفليس –
იჭედა თბილისს 1213 (=1798/99)
Rv. სპარსული ზედწერილი: الحمد لله رب العالمين – დიდება ალაჰს, ორი სამყაროს მფლობელს

Sirma Abazi. Tbilisi 1798/99
18293662
2.96 gr. 18.4/16.6 mm.
Silver
Av. Persian inscription: يا كريم – Oh, generous! In the center: ١٢١٣ ضرب تفليس –
Struck at Tbilisi in 1213 (=1798/99)
Rv. Persian inscription: الحمد لله رب العالمين – Long live Allah, the owner of two worlds.

სირმა აბაზი. თბილისი 1798/99
18293672
2,92 გრ. 18,1/17,4 მმ.
ვერცხლი
Av. სპარსული ზედწერილი: يا كريم – ჰოი, დიდსულოვანო!
١٢١٣ ضرب تفليس –
იჭედა თბილისს 1213 (=1798/99)
Rv. სპარსული ზედწერილი: الحمد لله رب العالمين –
დიდება ალაჰს, ორი სამყაროს მფლობელს

Sirma Abazi. Tbilisi 1798/99
18293672
2.92 gr. 18.1/17.4 mm.
Silver
Av. Persian inscription: يا كريم – Oh, generous!
١٢١٣ ضرب تفليس –
Struck at Tbilisi in 1213 (=1798/99)
Rv. Persian inscription: الحمد لله رب العالمين –
Long live Allah, the owner of two worlds.

სირმა აბაზი. თბილისი 1798/99
18293673
3,00 გრ. 20,4/18,8 მმ.
ვერცხლი
Av. სპარსული ზედწერილი: ١٢١٣ ضرب تفليس –
იჭედა თბილისს 1213 (=1798/99)
Rv. სპარსული ზედწერილი: الحمد لله رب العالمين –
დიდება ალაჰს, ორი სამყაროს მფლობელს

Sirma Abazi. Tbilisi 1798/99
18293673
3.00 gr. 20.4/18.8 mm.
Silver
Av. Persian inscription: ١٢١٣ ضرب تفليس –
Struck at Tbilisi in
1213 (=1798/99)
Rv. Persian inscription: الحمد لله رب العالمين –
Long live Allah, the owner of two worlds.

სირმა აბაზი. თბილისი
18293621
3,02 გრ. 18,5/18,3 მმ.
ვერცხლი
Av. სპარსული ზედწერილი: يا كريم – ჰოი, დიდსულოვანო!
ضرب تفليس – იჭედა თბილისს
Rv. სპარსული ზედწერილი: الحمد لله رب العالمين –
დიდება ალაჰს, ორი სამყაროს მფლობელს

Sirma Abazi. Tbilisi
18293621
3.02 gr. 18.5/18.3 mm.
Silver
Av. Persian inscription: يا كريم – Oh, generous!
ضرب تفليس– Struck at Tbilisi in
Rv. Persian inscription: الحمد لله رب العالمين –
Long live Allah, the owner of two worlds.

სირმა უზალთუნი. თბილისი 1778/79
18293597
1,39 გრ. 16,9/15,8 მმ.
ვერცხლი
გახვრეტილია 12 სთ. პროექციაზე.
Av. სპარსული ზედწერილი: ضرب تفليس ١١٩٢ –
იჭედა თბილისს 1192 (=1778/79)
Rv. სპარსული ზედწერილი: يا كريم – ჰოი, დიდსულოვანო!

Sirma Uzaltuni. Tbilisi 1778/79
18293597
1.39 gr. 16,9/15,8 mm.
Silver
Pierced at 12 o'clock.
Av. Persian inscription: ضرب تفليس ١١٩٢–
Struck at Tbilisi in 1192 (=1778/79)
Rv. Persian inscription: يا كريم – Oh, generous!

სირმა უზალთუნი. თბილისი 1778/79
18293598
1,44 გრ. 17,6/16,0 მმ.
ვერცხლი
გახვრეტილია 12 სთ. პროექციაზე.
Av. სპარსული ზედწერილი: ضرب تفليس ١١٩٢ –
იჭედა თბილისს 1192 (=1778/79)
Rv. სპარსული ზედწერილი: يا كريم – ჰოი, დიდსულოვანო!

Sirma Uzaltuni. Tbilisi 1778/79
18293598
1.44 gr. 17,6/16,0 mm.
Silver
Pierced at 12 o'clock.
Av. Persian inscription: ضرب تفليس ١١٩٢ –
Struck at Tbilisi in 1192 (=1778/79)
Rv. Persian inscription: يا كريم – Oh, generous!

სირმა უზალთუნი. თბილისი 1794/95
18293637
1,48 გრ. 16,2/14,8 მმ.
ვერცხლი
Av. სპარსული ზედწერილი: ضرب تفليس ١٢٠٩ –
იჭედა თბილისს 1209 (=1794/95)
Rv. სპარსული ზედწერილი: يا كريم – ჰოი, დიდსულოვანო!

Sirma Uzaltuni. Tbilisi 1794/95
18293637
1.48 gr. 16,2/14,8 mm.
Silver
Av. Persian inscription: ضرب تفليس ١٢٠٩–
Struck at Tbilisi in 1209 (=1794/95)
Rv. Persian inscription: يا كريم – Oh, generous!

სირმა უზალთუნი. თბილისი 1796/97
18293667
1,36 გრ. 16,4/15,4 მმ.
ვერცხლი
Av. სპარსული ზედწერილი: ۱۲۱۱ ضرب تفلیس –
იჭედა თბილისს 1211 (=1796/97)
Rv. სპარსული ზედწერილი: یا کریم – ჰოი, დიდსულოვანო!

Sirma Uzaltuni. Tbilisi 1796/97
18293667
1.36 gr. 16,4/15,4 mm.
Silver
Av. Persian inscription: ۱۲۱۱ ضرب تفلیس–
Struck at Tbilisi in 1211 (=1796/97)
Rv. Persian inscription: یا کریم – Oh, generous!

სირმა უზალთუნი. თბილისი 1796/97
18293667
1,35 გრ. 16,0/13,8 მმ.
ვერცხლი
გახვრეტილია 5 სთ. პროექციაზე.
Av. სპარსული ზედწერილი: ۱۲۱۱ ضرب تفلیس –
იჭედა თბილისს 1211 (=1796/97)
Rv. სპარსული ზედწერილი: یا کریم – ჰოი, დიდსულოვანო!

Sirma Uzaltuni. Tbilisi 1796/97
18293667
1.35 gr. 16,0/13,8 mm.
Silver
Pierced at 5 o’clock
Av. Persian inscription: ۱۲۱۱ ضرب تفلیس–
Struck at Tbilisi in 1211 (=1796/97)
Rv. Persian inscription: یا کریم – Oh, generous!

სირმა უზალთუნი. თბილისი 1798/99
18293658
1,46 გრ. 16,2/15,2 მმ.
ვერცხლი
Av. სპარსული ზედწერილი: ۱۲۱۳ ضرب تفلیس –
იჭედა თბილისს 1213 (=1798/99)
Rv. სპარსული ზედწერილი: یا کریم – ჰოი, დიდსულოვანო!
Sirma Uzaltuni. Tbilisi 1798/99
18293658
1.46 gr. 16,2/15,2 mm.
Silver
Av. Persian inscription: ۱۲۱۳ ضرب تفلیس–
Struck at Tbilisi in 1213 (=1798/99)
Rv. Persian inscription: یا کریم – Oh, generous!

სირმა უზალთუნი. თბილისი 1798/99
18293674
1,49 გრ. 15,0/14,9 მმ.
ვერცხლი
Av. სპარსული ზედწერილი: ۱۲۱۳ ضرب تفليس –
იჭედა თბილისს 1213 (=1798/99)
Rv. სპარსული ზედწერილი: يا كريم – ჰოი, დიდსულოვანო!

Sirma Uzaltuni. Tbilisi 1798/99
18293674
1.49 gr. 15,0/14,9 mm.
Silver
Av. Persian inscription: ۱۲۱۳ ضرب تفليس–
Struck at Tbilisi in 1213 (=1798/99)
Rv. Persian inscription: يا كريم – Oh, generous!

სირმა უზალთუნი. თბილისი 1798/99
18293675
1,45 გრ. 15,4/15,2 მმ.
ვერცხლი
Av. სპარსული ზედწერილი: ۱۲۱۳ ضرب تفليس –
იჭედა თბილისს 1213 (=1798/99)
Rv. სპარსული ზედწერილი: يا كريم – ჰოი, დიდსულოვანო!

Sirma Uzaltuni. Tbilisi 1798/99
18293675
1.45 gr. 15,4/15,2 mm.
Silver
Av. Persian inscription: ۱۲۱۳ ضرب تفليس –
Struck at Tbilisi in 1213 (=1798/99)
Rv. Persian inscription: يا كريم – Oh, generous!

სირმა უზალთუნი. თბილისი
18293679
1,55 გრ. 16,0/15,8 მმ.
ვერცხლი
გახვრეტილია 6 სთ. პროექციაზე.
Av. სპარსული ზედწერილი: ضرب تفليس – იჭედა თბილისს
Rv. სპარსული ზედწერილი: يا كريم – ჰოი, დიდსულოვანო!

Sirma Uzaltuni. Tbilisi
18293679
1.55 gr. 16,0/15,8 mm.
Silver
Pierced at 6 o'clock
Av. Persian inscription: ضرب تفليس– Struck at Tbilisi
Rv. Persian inscription: يا كريم – Oh, generous!

სირმა შაური. თბილისი 1768/69
18293546
0,64 გრ. 14,8/12,6 მმ.
ვერცხლი
გახვრეტილია 12 სთ. პროექციაზე.
Av. სპარსული ზედწერილი: ضرب تفليس ١١٨٢ –
იჭედა თბილისს 1182 (=1768/69)
Rv. სპარსული ზედწერილი: يا كريم – ჰოი, დიდსულოვანო!

Sirma Shauri. Tbilisi 1768/69
18293546
0.64 gr. 14.8/12.6 mm.
Silver
Pierced at 12 o'clock
Av. Persian inscription: ضرب تفليس ١١٨٢ –
Struck at Tbilisi in 1182 (=1768/69)
Rv. Persian inscription: يا كريم – Oh, generous!

სირმა შაური. თბილისი 1776/77
18293560
0,82 გრ. 18,2/17,1 მმ.
ვერცხლი
Av. სპარსული ზედწერილი: ضرب تفليس ١١٩٠ –
იჭედა თბილისს 1190 (=1776/77)
Rv. სპარსული ზედწერილი: يا كريم - ჰოი, დიდსულოვანო!

Sirma Shauri. Tbilisi 1776/77
18293560
0.82 gr. 18,2/17,1 mm.
Silver
Av. Persian inscription: ضرب تفليس ١١٩٠–
Struck at Tbilisi in 1190 (=1776/77)
Rv. Persian inscription: يا كريم – Oh, generous!

სირმა შაური. თბილისი 1776/77
18293563
0,72 გრ. 14,9/14,2 მმ.
ვერცხლი
გახვრეტილია 10 სთ. პროექციაზე.
Av. სპარსული ზედწერილი: ضرب تفليس ١١٩٠ –
იჭედა თბილისს 1190 (=1776/77)
Rv. სპარსული ზედწერილი: يا كريم – ჰოი, დიდსულოვანო!

Sirma Shauri. Tbilisi 1776/77
18293563
0.72 gr. 14,9/14,2 mm.
Silver
Pierced at 10 o'clock
Av.   Persian inscription: ضرب تفليس ١١٩٠ –
Struck at Tbilisi in 1190 (=1776/77)
Rv. Persian inscription: يا كريم – Oh, generous!

სირმა შაური. თბილისი 1778/79
18293579
0,69 გრ. 14,0/12,9 მმ.
ვერცხლი
Av. სპარსული ზედწერილი: ضرب تفليس ۱۱۹۲ –
იჭედა თბილისს 1192 (=1778/79)
Rv. სპარსული ზედწერილი: يا كريم – ჰოი, დიდსულოვანო!

Sirma Shauri. Tbilisi 1778/79
18293579
0.69 gr. 14,0/12,9 mm.
Silver
Av. Persian inscription: يا كريم – Oh, generous!
Rv. Persian inscription: ضرب تفليس ۱۱۹۲–
Struck at Tbilisi in 1192 (=1778/79)

სირმა შაური. თბილისი 1778/79
18293578
0,64 გრ. 16,8/15,1 მმ.
ვერცხლი
Av. სპარსული ზედწერილი: ضرب تفليس ۱۱۹۲ –
იჭედა თბილისს 1192 (=1778/79)
Rv. სპარსული ზედწერილი: يا كريم – ჰოი, დიდსულოვანო!

Sirma Shauri. Tbilisi 1778/79
18293578
0.64 gr. 16,8/15,1 mm.
Silver
Av. Persian inscription: ضرب تفليس ۱۱۹۲ –
Struck at Tbilisi in 1192 (=1778/79)
Rv. Persian inscription: يا كريم – Oh, generous!

სირმა შაური. თბილისი 1779/80
18293602
0,49 გრ. 14,7/14,1 მმ.
ვერცხლი
გახვრეტილია 11 სთ. პროექციაზე.
Av. სპარსული ზედწერილი: ضرب تفليس ۱۱۹۳ –
იჭედა თბილისს 1193 (=1779/80)
Rv. სპარსული ზედწერილი: يا كريم – ჰოი, დიდსულოვანო!

Sirma Shauri. Tbilisi 1779/80
18293602
0.49 gr. 14.7/14.1 mm.
Silver
Pierced at 11 o'clock
Av.Persian inscription: ضرب تفليس ۱۱۹۳–
Struck at Tbilisi in 1193 (=1779/80)
Rv. Persian inscription: يا كريم – Oh, generous!

სირმა შაური. თბილისი 1780
18293604
0,68 გრ. 16,4/14,9 მმ.
ვერცხლი
გახვრეტილია 9 სთ. პროექციაზე.
Av. სპარსული ზედწერილი: ١١٩۴ ضرب تفليس –
იჭედა თბილისს 1194 (=1780)
Rv. სპარსული ზედწერილი: يا كريم – ჰოი, დიდსულოვანო!

Sirma Shauri. Tbilisi 1780
18293604
0.68 gr. 16.4/14.9 mm.
Silver
Pierced at 9 o'clock
Av. Persian inscription: ١١٩۴ ضرب تفليس –
Struck at Tbilisi in 1194 (=1780)
Rv. Persian inscription: يا كريم – Oh, generous!

სირმა შაური. თბილისი 1784/85
18293612
0,71 გრ. 15,3/14,1 მმ.
ვერცხლი
Av. სპარსული ზედწერილი: ١١٩٩ ضرب تفليس –
იჭედა თბილისს 1199 (=1784/85)
Rv. სპარსული ზედწერილი: يا كريم – ჰოი, დიდსულოვანო!

Sirma Shauri. Tbilisi 1784/85
18293612
0.71 gr. 15.3/14.1 mm.
Silver
Av. Persian inscription: ١١٩٩ ضرب تفليس –
Struck at Tbilisi in 1199 (=1784/85)
Rv. Persian inscription: يا كريم – Oh, generous!

სირმა შაური. თბილისი 1787/88
18293619
0,62 გრ. 13,3/13,8 მმ.
ვერცხლი
გახვრეტილია 6 სთ. პროექციაზე.
Av. სპარსული ზედწერილი: ١٢٠٢ ضرب تفليس –
იჭედა თბილისს 1202 (=1787/88)
Rv. სპარსული ზედწერილი: يا كريم – ჰოი, დიდსულოვანო!

Sirma Shauri. Tbilisi 1787/88
18293619
0.62 gr. 13.3/13.8 mm.
Silver
Pierced at 6 o'clock
Av. Persian inscription: ١٢٠٢ ضرب تفليس –
Struck at Tbilisi in 1202 (=1787/88)
Rv. Persian inscription: يا كريم – Oh, generous!

სირმა შაური. თბილისი 1798/99
18293677
0,79 გრ. 17,4/16,9 მმ.
ვერცხლი
Av. სპარსული ზედწერილი: ۱۲۱۳ ضرب تفليس –
იჭედა თბილისს 1213 (=1798/99)
Rv. სპარსული ზედწერილი: يا كريم – ჰოი, დიდსულოვანო!

Sirma Shauri. Tbilisi 1798/99
18293677
0.79 gr. 17.4/16.9 mm.
Silver
Av. Persian inscription: ۱۲۱۳ ضرب تفليس –
Struck at Tbilisi in 1213 (=1798/99)
Rv. Persian inscription: يا كريم – Oh, generous!

სირმა შაური. თბილისი 1798/99
18293678
0,73 გრ. 17,2/17,1 მმ.
ვერცხლი
გახვრეტილია 4 სთ. პროექციაზე.
Av. სპარსული ზედწერილი: ۱۲۱۳ ضرب تفليس –
იჭედა თბილისს 1213 (=1798/99)
Rv. სპარსული ზედწერილი: يا كريم – ჰოი, დიდსულოვანო!

Sirma Shauri. Tbilisi 1798/99
18293678
0.73 gr. 17.2/17.1 mm.
Silver
Pierced at 4 o'clock
Av. Persian inscription: ۱۲۱۳ ضرب تفليس –
Struck at Tbilisi in 1213 (=1798/99)
Rv. Persian inscription: يا كريم – Oh, generous!

სირმა შაური. თბილისი 1798/99
18218029
0,72 გრ. 16,8/15,8 მმ.
ოქრო
Av. სპარსული ზედწერილი: ضرب تفليس ۱۲۱۳ –
იჭედა თბილისს 1213 (1798/99) წელს
Rv. სპარსული ზედწერილი: يا كريم – ჰოი, დიდსულოვანო

Sirma Shauri. Tbilisi 1798/99
18218029
0.72 gr. 16.8/15.8 mm.
Gold
Av.Persian inscription: ضرب تفليس ۱۲۱۳ –
struck at Tbilisi in 1213 (1798/99)
Rv. Persian inscription: يا كريم – Oh, generous

ბიბლიოგრაფია
BIBLIOGRAPHY

М. Баратаев. Нумизматические факты Грузинского царства (Санкт-Петербург, 1844).

M. Barataev. Numizmaticheskie fakty Gruzinskogo carstva (Sankt-Peterburg, 1844) (in Russian).

დ. კაპანაძე. ქართული ნუმიზმატიკა (თბილისი, 1950).

D. Kapanadze. Georgian Numismatics (Tbilisi, 1950) (in Georgian).

ნ. ქოიავა. ქართლ-კახეთის ფინანსები მე-XVIII საუკუნეში (1762-1801). ეკონომიკის ინსტიტუტის შრომები, ტ. 8 (1956).

D. Lang. The Last Years of the Georgian Monarchy. 1658-1832 (New York, 1957).

სულხან-საბა ორბელიანი. ლექსიკონი ქართული. I (თბილისი, 1966).

რ. ქებულაძე. „სირმა-ვერცხლის მიმოქცევის ხანგრძლივობა საქართველოში". საქართველოს სსრ მეცნიერებათა აკადემიის მოამბე, ტ. 53 (თბილისი, 1969).

Е. Пахомов. Монеты Грузии (Тбилиси, 1970).

E. Pakhomov. Coins of Georgia (Tbilisi, 1970).

პ. იოსელიანი. ცხოვრება გიორგი მეათცამეტისა (თბილისი, 1978).

St. Album. A Checklist of Islamic Coins. Second Edition (1998).

ი. გაგოშიძე, მ. ანთაძე, ც. ღვაბერიძე, მ. წოწელია, თ. ქუთელია, მ. შეროზია. ფული საქართველოში (თბილისი, 2000).

J. Gagoshidze, M. Antadze, T. Ghvaberidze, M. Tsotselia, T. Kutelia, M, Sherozia. Money in Georgia (Tbilisi, 2000).

ა. თაბუაშვილი. ერეკლე მეორის ეკონომიკური კონცეფციები და რეფორმები ქვეყნის მმართველობის მოდერნიზაციისათვის (თბილისი, 2010).

ქართული მატერიალური კულტურის ეთნოგრაფიული ლექსიკონი. პროექტის ავტ. და სამეცნ. ხელმძღვ. ე. ნადირაძე (თბილისი, 2011).

ი. ფაღავა, ი. ბიჭიკაშვილი, რ. ჩაგუნავა. „ქართლ-კახეთის სამეფოს ოქროს საფასე (ქართული ოქროს შაურის ისტორია)". საისტორიო კრებული, ტომი 4 (თბილისი, 2014).

გ. დუნდუა, თ. დუნდუა. ქართული ნუმიზმატიკა. II ნაწილი (თბილისი, 2011).

G. Dundua, T. Dundua. Georgian numismatics. Vol. II (Tbilisi, 2011).

მ. პატარიძე. სვანეთის ნუმიზმატიკური საგანძური. პოლიტიკურ-ეკონომიკური და ეთნოლოგიურ-კონფესიური ასპექტები (ძვ. წ. V- ახ. წ. XVIII) (თბილისი, 2020).

M. Pataridze. Numismatic Treasure of Svaneti. Political-economic and ethnological-confessional aspects (5th century BC -18th century AD) (Tbilisi, 2020).

ი. ფაღავა. სირმა თეთრი (ქართული ეროვნული ვერცხლის საფასე) (თბილისი, 2023).

I. Paghava. Sirma Tetri Georgian National Silver Currency (Tbilisi, 2023).

რუსეთის საოკუპაციო ემისია საქართველოში
RUSSIAN OCCUPATION EMISSIONS IN GEORGIA

1801 წლის 12 სექტემბერს რუსეთის იმპერატორმა ალექსანდრე I-მა გამოსცა მანიფესტი, რომლის მიხედვითაც ქართლ-კახეთის სამეფო რუსეთის იმპერიის ნაწილი გახდა. იცოდნენ რა, თუ როგორი მძიმე იქნებოდა ქართველებისთვის სახელმწიფოებრიობის დაკარგვის ოფიციალურად გაფორმება, ამ მანიფესტს დიდხანს მალავდნენ და მხოლოდ 1802 წლის 12 აპრილს რუსეთის ჯარით ალყაშემორტყმულ სიონის ტაძარში შეკრებილ თავად-აზნაურობის თანდასწრებით გააცნეს ის მოსახლეობას.

ქართლ-კახეთის ანექსიის შემდეგი ნაბიჯი რუსულმა ადმინისტრაციამ სახელმწიფო ზარაფხანა გააუქმა, მაგრამ მალევე, 1804 წლის 15 სექტემბერს, რუსეთი იძულებული გახდა თბილისში ზარზეიმით გაეხსნა ზარაფხანა. საქართველოში ფულის მოჭრის განახლება, რა თქმა, უნდა ადგილობრივი მოსახლეობის ეროვნული ინტერესების გათვალისწინებას არ ემსახურებოდა. ამ ნაბიჯის უკან რუსეთის მილიტარისტული მიზნები იდგა. რუსეთი მხოლოდ ქართლ-კახეთის შემოერთებით არ დაკმაყოფილდებოდა, მას ძალაუფლება უნდა გაეფართოვებინა სამხრეთ კავკასიაშიც. ამ ბრძოლებში რუსეთს ხან ყაჯართა დინასტიის ირანთან და ხანაც ოსმალეთის იმპერიასთან უწევდა დაპირისპირება. ხანგრძლივ, დამქანცველ ომებში რუსეთს ჯარისკაცებისთვის ჯამაგირი უნდა გადაეხდა, რასაც უზარმაზარი თანხა სჭირდებოდა. ადგილობრივ მოსახლეობაში რუსული ქაღალდის ფული სანდოობით არ სარგებლობდა, გარედან კი რუსული ვერცხლის ფულის შემოტანა ძალიან ჭირდა, ამიტომაც გადაწყდა, რომ ფული თბილისში გამოეშვა. რუსეთმა მიიღო გადაწყვეტილება 88 სინჯის (92%) ვერცხლის მონეტა აბაზის ჩვეული სისტემით მოჭრილიყო. ადმინისტრაციამ გადაწყვიტა, რომ მონეტაზე მხოლოდ ქართული ზედწერილები ყოფილიყო მონეტის ნომინალის, მოჭრის ადგილისა (თბილისის) და თარიღის მითითებით. ამ სერიის ფული შემდეგ ნომინალებად მოიჭრა: ვერცხლის – ორი აბაზი (40 კაპიკი), აბაზი (20 კაპიკი) და ნახევარი აბაზი (10 კაპიკი). სპილენძის ნომინალები: ოცი (2 კაპიკი), ათი (1 კაპიკი) და 1/2 კაპიკი. ამ გამოშვების ვერცხლის ფულზე მხედრული დამწერლობით აწერია „ქართული თეთრი“, სპილენძის მონეტაზე – „ქართული ფული“. ფულის ნომინალი ორივე მათგანზე ქართული ასო-ნიშნებით არის აღნიშნული, რომლებსაც ციფრების მნიშვნელობა ენიჭებათ: „უ“ (=400), „ს“ (=200) და „რ“ (=100) - 40, 20 და 10 კაპიკისათვის, „კ“ (=20), „ი“ (=10) და „ე“ (=5) 2, 1 და 1/2 კაპიკისთვის.

შესაბამისად, ვერცხლის მონეტების თარიღის ქვეშ, რომელიც შესრულებულია ქრისტიანული წელთაღრიცხვით, მოთავსებულია ზარაფხანის მთავარი ზარაფების მომცრო ზომის რუსული ინიციალები: П. З. – პიოტრ ზაიცევი, А. Т. – ალექსანდრ ტრიფონოვი, В. К. – ვასილი კლეიმენოვი. თბილისის ზარაფხანაში მონეტა უმეტესად ახტალისა და ალავერდის იმ მაღაროებიდან მოპოვებული ლითონისაგან იჭრებოდა, რომლებიც თეიმურაზისა და ერეკლეს მეფობის დროიდან მუშაობდა. ზარაფხანა ძირითადად ვერცხლის მონეტების მოჭრისთვის იყო გამიზნული, თუმცა 1810 წლამდე აქ სპილენძის მონეტებსაც ჭრიდნენ.

1834 წელს თებერვალში თბილისის ზარაფხანა დაიხურა, დარჩენილი ვერცხლისაგან უკანასკნელად მოჭრეს ორაბაზიანები, რითაც გაისტუმრეს ზარაფხანის დახურვასთან დაკავშირებული ხარჯები.

ამის შემდეგ საქართველოში ლითონის ფული აღარ მოჭრილა.

On September 12, 1801, Emperor Alexander I of Russia issued a manifesto that declared the Kingdom of Kartli-Kakheti as a constituent part of the Russian Empire. Knowing how difficult it would be for Georgians to declare their loss of statehood officially, they kept the manifesto concealed for a long time and on April 12, 1802, they introduced it to the local population in the presence of the nobility gathered at the Sioni Temple, which was besieged by the Russian army.
After annexing Kartl-Kakheti, the Russian administration abolished the state mint. However, due to circumstances beyond their control, they were forced to reopen a mint in Tbilisi on September 15, 1804, with a celebration. Despite the renewal of coinage, this move did not consider the national interests of the local population. It was driven by Russia's aggressive goals. Russia's expansionist ambitions in the Caucasus region went beyond the annexation of the Kartli-Kakheti kingdom. The empire sought to extend its influence to the entire South Caucasus, frequently engaging in conflicts with the Qajar dynasty of Iran and the Ottoman Empire. These prolonged and exhausting wars resulted in significant financial burdens for Russia, as it had to pay salaries for its soldiers. Furthermore, the local population did not trust Russian paper money, and transporting silver money from outside the region through Caucasian range was a challenging task. Consequently, a decision was made to strike coins locally, a measure that aimed to facilitate financial transactions necessary for the war effort. The Russian administration decided to strike silver coins with a standard of 92% as per the usual Abazi monetary system. The administration also decided that the coins should only feature Georgian inscriptions that indicate their denomination, place of minting (Tbilisi), and date. A new series of silver denominations were struck as follows: Double abazi (40 kopecks), Abazi (20 kopecks) and Half-abazi (10 kopecks); and copper denominations – (2 kopecks), 1 (kopeck) and ½ kopeck. the inscription "ქართული თეთრი" ("Georgian silver") on the silver coinage was entirely in Mkhedruli script and "ქართული ფული" ("Georgian money") on the copper denominations. Denominations are indicated by the Georgian letters: "უ"(=400), "ს"(=200) and "რ"(=100) for 40, 20 and 10 kopecks; "კ" (=20), "ი" (=10) and "ე" (=5) for 2, 1 and ½ kopecks.
There are the Russian mintmasters' initials placed below a European-style date on the silver coins: П. З. – Peter Zaitsev, А. Т. – Alexander Trifonov, В. К. – Vasil Kleimenov.
The Tbilisi Mint used to strike a silver coin that was mainly made from the metal extracted from the silver mines of Akhtala and Alaverdi. These mines had been working since the reign of Teimuraz and Erekle. Although the mint was primarily intended for minting silver coins, copper coins were also struck before 1810.
In February 1834, the Tbilisi Mint was shut down. The remaining silver reserves were utilized to strike Double Abazi denominations for the last time, which helped cover the expenses related to the closure of the mint. Subsequent to the aforementioned event, the issue of metal currency ceased in Georgia.

აბაზი. 1805
18301831
3,19 გრ. 19,4/19,5 მმ.
ვერცხლი
Av. გვირგვინი, პალმისა და ზეთისხილის ტოტები.
ქართული ზედწეილი „ტფილისი“
Rv. ქართული ზედწერილი: „ს“ (200).
„ქართული თეთრი ჩყე“ (=1805).
რუსული ზედწერილი, ზარაფის ინიციალი: П.З.

Abazi. 1805
18301831
3,19 g. 19.4/19.5 mm.
Silver
Av. The crown, the palm and the oil branches.
Georgian inscription: "Tbilisi"
Rv. Georgian legend for the nominal „ს“ (200).
Georgian tetri and the date „ჩყე“ (=1805).
Russian inscription, initials of the mintmaster П.З.

ფული. 1805
18301891
3,64 გრ. 20,5/20,3 მმ.
სპილენძი
Av. გვირგვინი, პალმისა და ზეთისხილის ტოტები.
ქართული ზედწერილი „ტფილისი“
Rv. ქართული ზედწერილი „ე",
ქართული თეთრი "ჩყე" (=1805)“

Puli. 1805
18301891
3.64 g. 20.5/20.3 mm.
Copper
Av. The crown, the palm and the olive branches.
Georgian inscription "Tbilisi".
Rv. Georgian inscription for the nominal „ე“,
Georgian puli and the date „ჩყე“ (=1805)

ორი აბაზი. 1806
18301678
6,27 გრ. 24,2/23,6 მმ.
ვერცხლი
Av. გვირგვინი, პალმისა და ზეთისხილის ტოტები.
ქართული ზედწერილი „ტფილისი“
Rv. ქართული ზედწერილი: „უ“ (400).
„ქართული თეთრი ჩყვ“ (=1806).
რუსული ზედწერილი, ზარაფის ინიციალი: A.K.

Double-Abazi. 1806
18301678
6.27 g. 24.2/23.6 mm.
Silver
Av. The crown, the palm and the oil branches.
Georgian inscription: "Tbilisi"
Rv. Georgian legend for the nominal „უ“ (400).
Georgian tetri and the date „ჩყვ“ (=1806).
Russian inscription, initials of the mintmaster A.K.

აბაზი. 1806
18301832
3,05 გრ. 20,1/19,9 მმ.
ვერცხლი
Av. გვირგვინი, პალმისა და ზეთისხილის ტოტები.
ქართული ზედწერილი „ტფილისი“
Rv. ქართული ზედწერილი: „ს“ (200).
„ქართული თეთრი ჩყვ“ (=1806).
რუსული ზედწერილი, ზარაფის ინიციალი: A.K.

Abazi. 1806
18301832
3.05 g. 20.1/19.9 mm.
Silver
Av. The crown, the palm and the oil branches.
Georgian inscription: "Tbilisi"
Rv. Georgian legend for the nominal „ს“ (200).
Georgian tetri and the date „ჩყვ“ (=1806).
Russian inscription, initials of the mintmaster A.K.

ორი აბაზი. 1807
18301679
6,08 გრ. 24,6/24 მმ.
ვერცხლი
Av. გვირგვინი, პალმისა და ზეთისხილის ტოტები.
ქართული ზედწერილი „ტფილისი“
Rv. ქართული ზედწერილი: „უ“ (400).
„ქართული თეთრი ჩყზ“ (=1807 წ.).
რუსული ზედწერილი, ზარაფის ინიციალი: A.K.

Double-Abazi.1807
18301679
6.08 g. 24.6/24.0 mm
Silver
Av. The crown, the palm and the oil branches.
Georgian inscription: "Tbilisi"
Rv. Georgian legend for the nominal „უ“ (400).
Georgian tetri and the date „ჩყზ“ (=1807).
Russian inscription, initials of the mintmaster A.K.

აბაზი. 1807
18301834
3,08 გრ. 19,2/19,1 მმ.
ვერცხლი
Av. გვირგვინი, პალმისა და ზეთისხილის ტოტები.
ქართული ზედწერილი „ტფილისი“
Rv. ქართული ზედწერილი: „ს“ (200).
„ქართული თეთრი ჩყზ“ (=1807).
რუსული ზედწერილი, ზარაფის ინიციალი: A.K.

Abazi. 1807
18301834
3.08 g. 19.2/19.1 mm
Silver
Av. The crown, the palm and the oil branches.
Georgian inscription: "Tbilisi"
Rv. Georgian legend for the nominal „ს“ (200).
Georgian tetri and the date „ჩყზ“ (=1807).
Russian inscription, initials of the mintmaster A.K.

აბაზი. 1807
18301866
2,95 გრ. 18,9/18,8 მმ.
ვერცხლი
Av. გვირგვინი, პალმისა და ზეთისხილის ტოტები.
ქართული ზედწერილი „ტფილისი“
Rv. ქართული ზედწერილი: „ს“ (200).
„ქართული თეთრი ჩყზ“ (=1807).
რუსული ზედწერილი, ზარაფის ინიციალი: A.K.

Abazi. 1807
18301866
2.95 g. 18.9/18.8 mm.
Silver
Av. The crown, the palm and the oil branches.
Georgian inscription: "Tbilisi"
Rv. Georgian legend for the nominal „ს“ (200).
Georgian tetri and the date „ჩყზ“ (=1807).
Russian inscription, initials of the mintmaster A.K.

ორი აბაზი. 1808
18301680
6,28 გრ. 24,6/23,7 მმ.
ვერცხლი
Av. გვირგვინი, პალმისა და ზეთისხილის ტოტები.
ქართული ზედწერილი „ტფილისი“
Rv. ქართული ზედწერილი: „უ“ (400).
„ქართული თეთრი ჩყჱ“ (=1808).
რუსული ზედწერილი, ზარაფის ინიციალი: A.K.

Double-Abazi. 1808
18301680
6.28 g. 24.6/23.7 mm
Silver
Av. The crown, the palm and the oil branches.
Georgian inscription: "Tbilisi"
Rv. Georgian legend for the nominal „უ“ (400).
Georgian tetri and the date „ჩყჱ“ (=1808).
Russian inscription, initials of the mintmaster A.K.

ორი აბაზი. 1808
18301681
5,91 გრ. 23,9/23,7 მმ.
ვერცხლი
Av. გვირგვინი, პალმისა და ზეთისხილის ტოტები.
ქართული ზედწერილი „ტფილისი“
Rv. ქართული ზედწერილი: „უ“ (400).
„ქართული თეთრი ჩყჱ“ (=1808).
რუსული ზედწერილი, ზარაფის ინიციალი: A.K.

Double-Abazi. 1808
18301681
5.91 g. 23.9/23.7 mm.
Silver
Av. The crown, the palm and the oil branches.
Georgian inscription: "Tbilisi"
Rv. Georgian legend for the nominal „უ“ (400).
Georgian tetri and the date „ჩყჱ“ (=1808).
Russian inscription, initials of the mintmaster A.K.

აბაზი. 1808
18301836
2,96 გრ. 20,2/19 მმ.
ვერცხლი
Av. გვირგვინი, პალმისა და ზეთისხილის ტოტები.
ქართული ზედწერილი „ტფილისი“
Rv. ქართული ზედწერილი: „ს“ (200).
„ქართული თეთრი ჩყჱ“ (=1808).
რუსული ზედწერილი, ზარაფის ინიციალი: A.K.

Abazi. 1808
18301836
2.96 g. 20.2/19.0 mm.
Silver
Av. The crown, the palm and the oil branches.
Georgian inscription: "Tbilisi"
Rv. Georgian legend for the nominal „ს“ (200).
Georgian tetri and the date „ჩყჱ“ (=1808).
Russian inscription, initials of the mintmaster A.K.

აბაზი. 1808
18301845
3,11 გრ. 19,5/19 მმ.
ვერცხლი
Av. გვირგვინი, პალმისა და ზეთისხილის ტოტები.
ქართული ზედწერილი „ტფილისი“
Rv. ქართული ზედწერილი: „ს“ (200).
„ქართული თეთრი ჩყჱ“ (=1808).
რუსული ზედწერილი, ზარაფის ინიციალი: A.K.

Abazi. 1808
18301845
3.11 g. 19.5/19.0 mm.
Silver
Av. The crown, the palm and the oil branches.
Georgian inscription: “Tbilisi"
Rv. Georgian legend for the nominal „ს“(200).
Georgian tetri and the date „ჩყჱ“ (=1808).
Russian inscription, initials of the mintmaster A.K.

ბისტი. 1808
18301888
14,28 გრ. 31,4/31 მმ.
სპილენძი
Av. გვირგვინი, პალმისა და ზეთისხილის ტოტები.
ქართული ზედწერილი „ტფილისი“
Rv. ქართული ზედწერილი: „კ“ (20).
„ქართული თეთრი ჩყჱ“ (=1808).

Bisti. 1808
18301888
14.28 g. 31.4/31.0 mm
Copper
Av. The crown, the palm and the oil branches.
Georgian inscription: "Tbilisi"
Rv. Georgian legend for the nominal „კ“ (20).
Georgian tetri and the date „ჩყჱ“ (=1808).

ორი აბაზი. 1809
18301682
6,10 გრ. 25,2/24,6 მმ.
ვერცხლი
Av. გვირგვინი, პალმისა და ზეთისხილის ტოტები.
ქართული ზედწერილი „ტფილისი“
Rv. ქართული ზედწერილი: „უ“ (400).
„ქართული თეთრი ჩყთ“ (=1809).
რუსული ზედწერილი, ზარაფის ინიციალი: A.K.

Double-Abazi. 1809
18301682
6.10 g. 25.2/24.6 mm.
Silver
Av. The crown, the palm and the oil branches.
Georgian inscription: "Tbilisi"
Rv. Georgian legend for the nominal „უ“ (400).
Georgian tetri and the date „ჩყთ“ (=1809).
Russian inscription, initials of the mintmaster A.K.

ორი აბაზი. 1809
18301683
6,30 გრ. 25/24,2 მმ.
ვერცხლი
Av. გვირგვინი, პალმისა და ზეთისხილის ტოტები. ქართული ზედწერილი „ტფილისი“
Rv. ქართული ზედწერილი: „უ“ (400).
„ქართული თეთრი ჩყთ“ (=1809).
რუსული ზედწერილი, ზარაფის ინიციალი: A.K.

Double-Abazi.1809
18301683
6.30 g. 25.0/24.2 mm.
Silver
Av. The crown, the palm and the oil branches.
Georgian inscription: "Tbilisi"
Rv. Georgian legend for the nominal „უ“ (400).
Georgian tetri and the date „ჩყთ“ (=1809).
Russian inscription, initials of the mintmaster A.K.

აბაზი. 1809
18301854
3,05 გრ. 19,3/19.0 მმ.
ვერცხლი
Av. გვირგვინი, პალმისა და ზეთისხილის ტოტები.
ქართული ზედწერილი „ტფილისი“
Rv. ქართული ზედწერილი: „ს“ (200).
„ქართული თეთრი ჩყთ“ (=1809).
რუსული ზედწერილი, ზარაფის ინიციალი: A.K.

Abazi. 1809
18301854
3.05 g. 19.3/19.0 mm.
Silver
Av. The crown, the palm and the oil branches.
Georgian inscription: "Tbilisi"
Rv. Georgian legend for the nominal „ს“ (200).
Georgian tetri and the date „ჩყთ“ (=1809).
Russian inscription, initials of the mintmaster A.K

ორი აბაზი .1810
18301684
6,31 გრ. 24,2/23,8 მმ.
ვერცხლი
Av. გვირგვინი, პალმისა და ზეთისხილის ტოტები.
ქართული ზედწერილი „ტფილისი“
Rv. ქართული ზედწერილი: „უ“ (400).
„ქართული თეთრი ჩყი“ (=1810).
რუსული ზედწერილი, ზარაფის ინიციალი: A.K.

Double-Abazi. 1810
18301684
6.31 g. 24.2/23.8 mm.
Silver
Av. The crown, the palm and the oil branches.
Georgian inscription: "Tbilisi"
Rv. Georgian legend for the nominal „უ“ (400).
Georgian tetri and the date „ჩყი“ (1810).
Russian inscription, initials of the mintmaster A.K.

აბაზი. 1810
18301855
3,01 გრ. 19,5/18,9 მმ.
ვერცხლი
Av. გვირგვინი, პალმისა და ზეთისხილის ტოტები.
ქართული ზედწერილი „ტფილისი“
Rv. ქართული ზედწერილი: „ს“ (200).
„ქართული თეთრი ჩყი“ (=1810).
რუსული ზედწერილი, ზარაფის ინიციალი: A.T.

Abaz. 1810
18301855
3.01 g. 19.5/18.9 mm.
Silver
Av. The crown, the palm and the oil branches.
Georgian inscription: "Tbilisi"
Rv. Georgian legend for the nominal „ს“ (200).
Georgian tetri and the date „ჩყი“ (1810 წ.).
Russian inscription, initials of the mintmaster A.T.

ბისტი. 1810
18301889
15,98 გრ. 31/30,6 მმ.
სპილენძი
Av. გვირგვინი, პალმისა და ზეთისხილის ტოტები.
ქართული ზედწერილი „ტფილისი“
Rv. ქართული ზედწერილი „კ“ (20),
„ქართული თეთრი ჩყი“ (=1810)“.

Bisti. 1810
18301889
15.98 g. 31.0/30.6 mm.
Copper
Av. The crown, the palm and the olive branches.
Georgian inscription "Tbilisi".
Rv. Georgian inscription for the nominal „კ“ (20),
Georgian puli and the date „ჩყი“ (1810)“.

ნახევარი ბისტი. 1810
18301890
7,60 გრ. 25,1/25 მმ.
სპილენძი
Av. გვირგვინი, პალმისა და ზეთისხილის ტოტები.
ქართული ზედწერილი „ტფილისი“
Rv. ქართული ზედწერილი „ი" (10).
„ქართული თეთრი ჩყი“ (=1810).

Half Bisti , 1 kopeck. 1810
18301890
7.60 g. 25.1/25.0 mm.
Copper
Av. The crown, the palm and the olive branches.
Georgian inscription "Tbilisi".
Rv. Georgian inscription for the nominal „ი" (10).
Georgian puli and the date „ჩყი“ (1810).

ორი აბაზი. 1811
18301686
6,16 გრ. 24/23,7 მმ.
ვერცხლი
Av. გვირგვინი, პალმისა და ზეთისხილის ტოტები.
ქართული ზედწერილი „ტფილისი“
Rv. ქართული ზედწერილი: „უ“ (400).
„ქართული თეთრი ჩყია“ (=1811).
რუსული ზედწერილი, ზარაფის ინიციალი: A.K.

Double-Abazi. 1811
18301686
6.16 g. 24.0/23.7 mm.
Silver
Av. The crown, the palm and the oil branches.
Georgian inscription: "Tbilisi"
Rv. Georgian legend for the nominal „უ“ (400).
Georgian tetri and the date „ჩყია“ (1811).
Russian inscription, initials of the mintmaster A.K.

ორი აბაზი. 1812
18301690
6,26 გრ. 24/23,7 მმ.
ვერცხლი
Av. გვირგვინი, პალმისა და ზეთისხილის ტოტები. ქართული ზედწერილი „ტფილისი“
Rv. ქართული ზედწერილი: „უ“ (400).
„ქართული თეთრი ჩყიბ“ (=1812).
რუსული ზედწერილი, ზარაფის ინიციალი: A.T.

Double-Abazi. 1812
18301690
6.26 g. 24.0/23.7 mm.
Silver
Av. The crown, the palm and the oil branches.
Georgian inscription: "Tbilisi"
Rv. Georgian legend for the nominal „უ“ (400).
Georgian tetri and the date „ჩყიბ“ (1812).
Russian inscription, initials of the mintmaster A.T.

ორი აბაზი. 1812
18301691
6,16 გრ. 24.0/23,5 მმ.
ვერცხლი
Av. გვირგვინი, პალმისა და ზეთისხილის ტოტები.
ქართული ზედწერილი „ტფილისი“
Rv. ქართული ზედწერილი: „უ“ (400).
„ქართული თეთრი ჩყიბ“ (=812).
რუსული ზედწერილი, ზარაფის ინიციალი: A.T.

Double-Abazi
18301691
6.16 g. 24.0/23.5 mm.
1812
Silver
Av. The crown, the palm and the oil branches.
Georgian inscription: "Tbilisi"
Rv. Georgian legend for the nominal „უ“ (400).
Georgian tetri and the date „ჩყიბ“ (1812).
Russian inscription, initials of the mintmaster A.T.

აბაზი. 1812
18301858
3,00 გრ. 18,8/18,5 მმ.
ვერცხლი
Av. გვირგვინი, პალმისა და ზეთისხილის ტოტები.
ქართული ზედწერილი „ტფილისი“
Rv. ქართული ზედწერილი: „ს“ (200).
„ქართული თეთრი ჩყიბ“ (=1812).
რუსული ზედწერილი, ზარაფის ინიციალი: A.T.

Abazi. 1812
18301858
3.00 g. 18.8/18.5 mm.
Silver
Av. The crown, the palm and the oil branches.
Georgian inscription: "Tbilisi"
Rv. Georgian legend for the nominal „ს“ (200).
Georgian tetri and the date „ჩყიბ“ (1812).
Russian inscription, initials of the mintmaster A. T.

ორი აბაზი. 1813
18301692
6,14 გრ. 23,7/22,9 მმ.
ვერცხლი
Av. გვირგვინი, პალმისა და ზეთისხილის ტოტები.
ქართული ზედწერილი „ტფილისი“
Rv. ქართული ზედწერილი: „უ“ (400).
„ქართული თეთრი ჩყიგ“ (=1813).
რუსული ზედწერილი, ზარაფის ინიციალი: A.T.

Double-Abazi. 1813
18301692
6.14 g. 23.7/22.9 mm.
Silver
Av. The crown, the palm and the oil branches.
Georgian inscription: “Tbilisi"
Rv. Georgian legend for the nominal „უ“ (400).
Georgian tetri and the date „ჩყიგ“ (1813).
Russian inscription, initials of the mintmaster A.T.

ორი აბაზი. 1813
18301693
6,16 გრ. 23,9/23,5 მმ.
ვერცხლი
AV. გვირგვინი, პალმისა და ზეთისხილის ტოტები.
ქართული ზედწერილი „ტფილისი“
RV. ქართული ზედწერილი: „უ“ (400).
„ქართული თეთრი ჩყიგ“ (=1813).
რუსული ზედწერილი, ზარაფის ინიციალები: A.T.

Double-Abazi. 1813
18301693
6.16 g. 23.9/23.5 mm.
Silver
Av. The crown, the palm and the oil branches.
Georgian inscription: "Tbilisi"
RV. Georgian legend for the nominal „უ“ (400).
Georgian tetri and the date „ჩყიგ“ (=1813).
Russian inscription, initials of the mintmaster A.T.

აბაზი. 1813
18301859
3,07 გრ. 18,7/18,3 მმ.
ვერცხლი
Av. გვირგვინი, პალმისა და ზეთისხილის ტოტები.
ქართული ზედწერილი „ტფილისი“
Rv. ქართული ზედწერილი: „ს“ (200).
„ქართული თეთრი ჩყიგ“ (=1813).
რუსული ზედწერილი, ზარაფის ინიციალები: A.T.

Abazi. 1813
18301859
3.07 g. 18.7/18.3 mm.
Silver
Av. The crown, the palm and the oil branches.
Georgian inscription: "Tbilisi"
Rv. Georgian legend for the nominal „ს“ (200).
Georgian tetri and the date „ჩყიგ“ (=1813).
Russian inscription, initials of the mintmaster A.T.

აბაზი. 1813
18301861
3,11 გრ. 18,6/18,3 მმ.
ვერცხლი
Av. გვირგვინი, პალმისა და ზეთისხილის ტოტები.
ქართული ზედწერილი „ტფილისი“
Rv. ქართული ზედწერილი: „ს“ (200).
„ქართული თეთრი ჩყიგ“ (=1813). რუსული ზედწერილი,
ზარაფის ინიციალი: A.T.

Abazi. 1813
18301861
3.11 g. 18.6/18.3 mm
Silver
Av. The crown, the palm and the oil branches.
Georgian inscription: "Tbilisi"
Rv. Georgian legend for the nominal „ს“ (200).
Georgian tetri and the date „ჩყიგ“ (=1813).
Russian inscription, initials of the mintmaster A.T.

ორი აბაზი. 1814
18301696
6,18 გრ. 23,3/23,1 მმ.
ვერცხლი
Av. გვირგვინი, პალმისა და ზეთისხილის ტოტები.
ქართული ზედწერილი „ტფილისი“
Rv. ქართული ზედწერილი: „უ“ (400).
„ქართული თეთრი ჩყიდ“ (=1814).
რუსული ზედწერილი, ზარაფის ინიციალი: A.T.

Double-Abazi. 1814
18301696
6.18 g. 23.3/23.1 mm
Silver
Av. The crown, the palm and the oil branches.
Georgian inscription: "Tbilisi"
Rv. Georgian legend for the nominal „უ“ (400).
Georgian tetri and the date „ჩყიდ“ (=1814).
Russian inscription, initials of the mintmaster A.T.

ორი აბაზი. 1814
18301697
5,91 გრ. 23,3/23,2 მმ.
ვერცხლი
Av. გვირგვინი, პალმისა და ზეთისხილის ტოტები.
ქართული ზედწერილი „ტფილისი“
Rv. ქართული ზედწერილი: „უ“ (400).
„ქართული თეთრი ჩყიდ“ (=1814).
რუსული ზედწერილი, ზარაფის ინიციალები: A.T.

Double-Abazi. 1814
18301697
5.91 g. 23.3/23.2 mm.
Silver
Av. The crown, the palm and the oil branches.
Georgian inscription: "Tbilisi"
Rv. Georgian legend for the nominal „უ“ (400).
Georgian tetri and the date „ჩყიდ“ (=1814).
Russian inscription, initials of the mintmaster A.T.

აბაზი. 1814
18301878
3,03 გრ. 19,3/19,1 მმ.
ვერცხლი
Av. გვირგვინი, პალმისა და ზეთისხილის ტოტები.
ქართული ზედწერილი „ტფილისი“
Rv. ქართული ზედწერილი: „ს“ (200).
„ქართული თეთრი ჩყიდ“ (=1814).
რუსული ზედწერილი, ზარაფის ინიციალი: A.T.

Abazi. 1814
18301878
3.03 g. 19.3/19.1 mm.
Silver
Av. The crown, the palm and the oil branches.
Georgian inscription: "Tbilisi"
Rv. Georgian legend for the nominal „ს“ (200).
Georgian tetri and the date „ჩყიდ“ (=1814).
Russian inscription, initials of the mintmaster A.T.

აბაზი. 1814
18301879
3,05 გრ. 19,3/18,1 მმ.
ვერცხლი
Av. გვირგვინი, პალმისა და ზეთისხილის ტოტები.
ქართული ზედწერილი „ტფილისი“
Rv. ქართული ზედწერილი: „ს“ (200).
„ქართული თეთრი ჩყიდ“ (=1814).
რუსული ზედწერილი, ზარაფის ინიციალი: A.T.

Abazi. 1814
18301879
3.05 g. 19.3/18.1 mm.
Silver
Av. The crown, the palm and the oil branches.
Georgian inscription: “Tbilisi"
Rv. Georgian legend for the nominal „ს“ (200).
Georgian tetri and the date „ჩყიდ“ (=1814).
Russian inscription, initials of the mintmaster A.T.

ორი აბაზი. 1815
18301698
5,92 გრ. 23,8/23,6 მმ.
ვერცხლი
Av. გვირგვინი, პალმისა და ზეთისხილის ტოტები.
ქართული ზედწერილი „ტფილისი“
Rv. ქართული ზედწერილი: „უ“ (400).
„ქართული თეთრი ჩყიე“ (=1815).
რუსული ზედწერილი, ზარაფის ინიციალი: A.T.

Double-Abazi. 1815
18301698
5.92 g. 23.8/23.6 mm.
Silver
Av. The crown, the palm and the oil branches.
Georgian inscription: "Tbilisi"
Rv. Georgian legend for the nominal „უ“ (400).
Georgian tetri and the date „ჩყიე“ (=1815).
Russian inscription, initials of the mintmaster A.T.

ორი აბაზი. 1815
18301699
6,17 გრ. 23,7/23,5 მმ.
ვერცხლი
Av. გვირგვინი, პალმისა და ზეთისხილის ტოტები.
ქართული ზედწერილი „ტფილისი“
Rv. ქართული ზედწერილი: „უ“ (400).
„ქართული თეთრი ჩყიე“ (=1815).
რუსული ზედწერილი, ზარაფის ინიციალი: A.T.

Double-Abazi. 1815
18301699
6.17 g. 23.7/23.5 mm
Silver
Av. The crown, the palm and the oil branches.
Georgian inscription: "Tbilisi"
Rv. Georgian legend for the nominal „უ“ (400).
Georgian tetri and the date „ჩყიე“ (=1815).
Russian inscription, initials of the mintmaster A.T.

აბაზი. 1815
18301863
2,91 გრ. 18,8/18,6 მმ.
ვერცხლი
Av. გვირგვინი, პალმისა და ზეთისხილის ტოტები.
ქართული ზედწერილი „ტფილისი“
Rv. ქართული ზედწერილი: „ს“ (200).
„ქართული თეთრი ჩყიე“ (=1815).
რუსული ზედწერილი, ზარაფის ინიციალი: A.T.

Abazi. 1815
18301863
2.91 g. 18.8/18.6 mm
Silver
Av. The crown, the palm and the oil branches.
Georgian inscription: "Tbilisi"
Rv. Georgian legend for the nominal „ს“ (200).
Georgian tetri and the date „ჩყიე“ (=1815).
Russian inscription, initials of the mintmaster A.T.

აბაზი. 1815
18301900
2,96 გრ. 19,2/18,9 მმ.
ვერცხლი
Av. გვირგვინი, პალმისა და ზეთისხილის ტოტები.
ქართული ზედწერილი „ტფილისი“
Rv. ქართული ზედწერილი: „ს“ (200).
„ქართული თეთრი ჩყიე“ (=1815).
რუსული ზედწერილი, ზარაფის ინიციალი: A.T.

Abazi. 1815
18301900
2.96 g. 19.2/18.9 mm
Silver
Av. The crown, the palm and the oil branches.
Georgian inscription: “Tbilisi”
Rv. Georgian legend for the nominal „ს“ (200).
Georgian tetri and the date „ჩყიე“ (=1815).
Russian inscription, initials of the mintmaster A.T.

ორი აბაზი. 1816
18301700
6,17 გრ. 23.6/23.2 მმ.
ვერცხლი
Av. გვირგვინი, პალმისა და ზეთისხილის ტოტები.
ქართული ზედწერილი „ტფილისი“
Rv. ქართული ზედწერილი: „უ“ (400).
„ქართული თეთრი ჩყივ“ (=1816).
რუსული ზედწერილი, ზარაფის ინიციალი: A.T.

Double Abazi. 1816
18301700
6.17 g. 23.6/23.2 mm.
Silver
Av. The crown, the palm and the oil branches.
Georgian inscription: "Tbilisi"
Rv. Georgian legend for the nominal „უ“ (400).
Georgian tetri and the date „ჩყივ“ (=1816).
Russian inscription, initials of the mintmaster A.T.

ორი აბაზი. 1816
18301702
6,32 გრ. 23,4/23,2 მმ.
ვერცხლი
Av. გვირგვინი, პალმისა და ზეთისხილის ტოტები.
ქართული ზედწერილი „ტფილისი“
Rv. ქართული ზედწერილი: „უ“ (400).
„ქართული თეთრი ჩყივ“ (=1816).
რუსული ზედწერილი, ზარაფის ინიციალი: A.T.

Double Abazi. 1816
18301702
6.32 g. 23.4/23.2 mm.
Silver
Av. The crown, the palm and the oil branches.
Georgian inscription: "Tbilisi"
Rv. Georgian legend for the nominal „უ“ (400).
Georgian tetri and the date „ჩყივ“ (=1816).
Russian inscription, initials of the mintmaster A.T.

აბაზი. 1816
18301870
3,05 გრ. 19,4/19,0 მმ.
ვერცხლი
Av. გვირგვინი, პალმისა და ზეთისხილის ტოტები.
ქართული ზედწერილი „ტფილისი“
Rv. ქართული ზედწერილი: „ს“ (200).
„ქართული თეთრი ჩყივ“ (=1816).
რუსული ზედწერილი, ზარაფის ინიციალი: A.T.

Abazi. 1816
18301870
3.05 g. 19.4/19.0 mm
Silver
Av. The crown, the palm and the oil branches.
Georgian inscription: "Tbilisi"
Rv. Georgian legend for the nominal „ს“ (200).
Georgian tetri and the date „ჩყივ“ (=1816).
Russian inscription, initials of the mintmaster A.T.

ორი აბაზი. 1818
18301705
6,05 გრ. 23,5/22,4 მმ.
ვერცხლი
Av. გვირგვინი, პალმისა და ზეთისხილის ტოტები.
ქართული ზედწერილი „ტფილისი“
Rv. ქართული ზედწერილი: „უ“ (400).
„ქართული თეთრი ჩყიჱ“ (=1818).
რუსული ზედწერილი, ზარაფის ინიციალი: A.T.

Double Abazi. 1818
18301705
6.05 g. 23.5/22.4 mm.
Silver
Av. The crown, the palm and the oil branches.
Georgian inscription: "Tbilisi"
Rv. Georgian legend for the nominal „უ“ (400).
Georgian tetri and the date „ჩყიჱ“ (=1818).
Russian inscription, initials of the mintmaster A.T.

აბაზი. 1818
18301873
2,95 გრ ზ. 19,5/19,2 მმ.
ვერცხლი
Av. გვირგვინი, პალმისა და ზეთისხილის ტოტები.
ქართული ზედწერილი „ტფილისი“
Rv. ქართული ზედწერილი: „ს“ (200).
„ქართული თეთრი ჩყიჱ“ (=1818).
რუსული ზედწერილი, ზარაფის ინიციალი: A.T.

Abazi. 1818
18301873
2.95 g. 19.5/19.2 mm.
Silver
Av. The crown, the palm and the oil branches.
Georgian inscription: "Tbilisi"
Rv. Georgian legend for the nominal „ს“ (200).
Georgian tetri and the date „ჩყიჱ“ (=1818).
Russian inscription, initials of the mintmaster A.T.

ორი აბაზი. 1819
18301714
6,39 გრ. 22,9/22,7 მმ.
ვერცხლი
Av. გვირგვინი, პალმისა და ზეთისხილის ტოტები.
ქართული ზედწერილი „ტფილისი“
Rv. ქართული ზედწერილი: „უ“ (400).
„ქართული თეთრი ჩყით“ (=1819).
რუსული ზედწერილი, ზარაფის ინიციალი: A.T.

Double Abazi. 1819
18301714
6.39 g. 22.9/22.7 mm.
Silver
Av. The crown, the palm and the oil branches.
Georgian inscription: “Tbilisi"
Rv. Georgian legend for the nominal „უ“ (400).
Georgian tetri and the date „ჩყით“ (=1819).
Russian inscription, initials of the mintmaster A.T.

აბაზი. 1819
18301887
3,23 გრ. 19,7/19,1 მმ.
ვერცხლი
Av. გვირგვინი, პალმისა და ზეთისხილის ტოტები.
ქართული ზედწერილი „ტფილისი“
Rv. ქართული ზედწერილი: „ს“ (200).
„ქართული თეთრი ჩყით“ (=1819).
რუსული ზედწერილი, ზარაფის ინიციალი: A.T.

Abazi. 1819
18301887
3.23 g. 19.7/19.1 mm.
Silver
Av. The crown, the palm and the oil branches.
Georgian inscription: "Tbilisi"
Rv. Georgian legend for the nominal „ს“ (200).
Georgian tetri and the date „ჩყით“ (=1819).
Russian inscription, initials of the mintmaster A.T.

ორი აბაზი. 1820
18301676
6,00 გრ. 23,2/22,8 მმ.
ვერცხლი
Av. გვირგვინი, პალმისა და ზეთისხილის ტოტები.
ქართული ზედწერილი „ტფილისი“
Rv. ქართული ზედწერილი: „უ“ (400).
„ქართული თეთრი ჩყკ“ (=1820).
რუსული ზედწერილი, ზარაფის ინიციალი: A.T.

Double Abazi. 1820
18301676
6.00 g. 23.2/22.8 mm.
Silver
Av. The crown, the palm and the oil branches.
Georgian inscription: "Tbilisi"
Rv. Georgian legend for the nominal „უ“ (400).
Georgian tetri and the date „ჩყკ“ (=1820).
Russian inscription, initials of the mintmaster A.T.

ორი აბაზი. 1820
18301717
6,39 გრ. 23,1/22,8 მმ.
ვერცხლი
Av. გვირგვინი, პალმისა და ზეთისხილის ტოტები.
ქართული ზედწერილი „ტფილისი“
Rv. ქართული ზედწერილი: „უ“ (400).
„ქართული თეთრი ჩყკ“ (=1820).
რუსული ზედწერილი, ზარაფის ინიციალი: A.T.

Double Abazi. 1820
18301717
6.39 g. 23.1/22.8 mm.
Silver
Av. The crown, the palm and the oil branches.
Georgian inscription: "Tbilisi"
Rv. Georgian legend for the nominal „უ“ (400).
Georgian tetri and the date „ჩყკ“ (=1820).
Russian inscription, initials of the mintmaster A.T.

აბაზი. 1820
18301833
3,23 გრ. 19,5/19,2 მმ.
ვერცხლი
Av. გვირგვინი, პალმისა და ზეთისხილის ტოტები.
ქართული ზედწერილი „ტფილისი“
Rv. ქართული ზედწერილი: „ს“ (200).
„ქართული თეთრი ჩყკ“ (=1820).
რუსული ზედწერილი, ზარაფის ინიციალი: A.T.

Abazi. 1820
18301833
3.23 g. 19.5/19.2 mm.
Silver
Av. The crown, the palm and the oil branches.
Georgian inscription: "Tbilisi"
Rv. Georgian legend for the nominal „ს“ (200).
Georgian tetri and the date „ჩყკ“ (=1820).
Russian inscription, initials of the mintmaster A.T.

აბაზი. 1820
18301886
3,15 გრ. 19,2/18,2 მმ.
ვერცხლი
Av. გვირგვინი, პალმისა და ზეთისხილის ტოტები.
ქართული ზედწერილი „ტფილისი“
Rv. ქართული ზედწერილი: „ს“ (200).
„ქართული თეთრი ჩყკ“ (=1820).
რუსული ზედწერილი, ზარაფის ინიციალი: A.T.

Abazi. 1820
18301886
3.15 g. 19.2/18.2 mm.
Silver
Av. The crown, the palm and the oil branches.
Georgian inscription: "Tbilisi"
Rv. Georgian legend for the nominal „ს“ (200).
Georgian tetri and the date „ჩყკ“ (=1820).
Russian inscription, initials of the mintmaster A.T.

ორი აბაზი. 1821
18301719
6,23 გრ. 24,0 მმ.
ვერცხლი
Av. გვირგვინი, პალმისა და ზეთისხილის ტოტები.
ქართული ზედწერილი „ტფილისი“
Rv. ქართული ზედწერილი: „უ“ (400).
„ქართული თეთრი ჩყკა“ (=1821).
რუსული ზედწერილი, ზარაფის ინიციალები: A.T.

Double Abazi. 1821
18301719
6.23 g. 24.0 mm.
Silver
Av. The crown, the palm and the oil branches.
Georgian inscription: "Tbilisi"
Rv. Georgian legend for the nominal „უ“ (400).
Georgian tetri and the date „ჩყკა“ (=1821).
Russian inscription, initials of the mintmaster A.T.

ორი აბაზი. 1821
18301720
6,21 გრ. 23,5/22,8 მმ.
ვერცხლი
Av. გვირგვინი, პალმისა და ზეთისხილის ტოტები.
ქართული ზედწერილი „ტფილისი“
Rv. ქართული ზედწერილი: „უ“ (400).
„ქართული თეთრი ჩყკა“ (=1821).
რუსული ზედწერილი, ზარაფის ინიციალი: A.T.

Double Abazi. 1821
18301720
6.21 g. 23.5/22.8 mm.
Silver
Av. The crown, the palm and the oil branches.
Georgian inscription: "Tbilisi"
Rv. Georgian legend for the nominal „უ“ (400).
Georgian tetri and the date „ჩყკა“ (=1821).
Russian inscription, initials of the mintmaster A.T.

აბაზი. 1821
18301875
3,11 გრ. 19,8/19,7 მმ.
ვერცხლი
Av. გვირგვინი, პალმისა და ზეთისხილის ტოტები.
ქართული ზედწერილი „ტფილისი“
Rv. ქართული ზედწერილი: „ს“ (200).
„ქართული თეთრი ჩყკა“ (=1821).
რუსული ზედწერილი, ზარაფის ინიციალი: A.T.

Abazi. 1821
18301875
3.11 g. 19.8/19.7 mm.
Silver
Av. The crown, the palm and the oil branches.
Georgian inscription: "Tbilisi"
Rv. Georgian legend for the nominal „ს“ (200).
Georgian tetri and the date „ჩყკა“ (=1821).
Russian inscription, initials of the mintmaster A.T.

ორი აბაზი. 1822
18301721
6,08 გრ. 23,4 მმ.
ვერცხლი
Av. გვირგვინი, პალმისა და ზეთისხილის ტოტები.
ქართული ზედწერილი „ტფილისი“
Rv. ქართული ზედწერილი: „უ“ (400).
„ქართული თეთრი ჩყკბ“ (=1822).
რუსული ზედწერილი, ზარაფის ინიციალი: A.K.

Double Abazi. 1822
18301721
6.08 g. 23.4 mm.
Silver
Av. The crown, the palm and the oil branches.
Georgian inscription: "Tbilisi"
Rv. Georgian legend for the nominal „უ“ (400).
Georgian tetri and the date „ჩყკბ“ (=1822).
Russian inscription, initials of the mintmaster A.K.

ორი აბაზი. 1822
18301722
6,18 გრ. 22.8/22.5 მმ.
ვერცხლი
Av. გვირგვინი, პალმისა და ზეთისხილის ტოტები.
ქართული ზედწერილი „ტფილისი“
Rv. ქართული ზედწერილი: „უ“ (400).
„ქართული თეთრი ჩყკბ“ (=1822).
რუსული ზედწერილი, ზარაფის ინიციალი: A.T.

Double Abazi. 1822
18301722
6.18 g. 22.8/22.5 mm.
Silver
Av. The crown, the palm and the oil branches.
Georgian inscription: "Tbilisi"
Rv. Georgian legend for the nominal „უ“ (400).
Georgian tetri and the date „ჩყკბ“ (=1822).
Russian inscription, initials of the mintmaster A.T.

აბაზი. 1822
18301884
3,24 გრ. 19,8/19,7 მმ.
ვერცხლი
Av. გვირგვინი, პალმისა და ზეთისხილის ტოტები.
ქართული ზედწერილი „ტფილისი“
Rv. ქართული ზედწერილი: „ს“ (200).
„ქართული თეთრი ჩყკბ“ (=1822).
რუსული ზედწერილი, ზარაფის ინიციალი: A.T.

Abazi. 1822
18301884
3.24 g. 19.8/19.7 mm.
Silver
Av. The crown, the palm and the oil branches.
Georgian inscription: "Tbilisi"
Rv. Georgian legend for the nominal „ს“ (200).
Georgian tetri and the date „ჩყკბ“ (=1822).
Russian inscription, initials of the mintmaster A.T.

უზალთუნი. 1822
18301885
1,52 გრ. 15,8/15,6 მმ.
ვერცხლი
გახვრეტილია 10 სთ. პროექციაზე.
Av. გვირგვინი, პალმისა და ზეთისხილის ტოტები.
ქართული ზედწერილი „ტფილისი“
Rv. ქართული ზედწერილი: „რ“ (100).
„ქართული თეთრი ჩყკბ“ (=1822).
რუსული ზედწერილი, ზარაფის ინიციალი: A.K.

Uzaltuni. 1822
18301885
1.52 g. 15.8/15.6 mm.
Silver
Pierced at 10 o’clock.
Av. The crown, the palm and the oil branches.
Georgian inscription: "Tbilisi"
Rv. Georgian legend for the nominal „რ“ (100).
Georgian tetri and the date „ჩყკბ“ (=1822).
Russian inscription, initials of the mintmaster A.K.

აბაზი. 1822
18301894
3,08 გრ. 19,9/19,7 მმ.
ვერცხლი
Av. გვირგვინი, პალმისა და ზეთისხილის ტოტები.
ქართული ზედწერილი „ტფილისი“
Rv. ქართული ზედწერილი: „ს“ (200).
„ქართული თეთრი ჩყკბ“ (=1822).
რუსული ზედწერილი, ზარაფის ინიციალი: A.K.

Abazi. 1822
18301894
3.08 g. 19.9/19.7 mm.
Silver
Av. The crown, the palm and the oil branches.
Georgian inscription: "Tbilisi"
Rv. Georgian legend for the nominal „ს“ (200).
Georgian tetri and the date „ჩყკბ“ (=1822).
Russian inscription, initials of the mintmaster A.K.

ორი აბაზი. 1823
18301730
6,64 გრ. 24,2/23,6 მმ.
ვერცხლი
Av. გვირგვინი, პალმისა და ზეთისხილის ტოტები.
ქართული ზედწერილი „ტფილისი“
Rv. ქართული ზედწერილი: „უ“ (400).
„ქართული თეთრი ჩყკგ“ (=1823).
რუსული ზედწერილი, ზარაფის ინიციალი: A.K.

Double Abazi. 1823
18301730
6.64 g. 24.2/23.6 mm
Silver
Av. The crown, the palm and the oil branches.
Georgian inscription: "Tbilisi"
Rv. Georgian legend for the nominal „უ“ (400).
Georgian tetri and the date „ჩყკგ“ (=1823).
Russian inscription, initials of the mintmaster A.K.

აბაზი. 1823
18301851
3,17 გრ. 19,9/19,7 მმ.
ვერცხლი
Av. გვირგვინი, პალმისა და ზეთისხილის ტოტები.
ქართული ზედწეილი „ტფილისი“
Rv. ქართული ზედწერილი: „ს“(200).
„ქართული თეთრი ჩყკგ“ (=1823).
რუსული ზედწერილი, ზარაფის ინიციალი: A.K.

Abazi. 1823
18301851
3.17 g. 19.9/19.7 mm
Silver
Av. The crown, the palm and the oil branches.
Georgian inscription: "Tbilisi"
Rv. Georgian legend for the nominal „ს“(200).
Georgian tetri and the date „ჩყკგ“ (=1823).
Russian inscription, initials of the mintmaster A.K.

აბაზი. 1823
18301882
3,14 გრ. 20,1/19,5 მმ.
ვერცხლი
Av. გვირგვინი, პალმისა და ზეთისხილის ტოტები.
ქართული ზედწერილი „ტფილისი“
Rv. ქართული ზედწერილი: „ს“ (200).
„ქართული თეთრი ჩყკგ“ (=1823).
რუსული ზედწერილი, ზარაფის ინიციალი: A.K.

Abazi. 1823
18301882
3.14 g. 20.1/19.5 mm.
Silver
Av. The crown, the palm and the oil branches.
Georgian inscription: “Tbilisi"
Rv. Georgian legend for the nominal „ს“(200).
Georgian tetri and the date „ჩყკგ“ (=1823).
Russian inscription, initials of the mintmaster A.K.

ორი აბაზი. 1824
18301732
6,43 გრ. 23,5/23,4 მმ.
ვერცხლი
Av. გვირგვინი, პალმისა და ზეთისხილის ტოტები.
ქართული ზედწეილი „ტფილისი“
Rv. ქართული ზედწერილი: „უ“ (400).
„ქართული თეთრი ჩყკდ“ (=1824).
რუსული ზედწერილი, ზარაფის ინიციალი: A.K.

Double Abazi. 1823
18301732
6.43 g. 23.5/23.4 mm.
Silver
Av. The crown, the palm and the oil branches.
Georgian inscription: “Tbilisi"
Rv. Georgian legend for the nominal „უ“ (400).
Georgian tetri and the date „ჩყკდ“ (=1824).
Russian inscription, initials of the mintmaster A.K.

აბაზი. 1824
18301883
3,18 გრ. 19,9/19,7 მმ.
ვერცხლი
Av. გვირგვინი, პალმისა და ზეთისხილის ტოტები.
ქართული ზედწერილი „ტფილისი“
Rv. ქართული ზედწერილი: „ს“ (200).
„ქართული თეთრი ჩყკდ“ (=1824).
რუსული ზედწერილი, ზარაფის ინიციალი: A.K.

Abazi. 1824
18301883
3.18 g. 19.9/19.7 mm.
Silver
Av. The crown, the palm and the oil branches.
Georgian inscription: “Tbilisi"
Rv. Georgian legend for the nominal „ს“ (200).
Georgian tetri and the date „ჩყკდ“ (=1824).
Russian inscription, initials of the mintmaster A.K.

უზალთუნი. 1824
18301893
1,48 გრ. 14,8/14,7 მმ.
ვერცხლი
Av. გვირგვინი, პალმისა და ზეთისხილის ტოტები.
ქართული ზედწერილი „ტფილისი“
Rv. ქართული ზედწერილი: „რ“ (100).
„ქართული თეთრი ჩყკდ“ (=1824).
რუსული ზედწერილი, ზარაფის ინიციალი: A.K.

Uzaltuni. 1824
18301893
1.48 g. 14.8/14.7 mm.
Silver
Av. The crown, the palm and the oil branches.
Georgian inscription: "Tbilisi"
Rv. Georgian legend for the nominal „რ“ (100).
Georgian tetri and the date „ჩყკდ“ (=1824).
Russian inscription, initials of the mintmaster A.K.

ორი აბაზი. 1826
18301877
6,16 გრ. 23,1/22,5 მმ.
ვერცხლი
Av. გვირგვინი, პალმისა და ზეთისხილის ტოტები.
ქართული ზედწერილი „ტფილისი“
Rv. ქართული ზედწერილი: „უ“ (400).
„ქართული თეთრი ჩყკვ“ (=1826).
რუსული ზედწერილი, ზარაფის ინიციალი: A.T.

Double Abazi. 1826
18301877
6.16 g. 23.1/22.5 mm.
Silver
Av. The crown, the palm and the oil branches.
Georgian inscription: "Tbilisi"
Rv. Georgian legend for the nominal „უ“ (400).
Georgian tetri and the date „ჩყკვ“ (=1826).
Russian inscription, initials of the mintmaster A.T.

აბაზი. 1826
18301880
2,98 გრ. 19,8/19,5 მმ.
ვერცხლი
Av. გვირგვინი, პალმისა და ზეთისხილის ტოტები.
ქართული ზედწერილი „ტფილისი“
Rv. ქართული ზედწერილი: „ს“ (200).
„ქართული თეთრი ჩყკვ“ (=1826).
რუსული ზედწერილი, ზარაფის ინიციალი: A.T.

Abazi. 1826
18301880
2.98 g. 19.8/19.5 mm.
Silver
Av. The crown, the palm and the oil branches.
Georgian inscription: "Tbilisi"
Rv. Georgian legend for the nominal „ს“ (200).
Georgian tetri and the date „ჩყკვ“ (=1826).
Russian inscription, initials of the mintmaster A.T.

ორი აბაზი. 1826
18301895
6,56 გრ. 22,9/22,8 მმ.
ვერცხლი
Av. გვირგვინი, პალმისა და ზეთისხილის ტოტები.
ქართული ზედწერილი „ტფილისი“
Rv. ქართული ზედწერილი: „უ“ (400).
„ქართული თეთრი ჩყკვ“ (=1826).
რუსული ზედწერილი, ზარაფის ინიციალი: A.T.

Double Abazi. 1826
18301895
6.56 g. 22.9/22.8 mm.
Silver
Av. The crown, the palm and the oil branches.
Georgian inscription: “Tbilisi"
Rv. Georgian legend for the nominal „უ“ (400).
Georgian tetri and the date „ჩყკვ“ (=1826).
Russian inscription, initials of the mintmaster A.T.

აბაზი. 1826
18301903
3,16 გრ. 19,9/19,5 მმ.
ვერცხლი
Av. გვირგვინი, პალმისა და ზეთისხილის ტოტები.
ქართული ზედწერილი „ტფილისი“
Rv. ქართული ზედწერილი: „ს“(200).
„ქართული თეთრი ჩყკვ“ (=1826).
რუსული ზედწერილი, ზარაფის ინიციალები: A.T.

Abazi. 1826
18301903
3.16 g. 19.9/19.5 mm.
Silver
Av. The crown, the palm and the oil branches.
Georgian inscription: "Tbilisi"
Rv. Georgian legend for the nominal „ს“(200).
Georgian tetri and the date „ჩყკვ“ (=1826).
Russian inscription, initials of the mintmaster A.T.

ორი აბაზი. 1827
18301881
5,82 გრ. 22,5/22,2 მმ.
ვერცხლი
Av. გვირგვინი, პალმისა და ზეთისხილის ტოტები.
ქართული ზედწერილი „ტფილისი“
Rv. ქართული ზედწერილი: „უ“ (400).
„ქართული თეთრი ჩყკზ“ (=1827).
რუსული ზედწერილი, ზარაფის ინიციალი: A.T.

Double Abazi. 1827
18301881
5.82 g. 22.5/22.2 mm.
Silver
Av. The crown, the palm and the oil branches.
Georgian inscription: "Tbilisi"
Rv. Georgian legend for the nominal „უ“ (400).
Georgian tetri and the date „ჩყკზ“ (=1827).
Russian inscription, initials of the mintmaster A.T.

ორი აბაზი. 1827
18301892
6,30 გრ. 23,1/22,6 მმ.
ვერცხლი
Av. გვირგვინი, პალმისა და ზეთისხილის ტოტები.
ქართული ზედწერილი „ტფილისი“
Rv. ქართული ზედწერილი: „უ“ (400).
„ქართული თეთრი ჩყკზ“ (=1827).
რუსული ზედწერილი, ზარაფის ინიციალი: A.T.

Double Abazi. 1827
18301892
6.30 g. 23.1/22.6 mm.
Silver
Av. The crown, the palm and the oil branches.
Georgian inscription: “Tbilisi"
Rv. Georgian legend for the nominal „უ“ (400).
Georgian tetri and the date „ჩყკზ“ (=1827).
Russian inscription, initials of the mintmaster A. T.

უზალთუნი. 1827
18301907
1,56 გრ. 15,4/15,4 მმ.
ვერცხლი
Av. გვირგვინი, პალმისა და ზეთისხილის ტოტები.
ქართული ზედწერილი „ტფილისი"
Rv. ქართული ზედწერილი: „რ" (100).
„ქართული თეთრი ჩყკზ" (=1827).
რუსული ზედწერილი, ზარაფის ინიციალები: A.T.

Uzaltuni. 1827
18301907
1.56 g. 15.4/15.4 mm
Silver
Av. The crown, the palm and the oil branches.
Georgian inscription: "Tbilisi"
Rv. Georgian legend for the nominal „რ" (100).
Georgian tetri and the date „ჩყკზ" (=1827).
Russian inscription, initials of the mintmaster A.T.

უზალთუნი. 1827
18301908
1,41 გრ ზ. 15,4/15,3 მმ.
ვერცხლი
გახვრეტილია 4 სთ. პროექციაზე.
Av. გვირგვინი, პალმისა და ზეთისხილის ტოტები.
ქართული ზედწერილი „ტფილისი"
Rv. ქართული ზედწერილი: „რ" (100).
„ქართული თეთრი ჩყკზ" (=1827).
რუსული ზედწერილი, ზარაფის ინიციალები: A.T.

Uzaltuni. 1827
18301908
1.41 g. 15.4/15.3 mm.
Silver
Pierced at 4 o'clock.
Av. The crown, the palm and the oil branches.
Georgian inscription: "Tbilisi"
Rv. Georgian legend for the nominal „რ" (100).
Georgian tetri and the date „ჩყკზ" (=1827).
Russian inscription, initials of the mintmaster A.T.

ორი აბაზი. 1828
18301710
6,69 გრ. 23,2/22,9 მმ.
ვერცხლი
Av. გვირგვინი, პალმისა და ზეთისხილის ტოტები.
ქართული ზედწერილი „ტფილისი“
Rv. ქართული ზედწერილი: „უ“ (400).
„ქართული თეთრი ჩყკჱ“ (=1828).
რუსული ზედწერილი, ზარაფის ინიციალი: А. Т.

Double Abazi. 1828
18301710
6.69 g. 23.2/22.9 mm
Silver
Av. The crown, the palm and the oil branches.
Georgian inscription: "Tbilisi"
Rv. Georgian legend for the nominal „უ“ (400).
Georgian tetri and the date „ჩყკჱ“ (=1828).
Russian inscription, initials of the mintmaster A. T.

უზალთუნი. 1828
18301909
1,58 გრ. 15,4/15,3 მმ.
ვერცხლი
Av. გვირგვინი, პალმისა და ზეთისხილის ტოტები.
ქართული ზედწერილი „ტფილისი“
Rv. ქართული ზედწერილი: „რ“ (100).
„ქართული თეთრი ჩყკჱ“ (=1828).

Uzaltuni. 1828
18301909
1.58 g. 15.4/15.3 mm
Silver
Av. The crown, the palm and the oil branches.
Georgian inscription: "Tbilisi"
Rv. Georgian legend for the nominal „რ“ (100).
Georgian tetri and the date „ჩყკჱ“ (=1828).

უზალთუნი. 1828
18301910
1,43 გრ. 15,3 მმ.
ვერცხლი
Av. გვირგვინი, პალმისა და ზეთისხილის ტოტები.
ქართული ზედწერილი „ტფილისი“
Rv. ქართული ზედწერილი: „რ“ (100).
„ქართული თეთრი ჩყკჱ“ (=1828).
რუსული ზედწერილი, ზარაფის ინიციალი: A.T.

Uzaltuni. 1828
18301910
1.43 g. 15.3 mm.
Silver
Av. The crown, the palm and the oil branches.
Georgian inscription: "Tbilisi"
Rv. Georgian legend for the nominal „რ“(100).
Georgian tetri and the date „ჩყკჱ“ (=1828).
Russian inscription, initials of the mintmaster A.T.

უზალთუნი. 1828
18301911
1,47 გრ. 15,3/15,1 მმ.
ვერცხლი
Av. გვირგვინი, პალმისა და ზეთისხილის ტოტები.
ქართული ზედწერილი „ტფილისი“
Rv. ქართული ზედწერილი: „რ“ (100).
„ქართული თეთრი ჩყკჱ“ (=1828).
რუსული ზედწერილი, ზარაფის ინიციალი: A.T.

Uzaltuni. 1828
18301911
1.47 g. 15.3/15.1 mm.
Silver
Av. The crown, the palm and the oil branches.
Georgian inscription: "Tbilisi"
Rv. Georgian legend for the nominal „რ“ (100).
Georgian tetri and the date „ჩყკჱ“ (=1828).
Russian inscription, initials of the mintmaster A.T.

ორი აბაზი. 1829
18301897
6,16 გრ. 23,7/23,5 მმ.
ვერცხლი
Av. გვირგვინი, პალმისა და ზეთისხილის ტოტები.
ქართული ზედწერილი „ტფილისი“
Rv. ქართული ზედწერილი: „უ“ (400).
„ქართული თეთრი ჩყკთ“ (=1829).
რუსული ზედწერილი, ზარაფის ინიციალი: A.T.

Double Abazi. 1829
18301897
6.16 g. 23.7/23.5 mm.
Silver
Av. The crown, the palm and the oil branches.
Georgian inscription: “Tbilisi"
Rv. Georgian legend for the nominal „უ“ (400).
Georgian tetri and the date „ჩყკთ“ (=1829).
Russian inscription, initials of the mintmaster A.T.

ორი აბაზი. 1829
18301901
6,53 გრ. 22,7/23,2 მმ.
ვერცხლი
Av. გვირგვინი, პალმისა და ზეთისხილის ტოტები.
ქართული ზედწერილი „ტფილისი“
Rv. ქართული ზედწერილი: „უ“ (400).
„ქართული თეთრი ჩყკთ“ (=1829).
რუსული ზედწერილი, ზარაფის ინიციალი: A.T.

Double Abazi. 1829
18301901
6.53 g. 22.7/23.2 mm.
Silver
Av. The crown, the palm and the oil branches.
Georgian inscription: "Tbilisi"
Rv. Georgian legend for the nominal „უ“ (400).
Georgian tetri and the date „ჩყკთ“ (=1829).
Russian inscription, initials of the mintmaster A.T.

ორი-აბაზი. 1830
18205651
6,39 გრ. 22,6/22,0 მმ.
ვერცხლი
Av. გვირგვინი, პალმისა და ზეთისხილის ტოტები.
ქართული ზედწერილი „ტფილისი“
Rv. ქართული ზედწერილი: „უ“ (400).
„ქართული თეთრი ჩყლ“ (=1830).
რუსული ზედწერილი, ზარაფის ინიციალი: A.T

Doubl-Abazi. 1830
18205651
6.39 g. 22.6/22.0 mm
Silver
Av. The crown, the palm and the oil branches.
Georgian inscription: "Tbilisi"
Rv. Georgian legend for the nominal „უ“ (400).
Georgian tetri and the date „ჩყლ“ (=1830).
Russian inscription, initials of the mintmaster A.T.

აბაზი. 1830
18301868
3,05 გრ. 20/19,6 მმ.
ვერცხლი
Av. გვირგვინი, პალმისა და ზეთისხილის ტოტები.
ქართული ზედწერილი „ტფილისი“
Rv. ქართული ზედწერილი: „ს“ (200).
„ქართული თეთრი ჩყლ“ (=1830).
რუსული ზედწერილი, ზარაფის ინიციალი: A.T

Abazi. 1830
18301868
3.05 g. 20.0/19.6 mm.
Silver
Av. The crown, the palm and the oil branches.
Georgian inscription: “Tbilisi"
Rv. Georgian legend for the nominal „ს“ (200).
Georgian tetri and the date „ჩყლ“ (=1830).
Russian inscription, initials of the mintmaster A.T.

ორი აბაზი. 1831
18301830
5,91 გრ. 22,9/22,6 მმ.
ვერცხლი
Av. გვირგვინი, პალმისა და ზეთისხილის ტოტები.
ქართული ზედწერილი „ტფილისი“
Rv. ქართული ზედწერილი: „უ“ (400).
„ქართული თეთრი ჩყლა“ (=1831).
რუსული ზედწერილი, ზარაფის ინიციალი: B.K.

Double Abazi. 1831
18301830
5.91 g. 22.9/22.6 mm.
Silver
Av. The crown, the palm and the oil branches.
Georgian inscription: "Tbilisi"
Rv. Georgian legend for the nominal „უ“ (400).
Georgian tetri and the date „ჩყლა“ (=1831).
Russian inscription, initials of the mintmaster B.K.

ორი აბაზი. 1831
18301898
6,23 გრ. 23.1/22.6 მმ.
ვერცხლი
Av. გვირგვინი, პალმისა და ზეთისხილის ტოტები.
ქართული ზედწერილი „ტფილისი“
Rv. ქართული ზედწერილი: „უ“(400).
„ქართული თეთრი ჩყლა“ (=1831).
რუსული ზედწერილი, ზარაფის ინიციალი: B.K

Double Abazi. 1831
18301898
6.23 g. 23.1/22.6 mm.
Silver
Av. The crown, the palm and the oil branches.
Georgian inscription: “Tbilisi"
Rv. Georgian legend for the nominal „უ“ (400).
Georgian tetri and the date „ჩყლა“ (=1831).
Russian inscription, initials of the mintmaster B.K.

ორი აბაზი. 1831
18301899
6,23 გრ. 23,1/22,6 მმ.
ვერცხლი
Av. გვირგვინი, პალმისა და ზეთისხილის ტოტები.
ქართული ზედწერილი „ტფილისი“
Rv. ქართული ზედწერილი: „უ“ (400).
„ქართული თეთრი ჩყლა“ (=1831).
რუსული ზედწერილი, ზარაფის ინიციალი: A.T

Double Abazi. 1831
18301899
6.23 g. 23.1/22.6 mm.
Silver
Av. The crown, the palm and the oil branches.
Georgian inscription: “Tbilisi"
Rv. Georgian legend for the nominal „უ“ (400).
Georgian tetri and the date „ჩყლა“ (=1831).
Russian inscription, initials of the mintmaster A.T.

ორი აბაზი. 1831
18301905
6,28 გრ. 23,9/23,3 მმ.
ვერცხლი
Av. გვირგვინი, პალმისა და ზეთისხილის ტოტები.
ქართული ზედწერილი „ტფილისი“
Rv. ქართული ზედწერილი: „უ“ (400).
„ქართული თეთრი ჩყლა“ (=1831).
რუსული ზედწერილი, ზარაფის ინიციალი: A.T

Double Abazi. 1831
18301905
6.28 g. 23.9/23.3 mm.
Silver
Av. The crown, the palm and the oil branches.
Georgian inscription: "Tbilisi"
Rv. Georgian legend for the nominal „უ“ (400).
Georgian tetri and the date „ჩყლა“ (=1831).
Russian inscription, initials of the mintmaster A.T.

აბაზი. 1831
18301906
3,07 გრ. 19,6/19,3 მმ.
წელი
ვერცხლი
Av. გვირგვინი, პალმისა და ზეთისხილის ტოტები.
ქართული ზედწერილი „ტფილისი“
Rv. ქართული ზედწერილი: „ს“ (200).
„ქართული თეთრი ჩყლა“ (=1831).
რუსული ზედწერილი, ზარაფის ინიციალი: A.T

Abazi. 1831
18301906
3.07 g. 19.6/19.3 mm.
Silver
Av. The crown, the palm and the oil branches.
Georgian inscription: "Tbilisi"
Rv. Georgian legend for the nominal „ს“ (200).
Georgian tetri and the date „ჩყლა“ (=1831).
Russian inscription, initials of the mintmaster A.T.

უზალთუნი. 1831
18301912
1,51 გრ ზ. 15,2/15,1 მმ.
ვერცხლი
Av. გვირგვინი, პალმისა და ზეთისხილის ტოტები.
ქართული ზედწერილი „ტფილისი“
Rv. ქართული ზედწერილი: „რ“ (100).
„ქართული თეთრი ჩყლა“ (=1831).
რუსული ზედწერილი, ზარაფის ინიციალი: A.T

Uzaltuni. 1831
18301912
1.51 g. 15.2/15.1 mm.
Silver
Av. The crown, the palm and the oil branches.
Georgian inscription: "Tbilisi"
Rv. Georgian legend for the nominal „რ“(100).
Georgian tetri and the date „ჩყლა“ (=1831).
Russian inscription, initials of the mintmaster A.T.

ორი აბაზი. 1832
18301896
6,19 გრ. 22,8/22,6 მმ.
ვერცხლი
Av. გვირგვინი, პალმისა და ზეთისხილის ტოტები.
ქართული ზედწერილი „ტფილისი“
Rv. ქართული ზედწერილი: „უ“ (400).
„ქართული თეთრი ჩყლბ“ (=1832).
რუსული ზედწერილი, ზარაფის ინიციალი: B.K.

Double Abazi. 1832
18301896
6.19 g. 22.8/22.6 mm.
Silver
Av. The crown, the palm and the oil branches.
Georgian inscription: “Tbilisi"
Rv. Georgian legend for the nominal „უ“ (400).
Georgian tetri and the date „ჩყლბ“ (=1832).
Russian inscription, initials of the mintmaster B.K.

ორი აბაზი. 1832
18301904
6,49 გრ. 23,1/22,9 მმ.
ვერცხლი
Av. გვირგვინი, პალმისა და ზეთისხილის ტოტები.
ქართული ზედწერილი „ტფილისი“
Rv. ქართული ზედწერილი: „უ“ (400).
„ქართული თეთრი ჩყლბ“ (=1832).
რუსული ზედწერილი, ზარაფის ინიციალი: B.K.

Double Abazi. 1832
18301904
6.49 g. 23.1/22.9 mm.
Silver
Av. The crown, the palm and the oil branches.
Georgian inscription: "Tbilisi"
Rv. Georgian legend for the nominal „უ“(400).
Georgian tetri and the date „ჩყლბ“ (=1832).
Russian inscription, initials of the mintmaster B.K.

უზალთუნი. 1832
18301913
1,57 გრ. 15,7/15,3 მმ.
ვერცხლი
Av. გვირგვინი, პალმისა და ზეთისხილის ტოტები.
ქართული ზედწერილი „ტფილისი“
Rv. ქართული ზედწერილი: „რ“(100).
„ქართული თეთრი ჩყლბ“ (=1832).
რუსული ზედწერილი, ზარაფის ინიციალი: B.K.

Uzaltun. 1832
18301913
1.57 g. 15.7/15.3 mm.
Silver
Av. The crown, the palm and the oil branches.
Georgian inscription: "Tbilisi"
Rv. Georgian legend for the nominal „რ“(100).
Georgian tetri and the date „ჩყლბ“ (=1832).
Russian inscription, initials of the mintmaster B.K.

ორი აბაზი. 1833
18301902
6,13 გრ. 23,2/22,9 მმ.
ვერცხლი
Av. გვირგვინი, პალმისა და ზეთისხილის ტოტები.
ქართული ზედწერილი „ტფილისი“
Rv. ქართული ზედწერილი: „უ“(400).
„ქართული თეთრი ჩყლგ“ (=1833).
რუსული ზედწერილი, ზარაფის ინიციალი: B.K.

Double Abazi. 1833
18301902
6.13 g. 23.2/22.9 mm.
Silver
Av. The crown, the palm and the oil branches.
Georgian inscription: "Tbilisi"
Rv. Georgian legend for the nominal „უ“ (400).
Georgian tetri and the date „ჩყლგ“ (=1833).
Russian inscription, initials of the mintmaster B.K.

უზალთუნი. 1833
18301914
1,28 გრ. 15,3/14,9 მმ.
ვერცხლი
Av. გვირგვინი, პალმისა და ზეთისხილის ტოტები.
ქართული ზედწერილი „ტფილისი“
Rv. ქართული ზედწერილი: „რ“ (100).
„ქართული თეთრი ჩყლგ“ (=1833).
რუსული ზედწერილი, ზარაფის ინიციალი: B.K.

Uzaltuni. 1833
18301914
1.28 g. 15.3/14.9 mm.
Silver
Av. The crown, the palm and the oil branches.
Georgian inscription: "Tbilisi"
Rv. Georgian legend for the nominal „რ“(100).
Georgian tetri and the date „ჩყლგ“ (=1833).
Russian inscription, initials of the mintmaster B.K.

ბიბლიოგრაფია
BIBLIOGRAPHY

М. Баратаев. Нумизматические факты Грузинского царства (Санкт-Петербург, 1844).

M. Barataev. Numizmaticheskie fakty Gruzinskogo carstva (Sankt-Peterburg, 1844) (in Russian).

D. Lang. The Last Years of the Georgian Monarchy. 1658-1832 (New York, 1957).

რ. ქებულაძე. სირმა-ვერცხლის მიმოქცევის ხანგრძლივობა საქართველოში. საქართველოს სსრ მეცნიერებათა აკადემიის მოამბე, ტ. 53 (თბილისი, 1969).

Е. Пахомов. Монеты Грузии (Тбилиси, 1970).

E. Pakhomov. Coins of Georgia (Tbilisi, 1970).

დ. კაპანაძე. ქართული ნუმიზმატიკა (თბილისი, 1950).

D. Kapanadze. Georgian Numismatics (Tbilisi, 1950) (in Georgian).

ი. გაგოშიძე, მ. ანთაძე, ც. ღვაბერიძე, მ. წოწელია, თ. ქუთელია, მ. შეროზია. ფული საქართველოში (თბილისი, 2000).

J. Gagoshidze, M. Antadze, T. Ghvaberidze, M. Tsotselia, T. Kutelia, M, Sherozia. Money in Georgia (Tbilisi, 2000).

გ. დუნდუა, თ. დუნდუა. ქართული ნუმიზმატიკა. II ნაწილი (თბილისი, 2011).

G. Dundua, T. Dundua. Georgian numismatics. Vol. II (Tbilisi, 2011).

საძიებელი
INDEX

პირთა და დინასტიათა საძიებელი

ა

აბრამიშვილი თამარ 235
ადილ შაჰი 249
აზატ ხანი 250
აიუბიანები 139
ალაჰ/ალლაჰ 71, 90, 94, 232, 275, 276, 297-331
ალექსანდრე I 340
ალექსანდრე მაკედონელი 32
აპოლონი 31
არგონავტები 52
არისტარხე 52-54
არტაგი 52
აფშარიანი 249

ბ

ბაგრატ III 77-79
ბაგრატ IV 81
ბაგრატიონთა საგვარეულო 116, 211, 212, 227, 250, 270-274, 294
ბათო ყაენი 211
ბარათაშვილი (ბარათაევი) მიხეილ პეტრეს ძე 13-18, 77, 81, 89, 92, 99, 104, 116, 212, 235, 236, 241, 245, 250
ბარათაშვილი მელქისედეკ (მიხეილ) 13
ბარათაშვილი ნიკოლოზ 14
ბარათაშვილი პეტრე მელქისედეკის (მიხეილის) ძე 13
ბარათაშვილი სერგეი მიხეილის ძე 17
ბარდა სკლიაროსი 73
ბართოლომეი ივან 16
ბასილი II 73, 77
ბაქარი 249, 255, 256, 257
ბოგოლიუბსკი ანდრია 99
ბოგოლიუბსკი იური 99
ბროსე მარი 15, 16

გ

წმ. გიორგი 235
გიორგი I კომნენოსი 236
გიორგი I, იმერეთის მეფე 235, 236
გიორგი II, იმერეთის მეფე 245, 247
გიორგი II, საქართველოს მეფე 81-83
გიორგი III 92, 94-99, 101-103, 105-115, 118-122, 144-154, 235
გიორგი IV ლაშა 86, 99, 103, 123-126, 128-133, 139, 140, 156-164, 166, 167, 211, 227
გიორგი V ბრწყინვალე 212
გიორგი VII, ქართლის მეფე 235-237
გიორგი XII 250, 287-290, 295
გიორგი რუსი, იხ. ბოგოლიუბსკი იური
გიორგი ძე თამარისი, იხ. გიორგი IV ლაშა
გიორგი ძე დემეტრესი, იხ. გიორგი III
გურგენ//გორგენ ერისმთავარი 61, 62, 64, 65
გურგენი, მეფეთ-მეფე 77

დ

დავით III კურაპალატი 73, 75, 77
დავით IV აღმაშენებელი 77, 86, 89
დავით IX 212, 232
დავით V 99
დავით VI ნარინი 211, 212, 215-228, 235
დავით VII ულუ 211, 212, 227, 228
დავით VIII 116
დავით ბატონიშვილი 250, 292
დავით სოსლანი 99, 116, 118-122
დამენი კარსტენ 17
დარჩილი (დაჩი) 62
დედოფალი დედოფალთა 99, 118-122, 198-206
დემეტრე I 89-92, 99
დემეტრე II 116, 212, 230, 231
დემეტრე-დემნა უფლისწული 99
დიოფანტე 48
დუნდუა გიორგი 48, 235

ე

წმ. ევგენი/ევგენიოსი 235, 239
ევქსისთეოსი 52
ეკელი იოსეფ ილარი ფონ 17

ერეკლე II 249, 250, 259, 265-268, 270-274, 277-285, 295

ვ

ვაისერი ბერნჰარდ 17
ალ-ვალიდ I 71
ვამეხ I დადიანი 236
ვახტანგ VI 249
ვახტანგ გორგასალი 62
ვლაქერნის ღვთისმშობელი 79, 82, 83

ზ

ზაიცევი პიოტრ 340, 342
ზენგიანები 207
ზენდი 250

თ

თამარ მეფე 86, 99, 101-116, 118-125, 127-133, 139, 140, 144-154, 156-164, 166-168, 183, 187-206, 211, 212
თამარი ასული გიორგისა, იხ. თამარ მეფე
თეიმურაზ II 249, 250, 261-263, 265-268
თემურლენგი 236
თეოფანე ბიზანტიელი 62

ი

ილხანები 212
იოანე კომნენოსი 235

კ

კაპანაძე დავით 235
კასტორი 57
კეისარი/კესაროსი 82, 83
კლეიმენოვი ვასილი 340, 380, 383, 384, 385
კლუგე ბერნ 17
კონსტანტინე VIII 73
კრეზი 31
კურაპალატი 73, 75, 77, 81

ლ

ლანგი დევიდ 235
ლისიმახე 53
ლუი IX 241

მ

მაგისტროსი 77
აბდ ალ-მალიქი 70
მანგუ ყაენი 211
მანუილ I კომნენოსი 235
მარტინსონი ვ. 16
იზ ალ-დინ მასუდი 90, 91, 207
მას’უდი, იხ. იზ ალ-დი მასუდი
მაჰმუდ ბენ მუჰამადი 86
მესიის თაყვანისმცემელი 105-115, 118-122, 144-151, 187-206
მესიის მახვილი 86, 89, 90, 92, 95-98, 124-126, 128-133, 156-164, 167
მეფე/მეფე მეფეთა/მეფეთა მეფე 50, 81-83, 89-92, 95-99, 101, 124-126, 128-133, 156-164, 167, 230, 231, 236
მითრიდატე VI დიონისე ევპატორი, იხ. მითრიდატე VI პონტოელი
მითრიდატე VI პონტოელი 48, 57
მირი (მირდატი) 62
მიხეილ IV პაფლაგონიელი 208
ალ-მუკთაფი ლი-ამრ 89, 90, 94
მუჰამადი, მოციქული 71, 232, 275, 276

ნ

ნადირ შაჰი 249
ნიკიფორე III ბოტანიატე 81
ნიკოლოზ I 14, 15
ნოველისიმოსი 81

ო

ოვეისი, შეიხი 212
ომაიანთა დინასტია 70, 71
ორბელიანი გრიგოლ 14

პ

პანი 44, 45
პატარიძე მაია 17, 18, 235, 236
პახომოვი ევგენი 16, 73, 140, 235, 236, 295
პოლიდევკესი 57
პომპეუსი 52

რ

რეა 52
რეგლინგი კურტ 43
რევიანთა შტო 62
რუსუდან ასული თამარისი, იხ. რუსუდან მეფე
რუსუდან მეფე 86, 116, 139, 140, 144-154, 156-164, 168, 170, 171, 179, 181-183, 185, 187-207, 211, 225, 226, 245

ს

სავმაკი//სავლაკი 48, 50
საიფ ალ-დინ ღაზი II 207
სასანიანები 61
სატირი 45
სევასტოსი 81
სელჩუკები 86, 139, 211, 217, 220, 222
სეფი I 249
სიმონ I 249, 255
სტეფანოზ I ერისმთავარი 61, 62, 65-67
სულთანი 166-185

ტ

ტიხე 52, 53
ტრიფონოვი ალექსანდრ 340

უ

ულუს-ბეკი 211

ფ

ფასისი, ღვთაება 31, 53
ფაღავა ირაკლი 295
ფლავიუს არიანე 52

ქ

ქაი-ხუსრაო II 211
ქერიმ ხანი 250, 275, 276
ქოიუქ ყაენი 215-225
ქრისტე 75, 82, 83, 116, 117, 198-206, 208, 241

ღ

ღვთისმშობელი 79, 82, 83, 228

ყ

ყაენი 215, 225-227
ყაჯართა დინასტია 340
ყვარყვარე II ჯაყელი 245

შ

შადინოვი 14
შარლ I ანჟუელი 241
შოთა რუსთაველი 18

ძ

ძმები დიოსკურები, იხ. პოლიდევკესი; კასტორი

წ

წერეთელი გიორგი 211

ხ

ხალიფა 71, 86, 90, 92, 94
ხოსრო II 65-67

ჯ

ჯავახთუფალი 123-125
ჯალალ ად-დინ მანქბურნი 86, 139, 140, 166-185
ჯალალ ად-დუნია ვად-დინ, იხ. ჯალალ ად-დინი მანქბურნი
ჯანაშია სიმონ 62
ჯაფარიძე გოჩა 123
ჯელაირები 212
ჯვაროსნები 123, 241
ჯუანშერ ჯუანშერიანი 62, 65
ჯუჩიდები 212

ჰ

ჰელიოსი 52
ჰორმიზდ IV 61, 64, 65, 67

A. T., იხ. ტრიფონოვი ალექსანდრ
B. K., იხ. კლეიმენოვი ვასილი
П. З., იხ. ზაიცევი პიოტრ

PERSONAL NAME AND DYNASTIES GLOSSARY

A

Abramishvili Tamar 237
Adel Shah 251
Afshar 251
Alexander I 341
Alexander the Great 33
Allah 71, 89, 90, 91, 94, 232, 275, 276, 297-331
Apollo 32
Argonauts 53
Aristarchus 53, 54
Artokes 53
Ayyubids 141
Azat Khan 252

B

Bagrat III 78, 79
Bagrat IV 81
Bagrationi royal dynasty 117, 213, 227, 252, 270, 271, 272, 273, 274, 295
Bakar 251, 255, 256, 257
Baratashvili (Barataev) Michael 19-23, 78, 89, 93, 100, 105, 117, 213, 214, 237, 238, 242, 246, 252
Baratashvili Melchizedek (Michael) 19
Baratashvili Nickoloz 20
Baratashvili Peter 19
Baratasvhili Sergei 22
Bardas Sclerus 74
Bartolomei J. 21
Basil II 74, 78
Batu Khan 213
Bogolyubski Andria 100
Bogolyubski Yuri 100
Brosset Marie 21
Brothers Dioskuri, see Castor; Pollux

C

Caesar (Caesaros) 81-83
Castor 57
Charles I of Anjou 242
Christ 75, 82, 83, 117, 118, 198-206, 208, 242
Constantine VIII 74
Croesus 32
Crusaders 123

D

Dahmen Karsten 22
Darchil (Dachi) 63
David III Kuropalate 74, 75, 78
David IV the Builder 87, 89
David IX 214, 232
David Soslan 100, 117, 118-122
David V 100
David VI Narin 213, 215-228, 237
David VII Ulugh 213, 227, 228
David VIII 117
Davit Batonishvili 252, 292
Demetre I 89-91, 100
Demetre II 117, 214, 230, 231
Demna, prince 100
Diophantus 49
Dundua Giorgi 49, 237

E

Eckhel Joseph Hilarius von 23
Erekle II 251, 252, 259, 265-268, 270-274, 277-285, 296
St. Eugene/Eugenius 237, 239
Euxitheos 53

F

Flavius Arrianus 54
Friedlander Julius 22

G

St. George 237
George I Komnenos 237
Giorgi I, king of Imereti 237, 238
Giorgi II, king of Georgia 81-83
Giorgi II, king of Imereti 246, 247
Giorgi III 93, 94-98, 100-102, 105-115, 118-122, 144-154, 237
Giorgi IV Lasha 87, 100, 104, 124, 125, 127-133, 141, 142, 156-164, 166, 213, 227
Giorgi the Rus, see Bogolyubski Yuri
Giorgi V the Brilliant 214
Giorgi VII, king of Kartli 237, 238

Giorgi XII 252, 287-290, 296
Giorgi, son of Demetre, see Giorgi III
Giorgi, son of Tamar, see Giorgi IV Lasha
Golenko K. 54
Gurgen, the king of kings 78
Gurgen/Gorgen Erismtavar 63, 64, 65

H

Helios 54
Hormizd IV 63, 64, 65, 67

J

Jalal ad-Din Mangburni 87, 141, 166-185
Jalal al-Dunia wal-Din, see Jalal al-Din Mangburni
Jalayrids 214
Janashia Simon 63
Japaridze Gocha 123
Lord of the Javakhs 124, 125
John II Komnenos 237
Juansher Juansherian Erismtavari (Prince) 63, 65
Juchids 214

K

Kai-Khusrau II 213
Kapanadze David 237
Kerim Khan 252, 275, 276
Khusro II 65-67
King of Kings 50, 81-83, 89-92, 95-98, 101, 124, 125, 127-133, 156-164, 167, 230, 231, 238
Kleimenov Vasil 341
Kluge Bernd 22
Kuropalate 74, 78, 81
Kvarkvare II Jaqeli 246

L

Lang David 237
Louis IX 242
Lysimachus 54

M

Magistros 78
Mahmud ben Muhammad 87
Abd al-Malik 70
Mangu Khan Möngke 213
Manuel I Komnenos 237
Martinson W. 22
Virgin Mary 79, 82, 83, 228
Mas'ud, see Izz al-Din Mas'ud
Izz al-Din Mas'ud 90, 91, 207
Michael IV the Paphlagonian 208
Mihr (Mirdat) 63
Mithridates VI of Pontus 49, 57
Mithridates VI Dionysus Eupator, see Mithridates VI of Pontus
Mohammad 71, 232, 275, 276
Al-Muqtafi Li-Amr 89, 90, 91

N

Nader Shah 251
Napoleon Bonaparte 19
Nicholas I 20
Nikephoros III Botaneiates 82
Nobilissimus 81

O

Orbeliani Grigol 20

P

Paghava Irakli 296
Pakhomov Evgeni 22, 74, 141, 237, 238, 296
Pan 44, 45
Pataridze Maia 22, 23, 237
Phasis, god 32, 54
Pollux 57
Pompey 53

Q

Qaan 215, 225-227
Qajar dynasty 341
Queen of queens 100, 118-122, 198-206

R

Rea 54
Regling K. 43
Revian branch 63
Rusudan 87, 117, 141, 142, 144-154,

156-164, 168, 170, 171, 179, 181-183, 185, 187-207, 213, 225, 226, 246

S

Safi I 251
Satyr 45
Saumaces/Saulaces 49
Sayf al-Din Ghazi II 207
Sebastos 81
Seljuks 87, 141, 213, 217, 220, 222,
Shota Rustaveli 23
Simon I 251, 255
Stephanos I (ErismTavari) 63, 65-67
Sultan 166-185
Sword of the Messiah 87, 89, 90, 93, 95-98, 124, 125, 127-133, 156-164, 167

T

Queen Tamar 87, 100-102, 104, 105-115, 117-122, 124, 125, 127-133, 141, 142, 144-154, 156-164, 166-168, 183, 187-206, 213, 214
Tamar, daughter of Giorgi, see Tamar
Tamerlane 238
Teimuraz II 251, 252, 261-263, 265-268
Theophanes 63
Trifonov Alexander 341
Tsereteli Giorgi 213
Tyche 54

U

Ulus-Bek 213
Umayyad 70, 71
Uways, Shaykh 214

V

Vakhtang Gorgasali 63
Vakhtang VI 19, 251
Vamekh I Dadiani 238

W

Al-Walid I 71
Weisser Bernhard 22
Worshipper of the Messiah 105-115, 118-122, 144-151, 187-206

Z

Zaitsev Peter 341
Zendi ruler 252

A. T., see Trifonov Alexander
B. K., see Kleimenov Vasil
П. З., see Zaitsev Peter

გეოგრაფიული და ეთნიკური სახელები

ა

ავლარი 81
აზერბაიჯანი 123
ათენი 52, 116
ალაგირი 212
ალავერდი 340
ალასტანი 123
ამიერკავკასია 14, 16, 139
ამიერტაო 78
ანისი 92
აღმოსავლეთ საქართველო 61, 211
ახალქალაქის მუნიციპალიტეტი 123
ახლო აღმოსავლეთი 92, 103, 139
ახტალა 340

ბ

ბალტიის ზღვა 73
ბანა 81
ბარათაევკა 13
ბერლინი 16-18, 30, 31, 43, 48, 52, 53, 57, 61, 62, 70, 73, 77, 81, 89, 92, 99, 104, 140, 212, 235, 236, 241, 245, 249, 250, 294, 295
ბიზანტია 61, 73, 77, 81, 117, 212
ბორჯომი 73
ბოსტონი 30
ბოსფორის სამეფო 30, 43, 48

გ

განჯის სახანო 250
გარნისი 139
გერმანია 16-18, 73, 241
გორი 245
გუნია-ყალა 116
გურია 236

დ

დანია 16
დასავლეთ ირანი 139
დასავლეთ საქართველო 30, 31, 73, 77, 212, 235, 236
დიოსკურია 53, 57
დმანისი 211, 215
დნეპრი 73

ე

ევროპა 73, 245
ერაყი 86
ერევნის სახანო 250
ერწო 116
ერჯევანი, იხ. ხაჩკოი
ესტონეთი 73

ვ

ვანი 31, 48
ვილა 73
ვოლგა 73

თ

თბილისი/ტფილისი 14, 16, 70, 71, 86, 139, 211, 212, 215-227, 249, 250, 253-259, 261-263, 265-268, 270-285, 287-290, 292, 294, 295, 297-338, 340, 342-385
თეთრიწყაროს მუნიციპალიტეტი 116
თრაკია 53
თრიალეთი 81

ი

იბერია 52
იგოეთი 52
იერუსალიმი 241, 243
ივრის ხეობა 136
იმერეთი 235, 235, 245, 247
იმიერტაო 77, 78
ირანი 249, 250, 294, 340

კ

კავკასია 16, 86
კარჯინი 212
კასპის მუნიციპალიტეტი 52
კატარი 70
კაცხი 77
კახეთი 245, 249, 250
კოლხეთის სამეფო 30-32, 48, 52, 53
კონსტანტინოპოლი 245
კოპენჰაგენი 16

ლ

„ლოდეინოე პოლე“ 73
ლიხთიმერეთი 211

მ

მანგლისი 62
მესოპოტამია 86
მილეტი 31
მონღოლთა სახელმწიფო 136
მოსკოვი 48, 62
მოსული 207
მულახი 43

ნ

ნახიჭევანი 250
ნეაპოლი 241
ნიმფაიონი 30
ნოვგოროდი 99

ო

ოდიშის სამთავრო 236
ოლონეცკის გუბერნია 73
ოსეთი 212
ოქსფორდი 52

პ

პანტიკაპეონი 43-45
პარიზი 15, 16, 52
პატარა ჯიხაიში 248
სანკტ-პეტერბურგი 13, 15, 16, 30, 52, 62, 73

რ

რომის რესპუბლიკა 52
რუის-ურბნისი 81
რუმი 139, 211, 217, 220, 222
რუსეთი 13-16, 73, 250, 294, 340

ს

სამცხე 212, 245
სამხრეთ კავკასია 73, 250, 340
სამხრეთ საქართველო 30
საფარ-ხარაბა (სამადლო) 116
საფრანგეთი 13
საქართველო 13-18, 30, 31, 43, 48, 52, 53, 57, 61, 62, 70, 73, 77, 81, 86, 103, 116, 117, 123, 139, 140, 207, 211, 212, 235, 236, 241, 245, 250, 294, 295, 340
სვანეთი 30, 43, 236
სიმბირსკი, ქალაქი 13, 14, 16, 17
სიმბირსკის გუბერნია 13
სიმბირსკის მაზრა 13
სირია 86
სიცილია 241
სოხუმი 52, 57

ტ

ტამანის ნახევარკუნძული 73
ტაო 73, 77, 78
ტმუტარაკანი 73
ტრაპიზონის იმპერია 235

უ

ულიანოვსკი, იხ. ბარათაევკა

ფ

ფაზისი, ქალაქი 30
ფაზისი მდ. 50
ფანასკერტი 77

ქ

ქართლი 52, 61, 62, 235-237, 245, 249, 250
ქართლ-კახეთის სამეფო 250, 295, 340
ქუთაისი 30, 43, 139, 212, 235
ქუშანაანთგორა 116

ყ

ყაზანი 14, 16
ყაზვინი 259
ყარაბახი 211
ყარაყორუმი 211

შ

შავი ზღვა 30
შავიზღვისპირეთი 235
შვაანი 73
შვედეთი 73

ჩ

ჩინეთი 139
ჩრდილოეთ ირანი 86
ჩრდილოეთ კავკასია 212
ჩრდილოეთ სომხეთი 123
ჩხიკვთა 116

ც

ცენტრალური აზია 86, 139
ცრიცი, იხ. ხაჩკოი

წ

წალკის მუნიციპალიტეტი 81, 116
წინა აზია 245

ხ

ხაჩკოი 116
ხორეზმის სამეფო 86, 139

ჯ

ჯავახეთი 62, 123
ალ-ჯაზირა 207

ჰ

ჰერმონასი 30

GEOGRAPHICAL GLOSSARY

A

Akhalkalaki district 124
Akhtala 341
Alagir 214
Alastani 124
Alaverdi 341
Amiertao, see Upper Tao
Ani 93, 136
Asia 54, 87, 136, 141, 246,
Asia Minor 54, 246
Athens 53, 117
Avlar 81
Azerbaijan 123, 134, 233

B

Baltic Sea 74
Bana 82
Barataevka 19, 24
Berlin 5, 6, 16, 21, 22, 23, 26, 27, 28, 32, 33, 43, 46, 49, 51, 54, 57, 63, 70, 74, 78, 81, 82, 89, 93, 105, 142, 213, 214, 237, 238, 242, 246, 251, 252, 259, 296, 397
Black sea 32, 55, 60, 237
Borjomi 74
Bosporan Kingdom 43
Boston 32, 135
Byzantium 62

C

Caucasus 46, 80, 214, 341
Central Asia 87, 141
Chersonesus 49
Chinese Empire 141
Chkhikvta 117
Colchian kingdom 32, 49, 53
Constantinople 74, 246
Copenhagen 21

D

Dioskurias 54, 57, 60
Dmanisi 136, 213
Dnieper 74

E

East Georgia 62
Erjevani, see Khackoi
Ertso 117, 136
Estonia 74
Europe 74, 246

F

Fanaskerti 78

G

Ganja Khanate 251
Garni 141
Georgia 5, 6, 19-23, 32, 41, 42, 43, 46, 49, 51, 53, 54, 55, 57, 62, 63, 70, 72, 74, 76, 78, 82, 84, 87, 100, 117, 124, 134, 135, 136, 138, 141, 207, 209, 210, 213, 214, 233, 234, 237, 238, 240, 242, 246, 248, 252, 293, 296, 339, 340, 341, 386,
Germany 5, 6, 23, 74, 242
Golden Horde 214
Gori 5, 80, 246, 248
Gunia-Kala 117
Guria 134, 238

H

Hamburg 74, 76,
Hermonassa 32

I

Iberia 42, 53
Igoeti 53
Imereti 237, 238, 246, 247
Iori valley 136
Iran 63, 87, 141, 251, 252, 295, 341,
Iraq 87

J

Javakheti 63, 124
Jerusalem 242, 243
al-Jazira 207

K

Kakheti 78, 246, 251, 252, 296, 341
Karabakh 213
Karakorum 213
Karjin 214
Kartli 62, 63, 69, 238, 240, 246, 251, 252, 296, 341
Kingdom of Kartli and Kakheti 251
Kaspi municipality 53
Katskhi 78
Kazan 19, 22, 24, 27
Khachkoi 117
Kingdom of Khwarazm 141
Konnaia Sloboda 19
Kopenhagen 26
Kushanaantgora 117
Kutaisi 32, 141, 213, 237

L

Lodeynoye pole 74
Lower Tao 78

M

Manglisi 63
Mesopotamia 87
Middle East 87, 104, 141
Moscow 21, 23, 49, 51, 55, 56, 63, 76, 234
Mosul 207
Mulakhi 43

N

Nakhichevan 251
Naples 242
Northern Armenia 123
Northern Iran 87
Novgorod 100
Nymphaion 32

O

Odishi 238
Olonets province 74
Ossetia 214
Oxford 53, 72

P

Panticapaeum 43-45
Paris 21, 26, 42, 53, 68, 72, 76, 80, 84, 240, 248
Patara Jikhaishi 248
St. Petersburg 19, 20, 21, 53, 63
Phasis 32, 54

Q

Qatar 70
Qazvin 259

R

Ruis-Urbnisi 82
Rum 141, 213, 217, 220, 222
Russia 5, 19, 20, 21, 68, 295, 340-386

S

Safar-Kharaba (Samadlo) 117
Samtskhe 213, 246
Schwann 74
Sicily 242
Simbirsk 19, 21, 22, 24, 26, 27
Sokhumi 53
South Caucasus 341
Svaneti 32, 43,46, 238, 240, 339
Sweden 74
Syria 87

T

Taman Peninsula 74
Tao 74, 78
Tbilisi/Tiflis 21, 63, 70, 71, 87, 141, 213, 214-227, 251, 252, 253-259, 261-290, 292, 296-338, 341-385, 397
Tetritskaro Municipality 117
Tmutaracan 74
Transcaucasia 20, 21, 68, 74, 84, 134, 141, 233, 240, 251, 252
Trebizond 235, 237, 238, 239, 240
Tsalka Municipality 81, 117
Tsritsi, see Khachkkoi

U

Ulianovsk, see Barataevka

V

Vani 33, 42, 49
Vila 74
Volga 74

W

Western Georgia 32, 74, 78, 80, 213, 237, 238
Western Iran 141

Y

Khanate of Yerevan 251

ნუმიზმატიკურ ტერმინთა საძიებელი

ა

აბაზი 275, 276, 294, 297-331
ანისის ზარაფხანა 92
ანონიმური ფოლისი 207
არაბული დირჰემი 70
არასწორი ჭედვა 94, 101, 102, 105-115, 123, 126-133, 144-154, 156-64, 166-185

ბ

ბაგრატიონთა ვერცხლი 294
ბილონი 243, 246
ბისტი 253-255, 257-259, 277, 281, 283, 284, 288, 347, 350

გ

გადაჭედილი მონეტა 167, 217, 222, 225, 226
გორის განძი 245, 248

დ

დაკნინებული მონეტები 245
დამღა 105-115, 119-122, 143-164, 168-171, 176, 177, 179, 181, 182, 185, 198, 202, 207, 208, 268, 270-272, 274, 281, 284
დიდრაქმა 30, 31, 33
დირჰემი 166, 171, 175, 182, 185
დიხალკი 57, 58, 59
დრამა 75, 198-206, 215-225, 227
დრაქმა 61, 64-67

ე

ემისია 70, 99, 116, 123, 139, 140, 210, 121, 225, 226, 234, 240, 248, 249, 250, 294, 340
ემიტენტი 48, 57, 70, 92, 211, 294
ერთნახევარი სირმა აბაზი 297, 298

ვ

ვალუტა 70, 73
ვერცხლი 30, 31, 52, 70, 73, 81, 83, 84, 86, 105-115, 125, 128, 139, 140, 157, 159-161, 168, 169, 198-206, 211, 212, 215-238, 249, 275, 276, 294, 295, 297-386
ვერცხლის კრიზისი 86, 103, 116, 139

ზ

ზარაფი 241, 340, 342-385
ზარაფხანა 53, 67, 70, 139, 211, 212, 215-222, 236, 248, 249, 259, 294, 340
თბილისის ზარაფხანა 70, 211, 212, 294, 340

ი

იმიტაცია 241-243, 295

კ

კაპიკი 340
კირმანეული თეთრი 235, 236, 240
კოლხური თეთრი 30, 31, 41

ლ

ლათინურ-არაბული ჰიბრიდული იმიტაციე-ბი 241, 243
ლისიმახეს სტატერის მინაბაძი 53

მ

მემორიალური მონეტა 137, 210
მილიარისი 73

ნ

ნახევარდრამა 140
ნახევარდრაქმა 31, 33-40
ნახევარი აბაზი 340
ნახევარი ბისტი 249, 250, 253, 255, 256-259, 262, 265-268, 270-285, 287-290, 351
ნახევარფული 250
ნომინალი 30, 57, 86, 140, 249, 340

ო

ორი აბაზი 340

ს

სავმაკის მონეტა 43

საფასე 30, 73, 86, 123, 207, 211, 212, 236, 293-295, 339
სირმა აბაზი 294, 297-331
სირმა ვერცხლი 294
სირმა თეთრი 293, 339
სირმა შაური 294, 335-338
სიქა 48, 86, 103, 140, 294, 295,
სტატერი 43-45, 53
სწორი ჭედვა 86, 92, 116, 123, 140

ტ

ტეტრადრაქმა 30
ტეტრახალკი 57, 58
ტრაპიზონული ასპრი 235, 236, 239
ტრაპიზონული ასპრის ქართული მინაბაძი 239, 240
ტრიობოლი 30, 32

უ

უზალთუნი 294, 332-334, 368, 371, 375-377, 382, 385
უნიკუმი (უნიკალური მონეტა) 61, 62, 77,80, 103, 104,

ფ

ფაქსიმილე 104, 105-154
ფელსი 86
ფოლისი 207
ფული 13, 14, 19, 20, 24, 86, 245, 249, 250, 254, 259, 268, 273, 274, 282, 287, 340, 341, 342
ფულუსი 253-259, 261, 262, 263, 274

ქ

ქართული თეთრი 341, 342-385
ქართული ფული 245, 340, 341
ქართულ-სასანური დრაქმა 61, 62, 68,
ქორონიკონი 95-98, 105-114, 118-122, 126, 128, 129, 131, 132, 144, 145, 146-154, 156-164,168-170, 187-206, 215-225, 230

შ

შაური 294, 335-338

ჩ

ჩერვონეცი 250, 295

ხ

ხალკი 57- 59
ხელრთვა 103, 187-192

ჰ

ჰემიდრაქმა 30
ჰემიტეტარტემორიონი 30
ჰიჯრა 18, 70, 71, 211, 212, 249, 294, 295

GLOSSARY OF NUMISMATIC TERMS

A

Abazi 294, 295, 296, 297-331, 341, 342-384
Anonymous Follis 207
Arabic Dirham 70

B

Bagrationi's Silver 295
Billon 242, 243
Bisti 251-255, 257-259, 277, 281, 283, 284, 288, 347, 350

C

Chalkos 57-59
Coin Emission 100, 124, 141, 214
„Colchian Tetri" 30, 32, 33
Commemorate Coin 124
Currency 70, 74, 141, 237, 246, 341
Copper Age 86, 87,
Countermark 104-115, 141, 143-154, 155-198, 202, 207, 208, 263, 268, 270-274, 281
Chervonets 252, 296
Coin 5, 21-23, 32, 33, 43, 48, 49, 53, 58, 63, 67, 70, 74, 78, 79, 81, 82, 83, 87, 89, 93, 95-100, 104, 105, 117, 124, 141, 142, 167, 207, 213, 214, 217, 220, 222, 225, 226, 237, 238, 242, 246, 251, 252, 259, 295, 296, 341

D

Denominations 23, 32, 57, 141, 142, 251, 252, 296, 341
Dichalkon 57, 58, 59
Didrachm 32, 33
Dmanisi Mint 136, 213
Double abazi 341, 343, 344, 345, 346, 348, 349, 351, 352-384
Drachm 32, 61, 62, 63, 64-67
Drama 75, 140, 142, 198-206, 215-227

F

Fels 87
Fulus 251, 253-259, 261-274

G

Georgian imitation of trebizond aspron 235, 237, 239
Georgian Money 87, 341
Georgian Silver 341
Georgian Tetri 342-384
Gori Hoard 248
Georgian-Sasanian Drachma 61, 62, 63

H

Half Abazi 341
Half Bisti 251-268, 270-290, 351
Half Drama 142, 206
Half kopeck 342
Hemidrachm 32, 34-40
Hemitetartemorion 32
Hijri 251
Hybrid Imitations with Combined Latin and Arabic Characteristics 241, 243
Half sirma abazi 297, 298
Half Puli 252

I

Imitation 63, 70, 74, 238, 242, 296
Imitation of Lysimachus Stater 54
Irregular issue 94, 101, 102, 105-115, 123, 126-133, 144-154, 156-164, 166-185

K

Kirmaneuli Tetri 237, 238
Kopeck 341, 347, 350, 351
Koronikon (Georgian calendar) 87, 95-98, 104, 117, 168, 187-206, 214, 230, 246

M

Miliaresion 74
Mint 23, 33, 43, 67, 93, 237, 238, 252, 259, 296, 341
Mint Master 104, 141, 213,
Mint of Ani 93

O

Overstruck Coin 167, 217, 225, 226,

P

Puli 251, 252, 254, 259, 268, 273, 274,282, 287, 342, 350, 351

R

Reduced Coin 246
Regular Struck 86, 92, 116, 123, 140

S

Saumaces' Coin 48, 49
Shauri 295, 296, 335-338
Signature 104, 187-192
Silver 32, 53, 70, 73, 82, 84, 87, 105 -115, 125, 128, 139, 140, 157, 159-161, 168, 169, 198-206, 211, 212, 215 - 238, 249, 275, 276, 294, 295, 297-385, 340, 386
„Silver Famine" 87, 104, 139
Sirma Abazi 295, 297-331
Sirma Shauri 296, 335-338
Sirma Silver 295
Stamp 49, 127, 144, 158, 160, 181, 182, 183, 185
Stater 43-45, 54

T

Tbilisi Mint 70, 213, 251, 252, 295, 341,
Tetrachalkon 57, 58
Tetradrachm 32
Trebizond Aspron (asper) 235, 237, 238, 239
Triobols 33

U

Unique One 20, 124, 246, 252
Uzaltun 295, 332-334, 368, 371, 375-377, 382, 385

ტფილისი

ბერლინის მუზეუმში დაცული ქართული ნუმიზმატიკური ძეგლები

GEORGIAN COINS IN THE NUMISMATIC COLLECTION OF THE STATE MUSEUMS IN BERLIN

MÜNZEN AUS GEORGIEN IM MÜNZKABINETT DER STAATLICHEN MUSEEN ZU BERLIN

2024
თბილისი
Tbilisi

მაია პატარიძე • ბერნჰარდ ვაისერი • კარსტენ დამენი

MAIA PATARIDZE • BERNHARD WEISSER • KARSTEN DAHMEN

Maia Pataridze, Ph.D. in History and Numismatics, obtained her degree in archaeology from the Faculty of History at Ivane Javakhishvili Tbilisi State University. She has been an invited lecturer at Ilia State University since 2012 and has held the position of assistant professor since 2022. From 2004 to 2022, she served as the Senior Curator of Numismatic Collections at the Georgian National Museum. In 2012, she received an international scholarship from the Prussian Cultural Heritage Foundation of Germany to research the numismatic collection of Michael Baratashvili in Berlin. Pataridze curated numismatic exhibitions in Svaneti, Akhaltsikhe, Martvili, and Gori museums and authored the concept for the permanent exhibition "Georgian Numismatic Treasure" at the Simon Janashia Museum of Georgia. Her scholarly focus pertains to investigating antique and medieval coin circulation in Georgia, alongside ethno-archaeological studies.

Bernhard Weisser studied Classical Archaeology, Ancient History, and Prehistory at Göttingen, Munich, Cologne, and Athens Universities. For his numismatic doctorate on the Roman Provincial Coinage of Pergamum (Ph. D. Munich, 1996) he was awarded the travel scholarship of the German Archaeological Institute. Since 1996 he works at the Münzkabinett der Staatlichen Museen zu Berlin. He is responsible for the 152,000 coins which represent the antiquity departement of the cabinet's holdings. In 2015 he was appointed the Münzkabinett's director. At the Humboldt-University Berlin Weisser teaches since 1998, and was made a Honorary Professor in 2009.

Karsten Dahmen studied Classical Archaeology, Prehistory and Ancient History at Münster and Heidelberg Universities. He earned his doctorate in 1999, and was awarded a Humboldt Fellowship in 2004. Since 2005 Karsten Dahmen works in the Münzkabinett der Staatlichen Museen zu Berlin, first as an Museumsassistent, then as a research project collaborator. In 2010 he was appointed curator, and in 2018 deputy director. His responsibilities are amongst others duties Late Roman and Byzantine coins, foreign medals, and either collaborating in or managing the cabinet's various digitalization projects.

ISBN 978-9941-9822-9-3